

**T.C.
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ŞURÂ-YI ÜMMET GAZETESİNİN
(170-220) VE (140-1/140-122) SAYILARININ
SİSTEMATİK İNDEKSİ-İNCELEMESİ- SEÇİLMİŞ YAZILARIN
ÇEVİRİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ali YILDIZ**

**Hazırlayan
İsmail BEDİR**

İstanbul – 2005

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	X
ÖNSÖZ	XI
1.ŞURÂ-YI ÜMMET GAZETESİNİN İNCELENMESİ	2
1.1.GİRİŞ	2
1.2.OSMANLI'DA BASIN	3
1.3.İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ	6
1.4.JÖN TÜRK BASINI	10
1.5. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN NEŞRE BAŞLAMASI	11
1.6. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN YAYIN PERİYODU VE SAYFA SAYISI	12
1.7. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN BASIM VE DAĞITIM MERKEZLERİ	12
1.8. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN ŞEKİL ZELLİKLERİ, FİYATI VE SERLEVHALARI	13
1.9. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN MUHTEVASI	14
1.10. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN YAZAR KADROSU 23	
1.11.TABLolar	47
2.YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST	80
3. KONULARINA GÖRE FİHRİST	347
3.1. DİL VE EDEBİYAT	349
3.1.1. Edebiyat İle İlgili Makaleler	349
3.1.2. Edebi Eserler	349
A) BİYOGRAFİ	349
B) HATIRA	350
C) MEKTUP	350
D) ŞİİR	357
E) MÜLAKAT	358
F) FIKRA	359
3.1.3. Dil	360
3.1.4. Tenkit ve Polemik Yazıları	361
3.1.5. Tercüme Eserler	362

ROMAN TEFRIKASI	362
3.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler	368
3.2. SOSYAL HAYAT	368
3.3. EĞİTİM VE ÖĞRETİM	380
3.4. TARİH	386
3.5. SİYASET	387
3.5.1. İç Siyaset	387
3.5.2. Dış Siyaset	439
3.5.3 Uluslararası İlişkiler	462
3.6. HABERLER	465
3.7. ASKERİ KONULAR	534
3.8. İKTİSAT	543
3.9. DİN	549
3.10. TIP	550
3.11. BASIN	551
3.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI	551
3.13. BİLDİRİ	554
3.14. AZINLIKLAR	554
3.15. GÖÇMENLER	555
3.16. TEKZİP	555
3.17. NEKROLOJİ	556
3.18. TEŞEKKÜR	556
3.19. TAZİYE	557
3.20. İLANLAR	557
3.20.1. Kitap İlanı	557
3.20.2. Dergi İlanı	559
3.20.3. Gazete İlanı	560
3.20.4. Kitapçı İlanı	560
3.20.5. Tiyatro İlanı	561
3.20.6. Konser İlanı	562
3.20.7. Konferans İlanı	563
3.20.8. Muhtelif İlanlar	563
4.ŞURÂ-YI ÜMMETTEN SEÇİLMİŞ YAZILAR	575
4.1. DİL VE EDEBİYAT	
4.1.1.Edebiyat İle İlgili Makaleler	
<i>Edebiyatta Vatanperverlik</i> – Ali Nusret	581
<i>Edebiyatta Askerlik</i> – Ali Nusret	587
<i>Dün, Bugün, Yarın</i> – Hikmet Recai	592

<i>Kitabet-i Resmiye ve Katiplik – Kenan</i>	596
4.1.2.Edebi Eserler	
A)BİYOĞRAFI	
<i>Hayat-ı Meşahir – İbnülemin Mahmut Kemal</i>	600
B) HATIRA	
<i>Siyaset-i Dahiliyemiz Hakkında Hatırat – İmzasız</i>	605
C) MEKTUP	
<i>Bulgaristan Mektubu – İbn Ali Cemal</i>	613
<i>Girit'ten Mektup – İmzasız</i>	615
<i>Fransa Mektupları-Fahrettin Raşit</i>	619
<i>Açık Mektup – İbnü'rRıza Mahmut Fikret</i>	622
D) ŞİİR	
<i>Sada-yı Din – A.Cevdeti</i>	625
<i>Para ve Hayat – A.Cevdeti</i>	627
<i>Hüsn ü Aşk – A.Cevdeti</i>	629
<i>Kırık Yelpaze – Hüseyin Suat</i>	630
<i>Hüsn-i Melul 1 – Filibelizade Mehmet Nizami</i>	631
<i>Hüsn-i Melul 2 – Filibelizade Mehmet Nizami</i>	632
<i>11 Nisan Top Sesleri – Eyyubzade Ömer Fevzi</i>	633
<i>Sefalet Yavrusu - Eyyubzade Ömer Fevzi</i>	636
<i>Seyyar Kitapçı - Eyyubzade Ömer Fevzi</i>	638
E) MÜLAKAT	
<i>Ahmet Rıza Bey İle Mülakat – İmzasız</i>	641
<i>Ahmet Rıza Bey İle Mülakat – İmzasız</i>	646
F) FIKRA	
<i>Şehir Mektubu, Her – Ahmet Rasim</i>	651
4.1.3. Dil	
<i>Tasfiye-i Lisan Meselesi – İmzasız</i>	655
<i>Tasfiye-i Lisana Dair – Hüseyin Cahit</i>	665
<i>Lisanımızın Tasfiyesi Hakkında Birkaç Söz - İhsan</i>	668
4.1.4. Tenkit ve Polemik Yazıları	
<i>Eskilik ve Yenilik – Hikmet Recai</i>	677
<i>Erbab-ı Kalemin Vazifesi – İmzasız</i>	680
<i>Erbab-ı Kalemin Vazifesi – İmzasız</i>	682
<i>Aruz-ı Milli 1– Necip Asım</i>	685
<i>Aruz-ı Milli 2– Necip Asım</i>	687
4.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler	
<i>Jönler Mısır'da – Dr.Bahaeddin Şakir</i>	691

4.2. SOSYAL HAYAT

<i>Sa'y – Abdülaziz Mecdi</i>	692
<i>İlm-i Hal-i Siyasi, Tercüman-ı Hakikat Refikımızdan</i>	
– Ahmet Mithat	695
<i>Tenkidat – Ahmet Muhtar</i>	697
<i>Cehalet İçinde Çırpınıyoruz – Ahmet Muhtar</i>	698
<i>Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye, İnsan-ı İbtida-i: Ensal-i Beşeriyenin Alaim-i</i>	
<i>Mütahacciresi – Ahmet Rasim</i>	700
<i>Meskukat Hakkında – A.R.</i>	703
<i>İnkılabı Dair – A.Naci</i>	707
<i>İctimai Kusurlarımızdan Söz Söylemesini Bilmemek – üseyin Cahit</i>	711
<i>Şark ve Garp Musahabeleri, Terbiye-i Ahlakiyede Hatalarımız –</i>	
M.Cevdet	713
<i>Ciddi Boykotaj ve Serpuş-ı Millimiz – Mehmet Hulusi</i>	717
<i>Otomobil-Şimendifer Rekabet-i Mevhumesi ve Memalik-i Osmaniyede Vesait-i</i>	
<i>Nakliye Meselesi – Mehmet Refik</i>	720
<i>Vilayet-i Selase, Kilise Mesaili, Osmanlılık – Vicdani</i>	723

4.3. EĞİTİM

<i>Avrupa'da Tahsil – Celal Korkmazof</i>	728
<i>Diploma Tarlaları – Cenab Şehabettin</i>	731
<i>Terbiye-i Etfal 1 – M.Cevdet</i>	735
<i>Terbiye-i Etfal 2 – M.Cevdet</i>	739

4.4. TARİH

<i>Sırr-ı İsdibdat – Vicdani</i>	744
----------------------------------	-----

4.5. SİYASET

4.5.1. İç Siyaset

<i>Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti – B.Ş.</i>	747
<i>Ahval-i Irak'a Dair – Cenab Şehabettin</i>	750
<i>Nokta-i İttihat – Halit Ziya</i>	754
<i>İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 1 –</i>	
İmzasız	758
<i>İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 2 –</i>	
İmzasız	761
<i>Kudüs Meselesi ve Mahabbet – Mahmut Sadık</i>	763
<i>Yeni Firkalardan Sosyalistler – Alaeddin Cemil</i>	767
<i>Siyasiyat – S.</i>	770

4.5.3. Uluslararası İlişkiler

<i>Konferans – Sezai</i>	774
--------------------------	-----

<i>Devletlerin Dostluğu – Sami Paşazade Sezai</i>	776
4.6. HABER	
<i>Cuma Günü Tatili Hakkında – İmzasız</i>	778
4.8. İKTİSAT	
<i>Ziraat – Abdülaziz Mecdi</i>	779
4.11. BASIN	
<i>Matbuat-ı Rezile – A.Naci</i>	781
<i>İkdam Muharriri Ali Kemal Efendi – Bahaeddin Şakir</i>	783
<i>Hürriyet-i Matbuat – Sezai</i>	786
4.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI	
<i>Karilerimize - Cenab Şehabettin</i>	788
4.21.5. Tiyatro İlanı	
<i>Son Darbe</i>	790
KAYNAKÇA	
EKLER	

ÖZET

Bu tezde 1902-1910 yıllarında yayınlanan Şurâ-yı Ümmet gazetesinin 192-220 ve 140-1/140-122 sayıları incelenmiştir. Tezin birinci bölümünde, gazeteciliğin Türkiye'deki tarihi gelişimiyle birlikte Şurâ-yı Ümmet'in bu tarih içindeki yerinden, şekil ve muhteva özelliklerinden, son olarak da yazar kadrosundan bahsettik. Şurâ-yı Ümmet'le ilgili bilgilere ulaşmada kolaylık sağlayacağını düşündüğümüz iki tabloya da yine bu bölümde yer verdik.

İkinci bölümde; "Yazar Adlarına Göre Fihrist"te gazetede bulunan tüm yazıları yazarlarının isimleri altında gruptandırdık. Bunu yaparken yazarları alfabetik sırayla yerleştirdik. Yazarı belli olmayan yazıları ise fihristin sonundaki "İmzasız" bölümünde gösterdik.

"Konulara Göre Fihrist" adını taşıyan üçüncü bölümde listelediğimiz yazıları, ilintili olduğu her bir konu başlığının altında gösterdik.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde ise Şurâ-yı Ümmet'ten seçtiğimiz yazıların transkripsiyonlarına yer verdik. Özellikle edebiyatla ilgili yazıları tercih ettiğimiz bu bölümdeki yazıları sıralarken, konulara göre düzenlediğimiz fihristin sırasına riayet ettik.

Tezin son bölümünü ise çalışmamız esnasında faydalandığımız kaynakları gösteren ayrıntılı bir bibliyografyaya ayırdık.

Anahtar Kelimeler:

Şurâ-yı Ümmet, Gazete, İttihat ve Terakki, Osmanlı'da Basın, Jön Türk

ABSTRACT

In this thesis, Şurâ-yı Ümmet newspapers, which are published in 1902-1910, of which volumes are 192-220 ve 140-1/140-122 , are examined. In the first part of our thesis, we studied the historical evolution of journalism, the place and role of Şurâ-yı Ümmet in this process, form and content properties of it and finally its contributors, In the first part of the thesis we included two tables, to help people get information about Şurâ-yı Ümmet.

In the second part, entitled as "Index of Contributors" we classified all the articles under the names of the contributors. We arranged the names of the contributors alphabetically. The anonymous articles were classified as "unsigned" and put at the end of the index.

In the third part, entitled as "Index of Subject Matters", we classified the articles under the name of topics.

In the fourth part ve included the transcriptions of the articles we chose. We preferred articles about literature and we arranged the articles according to the index of subject matters.

In the last part we prepared a detailed bibliography showing the resources which we used while preparing the thesis.

Key Words :

Şurâ-yı Ümmet, Newspaper, İttihat ve Terakki, Press in Ottoman , jön Turks

ÖNSÖZ

Gazete , Batılılaşma tarihimiz içerisinde atılmış en geç , fakat en önemli adımlardan biridir. Çünkü Batılılaşmanın sadece askerî ve bürokratik alanlarda kalmayıp halka inmesinde gazete büyük bir rol oynamıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar , 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserinde bu hususa şöyle işaret eder : “2.Mahmut devrinden beri az çok ehemmiyet verilen ilk tahsili gazete tamamlar. Kitleye okuma zevkini o aşılır.”¹

“Yurt ve dünya olaylarını haber veren , çeşitli konulardaki yazılarıyla okuyucularını aydınlatan , büyük sayfalar biçiminde belirli aralıklarla çıkarılan yayın organı.”² diye tanımlanan gazetenin kültür ve edebiyat tarihimizde büyük bir yeri vardır.

Gazete bize sadece günlük hadiseleri veren bir yayın organı değildir. Gazeteler yayınlandığı dönemde sağlıktan spora , siyasetten ekonomiye , edebiyattan tarihe , güzel sanatlardan felsefeye ve daha birçok sahaya ait bilgileri ihtivâ etmekle kalmaz aynı zamanda devrinin panoramasını da verirler.

Gazete , Yeni Türk Edebiyatı araştırmaları için de vazgeçilmez bir kaynaktır. Çünkü 1839 Gülhane Hatt-ı Hümayûnu'nun ilanından sonra gelişen yeni edebiyatta isim yapmış Şinasi'den Namık Kemal'e , Ziya Paşa'dan Ali Suavi'ye , Ebüzziya Tevfik'ten Ahmet Mithat Efendi'ye kadar hemen herkes işe gazetecilikle başlamıştır.

---

¹ Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar , *19. Asır Türk Edebiyat Tarihi*, İstanbul 1988 , s.250

² İbrahim Alaattin Gövsa , *Dil ve Genel Kültür Ansiklopedisi* , Milliyet yay., c.2 , s. 747

Ve birçok edebiyatçı sadece gazete muharrirliği yapmakla kalmamış aynı zamanda gazetelerin kurucuları da olmuşlardır.

Tanzimat'tan II.Meşrutiyet'e kadarki dönemde bir romanın ilk çıktığı tarihi bize en sağlıklı biçimde verebilecek olan kaynak gazetedir. Yine bir eserin kaç baskı yaptığını , devrinde gördüğü rağbeti , eser hakkında devrinde yazılmış tenkit ve değerlendirmeleri çoğu zaman gazeteler sayesinde öğreniriz. Edebiyatımıza yeni türlerin girmesini ve bu türlerin zaman içindeki gelişme seyrini de yine gazetelerden takip etmek mümkündür.

“Batıdan yapılan felsefi tercümelelerin(kitap veya makale halinde) henüz tam bir envanteri yapılmamıştır. Devrin fikir hayatı ise geniş bir perspektif için , monografilerin tamamlanmasından sonraki terkibi beklemektedir. Bu bakımdan “Batılılaşma Devri Fikir Hayatı” arşiv vesikaları ve periyodikler dahil bütün yayınlar bilininceye kadar deneme olarak ve monografilerin verdiği imkanlarla sınırlı kalacaktır.”³ Bu yüzden , biz de devrin hem fikir hayatının iyi bilinebilmesi hem de iyi bir edebiyat tarihinin yazılmasına basamak olması için çalışmamızı süreli yayınların –özellikle gazete- taramasına ayırdık.

Tezimizin konusunu , “Şurâ-yı Ümmet Gazetesi'nin (1902 –1910) 170-220 ve 140-1 / 140-122 sayılarının incelenmesi , sistematik indeksi ve seçilmiş yazıların çevirisi” oluşturmaktadır. Şurâ-yı Ümmet Gazetesi üzerine şimdiye kadar yapılmış kapsamlı bir çalışmaya rastlamadık. Bu anlamda bu çalışmamız Şurâ-yı Ümmet Gazetesi üzerine tez yapılmış ilk kapsamlı çalışma olma özelliğine sahiptir. (İttihat ve Terakki'nin çıkardığı diğer gazetelerle ilgili de henüz müstakil bir çalışma

---

³ Orhan Okay , ‘Batılılaşma Devri Fikir Hayatı Üzerine Bir Deneme’, *Osmanlı Medeniyeti Tarih*, c. 1 , s.194

olmadığını belirtmek gerekir.) Çalışmamızda gazetede ki tüm yazıları , haberleri , ilanları vb. inceledik. Seçilmiş çevirilerde ise ağırlığı edebiyatla ilgili makale , şiir gibi ürünlere verdik.

Çalışmamıza başlamadan önce gazetenin nüshalarını hangi kütüphanelerde bulabileceğimizi araştırdık. Taksim'deki Atatürk Kitaplığı'nda , Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde bir çok nüshaları inceleme fırsatımız oldu.(Her iki kitaplıkta da gazete kataloglarında gazete nüshalarının tam olmadığını gördük.) Fakat koleksiyonun büyük bir çoğunluğunu elinde bulunduran özel koleksiyoncu Faruk Ilıkan'dan temin etme olanağı bulduk. Buna rağmen 11 sayıya ulaşamadık.

Tezimiz 4 ana bölümden oluşmaktadır: 1. Bölüm "Giriş", 2. Bölüm "Yazar Adlarına Göre Fihrist" 3. Bölüm "Konularına Göre Fihrist" 4. Bölüm "Şurâ-yı Ümmet'ten Seçilmiş Yazılar" dan oluşmaktadır.

Bu çalışmamız sırasında özel koleksiyonunu bize açan Sayın Faruk Ilıkan'a ve hiçbir yardımı esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç.Dr. Ali Yıldız'a teşekkürü bir borç bilirim.

1. ŞURÂ-YI ÜMMET GAZETESİ'NİN İNCELENMESİ

1. 1. GİRİŞ

Gazeteler hem kitle iletişim aracı olarak “bilgi”nin dolaşımında hem de kültür hayatının devamında, çeşitliliğinde önemli rol oynar. Kimi zaman basit kimi zaman bilimsel içerikleriyle , toplumun değişmesinde ve dönüşmesinde her zaman dikkate değer bir araçtır. Aynı zamanda yayımlandıkları devir hakkında bilgi edinmek için önemli bir kaynaktır. Her ne kadar hemen hepsi tarafsız haber iddiasıyla yayın hayatına atılsa da çeşitli ideolojik belirtileri, işaretleri sayfalar arasında gözlemek her zaman mümkündür. Gazeteler, hem güncel haberleri hem de sanat ve edebiyat sayfaları ile toplumu yansıtan bir ayna niteliğine bürünür. Kuşkusuz haberdar olmak diğer deyişle enformasyon , insani bir ihtiyaçtır. İşte gazete , bu ihtiyaçtan doğmuştur.

Bilindiği gibi “gazete” İtalyanca bir kelimedir. Bir zamanlar İtalya’da küçük bir para birimi olan “Gazetta”dan gelmektedir. XVIII.yüzyılda Venedik’te sadece haber veren bir yayının ücreti bir “Gazetta” olduğundan , zamanla bu para biriminin adı gazete yerine geçmiştir. Tarihte bilinen ve günümüzde bir gazetenin en temel misyonunu taşıyan , yani haber veren ilk yayın, eski Roma’da karşımıza çıkıyor. M.Ö. 50’li yıllarda çıkartılan ve tamamen resmi özellik taşıyan “Acta Diurna”adlı bu ilk gazete , kimi zaman taşlara kimi zaman çeşitli metallere kazılan haberlerden oluşurdu. Bu türden haberler kimi zaman da günümüzdeki billboardlara benzeyen ve büyük geniş tahta tabelalara yazılırdı. Bu tabelalar herkesin görebileceği , şehrin ortasında bir yere konurdu. Acta Diurna’da önceleri yalnızca devleti ilgilendiren , senato ile ilgili haberler yer alırdı. Zamanla içerik genişledi ve önemli evlilikler , ölümler , çeşitli duyurular Acta Diurna’da yer aldı. Sonraki yıllarda senatörler tarafından Acta Diurna’ya sansür uygulandı. İmparatorluk tahtı Konstantinapol’a taşındıktan sonra Acta Diurna tarihe karıştı. Onun bilinen en yakın takipçisi M.S. 713 yılında Çin’in Pekin şehrinde elle yazılarak çoğaltılan ve tek sayfalık bir broşür niteliği taşıyan gazeteydi.⁴ Günümüzdekilerin başlangıcı olarak bilinen ilk gazete ise Almanya’da 1615’te yayınlanmaya başlayan “Frankfurter Journal”dir.

1. 2. OSMANLI’DA BASIN

Osmanlı Devleti’nde ilk gazeteler azınlıklar tarafından veya İstanbul’daki sefarethanelerde basılmıştır. İstanbul’da Fransız sefarethanesi tarafından 1795 yılında Fransızca olarak “Bulletin des Nouvelles” adlı bir gazete yayımlandı. Daha sonra aynı sefarethane Napolyon Bonapart, Mısır’ı işgal ettiğinde “Courrier d’Egypte” gazetesini 27 Ağustos 1798’de çıkardı. Aynı sene ekim ayında “Decade Egyptienne” ve birkaç ay sonra da üçüncü bir gazete olarak “Journal Officiel” gazeteleri bu yayın

---

⁴ www.wikipedia.com

zincirine eklendi. Bunlar Osmanlı ülkesinde çıkan ilk gazetelerdi.⁵ Daha sonra 1825-1835 tarihlerinde Mısır valiliğinde bulunan Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın desteğiyle 1829 tarihinde Vakayi-i Mısıriyye adıyla ilk Türk gazetesi matbuatta yerini aldı. Fakat bu gazete 57x82 yarım ebadında, çift sütun üzerine tertip edilmiş büyük boy bir kitaba benziyordu. Bu yüzden gazetecilik tarihinde bir ilk olarak da görülmemiştir. 7 yıl çıkan gazete Mısır- Osmanlı muhabereleleri sırasında çok sayıda basılarak Anadolu içlerine kadar dağıtılmıştır.

Bu ilk hareket Osmanlı devlet adamlarını da gazete çıkarma hususunda teşvik etmiş olmalı ki 25 temmuz 1831'de tamamen devlet tarafından finanse edilen resmi ilk Türk gazetesi "Takvim-i Vekayi" yayın hayatına girmiştir. "Takvim-i Vekayi", genel olarak padişah fermanlarının yayımlandığı, resmi duyuruların yapıldığı ve devlet törenlerinden bahseden bir nevi fermanlar mecmuası hüviyetindeydi. Günlük hadiselere çok az yer veriyordu. Takvim-i Vekayi'yi İngiliz William Churcil'in çıkardığı "Ceride-i Havadis" ve onu da oğlu Alfred Churcil'in devam ettirdiği "Ruzname-i Ceride-i Havadis" izledi. Önceleri fazla ilgi görmeyen "Ceride-i Havadis" özellikle Kırım Savaşı sırasında ve sonrasında halk tarafından rağbet görmüş ve tirajını da arttırmıştır. Çıkan her gazete bir öncekini daha da geliştirdi. Ve 1860'lara gelindiğinde İbrahim Şinasi Efendi ile Çapanzade Agah Efendi'nin birlikte çıkardıkları "Tercümân-ı Ahvâl" matbuatta yerini aldı. Gazete ilk sayısında bir övgü gazetesi değil, tartışma ve düşünce gazetesi olmayı amaçladığını belirtir.⁶ "Tercümân-ı Ahvâl", sadece siyasî ve sosyal olaylara yer vermemiştir. Edebiyata da geniş yer ayıran gazetede roman ve tiyatro tefrikaları da yayınlanmıştır.

"19. asrın ikinci yarısına gelindiğinde, çoğu edebiyatçı Türk aydınının temel uğraşı gazetecilik ve mecmuacılıktır. Memleketin günübürlük politikasına doğrudan müdahale ya da katılma isteği, sosyal ve siyasî meselelere çözümler getirme arzusu gazeteciliğin cazibesini arttıran temel etkidir. Öyle ki Tanzimat devrinde çıkan 61 gazetenin 43'ü politika ile uğraşır."⁷ Tanzimat'ın ilk nesli olan Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal gazeteyi fikirlerini yaymak, toplumu politik gelişmelerden haberdar etmek ve Batı medeniyetini halka anlatmak için bir araç olarak kullanmışlardır. "Gazetelerin en büyük vazifesi halkımıza kavâid-i siyasiye ve terakkiyat-ı medeniyeye müteallik malumat vermektir."⁸ diyen Namık Kemal bunu açık bir şekilde ifade eder.

Gazete, sadece yeni fikirlerin memlekete girmesine hizmet etmemiş aynı zamanda yeni bir edebî dil de oluşturmuştur. "Türk basımının asıl büyük hamlesi şüphesiz gazeteyle olmuştur. Çünkü gazetenin kitap gibi uzun bir süre içinde satılmaya tahammülü olmadığından ve çıktığı gün tükenmesi

⁵ Fuat Süreyya Oral, *Türk Basın Tarihi*, İstanbul, 1968, s.58

⁶ Orhan Koloğlu, 'Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi', *T.C.T.A.*, c.1, s.77.

⁷ Nesrin T. Karaca, *Celal Sahir Erozan*, Milli Eğitim Bakanlığı yay., s. 15

⁸ Namık Kemal, *İbret*, nu: 1, s.1

gerektiğinden halkın kolaylıkla anlayabileceği bir dille yazılması zaruri olmuştur.”⁹ İşte gazetenin bu fonksiyonu Yahya Kemal’in “Resimsizlik ve Nesirsizlik” makalesinde haklı olarak işaret ettiği zayıf kalan nesrimizi canlandırdı. Yahya Kemal’in tespitiyle tamamen nazma ayrılan eski edebiyatımızda nesir , çoğunlukla ilmî ve dinî eserlerin kullanım alanına giriyordu. Edebi sahada nesirle verilen örneklerin sayısındaki azlık da bunu göstermektedir. Namık Kemal de Tasvîr-i Efkâr’da çıkan bir yazısında gazetenin edebiyatımıza getirdiği yeni nesre işaret ederek “Bugün Osmanlıların bir lisân-ı edebîsi varsa gazeteler sayesinde. Gazeteler , vatani bir meclis-i ülfet haline getirmiştir.”der.

1860’tan sonra Tercümân-ı Ahvâl’i takip eden birçok gazete çıkmaya başladı:

1863’te Bab-ı Seraskeri yönetiminde ilk Türk ordu gazetesi “Ceride-i Askeriye”,

1865’te Hasan Fehmi Paşa tarafından memlekette ilk defa iktisadi-ticari meseleleri ele alan “Takvim-i Ticaret”,

1866’da Eğribozlu Mehmet Arif tarafından ilk resimli gazete “Ayine-i Vatan”,

1867’de Filip Efendi tarafından Ali Suavi’nin genel yayın koordinatörlüğünde halka hitaben çıkan “Muhbir”,

1868’de bilim ve teknik haberleri veren “Terakki”,

1869’da Kapı Kethüdası Cemil Efendi’nin oğlu Türk mizahının babası sayılan Ali Bey tarafından “Basiret”,

1870’de Namık Kemal’in başyazarlığını yaptığı “İbret”,

1870’de Teodor Kasap tarafından ilk Türk mizah gazetesi “Diyojen” ve daha birçok gazete yayın hayatına girdi. 1860-1894 tarihleri arasında faaliyette bulunan gazetelerin hepsi İstanbul’da çıkmıyordu. Özellikle Yeni Osmanlılar’ın Avrupa’ya kaçmasından sonra Paris ve Londra gibi birçok Avrupa şehirlerinde de Türk gazeteleri çıkmaya başladı.¹⁰

1876’da II. Abdülhamit’in tahta geçmesiyle basın ve yayın hayatında da birçok değişiklik olmuştur. Sultan II. Abdülhamit , saltanatının ilk yıllarında tarihe 93 harbi olarak geçen 1877-1878 Osmanlı- Rus harbiyle karşılaşmıştır. 13 Şubat 1878’de II. Abdülhamit meclisi feshetmişti. Daha sonra Ali Suavi’nin de karıştığı ve tarihe “Çırağan Baskını” olarak geçen olayın ardından 23 ihtilalcinin ölümüyle sonuçlanan darbe girişimi , II. Abdülhamit’in hafife teşkilatını kurmasına neden oldu. Bu teşkilatın kurulmasında ve buna paralel olarak söz konusu dönemde uygulanan sansürün kaynağını hem II.Abdülhamit’in evhamlı kişiliğinde hem de onun kurduğu yeni okullarda Batı’dan gelen düşüncelerle devrim yapma ihtirasına kapılan aydınlarda aramak gerekir.

1. 3. İTTİHAT VE TERAĞKİ CEMİYETİ

⁹ Orhan Okay , ‘Batılılaşma Devri Fikir Hayatı Üzerine Bir Deneme’ ,*Osmanlı Medeniyeti Tarihi*, c.1, s.194

¹⁰ Selahattin Çitçi, *İkdam Gazetesinin Sistematik İndeksi 1894-1904*, İst. Üni.,Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000

II. Abdülhamit döneminde Batı'dan gelen yeni düşüncelerle devletin kötü gidişine çare arayan aydınların bir kısmı tarafından İttihat ve Terakki Cemiyeti kurulur. “Jön Türk hareketinin değişik muhalefet unsurlarını uzun süre çatısı altında barındıran bu örgütün temelleri 2 Haziran 1889 tarihinde dört Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane öğrencisi tarafından atıldı. İbrahim Temo'nun öncülüğünde Abdullah Cevdet , İshak Sükuti ve Mehmet Reşit İttihad-i Osmani adında bir cemiyetin kurulması için görüş birliğine vardılar. Ve daha sonra bu okul ve diğer Osmanlı eğitim müesseselerindeki çok sayıda öğrencinin katılımıyla örgütün üye adedini hızla arttırdılar.”¹¹ Kendilerine örgütlenme biçimi olarak İtalya'daki devrimci Carbonari Cemiyet'ini ve Rus milislerinin örgütlenme modellerini temel aldılar. Öğrenciler teşkilatlanmalarını hücre biçiminde yaptılar. Bu dönemde yapılan faaliyetler, yurtdışında basılan gizli gazetelerin geçmiş sayılarının okutulması, Namık Kemal ve arkadaşlarının eserlerinin el yazısıyla çoğaltılarak dağıtılmasının ötesine gitmedi.

1894 yılında ilk kapsamlı soruşturmaya uğradılar. 9 öğrenci okuldan uzaklaştırıldı. Ancak bu cezalar , faaliyetleri bir öğrenci olayı olarak değerlendiren II.Abdülhamit tarafından affedildi. 1889 yılından beri Fransa'da bulunan Ahmet Rıza uzun süren uğraşlar sonucunda Cemiyet'in amaç , örgütlenme ve takip edeceği siyaset konularında görüşlerini kabul ettirmek istedi. Ve Cemiyet'in isminin “İttihad-ı Osmani”den, - Auguste Comte'un ünlü sloganı “ordre et progrès”nin tercümesi olan- “nizam ve terakki”ye çevrilmesini istedi. Diğer üyelerin ittihat kelimesinin kalması konusundaki ısrarları sonucu cemiyetin yeni ismi “Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti” olarak kabul edildi. Bundan sonra Cemiyet 1895 yılında bir nizamname hazırladı. Nizamnamedeki fikirlerin bir çoğu Ahmet Rıza'nın düşünceleriyle paralellik arz eder. Bu da Ahmet Rıza'nın Cemiyet içindeki konumunun ne kadar önemli olduğunu gösterir.

“Cemiyet 1 Aralık 1895'te Paris'te “Meşveret” gazetesini ve 7 Aralık'ta “Mehvêret supplément français”yi resmi yayın organı olarak neşre başladı. 1896 yılı Ocak ayında da Paris şubesi Cemiyet'in merkez şubesi haline geldi. Aynı dönemde İstanbul'da birçok bürokrat ve subayın katılımını sağlayarak nüfuzlarını arttırdılar. Bu arada yurtdışına kaçarak Fransa ve İngiltere'de temaslarda bulunan bir diğer önemli Cemiyet üyesi Mizancı Murat , 1895 Aralık ayı sonunda Kahire'ye gitti ve orada Cemiyet'in faaliyetlerini hızlandırdı. 1896 yılına gelindiğinde Cemiyet'in şu şehirlerde faaliyette bulunduğunu görürüz : Paris , Cenevre , İstanbul , Kahire , Edirne , Ankara , Beyrut , Hama , Humus , Şam , Girit , Kastamonu , Limni , Mersin , Rodos , Selanik , İzmir , Trabzon , Trablus , Bosna-Hersek , Kıbrıs , Romanya , Bulgaristan , Köstence , Filibe , Lom , Ruscuk , Varna , Vidin gibi.

Yine bu dönemde Cemiyet içinde fikir ayrılıklarının arttığı görülür. Üyelerin bazıları Ahmet Rıza'nın ihtilal karşıtı siyasetine itiraz ettiler. Fikir ayrılıklarının temelinde , yönetim değişikliğinin

---

¹¹ M. Şükrü Hanioglu, ‘İttihat ve Terakki Cemiyeti’, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.23 , s.476.

ihtilalle mi yoksa ıslahatla mı olacağı vardır. Bu olaylardan hareketle Murat Bey 1896 temmuzunda yönetimi Ahmet Rıza'dan almak amacıyla Avrupa'ya geri döndü. Bu tarihte Cemiyet'in çıkardığı iki gazetenin yayıncıları Mizancı Murat ve Ahmet Rıza arasında çıkan görüş ayrılığı sonucunda Cemiyet'in esas gazetesi hüviyetine kavuşan, Mizancı Murat'ın gazetesi oldu.

20 Temmuz 1897'de , Osmanlı hükümetiyle İttihat ve Terakki Cemiyet'i anlaştı. Buna göre padişah gerekli reformları yapacak ve genel af ilan edilecek ; Cemiyet de bunlar gerçekleşinceye kadar her türlü neşriyat ve örgütsel faaliyeti durduracaktı. Gelişmeler üzerine Murat Bey de İstanbul'a dönmeye razı olmuştu. Fakat hükümetin verdiği sözleri tutmayışi neticesinde Ahmet Rıza'nın Cemiyet içindeki saygınlığı arttı. 23 Eylül 1897'de “Meşveret”, İttihat ve Terakki Cemiyeti organı olarak yeniden yayınlanmaya başladı. Ve Cemiyet'in Cenevre şubasının İttihat ve Terakki ile Jön Türk hareketi üzerindeki tekeline tanmadığını ilan etti. Cenevre merkezi de 1 Aralık 1897'de “Osmanlı” gazetesini yayınlamaya ve örgütsel faaliyete yeniden başladı. Kısa bir süre sonra Ahmet Rıza İshak Sükuti idaresindeki Cenevre heyetiyle anlaşarak “Meşveret”i tatil etti. Buna karşılık Cenevre , Ahmet Rıza'yı Paris teşkilatının sorumlusu ve “Mechvéret supplément français'nin editörü olarak tanıdı.”¹²

1902'deki kongreye kadar Cemiyet içinde birçok olay meydana gelir. Cemiyet'in 4-9 Şubat 1902'de Paris'te yaptığı kongrede, Osmanlı Devleti'nin kurtarılabilmesi için yabancı ülkelere yardım talep edilmesini isteyenler ve buna karşı çıkanlar iki ana grubu oluşturuyordu. Yabancı müdahalesine taraftar olanların başını Prens Sabahattin ve İsmail Kemal çekmekteydi. Müdahaleye karşı çıkan grupta ise Ahmet Rıza ve taraftarları vardı. Kongreden sonra Prens Sabahattin ve İsmail Kemal, “Osmanlı Hürriyetperveran Cemiyeti” adında ve İngiliz desteği ile darbe yapmayı amaçlayan bir örgüt kurdular. “Osmanlı” gazetesini de bu yeni örgütün yayın organı olarak neşre başladılar.

Bütün bu hadiseler sonunda Ahmet Rıza ve destekçileri, Türkçe gazetelerini tatil ederek “Şurâ-yı Ümmet” adında yeni bir yayın organını , “Mechverét supplément français” ve “Kürdistan” gazetelerine ilaveten yayınlama kararı aldı.

1906 yılına geldiğinde Cemiyet'in diğer bir önemli ismi Bahattin Şakir, Avrupa'ya firar ederek JönTürk hareketi üzerinde yeni bir dönem başlattı. Bütün Jön Türkleri tek bir çatı altında toplamak için girişimlerde bulundu. Fakat Prens Sabahattin ile olan müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra , birleşmeyi Ahmet Rıza ile icraatçıları arasında uygulamaya çalıştı. 1906 yılı başında birleşen grup , “Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti” adıyla örgütlendi ve faaliyetlerini yürütmek üzere idari şubeler kurdu. Cemiyet'in yeni nizamnamesi 1906'da Kahire'de basıldı.

---

¹² M.Ş. Hanioğlu, a.g.m. , s.478

“Şurâ-yı Ümmet” gazetesi ise 1906 ağustosundan itibaren “hükümet-i meşruta ve ıslahat-ı umumiye taraftarlarının vasıta-i neşriyatıdır” cümlesi yerine , “Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti vasıta-i neşriyatıdır” ibaresini koydu. Yayın politikasını yeniden düzenleyerek (Aralık 1906) bir yayın planı dahilinde neşredilen ilk Jön Türk gazetesi olma özelliğini kazandı.

Osmanlı Hürriyet Cemiyetiyle , Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti arasında sonuçsuz kalan ilk birleşme teşebbüslerinin ardından Selanikli Nazım olarak bilinen Dr. Nazım , söz konusu ittifakı gerçekleştirmek için Atina’ya gönderildi. 1907 temmuzunda Selanik’e ulaştı. İlk temaslardan sonra Paris merkezinin kabulüyle de 27 Eylül 1907’de iki cemiyetin birleşmesine ait belge imzalandı. Buna göre yeni cemiyet , “Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti” ismini taşıyacak , merkezi Paris’te olacaktı. Bu ittifak Cemiyet’in ihtilalcilik boyutunu büsbütün kuvvetlendirdi ve bilhassa askeri kadro içindeki örgütlenmenin hız kazanmasına sebep oldu. Bundan sonra da Cemiyet giderek gücünü arttırdı. II.Meşrutiyet’in ilanıyla faaliyetlerini meclis üzerinden yürütmeye başladılar. 1918’e kadar Türk siyasi hayatına yön verdiler. Son kongrelerini 1 Kasım 1918 tarihinde yaparak 5 Kasım 1918’de yeni bir fırkanın kurulması kararlaştırıldı. 11 Kasım 1918’de kurulan “Teceddüt Fırkası” İttihat ve Terakki’nin yerini aldı. 21 Aralık 1918’de meclisin feshiyle iktidardaki gücünü tamamen kaybetti. 5 Mayıs 1919 tarihli Meclis-i Vükela kararı ile Teceddüt Fırkası kapatıldı.

1922’den sonra İttihatçılar muhalefet cephesine katılmalarına rağmen ciddi sayılabilecek bir girişim gerçekleştirememişlerdir. Fakat yeni rejimin önde gelen pek çok isminin İttihatçı kadro içinde yer almış olması ve bunların bir kısmının İttihatçılık’la yeni rejim taraftarlığı arasında kararsız bir durumda kalması ciddi bir sorun oluşturmuştur. Bu da tercihinin İttihatçılık yönünde kullanan ve daima potansiyel suçlular olarak görülen eski İttihat ve Terakki mensuplarının tasfiyesinin en önemli sebebini teşkil etmiştir. Ayrıca Atatürk’e yapılan suikast girişiminde bazı İttihatçıların da adının geçmesi bu Cemiyet üyelerinin tamamen siyasi bir tasfiyeye uğratılmasına sebep olmuştur.

İttihat ve Terakki’nin yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi geçmişinde tartışılmaz bir etkisi olduğu açıktır. Öte yandan bu Cemiyet’in çok uluslu bir devletin şartları içinde doğmuş ve yine böylesine bir çerçevede faaliyette bulunmuş bir örgüt olduğunu da gözardı etmemek gerekir.¹³

1. 4. JÖN TÜRK BASINI

İttihat ve Terakki’ye mensup aydınların çıkarttıkları gazete ve dergileri “Jön Türk Basını” adı altında toplamak mümkündür. Jön Türk basını üzerine yapılmış çalışmalardan önde gelenleri : Şerif Mardin’in *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908* adlı eseri ve Muammer Göçmen’in doktora tezi olan *İsviçre’de Jön Türk Basını ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri* adlı eserlerdir. Bunun yanında

---

¹³ M.Ş.Hanioğlu, a.g.m, s.476-484

birçok araştırmacının İttihat ve Terakki üzerine eserleri içinde küçük başlıklar altında Jön Türk basınının önemli gazetelerinden (Meşveret , Osmanlı , şurâ-yı Ümmet , Mizan vb) alıntılar yaptıkları ve kısaca gazeteler hakkında bilgi verdikleri görülür.

Bu zamana kadar yapılan araştırmalarda İttihat ve Terakki ile bağlantılı çıkan gazete ve dergilerin sayısı konusunda tam bir ittifak yoktur.(19 Mart 1941 tarihli Akşam Gazetesi'nde Selim Nüzhet Gerçek "Jön Türk Gazeteleri" konulu makalesinde bu yayınların dökümünü şöyle verir : Türkçe çıkanlar 74 , Arapça çıkanlar 3 , Fransızca çıkanlar 11'dir) Bu yayınlarla ilgili yakın tarihli bir makalede 152 sayısı verilmektedir.¹⁴ Bu 152 gazetenin çoğunun ömrü az olmuştur. Meşveret , Osmanlı , şurâ-yı Ümmet , Kanun-ı Esasi , Mizan , İçtihad bu gazeteler içinde uzun ömürlü olanlardır. Büyük bir kısmı birkaç sayı çıkıp kapanmuştur. Bunun sebebi , gazeteciliği samimi olarak yapanların yanında , sırf para sızdırmak için bir veya iki sayı çıkarıp gazetesini kapatan fırsatçı kişilerin hırslarıdır¹⁵

1. 5. şURÂ-YI ÜMMET'İN NEşRE BAşLAMASI

1902'deki kongreye kadar Cemiyet içinde birçok olay meydana gelir. Cemiyet'in 4-9 şubat 1902'de Paris'te yaptığı kongrede, Osmanlı Devleti'nin kurtarılabilmesi için yabancı ülkelerden yardım talep edilmesini isteyenler ve buna karşı çıkanlar iki ana grubu oluşturdu. Yabancı müdahalesine taraftar olanların başını Prens Sabahattin ve İsmail Kemal çekmekteydi. Müdahaleye karşı çıkan grupta ise Ahmet Rıza ve taraftarları vardı. Kongreden sonra Prens Sabahattin ve İsmail Kemal, "Osmanlı Hürriyetperveran Cemiyeti" adında ve İngiliz desteği ile darbe yapmayı amaçlayan bir örgüt kurdular. "Osmanlı" gazetesini de bu yeni örgütün yayın organı olarak neşre başladılar.

Bütün bu hadiseler Ahmet Rıza ve destekçileri, Türkçe gazetelerini tatil ederek "şurâ-yı Ümmet" adında yeni bir yayın organını , "Mechverét supplément français" ve "Kürdistan" gazetelerine ilaveten yayınlama kararı aldı. Gazetenin ilk sayısında "İhtar" başlıklı ilanda "İstidrad , İntikam ve Sancak gazetelerinin yerine bundan sonra "şurâ-yı Ümmet" neşredilecektir." ibaresi kullanılır.

¹⁴ Muammer Göçmen, 'Jön Türk Basımı', *Türkler Ansiklopedisi*, c. 14, s. 665-680.

¹⁵ Muammer Göçmen, a.g.m, s. 670

Jurnalciğin en üst seviyeye çıktığı bu yıllarda, az sayıdaki dürüst aydınlardan Ahmet Rıza tarafından, 10 Nisan 1902 tarihinde yayın hayatına başlatılan “Şurâ-yı Ümmet” , II. Abdülhamit ve II.Meşrutiyet’in ilk yıllarını görmüş büyük ve köklü bir gazetedir. “Şurâ-yı Ümmet” gazetesinde imtiyaz sahibi Dr. Bahaeddin Şakir , Müdürü Mustafa Asım , Sermuharriri Sami Paşazade Sezai olarak verilmiştir. Gazetenin ilk sayıları Mısır ve Paris’te daha sonra ise İstanbul’da yayınlanmıştır.

Gazetenin 1-139. sayıları “on beş günlük” , 140-191. sayıları “günlük” , 192-220. sayıları ise “haftalık” olarak yayınlanmışlar. Gazetenin çıkış periyodu Tablo 2’de ayrıntılı şekilde verilmiştir.

1. 6. ŞURÂ-YI ÜMMET’İN YAYIN PERİYODU VE SAYFA SAYISI

Şurâ-yı Ümmet’in yayımı iki defa kesintiye uğramıştır. Kesintilerin toplamı yaklaşık 1yıl 6 aydır.Bu ara vermelerin sebebi sansür değildir. Bu kesintilerin 1908’deki bir yıllık olanının (1 Eylül 1907 - 6 Ekim 1908) sebebi, gazetenin II.Meşrutiyet’in ilanıya amacına ulaştığını düşünmesidir. Gazete 122. sayıdan sonra 123. sayıyla devam etmesi gerekirken 140-1 şeklinde günlük olarak çıkmaya başlamış ,140-122 şeklinde dört ay sonra son bulmuştur. Bunun nedeni gazetede izah edilmemiştir. Daha sonra verilen yaklaşık altı aylık aranın (13 Nisan 1909 -31 Ekim 1909) sebebi ise 13 Nisan 1909’da meydana 31 Mart hadisesidir. 31 Mart hadisesinde Şurâ-yı Ümmet gazetesinin matbaası da basılmış ve matbaaya zarar verilmiştir.Bunun üzerine gazete yayını durdurmuştur.

Bütün zorluklara rağmen gazete varlığını sürdürmüş ve ilerleyen zamanlarda da sayfa sayısını artırarak hacmini genişletmiştir. 1-123 arası 4 sayfa , 123-179 arası 8 sayfa,179-191’arası 4 sayfa,191-220 arası 16 sayfa,140/1-140/122 numaralı sayılar 8 sayfa olarak çıkmıştır. Gazetenin toplam sayfa sayısı 2408’dir.

1. 7. BASIM VE DAĞITIM MERKEZLERİ

Tespit edebildiğimiz sayılarda belli bir matbaa veya idarehane adına rastlamadık. Yalnız 95. nüshaya kadar “Mısır şubesi müdüriyeti sanduku’l posta 252 Kahire/Mısır” ile “Redaction du Mechveret 4 place Monge 4 Paris” adresleri verilir.120-121.(Ortak baskı) sayıya kadarki nüshalarında ise “Comité Ottoman d’ Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris” adresi görülür.123. nüshadan 220’e ve 140-1...140-122 numaralı nüshaya kadar da matbaa ve idarehane olarak : “Nur-ı Osmaniye’de Şeref Sokağı” adresi verilir.

1-116. sayılar da gazetenin basım yeri “Mısır’da tab’ olunmuştur.” ibaresi ile belirtilmiştir. Sonraki sayılarda bu ibareye rastlamayız. Buradan da Şurâ-yı Ümmet’in Paris , Kahire ve İstanbul üçgeninde bir basım ağı kurduğunu anlıyoruz.

1. 8. ŞURÂ-YI ÜMMET GAZETESİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ , FİYATI VE SERLEVHALARI

Şurâ-yı Ümmet gazetesi 29*41 cm. ebadlarında büyük boy bir gazetedir. Kağıt kalitesi iyi değildir ve saman kağıda basılmıştır. Kalın ve ta'lik yazıyla yazılan “Şurâ-yı Ümmet” logosu altında üç ana sütuna bölünen bir şekil düzeni vardır.¹⁶ Logonun çevresinde ise –zaman zaman değişmekle birlikte- alt başlık , idarehane adresleri , fiyatı , günün tarihi ve nüsha numarası mevcuttur.

Gazetenin yazı başlıkları da genellikle ta'lik , yer yer de sülüs ve kûfî şekilde yazılmıştır. Matbu bir baskı olduğu için son derece anlaşılır ve okunaklıdır. Renksiz bir baskıya sahip olan Şurâ-yı Ümmet'in en dikkat çekici özelliği sadeliğidir. Bazı figüratif veya taş baskı desenleri saymazsak gazeteye şekilden ziyade yazının hakim olduğu görülür.

Gazetenin sahip ve idarecileri zaman zaman “Karilerimize” başlığı altında yayın politikalarını anlattıkları yazılarda amaçlarının halkı aydınlatmak olduğu ve maddi bir kaygı içinde olmadıklarını belirtirler. Neşriyatın kaliteli fiyatın ise ucuz olduğu konusu üzerinde dururlar. Bununla birlikte –Tablo 3'te de görüleceği üzere- fiyat konusunda değişikliğe gidildiği zamanlar olmuştur. Nüshası 10(1-191 sayılar arası) ile 30(192-220 sayılar arası) paradan satılan Şurâ-yı Ümmet , abonelik yoluyla da okuyucularına ulaşmaktaydı. 100. sayıya kadar senelik aboneliği 45 kuruş olarak verilir. 121. sayıya kadar da fiyatın 10 franka çekildiği görülüyor. Daha sonraki baskılarında ise senelik aboneliğe 180, altı aylık aboneliğe ise 95 kuruş bedel biçiliyor. Anlaşılan gazete , hem sayfa sayfa hem de bütün halinde satışa sunulmuştur. Ayrıca 123. sayıdan itibaren ilan-reklam vermek isteyenler içinde ayrıntılı bir fiyat çizelgesi ortaya konur: “ Satırı : birinci sahifede 10 , havadis sırasında 5 , yedinci sahifede 2 , sekizinci sahifede 1 kuruştur. İskonto için ayrıca tarife mevcuttur.”

Şurâ-yı Ümmet logosunun çevresinde alt başlıklar da vardır. İlerleyen zamanlarda alt başlık bölümünde değişiklikler olmuştur. “Hükümet-i meşrûta ve ıslahat-ı umumiye taraftarlarının vasıta-i neşriyatıdır.” Daha sonra “Menafi-i Umumiye-i Osmaniyye hadim...” , “Cemiyetin ve gazetenin umumi idaresi için Paris'te Meşveret idaresi” , “İstibdadın pay-i tahribi altında ...menafi-i kâmilere Selanik Askeri...” , “Umum Rumeli'ye bir hatıra-i şükrandır.” gibi alt başlıklarla çıkmıştır. Ayrıca gazete logosunun etrafında hemen her sayıda gördüğümüz ibarelerden biri de “Eş-Şûrâ” suresinin 38. ayetinde yer alan “ve emrühüm şûrâ beynehüm”(Onların işleri de kendi aralarında bir istişare iledir.) cümlesidir.

1. 9. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN MUHTEVASI

Şurâ-yı Ümmet , siyasetten ekonomiye , sosyal meselelerden edebiyata

¹⁶ 123. nüsha ile birlikte zaman zaman 5 sütun aralığına bölündüğü de görülür.

uzanan bir çizgide yayın politikası geliştirmiştir. Aşağıda gazetenin yayın hayatına giriş yaptığı yazısını aynen alıyoruz. Bu yazıda, şurâ-yı Ümmet’in muhtevasıyla alakalı bazı ip uçlarına rastlıyoruz :

“Devlet-i Aliyye-i Osmaniye’nin istiklâl-i siyâsi ve tamami-i mülkiyesini her türlü müdahale-i ecnebiyeden masun bulundurmak ve iade-i şevketine çalışmak.

İdare-i keyfiye ve müstebidenin bir hükümet-i meşrutaya inkılâbına ve 7 Zilhicce 1293 tarihli Kanun-ı Esasi ahkâmının tatbik ve icrasına çalışmak.

Ümmetin hukukunu müdafaa ve temin ve hükümetin ahvaline islah etmek gibi vazifeler hep Osmanlıların hamiyet ve gayretinden beklenildiği ve necat ve saadet yalnız Osmanlılıkta arandığı cihetle efkâr-ı umumiye bu yolda tenvire çalışmak.

Osmanlı anâsır-ı muhtelifesi arasında ihtisat-ı vatan-perveraneden mütevellit bir ittihad-ı samimî vücade getirmek, Müslim ve gayrı Müslim teb’a-yı Osmaniye’nin siyaseten tevhid-i efkârına çalışmak .

Hükümet başında bulunanları ihtiyacat ve terakkiyât-ı zamânedden haberdar ve ifâ-yı vazifeye davet ve icbar etmek.

Bir taraftan memâlik-i Osmaniye’den her her ferdin ve her kavmin refah ve saadeti islahat-ı umumiye ile kaim ve kabul olacağını ahaliye anlatmak ve diğer taraftan Ümmet-i Osmaniye’nin asrımızda en müterakkî milletlerle hem-mertebe olmak istidadından mahrum bulunmadığını enzâr-ı ecanip ve ağyarda ispata çalışmak.

Saray zıندانlarında hapse mahkûm ve her türlü niam-ı maarif ve medeniyeden mahrum olan aile-i saltanat efradını bu hal-ı esaretten kurtarmaya , müktesebat-ı ilmiyeden hissedar etmeye ve Hanedan-ı Osmanî’nin makam-ı hilafet ve saltanatta –mülk ve millete nafi olacak surette- bekasını takviyeye çalışmak.”¹⁷

şurâ-yı Ümmet’in son sayısının çıktığı 29 Nisan 1326(1909) tarihine kadar yukarıda ayrıntılı olarak verilen yayın politikasına uygun hareket etmiştir.1906’dan sonra ise daha çok Cemiyet’in programlarına uygun bir yayın politikası izlemiştir. Bu yüzden siyasi nitelikli yazıların oranı artmıştır. “Program , JönTürklerin amaçlarını ilan ettikleri 1895 yılı sonbaharından beri fikirlerini önemli noktalarda değiştirdiklerini gösterir. 1895 programının sonunda yer alan yabancı devletlerin müdahalesi konusu şimdi başta geliyordu. Aynı yıl ifade edilen reformların ‘imparatorluğun bütününe’ yayılması zorunluluğu daha kesin bir şekilde bir Osmanlılık ideali şeklini alıyordu. Birinci belgenin tonunda Osmanlı İmparatorluğu’nu meydana getiren değişik ırk , din ve dil gruplarının kolayca bir bayrak altında birleşebileceği hissi egemendi. şimdiyse bu işin sanıldığı kadar

¹⁷ şurâ-yı Ümmet , 10 Nisan 1902, nu:1, s.2

kolay olmadığı ve bu sonucu elde etmek için hazırlığa ve enerjilere yön veren bir çalışmaya ihtiyaç olduğu anlaşılmıştı.”¹⁸

“Şurâ-yı Ümmet”in daha sonraki yazılarında ortaya çıkacak iki ana konudan bu programda bahsedilmediği dikkat çeker. Bu mevzulardan ilki ; o dönemde sıkça tartışılan ‘Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasını engelleyecek uygulamalar ve içerdeki azınlıkları birbirine bağlayacak çözümler’. İkincisi ise ; ‘izlenecek yol ve teoriler’dir.Abdülhamit devri gazetelerinde gördüğümüz üzere , milletin kendini kendi enerjisiyle ayağa kaldırmak teması Şurâ-yı Ümmet’te de vardı. Hatta bu durum Türkçe Meşveret gazetesinin birinci sayısındaki makalelerden beri Jön Türk yayınlarının değişmez unsuru olagelmışti. Jön Türkler ancak geleceğe doğru bakmakla ümmetin üzerindeki hareketsizliği kaldırabileceklerine inanıyorlardı. Bu fikir yeni olduğu kadar da önemliydi. Çünkü Şurâ-yı Ümmet’e kadarki yayınlarda ‘imparatorluğun kopan parçalarını nasıl birleştireceğiz’ tezi hakimken , ‘geleceğin ihtiyaçlarını anlamaya çalışan bir düşünce’, bu tezin yerini alıyordu.Osmanlı ileride Batı’nın sosyo-ekonomik güdümüne girecekti. Bu durumu engelleyebilmek için de : ‘Hariçte ve hemen cihan-ı medeniyetin her köşesine serpilmiş biz gençler , sayımızın yettiği , istidadımızın icap ettirdiği derece ve tarzda bir meslek-i ciddi intihab ederek çalışmalıyız , hep söz ile hep ataletle , yalnızca ah vah ile gençliğimizi öldürmekle hiçbir zaman layıkı veçhile ifa-yı vazife ibraz-ı hizmet etmiş olamayız.’ tezi öneriliyordu.Yani ‘Cihan-ı insanıyeti işgal eden mesailin en mühimleriyle alakadar olan Osmanlılar’ çok çalışmalıydı. Çalışma ile kastedilen sanayi ve ticaretti. Zaten gazetede geçen pek çok makalede de konuyla ilgili düşünceler verilmekteydi. Ticarete olan bu ilginin temelinde : ‘Alem-i iktisat nokta-inazarından , hayat bir metaya teşbih edilirse onun kıymeti , değeri sa’yıdır. Bir ferdin hayatı sa’yın derece-i mebzuliyet ve nef’iyle mütenasip bir saadete makrun olmak pek tabiidir. Bir çapacı bir makinist kadar müreffeh , fahur yaşayamaz. Bir tüccar katibi bir müellif ve siyasi kadar manen ve maddeten mesut olamaz.’ fikri yatmaktaydı. Bir başka yazıda da ifade edildiği üzere: ‘Ticaret milletlerin cismaniyetidir. Türk tacirleri rub’u asırlık rukud-u müteeffeni tamir ve tarika-ı ticaretle de muhtaç olduğumuz münakale-i medeniyeyi husule getirebilmek için neler okuyorlar , neler öğreniyorlar?(...) Hamiyetli memurlarımız , memleketimiz eşraf ve ayanı , şimdi hükümetin gasp ve tahribi hafife yapamadıkları şeylerden fukaranın mesaibini ve ammenin müşkülâtını tahfif eden ne gibi şeyleri o zamanda derhal yapmaya başlayacaklardır? Nerelere küçük ve hususi dekovil hatları , nerelere Beynelahali binacıklar yapılabilecek? Göllerimizde küçük vapurlar , köylerimizde omnibüsler işletmek üzere ne mütalaat ve tasavvuratta bulunuyorlar? Hele hepsinden... mübrem olarak bu kadar işsizler veya istihkaksızlar devletin bilmeceburiye icra-yı islahata ve adalete(başlamasını lüzumlu kılmıyor mu?)’ deniyordu.”¹⁹

---

¹⁸ Mardin, a.g.e, s.252.

¹⁹ Mardin , a.g.e. s.257-263.

Şurâ-yı Ümmet'e göre Türkler'in her şeyi devletten beklemeleri sonucu ülke bu duruma girmişti. Gazeteye göre: Türklerin tembelliğinin kusurunu İslam dinine yüklemek mümkün değildi.²⁰ Çünkü Türkiye'de yerleşen İslam düşüncesi özellikle tarikatların etkisi sonucunda bireyin iradesini kısıtlayıcı bazı davranışlar getiriyordu.²¹ Anlaşıyor ki gazetenin dine değil ama tarikatlara karşı tavrı vardı. Pek çok yazıda bu durum fark edilir.

Bunun bir başka göstergesi de , “Şurâ-yı Ümmet” gibi toplumun her kesimine hitap etmeyi amaçlayan bir gazetede , din ve ulemeden hiç kimsenin yazısına rastlayamamış olmamızdır. Bununla beraber gazete logosunun altında Şurâ suresinin 38. ayetine atıf vardır.(“Onların işleri de kendi aralarında bir istişare ile dir.”) Bu da Osmanlıda her ne türden olursa olsun yeni bir fikri topluma empoze etmek isteyen aydınların vizyonlarında bir olgu olarak “din”den daima istifade ettiklerini yahut ona kayıtsız kalamadıklarını gösterir.

Şurâ-yı Ümmet, ıslahatçı Osmanlıların enerjilerini de bazı belirli noktalarda toplamayı planlıyordu. İç ve dış siyaset , iktisadi faaliyetler , eğitim-dil-kültür gibi konular yazıların genelini oluşturuyordu. Bütün bu konuları toplayan ortak ideal ise Osmanlılık ideolojisiydi. Özde bütün Osmanlıların kuvvetlerini birleştirmeleri gerektiği fikriydi. Ayrıca dışarıdan gelebilecek her türlü müdahaleciliğin reddiydi.

Şurâ-yı Ümmet'e göre , her ne vakit bir yabancı devlet Osmanlıların işine müdahale etse , imparatorluğun bir parçası elden gitmişti. Zaten Batı devletlerinin dış ilişkileri “hiyel ü riya”ya dayanıyordu.²² “Oysa Samipaşazade Sezai Bey'e göre İmparatorluğun kurtuluşu, ‘ittihat ve ittifak ile vatan-ı müşterekimizde bir hükümet-i meşruta tesis’ etmekle olacaktı.Osmanlıyı oluşturan milletlerin sayısı ne olursa olsun , ‘vatanları bir’di.²³ Sezai Bey'in fikirleri şöyle sonlanıyor :

‘Bir semada doğmuş , bir iklimde büyümüş , bir havada yaşamış , ruhları , kalpleri ne Rusya teskin eder ne İngiltere tesliye eder. Gene onların çaresaz-ı alamı , melaz-ı ızdırabı sine-i vatandır.’ Anlaşılaçağı üzere gazetenin yayın politikasında bu ideali ihmal eden hükümete yoğun bir eleştiri geliyordu. Hatta hükümet yanlısı bazı gazetelerde ‘Osmanlı’ kelimesi yerine ‘Müslüman , İslamlar’ kelimelerinin kullanılmasını acemilik sayıyorlardı.²⁴

Şura-yı Ümmet'te eğitim-öğretim konulu , Batı'nın eğitim politikalarını anlatan ve bizdeki yanlışları eleştiren yazılara da rastlarız. Bu yazılarda özellikle çocuk terbiyesi, tarih şuuru , ahlak , maziye değer verme gereği, kitaplar, analık mektepleri, çocuk bahçeleri gibi mevzulardan bahsedilir.

²⁰ ‘Kader’, *Şurâ-yı Ümmet*, 9 Mayıs 1902, s.2.

²¹ a.g.m., *Şurâ-yı Ümmet*

²² ‘Müdahale-i Ecnebiye’ *Şurâ-yı Ümmet*, 10 nisan 1902, s.1

²³ a.g.m., *Şurâ-yı Ümmet*

²⁴ Mardin, a.g.e. , s.253-263.

Sözü geçen yazılarda Bacon , Descartes gibi filozoflara referans verildiği ve eğitimde akılcı bir politikadan yana olunduğu gözlenir.

Genel hatlarıyla yayın felsefesini diğer gazeteler gibi habere dayandıran Şurâ-yı Ümmet , ilk çıktığı andan beri iç ve dış kaynaklı haberlere yer verir. Özellikle ‘şuun , şuunat , şuun-ı dahiliye , şuun-ı hariciye’ başlıkları altında vilayat , matbuat , telgraf , son havadisler , dahiliye , havadis-i muhtelif bölümleriyle de ses getiren haberler veriliyordu. Başta İstanbul olmak üzere hemen hemen bütün Osmanlı vilayetlerinden bilgi aktarılıyor ve yorumlarda bulunuluyordu. Tabii ki havadislerin içerik olarak siyasi özellikler gösterdiğini belirtmeliyiz. Zaman zaman yerel havadislerin olduğu “zabitan” başlıklı haberlerde de polisiye olaylara yer veriliyordu.(hırsızlık , yangın , cinayet , kavga , deprem vb) Haberlerin dağılımında iç haberlerin , dış haberlere göre daha ağırlıkta olduğu görülür. Yabancı basından muhabirler vasıtasıyla mektup , telgraf veya tercüme yoluyla havadisler iletiliyordu. Geniş bir coğrafyada iyi bir haber ağı kuran Şurâ-yı Ümmet , devrinin önde gelen haber kaynağı olarak kabul ediliyordu. Meclis’in tekrar faaliyete geçmesiyle birlikte günü gününe meclisle ilgili haberler “Meclis-i Mebusan” başlığı altında veriliyordu. Kanun tekliflerinden , çıkan kavgalara kadar her şey anlatılıyordu.

Siyasi nitelikteki yazılar gazetede, “Siyasiyat , Siyaset-i Dahiliye , Siyaset-i Hariciye” başlıkları altında verilmiştir. Devrin edebiyat dünyasında yer alan Cenab Şehabettin , Samipaşazade Sezai , Halit Ziya Uşaklıgil’in gazetede yazılarının içeriğinin siyaset ve sosyal hayat olduğu görülür. Bunda dönemin siyasi hareketliliğinin payı vardır.Gazetenin çıktığı dönemde Osmanlı’nın başında II. Abdülhamit vardır. Uygulamış olduğu siyaset , döneminde bir çok eleştiri almıştır. Şurâ-yı Ümmet’te, hakim olan muhalif kadrolar sebebiyle Abdülhamit’i ve hükümeti eleştiren yazılar ve haberlerde halkın çektiği sıkıntılar , hükümetin beceriksizliği , dış siyasette izlenen politikalara dair tenkitler yer almıştır. Kimi zaman Abdülhamit’in şahsına da hücum edilmiştir. Abdülhamit hakkında yer yer deccal , deli , katil vb. sıfatları kullanmaktan çekinmemişlerdir :

“La’net sana ey kanlı Hamîd! Ey bu felâket!
Meydânına âteş savuran, yangına bâdî
Deccâl-i mesâib, yıkıl ey burc-ı denâet!
Ey milletin ikbâline bin zulm ile nâzır!”²⁵

1. 9. 1. Dil ve Edebiyat

A- Edebi Tenkit

²⁵ Ömer Feyzi, ‘11 Nisan Top Seleri’, *Şurâ-yı Ümmet*, nu:218, s.6-7

“Şurâ-yı Ümmet”te çıkan edebi tenkit ve polemik yazıları 6 adettir. Bu makalelerde vezinler , eski ve yeni edebiyat , edebiyatçıların vazifesi konu edilmektedir.

B- Dil

Gazetede şiirle olduğu kadar dille alakalı yazılara da rastlarız. Tesbit edebildiğimiz bu konuda 8 yazı vardır. Bunların ağırlıklı kısmı “Tasfiye-i Lisana Dair” başlığı altında verilir. Bu makalelerde lügatın önemi , dil bilgisi kitabının gerekliliği , dilde tasfiyenin sadeleştirmekle olacağı, bunun da Arapça ve Farsça kelimeler yerine Türkçe kullanarak sağlanacağı vurgulanır. Ayrıca bazı yazılarda , dile yerleşen Fransızca ve Rumca kelimelerin korunmasının lüzumu belirtiliyor. Bu yazılarda dilini iyi kullanan ve koruyan milletlerin geliştiği vurgulanır. Esasen “Şurâ-yı Ümmet”in dil üzerine fazlaca eğilmesinde edebi bir kaygıdan daha çok siyasi mesajları daha sade verebilmenin amaçlandığı görülür :

“Cemiyet-i insaniyenin düğünü itlak olunan Fransa ihtilâl-i azîmini erbâb-ı fikr ve kalem vücuda getirdi. Asrımızda birkaç millet şiir ve kalem yüzünden nail-i necat oldular : Üçüncü Napolyon’u kahreden silahların en mühimi Hugo’nun kalemidir. Kuşot’un , Betofin’in feryatları Macaristan’ın ahvâl-i siyasiyesini pek çok ıslâh etti ; İtalya ittihadında Garibaldi , Kavor , kadar şâir Mazzini’nin de medhali vardır. Bunlar âsâr-ı fikriye ve kalemiyenin bir millet üzerindeki tesîrini beyanlara , anlayanlara malûmdur.”²⁶

C-Edebiyat

“Şurâ-yı Ümmet”te edebiyat ile ilgili yazılar çoğunlukla “Kısm-ı Edebi , Musahabe-i Edebiye ve Makale-i Mahsusa” başlıkları altında verilir. Gazetede edebiyatla alakalı 13 yazı vardır. Bu makalelerin konuları : edebiyatta vatanperverlik , askerlik , edebiyatın dünü bugünü ve yarını , katiplik , edebiyatçıların görevi , parnasyen akımı ve çocuk edebiyatıdır. Yazıların çoğunluğu Ali Nusret’e aittir.

a- Edebi Eserler

Şiir : “Şurâ-yı Ümmet”te 220 (140-1/140-120) sayı boyunca toplam 29 şiir yer almaktadır. Bu 29 şiir dönemin meşhur şairlerinden ziyade , Filibeli Muhammet Nizami , Eyüpzade Ömer Fevzi , E.Cevdeti , Ahmet Kemal gibi edebiyat tarihine geçmemiş şairlerin eserleridir. 218. sayıya kadar ki yayınlanmış olan 16 şiirin teması şöyledir : hürriyet, vatan hasreti, ölüm, halkın çektiği, sıkıntılar, zulüm , karamsarlık. Bu temalar istibdat döneminin kasvetli havasının insanlar üzerindeki göstergesi olarak yorumlanabilir. 218-220. sayılar arasında çıkan 11 şiirin teması ise para , hayat , hüzn , acıma olarak karşımıza çıkar. Yalnız bir şiirde meşrutiyet’in yarattığı sevinç dile getirilir.

²⁶ ‘Erbab- Kalemin Vazifesi’, *Şurâ-yı Ümmet*, nu:1, s.4

Şurâ-yı Ümmet kadrosu , şiirin halkı etkilemede nasıl başarılı olduğunu biliyordu. Bu yüzden şiirin edebî değeri kadar “mesaj verme” aracı gibi de kullanılabileceğine dikkat çekiyorlardı :

“Vatanımız pek büyük şairler yetiştirdi. Bunların eş’ârı milletin sermaye-i irfânı , medâr-ı iftihârdır. Bugün bile memâlik-i Osmaniye’de mimardan , mühendisten , kimyagerden ziyâde şair mevcûttur. Hayfâ ki hiçbirinin millete arzu ettiğimiz yolda nâfi eseri görülmüyor. Herkes kudret-i fitriyesinden , ilim ve hünerinden memleketini , hem-nevini müstefid eylemeğe mecbûr olduğu gibi şairin de vatana karşı bir vazifesi olmak lazım gelir. O vazife bugün beyazı , yarın siyahı teşbihât-ı şairâne ile tarîf etmekten veya hiçbir maksad-ı celî ve ulvîyi nazar-ı ihtimâma almayarak halkı güldürüp ağlatmaktan ibaret değildir , sanırız.”²⁷ Bu düşüncelerin yansımalarını gazetede çıkan şiirlerde görebiliriz:

“İntizâra kalmadı bak iktidar
Gûşe-i vahdette oldum ihtiyar.
İntizârım hep vatan ikbâlidir.
Kaldı bir düşman elinde târ-mâr.

***

Bu vatanda gördüğüm her gün benim
Ah ve feryat ile hâl-i ihtizâr.
Makber-i ecdâdı gûş et inliyor.
Çıkmakta her bir kemikten ah ve zâr.
Meşhed-i ecdâd dinle! Söylüyorum.
Cisim ve candan eyledik de biz nisâr.
Bu memâlik , bu denizler hep bütün
Ruhumuzdan , cismimizden yâdigâr.”²⁸

Mektup : Şurâ-yı Ümmet gazetesinde bir çok mektup yayınlanmıştır. Genellikle mektuplar şu başlıklar altında verilmiştir : Fransa’dan mektup , Bulgaristan’dan mektup , Girit’ten mektup , Mekatib , Şehir Mektubu , Mektub-ı Mahsus , Mektub-ı Mahsusa , Mektub-ı Mahsusi , Mektubat ve Mektub-ı Harbiye. Bu mektupların çoğunluğunu içeriğine bakıldığında siyasi ve haber verme amaçlı olduğu görülür. İmparatorluğun dört bir yanına yayılmış olan İttihat ve Terakki Cemiyeti mensupları tarafından merkez-i umumiyyeye gönderilen bu mektuplar , halkı aydınlatıyordu. Kimi zaman da dünyada olup bitenlerin perde arkasını açıklamak maksadıyla kullanıyorlardı. Gazetede edebî tür olarak sayılabilecek mektuplar arasında Ahmet Rasim’in “Şehir Mektubu” başlığı altındaki yazıları sayılabilir. Bu mektuplardan bir kısmının içeriğinin siyasi olduğunu da söylemeliyiz.

²⁷ ‘Millî ve Siyasi Şarkılar’, Şurâ-yı Ümmet, nu:18, s.1-2

²⁸ Şurâ-yı Ümmet, nu:36, s.3

Tercüme roman : Gazetenin tüm sayıları boyunca 3 romanın tercümesi tefrika halinde yayınlanmıştır. Bu romanlar şunlardır : Şarl Loran'ın "Kartal Yavrusu" , Viktor Hügo'nun "Doksanüç" ve Katol Mendes'in "Bir Sergüzeşt-i Hunin". Tefrika edilen bu eserlerin içeriği dünya tarihinde dönüm noktası olmuş Fransız ve Rus ihtilalleridir.

Şurâ-yı Ümmet'te yukarıdaki türlerin dışında az olmakla beraber biyografi , hatıra , hikaye , seyahat , nutuk , röportaj türlerinden örneklere de rastlanmaktadır.

1. 10. ŞURÂ-YI ÜMMET'İN YAZAR KADROSU

Şurâ-yı Ümmet gazetesinin yazar sayısı 205'tir. Bu yazarların bir kısmı sadece ilk ismini , bir kısmı yalnızca isimlerinin ilk harflerini kullanmakla yetinmiş , geri kalanı da açıkça isim ve soy isimlerini kullanmıştır. Geri kalanlarda bir takım isim kullanmıştır. Yazılarının altına yalnızca bir ya da iki harf koymakla yetinen yazarların kimliğini tespit edemediğimiz için aşağıdaki yazar kadrosuna dahil etmedik. 1902'den 1908'e kadarki dönemde yazarların isimlerini kullanmaktan kaçındıkları , 1908'den sonra ise açıkça yazıların altına isimlerini belirtmekten çekinmedikleri görülüyor. Gazete yazarları meslekleri itibarıyla ordu , tıbbiye , politika , eğitim , memuriyet, medrese , mühendislik gibi kurumların içinden gelmektedir.

- 1 Abdullah (4.Ordu-yı Sani Musrin)
- 2 Abdullah Hamdi (Mümtaz Topçu Kolağası)
- 3 Abdulaziz Mecdi Tolun (Karesi Mebusu)
- 4 Abdullah Muhlis
- 5 Abdülhak Hamit Tarhan

- 6 Abidin
- 7 Ahmet Cemil
- 8 Ahmet Cevat Resmolu
- 9 Ahmet Ferit Tek (Kütahya Mebusu)
- 10 Ahmet Halit
- 11 Ahmet Kemal
- 12 Ahmet Mithad Efendi
- 13 Ahmet Muhtar (Hacıhafızzade)
- 14 Ahmet Mümtaz (Bahriyeden)
- 15 Ahmet Rasim
- 16 Ahmet Rasim (Bahriyeden)
- 17 Ahmet Refik
- 18 Ahmet Refik Altınay
- 19 Ahmet Rıza
- 20 Ahmet Saib
- 21 Ahmet Saki (Giritli)
- 22 Ahmet Selahaddin
- 23 Ahmet Tevhit
- 24 Alaaddin Cemil
- 25 Ali Fazıl
- 26 Ali Fuad (Erkan-ı Harp Binbaşısı)
- 27 Ali (Hafız)
- 28 Ali Haydar
- 29 Ali Haydar Emir
- 30 Ali (Humbaracızade)
- 31 Ali Korkud
- 32 Ali Muhlis
- 33 Ali Nusret
- 34 Ali Rıza
- 35 Ali Sami
- 36 Ali Suavi
- 37 Arif Hikmet
- 38 Arif İsmet
- 39 Dr. Bahaeddin Şakir
- 40 Dr. Bahaüddin Vedat
- 41 Balkan
- 42 Be. Kamil
- 43 Bedii Nuri

- 44 Behram Sırrı (Debreli)
- 45 Besim Ömer (Doktor)
- 46 Celal Korkmazof
- 47 Celal (Reis-i Sani)
- 48 Cemal ibn Ali
- 49 Cemalettin
- 50 Cenab Şehabeddin
- 51 Dikran Elmasyon
- 52 Dubar Abaş (Macaristan Muharirinden)
- 53 Elif. Cevdeti
- 54 Elif. Münir
- 55 Elif. Naci
- 56 Elif. Turhan
- 57 Emin
- 58 Emin Semih
- 59 Emine Semiye
- 60 Emrullah Efendi (Maarif-i Umumiye Nazırı)
- 61 Ethem Nejad
- 62 Fahreddin Raşid
- 63 Fahri (Sultan Abdülaziz'in 2. Mabeyncisi)
- 64 Faik
- 65 Fazıl Berki (Doktor)
- 66 Ferik Pertev
- 67 Ferik Selami
- 68 Ferik Şemsi
- 69 Ferit Rebi
- 70 Fuat(Yazıcıoğlu)
- 71 Fransuva Jozef
- 72 Galib (Miralay)
- 73 Habib (Bolu Mebusu)
- 74 Haki
- 75 Hakkı (Hafız)
- 76 Hakkı (Ispartalı)
- 77 Halil
- 78 Halil Edib
- 79 Halil Halit
- 80 Halil (Mebus)
- 81 Halil Mentеше

- 82 Halit Ziya Uşaklıgil
- 83 Hamit Hamdi
- 84 Hasan Cemil
- 85 Hikmet Recai
- 86 Horasani
- 87 Hulusi
- 88 Hüseyin Arif
- 89 Hüseyin Cahit Yalçın
- 90 Hüseyin Hami
- 91 Hüseyin Hilmi
- 92 Hüseyin Hüsni (Yüzbaşı)
- 93 Hüseyin Suat
- 94 Hüsni
- 95 İbnü'l Bilad
- 96 İbrahim (Doktor)
- 97 İbrahim Edhem
- 98 İbrahim Feridun (Piyade Mülazımı)
- 99 İbrahim Uşşaki
- 100 İhsan (Binbaşı)
- 101 İrfan
- 102 İsmail Fazıl
- 103 İsmail Hakkı (Erkan-ı Harp Binbaşı)
- 104 İsmail Hakkı Babanzade
- 105 İsmail Müştak
- 106 İsmail Suphi
- 107 Kamil
- 108 Kamil Hoyroviç (Hersekli)
- 109 Katol Mendes
- 110 Kazan Muhbiri
- 111 Kazım (Manastır Rüşdi-i Askeri 4. Sene Talebesi)
- 112 Kemal (Kale Topçu Kolağası)
- 113 Kenan
- 114 Konstantin Vazani (Mahkeme-i Temyiz Azası)
- 115 Köylü
- 116 Macid Karakaş
- 117 Mahir Said
- 118 Mahmut Esat
- 119 Mahmut Fikret

- 120 Mahmut Kemal İnal İbnülemin
- 121 Mahmut Sadık
- 122 Mehmet Ali
- 123 Mehmet Arif
- 124 Mehmet Cavit
- 125 Mehmet Cemal
- 126 Mehmet Cevat
- 127 Mehmet (Hafız)
- 128 Mehmet Emin Yurdakul
- 129 Mehmet Fatin
- 130 Mehmet Fuad
- 131 Mehmet Hulisi (Mümtaz Yüzbaşı)
- 132 Mehmet İhsan (Fenarizade)
- 133 Mehmet Şerif Bin Mehmed Said
- 134 Mehmet Şükri
- 135 Mehmet Tahir (Bursa Mebusu)
- 136 Mehmet Tevfik Okday
- 137 Mim. Fazıl
- 138 Mim. Galip
- 139 Mim. Süleyman
- 140 Muallim Cevdet
- 141 Muhammet Bin Hurşit
- 142 Muhammet Nizami (Filibeli)
- 143 Muhammet Sadi
- 144 Muhiddin (Kaymakam)
- 145 Muhtar (Hicaz Demiryolu Suabad – Fenniye Reisi)
- 146 Murat
- 147 Mustafa Fahrettin
- 148 Mustafa Hilmi (Hersekli)
- 149 Mustafa Remzi
- 150 Mustafa Reşit
- 151 Mustafa Salim (Maliye Memuru)
- 152 Müslim Sami
- 153 Muti
- 154 Naci Said
- 155 Nail (Muallim)
- 156 Nasri
- 157 Dr. Nazım

- 158 Necip Asım Yazıksız
159 Niyazi
160 Onur
161 Osman Kahraman
162 Osman Nuri (Tırnovalı)
163 Ömer (İmamzade)
164 Ömer Fevzi (Eyyubzade)
165 Pertev (3. Ordu-yı Osmani Erkan-ı Harb Reisi)
166 Pervin
167 Rahmi (Selanik Mebusu)
168 Raif
169 Refat Mubid
170 Refik Mehmet (Elektrik Mühendisi)
171 Resmo
172 Reşat
173 Rıfat (Kilisli)
174 Rıza(Hafız)
175 Rıza Tevfik Bölükbaşı
176 Rüşdü(Hafızzade)
177 Sadettin (İbnü'l Hatib)
178 Sadettin Vedat(Doktor)
179 Said (Mecli-i Ayan Reisi)
180 Saim
181 Salih Müşir
182 Sami Paşazade Sezai
183 Samiha Şükrü
184 Seyfettin
185 Sin. Kaiz
186 Şarl Loran
187 Şevket Turgut Mirliva
188 Şin. Hüseyinoğlu
189 Şin. Kamil
190 Şükrü(Ulemadan)
191 Tahir Mustafa (Ak Camii İmamı Hafız)
192 Tahsin Nuri
193 Te. Nazım
194 Turhan
195 Türkoğlu

- 196 Vehbi
- 197 Veliüddin Rafet
- 198 Vicdani
- 199 Victor Hügo
- 200 Yanko Vitnos
- 201 Yusuf Rasif
- 202 Ye. İzzet
- 203 Zare Papayan
- 204 Zeki
- 205 Ziya Paşa

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN (1852-1937) : 2 Ocak 1852'de İstanbul'da doğdu. Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın torunu, tanınmış tarihçi ve Tahran Büyükelçisi Hayrullah Bey'in oğlu. Kısa süre Rumelihisar Rüşdiyesi'ne devam etti. Yanyalı Tahsin Hoca ile Edremitli Bahaeddin Efendi'den özel dersler aldı. 1862'de 10 yaşındayken ağabeyi ile birlikte Paris'e babasının yanına gitti. Bir süre Paris'te eğitim gördükten sonra 1864'te İstanbul'a döndü. Yaşının küçüklüğüne rağmen Bab-ı Ali'de tercüme odasına katip olarak girdi. Bir yıl sonra Tahran Büyükelçiliği'ne atanan babasıyla birlikte İran'a gitti. Farsça öğrendi. Babasının 1867'de ölümü üzerine İstanbul'a döndü. Maliye Mühimme Kalemi'ne girdi. Şûra-yı Devlet ve Sadaret kalemleri'nde çalıştı. 1871'de Fatma Hanım'la evlendi. 1876'da Paris Büyükelçiliği İkinci Katipliği'ne atandı. 1878'de görevden alındı, iki yıl açıkta kaldı. 1881'de Gürcistan'da Poti, 1882'de Yunanistan'da Golos konsolosluklarına, 1883'te Bombay Başkonsolosluğu'na atandı. 1895'te Lahey'e elçi olarak gönderildi. Bir yıl sonra Brüksel elçiliğine getirildi. 1912'de görevden alınınca İstanbul'a döndü. Meclis-i Âyan üyeliğine getirildi.

İstanbul'un 1920'de işgal edilmesi üzerine Viyana'ya gitti. Ankara Hükümeti yurda dönmesini sağladı. 1928'de İstanbul Milletvekili seçildi ve ölünceye kadar milletvekili olarak kaldı. 12 Nisan 1937'de İstanbul'da öldü. Mezarı Zincirlikuyu'da. Şiire 1870'lerde başladı. Ebüzziya Tevfik, Recaizade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai, Namık Kemal gibi Tanzimat döneminin yeni edebiyatçıları arasında yer aldı. Yurtdışı görevleri nedeniyle Batı edebiyatçılarını yakından tanıdı, onların etkisinde kaldı. Şiirlerine günlük yaşamı, doğa ve insan ilişkilerini konu aldı. Lirik, epik ve felsefi şiirler yazdı. Manzum tiyatro oyunları da kaleme aldı. Ancak bunlar sahnelenmekten çok okunması amacıyla yazılmış oyunlardı. Yaşadığı dönemde Türk edebiyatının en büyük şairi sayıldı ve "Şair-i Âzam" ya da "Dahi-i Âzam" unvanı verildi.

ABDÜLAZİZ MECDİ TOLUN (1865-1941) : 1865 yılında Balıkesir'de doğdu. İlk eğitimini hafız olan babasından aldıktan sonra rüştiyeyi bitirdi. Belediyede başkatip (aynı zamanda şair ve müderris) olan dayısı Yahya Nefi Efendi'den medreselerde okutulan İslami ilimleri özel olarak

okuyup icazet aldı. Rüştüeyi bitirdikten sonra 1884'te aynı mektebe ikinci muallim olarak tayin edildi ve dokuz yıl bu görevde bulundu. Balıkesir İdadisi Türkçe ve edebiyat muallimliğine tayini çıktı fakat Şam'a gönderildi. Altı ay sonrada Girit'te Rum mektepleriyle rekabet için açılmış olan Mekteb-i Kebir-i İslam'a tayin edildi. Girit'te Hakikat gazetesinde edebi yazılar yazdı. Girit isyanı (1897) sırasında İstanbul'a döndü. Anadolu'da zahire tüccarlığına baladı. 1902'de birdenbire kendisine bir cezbe ve istiğrak hali geldi ve işini bırakarak Balıkesir'e döndü. Sekiz ay kadar süren bu dönemde Kadiri tarikatına mensup Ali Şir adında bir zattan inabe aldı. Bir müddet sonra ticarete başladı. İkinci Meşrutiyet'ten sonra yapılan ilk seçimde Balıkesir'den (Karesi) milletvekili seçildi. İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde muhalefeti temsil eden Hizb-i Cedid grubunda yer aldı ve partinin politikalarını şiddetle tenkit etti. İkinci seçimlerde devre dışı bırakıldı. 1913'te Mısır'a gitti altı buçuk yıl orada kaldı. Mütarekede İstanbul'a döndü. 1920'deki IV. dönem mebus seçimlerine katılarak milletvekili seçildi. 12 Nisan 1920'de kapatılan bu mecliste ikinci reis vekili olarak görev yaptı. Daha sonra Ankara'ya gitti ve Şura-yı Evkaf üyeliğine getirildi. 1923-1924 yıllarında Şer'iyeye ve Evkaf Vekaleti müsteşarlığı yaptı. Vekalet kaldırılıp kendisinin Diyanet İşleri başkanlığına getirilmesi söz konusu olunca İstanbul'a döndü. Cumhuriyet'ten sonra resmi ve özel hiçbir görev kabul etmeyerek Beyazıt'taki evine çekildi. dini, tasavvufi sohbetlerde bulundu. Soyadı kanunundan sonra Tolun soyadını aldı. 27 Ağustos 1941'de İstanbul'da vefat etti.

ABİDİN PAŞA (1843-1908) : II. Abdülhamit devrinin aydın vezirlerindedir. Arnavutluk ileri gelenlerinden Prevezeli Ahmet Dino Bey'in oğludur. Kaymakamlık ve mutasarrıflıklarda , borsa komserliğinde bulunmuştur. 3 aya kadar hariciye nazırlığında bulunmuş bunlardan başka birçok devlet görevlerinde bulunmuştur. 7 dil bilen Abidin Paşa Mesnevi'yi dilimize çevirmiş ve 1. cildin şerhini yayınlamıştır. İstanbul'da vefat etmiştir.

AHMET FERİT TEK (1877-1971) : Ahmet Ferit Tek, 1877 yılında Bursa'da doğdu. İstanbullu bir aileye mensuptur. Babası Maliye muhasebecilerinden Mustafa Reşit Bey, büyük babası, kadı Asım Efendidir. Asker olmak isteyen Ahmet Ferit Tek, Kuleli Askeri Lisesine girdi. Daha sonra Harbiye'ye girerek oradan teğmen rütbesi ile mezun oldu. Bilahare talebeler arasında başlayan meşrutiyetçi cereyanlara karışan Tek, Trablusgarp'a sürüldü. Trablus'tan, Yusuf Akçura ile birlikte bir kayığa binerek Tunus'a, oradan da Paris'e kaçtı. Burada Siyasal Bilgiler Fakültesine girerek mezun oldu. "Şura-yı Ümmet" Gazetesinde yazılar yazdı.

1903-1908 tarihleri arasında Kazan'a gitti. Daha sonra Mısır'a yerleşti. Bu arada Kahire'de yayımlanan "Türk" Gazetesinde yazılar yazdı. 1908'de İstanbul'a geldi. Devlette görev aldı. Siyasal Bilgiler Fakültesinde tarih profesörlüğü yaptı. Milli Meşrutiyet Fırkası adlı milliyetçi bir parti kurdu. Partinin programında şu fikirler yer alıyordu. "Türkler yüzyıllardır İmparatorluğun hudutlarında çarpıştı. Kendi illerini ihmal etmek zorunda kaldılar. Türk illerinin kalbi Anadolu bakımsızdır. Türklerin de kendi milli kaderlerini düşünmesi saati çalmıştır". Şair Mehmet Emir Yurdakul, Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura ve birkaç arkadaşı ile 25 Mart 1912'de Türk Ocağını kurdu. Kurucu Başkan

Mehmet Emin Yurdakul'dan sonra, idare kurulu toplantısında Ahmet Ferit Tek, Türk Ocağı Başkanlığına getirildi. "İfham" Gazetesini çıkardı. Ateşli yazılar yazdı. İstanbul milletvekili oldu. Maliye Bakanlığında bulundu. Lozan müzakerelerinde iştirak etti. İçişleri bakanı oldu. 1925 yılından sonra tamamen Dışişleri hizmetline girdi. Ferit Bey'e 1925-1932 yılları arasında Londra'da, 1932-1939 yılları arasında Varşova'da, 1939-1943 yılları arasında Tokyo'da büyükelçilik vazifesinde bulundu. 25 Kasım 1971'de öldü.

AHMET MİTHAD EFENDİ (1844-1912) : 1844'te İstanbul'da doğan Ahmet Mithat Efendi, küçük yaşta babasını kaybedince bir süre ağabeyinin gözetiminde öğrenimini sürdürdü. Orta öğrenimini Tophane ve Niş'te tamamladı. Bu arada Fransız dilini öğrendi. Daha sonra Tuna ilinde devlet hizmetine girdi ve Tuna valisi Mithat Paşadan ilgi gördü. Onunla birlikte Bağdat'a gitti. Burada vilayet adına Zevra gazetesinin yayınlanmasında görev aldı. Öğrenciler için, ilk kitapları olan Hace-i Evvel ile Kıssadan Hisse'yi (1870) burada çıkardı. 1871'de İstanbul'a döndü. Evinde küçük bir basımevi kurarak yayıncılık ve gazeteciliği sürdürdü. Dağarcık adlı dergiyi çıkardı. Darwin üzerine yazdığı bir yazı nedeniyle Rodos'a sürgün edildi. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü. Takvim-i Vekayi gazetesi yöneticiliği ile Matbaa-i Amire Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Daha sonra Tercüman-ı Hakikat gazetesinin çıkmasını sağladı (1877-1912). 28 Aralık 1912'de vefat etti.

AHMET MUHTAR PAŞA (1839- 1919) : Osmanlı komutan ve sadrazamlarındandır. Bursa'da doğmuştur. Harp Akademisini bitirdikten sonra valilik ve komutanlıklarda bulunmuş , başarılarından dolayı "Gazi" ünvanı verilmiştir. 1908'de Meşrutiyet'in ilanından sonra Ayan Meclis'i üyeliğine getirilmiş ve bu meclisin başkan vekilliğine , 1911'de de başkanlığına seçilmiştir. 22 Temmuz 1912'de sadrazam olmuş. Kabinesinde 3 eski sadrazam nazır olarak bulunduğu için "büyük kabine" adı verilmiştir. Balkan savaşı onun sadareti sırasında başlamıştır. Başarısızlıklar yüzünden 29 Ekim 1912'de çekilmek zorunda kalmıştır. Astronomi ve takvim bilimleriyle uğraştığından Gregoriyen yöntemine dayanan bir takvim sisteminin memlekete kabulünü sağlamayı kendisine dava edinmiştir. Takvimle ilgili birçok eser yazmıştır.

AHMET RASİM (1865-1932) : 1865'te İstanbul' da doğan Ahmet Rasim, Ahmet Mithat'ın yönlendirmesiyle basın hayatına atıldı; makale, sohbet, şiir ve çevirilerini çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladı. Cumhuriyet döneminde İleri, Vakit, Akşam ve Cumhuriyet gazetelerinde yazdı.Ders kitapları ve çevirileri dışında 140 kadar yapıtı vardır. Roman ve öykülerinde İstanbul hayatına dair ilginç betimlemelere rastlanır. Liselerde okutulmak üzere yazdığı Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi (1910-1912; bu dört ciltlik yapıtı 1966'da yeni harflerle Meydan gazetesinde yayımlandı), "faide" başlığı altında ve dipnotlarıyla önemlidir. Şehir Mektupları'nda (4 cilt, 1910-1911) II. Abdülhamit döneminin İstanbul'unu büyük bir gözlem yeteneği, sade ve kıvrak bir üslupla anlatır. En büyük özelliği, yazılarını bir sohbet havası içinde yazması ve okurunu daha ilk cümleden kucaklamasıdır. Çeşitli yazınsal akımların dışında kalarak kendine özgü bir üslup ve ironiyle ortaya koyduğu yapıtlar

geniş bir kitlesi tarafından zevkle okunan Ahmet Rasim altmış kadar da şarkı bestelemiştir. Gazeteci, tarihçi, yazar Ahmet Rasim 21 Eylül 1932'de Heybeliada'daki evinde öldü.

AHMET REFİK ALTINAY (1880-1937) : 1880'de İstanbul'da doğan Altınay 1898'de Harp Okulu'nu bitirdi. Emekliye ayrıldığı 1912'ye kadar askeri okullarda öğretmenlik yaptı, Tercüman-ı Hakikat, Millet gazetelerinde başyazılar yazdı. Geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden Lale Devri, Köprülüler, Tarihi Sımlar, Kadınlar Saltanatı gibi popüler tarih yapıtlarını İkdam gazetesinde tefrika etti. Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası'nda bilimsel makaleler yayımladı. 1914'te Birinci Dünya Savaşı başlayınca yeniden orduya çağrıldı, 1918'den 1933'teki üniversite reformuna kadar Darülfünun'da tarih dersleri verdi.

İttihatçı olduğu için, devlet ona her zaman soğuk bakıyordu. Türk Tarih Tezi'ni desteklemediği için Cumhuriyete de yaranamadı. İlk defa Hazine-i Evrak'a (arşiv) girerek Osmanlı belgelerini inceleyen Altınay, 1915'ten başlayarak, değerli belgeler içeren Memalik-i Osmaniye'de Demirbaş Şarl (1916), İstanbul Hayatı (1917-1932, 4 cilt), Türkiye'de Mülteciler Meselesi (1926) gibi yapıtlarını yayımladı. Birçoğu bestelenmiş olan şiirlerini Gönül (1932) adlı kitapta topladı. Halka tarihi sevdiren adam, tarihçi Ahmet Refik Altınay 10 Ekim 1937'de İstanbul'da öldü.

AHMET RIZA (1859-1933) : Devlet memuru, profesyonel ihtilalci, mebus, sürgündeki Jön Türkler'in en ünlüsü. Bursa'da Maarif Müdürü. 1889'da Paris'e kaçmıştır. Burada Meşveret'i yayınlamış, yurt dışındaki Jön Türkler'i örgütlemiştir. İstanbul mebusu (1908 ve 1912) ve Mebusan Meclis Başkanı. Meşrutî rejimin ilk zamanlarında hayli etkili olmuşsa da, İttihatçı arkadaşları ve devrin tutuculuğuyla bağdaşamayacak kadar kültürlü ve kozmopolitti. Daha pasif bir görev olan Ayan Meclisi üyeliğine alınmış (1912)m ve burada İttihatçı siyasetin en başta gelen eleştirmenlerinden biri olmuştur. Mütareke döneminde siyasal ve diplomatik destek sağlamak amacıyla Fransızlara başvurmuştur.

AHMET SAİB (1899 - 1920) : Dağıstan (Lezgi) kökenli tarihçi, yazar. 1859 yılında Kafkasya'da Dağıstan bölgesinde doğdu. Öğrenimini Rus askeri okullarında yaptı. Yüzbaşı iken Rusya'yı terk ederek İstanbul'a geldi ve Osmanlı ordusunda görev aldı. Sultan II. Abdülhamit'in Hassa Süvari Alayı'nda bulundu. Daha sonra, Mısır Fevkalâde Komiserliği'ne atanan Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın yaveri oldu. 1899 yılı Kasım'ından başlayarak Kahire'de, Sultan Abdülhamit istibdadına karşı Osmanlı liberallerinin fikirlerini yayan "*Sancak*" (1899-1907) adlı gazeteyi yayınlamaya başladı. "*Sancak*" özellikle Abdülhamit tarafından ortadan kaldırılan 1876 Anayasasının ilanı için yürütülmüş olan mücadele dönemine ve onun saltanatının ilk yıllarına ilişkin tarihi yazılara yer veriyordu. Gazetenin başlığı altında çapraz iki bayrakla birbirine kenetlenmiş iki el amblemi yer alıyordu. Ahmet Saib başlangıçta "Jöntürk"lerin yerel örgütlerine katılmayı istememiştir. Fakat Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasını istemediği ve "merkezcilik" taraftarı olduğu için 1902 yılında Paris'te toplanan ve bazı Kafkasyalı delegeler arasında kendisinin de katıldığı "Osmanlı Liberalleri

Kongresi"nden sonra Ahmet Rıza Bey'in temsil ettiği grubu desteklemeye başladı. Bu grubun Kahire komitesi lideri olarak "*Şura-yı Ümmet*" (1902-1908) gazetesinin Mısır'da basılmasına ve yayılmasına nezaret etti. Bununla birlikte Ahmet Rıza ve grubuyla uyum sağlayamadı ve 1905 yılı sonlarına doğru onlardan koparak, kendi gazetesi "*Sancak*"ın yayını sürdürdü. Buna ek olarak, Abdülhamit yönetimi tarafından ülkeye sokulması yasaklandığı halde tüm ülkede ilgiyle okunan bir sıra tarihi ve politik eser kaleme aldı ve yayınladı. 1908'de Osmanlı ülkesinde Meşrutiyetin yeniden yürürlüğe girmesi üzerine İstanbul'a döndü. Burada da bazı kitaplarını yayınladı. 1911 yılından başlayarak Dârülfünun'da (Üniversite) Rus Dili Müderrisi olarak Rus dili ve edebiyatı dersleri verdi. 1920 yılında İstanbul'da öldü.

ALİ NUSRET (1874-1913) : Yazar, 1874 yılında Yenişehir'de doğmuştur. Cenap Şehabettin'in küçük kardeşidir. İstihkam subaylığı yapmıştır. İstanbul Erkek Muallim Mektebi ve İstanbul liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Meşrutiyet'te askerlikten emekli oldu. 1913 yılında vefat etmiştir.

ALİ RIZA PAŞA (1859-1933) : Son Osmanlı sadrazamlarındandır. İstanbul'da doğmuştur. 1885'de kurmay yüzbaşı olarak harp akademisini bitirmiş. Bilgisini ve görgüsünü artırmak için Almanya'ya gönderilmiş , 3 yıl orada kalmıştır. Harp okulunda öğretmenlik yapmış , Genelkurmay'da çalışmış. 1897'de general olarak bir süre Manastır vali ve komutanlığında ve daha sonra Yemen'de askeri kuvvetlerin başında bulunmuş.1908'de Meşrutiyet'in ilanında Ayan Meclis'i üyesi olmuş ve meşrutiyet kabinelerinde 2 defa Harbiye Nazırlığına getirilmiştir. 1912 Balkan Harbine batı ordusu komutanı olarak katılmıştır. Mütareke devrinde Damat Ferit Paşa'nın yerine 2 Ekim 1919'da sadrazam olmuşsa da Milli mücadeleyi tutmayarak itilaf devletlerinin isteklerine uymuş ve 3 Mart 1920'de çekilmek zorunda kalmıştır. 1921'de Tevfik Paşa kabinesinde nafıa ve dahiliye nazırı olmuş. İstanbul'un milli hükümete katılması üzerine 4 Kasım 1922'de Tevfik Paşa kabinesi çekilince emekliye ayrılmıştır.

DR.BAHAEDDİN ŞAKİR (1877-1922) : Doktor, İttihat ve Terakki Cemiyeti iç gurubunun önemli kişilerinden. Devrimci çalışmaları nedeniyle Erzincan'a sürülmüş (1891) ,Mısır ve Parise kaçmıştır. Ahmet Rıza ile çalışmış, Şurâ-yı Ümmet'i çıkarmıştır. Devrimden sonra ne mebus ne de nazır olmuş, Cemiyet'in iç örgütünde çalışmıştır. Merkez komitesi üyesi (1912-1918), Teşkilat-ı Mahsusa'nın siyasi bölümü şefi (1914). Savaştan sonra Berlin'e kaçmıştır. Bakü konferansına katılmış (1920) Ermeniler tarafından öldürülmüştür.(1922)

BEDİİ NURİ (ölm.1913) : II. Meşrutiyet devrinin tanınmış yazarlarından. Mülkiye'de öğrenimini tamamlamış , muhtelif kaymakamlıklarda Edirne vilayeti mektupçuluğunda bulunmuş ve son memuriyeti olan Basra vilayeti Müntefik sancağı mutsarrıflığında , bir teftiş seyahatinden sancak

merkezi olan Nasiriye'ye dönerken yolda hükümet aleyhtarı kimseler tarafından öldürülmüştür. 1908-1913 yılları arasında İstanbul'da çıkan Mülkiye Mecmuası , Resimli Kitap , Şehbal gibi dergilerde ve günlük gazetelerde çıkmış içtimai ve iktisadi konularda birçok yazıları vardır.

CEMALETTİN EFENDİ (1848-1917) : Şeyhülislam. İstanbul'da doğmuştur. 17 yılı aşkın bir süre Şeyhülislam görevinde bulunmuş , 1908 tarihinde II. Meşrutiyet ilanından sonra Hüseyin Hilmi Paşa kabinesinin teşekkülü sırasında kendisine teklif edilen Şeyhüislamlığı kabul etmeyip , boğazdaki evine çekilmiştir.muhtelif fikir cereyanlarına karşı bir alaka duymuş. İttihat ve Terakki Partisi'nin muhalifleriyle işbirliğinde bulunmuş.7 Temmuz 1912'de Gazi Ahmet Muhtar Paşa kabinesine şeyhülislam olarak girdi. 10 Ocak 1913'deki Babıali baskınından sonra siyasi hayatı sona ermiş , İttihat ve Terakki'ye duyduğu düşmanlık sebebiyle İstanbul'da kalmayı uygun görmeyen diğer muhalifler ayrılarak Mısır'a gitmiştir. Orada vefat etmiştir.

CENAB ŞEHABEDDİN (1870-1934) : Manastır'da doğdu. 1889'da askeri tıbbiyeyi yüzbaşı olarak bitirdikten sonra Paris'e gönderildi. Burada kaldığı dört yıl içinde şiir ve edebiyatla uğraştı. Döndükten sonra Servet-i Fünun topluluğuna katıldı. 1908'den sonra politikayla uğraşmaya başladı. Çok çeşitli gazetelerde yazıları çıkıyordu. 1914'de İstanbul Üniversitesi Batı Edebiyatı profesörlüğüne tayin edildi. İktidardaki İttihat ve Terakki Partisi'nden önemli bir kişisel fayda sağlayamayınca 1917'den sonra mualefet yapmaya ve Hürriyet ve İtilaf Partisi'ni tutmaya başladı. Kurtuluş Savaşı sırasında, Milli Mücadele'yi zaman zaman öven zaman zaman yeren yazılarıyla tepki çekti. Cumhuriyet'in ilanından sonra politikayla uğraşmayı bırakarak yalnızca edebiyatla ilgilenmeye başladı.

EMİNE SEMİYE (1868-1944) : Türk kadın yazarı. Tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı. İstanbul'da doğmuş. Özel öğrenim görmüş. Paris ve İsviçre'de sosyoloji ve psikoloji okumuştur. Küçük hikayelerle yazarlığa başlamış , gazetelerde roman ve hikayeler yayınlamıştır. Sefalet isimli romanı basılmıştır. Anadolu , İstanbul ve Edirne'de Türkçe öğretmenliği yapmıştır. İstanbul'da vefat etmiştir.

HALİL EDİB BEY (1862-1911) : Tanınmış Türk edib , şair ve yazarlarından. Şura-yı Devlet ve Maarif Nezaret'i kalemlerinde memurluk, rüşdiyelerde öğretmenlik yapmıştır. Birçok gazete ve dergilerde makale ve şiirleri çıkmıştır. Tercümeleleri de vardır. İstanbul'da vefat etmiştir.

HALİL HALİT BEY (ölm. 1932) : Türk öğretmeni ve yazarı. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1902-1906 yıllarında Cambridge Üniversitesin'de Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Birçok gazetelerde yazılar yazmıştır. Doğu bilgini ve Türkolog E.J.W.Gibb'e yardımcı olmuştur. Birçok araştırmaları yayınlanmıştır.

HALİL MENTEŞE (1874-1946) : Türk devlet adamı. Yüksek öğrenimini İstanbul Hukuk Fakültesi ve Paris'te tamamlamıştır. 1908'de açılan meclise Mentеше mebusu seçilmiştir. Aynı yıl İttihat ve Terakki Partisi'nin genel başkanı olmuştur. Daha sonraları pek çok devlet dairesinde çalışmıştır.Meşrutiyet devrinin bitmesiyle memleketine dönerek çiftçikle uğraşmış TBMM'nin dördüncü yılında İzmir milletvekili seçilmiştir.

HALİT ZİYA UŞAKLIGİL (1866 - 1945) : Halit Ziya'nın ailesi, Uşak'ta halıcılıkla uğraşırken, İzmir'e göçerek "Uşakizadeler" diye anılmaya başlayan zengin bir ailedir. Bu aile, işleri çok gelişince İstanbul'a da bir şube açtı ve bu şubeyi sermayesiyle birlikte oğul Hacı Halil Efendi'ye verdi. Halit Ziya, Hacı Halil Efendi'nin üçüncü çocuğu olarak 1866'da İstanbul'da doğdu. İstanbul'da Askeri Rüştîye'ye giden Halit Ziya, babasının işleri kötü gitmeye başlayınca, annesiyle birlikte İzmir'e dedesinin yanına gönderildi. Öğrenimini İzmir Rüştîyesi'nde sürdürdü (1878). Bu arada babasının işlerini düzene koyup İzmir'e gelişi ve yeni bir işyeri açışıyla sığıntı olma düşüncesini de zihninden atan Halit Ziya, ikinci bir okula hazırlık için Frenk Mahallesi'nin Alioti bölümündeki Auguste de Jaba adlı avukatın emrine verildi.

Halit Ziya, babasının kâtibi olarak işe başladı, bu iş edebiyat merakıyla pek bağdaşmadığından yeni iş tavsiyelerini dikkate aldı, ancak İstanbul'da hariciyeci olmak için yaptığı başvuru sonuçsuz kaldı. İzmir'e dönüşünde rüştiye öğretmenliğine başladı ve akabinde Osmanlı Bankası'na girdi. İstanbul'da Reji Genel Müdürlüğü'nün başkâtiplik teklifini kabul ederek İzmir'den ayrıldı (1893). Reji'deki çalışma günlerinde Servet-i Fünun'a da katılarak edebi faaliyetlerini yoğunlaştıran Halit Ziya, Meşrutiyet'ten sonra bir süre Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde Batı Edebiyatı okuttu. Sonra Mabeyn Başkâtibi oldu (1909). Buradan ayrıldıktan sonra memuriyete dönmeyen ve tüm zamanlarını edebiyata veren Halit Ziya, 23 Mayıs 1945 tarihinde İstanbul'da öldü.

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1874-1957) : Balıkesir'de doğdu. Mülkiye'yi bitirdikten sonra idadilerde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1896'da Servet-i Fünun topluluğuna girdi ve bu tarihten itibaren başlayarak makale,roman, hikaye, tenkit yazıları yayınladı. Servet-i Fünun dağıldıktan sonra ikinci Meşrutiyet'e kadar yazı hayatından çekildi. 1908 tarihinde Tanin gazetesini kurdu. Artık bir gazeteci ve politikacı olmuştu. Birinci ve ikinci meclise İstanbul mebusu olarak girdi. Mütarekeden sonra Maltaya sürüldü. Sürgünden dönüşünde Tanin'i yeniden çıkardı. Ancak hükümete karşı yazdığı şiddetli eleştiri yazıları nedeniyle bu kez Çorum'a sürüldü. Atatürk'ün ölümünden sonra tekrar politikaya girerek İstanbul mebusu oldu. Ölene kadar politikadan ayrılmadı. 1950'den sonra yine hükümeti eleştiren yazıları nedeniyle kısa bir süre için hapse girdi.

HÜSEYİN HİLMİ PAŞA (1855-1920) : 1855 yılında Midilli'de doğdu. Midilli Ulucamii medresesinde ve rüştiyesinde okudu. Namık Kemal'in Midilli mutasarrıflığı sırasında (1881) tahrirat müdürü oldu. İki yıl sonra da Aydın vilayeti ve 1885'te de Suriye vilayeti mektupçuluklarına getirildi.1891'de bu görevinden ayrıldı. 1892'de hükümdara ait Bağdat'taki Arazi müdürlüğüne ,

1893'te Mersin mutasarrıflığına tayin oldu. Bundan sonra , Maan, Nablus ve Süleymaniye mutasarrıflıklarında ve Adana valiliklerinde bulundu. 1898'de kendisine Yemen'deki karışıklıkları bastırma görevi verildi.1902'de görevinden alınarak Rumeli Gence müfettişliğine getirildi.Pek önemli olan bu görevi başarıyla yaptı. Meşrutiyet'in ilanı(1908) üzerine müfettişlik teşkilatına lüzum kalmadı. Bir süre sonra Kamil Paşa kabinesinde dahiliye nazırı oldu. Abdülhamit'e sadıktı, fakat fikir bakımından Namık Kemal gibi hürriyet ve meşrutiyet taraftarıydı. İttihat ve Terakki ile geçinemeyen Kamil Paşa'nın istifası üzerine 14 Nisan 1909'da bu göreve getirildi 31 Mart vakası sebebiyle sadareten istifa ederek bir tarafa gizlendi. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi ve V.Mehmet'in tahta cülusundan sonra ikinci defa Sadaret makamına geldi (6 Mayıs 1909).İttihat ve Terakki partisinin artan baskısı karşısında 28 Aralık 1909'da istifa etmek zorunda kaldı. Viyana büyükelçiliğine tayin edildi. Birinci Cihan savaşı yenilgisiyle elçiliği sona erdi.Bir süre sonra Viyana'da öldü.

İBRAHİM TEMO (1865-1939) : Siyaset adamı ve hekim. Asıl adı İbrahim Ethem'dir. 1865 yılı Mart ayında Struga-Yugoslavya'da doğdu. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin çekirdeğini oluşturan İttihat-ı Osmani Cemiyetinin kurucusudur. İlk öğrenimini Struga'da, ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1887'de Mektebi Tıbbiye-i Şahane (Askeri Tıbbiye) girdi. İbrahim Temo ve arkadaşları Haziran 1889'da İttihat-ı Osmani adıyla gizli bir örgüt oluşturdular. 15 Aralık 1897'de Bükreşte Sada-yı Millet adlı 15 günlük bir gazete yayımlanmaya başlandı. Osmanlı Hükümetinin Romanya'ya baskı yapması sonucunda, gazete 1 Mayıs 1898'deki 9. sayısından sonra yayımını durdurmak zorunda kaldı. Rumen-Türk dostluğunu savunan yazılar yazdı. 1936'da Balkan Birliği Tıp Kongresinin Romanya Temsilcisi olarak İstanbul'a gitti. İbrahim Temo 1939 yılında Mecidiye-Romanya'da öldü.

İSMAİL FAZIL PAŞA (1856-1921) : Milli Mücadele'de hizmeti geçmiş Türk kumandanı , devlet adamı. 1877 yılında kurmay yüzbaşı olarak Harbiye'den ayrılır. Kısa süre askeri okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra II. Abdülhamit'in yaveri olur. Daha sonra Erzincan'a sürülür. 17 yıl kadar orada kalır ve albay olarak İstanbul'a geri döner. 1908 'e kadar korgeneralliğe yükselir. Sonraki yıllarında vekillik ve siyasi görevlerde bulunur. M. Kemal'in yakın çalışma arkadaşlarından birisi olmuştur

İSMAİL HAKKI (BABANZADE) (1876-19139) : Müderris, gazeteci. Bağdat'ta doğmuştur, tanınmış bir Kürt ailesine mensuptur Zihni Paşa'nın oğludur. Galatasaray ve Mülkiyede öğrenim görmüştür. Sonraları Mülkiye'de hukuk dersleri vermiştir. Bismark'ın biyografisini kaleme almıştır. Devrimden sonra 1908 ve 1912'de Bağdat'tan mebus seçilmiştir. Hakkı Paşa kabinesinde Maarif Nazırı, Tanin'in siyaset yazarı. İttihatçı çevrelerde ileri gelen ve etkili bir kişi olmakla birlikte Cemiyet'in iç grubuna girmemiştir.

MAHMUT ESAD EFENDİ (1856-1918) : Tanınmış hukukçu ve yazarlarımızdandır. Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra İzmir Bidayet Mahkemesi reisliğine atanır. Halit Ziya Uşaklıgil'in

etkisiyle İzmir İdadisinde matematik , fizik , tarih , geometri dersleri vermiştir. 1896 yılında İstanbul'a gelir ve Hukuk Fakültesi'nde değişik dersler verir. Bir ara milletvekilliği de yapar. İstanbul'da vefat eder.

MAHMUD KEMAL İNAL (İBNÜLEMİN) (1870-1957) : 1870 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Mühürdar Mehmed Emin Paşa'dır. Şehzade Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra bir süre Mülkiye ve Hukuk Mekteplerine devam etmiş, rahatsızlığı sebebiyle buraları bitiremeden ayrılmış, özel hocalar ile medrese derslerine devam ederek kendini yetiştirmiştir. Vilâyât-ı Mümtâze Kalemî'nde başladığı memuriyet hayatında daha sonra Sadâret Mektûbî Kalemî müdürü olmuştur. 1909 senesinde Sultan II.Abdülhamit'in hallinden sonra resmî jurnalleri kontrol edecek komisyona seçilmiş, Yıldız evrâkının tasnifinde bulunmuştur.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Eyâlât-ı Mümtâze Müdürlüğü kaldırılınca Müdevvenât-ı Kanûniyye Müdürlüğü'ne getirilmiştir. 1921 yılında Takvîm-i Vekâyi'in idaresi kendisine verilmiş, 1922'de Dîvân-ı Hümâyûn Beylikçiliği'ne yükselmiştir. Ancak İstanbul Hükümeti yıkılınca Bâb-ı Âlî'deki görevi sona ermiştir. 1923'de Târîh-i Osmânî Encümeni azalığına seçilmiş, Mayıs 1924'de Vesâ'ik-i Târîhiyye Tasnif Encümeni'nin başına getirilmiştir. İbnülemin Mahmud Kemal İnal'ın başmemur ünvanıyla başkanlığında tasnif başlamış ve Mayıs 1926 senesine kadar devam etmiştir. Bugün Osmanlı Arşivi'nde İbnülemin'in kendi adıyla zikredilen katalog 29 ciltten oluşmaktadır ve orijinal haliyle araştırmaya açıktır. Hazîne-i Evrâk 1927'de Başvekâlet Osmanlı Arşivi'ne devredilince Vesâ'ik-i Târîhiyye Tasnif Heyeti lağvedilmiş, İbnülemin'in buradaki görevi de sona ermiştir. Aynı yıl kurucularından olduğu Evkâf-ı İslâmiyye Müzesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiş, 1935'de emekli oluncaya kadar bu görevde kalmıştır. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, bu görevlerin yanı sıra Kütüphaneler Tasnif İşleri İlmî Müşâvirliği ile İslâm Ansiklopedisi Müşâvirliklerinde de bulunmuştur. 1934'de Londra'da yapılan Milletlerarası Antropoloji ve Etnoloji Kongresi'ne 1937'de New York'ta bir ilmî cemiyete ve 1938 yılında Kopenhag'da toplanan bir kongreye aza seçilmiştir.İbnülemin hayatı boyunca birçok nişan almıştır. Bunlardan bazıları şunlardır : Alman İmparatoru II. Wilhelm'den 2. rütbe "Aigle rouge", Avusturya İmparatoru Karl'dan 2. rütbe Franz Josef, İran Şahı Ahmed Şah'tan 2. rütbe Şîr ü Hurşid.1953 yılında, hayatı boyunca topladığı kitap, yazı ve levha koleksiyonunu ve yirmi dosya kadar tutan vesikalarını İstanbul Üniversitesi'ne bağışlamıştır. 1957'de İstanbul'da ölen İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Merkez Efendi Mezarlığı'na gömülmüştür.

MAHMUT SADIK (1864-1930) : Gazeteci , yazar. Mirat-ı Alem gazetesini çıkarmış. Bunun yanı sıra Tercüman-ı Hakikat , Tarik , Sabah , Ceride-yi Havadis , Saadet , İkdâm gibi gazetelere de yazılar vermiştir. II. Meşrutiyet'ten sonra Servet-i Fünun'un başyazarlığını yapan öte yandan Mülkiye'de usul-i maliye dersleri vermiştir. Abdullah Zühdi'nün çıkardığı Yeni Gazete'de de yazıları görünür. İstanbul Matbuat Cemiyeti ilk kurulduğunda onun başkanlığına getirildi. Mizahi yazılarını Takvimden Bir Yaprak adı altında toplamış bunun yanında Rüşvet , Sevda , Kalb-i Şeyda adlı üç roman yazmıştır.

MEHMET EMİN YURDAKUL (1869-1944) : Türkçü düşünür M.Emin Yurdakul İstanbul'da doğdu. Babası Salih Reis, Anası Emine Katundur. Mütevazı bir ailenin çocuğudur. "Saray Mektebi" adlı sıbyan okulundan sonra, Beşiktaş Askeri Rüştiyesine girdi. Siyasal Bilgiler Fakültesine girmişse de bitirmeden ayrılmış, Babiali Sadaret Kalemine katip olara işe başladı. 1893'te Rüşmüat Evrak Müdürü oldu. Bu arada, Selanik'te "Asır, gazetesinde" "Cenge Doğru" şiiri yayınlanır. Bu şiir kendisine büyük ün kazandırır. Daha sonra Erzurum'da, Hicaz'da Sivas'ta valilik yaptı. İstifa ederek İstanbul'a geldi.

Arkadaşlarıyla "Türk Yurdu" Dergisini çıkardı. Ve 1912 yılında Türk Ocağını kurdu. Ocağın ilk kurucu genel başkanı oldu. Bilahare Erzurum valiliğine getirildi. Musul'dan milletvekili seçildi. Milli Mücadeleye katıldı. Ankara'ya geldi. Şarkikarahisar, Urfa, İstanbul Milletvekillerinde bulundu, Milli Şair Unvanı verildi. Ocak 1944'te İstanbul'da öldü.

MUALLİM CEVDET (1883-1935) : Büyük babası Sait Efendi, Niş'te bir tekkenin şeyhi idi. Babası Mehmet Sait Efendi ise, askerdi. Mehmet Cevdet, 7 Mayıs 1883 tarihinde Bolu'da dünyaya geldi.. 1900 yılında İstanbul'a gelerek Hukuk Mektebine girdi. Bu mektebe bir yıl devam etti. Darü'l-muallimine girmeğe karar verdi. 1901 yılında İstanbul Darü'l-Muallimini'nin (Erkek Yüksek Öğretmen Okulu) imtihanlarına girdi. İstanbul Darü'l-Muallimini'ne kaydolmakla beraber, Hukuk Mektebini de bırakmamıştı. Büyük bir gayret sarf ederek, iki mektebi de bir arada yürütmeğe; iki buçuk sene süre ile muvaffak oldu. Fakat babası hastalanmıştı ve onun, evin yükünü bir an evvel omuzlaması gerekiyordu. Hukuk Mektebini bırakmak, bütün enerjisini Darü'l Muallimini bitirmeğe sarf etmek zorunda kaldı. İlk muallimlik hizmetini Darüşşafaka'da alan Muallim Mehmet Cevdet, kısa süre sonra istifa etmek zorunda kaldı. Resmi mekteplere nisbetle daha az maaş veren, Burhan-ı Terakki ve Şemsü'l Mekatip gibi hususi mekteplerde muallimlikler buldu.

1909 yılında senelerden beri arzu ettiği Avrupa gezisine çıktı. 1910 senesi sonlarında İstanbul'a dönerek, dostlarının yardımıyla İstanbul Darü'l-Muallimini'nde vekil muallim olarak vazife aldı. Aynı yıl içinde asli muallimliğe terfi ettirildi. Bu tarihten itibaren birçok eğitim faaliyet ve etkinliklerinde bulundu.

DR. NÂZİM (1870-1926) : Doktor, nâzır. Perde arkasındaki İttihatçıların beklide en etkili. "Selanikli Nâzım" olarak da bilinir. Cemiyet'in İstanbul'daki ilk üyelerinden (1889).Tıbbiyeye girmiş, öğrenimini Paris'te tamamlamış, burada Ahmet Rıza'yla birlikte çalışmıştır. 1907'de İttihat ve Terakki'nin daveti üzerine Selanik'e dönmüş, Cemiyet'in Paris ve Selanik kolları arasında bağlantı sağlamıştır. Anadolu'da İttihatçı propagandası yapmıştır. Meşrutiyet'in ilanından sonra perde arkasında çalışmayı tercih etmiş, Selanik Belediye Hastanesi baştabibi olarak kalmıştır. Merkez Komitesi'nin sürekli üyesi 1911'e kadar Cemiyet'in genel sekreterliğini yapmıştır. 1918'de (

Ağustos-Ekim) Maarif Nazırı olarak kabineye girmiştir. 1926'da Mustafa Kemal'e karşı hazırlanan komployla ilgisi olduğu gerekçesiyle asılmıştır.

NECİP ASIM (YAZIKSIZ) (1861-1935) : Yazar , dilci. 1861 yılında Kilis'te doğdu. Yüksek öğrenimini Harbiye Mektebi'nde tamamladı(1880). Uzun yıllar bitirdiği okulda Türkçe ve Fransızca Darülfünun'da Türk dili ve tarihi dersleri verdi. III. Dönemde Erzurum'dan milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1890'dan sonra İkdam , Musavver , Malumat , Servet-i Fünun dergi ve gazetelerinde dil konularındaki Türkçe'nin gelişme yollarını araştırır. Özellikle Arapça ve Farsça tamlamalardan kurtulmak gerektiğini belirtiyordu. 1908'den sonra , kitaplarının yanı sıra Türk Yurdu , Bilgi , Edebiyat Fakültesi Mecmuası , Milli Tettebbular vb. dergilerde çıkan dil ve tarih konularındaki araştırmalarıyla "Türkoloji"nin öncüleri arasında kabul edilir.

NİYZAİ BEY (1873-1913) : Resne'de doğdu. II.Meşrutiyet'in ilanını hazırlayan ve Kahraman-ı Hürriyet diye anılan Türk subaylarından. Öğrenimini Manastır Askeri İdadisi İle Harbiye'de tamamlayarak 1896'da teğmen rütbesi ile orduya katılmıştır. Değişik askeri ve siyasi görevlerde bulunur.İstanbul'da vefat eder.

RIFAT BEY (1856-1935) : Türk politikacı ve devlet adamı. Adana'da doğmuştur. Öğrenimini özel öğretmenlerden aldıktan sonra , Babıali'ye girerek Şura-yı Devlet ve daha sonra da Divan-ı Muhasebat kalemlerinde yetişmiştir. Bir süre sonra Adana defterdarı 1884'de de maliye müfettişi oldu. 1902'de tahsilat müdürlüğüne daha sonra da varidat muhasebeciliğine getirilir. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki Fırkası'nın İstanbul'daki nüfuzlu mensupları arasına girdi. Maliye nazırlıklarında bulundu. İttihat ve Terakki Partisi'nin istediği bazı memurların tasfiyesi işini düzenledi. 1913 yılında Ayan Maclis'i üyeliğine daha sonra da Babıali baskını sonundaki değişiklikler sırasında Ayan Meclisi reisliğine getirildi. İttihat ve Terakki Partisi'nin iktidardan uzaklaşması üzerine ayan reisliği ve üyeliği sona erdi. 1919'da tevkif olundu ise de affedildi. 1920'de de toplanan Şura-yı Saltanat'a katıldığı ve oyunu Sevr anlaşması yönünde kullandığı Kuva-yı Milliyece bilindiği için siyasi hayattan uzaklaşmak zorunda kaldı. 1935 yılına kadar münzevi bir hayat geçirerek İstanbul'da vefat etti.

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI (1869-1949) : 1869 yılında Edirne'de doğdu. İlköğrenimini İstanbul'da bir Musevî okulunda tamamladı. Galatasaray Lisesi ve Mülkiye Mektebi'nde okudu. Tıbbiye Mektebi'ni bitirdi. Hekimlik yaptı. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldı. Edirne Mebusu seçildi. ittihatchılarla anlaşamadı, partiden ayrıldı. Bakanlık ve meclis başkanlığı yaptı. Sevr anlaşmasını imzalayan delegeler arasında yer aldığı için 'yüzellilikler'le birlikte yurtdışına sürgün edildi. Yirmi yıl kadar Hicaz, Amerika ve Ürdün'de yaşadı. 1939'da yurda döndü. Önce aruz, sonra heceyle yazdı. Âşık ve Tekke şiiri geleneğinden yararlandı. Felsefeye ilgisi, eğitim sistemimizde

felsefenin yer alması çabaları, Darülfünun'da felsefe hocalığı yapması nedeniyle "Feylesof Rıza Tevfik" olarak anılmıştır. 1949 yılında öldü.

SAİD BEY (1864-1937) : Türk maarifçisi. 1883'te Mülkiye'nin yüksek kısmını bitirerek 1884'te Şura-yı Devlet Dahiliyesi katipliğine 1885'te Ticaret Nezareti Tercüme-yi Fünun Kalemî katipliğine atanır. Daha sonra Bursa ve Edirne Maarif Müdürlüğü'nde bulunur. 1894'te İstanbul Hamidiye Yüksek Ticaret Mektebi Müdürü olmuştur. Aynı zamanda bu okulda ve Vefa idadisinde öğretmenlikte yapmıştır. 1901 yılında fizik profesörü olmuş çeşitli maarif hizmetlerinde bulunduktan sonra 1908'de Maarif Meclisi başkanı 1910'da Maarif Nezareti müsteşarı oldu. Bundan sonra "tarafsız kabine" adıyla kurulan Gazi A.Muhtar Paşa'nın "büyük kabinesinde" Maarif Nazırlığı'nda bulundu. Bu görevde 3 ay 8 gün kaldı. 1918'de Müşir İzzet Paşa kabinesinde de 28 gün Maarif Nazırlığı etti.daha sonra Darülfünun Müderrisliği'ne döner. Damat Ferit ve Ali Rıza Paşa kabinesinde de Maarif Nazırlıkları'nda bulundu. 1920'de Darülfünun Fen Şubesi dekanlığına getirildi. A.Tevfik Paşa kabinesinde Maarif Nazırlığında bulundu. 1933'te yaş haddinden İstanbul Üniversitesi'nden emekliye ayrılmış İstanbul'da vefat etmiştir.

SAMİ PAŞAZADE SEZÂİ (1860 - 1936) : 1860'ta İstanbul'da doğdu. Devrin ileri gelen isimlerinden Sami Paşa'nın oğludur. Özel öğrenim gördü. 20 yaşına kadar resmi bir görev almayıp, edebiyat konusundaki bilgilerini artırmayı tercih etti. 1880'de Evkaf Nezareti Mektubi Kalemî'ne memur oldu. Babasının ölümünden sonra da Londra Elçiliği İkinci Kâtipliği'ne atanan Sezâî, orada kaldığı 4 yıl boyunca İngiliz ve Fransız Edebiyatlarını yakından izledi. Elçilikteki görevinden İstifa ederek İstanbul'a döndüğünde İstişare Odası'na memur oldu. 7 yıl süren bu ikinci dönem memuriyetinde (1885-1901) sanatını olgunlaştırdı.

Sergüzeşt adlı romanı yüzünden göz hapsine alındığını düşünerek bundan kurtulmak için Paris'e gitti ve Meşrutiyet'in ilanına kadar da orada kaldı (1908). Bu dönem içinde Şurâ-yı Ümmet gazetesinin baş yazarlığını yaptı. İstanbul'a döndüğünde Madrid Elçisi olarak görevlendirildi.Birinci Dünya Savaşı başlayınca Madrid'ten İsviçre'ye geçti, savaşın sonuna kadar burada kaldı. Mütareke devrinde emekli olarak İstanbul'a döndü (1921). Son yıllarında kendisine, Büyük Millet Meclisi'nin kararıyla "Hidamat-ı vataniyye tertibinden" maaş bağlandı (1927) ve 26 Nisan 1936 tarihinde İstanbul'da öldü.

TEVFİK PAŞA (Okday) (1845-1936) : Türk devlet adamı. Son Osmanlı sadrazamı. Birçok devlet görevinde bulunmuş. Elçiliklerde görev almıştır. 1908'DE Said Paşa kabinesinde Hariciye Nazırı olarak görev yapmıştır. 31 Mart vakası üzerine çekilen Hüseyin Hilmi Paşa'nın yerine sadrazamlığa getirilmiştir. 21 gün süren bu görevi sırasında hareket ordusu İstanbul'a girmiş. II. Abdülhamit tahtan indirilmiştir. Sadareten uzaklaştırıldıktan sonra tekrar Londra elçiliğine gönderilmiştir. Osmanlı devleti 1. Dünya Savaşına girene kadar bu görevde kalmıştır. 1921'de Londra Konferansı'na katılan heyetin başkanlığını yapmış ve Ankara hükümetini temsil eden Bekir Sami

Bey'in başkanlığındaki heyetin görüşlerine katılmıştır. 1922'de saltanatın kaldırılması üzere son sadrazam olarak tarihe geçmiştir. İstanbul'da vefat etmiştir.

ZİYA PAŞA (1849-1929) : Devlet adamı. Henüz 11 yaşında iken Meclis-i Maliye odasında katip yardımcılığı yapmıştır. İyi bir eğitim almış , Fransızca , edebiyat ve siyasi bilimlerde yetişmiştir. Bestekar olarak da ün yapmıştır “Kanuni ve Udi” diye bilinen bestekar odur. Yurtiçi ve yurtdışında katiplik görevi yapmıştır. Paris, Viyana , Roma , Washington'da elçilik yapmıştır. Mareşallik rütbesine kadar da yükselmiştir. Son olarak Meclis-i Ayan üyeliği yapmıştır.

1. 11. TABLOLAR

Tablo 1 JÖN TÜRKLERE AİT GAZETELER²⁹

Sıra No	Gazetenin Adı	Naşirin Adı	Çıktığı Yer	Dili
1	Abdülhamid	Ali Fuad	Londra	Türkçe
2	Ahali	AliFehmi/M.Sabri Kardeşler	Filibe	Türkçe
3	Akbaba	Ahmet Tevfik	Lefkoşa	Türkçe
4	Anadolu	Adanalı Süleyman Vahid	Kahire	Türkçe
5	Arnavutluk	Derviş Hima/Drita Cemiyeti	Roma/Cenevre	Türkçe / Arnavutça
6	Balkan	Mustafa Ragıb	Ruscuk	Türkçe

²⁹ Göçmen, ‘Türk Basını’, *Türkler Ansiklopedisi*, c.14, s.670-673.

7	Balkan	Ahmet Zeki/E.Ruhi Balkan	Filibe	Türkçe
8	Basiretü'ş-Şark	Ahmet Reşid	Kahire	Türkçe
9	Beberuhi	Ali Fahri	Cenevre	Türkçe
10	Bedraka-i Selamet	Hilmi	Filibe	Türkçe
11	Le Croissant	Halil Ganem	Paris	Fransızca
12	Le Courier Des Balkans		Sofya	Fransızca
13	Curcuna	M.Ali Hafi Cihanzade	Kahire	Türkçe
14	Cüret	Hilmi Hakkı	Paris/ Cenevre	Türkçe
15	Davul(Daoul)	Ali Nuri	***	Fransızca
16	Dikkat	Menizade Yusuf Ali Bey	Sofya	Türkçe
17	Dobruca	***	Köstence	Türkçe / Romence
18	Dobruca	Kırımizade Ali Rıza	Köstence	Türkçe / Romence
19	Doğrusöz	Ahmet Kemal Ünal	Kahire	Türkçe
20	Doğruyol	UBeydullah Efendi	Filibe	Türkçe
21	Chicago Sergisi	UBeydullah Efendi	Kahire	Türkçe
22	Doğruyol	UBeydullah Efendi	Kahire	Türkçe
23	Doğruyol	Ebülmukbil Kemel Bey	Köstence	Türkçe
24	Dolap	Abdulhalim Memduh	Folkestone	Türkçe
25	Efkar-ı Umumiye	Mustafa Ragıb	Rusçuk	Türkçe / Bulgarca
26	El-Basira	Necib Melhame	Tunus	Arapça
27	El-Eyyam	***	LondraNewyork	Arapça
28	El-Katib	***	Kahire	Arapça
29	Emel	Moralı Hasan Fehmi	Kahire	Türkçe
30	Emel	Müstecib Hacı Fazıl Bey	Köstence	Türkçe/ Arapça
31	Emniyet	EminTevfik Selanikli Hilmi	Filibe	Türkçe
32	Enin-i Mazlum	Ahrar-ı Osmaniye adına	Kahire	Türkçe
33	Es-Sadaka	***	***	Arapça
34	Ezan	Tunalı Hilmi	Cenevre	Türkçe
35	El-Farik	Ali Ulvi	Kahire	Arapça
36	Feryad	Hocazade Osman Enveri	Lefkoşa	Türkçe
37	Feryad	Mustafa Ragıb	Sofya	Türkçe/ Bulgarca
38	Feryad	Ahmet Tevfik	Kahire	Türkçe
39	Frei Osmanische Post	***	Viyana	Almanca
40	Gayret	Hocazade Ali Rıza Paşa	Filibe	Türkçe

41	Gencine-i Hayal	Hilmi Hakkı	Paris	Türkçe
42	Girit	Tunalı Hilmi	Cenevre	Türkçe
43	Hak	Bahriye Yüzbaşı Rıza	Kahire	Türkçe
44	Hakayık-ı Şark	Ahmel Kemal Akunal	Kahire	Türkçe/ Fransızca
45	Hakikat	Tarsusizde Münif	Cenevre	Türkçe
46	Hakk-ı Sarih	Salih Cemal	Kahire	Türkçe
47	Hamidiye	Selim Faris	Londra	Türkçe
48	Hamiyet	Hocazade A.Rıza Paşa	Filiba	Türkçe
49	Hareket	İbrahim Temo	Bükreş	Türkçe
50	Haksöz	Mehmet Niyazi	Silistre	Türkçe
51	Hatıra	Ethem Ruhi Balkan	Trablusgarb	Türkçe
52	Havatır	Hoca Kadri	Kahire	Türkçe / Arapça
53	Hayal	İsmail Şefik	Paris	Türkçe
54	Hayal	Ali Şefkati	Londra	Türkçe
55	Hilafet	Pircivan Efendi	Londra	Türkçe Arapça
56	Hilal	Pehlivanoglu Ahmet	Filiba	Türkçe
57	Hilal	Halil Ganem	Paris	Türkçe
58	Hizmet	Tevfik Nevzat / Emrullah Efendi	Cenevre	Türkçe
59	Hürriyet	Selim Faris	Londra	Türkçe
60	Islah	Ahmet Zeki Bey	Ruscuk	Türkçe
61	Islahat	***	Pire	Türkçe
62	İcma-yı Ümmet	Ahmet Kemal Akunal	Atina	Türkçe
63	İctihad	Abdullah Cevdet	Kahire/ Cenevre	Türkçe / Fransızca
64	İncili Çavuş	Köprülüzade Ressam Galip	Paris	Türkçe / Romence
65	İntibah	Ali Muzaffer / Zahrab Efendi	Kahire	Türkçe
66	İntibah	Şekip Bey	Paris	Türkçe
67	İntikam	Ali Fahri	Cenevre	Türkçe
68	İslamiyet	Hasan Rıza	Pire	Türkçe
69	İstikbal	Ali Şefkati	Cenevre/Napoli	Türkçe
70	İstirdat	Osmanlı İstirdat Cemiyeti	Cenevre	Türkçe
71	İttifak	Yusuf Ali Bey	Sofya	Türkçe
72	İttihad	Cemiyet-i Çerakise	Kahire	Türkçe
73	İttihad-ı Osmani	***	Cenevre	Türkçe

74	La Jeune Turquie	Emir Arslan / Halil Ganem	Paris	Türkçe
75	La Justice	Leon Fehim	Kahire	Fransızca
76	Kanun-Esasi	Rodoslu Salih Cemal	Kahire	Türkçe
77	Kıbrıs	Kufizade Asaf Bey	Lefkoşa	Türkçe
78	Kokonoz	Ahmet Tevfik Efendi	Lefkoşa	Türkçe
79	Kukumav	Hayreddin Kaptan	Kahire	Türkçe
80	Kürdistan	Bedirhanpaşazade Abdurrahman	Cenevre/ Kahire / Londra	Türkçe / Kürtçe
81	Laklak	Mehmet Fazlı	Kahire	Türkçe
82	Lavara	Avram Galanti	Kahire	Ladino
83	Liberal Ottoman	Lütfi Bey	Paris	Türkçe / Fransızca
84	Mecra-i Efkar	Hocazade Ali Rıza Paşa	Filibe	Türkçe
85	Mecra-i Efkar	İsmail Kemal	Filibe/ Rusçuk	Türkçe / Bulgarca
86	Meşveret	Ahmet Rıza	Cenevre/Paris/ Brüksel	Türkçe
87	Mechveret	Ahmet Rıza	Paris	Fransızca
88	Mecmua-i Kemal	Ali Kemal	Kahire	Türkçe
89	Menfada	Jön Türk Sürgünleri	Trablusgarb	Türkçe
90	Merhale	Jön Türk Sürgünleri	Trablugarb	Türkçe
91	Meşrutiyet	Abdulhalim Memduh	***	Türkçe
92	Metanet	Kudsizade Nuri	Girit/Kandiye	Türkçe
93	Mirat-ı Zaman	Ahmet Tevfik	Lefkoşa	Türkçe
94	Mizan	Mizancı Murat Bey	Kahire/Cenvre	Türkçe
95	Mizan-ı Adalet	Leon Fehim	Kahire	Türkçe
96	Moniteur Ottoman	İsmail Kemal / Dr. Lütfi	Paris	Fransızca
97	Musavver Deccal	Jön Türk Sürgünleri	Trablusgarb	Türkçe
98	Muvazene	Ali Fehmi	Cenevre/ Varna / Filibe	Türkçe
99	Müdafaa-i Hukuk	A.Zaki Bey/ Rusçuk Yaranı Cemiyeti	Ruscuk	Türkçe
100	Nasihah	Hayreddin Kaptan	İskenderiye	Türkçe
101	Neyyir-i Hakikat	Mahmut Soydan	Manastır	Türkçe
102	Osmanlı	Abdullah Cevdet/İshak Sükuti	Kahire/ Cenevre/Londra	Türkçe/Fransızca/ Almanca/Arapça

			/	
			Folkestone	
103	Osmanlı	Tarsusizade Münif	Kahire	Türkçe
104	Osmanlı	Vatan Kütüphanesi	Atina	Türkçe
105	Pinti	***	Kahire	Türkçe
106	Rağbet	Filibeli Hafız Ahmet	Filibe	Türkçe
107	Saadet	Ahmet Emin	Lefkoşa	Türkçe
108	Sada	UBeydullah Efendi	Paris/Filibe	Türkçe
109	Sada-yı Millet	İbrahim Temo/ Şefik Kadri	Köstence	Türkçe/ Ulahça
110	Sada-yı Millet	Leon Fehim	Kahire	Türkçe
111	Sadakat	İbrahim Hakkı	Manchester	Türkçe
112	Sadakat	***	Romanya	Türkçe
113	Sancak	Ahmet Saib Bey	Kahire	Türkçe
114	Sanska Bosna	***	Saraybosna	***
115	Sebat	İskender/ A. Zeki Bey	Ruscuk	Türkçe
116	Selamet	İsmail Kemal Bey	Folkestone/ Atina/ Brüksel	Türkçe/Rumca/ Arnavutça
117	Serbest Bulgaristan	Necib Nadir Bey	Sofya	Türkçe
118	Seyf-i Hakikat	İhsan Adli/Nüzhet Bey	Pire	Türkçe
119	Şafak	Şafak Cemiyeti	Kahire	Türkçe
120	Şark	Ebulmukbil Kemal Bey	Bükreş	Türkçe
121	Şark	Yörükoğlu İsmail Bey	Sofya	Türkçe/Bulgarca
122	Şark-ı Musavver	Ahmet Kami Bey	Kahire	Türkçe
123	Şark ve Garb	İbrahim Bey	Paris	Türkçe
124	Şura-yı Osmani	Mustafa Nuri/Reşit Rıza	Kahire	Türkçe/Arapça
125	Şurâ-yı Ümmet	A.Rıza/S.Paşazade Sezai	Kahire/Paris	Türkçe
126	Table	***	Brüksel	Türkçe
127	Takib-i İstiklal	Abdülkerim Hadi	Kahire	Türkçe
128	Tarla	Yusuf Ali Turabi	Sofya	Türkçe
129	Teessüf	Hilmi Hakkı	Paris	Türkçe
130	Temaşa-ı Efkar	Süleyman Fehmi	İslimye	Türkçe
131	Temaşa-ı Esrar	Süleyman Fehmi	İslimye	Türkçe
132	Terakki	Prens Sabahaddin Bey	Kahire/Paris	Türkçe
133	Terceme	Kenan	Palermo	Türkçe

134	Tokmak	Ali Fahri	Cenevre	Türkçe
135	Tuna	Tahir Lütü	Ruscuk	Türkçe
136	La Turque Contemporain	Georgiadis	Paris	Fransızca
137	Türk	Fevzi ve Celal Beyler	Kahire	Türkçe
138	Uhuvvet	Hacı Mehmet Şevki	Ruscuk	Türkçe
139	Vatan	R. Murat	Atina	Türkçe
140	Vatan	Dr. Çerkes Kemal	Cenevre	Türkçe
141	Yeni Fikir	***	İskenderiye	Türkçe
142	Yeni Zaman	Osmanlı Kırathanesi	Lefkoşa	Türkçe
143	Yıldırım	Rafet Bey	Pire	Türkçe
144	Yıldız	Tarsusizade Münif	Kahire	Türkçe
145	Le Yıldız	Georgiadis	Paris	Türkçe/ Fransızca
146	Zaman	Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi	Lefkoşa	Türkçe
147	Zuhuri	Kemal Sadettin Mazlum	Kahire	Türkçe
148	Asr-ı Hamidi	İranlı Muhsin	Kahire	Arapça
149	Ez-Zumar	Şahin el-Hazin	İskenderiye	Arapça
150	El-Fevza	İranlı Muhsin	Kahire	Arapça
151	Es-Siham	Corc İshak Bared	Kahire	Arapça
152	Er-Rakib	***	Kahire	Arapça

Tablo 2 GAZETENİN YAYIN PERİYODU VE SAYFA SAYISI

SAYI	SAYFA	ÇIKIŞ TARİHİ (HİCRİ)	MİLADİ TARİH	DÜŞÜNCELER
1	4	1 Muharremülharam 1320	10 Nisan 1902	15 Günde Bir
2	4	15 Muharremülharam 1320	24 Nisan 1902	15 Günde Bir
3	4	1 Sefer 1320	9 Mayıs 1902	15 Günde Bir
4	4	15 Sefer 1320	23 Mayıs 1902	15 Günde Bir
5	4	1 Rebî-ül-evvel 1320	7 Haziran 1902	15 Günde Bir
6	4	15 Rebî-ül-evvel 1320	21 Haziran 1902	15 Günde Bir
7	4	1 Rebî-ül-âhir 1320	7 Temmuz 1902	15 Günde Bir
8	4	15 Rebî-ül-âhir 1320	12 Temmuz 1902	15 Günde Bir
9	4	1 Cemâzi-yel-evvel 1320	7 Ağustos 1902	15 Günde Bir
10	4	15 Cemâzi-yel-evvel 1320	20 Ağustos 1902	15 Günde Bir
11	4	1 Cemâzi-yel-âhir 1320	4 Eylül 1902	15 Günde Bir
12	4	15 Cemâzi-yel-âhir 1320	18 Eylül 1902	15 Günde Bir
13	4	1 Receb-ül ferd 1320	3 Ekim 1902	15 Günde Bir
14	4	15 Receb-ül ferd 1320	18 Ekim 1902	15 Günde Bir
15	4	1 Şaban 1320	2 Kasım 1902	15 Günde Bir
16	4	15 Şaban 1320	16 Kasım 1902	15 Günde Bir
17	4	1 Ramazan 1320	1 Aralık 1902	15 Günde Bir
18	4	15 Ramazan 1320	15 Aralık 1902	15 Günde Bir
19	4	1 Şevvâl 1320	31 Aralık 1902	15 Günde Bir
20	4	15 Şevvâl 1320	14 Ocak 1903	15 Günde Bir
21	4	1 Zi'l-ka-de 1320	29 Ocak 1903	15 Günde Bir
22-23	8	1 Zi-l-hicce 1320	28 Şubat 1903	(Aylık) Ortak Baskı
24	4	15 Zi-l-hicce 1320	14 Mart 1903	15 Günde Bir
25	4	1 Muharrem 1321	30 Mart 1903	15 Günde Bir
26	4	15 Muharrem 1321	13 Nisan 1903	15 Günde Bir
27	4	1 Safer 1321	29 Nisan 1903	15 Günde Bir
28	4	15 Safer 1321	13 Mayıs 1903	15 Günde Bir

29	4	1 Rebî-ül-evvel 1321	28 Mayıs 1903	15 Günde Bir
30	4	15 Rebî-ül-evvel 1321	11 Haziran 1903	15 Günde Bir
31	4	1 Rebî-ül-âhir 1321	27 Haziran 1903	15 Günde Bir
32	4	15 Rebî-ül-âhir 1321	11 Temmuz 1903	15 Günde Bir
33	4	1 Cemâzi-yel-evvel 1321	26 Temmuz 1903	15 Günde Bir
34	4	15 Cemâzi-yel-evvel	9 Ağustos 1903	15 Günde Bir
35	4	1 Cemâzi-yel-âhir 1321	24 Ağustos 1903	15 Günde Bir
36	4	15 Cemâzi-yel-âhir 1321	7 Eylül 1903	15 Günde Bir
37	4	1 Recep 1321	23 Eylül 1903	15 Günde Bir
38	4	15 Recep 1321	6 Ekim 1903	15 Günde Bir
39	4	1 Şaban 1321	22 Ekim 1903	15 Günde Bir
40	4	15 Şaban 1321	5 Kasım 1903	15 Günde Bir
41	4	1 Ramazan 1321	20 Kasım 1903	15 Günde Bir
42	4	15 Ramazan 1321	5 Aralık 1903	15 Günde Bir
43	4	1 Şevvâl 1321	7 Aralık 1903	15 Günde Bir
44	4	15 Şevvâl 1321	21 Aralık 1903	15 Günde Bir
45	4	1 Zi-l-ka'de 1321	19 Ocak 1904	15 Günde Bir
46	4	15 Zi-l-ka'de 1321	2 Şubat 1904	15 Günde Bir
47	4	1 Zi-l-hicce 1321	18 Şubat 1904	15 Günde Bir
48	4	15 Zi-l-hicce 1321	3 Mart 1904	15 Günde Bir
49	4	1 Muharrem 1322	18 Mart 1904	15 Günde Bir
50	4	15 Muharrem 1322	1 Nisan 1904	15 Günde Bir
51	4	1 Safer 1322	17 Nisan 1904	15 Günde Bir
52	4	15 Safer 1322	1 Mayıs 1904	15 Günde Bir
53	4	1 Rebî-ül-evvel 1322	17 Mayıs 1904	15 Günde Bir
54	4	15 Rebî-ül-evvel 1322	31 Mayıs 1904	15 Günde Bir
55	4	1 Cemâzi-yel-evvel 1322	15 Temmuz 1904	15 Günde Bir
56	4	15 Cemâzi-yel-evvel 1322	29 Temmuz 1904	15 Günde Bir
57	4	1 Cemâzi-yel-âhir 1322	13 Ağustos 1904	15 Günde Bir
58	4	15 Cemâzi-yel-âhir 1322	27 Ağustos 1904	15 Günde Bir
59	4	1 Recep 1322	11 Eylül 1904	15 Günde Bir
60	4	15 Recep 1322	20 Eylül 1904	15 Günde Bir
61	4	1 Şaban 1322	15 Ekim 1904	15 Günde Bir
62	4	15 Şaban 1322	24 Ekim 1904	15 Günde Bir
63	4	1 Ramazan 1322	9 Kasım 1904	15 Günde Bir
64	4	15 Ramazan 1322	23 Kasım 1904	15 Günde Bir
65	4	1 Şevval 1322	9 Aralık 1904	15 Günde Bir
66	4	15 Şevvâl 1322	22 Aralık 1904	15 Günde Bir
67	4	1 Zi-l-ka'de 1322	7 Ocak 1904	15 Günde Bir
68	4	1 Zi-l-hicce 1322	6 Şubat 1905	15 Günde Bir
69	4	15 Zi-l-hicce 1322	19 Şubat 1905	15 Günde Bir
70	4	1 Muharrem 1323	7 Mart 1905	15 Günde Bir

71	4	15 Muharrem 1323	21 Mart 1905	15 Günde Bir
72	4	1 Sefer 1323	6 Nisan 1905	15 Günde Bir
73	4	15 Sefer 1323	20 Nisan 1905	15 Günde Bir
74	4	1 Rebî-ül-evvel 1323	6 Mayıs 1905	15 Günde Bir
75	4	15 Rebî-ül-evvel 1323	20 Mayıs 1905	15 Günde Bir
76	4	1 Rebî-ül-âhır 1323	4 Haziran 1905	15 Günde Bir
77	4	15 Rebî-ül-âhır 1323	18 Haziran 1905	15 Günde Bir
78	4	1 Cemâzi-yel-evvel 1323	4 Temmuz 1905	15 Günde Bir
79	4	15 Cemâzi-yel-evvel 1323	18 Temmuz 1905	15 Günde Bir
80	4	15 Cemâzi-yel-âhır 1323	16 Ağustos 1905	Aylık
81	4	1 Recep 1323	31 Ağustos 1905	15 Günde Bir
82	4	15 Recep 1323	14 Eylül 1905	15 Günde Bir
83	4	1 Şaban 1323	30 Eylül 1905	15 Günde Bir
84	4	15 Şaban 1323	14 Ekim 1905	15 Günde Bir
85	4	1 Ramazan 1323	29 Ekim 1905	15 Günde Bir
86	4	15 Ramazan 1323	12 Kasım 1905	15 Günde Bir
87	4	15 Zi-l-hicce 1323	19 Şubat 1906	15 Günde Bir
88	4	1 Muharremü'l haram 1324	24 Şubat 1906	15 Günde Bir
89	4	15 Muharremü'l haram 1324	10 Mart 1906	15 Günde Bir
90	4	1 Seferü'l hayr 1324	24 Mart 1906	15 Günde Bir
91	4	15 Seferü'l âhır 1324	9 Nisan 1906	15 Günde Bir
92	4	1 Rebî-ül-evvel 1324	25 Nisan 1906	15 Günde Bir
93	4	15 Rebî-ül-evvel 1324	9 Nisan 1906	15 Günde Bir
94	4	1 Rebî-ül-âhır 1324	24 Mayıs 1906	15 Günde Bir
95	4	1 Cemâzi-yel-evvel 1324	23 Haziran 1906	Aylık
96-97	4	10 Cemâzi-yel-âhır 1324	1 Ağustos 1906	Aylık (Ortak Baskı)
98	4	25 Cemâzi-yel-âhır 1324	15 Ağustos 1906	15 Günde Bir
99	4	10 Recep 1324	31 Ağustos 1906	15 Günde Bir
100	4	26 Recep 1324	15 Eylül 1906	15 Günde Bir
101	4	12 Şaban 1324	1 Ekim 1906	15 Günde Bir
102	4	26 Şaban 1324	15 Ekim 1906	15 Günde Bir
103	4	14 Ramazan 1324	1 Kasım 1906	15 Günde Bir
104	4	13 Şevval 1324	30 Kasım 1906	Günlük
105	4	14 Şevval 1324	1 Aralık 1906	15 Günde Bir
106	4	28 Şevval 1324	15 Aralık 1906	15 Günde Bir
107	4	16 Zi-l-ka'de 1324	1 Ocak 1907	Aylık
108	4	14 Zi-l-hicce 1324	30 Ocak 1907	15 Günde Bir
109	4	3 Muharrem 1325	15 Şubat 1907	15 Günde Bir
110				Eksik Nüsha
111	4	30 Muharrem 1325	15 Mart 1907	15 Günde Bir
112	4	17 Safer 1325	1 Nisan 1907	15 Günde Bir
113	4			Eksik Nüsha

114	4	18 Rebî-ül-evvel 1325	1 Mayıs 1907	Aylık
114(ek)	8	19 Rebî-ül-âhır 1325	1 Haziran 1907	15 Günde Bir
115	4	19 Rebî-ül-âhır 1325	1 Haziran 1907	15 Günde Bir
116	16	4 Cemâzi-yel-evvel 1325	15 Haziran 1907	15 Günde Bir
117	4	20 Cemâzi-yel-evvel 1325	1 Temmuz 1907	15 Günde Bir
118	4	3 Cemâzi-yel-âhır 1325	15 Temmuz 1907	5 Günlük
119	4	13 Cemâzi-yel-âhır 1325	25 Temmuz 1907	46 Günlük
120-121 122	6	23 Recep 1325	1 Eylül 1907	Eksik Nüsha (1 Yıl Ara Verilmiştir.)
123	8	14 Muharrem 1327	6 Şubat 1909	Günlük
124	8	15 Muharrem 1327	7 Şubat 1909	Günlük
125	8	16 Muharrem 1327	8 Şubat 1909	Günlük
126	8	17 Muharrem 1327	9 Şubat 1909	Günlük
127	8	18 Muharrem 1327	10 Şubat 1909	Günlük
128	8	19 Muharrem 1327	11 Şubat 1909	Günlük
129	8	20 Muharrem 1327	12 Şubat 1909	Günlük
130	8	21 Muharrem 1327	13 Şubat 1909	Günlük
131	8	22 Muharrem 1327	14 Şubat 1909	Günlük
132	8	23 Muharrem 1327	15 Şubat 1909	Günlük
133	8	24 Muharrem 1327	16 Şubat 1909	Günlük
134	8	25 Muharrem 1327	17 Şubat 1909	Günlük
135	8	26 Muharrem 1327	18 Şubat 1909	Günlük
136	8	27 Muharrem 1327	19 Şubat 1909	Günlük
137	8	28 Muharrem 1327	20 Şubat 1909	Günlük
138	8	29 Muharrem 1327	21 Şubat 1909	Günlük
139	8	30 Muharrem 1327	22 Şubat 1909	Günlük
140	8	1 Safer 1327	23 Şubat 1909	Günlük
141	8	2 Sefer 1327	24 Şubat 1909	Günlük
142	8	3 Sefer 1327	25 Şubat 1909	Günlük
143	8	4 Sefer 1327	26 Şubat 1909	Günlük
144	8	5 Sefer 1327	27 Şubat 1909	Günlük
145	8	6 Sefer 1327	28 Şubat 1909	Günlük
146	8	7 Sefer 1327	29 Şubat 1909	Günlük
147	8	8 Sefer 1327	1 Mart 1909	Günlük
148	8	9 Sefer 1327	2 Mart 1909	Günlük
149	8	10 Sefer 1327	3 Mart 1909	Günlük
150	8	11 Sefer 1327	4 Mart 1909	Günlük
151	8	12 Sefer 1327	5 Mart 1909	Günlük
152	8	13 Sefer 1327	6 Mart 1909	Günlük
153	8	14 Sefer 1327	7 Mart 1909	Günlük
154	8	15 Sefer 1327	8 Mart 1909	Günlük
155	8	16 Sefer 1327	9 Mart 1909	Günlük

156	8	17 Sefer 1327	10 Mart 1909	Günlük
157	8	18 Sefer 1327	11 Mart 1909	Günlük
158	8	19 Sefer 1327	12 Mart 1909	Günlük
159	8	20 Sefer 1327	13 Mart 1909	Günlük
160	8	21 Sefer 1327	14 Mart 1909	Günlük
161	8	22 Sefer 1327	15 Mart 1909	Günlük
162	8	23 Sefer 1327	16 Mart 1909	Günlük
163	8	24 Sefer 1327	17 Mart 1909	Günlük
164	8	25 Sefer 1327	18 Mart 1909	Günlük
165	8	26 Sefer 1327	19 Mart 1909	Günlük
166	8	27 Sefer 1327	20 Mart 1909	Günlük
167	8	28 Sefer 1327	21 Mart 1909	Günlük
168	8	29 Sefer 1327	22 Mart 1909	Günlük
169	8	1 Rebî-ül-evvel 1327	23 Mart 1909	Günlük
170	8	2 Rebî-ül-evvel 1327	24 Mart 1909	Günlük
171	8	3 Rebî-ül-evvel 1327	25 Mart 1909	Günlük
172	8	4 Rebî-ül-evvel 1327	26 Mart 1909	Günlük
173	8	5 Rebî-ül-evvel 1327	27 Mart 1909	Günlük
174	8	6 Rebî-ül-evvel 1327	28 Mart 1909	Günlük
175	8	7 Rebî-ül-evvel 1327	29 Mart 1909	Günlük
176	8	8 Rebî-ül-evvel 1327	30 Mart 1909	Günlük
177	8	9 Rebî-ül-evvel 1327	31 Mart 1909	Günlük
178	8	10 Rebî-ül-evvel 1327	1 Nisan 1909	Günlük
179	4	11 Rebî-ül-evvel 1327	2 Nisan 1909	Günlük
180	4	12 Rebî-ül-evvel 1327	3 Nisan 1909	Günlük
181	4	13 Rebî-ül-evvel 1327	4 Nisan 1909	Günlük
182	4	14 Rebî-ül-evvel 1327	5 Nisan 1909	Günlük
183	4	15 Rebî-ül-evvel 1327	6 Nisan 1909	Günlük
184	4	16 Rebî-ül-evvel 1327	7 Nisan 1909	Günlük
185	4	17 Rebî-ül-evvel 1327	8 Nisan 1909	Günlük
186	4	18 Rebî-ül-evvel 1327	9 Nisan 1909	Günlük
187	4	19 Rebî-ül-evvel 1327	10 Nisan 1909	Günlük
188	4	20 Rebî-ül-evvel 1327	11 Nisan 1909	Günlük
189	4	21 Rebî-ül-evvel 1327	12 Nisan 1909	Günlük
190	4	22 Rebî-ül-evvel 1327	13 Nisan 1909	Günlük
191				Eksik Nüsha (5 Ay Ara verilmiştir)
192	16	5 Şevvâl 1327	31 Ekim 1909	Haftalık
193	16	10 Şevvâl 1327	5 Kasım 1909	Haftalık
194	16	Metinde tarih okunamadı.		
195	16	5 Zi-l-ka'de 1327	19 Kasım 1909	Haftalık
196	16	12 Zi-l-ka'de 1327	26 Kasım 1909	Haftalık
197	16	19 Zi-l-ka'de 1327	3 Aralık 1909	Haftalık
198	16	26 Zi-l-ka'de 1327	10 Aralık 1909	Haftalık
199	16	2 Zi-l-hicce 1327	16 Aralık 1909	Haftalık
200	16	10 Zi-l-hicce 1327	24 Aralık 1909	Haftalık
201	16	17 Zi-l-hicce 1327	31 Aralık 1909	Haftalık
202	16	24 Zi-l-hicce 1327	7 Ocak 1910	Haftalık
203	16	30 Zi-l-hicce 1327	14 Ocak 1910	Haftalık
204	16	8 Muharrem 1328	22 Ocak 1910	Haftalık

205	16	15 Muharrem 1328	28 Ocak 1910	Haftalık
206	16	22 Muharrem 1328	4 Şubat 1910	Haftalık
207	16	29 Muharrem 1328	11 Şubat 1910	Haftalık
208	16	6 Sefer 1328	17 Şubat 1910	Haftalık
209	16	13 Sefer 1328	23 Şubat 1910	Haftalık
210	16	21 Sefer 1328	4 Mart 1910	Haftalık
211	16	28 Sefer 1328	11 Mart 1910	Haftalık
212	16	6 Rebî-ül-evvel 1328	18 Mart 1910	Haftalık
213	16	13 Rebî-ül-evvel 1328	25 Mart 1910	Haftalık
214	16	20 Rebî-ül-evvel 1328	1 Nisan 1910	Haftalık
215	16	27 Rebî-ül-evvel 1328	8 Nisan 1910	Haftalık
216	16	4 Rebî-ül-âhır 1328	16 Nisan 1910	Haftalık
217	16	11 Rebî-ül-âhır 1328	23 Nisan 1910	Haftalık
218	16	18 Rebî-ül-âhır 1328	30 Nisan 1910	Haftalık
219	16	25 Rebî-ül-âhır 1328	7 Mayıs 1910	Haftalık
220	16	3 Cemâzi-yel-evvel 1328	14 Mayıs 1910	Haftalık
140-1	8	10 Ramazan 1326	6 Ekim 1908	Günlük*
140-2	8	11 Ramazan 1326	7 Ekim 1908	Günlük
140-3	8	12 Ramazan 1326	8 Ekim 1908	Günlük
140-4	8	13 Ramazan 1326	9 Ekim 1908	Günlük
140-5	8	14 Ramazan 1326	10 Ekim 1908	Günlük
140-6	8	15 Ramazan 1326	11 Ekim 1908	Günlük
140-7	8	16 Ramazan 1326	12 Ekim 1908	Günlük
140-8	8	17 Ramazan 1326	13 Ekim 1908	Günlük
140-9	8	18 Ramazan 1326	14 Ekim 1908	Günlük
140-10	8	19 Ramazan 1326	15 Ekim 1908	Günlük
140-11	8	20 Ramazan 1326	16 Ekim 1908	Günlük
140-12	8	21 Ramazan 1326	17 Ekim 1908	Günlük
140-13	8	22 Ramazan 1326	18 Ekim 1908	Günlük
140-14	8	23 Ramazan 1326	19 Ekim 1908	Günlük
140-15	8	24 Ramazan 1326	20 Ekim 1908	Günlük
140-16	8	25 Ramazan 1326	21 Ekim 1908	Günlük
140-17	8	26 Ramazan 1326	22 Ekim 1908	Günlük
140-18	8	27 Ramazan 1326	23 Ekim 1908	Günlük
140-19	8	28 Ramazan 1326	24 Ekim 1908	Günlük
140-20	8	29 Ramazan 1326	25 Ekim 1908	Günlük
140-21	8	30 Ramazan 1326	26 Ekim 1908	Günlük
140-22	8	2 Şevvâl 1326	27 Ekim 1908	Günlük
140-23	8	3 Şevvâl 1326	28 Ekim 1908	Günlük
140-24	8	4 Şevvâl 1326	29 Ekim 1908	Günlük
140-25	8	5 Şevvâl 1326	30 Ekim 1908	Günlük
140-26	8	6 Şevvâl 1326	31 Ekim 1908	Günlük
140-27	8	7 Şevvâl 1326	1 Kasım 1908	Günlük
140-28	8	8 Şevvâl 1326	2 Kasım 1908	Günlük
140-29	8	9 Şevvâl 1326	3 Kasım 1908	Günlük
140-30	8	10 Şevvâl 1326	4 Kasım 1908	Günlük
140-31	8	11 Şevvâl 1326	5 Kasım 1908	Günlük
140-32	8	12 Şevvâl 1326	6 Kasım 1908	Günlük
140-33	8	13 Şevvâl 1326	7 Kasım 1908	Günlük
140-34	8	14 Şevvâl 1326	8 Kasım 1908	Günlük

* 122.sayı ile 123. sayı arasında çıkan gazeteler 140-1/140-122 şeklinde numaralandırılmıştır.

140-35	8	15 Şevvâl 1326	9 Kasım 1908	Günlük
140-36	8	16 Şevvâl 1326	10 Kasım 1908	Günlük
140-37	8	17 Şevvâl 1326	11 Kasım 1908	Günlük
140-38	8	18 Şevvâl 1326	12 Kasım 1908	Günlük
140-39	8	19 Şevvâl 1326	13 Kasım 1908	Günlük
140-40	8	20 Şevvâl 1326	14 Kasım 1908	Günlük
140-41	8	21 Şevvâl 1326	15 Kasım 1908	Günlük
140-42	8	22 Şevvâl 1326	16 Kasım 1908	Günlük
140-43	8	23 Şevvâl 1326	17 Kasım 1908	Günlük
140-44	8	24 Şevvâl 1326	18 Kasım 1908	Günlük
140-45	8	25 Şevvâl 1326	19 Kasım 1908	Günlük
140-46	8	26 Şevvâl 1326	20 Kasım 1908	Günlük
140-47	8	27 Şevvâl 1326	21 Kasım 1908	Günlük
140-48	8	28 Şevvâl 1326	22 Kasım 1908	Günlük
140-49	8	29 Şevvâl 1326	23 Kasım 1908	Günlük
140-50	8	30 Şevvâl 1326	24 Kasım 1908	Günlük
140-51	8	1 Zi-l-ka'de 1326	25 Kasım 1908	Günlük
140-52	8	2 Zi-l-ka'de 1326	26 Kasım 1908	Günlük
140-53	8	3 Zi-l-ka'de 1326	27 Kasım 1908	Günlük
140-54	8	4 Zi-l-ka'de 1326	28 Kasım 1908	Günlük
140-55				Eksik Nüsha
140-56	8	6 Zi-l-ka'de 1326	30 Kasım 1908	Günlük
140-57	8	7 Zi-l-ka'de 1326	1 Aralık 1908	Günlük
140-58	8	8 Zi-l-ka'de 1326	2 Aralık 1908	Günlük
140-59	8	9 Zi-l-ka'de 1326	3 Aralık 1908	Günlük
140-60	8	10 Zi-l-ka'de 1326	4 Aralık 1908	Günlük
140-61	8	11 Zi-l-ka'de 1326	5 Aralık 1908	Günlük
140-62	8	12 Zi-l-ka'de 1326	6 Aralık 1908	Günlük
140-63	8	13 Zi-l-ka'de 1326	7 Aralık 1908	Günlük
140-64	8	14 Zi-l-ka'de 1326	8 Aralık 1908	Günlük
140-65	8	15 Zi-l-ka'de 1326	9 Aralık 1908	Günlük
140-66	8	16 Zi-l-ka'de 1326	10 Aralık 1908	Günlük
140-67	8	17 Zi-l-ka'de 1326	11 Aralık 1908	Günlük
140-68	8	18 Zi-l-ka'de 1326	12 Aralık 1908	Günlük
140-69	8	19 Zi-l-ka'de 1326	13 Aralık 1908	Günlük
140-70	8	20 Zi-l-ka'de 1326	14 Aralık 1908	Günlük
140-71	8	21 Zi-l-ka'de 1326	15 Aralık 1908	Günlük
140-72	8	22 Zi-l-ka'de 1326	16 Aralık 1908	Günlük
140-73	8	23 Zi-l-ka'de 1326	17 Aralık 1908	Günlük
140-74	8	24 Zi-l-ka'de 1326	18 Aralık 1908	Günlük
140-75	8	25 Zi-l-ka'de 1326	19 Aralık 1908	Günlük
140-76	8	26 Zi-l-ka'de 1326	20 Aralık 1908	Günlük
140-77	8	27 Zi-l-ka'de 1326	21 Aralık 1908	Günlük
140-78	8	28 Zi-l-ka'de 1326	22 Aralık 1908	Günlük
140-79	8	29 Zi-l-ka'de 1326	23 Aralık 1908	Günlük
140-80	8	30 Zi-l-ka'de 1326	24 Aralık 1908	Günlük
140-81	8	1 Zi-l-hicce 1326	25 Aralık 1908	Günlük
140-82	8	2 Zi-l-hicce 1326	26 Aralık 1908	Günlük
140-83	8	3 Zi-l-hicce 1326	27 Aralık 1908	Günlük
140-84	8	4 Zi-l-hicce 1326	28 Aralık 1908	Günlük
140-85	8	5 Zi-l-hicce 1326	29 Aralık 1908	Günlük

140-86	8	6 Zi-l-hicce 1326	30 Aralık 1908	Günlük
140-87	8	7 Zi-l-hicce 1326	31 Aralık 1908	Günlük
140-88	8	8 Zi-l-hicce 1326	1 Ocak 1909	Günlük
140-89	8	9 Zi-l-hicce 1326	2 Ocak 1909	Günlük
140-90	8	10 Zi-l-hicce 1326	3 Ocak 1909	Günlük
140-91				Eksik Nüsha
140-92				Eksik Nüsha
140-93	8	13 Zi-l-hicce 1326	6 Ocak 1909	Günlük
140-94				Eksik Nüsha
140-95				Eksik Nüsha
140-96				Eksik Nüsha
140-97	8	17 Zi-l-hicce 1326	10 Ocak 1909	Günlük
140-98	8	18 Zi-l-hicce 1326	11 Ocak 1909	Günlük
140-99	8	19 Zi-l-hicce 1326	12 Ocak 1909	Günlük
140-100	8	20 Zi-l-hicce 1326	13 Ocak 1909	Günlük
140-101	8	21 Zi-l-hicce 1326	14 Ocak 1909	Günlük
140-102	8	22 Zi-l-hicce 1326	15 Ocak 1909	Günlük
140-103	8	23 Zi-l-hicce 1326	16 Ocak 1909	Günlük
140-104	8	24 Zi-l-hicce 1326	17 Ocak 1909	Günlük
140-105	8	25 Zi-l-hicce 1326	18 Ocak 1909	Günlük
140-106	8	26 Zi-l-hicce 1326	19 Ocak 1909	Günlük
140-107	8	27 Zi-l-hicce 1326	20 Ocak 1909	Günlük
140-108	8	28 Zi-l-hicce 1326	21 Ocak 1909	Günlük
140-109	8	29 Zi-l-hicce 1326	22 Ocak 1909	Günlük
140-110	8	30 Zi-l-hicce 1326	23 Ocak 1909	Günlük
140-111	8	1 Muharrem 1327	24 Ocak 1909	Günlük
140-112	8	2 Muharrem 1327	25 Ocak 1909	Günlük
140-113	8	3 Muharrem 1327	26 Ocak 1909	Günlük
140-114	8	4 Muharrem 1327	27 Ocak 1909	Günlük
140-115	8	5 Muharrem 1327	28 Ocak 1909	Günlük
140-116	8	6 Muharrem 1327	29 Ocak 1909	Günlük
140-117	8	7 Muharrem 1327	30 Ocak 1909	Günlük
140-118	8	8 Muharrem 1327	31 Ocak 1909	Günlük
140-119	8	10 Muharrem 1327	1 Şubat 1909	Günlük
140-120				Eksik Nüsha
140-121	8	12 Muharrem 1327	3 Şubat 1909	Günlük
140-122	8	13 Muharrem 1327	4 Şubat 1909	Günlük

Tablo 3 GAZETENİN BASIM -DAĞITIM MERKEZLERİ VE FİYATI

SAYI	FİYAT	MATBAA VE İDAREHANE
1	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
2	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
3	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
4	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
5	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
6	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
7	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
8	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
9	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
10	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
11	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
12	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
13	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
14	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
15	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
16	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
17	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
18	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
19	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
20	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
21	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
22	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
23	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır

75	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
76	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
77	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
78	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
79	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
80	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
81	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
82	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
83	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
84	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
85	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
86	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
87	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
88	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
89	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
90	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
91	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
92	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
93	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
94	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
95	Senelik abonelik 45 kuruş	Mısır şubesi müdüriyeti sanduku'1 posta 252 Kahire/Mısır
96	Senelik abonelik 45 kuruş	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
97	Senelik abonelik 45 kuruş	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
98	Senelik abonelik 45 kuruş	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
99	Senelik abonelik 45 kuruş	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
100	Senelik abonelik 45	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris

101	kuruş Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
102	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
103	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
104	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
105	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
106	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
107	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
108	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
109	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
110		Eksik Nüsha
111	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
112	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
113		Eksik Nüsha
114	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
115	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
116	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
117	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
118	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
119	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
120	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
121	Senelik abonelik 10 frank	Comité Ottoman d' Union et de Progrés 25 Bue Bonaparte, Paris
122		Eksik Nüsha
123	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-ı Osmaniye'de Şeref Sokağı

124	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
125	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
126	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
127	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
128	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
129	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
130	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
131	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
132	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
133	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
134	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
135	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10 paradır	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
136	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı

137	paradır Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
138	paradır Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
139	paradır Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 10	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140	paradır Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
141	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
142	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
143	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
144	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
145	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
146	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
147	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
148	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
149	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
150	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
151	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
152	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

153	95 kuruş. Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
154	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
155	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
156	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
157	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
158	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
159	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
160	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
161	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
162	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
163	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
164	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
165	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
166	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
167	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
168	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
169	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

170	95 kuruş. Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
171	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
172	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
173	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
174	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
175	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
176	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
177	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
178	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
179	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
180	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
181	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
182	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
183	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
184	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
185	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
186	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

187	95 kuruş. Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
188	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
189	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
190	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
191		Eksik Nüsha
192	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
193	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
194	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
195	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
196	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
197	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
198	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
199	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
200	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
201	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

202	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
203	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
204	95 kuruş. para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
205	95 kuruş. para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
206	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
207	95 kuruş. para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
208	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
209	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
210	95 kuruş. para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
211	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
212	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
213	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
214	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
215	95 kuruş. Nüshası 30 para Senelik abonelik 180	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı

	kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	
216	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
217	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
218	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
219	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
220	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş. Nüshası 30 para	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/1	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/2	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/3	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/4	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/5	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/6	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/7	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/8	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/9	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/10	Senelik abonelik 180	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı

	kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	
140/11	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/12	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/13	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/14	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/15	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/16	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/17	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/18	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/19	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/20	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/21	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/22	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/23	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/24	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/25	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/26	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/27	Senelik abonelik 180	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

	kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	
140/28	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/29	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/30	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/31	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/32	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/33	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/34	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/35	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/36	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/37	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/38	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/39	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/40	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/41	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/42	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/43	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/44	Senelik abonelik 180	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

	kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	
140/45	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/46	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/47	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/48	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/49	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/50	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/51	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/52	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/53	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/54	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/55		Eksik Nüsha
140/56	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/57	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/58	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/59	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/60	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı
140/61	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye’de Şeref Sokağı

140/62	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/63	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/64	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/65	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/66	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/67	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/68	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/69	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/70	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/71	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/72	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/73	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/74	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/75	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/76	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/77	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/78	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

140/79	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/80	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/81	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/82	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/83	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/84	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/85	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/86	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/87	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/88	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/89	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/90	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/91		Eksik Nüsha
140/92		Eksik Nüsha
140/93	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/94		Eksik Nüsha
140/95		Eksik Nüsha
140/96		Eksik Nüsha
140/97	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/98	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

140/99	95 kuruş. Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/100	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/101	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/102	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/103	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/104	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/105	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/106	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/107	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/108	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/109	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/110	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/111	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/112	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/113	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/114	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/115	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

140/116	95 kuruş. Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/117	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/118	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/119	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/120		Eksik Nüsha
140/121	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık abonelik 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı
140/122	Senelik abonelik 180 kuruş. 6 aylık 95 kuruş.	Nur-1 Osmaniye'de Şeref Sokağı

2. BÖLÜM

YAZAR ADLARINA GÖRE FİHRİST

A

A.

Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.10-11.

ABDULLAH [DÖRDÜNCÜ ORDU-YU OSMANİ MUSRİN]

Dördüncü Ordu-yu Osmanî Muşiriyetinden Tamim Edilen Ordu Emri	[Askeri]	N.140 (140-1) 23 Eylül 1324/5 Teşrin-i evvel 1908 Salı. s.1-6.
---	----------	---

ABDÜLHAK HAMİT

İkinci Neşide-i Hürriyet	[Şiir]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1, 17 Mart 1325
--------------------------	--------	--

ALİ SAMİ

Muharrerat	[İç Siyaset]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül- evvel 1327 Cuma, s.5-6, 13 Mart 1325
------------	--------------	---

A. TURHAN

Makale-i İktisadîye	[İktisat]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan
---------------------	-----------	----------------------------

1326 Salı, s.3-4, 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908, (Kav ve Kibrit inhisarına dair (tekel))

AHMET TEVHİT

Kanuni Sultan Süleyman Han'ın
Şehzadeliği Devri

[Tarih]

N.219, Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.4-5.

AHMET REFİK

Tarih ve Felsefe-i Tarihiye

[Tarih]

N.218, Tarih 15 Nisan 1326
Perşembe, s.7-8-9.

AHMET MÜMTAZ

[BAHRİYEDEN]

Makale-i Mahsusa, Maarif

[Eğitim]

N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325
Perşembe, s.4-5,

ALİ [HUMBARACI-ZADE]

Mekâfîb

[Mektup]

N.194, Tarih ? , s.15.

AHMET HALİT

Mübâhis-i Bahriye

[Askeri]

N.215, Tarih 25 Mart 1326
Perşembe, s.6-7.(Kaptanlık)

AHMET RASİM

[BAHRİYEDEN]

Mesâil-i İctîmaîye ve İktisadiye

[Sosyal Hayat]

N.214, Tarih 18 Mart 1326
Perşembe, s.4-5.

ALİ HAYDAR [KOLAĞASI]

Musahabe-i Askeriye 3 [Askeri] N.173, Tarih 5 Rebî-ül- evvel 1327
Cumartesi, s.4-5.
14 Mart 1326(Mebahis-i Zabıta)

ALAADDİN CEMİL

İhtilaf-ı Efkâr ve Muhabbet-i Vataniye [Sosyal Hayat] N.173, Tarih 5 Rebî-ül- evvel 1327,
Cumartesi, s.1, 14 Mart 1326.

Mekatib [Mektup] N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325
Perşembe, s.15, (Darül-fünun
nizamnamesi münasebetiyle).

Konferans-ı Muallimi ve Avrupa'da [Eğitim] N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325
Darülfünûn Perşembe, s.14.

Garip Bir Protestonâme [Eğitim] N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325
Perşembe, s.6-7.
(Darülfünûn)

Siyasiyat-ı Hariciye [Dış Siyaset] N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.4, (Girit ve Avrupa)

Protestonâme Münasebetiyle [Eğitim] N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.10, (Darilfunun,
Avrupayla mukayesesi)

İki İnkılâb [Sosyal Hayat] N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.3-4, (Fransız
İnkılabıyla Osmanlı İnkılabı
karşılaştırma).

Darülfünûnda Konferans [Eğitim] N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.5.

Yeni Fıkralardan: Sosyalistler	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.7.
İzâh ve Maksat	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.7-8, (Sosyalizmin açıklamasına devam)
İzah ve Maksat	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe,s.10-11, (Sosyalistlerdevamı)

AHMET RIZA

Şehir Mektubu,	[Mektup]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.3-4, (Her...)
Şehir Mektubu	[Mektup]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2-3, (Doğruyu...)
Meskûkât Hakkında	[Sosyal Hayat]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2-3.
Şehir Mektubu	[Mektup]	28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.4-5, (Paraları... vermeli!)
Şehir Mektubu	[Mektup]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.4-5, (Nasılız?)
Şehir Mektubu	[Mektup]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.4., (Bilmece)
Şehir Mektubu	[Mektup]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.4-5, (Siyasi dersler 1)
Şehir Mektubu	[Mektup]	N.211,Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.4-5, (Siyasi dersler 2)

Şehir Mektubu	[Mektup]	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.3-4, (Siyasi dersler 3)
Şehir Mektubu	[Mektup]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.3-4, (Siyasi dersler 4)
Mevlid-i Şerif-i Risaletpenahî Tatili	[Sosyal Hayat]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.8.
İstanbul Ahâlisine	[İç Siyaset]	N. 140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1, (Milletvekili olarak seçen halka teşekkür)

AHMET CEMİL

Tekâlif-i Emîriye ve Taşra Tahsilatı	[İktisat]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7-8, 11 Teşrîn-i evvel 1324 24 Teşrîn-i evvel 1908
	[İktisat]	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8, 13 Teşrîn-i evvel 1304 , 26 Teşrîn-i evvel 1908
Bir Varaka	[İç Siyaset]	Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.7, 17 Teşrîn-i evvel 1324

A. MÜNİR

Mübâhis-i Bahriye	[Askeri]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.5-6.
Mübâhis-i Bahriye	[Askeri]	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.5-6, (Sevahili gören gözler ağlıyor.)
Mübâhis-i Bahriye	[Askeri]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.10-11, (Geçen

nüshadan devam)

ALİ FAZIL

Tenkîdât-ı Askeriye Hakkında	[Askeri]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.4, 4 Teşrîn-i evvel 1324,17 Teşrîn-i evvel 1908
Tenkîdât	[Askeri]	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.2-3, 12 Teşrîn-i evvel 1324,25 Teşrîn-i evvel 1908
Telefon Hatları	[Haber]	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.3-4, 19 Teşrîn-i evvel 1324

ALİ HAYDAR EMİR

Bahriye ve Hukuk	[İç Siyaset]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4-5.
Mübahis-i Bahriye	[Askeri]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.5-6, (Donanma ve İdare)
Mübahis-i Bahriye	[Askeri]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4-5.
Mübahis-i Bahriye,	[Askeri]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8, (Devr-i istilâmızdan alınacak ibretler)
Mübahis-i Bahriye	[Askeri]	N.205, Tarih 14 Kanun-i sani 1325 Perşembe, s.5-6, (Rotamız: Kible lodosu!..)
Mübahis-i Bahriye	[Askeri]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.5-6, (Muayene- i

Sefain)

ALİ NUSRET

Edebiyatta Vatanperverlik	[Dil ve Edebiyat]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül- evvel 1327 Perşembe, s.5-6, 12 Mart 1325
Musahabe-i Tarihiye "Cem Sultan"	[Tarih]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül- evvel 1327 Perşembe, s.1-2, 19 Mart 1325
Musâhabe-i Edebiye	[Dil ve Edebiyat]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül- evvel 1327f Cumartesi, s.1-2, 28 Mart 1325 (Edebiyatta Askerlik)
Bir Sergüzeşt-i huni	[Roman Tefrikası]	N.140-149, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.7-8, (Şurayı-yı ümmet'in tefrikası, 9-10)
Fıkra-i Tarihiye	[Tarih]	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, .7.

A.H.

Muhabir-i Mahsusamız	[Haber]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.9.
----------------------	---------	---

A.R.

Avusturya Himaye-i Mezhebiye Mes'elesi	[Dini]	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.4-5, 19 Teşrîn-i evvel 1324
---	--------	---

AHMET SAKİ [GİRİTİ]

Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
------------------	--------------	----------------------------------

Perşembe, s.4-5, (Enam meşrutiyetden nasıl istifade etmeli?) (Meşrutiyet)

Muharrerât [Dış Siyaset] N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4, (Girit).

A. NACİ

İnkılâba Dair [Sosyal Hayat] N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.2, 14 T.evvel 1324, 26Teşrîn-i evvel 1908 (İnkılabı açıklıyor genel manada)

Matbuat-ı Rezile [Basın] N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1.

ALİ MUHLİS

Mürettiblere Dair [Sosyal Hayat] N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.5-6, 18 Teşrîn-i evvel 1324

ARİF İSMET

Makale-i Mahsuse [Sosyal Hayat] N.194, Tarih, s.2, (Kadınlar ve güzellik)

Güzellik Nasıl Olmalı? [Sosyal Hayat] N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe,s.4-5, (Kadınların güzelliği, tahsilleri)

Millet-i Osmaniye'ye Tebşîr [İç Siyaset] N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.7-8, 1 Teşrîn-i evvel 1324 14 Teşrîn-i evvel 1908 (Bahriye yenileşme istenen para, mebusların tutumu)

Şehzadelerimizin Terbiyesi [Eğitim] N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326
Cumartesi, s.3.

ABDÜLAZİZ MECDİ [TOLUN]
[KARESİMEBUSU]

Zirâat [İktisat] N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326
Salı, s.3.

Sa'y [Sosyal Hayat] N.140-60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326
Cuma, s.8.

Karasi Sancağı Ahali-yi [İç Siyaset] N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326
Muhteremesine Pazar, s.6-7.

AHMET MUHTAR
[HACIHAFIZ-ZADE]

Cehalet İçinde Çırpınıyoruz [Sosyal Hayat] N.213, Tarih 11 Mart 1326
Perşembe, s.6-7.

Tenkidât [Sosyal Hayat] N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326
Pazar, s.7-8.

Terbiye-yi Münferide ve Küçük [Askeri] N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce
Zâbitân 1326 Pazar, s.7.

AHMET SELAHADDİN

Fecayi İrana Bir Nazar [Dış Siyaset] N.140-119, Tarih 10 Muharrem
1327 Pazartesi, s.1-2.

AHMET MİDHAT

İlm-i Hâl-i Siyasi [Sosyal Hayat] N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326
Cumartesi, s.6, 18 Teşrîn-i evvel
1324(Meşrutiyetin önemini anlamak
ve onun için insanların çalışması

gerektiği)

ABDULLAH MUHLİS

Muharrerat

[İç Siyaset]

N.140-63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326
Pazartesi, s.5-6, (Hicaz demir yolu
hakkında bir mektup)

AHMET HAMDİ [MÜMTAZ TOPÇU KOLAĞASI]

Zamanımız Harblerinde Topçunun [Askeri]
Cephane Sarfiyatı

N.140-141, Tarih 21 Şevvâl 1326
Pazar, s.7-8.

A.F.

Makale-i Mahsusâ

[Dış Siyaset]

N.216, Tarih 1 Nisan 1326
Perşembe, s.6-7, (Rusya'dan
meşrutiyet).

ALİ FUAT [ERKAN-I HARP BİNBAŞI]

Rütbelerin Tasfiyesi

[Askeri]

N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326
Perşembe, s.8.

AHMET FERİT [KÜTAHYA MEBUSU]

Meclis-i Mebusan, Haftalık Şûrâ

[İç Siyaset]

N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325
Perşembe, s.9-10-11.

AHMET FERİT

Meclis-i Mebusan, Haftalık Şûrâ [İç Siyaset] N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325
Perşembe, s.8-9.

AHMET CEVAT

[RESMOLU]

Siyasiyat-ı Dahiliye, [İç Siyaset] N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.5-6-7, (Girit
mes'elesinin yeni safhası)

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326
Cumartesi, s.5.

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326
Pazar, s.4-5.

Son Haberler [Haber] N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326
Pazartesi, s.8.

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140/9, Tarih 18 Ramazan1326
Çarşamba, s.4-5, 1 Teşrîn-i evvel
1324 14 Teşrîn-i evvel 1908.

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 /
2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i
evvel 1908, Perşembe, s.5-6.

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326
Cuma, s.4-5, 3 Teşrîn-i evvel 1324,
16 Teşrîn-i evvel 1908.

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326
Cumartesi, s.6-7, 4 Teşrîn-i evvel
1324 17 Teşrîn-i evvel 1908.

Bulgaristan'dan Mektup	[Mektup]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.3-4, 5 Teşrîn-i evvel 1324,18 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan'dan Mektup	[Mektup]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.2-3, 6 Teşrîn-i evvel 1324 19 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan'dan Mektup	[Mektup]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.4-5, 7 Teşrîn-i evvel 1324,20 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan'dan Mektup	[Mektup]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.5-6, 9 Teşrîn-i evvel 1324 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan'dan Mektup	[Mektup]	N.140/18, Tarih 26 Ramazan 1326 Cuma, s.3-4, 10 Teşrîn-i evvel 1324 , 23 Teşrîn-i evvel 1908 (Kabine ve efkar-ı Umumiye).
Bulgaristan'dan Mektup	[Mektup]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.5, 11 Teşrîn-i evvel 1324 24 Teşrîn-i evvel 1908.
Nahiye	[İç Siyaset]	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.2-3.
Nahiyenin Zabıtası	[İç Siyaset]	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.3.
Adem-i Mücâneset Medeniyemiz	[Tarih]	N.140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3, (Benzersiz medeniyetimiz).

Mektebler ve Fikr-i Teşebbüs	[Eğitim]	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.7-8.
Kuvve-i Teşriyenin İki Heyete İnkısâmı	[İç Siyaset]	N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3.
Parlamento Yahut Kabine Usulu Hükümeti	[İç Siyaset]	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6-7.
Kuva-yı Hükümetin Ayrılması	[İç Siyaset]	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.5.
Kuva-yı Hükümetin Esas Mefrukiyeti	[İç Siyaset]	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.5.
Kuva-yı Hükümetin Mefrukiyeti	[İç Siyaset]	N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6-7.
Millet Meclisi	[İç Siyaset]	N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.3-4.
Bütçe	[İktisat]	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7.
Kuvve-i Adliye	[İç Siyaset]	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.7.
Millet Meclisi Hükümeti Nasıl Kontrol Edilir ?	[İç Siyaset]	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.6-7.
Parlamento Hükümeti Nasıl Kontrol Edilir ? 2 Tahkikat ve Tedkikat	[İç Siyaset]	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.7-8.
Meclis-i Mebusanda Ekseriyet, Ekalliyet, Efrad	[İç Siyaset]	N. 140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.6.

Mektepler ve Terbiye-i Vataniye	[Eğitim]	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.3.
Maarif Nezaretinden, Meclis-i Mebusana Nasıl Lahiyaları Gönderilecek	[Eğitim]	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.1-2.
Hesap Vermek Zamamı Geliyor	[İç Siyaset]	N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3.
Tensikat, İslâhat, Bütçe	[İç Siyaset]	N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3.
Ehemmiyetli Bir Mes'ele-i Teşri'ye	[İç Siyaset]	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3.
Hicaz Demir Yolu	[İç Siyaset]	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.4-5.
Ziraat Bankası	[İktisat]	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.5-6.

B

B.KAMİL

Siyasiyat-ı Düveliye	[Dış Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.3,4, (Almanya'daki liberaller ve muhafazakarlar arasındaki çekişme, hükümetin tutumu, sosyalistlerin durumu, imparatorun durumu).
Siyasiyat-ı Hariciye, Balkan İttifakı	[Dış Siyaset]	N.193, Tarih 22 Teşîn-i evvel

		1325 Perşembe, s.1-2.
Siyasiyat-1 Düveliye, Yunanda Bahriye İsyanı	[Dış Siyaset]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.4.
Siyasiyat-1 Dahiliye, Milli Politika	[İç Siyaset]	N.194, Tarih ? , s.1-2.
Siyasiyat-1 Düveliye	[Dış Siyaset]	N.195 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1-2,(Rakonci mülakatı ve efkâr-ı umumiyesi) (İtalya'daki fikri yapı).
Siyasiyat-1 Harbiye, Bir Münakaşeden İstifademiz	[İç Siyaset]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1-2.
Siyasiyat, Girit'den Yeni Bir Temayül	[Dış Siyaset]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2, (Girit meselesi).
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.3-4, (Meclisteki istizahat (gensoru)).
Kuvve-i İcraiye ve Kuvve-i Teşriiye	[İç Siyaset]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2.
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4, (Girit Meselesi).
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1, (Vilayette iş görülemiyor).
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2, (Hüseyin Hilmi Paşa'nın İstifası).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325

		Perşembe, s.1-2, (Hanya'da Sofya'da).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1, (Girit Meselesi - Harici Politikalar).
Siyasiyat-1 Düveliye	[Dış Siyaset]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.1-2.
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.1-2, (Avusturya, Rusya, Şark Politikası).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.1-2, (Bulgar İşleri, Bulgaristan İşleri)
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.1-2.
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.1-2.
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.1, (Kuvve-i teşriyenin istigalatı).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.1-2, (Sulhün nev-i tedavisi.)
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.1, (Kiliseler Kanunu).

Mösyö Meylovanoviç'in Seyahati	[Dış Siyaset]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.1-2, (Sırbistan hariciye nazırı).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.1-2, (Ziyaretler, menfaatler, meslekler).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.1, (Şarkî Avrupa muvazenesi, garbi Avrupa muvazenesi).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.1-2, (Balkanlar'da yeni muhit).
Siyasiyat-1 Hariciye	[Dış Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.1, (Sırbistan kralının ziyareti).
Yemen ve Asir Hakkında	[Dış Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe,s.1-2.
Siyasiyat-1 Dâhiliye	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.1-2, (Haftadan Haftaya)
Siyasiyat-1 Dahiliye	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3, (Haftadan Haftaya).

BEDİİ NURİ

Avrupa'da Teşkilat-1 Belediye, Sırbistan ve Karadağ	[İç Siyaset]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül- evvel 1327 Çarşamba, s.3.
---	--------------	--

Avrupa'da Teşkilat-ı Belediye, [İç Siyaset] Bulgaristan		N.171, Tarih 3 Rebî-ül- evvel 1327 Perşembe, s.3, 12 Mart 1325.
Avrupa'da Teşkilat-ı Belediye, [İç Siyaset] Yunanistan		N.175, Tarih 7 Rebî-ül- evvel 1327 Pazartesi, s.6-7, 16 Mart 1325.
Hâdisât-ı İctimaiye-Vakayi'-i İctimaiye	[Sosyal Hayat]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.3-4.
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.4-5, (Tensikat meselesi).
Tensikat ve Tensikzedeler	[Sosyal Hayat]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4-5.
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2, (Cemiyetlerin teşekkülü).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.3-4.
Hak ve Vazifeyi Bilmemek	[Sosyal Hayat]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.2-3,(Hak ve Vazifeyi bilmemek (İctimai kusurlarımızdan, Hüseyin Cahid Bey'e) İtaf)
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.215, Tarih 15 Mart 1326 Perşembe, s.4-5, (Sarhoşluk) (İçinde şiir var, sarhoşluk).
Tarik-i Bedal Nakdiyesi, Amele-i Mükellefe Usulü	[İktisat]	N.190-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.5.
BAHAEDDİN ŞAKİR [DOKTOR]	[İç Haber]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı

		evvel 1325 Perşembe, s.1.
Osmanlı İttihad ve Terakkî Cemiyeti , Vesâik-i Tarihiyeden 4,	[İç Siyaset]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2, (Vesaik-i Tarihiyeden: [4] (İttihat ve Terakki Cemiyeti Tarihinden vesikalar).
Osmanlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 5,	[İç Siyaset]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 6,	[İç Siyaset]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik Tarihinden 8,	[İç Siyaset]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2-3, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Matbuat-ı Osmaniye'den Bir Rica	[Basın]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.12, (Bazı gazetelerin lisanının hoş gitmediği hakkında).
İhtar-ı Halisane	[Dış Siyaset]	N.140(140-1) 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.8.
Arnavutluk İsyanı - Hükümetin Vaziyeti	[İç Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3.
İkdâm Muharriri Ali Kemal Efendi	[Basın]	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2, (Aralarındaki polemik).
BESİM ÖMER [DOKTOR]		
Veladethâne	[Tıp]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325

Perşembe, s.5-6-7.

İcmâl-i Siyasi

[Dış Siyaset]

N.220, Tarih 29 Nisan 1326
Perşembe, s.1-2, (İngiltere kralı
müteveffa yedinci Edward.)

BEHRAM SIRRI [DEBRELİ]

Arnavutlar

[İç Siyaset]

N.140-76 Tarih 26 zi'l-ka'de 1326
Pazar, s.6.

C

CEMAL [İBN-ALİ]

Bulgaristan Mektubu

[Mektup]

N.210, Tarih 18 Şubat 1325
Perşembe, s.9.

CENAB ŞEHABEDDİN

Mesâil-i İçtimaiye ve İktisadiye

[Sosyal Hayat]

N.192, Tarih 17 Teşîn-i evvel 1325
Cumartesi, s.4,5, (İzdivaç meselesi,
savaş ve barış, iktisat)

Mesâil-i İçtimaiye ve İktisadiye

[Sosyal Hayat]

N.193, Tarih 22 Teşîn-i evvel 1325
Perşembe, s.3-4, (Vesait ve
makâsıd-ı içtimâî -I).

Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.194, Tarih ? s.4, (Vesait ve makasid-i ictimai-II).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2-3, (Vesait ve makasid-i ictimai-I) (Matbuatın önemi).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.3-4, (Devair-i İctimaiye ve Ruh-i Umumi II),
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.4-5, (Devair-i İctimaiye ve Ruh-i Umumi II).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2, (Vicdan-i Şahsi).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4, (Hissiyat ve İhtiyacat 4).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4, (Hissiyat ve İhtiyacât).
Karilerimize	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140 (140-1), Tarih 23 Eylül 1324/5 Teşrîn-i evvel 1908 Salı, s.1-2.
Makale-i İktisadiye	[İktisat]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326

		Çarşamba, 7 Teşîn-i evvel 1908, s.4-5, (Tahsilat, maliye, hicaz yolu).
Makale-i İktisadiye	[İktisat]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.2-3, (Bütçelerimiz).
Boşnaklara Dair	[İç Siyaset]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1, 1 Teşrîn-i evvel 1324 14 Teşrîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1, (Vaka-i ahire vesaire) 15 Teşrîn-i evvel 1324.
Son Kundakçılar	[Sosyal Hayat]	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3, 16 Teşrîn-i evvel 1324 (Toplumun huzuru hakkında).
Dahiliye	[Sosyal Hayat]	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3, (Barutsuz dumanlar).
Makale-i Mahsusa	[Eğitim]	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2-3, (Diploma tarlaları, okullardaki eğitim üzerine).
Ahvâl-i Irak'a Dair	[İç Siyaset]	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3, (Irak'taki durum).
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326

		Salı, s.1, (İlga-yı rütbe).
Makale-i Mahsusa	[İktisat]	N.140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1-2, (Askeri bütçeleri).
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1, (Umûr-i nâfiamız).
Şekvâ-yı Mebusan	[İç Siyaset]	N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1, (Tehlike-i Tefrika).
Teşebbüsât-ı Sulhiye	[İç Siyaset]	N.140-120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.1.

CELAL KORKMAZOF

Avrupa'da Tahsil	[Eğitim]	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.7-8, (Yazının öncesi var).
Avrupa'da Tahsil	[Eğitim]	N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.7.
Avrupa'da Tahsil	[Eğitim]	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.3-4.
Avrupa'da Tahsil (son)	[Eğitim]	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.7-8.

D

DUBAR ABAŞ [MACARİSTAN MUHARİRİNDEN]

Osmanlılar ve Macarlar [Dış Siyaset] N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326
Pazartesi, s.4, (Birliktelik).

İcmal-i Siyasi [İç Siyaset] N.216, Tarih 1 Nisan 1326
Perşembe, s.13-14, (N.B.).

E

E.CEVDETİ

Sadâ-yı Din [Şiir] N.218, Tarih 15 Nisan 1326
Perşembe, s.5-6, (Dinle,
peygamberimizle ilgili şiir).

Para ve Hayat [Şiir] N.219, Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.9.

Hüsn ü Aşk [Şiir] N.220, Tarih 29 Nisan 1326
Perşembe, s.8.

E[lif]-M[im]

Siyasiyat-ı Dahiliye [İç Siyaset] N.193, Tarih 22 Teşîn-i evvel 1325
Perşembe, s.2.

Makale-i Mahsusa [İç Siyaset] N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325
Perşembe, s.4, (Ayan üyeleri,
mebuslar ve hükümete dair).

EMİN

Hatt-ı Hümâyûn Hazret-i Sadık-ı [Sosyal Hayat] N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326
A'zam Pazar, s.2, 12 Teşrîn-i evvel 1324
25 Teşrîn-i evvel 1908.

ETHEM NEJAD

Mebusan ve Ayan Sarayı [İç Siyaset] N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326
Perşembe, s.8.

EMRULLAH [MAARİF-İ UMUMİYE NAZIRI]

Maârifimiz [Eğitim] N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.6-7.

E.T.

Tedris-i Fenni ve Sınâî [Eğitim] N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326
Perşembe, s.7-8.

Tedris-i Tâlî [Eğitim] N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326
Salı, s.3-4.

F

FAHREDDİN RAŞİD

Mekatib, Fransa Mektupları [Mektup] N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325
Perşembe, s.13.

Fransa Mektupları [Mektup] N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325
Perşembe, s.10-11.

Fransa Mektupları 4 [Mektup] N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.14-15, (Pariste Luvr müzesini ziyaret) (Eserler hakkında bilgi).

Mekatib, Fransa 5 [Mektup] N.208, Tarih 4 Şubat 1325

Perşembe, s.6-7, (Askeriyeye dair).

Fransa Mektupları 6	[Mektup]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.6.
Fransa Mektupları	[Mektup]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.5.
Fransa Mektupları	[Mektup]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.7.
Fransa Mektupları	[Mektup]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.7, (Çalışmayla ilgili güzel sözler var).

FAZIL BERKİ [DOKTOR]

Mübahis-i Bahriye	[Askeri]	N.204, Tarih 31 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.6, (Donanmamız ve ağniyamız).
Donanmayı Unutmayın	[İç Siyaset]	N.205, Tarih 14 kanuNisani 1325 Perşembe, s.7.
Mübahis-i Bahriye	[Askeri]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.4-5, (Donanma idaresi hakkında: Tevhid-i meşaiye lüzum var).
Erbâb-ı Servet Artık Uyansa	[Askeri]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7, (Donanmayla ilgili).

FERİK ŞEMŞİ

Vesaik-i İstibdattan	[İç Siyaset]	N.140-21 Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6, (Seraskere, müşiriyete.)
----------------------	--------------	---

Makale-i Mahsusa [Dış Siyaset] N.218, Tarih 15 Nisan 1326
Perşembe, s.4-5, (Rusya ve
Finlandiya.)

FERİK PERTEV

Makale-i Askeriye [Askeri] N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 /
5 Teşrîn-i evvel 1908 Salı, s.5-6,
(Orduda fikr-i uhuvvet.)

FRANSUVA JOZEF

Avusturya İmparatoru'nun [Dış Siyaset] N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326
Emirnameleri Cumartesi, s.6.

FUAT

Muhabir-i Mahsusamız [Haber] N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.14.

FERİK SELAMİ

Muharrerat [İç Siyaset] N.171, Tarih 3 Rebî-ul- evvel 1327
Perşembe, s.7, 13 Mart 1325.

FAHRİ [SULTAN BDÜLAZİZ'İN İKİNCİ MABEYNCİSİ]

Bir Bürhan-ı Zihayet, [İç Siyaset] N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326
Cuma, s.7-8, 17 Teşrîn-i evvel
1324(Sultan Abdulaziz'in katilleri
adlı bir risale basılıp dağıtılması.)

G

GALİP [MİRALAY]

İcmâl-i Siyasi	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.1.
Arnavutluk ve Arnavutlar-Avusturya	[Dış Siyaset]	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.4-5.
Girit	[Dış Siyaset]	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7.
İcmâl-i Siyasi	[Dış Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.1-2, (Anasır-ı muhtelif Fransa'dan intihakat- İngiltere.)
İcmâl-i Siyasi	[Dış Siyaset]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.1-2, (Arnavudluk ahvali.)
Mesâil-i İçtimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.5-6-7, (Teâlî-avâm..)

H

HALİT ZİYA [UŞŞAKİ-ZADE]

Başlıksız	[İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (Selanikteki İttihat ve Terakki Cemiyetinden haber).
-----------	--------------	--

Avusturya'da Anâsır	[Dış Siyaset]	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.2-3, 19 Teşrîn-i evvel 1324.
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3, (Meclis seçimleri, Yemen hakkında.)
Makale-i Mahsusa	[Askeri]	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3-4, (Daire-i askeriye tensikati).
Yemen Hakkında	[İç Siyaset]	N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2-3.
Nokta-i İttihad	[İç Siyaset]	N.140-59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.

HİKMET RECAİ

Dün, Bugün, Yarım	[Dil ve Edebiyat]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.7-8, (Fikret ve Cenab'ın edebiyata getirdiği yenilik edebiyatta ilgili gerek açıklamalar).
Eskilik ve Yenilik	[Dil ve Edebiyat]	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.8.

HAKKI [HAFIZ]

Tenkidât-ı Askeriye	[Askeri]	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7-8, (Mekteb-i askeriyemiz, piyadenin ateş tabyası).
---------------------	----------	--

H.S.

Yemen'e Dair	[İç Siyaset]	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.2.
--------------	--------------	--

HÜSEYİN HÜSNİ
[YÜZBAŞI]

Makale-i Askeriye [Askeri] N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326
Pazartesi, s.4-5, (Mesuliyet ve
Teşebbüs-i Şahsi).

HİDAYET [MÜMTAZ
YÜZBAŞI]

Askeri Nizâmnâme ve [Askeri] N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326
Talimnâmelerimize Dair Pazartesi, s.5-6.

HAKKI

Sırr-ı İnkilab [İç Siyaset] N.140-1, 23 Eylül 1324 / 5 Teşrîn-i
evvel 1908 Salı, s.7.

HALİL EDİB

Murad Bey [Sosyal Hayat] N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326
Perşembe, s.4-5, 2 Teşrîn-i evvel
1324
15 Teşrîn-i evvel 1908.

HAMİT HAMDİ

Mektubat, [Mektup] N.173, Tarih 5 Rebî-ul- evvel 1327
Cumartesi, s.5-6, 14 Mart 1325
(Açık mektup).

**HAKKI [İSPARTALI/
MEKTEB-İ HUKUK MEZUNU]**

İntihâb-ı Mebusan Hakkında 2 [İç Siyaset] N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326
Salı, s.2-3-4,(İntihab için muktezi

esaslar.)

Makale-i Mahsusa

[İç Siyaset]

N.140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326
Pazartesi, s.2-3-4, (İntihab-ı
Mebusan Hakkında 3, Birinci ve
İkinci Müntahibler).

HALİL [MENTEŞE]

Kanun-ı Esasi Tadili

[İç Siyaset]

N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326
Salı, s.4.

HALİL

Epigrafya 1

[Tarih]

N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326
Çarşamba, s.8, (Tarih yazmada ve
diğer durumlarda yazılı taşların
önemi)
8 Teşrîn-i evvel 1324
4 Teşrîn-i evvel 1908.

HALİL [MEBUS]

Meclis-i Ayan'da İntihab Kanunu

[İç Siyaset]

N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327
Pazartesi, s.2-3.

HÜSEYİN SUAT

Rûşen

[Şiir]

N.218, Tarih 15 Nisan 1326
Perşembe, s.6.

Kırık Yelpeze

[Şiir]

N.219, Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.8.

HALİL HALİT

Kâmil Paşa Hazretlerinin İnzâli

[İç Siyaset]

N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326
Çarşamba, s.2.

İngilizlerce Sen İnzal

[Dış Siyaset]

N.140-91, Tarih 11 i-l-kade 1326
Pazartesi, s.2, (Muharrir efendi
hazretleri).

HÜSEYİN CAHİT

Söz Söylemesini Bilmemek

[Sosyal hayat]

N.210, Tarih 18 Şubat 1325
Perşembe, s.2.

Makale-i Mahsusa, Tasfiye-i Lisana [Dil ve Edebiyat]
Dair

N.193, Tarih 22 Teşîn-i evvel 1325
Perşembe, s.2-3, (Dilde tasfiyenin
sadeleştirmekle olacağını Arapça ve
Farsça kelimeler yerine Türkçe
kullanmak.

HASAN CEMİL

Makale-i Askeriye

[Askeri]

N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326
Cuma, s.3-4, 3 Teşrîn-i evvel 1324
16 Teşrîn-i evvel 1908
(Osmanlı ordusuna).

İntihâb-ı Mebusen Hakkında: [İç Siyaset]
Mebusanlar Nasıl Adam Olacak ve Ne
Yapacak?

N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326
Pazartesi, s.2-3, 20 Teşrîn-i evvel
1324.

İSMAİL HAKKI

[BABAN-ZADE]

Siyasiyat-1 Dâhiliye, Usbûiye (Haftalık)	Siyasiyat-1 [İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.1,2,3, (Girit meselesi, Ortadoğuda olanlar, iç meseleler, İspanya'daki idam).
Siyasiyat-1 Düveliye	[Dış Siyaset]	N.194, Tarih, s.3-4.
Siyasiyat-1 Dahiliye, Fırkalar	İsmarlama [İç Siyaset]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2-3.
Mesail-i Sıhhiye-i Umumiye	[Eğitim]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1-2-3, (Tıb fakültesi ve maarif nazırı) (siyasetten de bahsediyor)

İSMAİL HAKKI [ERKAN-I HARP BİNBAŞILARINDAN]

Osmanlı ve Bulgar Orduları	[Askeri]	N.140 (140-1) 23 Eylül 1324 /5 Teşrîn-i evvel 1908 Salı, s.8.
Fes Askere Katiyen Muvafık Değildir	[Askeri]	N.140/18, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.5.
Gayet Mühim Bir Sual, Tenkidât-ı Askeriye	[Askeri]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.3-4, 2 Teşrîn-i evvel 1324 15 Teşrîn-i evvel 1908.
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.2, (Tedkikat-ı Tarihiyeden Bulgar Ordusu).

İBRAHİM [DOKTOR]

Muharrerat [Haber] N.140-34, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5-6, (Romanya'da Osmanlı Muhibliği ve efkâr-ı Umumiye)Romanya muhabirinden.

Muharrerat [Dış Siyaset] N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.5-6, (Avusturya ve Bosna-Hersek).

Muharrerat [İç Siyaset] N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6-7, (Meclis-i mebusanımızın nazar-ı dikkatine Romana muhabiri).

Tahsil-i İbtidai Meselesi [Eğitim] N.140-105, Tarih 26 zilhicce 1326 Pazartesi, s.8.

İSMAİL MÜŞTAK

Siyasiyat-ı Dahiliye, [İç Siyaset] N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1-2.

İBRAHİM EDHEM

Tekzib-i Vürud-ı Erâcif [Dış Siyaset] N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7, 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908.

İSMAİL FAZİL

Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.4-5, 8 Teşrîn-i evvel 1324 21 Teşrîn-i evvel 1908 (İsimleri mensî kahraman askerler) (Örnek kahramanlıklar, bunların yazımı, önemi).
İsimleri Mensî Kahraman Askerleri	[Askeri]	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.4, 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.

İHSAN [BİNBAŞI / MEKTEB-İ BAHRİYE MUALLİMİ]

Lisanımızın Tasfiyesi Hakkında Bir Kaç Söz	[Dil ve Edebiyat]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4-5-6-7.
---	-------------------	--

İBRAHİM FERİDUN [PİYADE MÜLAZİMİ]

Polislerimiz Daha Neye Muhtaçtır?	[Sosyal Hayat]	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3.
Taşralardaki Sefalet ve Şekavetin Esbab-ı Hudûsu	[Sosyal Hayat]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül- evvel 1327 Pazartesi,s.2. 16 Mart 1325

İSMAİL SUPHİ

Çerkes Kalpakları, Osmanlı Kalpakları	[Sosyal Hayat]	N.140/15 Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.3, 7 Teşrîn-i evvel 1324,20 Teşrîn-i evvel 1908 (kendimize ait kalpak yapımının önemi).
---------------------------------------	----------------	--

K

KENAN

Kitabat-ı Resmi ve Kâtiblik [Dil ve Edebiyat] N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6-7.

Islahata Dair [İç Siyaset] N.140-93 Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3.

KAZIM [MANASTIR RÜŞDİ-İ ASKERİ 4.SENE TALEBESİNDEN]

Müktesibat [Mektup] N.172, Tarih 4 Rebû-ül- evvel 1327 Cuma, s.7, 13 Mart 1325 (İttihat ve Terakki Cemiyet-i Mukaddesesine Arz-Şükran.)

KONSTANTİN VAZANİ [MAHKEME-İ TEMİZ AZASINDAN]

İ'tidâl-i Fikir ve Hafız-ı Lisân [İç Siyaset] N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2, (Kanun-i esasi ve meşrutıyyet).

KEMAL [KALE TOPÇU KOLAĞASI]

Osmanlı Kale Topçuluğu [Askeri] N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.8.

KAMİL HOYROVIÇ
[HERSEKLİ]

Hicret [Haber] N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı,
s.6, 14 T.evvel 1324
26 (!) T.evvel 1908
(11 T.evvel Tarihli nüshada Bosna-
Hersek müslümanlarının hicreti söy.
olan" yazısı hakkında).

K.

Rumeli-i Şarkî ve Kamil Paşa [İç Siyaset] N.183, Tarih 15 Rebî-ül- evvel 1327
Salı, s.1-2. 24 Mart 1325

L

LA.

Riyâset muvakkate altında 1 [İç Siyaset] N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326
Perşembe, s.7-8.

L.V.

Açık Mektup [Mektup] N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326
Pazar, s.6, 5 Tesrin-i eevel 1324
18 Teşrîn-i evvel 1908
(İttihat ve Terakki Cemiyet-i
muhteremesine)

M

MEHMET CAVİT

Makale-i Mahsusa	[Sosyal Hayat]	N.140/2 Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, 7 Teşîn-i evvel 1908, s.3-4, (Memuriyet ve ticaret).
Makale-i İktisadiye	[İktisat]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.2-3, 5 Teşrîn-i evvel 1324 18 Teşrîn-i evvel 1908 (Bir istikraz tahvili nasıl doğar ve nasıl ölür?).
Makale-i İktisadiye	[İktisat]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.4-5, 6 Teşrîn-i evvel 1324 11 Teşrîn-i evvel 1908 (Muharebe-i İktisadiye).
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2, 17 Teşrîn-i evvel 1324, (Osmanlı-Bulgar İtilafı).
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.2, (Bosna-Hersek'in ahvâl-i İktisadiyesi).
Makale-i Mahsusa	[İktisat]	N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2-3, (Tensik-ı rüsumat ve Ecnebi Müşavir).

M. SÜLEYMAN

Hatt-ı Humâyûn Hazret-i Sadık-ı Azam	[İç Siyaset]	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı,
--------------------------------------	--------------	-------------------------------------

M. GALİP

Makale-i Mahsusa, [Sanayi ve Ticaret] N.209, Tarih 11 Şubat 1325
Perşembe, s.6-7(Süngercilik.)

MAHMUT FİKRET

Açık Mektup [Mektup] N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325
Perşembe, s.11, (Askerlere hitaben).

MEHMET FUAT

Musahabe [İç Siyaset] N.180, Tarih 12 Rebî-ül- evvel 1327
Cumartesi, s.3, 21 Mart 1325.

M. CEVDET

Terbiye-i Eftal 1 [Eğitim] N.209, Tarih 11 Şubat 1325
Perşembe, s.4-5-6.

Terbiye-i Eftal 2 [Eğitim] N.210, Tarih 18 Şubat 1325
Perşembe, s.5-6, (Çocuk terbiyesi)

Terbiye-i Eftal 3 [Eğitim] N.211, Tarih 25 Şubat 1325
Perşembe, s.5-6.

Terbiye-i Eftal 4 [Eğitim] N.212, Tarih 3 Mart 1326
Perşembe, s.6-7, (İsviçre'de İdadi-
Tali Tahsil.)

Terbiye-i Eftal 5 [Eğitim] N.213, Tarih 11 Mart 1326
Perşembe, s.4-5.

Terbiye-i Eftal 6 [Eğitim] N.216, Tarih 1 Nisan 1326
Perşembe, s.5-6, (Tarih terbiyesi.)

Şark ve Gasp Musâhabeleri I	[Sosyal Hayat]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.4, (Tebiye-i ahlakiyede hatalarımız.)
Terbiye-i Eftal 7	[Sosyal Hayat]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.7-8, (Maziye değer vermeme).
Terbiye-i Eftal 7	[Eğitim]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.6, (Kitaplarla ilgili)
Şark ve Gasp Musâhabeleri I	[Sosyal Hayat]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.7, (Terbiye-i ahlakiyede hatalarımız)
Terbiye-i Eftal 8	[Eğitim]	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.7, (Garbda analık mektepleri - Çocuk bahçeleri)

REFİK MEHMET [ELEKTİRİK MÜHENDİSİ]

Otomobil-Şimenditer Rekabet-i Meshumesi ve Memalik-i Osmaniye de Vesait-i Nakliye Meselesi	[Sosyal Hayat]	N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.7-8, (Yazının 2. bölümü öncesi vardı).
Otomobil-Şimenditer Rekabet-i Meshumesi ve Memalik-i Osmaniye de Vesait-i Nakliye Meselesi	[Sosyal Hayat]	N.140-65, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.

MEHMET FATİN

Bosna-Hersek Hakkında	[İç Siyaset]	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-7.
-----------------------	--------------	---

**MUHTAR [HİCAZ
DEMİRYOLU SUABAT-
FENNİYYE REİSİ]**

Hicaz Demiryolu

[İç Haber]

N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326
Çarşamba, 7 Teşîn-i evvel 1908,
s.5-6.

MÜSLİM SAMİ

Vifâk ve İttihat Devletin Hayat-ı [İç Siyaset]
İstikbalidir

N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326
Cumartesi, s.6-7, (Ortadoğu'dan
seçilmiş milletvekillerine yazılmış.)

M.A.

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve [İç Siyaset]
Muarızları

N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326
Çarşamba, s.3-4.

**MUSTAFA SALİM
[MALİYE MEMURU]**

Salname-i Milli-i Osmani 1

[İktisat]

N.140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326
Pazar, s.7-8.

Sâlname-i Milli-i Osmani 2

[İktisat]

N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326
Pazartesi, s.5-6, (Salnamenin birinci
senesinin değerlendirilmesi).

MEHMET [HAFIZ]

Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.2-3, 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908 (Beyanül Hak'dan).
Tensikat-ı Adliye	[İç Siyaset]	N.140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4.

MAHMUT SADIK

Kudüs Meselesi ve Muhabbet	[İç Siyaset]	N.140, Tarih 2 Rebî-ül- evvel 1327 Çarşamba, s.2, 11 Mart 1325.
Payitaht Hayatı	[Sosyal Hayat]	N.192, Tarih 17 Teşîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.8,9, (İstanbul'daki insanların bedbin oluşu, Faust'un izahı)
Payitaht Hayatı	[İç Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2-3-4.
Payitaht Hayatı	[İç Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6-7.
Payitaht Hayatı	[İç Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3-4, (Sukut tehlikesi - sukut - sukut-ı ahlakı).
Payitaht Hayatı	[İç Siyaset]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.3-4, (Teskin-i ezhân.)
Payitaht	[İç Siyaset]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325

		Perşembe, s.2-3-4, (Bahara doğru - Seyahatler.)
Payitaht	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.3-4, (Askerin hayatı, edebiyatta bir ş'u'be)
Payitaht	[İç Siyaset]	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.2-3, (Senebaşı - tasfiye, hesap-tasfiye-i ahlak.)
Payitaht	[İç Siyaset]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.2-3, (Nevruz-ı meşrutiyet.)
Payitaht	[İç Siyaset]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.2-3-4, (Ninni yavrum uyusun, ninni..)
Payitaht	[Sosyal Hayat]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4.
Payitaht	[Sosyal Hayat]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3.
Payitaht	[Sosyal Hayat]	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4-5.

MEHMET TEVFİK

Muharrerat	[İç Siyaset]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül- evvel 1327 Pazar, s.4, 12 Mart 1325.
------------	--------------	--

MAHMUT KEMAL [İBNÜ'L EMİN]

Hayat-ı Meşâhir	[Biyografi]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326
-----------------	-------------	----------------------------

Perşembe, s.9-10.

Hayat-ı Meşâhir [Biyografi] N.219, Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.5-6.

Hayat-ı Meşâhir [Biyografi] N.220, Tarih 29 Nisan 1326
Perşembe, s.9-10.

MUSTAFA SALİM

Salname-i Mali-i Osmani [İktisat] N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce
1326 Pazar s.7-8.

MEHMET İHSAN [FENARİ-ZADE]

Makale-i Mahsusa [Askeri] N.187, Tarih 19 Rebî-ül- evvel 1327
Cumartesi, s.3-4, 28 Mart 1325
(Usul-ı münakasa hakkında bir iki
söz ve Bahriye Nezaret-i
Aliyyesinin nazar-ı dikkatine)

M. FAZIL

Şefkat [Sosyal Hayat] N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326
Salı, s.4-5, (Toplumdaki şefkat
duygusu.)

MUHİDDİN [KAYMAKAM]

Makale-i Askeriye [Askeri] N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326
Cumartesi, s.4, 4 Teşrîn-i evvel
1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908
(Mektepli ve alaylı zabıt meselesi).

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve [Askeri] N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326

Osmanlı Ordusu

Pazartesi, s.2, 6 Teşrin-i evvel 1324,
19 Teşrin-i evvel 1908.

MUHAMMET NİZAMİ **[FİLİBELİ]**

Hüsn-i Melûl 1 [Şiir] N.218, Tarih 15 Nisan 1326
Perşembe, s.7.

Hüsn-i Melûl 2 [Şiir] N.219, Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.8.

MEHMET ŞÜKRİ

Beyan-ı Hakikat ve Kalemler Vaaz ve [Sosyal Hayat] N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326
Nasihat Cumartesi, s.4-5.

Yine Beyan-ı Hakikat ve Kalemler [Sosyal Hayat] N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326
Vaaz ve Nasihat Pazartesi, s.3.

MUTİ

Mekâtib [Siyasi Mektup] N.210, Tarih 18 Şubat 1325
Perşembe, s.8-9, (Zübde)
(Hicaz'dan)

MEHMET ŞERİF BİN

MEHMET SAİD

Bo Şerif Paşa'nın Jurnalleri ve Şurâ-yı [İç Siyaset] N.210, Tarih 18 Şubat 1325
Ümmet'e Cevabı Perşembe, s.6-7-8.

MUSTAFA HİLMİ

[HERSEKLİ]

Bosna-Hersek Müslümanların Hicret [Haber] N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326
Şâyiaları Cumartesi, s.2-3-4, 11 Teşrin-i
evvel 1324

24 Teşrîn-i evvel 1908.

Bosna-Hersek Cemiyet-i Hayriye-i [Sosyal Hayat] N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326
Osmaniyyesinin bir İctimai Perşembe, s.5-6.
Fevkaladesi

MEHMET ALİ

Ta'lim-Terbiye [Eğitim] N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı,
s.8, 14 T.evvel 1324, 26 (!) T.evvel
1908
(Eğitimin durumu, ma'arifimiz)

MEHMET HULUSİ [ÜMTAZ YÜZBAŞI]

Ciddî Baykotaj ve Ser-puş Milliyemiz [Sosyal Hayat] N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326
Pazartesi, s.4-5, 20 Teşrîn-i evvel
1324.

MACİD KARAKAŞ [TACİRAN-I OSMANİYE NAMINA]

Boykotaja Dair [İktisat] N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326
Perşembe, s.6-7.

M.S.

Son Haberler [Haber] N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326
Cumartesi, s.7-8, (Nutuk ve Nutuk-ı
Askeri, yazarı M.S.).

MUHAMMED TAHİR
[ESKİŞEHİRLİ]

Makale-i Mahsusa [İç Siyaset] N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326
Perşembe, s.3-4, (Ta'vîz nedir?).

MEHMET TAHİR
[BURSA MEBUSU]

Makale-i Mahsusa [İç Siyaset] N.220, Tarih 29 Nisan 1326
Perşembe, s.4, (Kosova hakkında
tedkikat-ı lisanıyye)
(Kosova hakkında)

MURAT

Muharrerat [İktisat] N.176, Tarih 8 Rebî-ul- evvel 1327
Salı, s.6, 17 Mart 1325
(İdare-i mahsusa ve ticaret-i
Bahriye-i Osmaniye).

MUHAMMED SADİ

Sahilde, [Şiir] N.220, Tarih 29 Nisan 1326
Perşembe, s.9.

MAHİR SAİD

Tekamül-ü Terbiye [Eğitim] N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326
Salı, s.7-8, (Nazar-ı umumi 1 / eser
isimleri terbiyeye dair).

Tekamül-i Terbiye [Eğitim] N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326

		Perşembe, s.7, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908 (Ezmine-i kadime)
Tekamül-i Terbiye	[Eğitim]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.8, 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908 (Ezmine-i kadime) (Dünkü yazının devamı 17. sayının)
Tekamül-ü Terbiye / Ezmine-i Kadime 2	[Eğitim]	N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.6-7.
Ezmine-i Kadime 3	[Eğitim]	N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8, (Öğrenci yetiştirme, terbiye).

N

NASRİ

Mektub-ı Mahsus,	[Mektup]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül- evvel 1327 Salı, s.2.
------------------	----------	--

NAİL [MUALLİM]

Muamelat-ı Resmîye Lâyihaları	[İç Siyaset]	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.6-7.
-------------------------------	--------------	---

NECİP ASIM

Aruz-ı Millî	[Dil ve Edebiyat]	N.140-16, Tarih 25 Ramazan 1326
--------------	-------------------	---------------------------------

Çarşamba, s.7-8, 8 Teşrîn-i evvel
1324
4 Teşrîn-i evvel 1908
(Ninniler, vb. söyleyişler)

İktisad Muharebesi [İktisat] N.140-22 Tarih s. 2 sevval 1324 /
26 (!) T.evvel 1324 s.8., 14 T.evvel
1908.

O

**OSMAN NURİ
[TIRNOVALI]**

Tarihçe-i İstiklal [İç Siyaset] N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326
Salı, s.3-4-5, (Bulgaristan) (ve Biz).

Yerli Hayvanlarımız [İktisat] N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326
Salı, s.7.

Ö

**ÖMER FEVZİ [EYYUB-
ZADE]**

11 Nisan Top Sesleri [Şiir] N.218, Tarih 15 Nisan 1326
Perşembe, s.6-7.

Sefalet Yavrusu [Şiir] N.219, Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.9.

Seyyar Kitapçı [Şiir] N.220, Tarih 29 Nisan 1326
Perşembe, s.8-9.

P

PERTEV [ÜÇÜNCÜ ORDU-YI OSMANİ ERKAN-I HARP REİSİ]

Muzafferiyetleri Kazandıran Kalp ve [Sosyal Hayat]
Ruhun Kuvvetidir

N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326
Perşembe, s.3, 2 Teşrîn-i evvel
1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908.

PERVİN

Bir Konferans Münasebetiyle [Azınlıklar]

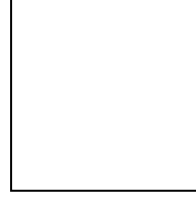
N.176, Tarih 8 Rebî-ül- evvel 1327
Salı, 5-6, 17 Mart 1325
(Ermenilere konferans Ali Kemal
Bey'den).

R

R.

İcmal-i Dahili [İç Siyaset]

N.216, Tarih 1 Nisan 1326
Perşembe, s.14, (M.B.).

REŞAT

Osmanlı Pazarı [İktisat] N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı,
s.6, 14 T.evvel 1324 ,26 (!) T.evvel
1324
(Şirket ortaklıkları kurma)

RESMO

Girit Mektubu [Mektup] N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326
Çarşamba, s.5, 1 Teşrîn-i evvel
1324, 14 Teşrîn-i evvel 1908.

RAHMÎ

[SELANİK MEBUSU]

Kâmil Paşa Hazretlerine [İç Siyaset] N.182, Tarih 14 Rebî-ül- evvel 1327
Pazartesi, s.1, 23 Mart 1325.

RIZA TEVFİK

[EDİRNE MEBUSU]

Mebusan-ı Kiramın Tercüme-i Hal ve [İç Siyaset] N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327
Ser-güzeşleri Cuma, s.5-6.

RIFAT [KİLİSLİ]

Mesail-i Sıhhiye-i Umumiye [Tıp] N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325
Perşembe, s.3-4, (Bizok sıhhat-ı
Umumiye).

Mesâil-i Sıhhiye-i Umumiye [Tıp] N.215, Tarih 25 Mart 1326
Perşembe, s.5-6, (Sıtmadan ne
çekiyoruz?.)

S

SEZÂİ [SAMİ PAŞA-ZADE]

Devletlerin Dostluğu,	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1.
Bugüne Değil Düne Ait	[İç Siyaset]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.1, (Değerlendirme, askeri, siyasi durum)
Konferans	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1, 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908 (Miladi takvim sehven 11 olarak yazılmış).
Hürriyet-i Matbuât	[Basın]	N.140/18, Tarih 28 Ramazan 1326 Cuma, s.1.
Halecân	[Sosyal Hayat]	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2, (Beyoğlunda kargaşa).
İd-ı Millinin Arefesi (Meclis-i Mebusan)	[İç Siyaset]	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.1.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1, (Ahvâl-i İran).
Mevzû-i Bahs	[İç Siyaset]	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326

		Çarşamba, s.1, (Tanin gazetesine cevap, cemiyetin dağılıp dağılmayacağıının mevzu bahis olamayacağı, Sadrazama yaptıklarından dolayı kınama).
Müdâvele-i Efkâr	[İç Siyaset]	N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.
Memurlar Mebus	[İç Siyaset]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5, (ve Mebuslar memur olabilmeli midir?).
Siyasiyat-ı Dahiliye	[İç Siyaset]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2, (Linç meselesinin son safhası)
Mevadd-ı Kulliyeye (alkale) Dair Kanun	[İç Siyaset]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3.
S.		
Kanun Vaz'ında Nukat-ı Asliye	[İç Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3.
Donanma İçün	[Askeri]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4.
Muâmelâtta (Der-kenâr usûli) Lâgu ediliyor...muş	[Haber]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.5-6.
Makale-i Mahsusa,	[Tıp]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.5-6, (Taşra belediyesi etibbaşı) (Doktor)
Yine Memurin Harcırahı Meselesi	[İktisat]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.7-8.

Bir Mülâhaza	[Sosyal Hayat]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.7-8.
Şose Yolları	[Sosyal Hayat]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.5-6.
Siyasiyat-ı Dahiliye	[İç Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.2-3, Hakikat.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.10-11.
Makale-i Mahsusa	[Sosyal Hayat]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.8-9, İmraz-ı maneviye (Manevi hastalıklar, emrâz-ı maneviye).
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1, (Siyaset-i Hariciyemiz Kamil Paşa).

SAİM

Makale-i Mahsusa	[Eğitim]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.3-4, (Tamim-i maarife şiddet-i ihtiyaç) (Maarif genelgesine ihtiyaç)
------------------	----------	--

SADETTİN [İBNÜ'ÜL HATİB]

Mekâtib	[Mektup]	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.8.
---------	----------	--

**SAİD [MECLİS-İ A'YAN
REİSİ]**

Nutk-ı İftihahi-i Hazret-i Padişahiye [İç Siyaset]
Cevaben Heyet-i A'yanca Kaleme
Alınır 13 Kanun-ı evvel 1324
Tarihinde Takdim Kılınan Arızanın
Sureti

N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326
Pazartesi, s.2, (Padişaha cevap).

Ş

Ş. HÜSEYİNOĞLU

Mektub-ı Mahsus [Mektup]

N.172, Tarih 4 Rebî-ül- evvel 1327
Cuma, s.1-2, 13 Mart 1325
(Belgrat'tan)

**ŞEVKET TURGUT
[MİRLİVA]**

Arnavudluğ'a Sevk Olunan Hareket [Bildiri]
Ordusu Kumandanı Şevket Turgut
Paşa'nın Ahaliye Karşı Beyannamesi

N.219 Tarih 22 Nisan 1326
Perşembe, s.12.

T

TURHAN

1322 Senesi Ticaret ve Gmrk [İktisat] N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326
İtilafnamesi Cumartesi, s.4-5-6, 4 Teşrîn-i evvel
1324
17 Teşrîn-i evvel 1908

TAHİR MUSTAFA [AK CAMİİ İMAMI HAFİZ]

Bulgaristan'dan Mektup [Mektup] N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de
1326 Pazartesi, s.5-6.

T.NAZİM

Makale-i Askeriye [Askeri] N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326
Cumartesi, s.2-3, 18 Teşrîn-i evvel
1324 (Askerlikte Teşebbüs-i şahsi
ve itaat)

V

ŞARL LORAN

Kartal Yavrusu [Roman Tefrikası] N.170, Tarih 2 Rebî-ül- evvel 1327
Çarşamba, s.4, (Çeviren Ali
Nusret).

Kartal Yavrusu [Roman Tefrikası] N.171, Tarih 3 Rebî-ül- evvel 1327
Perşembe, s.4.

Kartal Yavrusu [Roman Tefrikası] N.172, Tarih 4 Rebî-ül- evvel
1327, Cuma, s.4, 13 Mart

1325.

Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül- evvel 1327 Cumartesi, s.4, 14 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül- evvel 1327 Pazar, s.4, 15 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül- evvel 1327 Pazartesi, s.4, 16 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül- evvel 1327 Salı, s.4, 17 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül- evvel 1327 Çarşamba, s.4, 18 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül- evvel 1327 Perşembe, s.2, 19 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül- evvel 1327 Cuma, s.2, 20 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül- evvel 1327 Cumartesi, s.2, 21 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül- evvel 1327 Çarşamba, s.2, 25 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül- evvel 1327 Perşembe, s.2, 26 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	[Roman Tefrikası]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül- evvel 1327

Cumartesi, s.2, 28 Mart 1325.

Kartal Yavrusu [Roman Tefrikası] N.188, Tarih 20 Rebî-ül- evvel 1327 Pazar, s.2, 29 Mart 1325.

Kartal Yavrusu [Roman Tefrikası] N.189, Tarih 21 Rebî-ül- evvel 1327 Pazartesi, s.2, 30 Mart 1325.

VİCDANİ

Mektub-ı Mahsus [İç Siyaset] N.170, Tarih 2 Rebî-ül- evvel 1327 Çarşamba, s.1-2, 11 Mart 1325 (Bütçe milletvekillerinin nazar-ı dikkatine).

Avusturya-Sırbistan Orduları ve [Askeri] N.176, Tarih 8 Rebî-ül- evvel 1327 Muhtemel Harekât-ı Harbiye Netayici Salı, s.1-2, 17 Mart 1325.

Mektub-ı Mahsus [Mektup] N.185, Tarih 17 Rebî-ül- evvel 1327 Perşembe, s.1-2, 26 Mart 1325 (Osmanlılık-Ruh-ı Meşrutiyet-Askeri Şarkılar)

Makale-i Askeriye [Askeri] N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.4, 7 Teşrîn-i evvel 1324 20 Teşrîn-i evvel 1908 (Tenkidat-ı Askeriye -140/10 dahiline cevap)

Makale-i Askeriye [Askeri] N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2, (Tenkidât-ı

		Askeriyeden).
Mekâtib-i Askeriyemiz 1	[Askeri]	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.4.
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3, (Mekاتب-i Askeriyemiz 2).
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2, (Mekاتب-i Askeriyemiz 3)
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.3-4, (Mekاتب-i Askeriyemiz 4).
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.2, (Mekاتب-i Askeriyemiz 5).
İşler Niçin Yavaş Gidiyor 1	[İç Siyaset]	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.2.
İşler Niçin Yavaş Gidiyor 2	[İç Siyaset]	N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2, (İşler niçin yavaş gidiyor?).
Sırr-ı İstibdâd	[Tarih]	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2, (Osmanlı Tarihinde halkın yeri olmaması).
Büyüklerde Hamiyet	[İç Siyaset]	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2-3.
Büyüklerde Hamiyyet-Hükümdarlar 2	[İç Siyaset]	N.140-9, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.2-3.

Büyüklerde Hamiyet-Sadrâzamlar, [İç Siyaset] Vezirler 3		N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2.
Büyüklerde Hamiyet-son 4	[İç Siyaset]	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3.
Meclis-i Mebusan ve Ordu	[İç Siyaset]	N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2.
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N-140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2, (Tensîk-ı Maaşât).
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1-2. (Muzırr vücudlar).
Rumelinin Hali	[İç Siyaset]	N.140-106 Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-6.
İstibdat	[İç Siyaset]	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.
Bulgaristanla Bir Harp Halinde, Dün ve Bugün [Askeri]		N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.3.
Tenkidat-ı Askeriyeden "Seyf ve Kalem" [Askeri]		N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.2-3.
Vilayet-i Selase, Kilîsa Mesaili, [Sosyal Hayat] Osmanlılık		N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2-3.

VİKTOR HÜGO

Doksan Üç, Tefrika 1	[Roman Tefrikası]	N.192, Tarih 17 Teşîn-i evvel 1325 Cumaktesi, s.15, (Roman tefrika
----------------------	-------------------	---

halinde veriliyor).

Doksan Üç, Tefrika 2	[Roman Tefrikası]	N.193, Tarih 22 Teşîn-i evvel 1325 Perşembe, s.13-14.
Doksan Üç, Tefrika 3	[Roman Tefrikası]	N.194, Tarih, s.14-15.
Doksan Üç, Tefrika 4	[Roman Tefrikası]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.11-12.
Doksan Üç, Tefrika 5	[Roman Tefrikası]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Doksan Üç, Tefrika 6	[Roman Tefrikası]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.11-12.
Doksan Üç, Tefrika 7	[Roman Tefrikası]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14.
Doksan Üç, Tefrika 8	[Roman Tefrikası]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12-13.
Doksan Üç, Tefrika 9	[Roman Tefrikası]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 10	[Roman Tefrikası]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Doksan Üç, Tefrika 11	[Roman Tefrikası]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
Doksan Üç, Tefrika 12	[Roman Tefrikası]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13-14.
Doksan Üç, Tefrika 13	[Roman Tefrikası]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13-14.

Doksan Üç, Tefrika 14	[Roman Tefrikası]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 15	[Roman Tefrikası]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16.
Doksan Üç, Tefrika 16	[Roman Tefrikası]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Doksan Üç, Tefrika 17	[Roman Tefrikası]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 18	[Roman Tefrikası]	N.208, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 19	[Roman Tefrikası]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 20	[Roman Tefrikası]	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 21	[Roman Tefrikası]	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 22	[Roman Tefrikası]	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 23	[Roman Tefrikası]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.15-16.
Doksan Üç, Tefrika 24	[Roman Tefrikası]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 25	[Roman Tefrikası]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.15.

Doksan Üç, Tefrika 26	[Roman Tefrikası]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 27	[Roman Tefrikası]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 28	[Roman Tefrikası]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.15.
Doksan Üç, Tefrika 29	[Roman Tefrikası]	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.14.

VEHBİ

Münafıklara Karşı	[İç Siyaset]	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2.
-------------------	--------------	--

Y

YUSUF RASİH

Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.3-4, (Harb, Fenn-i, Fen harb, Serdarlık 1).
Serdarlık-Tarih-i Harb-2	[Askeri]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5-6, 6 Teşrîn-i evvel 1324 18 Teşrîn-i evvel 1908.

YANKO VİTNOS [ESBAK

SİSAM BEYİ]

Meclis-i Ayan'ın Lağv Meselesi	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.5-6, (Geçen nüshadan
--------------------------------	--------------	---

devam).

Z

ZARE PAPAYAN

Kuyumcular Mihmanlığı ve İzah-ı
Hakikat

[İktisat]

N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325
Perşembe, s.4-5-6.

ZEKİ

Köylü Kardeşlerime

[Sosyal Hayat]

N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326
Pazartesi, s.3-4, (Vatan nedir?
köylerin kalkınması).

İMZASIZLAR

Siyasiyat

[Dış Siyaset]

N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327
Çarşamba, s.1, 11 Mart 1325
(İttifak-ı müselleler)

Telgraflar

[Haber]

N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327
Çarşamba, s.1, 11 Mart 1325.

Meclis-i Mebusan

[İç Siyaset]

N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327
Çarşamba, s.3, 11 Mart 1325.

Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.3-4-5, 11 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.5-6, 11 Mart 1325.
Vilayat	[Haber]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.6, 11 Mart 1325.
Müketebât	[Haber]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.6-7, 11 Mart 1325 (Hükümet ve Cemiyet, Girit Gazetelerinden alınan makaleler).
Matbuat	[Haber]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.7-8, 11 Mart 1325.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.170, Tarih 2 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.8, 11 Mart 1325 (Eski çini ve halı alımı)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1, 12 Mart 1325 (Mecliste protokol).
Telgraflar	[Haber]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1-2, 12 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.2-3, 12 Mart 1325 (Ruz-name-Müzakerat).
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327

		Perşembe, s.3-4, 12 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.4-5, 12 Mart 1325.
Vilayat	[Haber]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.6-7, 12 Mart 1325 (Beyrut Vilayeti Meclis-i Umumisi).
Müktesibat	[Haber]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.7, 12 Mart 1325.
Matbuat	[Haber]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.7-8, 13 Mart 1325 (Şark müzakeratı Duba gazetesinden).
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.171, Tarih 3 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.8, 13 Mart 1325 (Yazı makinası, matbaa resmi var, satılık binek ve araba atı).
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1, 13 Mart 1325,(İtilaf ümitleri).
Telgraflar	[Haber]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma,s.1,13 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.2, 13 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.2-3, 13 Mart 1325.

Dahili Telgraflar	[Haber]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.3-4, 13 Mart 1325
Kilisa İhtilafatı	[Din]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.4-5, 13 Mart 1325.
Vilayat	[Haber]	N.172, Tarih 4 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.6-7, 13 Mart 1325.
Matbuat	[Haber]	N.172, Tarih 13 Mart 1325, Cuma, s.7-8, (Sırp buhranının bugünkü hali.)
İ'lanat,	[Muhtelif İlanlar]	N.172, Tarih 13 Mart 1325 Cuma, s.8.
Telgraflar	[Haber]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1, 14 Mart 1325.
Mübâdî-i Tekamül	[Sosyal Hayat]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1-2, 14 Mart 1325 (Düzenlemelerin halk nazarındaki yeri).
Şûun	[Haber]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.2-3-4, 14 Mart 1325 (Hicaz hattı, Basra ahvali, Rıfat Paşa ile mülakat, düello vs.).
Vilayat	[Haber]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.5, 14 Mart 1325.
Muharrerat	[Haber]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327

		Cumartesi, s.6, 14 Mart 1325.
Bir Harb Kaça Mal Oluyor?	[Askeri]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.6, 14 Mart 1325.
Matbuat	[Haber]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.6-7, 14 Mart 1325.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.173, Tarih 5 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.8, 14 Mart 1325.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 15 Mart 1325 (Alâim-i salâh).
Telgraflar	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 15 Mat 1325.
Levâiyih-i Kanuniyye Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1-2, 15 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.2-3, 15 Mart 1325.
Şûun Dahiliye	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.3-4, 15 Mart 1325 (Pertev Paşa'ya).
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.4-5, 15 Mart 1325.
Vilayat	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.5-6, 15 Mart 1325.
Muharrerat	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.6, 15 Mart 1326.
Müktesebât	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327

		Pazar, s.6, 15 Mart 1325
Matbuat	[Haber]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.6-7, 15 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.174, Tarih 15 Mart 1325 Pazar, s.7.
Meclis-i Maarif Heyeti Umumiyesince Kaleme Alınan Tahsil-i İbtidâî Kanun Layihasının Esbab-ı Mucibe Mazbatasıdır,	[Eğitim]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.7, 15 Mart 1325.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.174, Tarih 6 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.8, 15 Mart 1325.
Siyasi Fıkralarımız	[İç Siyaset]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1-2, 16 Mart 1325.
Telgraflar	[Haber]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.2, 16 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.2-3, 16 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.3-4-5-6, 16 Mart 1325.
Muharrerat	[Mektup]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 1327 Pazartesi, s.7, 16 Mart 1325.
Müktesibat	[Dış Siyaset]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.7-8, 16 Mart 1325.
Matbuat	[Haber]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.8, 16 Mart 1325.

Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.175 Tarih 16 Mart 1325, s.8.
Meclis-i Maarif Heyet-i Umumiyesinde Kaleme alınan Tahsil-i İbtidâi Kanun Layihasının esbab-ı mucibe mazbatasıdır 2	[Eğitim]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.8, 16 Mart 1325.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.175, Tarih 7 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.8, 16 Mart 1325.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1, 17 Mart 1325 (Devre-i sükun açılıyor).
Telgraflar	[Haber]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1, 17 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.2-3, 17 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.3-4-5, 17 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.5, 17 Mart 1325.
Vilayat	[Haber]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.6-7, 17 Mart 1325 (Ferid Paşa'nın İzmir'e Muvasalatı).
Matbuat	[Haber]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.7, 17 Mart 1325.

Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.176 Tarih 17 Mart 1325, s.7.
İ'lanat,	[Muhtelif İlanlar]	N.176, Tarih 8 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.7-8, 17 Mart 1325 (Mobilya takımları, at takımları, askeri eğerler)
Serbestî-i Matbuat	[İç Siyaset]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.1, 18 Mart 1325.
Düinkü Sarıklı Zuhaf Taburu Hadisesi	[Haber]	18 Mart 1325 Çarşamba, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.1-2, 18 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.2, 18 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.2-3-4, 18 Mart 1325.
Mektubat	[Haber]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.5-6-7, (Kamil Paşa- Hilmi Paşa) (Sulha avdet efrad-ı Hürriyet) 18 Mart 1325
Muharrerat	[Haber]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.7-8, 18 Mart 1325.
İ'lanat	[Kitap İlanı]	N.177, Tarih 9 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.8, 18 Mart 1325 (Kaside-i Bürde Şehri, Demiryolu hareket ve varış saatleri (Cetvel şeklinde)

Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1, 19 Mart 1325 (İran'da mücahede-i meşrutiyet)
Kari'lerimize	[Gazetenin Açıklamaları]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1, 19 Mart 1325 (Neden sayfa sayısının azaldığı, posta masrafları ve okuyucuların çok sayfadan şikayet)
Telgraflar	[Haber]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1, 19 Mart 1325.
Şûun	[Haber]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.2-3, 19 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.3-4, 19 Mart 1325.
Vilayat	[Haber]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.4, 19 Mart 1325.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.178, Tarih 10 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.4, 19 Mart 1325.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1, 20 Mart 1325 (Bulgaristan müzekarâtı).

Başlıksız	[Gazetenin Açıklamaları]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1, 20 Mart 1325(Veladet, peygamberimizin doğumu, mevlit okunması, Ayasofya'da İttihat ve Terakki Cemiyeti.).
Telgraflar	[Haber]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1-2, 20 Mart 1325 (Mesail-i mühimme-i hazıra).
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.2-3, 20 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.3, 20 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.3-4, 20 Mart 1325.
Bahaeddin Şakir ve Ali Kemal Beylerin Üçüncü Muhakemesi	[Haber]	N.179, Tarih 20 Mart 1325 s.4.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.179, Tarih 11 Rebî-ül evvel 1327 Cuma s.4, 20 Mart 1325.
Mühim Nutuklar	[İç Siyaset]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1, 21 Mart 1325 (Üc hariciye nazırının nutukları).
İskân-ı Muhacirin	[Göçmenler]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1, 21 Mart 1325 (Ülkelerden Osmanlıya sığınanlar).

Telgraflar	[Haber]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1, 21 Mart 1325.
Sırbistan'ın İnfadı	[Dış Siyaset]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi s.1-2, 21 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.2-3, 21 Mart 1325.
Bhaeddin Şakir ve Ali Kemal Beylerin Üçüncü Muhakemesinden Mabad	[Haber]	N.180, Tarih 21 Mart 1325, s.3.
Bulgaristan Ahvali	[Vakıf Eserleri]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.3-4, 21 Mart 1325 (Bulgaristan'da evkaf-ı İslamiyye).
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.180, Tarih 21 Mart 1325, s.4.
İlanat	[Konser İlanı]	N.180, Tarih 12 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.4, 21 Mart 1325 (Konser duyurusu).
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 22 Mart 1326 (İran Vakayı)
İstanbul Me'bus Nâmzedi	[İç Siyaset]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 22 Mart 1326 (Manyasizade Refik Bey'in vefatı ile münhal olan İstanbul mesuluğu hakkında).

Telgraflar	[Haber]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 22 Mart 1325.
Kâmil Paşa'nın İzahnamesi	[İç Siyaset]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1-2, 22 Mart 1325.
Mesail-i Mühime-i Hazıra	[Dış Siyaset]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.2, 22 Mart 1325 (İzvolski'nin mevki).
Vilayat	[Haber]	N.181, Tarih 22 Mart 1325 Pazar, s.3.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.181 Tarih 22 Mart 1325 Pazar, s.3.
Şûun-ı Dahiliye	[Azınlıklar]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.3, 22 Mart 1325 (Anasır-ı gayr-ı müslimenin askerliği).
Musahabe-i Askeriye	[Askeri]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.4, 22 Mart 1326 (Zabit).
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.181, Tarih 22 Mart 1325 Pazar, s.1.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.181, Tarih 13 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.4, 22 Mart 1325
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1, 23 Mart 1325 (İzvolski-Erental) (Rus hariciye nazırının istifa meselesi)

Muhterem Sanilerine	İstanbul Muntehib-i	[İç Siyaset]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1, 23 Mart 1325.
Telgraflar		[Haber]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1, 23 Mart 1325.
Sırp Kralının Tahtından Firarı		[Dış Siyaset]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.2, 23 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye		[Haber]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.2-3, 23 Mart 1325.
Dahili Telgraflar		[Haber]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.3, 23 Mart 1325.
Müktesibat		[Mektup]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.3-4. 23 Mart 1325.
Vilayat		[Haber]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.4, 23 Mart 1325.
Bahaddin Şakir ve Ali Kemal Beylerin Üçüncü Muhakemesi		[Haber]	N.182 Tarih 23 Mart 1325 Pazartesi, s.4.
Muharrerat		[Haber]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.4, 23 Mart 1325.
İ'lanat		[Muhtelif İlanlar]	N.182, Tarih 14 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.4, 23 Mart 1325.
Bir Muzaffëriyet-i Kat'i, İstanbul Mebusu Rıfat Paşa		[Tebrik]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1, 24 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan		[İç Siyaset]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.2-3, 24 Mart 1325.

Telgraflar	[Haber]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.2, 24 Mart 1325.
Hususi Telgraflar	[Haber]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.3, 24 Mart 1325
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.3-4, 24 Mart 1325 (Dünkü intihabatın metayıcı).
Vilayat	[Haber]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.4, 24 Mart 1325.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.183, Tarih 15 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.4, 24 Mart 1325
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.1, 25 Mart 1325 (Sırbistan-Karadağ).
Telgraflar	[Haber]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.1-2, 25 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.2, 25 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.2-3-4, 25 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.4, 25 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.184, Tarih 25 Mart 1325 Çarşamba, s.4.

İlanat	[Tiyatro İlanı]	N.184, Tarih 16 Rebî-ül evvel 1327 Çarşamba, s.4, 25 Mart 1325 (Mazlum Şehzade adlı oyun).
Siyasi Cemiyetler	[İç Siyaset]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1, 26 Mart 1325.
Telgraflar	[Haber]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.1. 26 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.2, 26 Mart 1325.
Mesail-i Mühimm	[Dış Siyaset]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.2-3, 26 Mart 1325 (Prens Jorj ve esbab-ı feragatı)
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.3, 26 Mart 1325 (Evvelki gereki köprü cinayeti) (Tokat'ta İttihat ve Terakki mektebi açılışı, mekteb-i ibtidai)
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.3, 26 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.185, Tarih 26 Mart 1325, s.4.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.185, Tarih 17 Rebî-ül evvel 1327 Perşembe, s.4, 26 Mart 1325 (Dil Dersleri)
Mağdûrin-i Siyasiyye	[İç Siyaset]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1, 27 Mart 1325 (Siyaset yüzünden zor durumda)

		kalanlar, memuriyetten atılanlara vb. yardım ve göreve iadeleri)
Telgraflar	[Haber]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1, 27 Mart 1325.
Mesail-i Mühime-i Hazıra	[Uluslararası İlişkiler]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.1-2, 27 Mart 1325 (Konferans in'ikad (toplanma) edecek mi?) Avrupa devletleri arasında.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.2, 27 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.2-3, 27 Mart 1325 (Darülfünunda: Ölen gazeteciyle ilgili durum),
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.3-4, 27 Mart 1325 (Ehrad Kimlerdir? (Siyasi)).
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.186, Tarih 18 Rebî-ül evvel 1327 Cuma, s.4, 27 Mart 1325 (Tren Tarifesi (Hareket-Variş) Haydarpaşa-Eskişehir)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1, 28 Mart 1325 (Türkiye-Bulgaristan Müzakeratı)
Telgraflar	[Haber]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.1, 28 Mart 1325

Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.2-3, 28 Mart 1325 (İttihat ve Terakki Fatih Şubesinde gece dersleri ilanı)
Bahattin Şakir ve Ali Kemal Beylerin Üçüncü Mahkemesi	[Haber]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.4, 28 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.187, Tarih 28 Mart 1325 Cumartesi, s.4.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.187, Tarih 19 Rebî-ül evvel 1327 Cumartesi, s.4, 28 Mart 1325.
Balkan Siyaseti	[Dış Siyaset]	N.188, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1, 30 Mart 1325.
Mesail-i Hazıra	[Haber]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 29 Mart 1325 (Şarkı Times gazetesinden / Diğer gazetelerden başka yazılar)
Kudret ve İrfan Heder Oluyor	[Sosyal Hayat]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 29 Mart 1325 (Toplumun içinde bulunduğu durum)
Telgraflar	[Haber]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.1, 29 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.2-3, 29 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.3-4, 29 Mart 1325 (Köprü

		cinayeti hakkında Hasan Fehmi Cinayeti).
Muharrerat	[Haber]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.4, 29 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	[Haber]	N.188, Tarih 29 Mart 1325 Pazar, s.4.
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.4, 29 Mart 1325.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.188, Tarih 20 Rebî-ül evvel 1327 Pazar, s.4, 29 Mart 1325.
Osmanlı İttihat ve Terakki Fırkasının Muaddel Siyasi Programı	[İç Siyaset]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1, 30 Mart 1325 (18 madde var).
Meclis-i Mebusan-ı Osmani'de Mütetekkil İttihad ve Terakki Fırkasının Nizamname-i Dahilisi	[İç Siyaset]	N.189, Tarih 30 Mart 1325, s.1, (17 madde var).
Telgraflar	[Haber]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1. 30 Mart 1325
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.1-2-3, 30 Mart 1325 (Cinayet tahkikatı)
Dahili Telgraflar	[Haber]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi s.3, 30 Mart 1325.
Mağdurin-i Siyasiye	[İç Siyaset]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327

		Pazartesi, s.3-4, 30 Mart 1325.
Necip Melhare Paşa'nın Muhakemesi	[İç Siyaset]	N.189, Tarih 30 Mart 1325 Pazartesi, s.4.
Muharrerat	[Gazetenin Açıklamaları]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.4, 30 Mart 1325 (Şurâ-yı Ümmet Ceride-i Muhteremesi İdarahanesine)
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.189, Tarih 21 Rebî-ül evvel 1327 Pazartesi, s.4, 30 Mart 1325.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1, 31 Mart 1325 (Avusturya-Karadağ Münasebeti).
Tükiye Ahvali	[Sosyal Hayat]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1, 31 Mart 1325 (Times gazetesinin makalesi).
Telgraflar	[Haber]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1, 31 Mart 1325.
Türkiye-Bulgaristan İtilafnamesi	[Dış Siyaset]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.1-2, 31 Mart 1325 (Nuyeferaye gazetesinden).
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.2, 31 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.2-3, 31 Mart 1325.

İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.190, Tarih 22 Rebî-ül evvel 1327 Salı, s.4, 31 Mart 1325 (Mobilya ve at takımları).
Karî'in-Kirâme	[Gazetelerin Açıklamaları]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.1, (Gazetenin haftalık çıkacağı, İttihat ve Terakkinin yolundan gideceğini, yayın hayatına başlaması)
Tasfiye-i Lisân Meselesi	[Dil ve Edebiyat]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.5,6,7,8. (Dil nasıl oluşur, Lügatın önemi, dilbilgisi kitabının yazılması gerektiği)
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.9,10., (Yurtiçi ve yurtdışından gelen haftalık haberler) Selanik, Kosova, Halep, Sivas, Roma, Paris, Londra, Japonya... vb.
Haftalık Havâdisler	[Din]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.10,11, (Rum Partikhanesi'nin durumu, Olaylara devletin yaklaşımı, örnek bir olay)
Zat-ı Hazret-i Padişah'ın İzmit'e Seyahetleri	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.11, (İzmit'e gidişi ve karşılması).

Avdet-i Şahane	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.11, (Padişahın İstanbul'a dönüşü törenle karşılanması)
Seyahat-ı Padişahi	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.11, (Padişahın Haydarpaşa İstasyonuna gidişi)
Mabeyn-i Hümayun	[İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (Padişahı ziyaret eden nazırlar).
Yunanistan Sefiri	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (Sefirin Atınaya tatile gidişi).
Çakırcalı	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (Çeteyle Çatışma, Aydın'da).
İfade-i Mahsusa	[Gazetenin Açıklamaları]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (Gazetenin görevi, manifestosu, yapacakları).
Başlıksız	[Gazetenin Açıklaması]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (İstibdat döneminde Avrupa ve Afrika'da yayımlandı. Kalemî Paris'te, matbaası Mısır'daydı, 31 Mart'ın etkisi, yayına başlama)

Vilayât-ı Mecalisi	[Din]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12, (Patrikhaneye dair).
Müdahale-i Ecnebiyeden	[Dış Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12-13, (Ecnebilere yardımından çok zararları olduğu, bizi içten içe sömürmeleri, buna dur demeli).
Kanûn-ı Esasiyye Pek Muhtacız	[İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.13, (Avrupa'daki ülkeler gibi yönetilmek, padişahın gücünün kaldırılması, meşrutiyetin sağlanması)
Siyasi Hâl-i Hazır	[İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.13-14, (Trablusta İngilizlerin yaptıkları, Makedonyadaki Karışıklıklar, Balkanlardaki son durum) (Mısır Baskısı)
Hakk-ı Hürriyet	[İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.14, (Hürriyetin önemi, İstibdatın 26 yıllık etkisi) (Mısır Baskısı)
İstanbul'dan	[İç Siyaset]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.14, (Tevkif edilen askeri öğrenciler, verilen ziyafetler ecnebilere, sefirlere dair) (Mısır Baskısı)
Erbâb-ı Kalemin Vazifesi	[Dil ve Edebiyat]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.14, (Yazarların

durumu, Jan Jak Rouse sözleri, Batı yazarlarından farkı) (Mısır Baskısı)

Son Havadisler, Pay-i Taht	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.16, (İstanbul'un askeri olarak üçe ayrılması, Şehrin planı, deprem donanmanın bakımı).
Son Telgraflar	[Haber]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.16, (Başkentlerde Olup Bitenler).
İ'lanât	[Konser İlanı]	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.16, (Konser hayır için, ilan fiyatları).
Yunanistan'da İhtilal	[Dış Siyaset]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.5-6-7.
İrtidâd-ı Siyasi	[İç Siyaset]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.7-8, (Mısır Baskısı)
Mektup	[Mektup]	N.193, Tarih 2 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.7, (Musir Fuad Paşa'nın nefyi ile ilgili) (Mısır baskısı).
İfade-i Mahsusa,	[Gazetenin Açıklamaları]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.7, (Ekle ilgili açıklama) (Mısır Baskısı).
İkinci Ordu Manevraları	[Askeri]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.8.

Askeri Manevralar	[Askeri]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.8.
Trablusgarb'a Dair	[İç Siyaset]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.8, (Mısır Baskısı).
Matbuat-ı Ecnebiye	[Haber]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Yerli Matbuat	[Haber]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.10-11.
Harici Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe s.11-12.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.12-13.
Son Telgraflar	[Haber]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Bugünkü Son Havadisler	[Haber]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.15-16.
İ'lanât,	[Muhtelif İlanlar]	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.16.
Haftalık Telgraflar, Harici-Dahili	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.4-5-6.
Yunan Ahvali	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.6-7.
İkinci Ordu Manevraları	[Askeri]	N.194, Tarih ? , s.7-8-9.
Müteferrik Haftalık Havadisler	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.9-10-11.
Matbuat-ı Ecnebiye	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.11-12.

Yerli Matbuat	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.12-13-14.
Son Telgraflar	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.15-16.
Son Havadisler	[Haber]	N.194, Tarih ? , s.16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.194, Tarih ? , s.16.
Siyasiyat-ı Dahiliye	[İç Siyaset]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1, (Meclis-i umum-i milli ve nutk-ı hümayun)
Yunan Ahvali	[Dış Siyaset]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.4-5.
Haftalık Telgraflar, Harici-Dahili	[Haber]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6-7.
Haftalıs Havadisler	[Haber]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Bayramlarımız 1	[Sosyal Hayat]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9.
İstikbal Hazırlıkları	[Sosyal Hayat]	N.195 Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9.
Mekatib	[Mektup]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325, s.10-11.
Atina'da Seylab	[Haber]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.12-13.
Matbuat-ı Ecnebiye	[Haber]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Yerli Matbuat	[Haber]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325

		Perşembe, s.13-14.
Son Havadisler	[Haber]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i Mebusan, Haftalık Şura	[İç Siyaset]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6-7.
Haftalık Telgraflar, Harici-Dahili	[Haber]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7.
Yunan Ahvali	[Haber]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9-10-11-12.
Geçen Sayıdan Devam	[İç Siyaset]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.12.
Erbâb-ı Kalemin Vazifesi	[Dil ve Edebiyat]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Yerli Matbuat	[Haber]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13-14.
Bugünkü Telgraflar	[Haber]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15-16.
Bugünkü Son Havadisler	[Haber]	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.196, Tarih Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.

Girit	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6.
Yunanistan	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6-7-8.
Matbuat-ı Ecnebiye	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8.
Yerli Matbuat	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9.
Önceki yazıdan devam	[İç Siyaset]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.12-13.
Maliye ve Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Ermenilere Dair	[Azınlıklar]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13, (M.B. numara 3)
Makale-i Mahsusa, Kader	[Din]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Son Telgraflar	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14.
Son Havadisler	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14-15.

Girit Muhbir-i Mahsusamızdan,	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15.
Muhabir-i Mahsusamız	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15.
Kanlıca Neşr-i Maarif Kulübünün Resm-i Küşadı	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Şayan-ı Takdir Bir Teşebbüs-ı Hayır	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	[Haber]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9-10-11-12-13.
Yerli Matbuat,	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Geçen Sayıdan Devam	[İç Siyaset]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13, M.B. numara 3.
Son Telgraflar	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325

		Perşembe, s.14-15.
Son Havadisler,	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15.
Osmanlı İttihâd ve Terakki Cemiyeti	[İç Siyaset]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15-16, (Süleymaniye kulübünün beyannamesi).
Muhabir-i Mahsusamız	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i A'yan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6-7.
Trablusgarb'a Dair	[İç Siyaset]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7,(M.B. numara 3.)
İttihad ve Tecavüz	[İç Siyaset]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8, (M.B. numara 3.)
Şuunat,	[Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8, (M.B. numara 3.)
Mektub-ı Mahsus	[Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8, (İstanbul'dan M.B. numara 3)

Milletin Hakları	[Sosyal Hayat]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8,(M.B. numara 3.)
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Son Telgraflar	[Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13-14.
Son Havadisler	[Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Muhabir-i Mahsusamız	[Haber]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15-16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti	[İç Siyaset]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8, (Vesaik-i Tarihiye'den) (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar)
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8-9-10-11-12-13.
Geçen Sayıda Devam	[İç Siyaset]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13, (M.B.numara 4.)
Siyasi, Hal-i Hazır	[İç Siyaset]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13-14, (M.B. numara 4)

Arnavudluk'a Dair	[İç Siyaset]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15, (M.B.numara 4.)
Son Telgraflar	[Haber]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti	[İç Siyaset]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3, (Vesaik-i Tarihiye'den) (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Girit Meselesi	[Dış Siyaset]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.6-7-8.
Muhabir-i Mahsusamız,	[Haber]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.9-10.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.10-11-12.
Mektub-u Mahsus, Cenevreden	[Mektup]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12, (M.B.numara 4.)
Bir Rica	[İç Siyaset]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12-13,(M.B. numara 4.)

İttifâk-ı Müselles ve Müsennâ	[Dış Siyaset]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13, (M.B.numara 4.)
Islahata Dair	[İç Siyaset]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13, (M.B.numara 4)
Son Telgraflar	[Haber]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15.
Son Havâdisler	[Haber]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15-16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihâd ve Terakki Cemiyeti	[İç Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2, (Vesaik-i arihiyyeden)(İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Makale-i Mahsusa	[Sosyal Hayat]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4, (Fezail-i ahlakiyye ve tekammûlat-ı medeniyye.)
Yerli Matbuat	[İç Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8-9.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.10.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.11-12.
Haftalık Havâdisler	[Haber]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel

		1325 Perşembe, s.12-13.
Geçen Sayıdan Devam	[İç Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15,(M.B.numara 5.)
İcmal	[İç Siyaset]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15, (M.B.numara 5).
Milletimiz Ne Yapıyor ?	[Sosyal Hayat]	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15-16, (M.B.numara 5.)
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Meclis-i Ayan Müzâkeratı,	[İç Siyaset]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.11.
İstanbul'dan	[İç Siyaset]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12, M.B. numara 5.
İki Fermân-I Alî	[İç Siyaset]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12, (M.B.numara 5.)
Şuûnât	[Haber]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12, M.B. numara 5.
Galovski'nin Nutku Üzerine Mütelaâ	[İç Siyaset]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12-13,(M.B.

numara 5.)

Son Telgraflar	[Haber]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Son Havâdislern	[Haber]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15.
Resimli Afgan Seyahatnamesi	[Kitap İlanı]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16, (Kitap tanıtımı).
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Geçen Sayıdan Devam	[İç Siyaset]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.11-12-13, (M.B. numara 6.)
İcmâl	[İç Siyaset]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12-13, (M.B. numara 6.)
İstikbalde	[İç Siyaset]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13, (M.B. numara 6.)
Son Telgraflar	[Haber]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15.
Son Havadisler	[Haber]	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15-16.

İ'lanât	[Gazete İlanı]	N.204, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16, (Sura-yı Ümmet Ali Kemal Davası kitabının ilanı) (Hilali Osmani gazetesinin yayına başlaması) (Resmil Afganistan Seyahatnamesi kitabının ilanı).
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7.
Haftalık Havâdisler	[Haber]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	[İç Siyaset]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10-11.
Meclis-i Mebusân Müzekeratı	[İç Siyaset]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.11.
Geçen Sayıda Devam	[İç Siyaset]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12, (M.B. numara 6.)
Bulgaristan'da Nüfuz-ı Osmanî	[Dış Siyaset]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12-13, (M.B. numara 6.)
Osmanlı Donanması	[Askeri]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14, (M.B. numara 6.)
Son Havâdisler	[Haber]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15-16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16.

Başlıksız	[Haber]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.1, (Başka gazetelerde İttihad ve Terakki Cemiyeti ile ilgili yazıların çıkmadığını, çıksa da cemiyete ait olmadığını duyuruyor).
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti	[İç Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.3-4, (Vesaik-i Tarihiyeden) (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Midhat Paşa Merhumun Emirnâmesi, Yahut Bir Vesika-i Tarihiye	[İç Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.4.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.6-7.
Asker Kardeşlerimize	[Bildiri]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10-11-12-13.
Son Havadisler	[Haber]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13.
Son Telgraflar	[Haber]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13-14.
İstikbâlde	[İç Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14-15, (M.B. numara 7.)

Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Taacüb ve Teessüf	[İç Siyaset]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15, (M.B. numara 7.)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	[İç Siyaset]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Tıp Fakültesi	[Eğitim]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.8.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.9.
Son Havâdisler	[Haber]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.9-10.
Son Telgraflar	[Haber]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10-11-12-13-14-15-16.
Geçen Sayıdan Devam	[İç Siyaset]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12-13, (M.B.numara 8.)
Şuunat	[Haber]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13,(M.B. numara 8.)
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325

		Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, [İç Siyaset] Vesaik-i Tarihiyeden		N.208, Tarih 4 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Meclis-i Ayan Müzekeratı	[İç Siyaset]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.7-8.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.8.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.8-9-10-11-12, (Eski sayıların verileceği, 13,14 sayfalarda) (Medreselerin ıslahı).
Son Telgraflar	[Haber]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Makalat-ı Siyasiyye	[İç Siyaset]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.13, (Hiyanet-i uzma) (M.B. numara 8.)
Bulgaristan	[Dış Siyaset]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.13-14, (M.B. numara 8.)
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Son Havadisler	[Haber]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Canlarla Muhabere	[Kitap İlanı]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16, (İspirtizmayla ilgili çıkan kitabın tanıtımı).

İane-yi Milliye	[Muhtelif İlanlar]	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 10	[İç Siyaset]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan Müzekeratı	[İç Siyaset]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.8, (Mülakat var, Ahmet Nesimi (mebus) ve yazar arasında).
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.9-10-11-12.
Son Telgraflar	[Haber]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Son Havadisler	[Haber]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Gençlerin Düşündüğü	[Tiyatro İlanı]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.16, (Fransız aktörlerinden yazdığı komedi (Ferodi) Tercüme ettiği Alaaddin Cemil).
Şerif Paşa'nın Askerlikten Tardı	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.1.

Osmanlı İctihad ve Terakki Cemiyeti, [İç Siyaset] Vesaik-i Tarihiyeden 11		N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.2-3, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Şerif Paşa'nın Diğer Bir Jurnali	[İç Siyaset]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.8, (Rumeli gazetesinden alınmış yazı).
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.9-10.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.10.
Haftalık Havâdisler	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.10-11.
Son Havâdisler	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.11-12.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Son Telgraflar	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Makale-i Siyasiye	[Dış Siyaset]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.13, Girit.(M.B. numara 9.)
Atina'da Harîk	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Sırbistan Hariciye Nazırı	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Paris'te Bir Konferans	[Haber]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.

İ'ânât	[Muhtelif İlanlar]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İctihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarhiyyeden 12	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Çırağan Harîki Hakkında	[Sosyal Hayat]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.6-7-8, (Kapanmaz cerihalarımızdan) (I).
Nâfia Nâzırı Muhâlifin	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
Meşrutiyetin Semerât-ı Feyzi	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.10.
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.10-11, (Tan gazetesinin makale fiyatları).
Son Havâdisler	[Haber]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.12-16.
Son Telgraflar	[Haber]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i Ayan	[İç Siyaset]	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemietî, [İç Siyaset] Vesâik-i Tarihiyeden 14		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.2, (İttihat ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Sanâyi-i Milliyemizin Tekâmülüne [İktisat] Doğru		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.4-5.
Meclis-i Ayan Müzakeratı [İç Siyaset]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.7-8,
Haftalık Telgraflar [Haber]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.8-9.
Haftalık Havadisler [Haber]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.9-10-11, (Enver Bey'e ziyaret Şerif Paşa'nın cevabı vs.).
Son Havadisler [Haber]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.11-12.
Son Telgraflar [Haber]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.12.
Makalatı siyasiye: Ermeni Kongresi [Azınlıklar]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.13-14,(M.B. numara 10.)
İstanbul'da Almanlar ve Ruslar [İç Siyaset]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.14, (M.B. numara 10.)
Meclis-i Mebusan Müzâkeratı [İç Siyaset]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.12-16.
İ'lanât [Muhtelif İlanlar]		N.212, Tarih 3 Mart 1325 Perşembe, s.16.
Mevlud Kandilini Tebrik [Tebrik]		N.212, Tarih 3 Mart 1325

		Perşembe, s.1.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, [İç Siyaset] Vesâik-i Tarihiyeden 15		N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Firari İzzed ve Mosyo Jan Rod	[İç Siyaset]	N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.7-8.
Meclis-i Ayan, Müzâkeratı	[İç Siyaset]	N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.7.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Haftalık Havâdisler	[Haber]	N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.10-11.
Son Telgraflar	[Haber]	N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.11-12-16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.213, Tarih 11 Mart 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, [İç Siyaset] Vesâik-i Tarihiyeden 16		N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Maliye Nezâretinin Nazar-ı Dikkatine	[İktisat]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.5-6, (Tedkik ve tasfiye- i bakaya muamelatı).
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	[İç Siyaset]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.6.

Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.6-7-8.
Haftalık Havâdisler	[Haber]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.8-9-10.
Son Telgraflar	[Haber]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.12.
Bir Misal	[İktisat]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.13,(M.B. numara 11.)
Yine Osmanlı Donanması	[Askeri]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.13-14, (M.B. numara 11.)
Rütbe ve Nişan	[Askeri]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.16,(M.B. numara 11.)
Son Havadisler	[Haber]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.12-16.
Muvaffakiyat-ı Meşkûre-i Padişahi	[İç Siyaset]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.16, (M.B. numara 11.)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyyeden: 17	[İç Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki

		Tarihinden vesikalar).
Makale-i Mahsusa	[Sosyal Hayat]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.3-4.
Toplantı Özeti, Başlıksız	[İç Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.7-8, Hüdavendigâr vilayeti meclis-i umumisinin fi 14 Şubat 1324 Tarihinden üçyüzyirmibeş senesi Martının ondokuzuncu gününe kadar devam eden ictimaatında ittihat ettiği mukarretatın hülasasıdır.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.8.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.8-9.
Haftalık Telgraflar	[Haber]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.9-10-11.
Haftalık Havâdisler	[Haber]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.11-12-16.
Son Telgraflar	[Haber]	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyeden 18	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).

Usûl-i İdâre	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3.
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4, (Mebusan, ayân ve nuzzarımıza.)
Meclis-i Ayan'ın Lâğv Meselesi	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.4-5.
Birinci Topçu Livâsının Ateşli Endaht Ta'lîmleri	[Askeri]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.8-9.
Toplantı Özeti, Başlıksız	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.10, (Hüdavendigâr Livâsının toplantısı önceki sayıdan devam).
Vatandan	[İç Siyaset]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.14, (M.B. numara 12.)
Haftalık Havadisler	[Haber]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.12-16.
Son Telgraflar	[Haber]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyeden 19	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar)
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye 2	[Sosyal Hayat]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326

		Perşembe, s.6-7.
Mübahis-i Bahriye,	[Askeri]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.9-10, (5.000.000 lira gidiyor!.)
Alem-i Matbuatda Bin Ziya-ı Elim.	[Nekroloji]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.10, (Gazeteci Selanikli Tevfik Bey'in vefatı haberi).
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.12.
Sunuf-ı Cehl Nümuneleri	[Sosyal Hayat]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.13.
Son Telgraflar	[Haber]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Şuunat	[Haber]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.15-16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Cülüs-ı Padişahî	[İç Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.1, (Sultan Mahmud'un birinci yılıyla ilgili Abdülhamitten sonra onun yaptıklarına minnettarlık).
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyeden 20	[İç Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.3, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).

Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	[Sosyal Hayat]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.7.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.12.
Boğazlar	[İç Siyaset]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.13-14,(M.B. numara 13.)
Aşık Paşa Tarihi	[Tarih]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.14, (numara 13.)
Kitabhane-i İslam ve Askeri	[Kitapçı İlanı]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Son Telgraflar	[Haber]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 21	[İç Siyaset]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.2, (İttihad ve Terakki Tarihinden vesikalar).
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye 4	[Sosyal Hayat]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.9-10.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.10-11.

Boğazla	[İç Siyaset]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.13, (Geçen sayıda devam)(M.B.)
Hukuk için mücadele I	[Sosyal Hayat]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.13, (M.B.)
Aşık Paşa Tarihi	[Tarih]	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.14, (M.B.)
Sura-yı Ümmet	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.1.
Bulgaristan'ın İlanı İstiklali	[Dış Siyaset]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.1, (Daha sonra seri yanlış olarak 141-2).
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Siyasi Programı	[İç Siyaset]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.2.
Makale-i Mahsusa, İttihad ve Terakki	[İç Siyaset]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.2-3.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.3-4.
Siyaset-i Hariciyemiz	[Dış Siyaset]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.4.
Telgraflar	[Haber]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.4-5, (Bulgaristan İstiklali).

Rusya'nın Teklifi ve Avusturya Macaristan Hakkındaki Efkâr	[Dış Siyaset]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.6.
Milli Reisi, İngiltere Hükümetinin Gece Dersleri Hakkındaki Teklifi, Sultan Çayırı Madeni hk.,	[Haber]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.6.
Tescihat, Yunanlı Züvvâr	[Haber]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.7.
Son Haberler	[Haber]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.8.
Kaza-yı Bahrî	[Haber]	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşîn-i evvel 1908 Salı, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140 /2 Tarih 7 Teşîn-i evvel 1908, 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1,2, (Bulgar ilân-ı istiklâli, efkâr-ı umumiye) (Bu sayı sehven 141-2 olarak çıkmıştır.)
Telgraflar	[Haber]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba - 7 Teşîn-i evvel 1908, s.2-3.
Devlet-i Osmaniye ve Avusturya ile Bulgaristan	[Dış Siyaset]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba - 7 Teşîn-i evvel 1908, s.6.
İngiltere Sefirinin Beyanâtı	[Dış Siyaset]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba - 7 Teşîn-i evvel 1908, s.6.
Tan'ın Mütâlaası	[Haber]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326

		Çarşamba, s.7, (Bulgaristan meselesi, Avrupa'daki durum)
Yunan Sefirinin Beyanâtı	[Dış Siyaset]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.7.
Son Haberler	[Haber]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8, (Yurtdışında, Paris, London... vb. sefareti önünde nümeyiş)
İlân	[Kitap İlanı]	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8, (Hatırat-ı Niyazi kitabın tanıtımı)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.1-2, (Avusturya-Macaristan ve Bosna-Hersek)
İfade-i Mahsusa	[Haber]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.1, (Payitahta yapılan gösteri)
Efkâr-ı Umumiyenin Ehemmiyeti	[Sosyal Hayat]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.2, (Ahalimize vatandaşlarımıza.)
Telgraflar	[Haber]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.3.
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.3-4, (Bulgaristan istiklali ve esbabı).
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.4-5, (Bulgar Ordusu)

Şûun	[Haber]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.5-6, (İran ahvali, nümayiş halkın Bulgaristan Özgürlüğüne tepki, Avrupalılara, Telefon ve yaygınlaşması)
Matbuat	[Haber]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.6-7.
Son Haberler	[Haber]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.7-8.
İlân	[Muhtelif İlanlar]	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.1-2, (Siyaset, Taviz)
Telgraflar	[Haber]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.2.
Bosna ve Hersek'e Dair Avusturya Notası	[Dış Siyaset]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.4.
İngiltere Hükümetinin Beyanâtı	[Dış Siyaset]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.5.
İngiliz Matbuatı ve Avusturya	[Dış Siyaset]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.5.
Tan'ın Mütâlaası	[Haber]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.5.
Şark Buhranı	[Dış Siyaset]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.5-6, (Bulgaristan, Türkiye, Avusturya, Figaro Gazetesinden)

Mecnun Nümayişçilerin Tevkifi	[Haber]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.6-7.
Neue Freie Presse'nin Mütâlaa-ı Siyasiyesi	[Dış Siyaset]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.7.
Tepebaşı Tiyatrosunda	[Haber]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.7, (Oyun haberi oynamış değerlendirme).
Son Haberler	[Haber]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.8.
İlân	[Muhletif İlanlar]	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.8, (mütercim, mağaza).
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1-2, (Yunanistan, Girit ve Yunanlılar).
Mesail-i Hazıra-i Dahiliye	[İç Siyaset]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2-3.
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı,	[İç Siyaset]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.3-4.
Makale-i Askeriye	[Askeri]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.4, (Vatandaşlarımıza).
Bulgar Gazeteleri	[Dış Siyaset]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.6.
Sefâin-i Harbiyyemiz	[Askeri]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.6.

Bulgar Gazetelerinin Mütâlaatı	[Dış Siyaset]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.6-7.
Kongre Meselesi	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7.
Şûun	[Haber]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7-8, (15.000 kişinin dehâlet ve istimanı)(Girit meselesi, Rum gazetelerindeki telgraflar)
Son Haberler	[Haber]	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.1-2, (Sırbistan ve Karadağ).
Tedbir-i Musib	[İç Siyaset]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.1.
Mesail-i Hazıra-i Dahiliye	[İç Siyaset]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.2-3, (İntihabat-Avusturya malları)
Telgraflar	[Haber]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.3.
Rum ili Şimendiferleri	[Haber]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.5.
Şark Buhranı	[Dış Siyaset]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.5.
İki Vesika	[Dış Siyaset]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.5-6.
Resmi	[Haber]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326

		Pazar, s.6, (Tayinler, duyurular).
Ta'til-i Eşgal Hakkında	[İktisat]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.6-7, (Grev, iş bırakma).
Şuûn	[Haber]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.7-8, (Cemiyetin itirazı) (Bulgaristan bağımsızlığının protestosu, Murat Bey'in Tevkifi)
Son Haberler	[Haber]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.8, (Sırbistan'da olaylar).
İ'lan	[Muhletif İlanlar]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.1-2, (Bulgaristan ve İstiklali).
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	[İç Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1.
Yine Ahâlimize, Efkâr-ı Umumiyemize	[İç Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3.
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 2	[İç Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3, (Önceki yazının devamı).
Bosna ve Hersek'in İlhâkı	[İç Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.4-5.
Sırbıye'nin İtiraznâmesi	[İç Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5.

İngiliz Efkâr-ı Umumiyesi	[Dış Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5-6.
Bulgar ve Bosna Hersek Meselesi Üzerine Berliner Tageblat'ın	[İç Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6.
İngiliz Efkâr-ı Mahsusası	[Dış Siyaset]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6.
Şuûn	[Haber]	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6-7-8, (Ziyaret-i harika-i saadet, Osmanlı milletinin Avrupa'ya protestosu, Avusturya emtiası vs.)
Son Haberler	[Haber]	N.140/7, Tarih 29 Eylül 1324 / 12 Teşîn-i evvel 1908 / 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8.
Bulgarlar	[Dış Siyaset]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.1-2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.3.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne Milletin İânesi	[Haber]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.5, (Yardımlar ve miktarları)
İngiliz Matbuatının Fikri	[Dış Siyaset]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.5-6.
Şuûn	[Haber]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.6-7.
Son Haberler	[Haber]	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.8.

Konferans	[Uluslararası ilişkiler]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1-2, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlardaki durum, Bulgaristan...)
Telgraflar	[Haber]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.2-3, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti 3	[İç Siyaset]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.3-4, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908 (Heyet-i ayân)
Time'sın Makale-i Mahsusası	[Dış Siyaset]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.5-6, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908
Baron Ernatal'ın Beyanat-ı Mühimmesi	[Dış Siyaset]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.6, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlardaki durum)
Şuûn	[Haber]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.6-7, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908 (İstanbul ahalesinin protestosu ve dünkü miting)
Osmanlı Milletinin Avrupa'ya	[İç Siyaset]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326, 1

Protestosu		Teşîn-i evvel 1324 / 14 Teşîn-i evvel 1908 Çarşamba, s.7.
Bulgar Gazetelerinin Mütâlaati	[Haber]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8, 1 Teşîn-i evvel 1324, 14 Teşîn-i evvel 1908
Son Haberler	[Haber]	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8, 1 Teşîn-i evvel 1324, 14 Teşîn-i evvel 1908 (Cevâd, Bulgaristan muhabiri haberi var)
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.1-2, 1 Teşîn-i evvel 1324 14 Teşîn-i evvel 1908.
Telgraflar	[Haber]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.2, 2 Teşîn-i evvel 1324 15 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlara dair)
Zabıtamız, Polisimiz	[Sosyal Hayat]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.2-3, 2 Teşîn-i evvel 1324 15 Teşîn-i evvel 1908
Başlıksız	[Dış Siyaset]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.4, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlara dair)
Varna'dan Mektup	[Mektup]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 / 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908, Perşembe, s.6.

Times'in Makale-i Mahsusası	[Dış Siyaset]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.6, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908.
Şuûn	[Haber]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.7, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908.
Almanya'nın Vaz ve Hareketi	[Dış Siyaset]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.7, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908 (Beyanat-ı Cedide).
En Son Haberler	[Haber]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.8, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908.
İ'lan	[Muhtelif İlanlar]	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.8, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908.
Yine Konferans	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.1-2, 2 Teşîn-i evvel 1324, 15 Teşîn-i evvel 1908.
Telgraflar,	[Haber]	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlara dair)
Boykotaj yani Ba'z Emval Ticariyyeyi Almamak Hakkı	[İktisat]	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.2-3, 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908.
Yine Avusturya ve Bulgar Malları	[İktisat]	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326

			Cuma, s.3., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908.
Mütalaa-ı Siyasiyye	[Dış Siyaset]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.5., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908 (Macaristan)
Avusturya Siyaseti Üzerine Bir İngiliz Vakayi'-nâmesi	[Dış Siyaset]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.5., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908.
Sırların Arzusu	[Dış Siyaset]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.5-6., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908 (Figaro gazetesinden)
İngiltere'nin Sofya Me'murunun Beyanâtı	Politika [Dış Siyaset]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.6., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908 (Bulgar gazetelerinden)
Şûun	[Haber]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.6-7-8., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908 (Müessif bir vaka-i cinaiyye) (Aruz konulu yazı var, 8.sayfa Aruz-ı Milli).
Aruz-ı Milli,	[Dil ve Edebiyat]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.8.
Son Haberler	[Haber]		N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.8., 3 Teşîn-i evvel 1324, 16 Teşîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]		N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1., 4 Teşîn-i evvel

		1324, 17 Teşîn-i evvel 1908 (Grey-İzvoliski programı).
Ecnebi Postaları	[Dış Siyaset]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1-2., 4 Teşîn-i evvel 1324 17 Teşîn-i evvel 1908
Telgraflar	[Haber]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2-3., 4 Teşîn-i evvel 1324 17 Teşîn-i evvel 1908 (Konferans hakkında).
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti (4) Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.3-4., 4 Teşîn-i evvel 1324 17 Teşîn-i evvel 1908.
Konferans ve Bulgarlar Meselesi	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7., 4 Teşîn-i evvel 1324, 17 Teşîn-i evvel 1908
Mektûm Tutulmuş Bir Vesika	[Dış Siyaset]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7., 4 Teşîn-i evvel 1324, 17 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlara dair)
İtalya ve Şark Mütemerri	[Dış Siyaset]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7-8., 4 Teşîn-i evvel 1324 17 Teşîn-i evvel 1908
Şûun	[Haber]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8, 4 Teşîn-i evvel 1324, 17 Teşîn-i evvel 1908 (Zat-ı Sahane ve AHMET Rıza Bey, Yine

vaka-i cinaiyye ve mesuliyet)

Son Haberler	[Haber]	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8, 4 Teşîn-i evvel 1324, 17 Teşîn-i evvel 1908.
Beşer'ül katil Bi'l-katl,	[Sosyal Hayat]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.1, 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908 (Ayet olmalı) (İnsan öldürenlerin idam edilmesi hakkında).
Sulh ve Harb	[Askeri]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.2, 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Telgraflar	[Haber]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.1-2., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908 (Konferansa dair, Balkanlara dair).
Avusturyalı Erbâb-ı Sanayi ve Boykotaj	[İktisat]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.4, 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Devletler ve Buhran-ı Şark	[Dış Siyaset]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.4-5, 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908 (Time's'tan).
Bulgar Gazetelerinin Mütâlaatı	[Dış Siyaset]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Arnavutluk ve Arnavutlara İrcâ-ı	[İç Siyaset]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.

Boykotaj-Sanayi-i Mahalliyemiz	[İktisat]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Konferans Meselesi	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine Milletin İanesi	[Haber]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Şûun	[Haber]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.6., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Şûun	[Haber]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.6-7., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
En Son Haberler	[Haber]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.7., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
İ'lan	[Muhtelif İlanlar]	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.8., 5 Teşîn-i evvel 1324, 18 Teşîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1., 6 Teşîn-i evvel 1324, 19 Teşîn-i evvel 1908 (Bab-ı Ali'nin Programı)

İttihada Çalışanlar Müttehiddir	[İç Siyaset]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1., 6 Teşîn-i evvel 1324, 19 Teşîn-i evvel 1908.
Telgraflar	[Haber]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1-2., 6 Teşîn-i evvel 1324 19 Teşîn-i evvel 1908 (Konferansa dair).
Fransızların Mütalaatı	[Dış Siyaset]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3., 6 Teşîn-i evvel 1324, 19 Teşîn-i evvel 1908.
Rusya'nın Efkar-ı Mahsusası	[Dış Siyaset]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3-4., 6 Teşîn-i evvel 1324 19 Teşîn-i evvel 1908 (Vaka-i ahire hakkında)
Şûun	[Haber]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6-7., 6 Teşîn-i evvel 1324 19 Teşîn-i evvel 1908
İ'lân	[Muhtelif İlanlar]	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8., 6 Teşîn-i evvel 1324, 19 Teşîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	[Siyaset]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.1., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908 (Feth-i sulh-perveri) Miladi takvim sehven 10 Teşîn-i evvel yazılı)
Mesail-i Hazıra-ı Dahiliyeden	[Sosyal Hayat]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.1-2., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20

		Teşîn-i evvel 1908 (Yine polis)
Telgraflar	[Haber]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.2-3., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlar'a dair)
Devlet-i Osmaniye ve Sırbistan	[Dış Siyaset]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.5., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908.
Program Hakkında	[Siyaset]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.5-6., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908 (Tan gazetesinden, konferanstaki itilaf dış siyaset)
Alman siyâsiyûndan Bir Zatın İfâdâtı	[Dış Siyaset]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.6., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908.
Şûun	[Haber]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.6-7., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908 (Postalarımız)
En Son Haberler	[Haber]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.7., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908.
İ'lan	[Muhtelif İlanlar]	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.8., 7 Teşîn-i evvel 1324, 20 Teşîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1-2., 8 Teşîn-i evvel 1324 21 Teşîn-i evvel 1908

		(Sitinyakova kararı) (Bulgaristan)
İntihâbat	[İç Siyaset]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.2., 8 Teşîn-i evvel 1324, 21 Teşîn-i evvel 1908 (Meclis-i mebusan seçimleri)
Telgraflar	[Haber]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.2-3., 8 Teşîn-i evvel 1324 21 Teşîn-i evvel 1908 (Balkanlar'a dair)
Bosna-Hersek Ahalisi	[Haber]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.3-4., 8 Teşîn-i evvel 1324 21 Teşîn-i evvel 1908
Naum Paşa ile Mösyö Pişo'nun Mülakatı	[İç Siyaset]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.5., 8 Teşîn-i evvel 1324, 21 Teşîn-i evvel 1908.
Sırp Gazetelerinin Beyanâtı,	[Dış Siyaset]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.5-6., 8 Teşîn-i evvel 1324 21 Teşîn-i evvel 1908.
Şûun	[Haber]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.6-7., 8 Teşîn-i evvel 1324 21 Teşîn-i evvel 1908
En Son Haberler	[Haber]	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8., 8 Teşîn-i evvel 1324, 21 Teşîn-i evvel 1908
Leyle-i Mukaddese-i Kadir	[Haber]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326

		Perşembe, s.1., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908
İcmal-i Harici	[Dış Siyaset]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.1-2., 9 Teşîn-i evvel 1324 22 Teşîn-i evvel 1908
Telgraflar	[Haber]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.2., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908 (Konferans, Balkanlar'a dair)
Ahaliye Sükûnet	[İç Siyaset]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.2-3., 9 Teşîn-i evvel 1324 22 Teşîn-i evvel 1908
Hafta-i Siyasi	[İç Siyaset]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.3., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908.
Şûun	[Haber]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.3-4., 9 Teşîn-i evvel 1324 22 Teşîn-i evvel 1908 (Demiryolu inşası, konferansı)
Devletler ve Konfekans	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.6., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908 (Times gazetesinden)

Ahval-i Hariciyeye Dair Avusturyaca Fikirler	[Dış Siyaset]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.6., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908
En SonHaberler	[Haber]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.7., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.8., 9 Teşîn-i evvel 1324, 22 Teşîn-i evvel 1908
Leyle-i Celile-i Kadir	[Tebrik]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.1., 10Teşîn-i evvel 1324, 23 Teşîn-i evvel 1908
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.1-2., 10Teşîn-i evvel 1324, 23 Teşîn-i evvel 1908 (Londra'da Bulgarlar)
Telgraflar	[Haber]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.2., 10Teşîn-i evvel 1324, 23 Teşîn-i evvel 1908.
Şûun	[Haber]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.4-5-6-7., 10Teşîn-i evvel 1324 23 Teşîn-i evvel 1908
En Son Haberler	[Haber]	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.8., 10 Teşîn-i evvel 1324, 23 Teşîn-i evvel 1908.
Bâbiâli'nin Programı	[İç Siyaset]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1., 11 Teşîn-i evvel

		1324 24 Teşîn-i evvel 1908.
Telgraflar	[Haber]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1-2., 11 Teşîn-i evvel 1324 24 Teşîn-i evvel 1908
Siyasiyat-ı Hissiyat	[İç Siyaset]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2., 11 Teşîn-i evvel 1324 24 Teşîn-i evvel 1908
Şûun	[Haber]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.4-5-6., 11 Teşîn-i evvel 1324 24 Teşîn-i evvel 1908 (Rical-i siyasiyemizden birinin ifâdât-ı mühimesi)
En Son Haberler	[Haber]	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8., 11 Teşîn-i evvel 1324 24 Teşîn-i evvel 1908
Meclis-i Mebusûn	[İç Siyaset]	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.1., 12 Teşîn-i evvel 1324, 25 Teşîn-i evvel 1908 (Başlıkta 24 Teşîn-i evvel 1908 geçiyor)
Telgraflar	[Haber]	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.1-2., 12 Teşîn-i evvel 1324, 25 Teşîn-i evvel 1908
Sırbıya ve Avusturya-Macaristan	[Dış Siyaset]	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.3-4., 12 Teşîn-i evvel 1324,

		25 Teşîn-i evvel 1908 (Bir diplomatla mülakat)
Sırbistan Hariciye Nazırı ile Mülakat	[Dış Siyaset]	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.4., 12 Teşîn-i evvel 1324, 25 Teşîn-i evvel 1908
Şurâ-yı Ümmet Gazetesine	[Haber]	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.4., 12 Teşîn-i evvel 1324, 25 Teşîn-i evvel 1908 (Demiryolu)
Azerbaycan	[İç Siyaset]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1., 13 Teşîn-i evvel 1324,,26 Teşîn-i evvel 1908 (Başlık 25 T.evvel 1908 geçiyor)
Telgraflar	[Haber]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1-2., 13 Teşîn-i evvel 1324 26 Teşîn-i evvel 1908
Boykotaj ve Bundan Memleketimizin İstifadesi	[Sosyal Hayat]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.2., 13 Teşîn-i evvel 1324,26 Teşîn-i evvel 1908,(Avusturya Bulgar mallarına karşı)
Girit'e Dair	[Dış Siyaset]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.2-3., 13 Teşîn-i evvel 1324 26 Teşîn-i evvel 1908

Girit'den Mektup	[Mektup]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5, 13 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908.
Zabtiye Nezareti'nden Alınmıştır	[Sosyal Hayat]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5-6., 13 Teşîn-i evvel 1324 26 Teşîn-i evvel 1908
Tevcihat,	[Askeri]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6., 13 Teşîn-i evvel 1324 26 Teşîn-i evvel 1908
Bulgaristan ve Türkiye	[Dış Siyaset]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6., 13 Teşîn-i evvel 1324 26 Teşîn-i evvel 1908
En Son Haberler	[Haber]	N.140/21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8., 13 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908.
İd Meyâmin Bedîd-i Fıtr	[Tebrik]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s., 14 Teşîn-i evvel 1324 26 Teşîn-i evvel 1908 (Ramazan bayramını tebrik gazetenin)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908 (Buhran-ı muallak) (Şark buhranı üzerine)

Telgraflar	[Haber]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908
İcmâl-i Dahili (İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 6	[İç Siyaset]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.2-3., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908 (idare-yi vilayet)
Devlet-i Aliyye ve Bulgaristan Münasebeti	[Dış Siyaset]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.3-4-5., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908
Kör Ali ve Rüfekası	[Sosyal Hayat]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.5., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908
Türkiye ile Doğrudan Doğruya Müzakarâtın İnkıtâı	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.7., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908 (Görüşmelerin durması, Avusturya-Macaristan)
En Son Haberler	[Haber]	N.140/22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.8., 14 Teşîn-i evvel 1324, 26 Teşîn-i evvel 1908
İfade	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s., 15 Teşîn-i evvel 1324 (İki gün gazetelerin çıkmamasıyla ilgili)
Telgraflar	[Haber]	N.140/23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2., 15 Teşîn-i evvel

Dahiliye	[Haber]	N.140/23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3., 15 Teşîn-i evvel 1324 (Maide-i seniyye-padişah yemeği-, İntihabat ve İttihat ve Terakki Cemiyeti, Avcı Taburları, Ayasofya Camii Şerifinde Bir Karar)
Şûun	[Haber]	N.140/23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3-4., (Mısırdan Mektup, Girit'ten Mektup, Azerbaycan İşgali, İranilerin Nümayişi, Osmanlı Pazarı, İngiliz Filosunun Osmanlılara Muaveneti, "Jönler")
Jönler Kitabı	[Kitap İlanı]	N.140/23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4., (Jönler Kitabı).
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1., 16 Teşîn-i evvel 1324, (Sırbistan'ın Ta'vîzi)
Telgrafla	[Haber]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2., 16 Teşîn-i evvel 1324
İfade	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3., 16 Teşîn-i evvel 1324, Müretteplerin bayram dolayısıyla (İki gündür 4 sayfa çıkma nedenini açıklıyor)

Mühim Bir Varaka	[Dış Siyaset]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3., 16 Teşîn-i evvel 1324, (Balkanlara dair)
Şehrimizde Mukîm İranîlerin Rusya'yı Protestoları	[Dış Siyaset]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3-4, 16 Teşîn-i evvel 1324.
Vatanperverlik	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4., 16 Teşîn-i evvel 1324, (Gazetelerin yaptıkları vatana hizmet)
Osmanlı Pazarı	[İktisat]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4., 16 Teşîn-i evvel 1324.
Jönler	[Dil ve Edebiyat]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4., 16 Teşîn-i evvel 1324, (Jönler romanı ve roman hakkında).
Şakî İbrahim	[Haber]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4., 16 Teşîn-i evvel 1324.
Bir Varakpere	[Haber]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4., 16 Teşîn-i evvel 1324, ("Sultan Aziz'in katil'leri" kitabının toplatılması hk.)
Şefkat Sergisi	[Haber]	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326

		Perşembe, s.4., 16 Teşîn-i evvel 1324, (İttihat ve Terakki için düzenlenen yardım).
Telgraflar	[Haber]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.2-3-4., 17 Teşîn-i evvel 1324.
Şûun	[Haber]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.4., 17 Teşîn-i evvel 1324, (Meşhûdat ve Mesmuatdan) (Dilenciler, sokakta silah sesleri, polislerin durumu)
Matbuât	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.4-5., 17 Teşîn-i evvel 1324, (Times gazetesinden alıntı makale "Şark Konferansı")
Buhran-ı Şark	[Dış Siyaset]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.5., 17 Teşîn-i evvel 1324 (Times gazetesinin Sofya muhabirlerinden)
Vakayi-i Şarkîye	[Dış Siyaset]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.5-6-7., 17 Teşîn-i evvel 1324 (Londra matbuatı) (Diğer gazetelerde var)
Dahiliye	[Haber]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.7., 17 Teşîn-i evvel 1324, Kazım Nami (Duru)nun ("Nasıl oldu" piyesinin sahnelenmeye başlaması hk.")
En Son Haberler	[Haber]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.8., 17 Teşîn-i evvel 1324

Dahiliye	[Haber]	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.8., 17 Teşîn-i evvel 1324 (Suriye mebusları, mantar zehirlenmesi, cinayet)
Konferans, Melabe-i rekabet	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1., 18 Teşîn-i evvel 1324 (Balkanlarda olanlarla ilgili)
Telgraflar	[Haber]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2., 18 Teşîn-i evvel 1324
Girit'e Dair	[Dış Siyaset]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3-4., 18 Teşîn-i evvel 1324, (Yazının devamında Girit'teki müslümanlara yapılanlar da anlatılmakta)
Girit'de İslamlar'a Edilen Tecavüz Olayı	[Dış Siyaset]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4., 18 Teşîn-i evvel 1324
Atinos Gazetesi'nden	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s., 18 Teşîn-i evvel 1324 (Şurâ-yı Ümmet'in yazılarına atıf var)
Şûun	[Haber]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4-5., 18 Teşîn-i evvel 1324
Posta Müdür-i Umumiliğinden	[Haber]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.6., 18 Teşîn-i evvel

		1324, (Bir havalenin Fransa'ya gönderilememesi üzerine cevap yazısı)
Dahiliye	[Haber]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7-8., 18 Teşîn-i evvel 1324
Son Haberler	[Haber]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8., 18 Teşîn-i evvel 1324
İ'lân	[Kitap İlanı]	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8., 18 Teşîn-i evvel 1324, ("Resimli Kitab"ın tanıtımı)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s., 19 Teşîn-i evvel 1324, (Bulgaristan'ın Borcu)
Telgraflar	[Haber]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2., 19 Teşîn-i evvel 1324, (Balkanlara dair)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Programı 7	[İç Siyaset]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.3., 19 Teşîn-i evvel 1324 (Kanun Teklifi)
Şûun	[Dış Siyaset]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.5., 19 Teşîn-i evvel 1324, (Devletler ve Buhran-ı Şark, Times gazetesinden, Bir Fransız diplomatının şark ahvaline dair beyanatı)
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Beyanname	[İç Siyaset]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.6., 19 Teşîn-i evvel 1324, (Taşkışla olaylarını açıklıyor).

Dahiliye	[Haber]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.6., 19 Teşîn-i evvel 1324, Heyet-i vükelamız, ittihattan ayrılmayalım) (ittihattan ayrılmayalım)
Taşkışlada Adem-i İtâat	[Haber]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.6-7., 19 Teşîn-i evvel 1324, (Taşkışla olayını anlatıyor)
Taşkışla Hadisesi Hakkında Malumat-ı Mükemmire	[Haber]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.7., 19 Teşîn-i evvel 1324.
Son Haberler	[Haber]	N.140/27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.8., 19 Teşîn-i evvel 1324.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1., 20 Teşîn-i evvel 1324 (Sırp âmâli)
Telgraflar	[Haber]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1-2., 20 Teşîn-i evvel 1324.
Dahiliye	[İç Siyaset]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2., 20 Teşîn-i evvel 1324 (İntihâbât)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Progamı 8	[İç Siyaset]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.3-4., 20 Teşîn-i evvel 1324 (Hürriyet-i Şahsiyye ve Mesavat-ı Medeniyye)
İslamlar, Hristiyanlar	[Dini]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5., 20 Teşîn-i evvel

Şûun	[Haber]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7., 20 Teşîn-i evvel 1324 (İzzet'in Kazası Taşkıyla olayına dair haberler),
Tevcîhât	[Dış Siyaset]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.7., 20 Teşîn-i evvel 1324 (Rütbeler)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine Milletin İânesi	[Haber]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8., 20 Teşîn-i evvel 1324 (Cemiyete yardımlar)
Tan gazetesi İcmal-i Siyasiyesinden	[İç Siyaset]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Sırp-Karadağ İtilafı	[Dış Siyaset]	N.140/28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.1., (Bâb-ı Âli-Avusturya Macaristan İtilafı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2., (Balkanlara dair)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 9	[İç Siyaset]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.2.
Ahval-i Hazıra-i Yemaniye	[İç Siyaset]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.2-3., (Yemen muhabirinden)
Matbuat	[Haber]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5., (Gazetelerden haberler)

Havâdis	[Haber]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.5-6-7-8.
İ'lan	[Muhtelif İlanlar]	N.140/29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.8., (Jönler Mısırda)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2., (Balkanlara dair)
İntihâbât ve Rumca Matbuatı	[İç Siyaset]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3-4.
İntihâbât ve Patrikhâne	[İç Siyaset]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4.
Şûun	[Haber]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4-5., (Çerkes köyü hadisesi, Ahmet Rıza Bey Belgratta, Telefon)
Matbuat	[Haber]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.5-6., (Sırbistan, Devletler ve Şark)
Havadis-i Muhtelif	[Haber]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.7-8.
Son Haberler	[Haber]	N.140/30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.

Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1., (İzah-ı keyfiyet)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	[Haber]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1., (Açıklama, kısa, mekteb-i hukukla ilgili)
Telgraflar	[Haber]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2., (Balkanlara dair)
Matbuat	[Haber]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3., (Ecnebiye, Dahiliye)
Muharrerât	[İç Siyaset]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3.
Şûun	[Haber]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4-5., (Mekteb-i Mülkiye ders programı, havadis-i muhtelif)
Asâr-ı Münteşire ("Asker" Risalesi)	[Kitap İlanı]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.7-8., (Sırat-ı Müstakim, tanıtımı da var kısa)
İlan	[Tiyatro İlanı]	N.140/31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.8., (Kemal'in "Akif" oyunu sahnelenecek, Jönler Mısırda Kitabı)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.1., (Devlet-i Aliyye- İngiltere)
Telgraflar	[Haber]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2.

Atinos Gazetesinin Mantığı	[Dış Siyaset]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.2-3.
Matbuat	[Haber]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.3., (Ecnebiye-Dahiliye) (İngiltere-Almanya, Balkan Buhranı, Ahmet Rıza Bey ile Mülakat)
Mekteb-i Bahriye	[Askeri]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.3., (Öğrencilere yapılan yanlış uygulama kısa)
Muharrerât	[Dış Siyaset]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.4-5., (Bulgaristan Muhabirimizden)
Şûun	[Haber]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.5-6., (Tevdi-i evrak) (Kör Ali Davası ile ilgili)
Düyun-ı Umumiye Veridat-ı Mahsusa Muhtırası	[İktisat]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.6-7.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.8., (Okul ilanı, İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinde eğitim verilir. Mizah gazetesi ilanı "Davul")
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/33, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/33, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2.
Cuma Günü Tatili Hakkında	[Haber]	N.140/33, Tarih 12 Şevvâl 1326

		Cumartesi, s.3., (Servet-i Fünûn'un yayına başlaması ve gazetelerin düşünceleri)
Sakız Hâdisâtı	[Dış Siyaset]	N.140/33, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3., (Adadaki karışıklık)
Matbuat	[Haber]	N.140/33, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6., (Ecnebiye, Almanya Hariciye Nezaratının Beyanâtı; Ahmet Rıza Bey'le Mülakat, Rusya Mektubu Dahiliye: Yeni Gazetenin İstirhamı Cemiyete toplanan para)
Şûun	[Haber]	N.140/33, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.6-7., (Ermeni Patriki'nin beyanâtı, İttihad ve Terakki Kırk kilisedeki cemiyetin merkezinden, Amerika sefiri kabul, Darûl Muallimin Aliyye dersleri ve hocaları, Edebiyat Şubesi Akif piyesinin değerlendirilmesi).
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326 Pazar, s.1., (Bâb-ı âli- Bulgar Müzakeratı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2.
Matbuat	[Haber]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326 Pazar, s.2-3-4-5., (Ecnebiye Gazeteleri: Siyaset-i şark, Kazaldanka Hadisesi, Türk-Bulgar Müzakeratı, Rusya ve Konferans)
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine	[Haber]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326

İânesi		Pazar, s.5.
Muharrerât	[Dış Siyaset]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326 Pazar, s.5-6., (Ferdinant'ın Nutku),
Şûun	[Haber]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326 Pazar, s.6-7.
İlanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/34, Tarih 13 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1-2., (Nevakoviç Muhtırası)
Telgraflar	[Haber]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2.
Makale-i Mahsusa	[Hatıra]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2-3-4., (Siyasiyat-ı Dahiliyemiz Hakkında Hatırat)
Bulgarların Şımarıklığı ve Karabulak Hadisesi	[Dış Siyaset]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4.
Çırçır Harikzadegan Namına Cem' Olunan İnenin Ahzu Sebebi	[Haber]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4.
Osmanlı-Bulgar Müzakerâtı	[Dış Siyaset]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4-5.
Şûun	[Haber]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7-8., Doktor Vasıf Bey, Madenimiz Hakkında, Bulgar pasaportları, Hakimiyet-i Osmani ve Bosna-Hersek Hamdi'nin

		Mahkemesi)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2., (Devlet-i Osmaniye ve Rusya / Girit)
Telgraflar	[Haber]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.2.
Matbuat	[Haber]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5., (Ecnebiye: Konferans meselesinin şekl-i hazırı)
Muharrerât	[Dış Siyaset]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.5-6.
Şûun	[Haber]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.6-7., (Mebusan dairesi, ilk mebusanlarımız, ikinci fıkra kumandanı Şevket Paşa vs.)
Tevcîhât	[Haber]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.7-8.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/36, Tarih 15 Şevvâl 1326 Salı, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1., (Petersburg-Viyana Müzakarâtı)

Telgraflar	[Haber]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2., (Fransa, İspanya Notası, Fransa Almanya İhtilafı)
Mesail-i Hazıra-i Siyasiye	[İç Siyaset]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3., Girit meselesinin suret-i halli, Devlet-i Aliyye- Bulgaristan müzakarâtı, İran hududu)
Nâhiye	[İç Siyaset]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4.
Atinos Gazetesine	[Dış Siyaset]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4.
Matbuat	[Haber]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4-5.
Şûun	[Haber]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.5-6-7-8.
Son Telgraflar	[Haber]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1., (Sabırsızlık)
Telgraflar	[Haber]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2.
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 5	[İç Siyaset]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3., (siyasi program 140-29 nolu nüshada 9 idi. Bu

		nüşhada 10 olması gerekir)
Girit Meselesinin Suret-i Hali	[Dış Siyaset]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4.
Matbuat	[Haber]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4-5.
Şûun	[Haber]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.5-6-7., (Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Çatalca merkezinden, İzzet Paşa, Hareket-i irticaiyye müsevviklerinin mahkumiyeti, hilaf-ı nizam müdahale) (seçilen mebuslar)
Memalik-i Osmaniyyede İnhisârının Suret-i İdaresi	Duhân-ı [İktisat]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.7-8.
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Kongresi	[İç Siyaset]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.1.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2., (ihtiyatsızlık)
Girit Meselesinin Suret-i Hali	[Dış Siyaset]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.2-3.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 10	[İç Siyaset]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.3-4., (11 no. olması lazım)

Matbuat	[Haber]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.4., (Rusya'da hissiyat)
Şûun	[Haber]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.4-5-6-7-8., (İkinci fıkrada teheyycât, memalik-i Osmaniye'nin nüfusu cemiyete milletin ianesi) Beşiktaş hadisesi
İ'ânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.8., (polis dersleri, sınavlara hazırlık)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1., (Doktor Vegerle ve Bosna-Hersek)
Telgraflar	[Haber]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2.
Osmanlı Pazarı	[İktisat]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2-3.
Matbuat	[Haber]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3-4., (Hariciye Nazırının istifası)
Şûun	[Haber]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4-5-6., (İran ahrarı, Çelebi Efendi, Darü'ş-şafaka programı intihabat hileleri)
İnhisâf-ı Füsûn	[Sosyal Hayat]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7., (Belediyelerin durumu)

İzmit Redif Taburu	[Askeri]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.1., (Sırbistan ve tâviz-i iktisadi)
Telgraflar	[Haber]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin siyasi Programı 12	[İç Siyaset]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.2.
Makale-i Mahsusa	[Sosyal Hayat]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.2-3-4., (Müsâvât-Eşitlik)
Girit ve Rumca Gazeteler	[Dış Siyaset]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.4.
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İanesi	[Haber]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.4-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.5.
Muharrerât	[Dış Siyaset]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.5., (Bulgaristan Muhabirinden)
Şûun	[Haber]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.6-7., (Tevcihatta içinde var)

Son Haberler	[Haber]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1., (Bağşah ve Tebriz)
Telgraflar	[Haber]	N.140/42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1-2.
Donanmamız	[Askeri]	N.140/42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5.
Şûun	[Haber]	N.140/42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7-8., (Seçilen milletvekillerin isim ve yerleri, Tevcihat var)
İ'ânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.1., (İstimdâd)
Telgraflar	[Haber]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 11	[İç Siyaset]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.4., (patronlar ve ameleler) (13. tefrika olması gerekir)

Matbuat	[Haber]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.5., (Bosna-Hersek'in İhlakı hakkında)
Şûun	[Haber]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.5-6-7., (Dar-ül-fünun dersleri, Tevcihat),
İntihab-ı Mebusan Hakkında 1	[İç Siyaset]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.7., (Gelen ve Gelecek Mebuslarımız)
İ'lanât	[Muhletif İlanlar]	N.140/43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2., (Kayser Vilhelm ve Almanya)
Telgraflar	[Haber]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 11 devamı ve 12	[İç Siyaset]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4., (Arazi meselesi) (14 olması lazım)
Matbuat	[Haber]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4-5., (Rıfat Paşa),
Muharrerât	[Dış Siyaset]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.5-6., (Türkiye ve Bulgar ittifakına dair, Sofya muhabirinden)
Şûun	[Haber]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.6-7., (İkinci Fıkra, Mebuslar, Tevcihat)

Son Haberler	[Haber]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.7.
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1., (Muamma)
Telgraflar	[Haber]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2.
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 13	[İç Siyaset]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3., (A'sar meselesi) (1'i olması lazım)
Mösyö Dernatalin Asarı	[Dış Siyaset]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3., (Devamı var)
Matbuat	[Haber]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3-4-5., (Ecnebiye: Ahmet Rıza Bey'le mülakat)
Şûun	[Haber]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.5-6-7-8., (İkinci Fıkra'da İcraât, Ahmet Hamdi'nin İkinci Mahkemesi)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.1., (İhtiyât)
Telgraflar	[Haber]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2.

Bir Mesele-i Mühimme	[İç Siyaset]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.2.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 15	[İç Siyaset]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.3., (Umrân ve Terakki) (16 olması lazım)
Mösyö Dernatalin Eseri	[Dış Siyaset]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.3-4., (Önceki sayının devamı - sonrası var)
Matbuat	[Haber]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.4-5.
Şûun	[Haber]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.5-6., (Dersim Mesaile-i tedibiyyesi, Ordu ve Terakki)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1., (Mukataa)
Telgraflar	[Haber]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 16	[İç Siyaset]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2-3., (Serbesti-i Tedris) (17 olması lazım)
Mösyö Dernatalin Eseri 3	[Dış Siyaset]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3-4., (Geçen yazının devamı var)
Matbuat	[Haber]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4-5-7-8., (Ecnebiye- Dahiliye: Genç Türkler)

Son Haberler	[Haber]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8.
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.1., (Mukataa ve İtilâf)
Telgraflar	[Haber]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2.
325 Sene-i Maliyesi Bütçesi	[İktisat]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.2-3.
Mösyö Dernatalin Eseri	[Dış Siyaset]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.3-4., (Geçen sayının devamı - devamı var)
İkinci ve Üçüncü Ordu-yı Osmaniyenin İlk Karakolunda Ahz-ı Mevki' eden Asakir-i Osmaniyeye Tevzi Edilmek Üzere Hediye-i Senaiye	[Askeri]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.4.
Matbuat	[Haber]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.4-5.
Şûun	[Haber]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.5-6-7., (Tevcihat)
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/49, Tarih 29 Şevvâl 1326

		Pazartesi, s.1-2.
Baron Dernatalin Eseri	[Dış Siyaset]	N.140/49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.3-4., (Devamı var)
Matbuat	[Haber]	N.140/49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5.
Şûun	[Haber]	N.140/49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7., (İntihab Sandıkları, izhar-ı şadumanî, Rumların nümayişleri, Tevcihat)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Telgraflar	[Haber]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2.
Baron Dernatolin Eseri 6	[Dış Siyaset]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.3-4., (Devamı var)
Muharrerat	[Dış Siyaset]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.5., (Bulgaristan Ahvali, Bulgaristan Muhabirinden)
Matbuat	[Haber]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5.
Şûun	[Haber]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.5-6-7-8.
Haftalık Risail-i Askeriye	[Dergi İlanı]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.8., (Bültenin tanıtımı)
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/50, Tarih 30 Şevvâl 1326

		Salı, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1., (Hayal-i Siyasi)
Telgraflar	[Haber]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2., (Balkanlara dair)
"Pozitivist" Cemiyeti ve Buhran-ı Şark	[İç Siyaset]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3., (Cemiyetin beyannamesinden alınmış yazı)
Baron Derental'in Eseri	[Dış Siyaset]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4., (Yazının devamı, sonrası var)
Matbuat	[Haber]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.4-5., (Time, Duba gazetelerinde alınmış yazılar)
Muharrerat	[Haber]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.5-6., (Girit ve Yunanistan)
Şûun	[Haber]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6-7-8., (Balkan komitesi, yardımlar)
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1., (Mudhike veya haile veya hâile (Dram-trajedi)
Telgraflar	[Haber]	N.140/52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326

		Perşembe, s.1-2., (Muhtelif, Balkanlara dair)
Mösyö Dernatalin'in Eseri	[Dış Siyaset]	N.140/52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3, (Yazının 8. kısmı) (Devamı var)
Matbuat	[Haber]	N.140/52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.3-4.
Şûun	[Haber]	N.140/52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.4-5-6-7-8., (Balkan komitesi)
İ'lânât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8., (Ev satımı, kiralama)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1., (Mukataa)
Telgraflar	[Haber]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1-2., (Balkanlara dair, muhtelif)
Mösyö Dernatalik'in Eseri 9	[Dış Siyaset]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.2-3., (Devamı var)
Ereğli Ma'den-i Hümayunı	[İktisat]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.3-4.
Matbuat	[Haber]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.4-5-6., (Mukataa)
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İlânesi	[Haber]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.6.
Şûun	[Haber]	N.140/53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326

		Cuma, s.6-7-8., (Fahriye Hanım ismindeki kız öğrencinin isteği) (Balkan komitesi, mebusanlarımız),
İ'lanât	[Muhtelif İlanlar]	N.140/53,F Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1., (Buhran-ı Hazır ve İtalya)
Telgraflar	[Haber]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2., (Balkanlar'a dair)
Mösyö Dernatalik'in Eseri 9	[Dış Siyaset]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.3-4., (Devamı var)
Ereğli Maden-i Hümayunız	[İktisat]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.4-5.
Başlıksız	[Haber]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6., (İttihat ve Terakki'nin yapmış olduğu harcamalar, Firar edenlere ve diğer zor durumda olanlara)
Matbuat	[Haber]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5.
Şûun	[Haber]	N.140/54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-7-8., (Balkan Komitesi, İngiliz misafirlerimiz, mebuslarımız, Ragıp Paşa

		kütüphanesinin durumu)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1., (Fon Erental ve Mukataa)
Telgraflar	[Haber]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2., (Bulgarlara dair)
Mösyö Dernatalik'in Eseri 11	[Dış Siyaset]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.3-4.
Matbuat	[Haber]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.4-5-6., (Şark ahvali, Viyana darülfünunu hadisesi) (Gazete çevirileri yabancı)
Bakir-i Osmaniye Hedaya-yı Şitaiyye Olmak Üzere İttihad ve Terakki Cemiyeti Vasılasıyla İta Olunan İnanat ve Melbusat	[Haber]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6., (Askeriyeye yapılan yardımlar)
Şûun	[Haber]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6-7-8.
İlanat	[Gazete İlanı]	N.140/56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.8., (Kadın gazetesinin ilanı Selanik'te çıkıyor)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1., (Teslim)
Telgraflar	[Haber]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326

		Salı, s.1-2., (Balkanlara dair, muhtelif)
Mösyö Dörnatalik'in Eseri 12	[Dış Siyaset]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.4-5., (Hitâm-son)
Matbuat	[Haber]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.5-6.
Muharrerat	[Haber]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6., (Bulgar müslümanları)
Şûun	[Haber]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6-7-8., (Meclis-i Mebusan dairesi)
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1., (Avusturya-Macaristan ve Sırbıye-Karadağ)
Telgraflar	[Haber]	N.140/58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2.
Matbuat	[Haber]	N.140/58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.4-5., (Pallaviçi'nin Mezuniyeti)
Şûun	[Haber]	N.140/58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.5-6-7-8., (Meclis-i Mebusan'ın küşadı, Mahmud Şevket Paşa'nın Beyannamesi) (Yardımları)
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326

		Çarşamba, s.8.
Telgraflar	[Haber]	N.140/59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3-4-5-6., (Yemen Islahatı)
Matbuat	[Haber]	N.140/59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6-7-8., (Harb tehlikesi)
İlanat	[Tiyatro İlanı]	N.140/59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8., (Jöntürk Tiyatrosu, Celâl Oyunu)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1., (Rusya ve Balkan İttifakı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.2-3-4-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.5-6.
Orman Mektebi Hakkında	[Eğitim]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.7-8
Yeni Kitaplar	[Kitap İlanı]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8., (Hakkı Paşa'nın kerimesi Nüzhet Fehime Hanımın "Adalet Yerini Buldu" tiyatro risalesi)

Doktor Uncuyan	[Haber]	N.140/60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8., (Doktorun duyurusu)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1., (Girit ve Kral Yorgi)
Telgraflar	[Haber]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2-3-4., (Resmi gecidi)
Matbuat	[Haber]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5-6., (Baran Erental'ın sıkıntıları)
İlanat	[Dergi İlanı]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8., (Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası, Sahibi Muhammed Cavid yazar Rıza Tevfik)
Son Darbe	[Tiyatro İlanı]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8., ("Son darbe" adlı oyunun tanıtımı yazarı: Hüseyin Kazım Bey, Tercüman-ı Hakikat gazetesi baş muharriri)
Son Haberler	[Haber]	N.140/61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326

		Pazar, s.1., (Siyaset, atâlet)
Telgraflar	[Haber]	N.140/62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.2-3-4-5-6., (Mekteb-i mülkiye ve Darül-fünunda tevzi-i mükafat, Birinci çıkanların nutku, müdürlerin nutku)
Askerlik Hakkında	[Askeri]	N.140/62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.6-7.
Matbuat	[Haber]	N.140/62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7-8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1., (Osmanlı-Bulgar itilafi)
Telgraflar	[Haber]	N.140/63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2.
Bütçe ve Fevâidi 1	[İktisat]	N.140/63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2-3.
Şûun	[Haber]	N.140/63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.3-4-5., (Yardım, Tevcihat)
Matbuat	[Haber]	N.140/63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.7-8.

Envâr-ı Ulûm	[Gazete İlanı]	N.140/63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.8., (Gazatenin tanıtımı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.3-4-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
Dersaadet Mebusları	[İç Siyaset]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1., (İttihat ve Terakkinin millet vekili adayları)
İsminden Utunan Adamlar	[İç Siyaset]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1., (Karanlıkta iş yapan, kişiliksiz insanlar, bunların açıklanacağını söylüyor, istibdatçıları kastediyor)
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2., (Bâb-ı âli ve sefir pallavicini)
Telgraflar	[Haber]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3.
Şûun,	[Konser İlanı]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4-5-6., (Mükemmel konser, Fransız sanatçılardan)

Matbuat	[Haber]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6-7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2., (Teselliye ve Ta'ziyye)
Dersaadet Mebusları (Namzedler)	[İç Siyaset]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.
Girit Hakkında	[Dış Siyaset]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.
Bahriyeye de Müdahale	[İç Siyaset]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-3.
Şûun	[Haber]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.3-4-5-6.
Muharrerat, (Bulgaristan'dan Mektup)	[Mektup]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6.
Matbuat	[Haber]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.7-8.
İ'lanat,	[Muhtelif İlanlar]	N.140/66, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8.
Siyasiyati	[İç Siyaset]	N.140/67, Tarih 17 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1., (Meclis-i Mahusa programı, şimdiye kadar mebus

		çıklarları)
İstanbul Meb'usları (Nâmzedler)	[İç Siyaset]	N.140/67, Tarih 17 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1.
İhtâr-ı Mahsûs	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/67, Tarih 17 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1., (Gazete sayfa sayısı, millet meclisindeki görüşmelerin verileceği)
Telgraflar	[Haber]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.3-4-5., (Ziraat tedrisatı)
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İanesi	[Haber]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5-6.
Matbuat	[Haber]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-7-8.
İnkılâb-ı İktisâdi	[İktisat]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8.
İstanbul Meb'ûsları	[İç Siyaset]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1., (İstanbul milletvekilleri)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2., (Hıyânet değil hizmet)
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326

		Cumartesi, s.8.
Mebus Çıkanlar	[İç Siyaset]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1-2., (Tereddüdât)
Telgraflar	[Haber]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.2.
Kâmil Paşa Kabinesi	[İç Siyaset]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3.
Şûun	[Haber]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3-4-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7-8.
İ'lanat	[Kitap İlanı]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8., (Yeni kitaplar "Sayf ve Kalem" askeri kitap) Tabanca tanıtımı,
Son Haberler	[Haber]	N.140/69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s., (Siyaset-i müstakile ve itilafat)
Telgraflar	[Haber]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326

		Pazartesi, s.2-3-4-5.
Şurâ-yı Ümmet	[Askeri]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6., (Ordumuzun geliştirilmesi)
Matbuat	[Haber]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6-7.
Ereğli Maden-i Hümayun 3	[İktisat]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1., (Lu'b-i atik bir sadrazam)
Telgraflar	[Haber]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2.
Ahmet Rıza Bey'le Mülakat	[İç Siyaset]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6-7., (Meclis-i mebusan riyasetine İttihat ve Terakki Cemiyetinin adayı)
Şûun	[Haber]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3-4-5.
Avrupa'da Tahsil	[Eğitim]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.5-6., (Devamı var)
Matbuat	[Haber]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.

Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1., (Osmanlılar ve İngilizler)
Telgraflar	[Haber]	N.140/72, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4-5-6-7., (Mebusan programı, Meclis-i ayan azası)
Ahmet Rıza Bey'le Mülakat	[İç Siyaset]	N.140/72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6.
Matbuat	[Haber]	N.140/72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.7-8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1., (İtilafperver Fon Erental)
Telgraflar	[Haber]	N.140/73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3-4., (Yardım, Manastır Milli Tiyatro Heyeti),
Muharrerat	[Dış Siyaset]	N.140/73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326

		Perşembe, s.4-5., (Romanya Ziraanın Avusturya'ya Karşı Boykot İlanı)
Avusturya'nın Notası	[Dış Siyaset]	N.140/73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5.
Matbuat	[Haber]	N.140/73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5-6
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1.
Nutk-ı Hümayun	[İç Siyaset]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1-2-3-4-5., (Padişahın meclis açılış konuşması) Milletvekilleri adları yerleri, telgraflar)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	[Haber]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.5., (Dimetoka Cemiyetinden)
Dün Geceki Tenvirât	[Haber]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.5., (İstanbul'daki şenlikler, havaya kurşun sıkma)
Matbuat	[Haber]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.6-7.
Ereğli Maden-i Hümayun 4	[İktisat]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.

Telgraflar	[Haber]	N.140/75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2-3.
Şûun	[Haber]	N.140/75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.4-5-6.
Matbuat	[Haber]	N.140/75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1., (Mükata ve Kamil Paşa)
Telgraflar	[Haber]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1-2-3.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3-4.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3-4.
Şûun	[Haber]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.4-5-6-7.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
Matbuat	[Haber]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.

Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1., (Büyük Sırbıya'ya doğru)
Telgraflar	[Haber]	N.140/77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2., (Tedkik-i intihabat vesaire)
Şûun	[Haber]	N.140/77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2-3-4-5., (Tevcihat, mülkiye)
Matbuat	[Haber]	N.140/77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6-7.
Ereğli Maden-i Hümayun 5	[İktisat]	N.140/77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.7.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1., (Sadrazam paşa - Ali Haydar Mithat Bey)
Telgraflar	[Haber]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3.
Havadisat	[Haber]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326

		Salı, s.4-5-6., Yeni Bir Başlık Havadisat
Muharrerat	[Mektup]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6-7., (Avusturya Mektubu)
Matbuat	[Haber]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.7-8., (Bosna-Hersek İlhakı)
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2., (Meclis-i Mebusan ve Kamil Paşa)
Telgraflar	[Haber]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2.
Meclis-i Mebusanda	[İç Siyaset]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3-4., (Mecliste olanlar, meclis-i mebusan müzakeratı)
Şûun	[Haber]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.4-5., (Amerika donanması ve Osmanlı zabıtaları Tevcihat mülkiyenin),
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
Matbuat	[Haber]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1., (Gaflet-i hukukiye

		ve siyasiyye)
Telgraflar	[Haber]	N.140/80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3-4-5., (Meclis-i mebusan müzakeratı, Tebrik telgrafları, genel olarak meclisle ilgili tüm bilgiler)
Milletvekillerine: Tasfiye-i Memuriyet - Tensik-i Maâşât 1	[İç Siyaset]	N.140/80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5.
Şûun	[Haber]	N.140/80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5-6-7-8.
İ'lanat,	[Muhtelif İlanlar]	N.140/80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8.
Meclis-i Mebusanın Nazar-ı Dikkatine	[İç Siyaset]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.
Siyasiyat İtilaf ve Fon Erental	[Dış Siyaset]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3.
Şûun	[Haber]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.3-4-5-6. (Tevcihat)
Matbuat	[Haber]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.6-7-8.

İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/82, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1., (Ca'li veyahut ciddi)
Meclis-i Mebusan Riyâseti	[İç Siyaset]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3-4-5-6.
Muharrerat	[Mektup]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.6., (Romanya Mektubu)
Matbuat	[Haber]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7.
Matbuat	[Haber]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7.
Ereğli Maden Hümayun	[İktisat]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
Nutk-ı Hümayun'a Cevab	[İç Siyaset]	N.140/83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
Dumada	[Dış Siyaset]	N.140/83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3., (Mösyö İzvol'ski'nin

		Beyanatı)
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.3-4-5-6., (Meclis-i Mebusan Müzakeratı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.6.
Darülfünundan Tıp Fakültesi ve Mekteb-i Tıbbiyenin Tevhidi Meselesi	[Eğitim]	N.140/83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.6-7.
Şûun	[Haber]	N.140/83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.7-8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1., (Balkan Heyet-i Müttefikası)
Telgraflar	[Haber]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-4., (Meclis müzakeratı ve diğer hususlar)
Şûun	[Haber]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.4-5-6-7.
Muharrerat	[Mektup]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.7., (Bulgaristan'dan Mektup)
İtihat ve Terakki Vasıtasıyla Askere Yardım	[Haber]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
Mühim Bir Konferans	[Konferans İlanı]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8., (Gazetelerin

		düzenlediği programı da var)
İlanat	[Dergi İlanı]	N.140/84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8., (Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuasının Tanıtımı),
Siyasiyat,	[Uluslararası İlişkiler]	N.140/85, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1., (Mü'temer Mev'ud (Sözverilmiş Kongre)
Telgraflar	[Haber]	N.140/85, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/85, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.2-3-4-5-6., (Meclis müzakeratı ve diğer mecliste olanlar)
Şûun	[Haber]	N.140/85, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7-8.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1-2.
Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası	[Dergi İlanı]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.4.
Telgraflar	[Haber]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3.
Şûun	[Haber]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.4-5-6., (Sayfa 5'te Şurâ-yı Ümmetle ilgili yazı var)
Matbuat	[Haber]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.6-7-8., (Rusya notası, Avusturya'da efkâr-ı umumi, Avusturya muhtırası)

Şûun	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.5., (Şurâ-yı Ümmetle ilgili yazı var)
Muharrerat,	[Mektup]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.6., (Bulgaristan'da Maarif-i İslamiyye)
Hafiye Faciaları	[Tiyatro İlanı]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.8., (Oyun hakkında "Hafiye Faciaları")
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.8.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/87, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2-3-4-5-6., (Sekizinci İçtima)
Şûun	[Haber]	N.140/87, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.6-7., (Tevcihat)
Telgraflar	[Haber]	N.140/87, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/87, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.8., (Dürbün İlanı)
Ta'ziye-i Milliye	[Taziye]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1., (İtalya'daki Zelzele Münasebetiyle)
İhtar	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1., (Şurâ-yı Ümmetin kendi matbaasını kurduğu artık daha iyi baskı olacağı ve başka işler yapabileceği)

Buhran-ı İran	[Dış Siyaset]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3-4., (Meclis müzakeratı da içinde) (Devamı var)
Şûun	[Haber]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.4-5-6-7., (Yıldızda verilen ziyafet, yemek listesi de var, Tevcihat mülkiye),
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
Telgraflar	[Haber]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
Hürriyet Muhakemeleri	[Kitap İlanı]	N.140/88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8., (Namık Kemâl'in eseri)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1., (Çıkmaz yol)
Telgraflar	[Haber]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1.
Şûun	[Haber]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3., (Tevcihat mülkiye, ilmiyye)
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6., (88 sayının devamı Meclis-i Mebusan'ın)

İtalya'da Hareket-i Arz	[Haber]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7.
Matbuat	[Haber]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/89, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
İd-ı Adhâ	[Tebrik]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1., (Bayram dolayısıyla)
Şûun	[Haber]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1-2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2.
Havadis	[Haber]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3-4.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.4-5-6-7.
Matbuat	[Haber]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
Makale-i Mahsusa	[İç Siyaset]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2., (Meclis-i Mebusan'da kanun lahiyaları)
Telgraflar	[Haber]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.

Şûun	[Haber]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-4.
Matbuat	[Haber]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.5., (Rusya'nın İran'a müdahalesi)
Ereğli Maden-i Hümayunu 7	[İktisat]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.6-7.
Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası	[Dergi İlanı]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.7., (Yayın hakkında bilgi)
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	[Haber]	N.140/92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1., (Meclise karşı duyulan itirazların cemiyete değil meclise yapılması gerektiği)
Meclis-i Mebusanda, Tahsilat Nizâm-nâmesi,	[İç Siyaset]	N.140/92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.2-3.
Şûun	[Haber]	N.140/92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.4-5-6.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.8.
Meclis-i Mebusanda	[İç Siyaset]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326

		Çarşamba, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Girit Meselesi - Mekteb-i Hukukta İçtima	[Dış Siyaset]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.3-4.
Dahili	[Haber]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.6-7., (Mekteb-i harbiyyede)
Matbuat	[Haber]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.7-8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Taht-ı Himayesinde Manastırda Müessis Askeri Kulübü Menfaatine "Hafiye Faciaları",	[Tiyatro İlanı]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.8.
Garib Efsaneler	[İç Siyaset]	N.140/94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2-3.
Telgraflar	[Haber]	N.140/94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.3.
Şûun	[Haber]	N.140/94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.3-4-5-6.
Matbuat	[Haber]	N.140/94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.6-7.

Yeni Kitaplar	[Kitap İlanı]	N.140/94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7., (Enderun mektebi müdür muavinin kitabı: Kur'an-ı Kerim ve Kanun-ı Esasi) Hafiyeye Faciaları Oyunu.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.8.
Garib Efsaneler	[İç Siyaset]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1-2., (Girit meselesi nasıl meydana çıktı).
Telgraflar	[Haber]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2.
Mekteb-i Hukukta Konferans	[Konfeans İlanı]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3., (Gazetenin yazarı Cevat'ın konferansı da var ağırlıklı olarak)
Şûun	[Haber]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.4-5-6-7.
Muharrerat	[Dış Siyaset]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.7., (Bulgaristan Muhabirinden, "Bulgaristan'ın Son Ümidi").
Matbuat	[Haber]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.7-8., (Namık Kemal'in Hürriyet Muhakemeleri ve İstifade-i Vatan Makaleleri, Duyuru / Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası)
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326

		Cuma, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1., (Viyana ve Belgrat)
İkdâm Müdür ve Ser-muharriri Beyefendiye	[Tezkip]	N.140/96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1., (İkdam'ın yazısının hakaret içerdiği, tezkip)
Telgraflar	[Haber]	N.140/96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6-7.
Matbuat	[Haber]	N.140/96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
Telgraflar	[Haber]	N.140/97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1-2.
Tarihten İbret Alalım	[Askeri]	N.140/97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3-4-5., (Girit ve AHMET Rıza, Kral Edvard'ın İst. Ziyareti)
Şehbenderlik Vezaiifi-Terakkiyât-ı Ticariyemiz	[İktisat]	N.140/97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.6-7.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326

			Pazar, s.8.
Matbuat		[Haber]	N.140/97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
Başlıksız		[Gazatenin Açıklamaları]	N.140/98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1., (Gazetede çıkan yazılarda imza sahibi sorumludur. Meclis-i Mebusan reisinin açıklaması) (Tehlike-i Tefrika yazısı üzerine)
Meclis-i Mebusanda Beyanatu	Vükelânın	[İç Siyaset]	N.140/98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2.
Telgraflar		[Haber]	N.140/98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun		[Haber]	N.140/98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-4-5., (Dolandırıcılık, kendini İttihat ve Terakki Cemiyetinden gösteren), s.4.
Matbuat		[Haber]	N.140/98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.6-7.
İ'lanat		[Muhtelif İlanlar]	N.140/98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
Meclis-i Mebusanda		[İç Siyaset]	N.140/99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-2.
Telgraflar		[Haber]	N.140/99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.2-3.

Meclis-i Mebusanın 30 Kânûn-ı evvel 324 Tarihli Ruz-name-i Müzakeratı,	[İç Siyaset]	N.140/99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.3-4-5-6.
Şûun	[Haber]	N.140/99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7.
Meclis-i Mebusanda	[İç Siyaset]	N.140/100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1-2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Meclis-i Mebusenin 31 Kânûn-ı evvel 324 Tarihli, Ruz-name Müzakeratı (11. ictimâ)	[İç Siyaset]	N.140/100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3-4., (Meclisteki görüşmeler)
Şûun	[Haber]	N.140/100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.4-5-6-7., (Fedekaran-ı Millet Cemiyetinin mahiyeti)
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.7-8., (Onuncu İctimânın devamı)
"Feda-kâran-ı Millet Cemiyeti" Meselesi	[İç Siyaset]	N.140/101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.1.
Sadrazam Kamil Paşa'nın Dün Meclis-i Mebusanda İrad Ettiği Nutkun Suretidir	[İç Siyaset]	N.140/101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.1-2-3-4.
Meclis-i Mebusan'da	[İç Siyaset]	N.140/101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.4-5.
Dünkü Meclis-i Mebusan'ın Devamı	[İç Siyaset]	N.140/101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326

		Perşembe, s.5-6., (Onuncu ictimanın devamı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/101, Tarih 21 Zi-1-hicce 1326 Perşembe, s.6.
Şûun	[Haber]	N.140/101, Tarih 21 Zi-1-hicce 1326 Perşembe, s.6-7.
Başlıkta Hadise-i Müessifesi	[İç Siyaset]	N.140/101, Tarih 21 Zi-1-hicce 1326 Perşembe, s.7.
Onuncu İctimanın Devamı	[İç Siyaset]	N.140/101, Tarih 21 Zi-1-hicce 1326 Perşembe, s.7-8.
İcmal-i Dahiliye	[Sosyal Hayat]	N.140/103, Tarih 23 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.1., (Ülkedeki kuraklık ve pahalılık)
Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/103, Tarih 24 Zi-1-hicce 1326 Pazar, s.1.
Telgraflar	[Haber]	N.140/103, Tarih 23 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.1-2.
Şûun	[Haber]	N.140/103, Tarih 23 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.3-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/103, Tarih 23 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.6-7-8.
Tiyatro	[Tiyatro İlanı]	N.140/103, Tarih 23 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.8., (Oyunun adı İstibdatın, son perdesi)

İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
İhtar	[İç Siyaset]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1., (Hususi İtilaflar)
Telgraflar	[Haber]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1., (Muhtelif)
İhtar-ı Mühimme	[Gazetenin Açıklamaları]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2., (Katal Mendos'un eseri) (Gazetede tefrika edilcek olan Bir Sergüzeşt-i Hunin Dinli eser hk.)
Şûun	[Haber]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3-4-5.
Matbuat	[Haber]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.5-6-7.
Son Haberler	[Haber]	N.140/104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
Siyasiyat, Zolodokiler Meclis-i Mebusanda	[İç Siyaset]	N.140/105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1.
İcmal-i Harici	[Dış Siyaset]	N.140/105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2., (Girit)
Telgraflar	[Haber]	N.140/105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.
Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326

		Pazartesi, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/105, Tarih 25 Zi-1-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-5-6., (Türkiye-Avusturya İtilafı, Meclis-i Dretman Müzakareti, Müstevcilat)
Matbuat	[Haber]	N.140/105, Tarih 25 Zi-1-hicce 1326 Pazartesi, s.6-7-9., (Buhran-ı terk ve İngiltere efkâr-ı umumiyesi)
İ'lanat	[Dergi İlanı]	N.140/105, Tarih 25 Zi-1-hicce 1326 Pazartesi, s.8., (Tababet-i hazıra mecmuası, "kalem" gazetesinden hatıralar ilanları var.)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/106, Tarih 26 Zi-1-hicce 1326 Salı, s.1.
Meclis-i Mebusan'da	[İç Siyaset]	N.140/106, Tarih 26 Zi-1-hicce 1326 Salı, s.1.
İhtar-ı Mühimme	[Haber]	N.140/106, Tarih 26 Zi-1-hicce 1326 Salı, s.1-2., (Bir Ser-güzeşt-i Hunin hakkında)
Telgraflar	[Haber]	N.140/106, Tarih 26 Zi-1-hicce 1326 Salı, s.2-3.
Şûun	[Haber]	N.140/106, Tarih 26 Zi-1-hicce 1326 Salı, s.3-4-5.
Gazeteler	[Haber]	N.140/106, Tarih 26 Zi-1-hicce 1326 Salı, s.5-6.

Matbuat-	[Haber]	N.140/106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7-8., (Girit, Bosna-Hersek)
İcmal-i Harici	[Dış Siyaset]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1., (Devlet-i Aliyye Avusturya İtilafı)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1-2., (Bağdat hattı),
Telgraflar	[Haber]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3.
Şark Buhranı, Avrupanın Vazifesi	[Dış Siyaset]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.6-7.
Kamil Paşa'nın Beyanâtı	[İç Siyaset]	N.140/107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.7.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1., (Devlet-i Osmaniye ve Bulgaristan Hükümeti)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1., (Meclis-i Mebusanda Müfid Teklifler)
İhtar-ı Mühim	[Dış Siyaset]	N.140/109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326

		Cuma, s.1-2., (Dış politika)
Telgraflar	[Haber]	N.140/109, Tarih 29 Zi-1-hicce 1326 Cuma, s.2.
Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/109, Tarih 29 Zi-1-hicce 1326 Cuma, s.2-3-4.
Matbuat	[Haber]	N.140/109, Tarih 29 Zi-1-hicce 1326 Cuma, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/109, Tarih 29 Zi-1-hicce 1326 Cuma, s.8.
Enzâr-ı Hamiyet	[İç Siyaset]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.1.
İcmal-i Dahiliye	[İç Siyaset]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.1., (Hakim nizamdır)
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.1-2., (İhtilaf-ı ahir ve adem-i memnuniyet, Boşnak kardeşlerimize)
Telgraflar	[Haber]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.2.
Şûun	[Haber]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6-7.
Matbuat	[Haber]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/110, Tarih 30 Zi-1-hicce 1326 Cumartesi, s.8., (Fransızca ve Rusça

dersi veren öğretmen),

Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.1., (Balkan mesaili)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.1., (İş bilmek, yol bilmek)
İhtar-ı Mühim	[İç Siyaset]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.1-2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.2.
Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.2-3-4-5.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.5-6.
Şurâ-yı Ümmet Gazetesinin Tefrikası 1, Bir Ser-güzeşt-i huni	[Roman Tefrikası]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.7.
Muharrerat	[Haber]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.8.
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1., (Hüsn-i Niyet, Hüsn- i Tefsir)

Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1-2., (İlk Meclis-i Mebusan)
Telgraflar	[Haber]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.3-4-5-6., (Sene-i Cedide, Rumeli'nin hali kilise münazarası)
Bir Ser-güzeşt-i huni 2	[Roman Tefrikası]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.7., (Tercüme: Ali Nusret)
Matbuat	[Haber]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8., (Bosna-Hersek)
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.1., (Bulgaristan'ın tedarikat-ı Askeriyesi)
Telgraflar	[Haber]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.1.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.1-2.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.2-3-4.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	[İç Siyaset]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327

		Salı, s.5-6., (Onsekizinci İctima)
Bir Ser-güzeşt-i huni 3	[Roman Tefrikası]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.7.
Matbuat	[Haber]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1., (Bulgarlar ve Hüsniyet)
İttihadımız Daimidir	[Haber]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1., (İttihat ve Terakki Cemiyeti Selanik'ten Açıklama)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1-2., Maarif hakkında (Neler söylemeyen neler dinlenecek?)
Telgraflar	[Haber]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.2-3-4-5.
Vilâyât	[Haber]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.5.
Matbuat	[Haber]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327

		Çarşamba, s.5-6., (Sırp buhranı)
Bir Ser-güzeşt-i huni 4,	[Roman Tefrikası]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.7.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/114, Tarih 3 Muharrem 1327 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.1., (Gerginlik) (Bulgaristanla Hükümet arasında)
Telgraflar	[Haber]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.1.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.1-2-3.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.3-4-5-6., (İstiklal-ı Öneri'nin 2. sene-i dünya)
Vilâyât	[Haber]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.6-7., (Tayin-i memurin)
Bir Ser-güzeşt-i huni	[Roman Tefrikası,]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.7.
Matbuat	[Haber]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.1., (Buhran-ı Şarkî)

İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.1-2., (Evrak-ı resmiyye ve Hususiye)
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.2.
Telgraflar	[Haber]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.2-3-4-5., (1325 senesi bütçesi)
Şûun-ı Dahiliye	[İktisat]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.2-3-4-5., (1325 senesi bütçesi)
Matbuat	[Haber]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.6.
Bir Ser-güzeşt-i huni	[Roman Tefrikası]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.7.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.1-2., (Usul-ı Tahkim)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.2.

Telgraflar	[Haber]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.2-3.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.3-4.
Muharrerat	[İç Siyaset]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.5., (Mevkufin)
Matbuat	[Haber]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.6.
Muharrerat	[Haber]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
Matbuat	[Haber]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
Bir Ser-güzeşt Huni	[Roman Tefrikası]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
Siyasiyat	[Dış Siyaset]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.1., (Yine Balkan Buhranı)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.1-2., (Enkaz-ı İstibdatın Tamiri)
Telgraflar	[Haber]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem

		1327 Pazar, s.2-3.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.4-5.
Bir Ser-güzeşt-i huni	[Roman Tefrikası]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.7.
Matbuat	[Haber]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez-i Umumiyesine Edirne Heyet-i Merkeziyesinden	[İç Siyaset]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1.
İcmal-i Dahiliye	[Haber]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1., (Meclis-i mebusanda mühim bir gün)
Telgraflar	[Haber]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.3.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.3-4-5., (Kurdistan ve meşrutiyet, Amerika'nın yardımı askerlere)
Matbuat	[Haber]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8.

İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8., (Saat ilanı)
Telgraflar	[Haber]	N.140/120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.2-3-4.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.4-5-6., (Bütçenin tevazünü)
Bir Ser-güzeşt-i huni	[Roman Tefrikası]	N.140/120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.7.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Salı, s.1., (Bulgar meselesinin safha-i ahiresi)
İcmal-i Dahili	[İç Siyaset]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1-2., (Rumeli'de kiliseler)
Muharrerat	[Haber]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.6.
Matbuat	[Haber]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.6.
Bir Ser-güzeşt Huni	[Roman Tefrikası]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.7.
Son Haberler	[Haber]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.8.
İlanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem

		1327 Çarşamba, s.8.
Siyasiyat	[İç Siyaset]	N.140/121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1., (Ahval-i Ahire)
Telgraflar	[Haber]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.1.
A'yan	[İç Siyaset]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.2.
Telgraflar,	[Haber]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	[Haber]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.2-3-4., Devlet-i Osmaniye ve Avusturya İtilafı
Meclis-i Mebusan	[İç Siyaset]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.4-5-6.
Matbuat	[Haber]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
İ'lanat	[Muhtelif İlanlar]	N.140/122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.

3. BÖLÜM

KONULARINA GÖRE FİHRİST

3.1. DİL VE EDEBİYAT

3.1.1. Edebiyat İle İlgili Makaleler

3.1.2. Edebi Eserler

A) BİYOGRAFİ

B) HATIRA

C) MEKTUP

D) ŞİİR

E) MÜLAKAT

3.1.3. Dil

3.1.4. Tenkit ve Polemik Yazıları

3.1.5. Tercüme Edebi Eserler

A) ROMAN TEFRİKASI

3.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler

3.2. SOSYAL HAYAT

3.3. EĞİTİM VE ÖĞRETİM

3.4. TARİH

3.5. SİYASET

3.5.1. İç Siyaset

3.5.2. Dış Siyaset

3.5.3 Uluslararası İlişkiler

- 3.6. HABERLER**
- 3.7. ASKERİ**
- 3.8. İKTİSAT**
- 3.9. DİN**
- 3.10. TIP**
- 3.11. BASIN**
- 3.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI**
- 3.13. BİLDİRİ**
- 3.14. AZINLIKLAR**
- 3.15. GÖÇMENLER**
- 3.16. TEKZİP**
- 3.17. NEKROLOJİ**
- 3.18. TEŞEKKÜR**
- 3.19. TAZİYE**
- 3.20. İLANLAR**
  - 3.20.1. Kitap İlanı**
  - 3.20.2. Dergi İlanı**
  - 3.20.3. Gazete İlanı**
  - 3.20.4. Kitapçı İlanı**
  - 3.20.5. Tiyatro İlanı**
  - 3.20.6. Konser İlanı**
  - 3.20.7. Konferans İlanı**
  - 3.20.8. Muhtelif İlanlar**

3.1.DİL VE EDEBİYAT

3.1.1. Edebiyat İle İlgili Makaleler

ALİ NUSRET

Edebiyatta Vatanperverlik

N. 171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe s. 5-6,12 Mart 1325.

Musâhabe-i Edebiyye

N. 187 Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1-2, 28 Mart 1325 (Edebiyatta Askerlik).

HİKMET RECAİ

Dün, Bugün, Yarın

N. 219, Tarih 22 Nisan, 1326 Perşembe, s.7-8 (Edebiyatın geçmişten o güne kadar ki aşamalarının yorumlanması)

KENAN

Kitabat-ı resmi ve Kâtiblik

N. 140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s. 6-7. (Resmi katipliğin önemi , yazarlığın nasıl olması gerektiği , katiplikte karşılaşılan zorluklar , nasıl iyi bir katip olunur)

3.1.2. Edebi Eserler

A) BİYOGRAFİ

MAHMUT KEMAL [İbnü'l EMİN]

Hayat-ı Meşâhir

N. 218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe,s.9-10(ilimde ve sanatta her zaman marifet sahibi kişilerin önde olması gerektiğinden bahsediliyor.)

Hayat-ı Meşahir

N. 219 Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s. 5-6 (Biyografi yazarken hangi usullere ve şartlara dikkat edilmesi gerektiği ve neden iyi biyografi yazamadığımızın irdelenmesi)

Hayat-ı Meşâhir

N. 220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s. 9-10 (İsmet Efendi)

B) HATIRA

İMZASIZ

Makale-i Mahsusa

N.140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2-3-4. (Siyasiyat-ı Dahiliyemiz Hakkında Hatırat) Osmanlı tarihi ile ilgili hatıralara yer verilmiş ve yaşanmış olaylardan ders çıkarılması üzerinde durulur)

C) MEKTUP

AHMET RASİM

Şehir Mektubu

N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 3-4 Her... (meclis kadrosuna giremeyen bir şahıs hakkında nüktedan sözlerin belirtildiği bir yazıdır.)

Şehir Mektubu

N. 205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 2-3 Doğruyu , (Toplumdaki muhafazakar görünüm yalan söylemenin değişik biçimleri hakkında ilginç örnekler sunuyor)

Şehir Mektubu

N. 207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 4-5 Paraları .... Vermeli!(İki kısımdan oluşan yazıda ilkinde yazar kendi dönemindeki vergi toplama konusunda karşılaştığı usulsüzlüklerden zorbalıklardan yakınıyor.İkinci kısım da bir çeşit yakınmadan ibaret. Bu kısımda yazar Tanin gazetesinin ortaya attığı telif hakkı kavramına itiraz ediyor

Şehir Mektubu

N. 208, Tarih 4 şubat 1325 Perşembe, s. 4-5 (Nasılız? Başlıklı). (Toplumun nasıl değiştiğini gidişattan memnun olmadığını belirtir.)

Şehir Mektubu

N. 209, Tarih 11 şubat 1325 Perşembe, s.4 (Bilmece).

Şehir Mektubu	N. 210, Tarih 18 şubat 1325 Perşembe, s.4-5 (Siyasi dersler 1).
Şehir Mektubu	N. 211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s. 4-5 (Siyasi derler).
Şehir Mektubu	N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 3-4 (Siyasi Tarih.er 3, AHMET Rıza Müstear İsmi?).
Şehir Mektubu	N. 213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s. 3-4 (Siyasi derler 4).
ALİ [Humbaracı-zâde]	
Mekâtfb	N. 194 Tarih ? s.15
CEMAL [İbn Ali]	
Bulgaristan Mektubu	N. 210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
CEVÂT	
Bulgaristan mektubu	N. 140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 5.
Bulgaristan Mektubu	N. 140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s. 4-5.
Bulgaristan'dan Mektup,	N. 140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 4-5, I Teşrin-i evvel 1324, 14 Teşrin-i evvel 1908
Bulgaristan'dan Mektub	N. 140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 / 1 Teşrin-i evvel 1324 16 Teşrin-i evvel 1908, Perşembe s. 5-6.
Bulgaristan'dan Mektub	N. 140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s. 4-5, 3 Teşrin-i evvel 1314, 16 Teşrin-i evvel

	1908.
Bulgaristan Mektubu	N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 6-7, 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan'dan Mektub	N. 140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s. 3-4, 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan'dan Mektub	N. 140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 2-3, 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan Mektubu	N. 140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s. -45, 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan Mektubu	N. 140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s. 5-6, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan Mektubu	N. 140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s. 3-4, 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908 (Kabine ve efkâr-ı Umumiye).
Bulgaristan Mektubu	N. 140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 5, 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908.

FAHREDDİN RAŞİD

Fransa Mektupları 2	N. 202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 10-11 (M.B) N. 4.
Fransa Mektupları 2	N. 202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 10-11

Fransa Mektupları 3	N. 203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14.
Fransa Mektupları 3	N. 203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 14.
Fransa Mektupları 4	N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 14-15 (Pariste Luver müzesini ziyaret) (Eserler hakkında bilgi)
Mekâfîb, Fransa 5	N. 208, Tarih 4 Şubat 1325 peğrşembe, s.6-7 (Askeriyeye Tarih).
Fransa Mektupları 6	N. 213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.6.
Fransa Mektupları	N. 214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s. 5.
Fransa Mektupları	N. 215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s. 7-
Fransa Mektupları	N. 216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.7 (Çalışmayla ilgili güzel sözler var).
HAMİT HAMDİ	
Mektubat	N. 173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s. 5-6, 14 Mart 1325 (Açık Mektup) 2 Mevhanzade Rıfat Bey'e.
İMZASIZ	
Mektub-u Mahsus, Cenevreden	N. 201, tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 12
Muharrerat	N. 140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s. 6 (Bulgaristan'da Maarif-i İslamiye).
Muharrerat	N. 175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.7, 16 Mart 1325.
Müktesibât	N. 182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s. 3-4,

23 Mart 1325.

Mektub	N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s. 7 (Fuad Paşa'nın nefyi ile ilgili) (Mısır baskısı) N.1.
Mekatib	N. 195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 10-11.
Varna'dan Mektub	N. 140/10 Lazih ile Ramazan 1326/ 2 Teşrîn-i evvel 1324 15 Teşrîn-i evvel 1908, Perşembe s. 6.
Girit'den Mektub	N. 140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5, 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
Muharrerat, Bulgaristan'dan Mektup	N. 140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s. 6.
Bulgaristan'dan Mektup	N. 140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 5-6.
Muharerat	N. 140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s. 6-7 (Avusturya Mektubu).
Muharrerat	N. 140-82, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 6 (Romanya Mektubu).
Muharrerat	N. 140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s. 7 (Bulgaristan'dan Mektup)

KÂZİM

[Manastır rüşdi-i askeri 4. sene Talebesinden]	N. 172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.7 13 Mart 1325 (ittihat ve Terakki Cemiyet-i Mukaddesine Arz-Şükran)
---	---

L.V

Açık Mektup	N. 140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s. 6, 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel
-------------	---

1908 (İttihat ve Terakki Cemiyet-i Muhteremesine).

MAHMUT FİKRED

Açık Mektup

N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 11
(Askerlere hitaben).

MAHMUT SADIK

Mekatib

N. 196, Tarih 12 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe,
s.15(Darülfünun nizamnamesi münasebetiyle)

MUTİ

Mekatib

N. 210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s. 8-9 Zübde
(Hicaz'dan)

NASRİ

Mektub-ı Mahsus

N. 183, tarih 15 Rebî-ül-evvel
1327 Salı, s. 2 24 Mart 1325.

RAŞİD

Mekatib, Fransa Mektupları

N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe s.13

RESMOLU

Girit Mektubu

N. 140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 5, 1
Teşrin-i evvel 1324, 14 Teşrin-i evvel 1908.

SAADETTİN [İbn-ül Hatip]

Mekâtib

N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 8.

Ş. HÜSEYİNOĞLU

Mektub-ı Mahsus

N. 172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s. 1-2, 13
Mart 1325 (Belgrat'tan)

VİCDANİ

Mektub-ı Mahsus

N. 185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1-2,
26 Mart 1325 (Osmanlılık – Ruh-ı Meşrutiyet –
Askeri Şarkılar)

D) ŞİİR

ABDÜLHAK HAMİT

İkinci Neşide-i Hürriyet,

N. 176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s. , 17 Mart
1325.

E.CEVDETİ

Sadâ-yı Din

N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.5-6

Para ve Hayat

N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.9

Hüsni ü Aşk

N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe ,s.8

HÜSEYİN SAAD

Rûşen

N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.6

Kırık Yelpeze N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.8

Sahilde N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.9

İMZASIZ

Şurâ-yı Ümmet'in Tarih Olan Sahaifinden N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.9
(Şurâ-yı Ümmet Muharrirlerine)

MUHAMMED NİZÂMÎ [Filibeli]

Hüsn-i Melûl 1 N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.7

Hüsn-i Melûl 2 N.219, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.8

ÖMER FEVZÎ [Eyyûb-zâde]

11 Nisan Top Sesleri N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.6-7

Sefalet Yavrusu N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.9

Seyyar Kitapçı N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.8-9

3.1.3. DİL

İMZASIZ

Tasfiye-i Lisân Meselesi N. 192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s. 5-6-7-8 (Dil nasıl oluşur, Lügatın önemi, dilbilgisi kitabının yazılması gerektiği).

HÜSEYİN CAHİD

Makale-i Mahsusa, Tasfiye-i Lisana Tarih

N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe s. 2-3
(Dilde tasfiyenin sadeleştirmekle olacağını Arapça ve Farsça kelimeler yerine Türkçe kullanmak).

İHSAN [Binbaşı]

[Mekteb-i Bahriye Muallimi]
Lisanımızın Tasfiyesi Hakkında Birkaç Söz

N. 203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 4-5-6-7.

3.1.4. TENKİD VE POLEMİK YAZILARI

HİKMET RECAİ

Eskilik ve Yenilik

N. 220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.8

İMZASIZ

Erbâb-ı Kalemin Vazifesi

N. 192 Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s. 14
(Yazarların durumu, Jan Jak Rouse sözleri, Batı yazarlarından farkı) (Mısır Baskısı).

Erbâb-ı Kalemin Vazifesi

N. 196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 13
(Birinci nüshadan ma-ba'd).

Arûz-ı Millî

N.140/11,Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s. 8.

NECİP ASIM

Arûz-ı Millî

140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.7-8, 8
Teşrîn-i evvel 1324, 4 Teşrîn-i evvel 1908
(Ninniler, vb. söyleyişler).

3.1.5. Tercüme Edebi Eserler

A) ROMAN

Müellifi ŞARL LORAN

Mütercim : ALİ NUSRET

Kartal Yavrusu

N. 170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s. 4,
11 Mart 1325 (Çeviren Ali Nusret).

Kartal Yavrusu

N. 171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s. 4.

Kartal Yavrusu

N. 172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s. 4, 13
Mart 1325.

Kartal Yavrusu

N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s. 4, 15
Mart 1325

Kartal Yavrusu,

N. 175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s. 4, 16
Mart 1325.

Kartal Yavrusu

N. 176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s. 4, 17 Mart
1325.

Kartal Yavrusu

N. 177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s. 4,
18 Mart 1325.

Kartal Yavrusu

N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.2,
19 Mart 1326.

Kartal Yavrusu	N. 179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.2, 20 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	N. 180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.2, 21 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	N. 184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.2, 25 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	N. 185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.2, 26 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	N. 187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.2, 28 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	N. 18, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327, Pazar, s.2, 29 Mart 1325.
Kartal Yavrusu	N. 189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.2, 30 Mart 1325.
Mütercim : ALİ NUSRET	
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s. 7-8 (Şurâ-yı Ümmetin tefrikası1
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 pazartesi, s. 7-8 (Şurâ-yı Ümmetin tefrikası 9-10).
Bir Ser-güzeşt-i hûnî 4	N. 140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s. 7.

Şurâ-yı Ümmet gazetesinin tefrikası, Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s. 7.
Bir Ser-güzeşt-i hûnî 2	N. 140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s. 7 (Tercüme : Ali Nusret).
Bir Ser-güzeşt-i hûnî 3	N. 140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s. 7
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s. 7.
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-116, Tarih 6 Muharem 1327 Cuma, s. 7.
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s. 8.
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s. 7.
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.7.
Bir Ser-güzeşt-i hûnî	N. 140-121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.7

VİKTOR HÜGO

Doksanüç	N. 192, Tefrika 1, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.15 (Roman tefrika halinde veriliyor).
Doksanüç	N. 196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 14-15.
Doksanüç	N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s. 13- 14
Doksanüç	N. 194 Tarih s. 14-15.
Doksanüç	N. 195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 11-

12.

- Doksanüç N. 197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 11-12
- Doksanüç N. 198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14.
- Doksanüç N. 199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 12-13
- Doksanüç N. 200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 15.
- Doksanüç N. 201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 14-15.
- Doksanüç N. 202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 16.
- Doksanüç N. 203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 13-14.
- Doksanüç N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 13-14.
- Doksanüç N. 205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 15.
- Doksanüç N. 206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 16.
- Doksanüç. N. 209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s. 15
- Doksanüç N. 210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s. 15.
- Doksanüç N. 211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s. 15.
- Doksanüç N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 15.
- Doksanüç N. 213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s. 15.

Doksanüç	N. 214 Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s. 15-16.
Doksanüç	N. 215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s. 15.
Doksanüç	N. 216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s. 15.
Doksanüç	N. 217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s. 15.
Doksanüç	N. 218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s. 15.
Doksanüç	N. 219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s. 15.
Doksanüç	N. 220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s. 14.

3.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler

İMZASIZ

Jönler	N. 140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326, Perşembe s. 4, 16 Teşrîn-i evvel 1324 (Jönler ve roman hakkında)
--------	---

3.2. SOSYAL HAYAT

ABDÜLAZİZ MECDİ [Karesi Mebusu]

Sa'y N.140-60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.

A.C

İhtilaf-ı Efkâr ve Muhabbet-i Vataniye N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1. 14 Mart 1326.

İki İnkılâb N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.3-4. (Fransız İnkılabıyla Osmanlı İnkılabı karşılaştırma)

AHMET MİDHAT

İlm-i Hâl-i Siyasi N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.6. 18 Teşrîn-i evvel 1324 (Meşrutiyetin önemini anlamak ve onun için insanların çalışması gerektiği)

AHMET MUHTAR

Tenkidât N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.7-8.

AHMET MUHTAR [Hacı hafız-zâde]

Cehalet içinde çırpınıyoruz N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.6-7.

AHMET RASİM [Bahriyeden]

Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.4-5.

AHMET RIZA

Meskûkât Hakkında N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2-3.

Mevlid-i Şerif-i Risalet penahî tatili N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.8.

ALİ MUHLİS

Mürettiblere Tarih

N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.5-6. 18
Teşrîn-i evvel 1324.

A. NACİ

İnkılâba Tarih

N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.2. 14 Teşrîn-i
evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel
1908. (İnkılabı açıklıyor genel manada)

ARİF İSMET [Doktor]

Makale-i Mahsuse

N.194 Tarih s.2. (Kadınlar ve güzellik)

Güzellik Nasıl Olmalı?

N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.4-5
(Kadınların güzelliği, tahsilleri)

BEDİİ NURİ

Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye

N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.4-5.
(Tensikat meselesi)

Hâdisât-ı İctimaiye - Vakayi'-i İctimaiye

N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.3-4.

Tensikat ve Tensikzedeler	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4-5.
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2. (Cemiyetlerin teşekkülü)
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.3-4.
Hak ve Vazifeyi Bilmemek	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.2-3. Hak ve Vazifeyi bilmemek (İctimai kusurlarımızdan, HÜSEYİN CAHİD Bey'e İtaf)
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.4-5. Sarhoşluk (İçinde şiir ver, sarhoşluk)
CENAB ŞEHABEDDİN	
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N. 192, Tarih 17 Teşrin-i evvel 1325 Cumartesi, s.4,5. (İzdivaç meselesi, savaş ve barış, ekonomik durum)
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel Perşembe, s.1-2. (Vicdan-i Şahsi)

Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye Devair-i İctimaiye ve Ruh-i Umumi II,	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.3-4.
Mesâil-i İctimaiyye ve İktisadiye, vesait ve makâsıd-ı ictimai – I	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.3-4.
Mesail-i İctimaiyye ve İktisadiye	N.194, Tarih s.4. Vesait ve makasid-ı ictimai – II.
Mesail-i İctimaiyye ve İktisadiye	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2-3. Vesait ve makasid-ı ictimai I (Matbuatın önemi)
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.4-5. (Devair-i vicdaniyye ve Kuva-yı İctimaiye II)
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye,	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4. (Hissiyyat ve İhtiyacat)
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4. (Hissiyyat ve İhtiyâcât)
Son Kundakçılar	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3. 16 Teşrîn-i evvel 1324 (Toplumun huzuru hakkında)
Dahiliye	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3. (Barutsuz dumanlar)
EMİN	
Hatt-ı humâyûn hazret-i sadık-ı a'zam	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.2. 12 Teşrîn-i evvel 1324, 25 Teşrîn-i evvel 1908.
G.B.	
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.5-6-7. Teâlî-avâm

HALİ EDİB

Murad Bey

N.140/110, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.4-5.
2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908.

HÜSEYİN CAHİD

Söz söylemesini bilmemek

N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.2.

İBRAHİM FERİDUN [Piyade

Mülazımı]

Polislerimiz daha neye muhtaçtır

N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3.

İBRAHİM HAKKI

Taşralardaki Sefalet ve Şekavetin eshab-ı hudûsu

N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.2. 16
Mart 1325

İMZASIZ

Mübâdî-i Tekamül

N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1-2.
14 Mart 1325. (Düzenlemelerin halk nazarındaki
yeri)

Kudret ve İrfan Heder Oluyor

N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1. 29
Mart 1325. (Toplumun içinde bulunduğu durum)

Türkiye Ahvali

N.190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1. 31 Mart
1325 (Times gazetesinin makalesi)

Bayramlaşma 1

N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9.
(M.B.) N.2.

İstikbal hazırlıkları

N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9.
(M.B.) N.2.

Milletin hakları

N.191, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8.

	(M.B.), N.3.
Makale-i Mahsusa	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4. Fezail-i ahlâkiyye ve tekemmülât-ı medeniye.
Milletimiz Ne Yapıyor	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15-16. (M.B.) N.5.
(I) Kapanmaz cerihalarımızdan Çırağan Harîki Hakkında	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.6-7-8.
Makale-i Mahsusa	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.3-4.
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.6-7.
Sunuf-ı cehl nûmuneleri	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.13.
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.7.
Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4.
Hukuk için mücadele I	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.13 (M.B)
Ahalimize; vatandaşlarımıza; Efkâr-ı Umumiyenin Ehemmiyeti	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.2.
Zabıtamız, polisimiz	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.2-3. 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908.
Beşer'ül Katil Bi'l-katl	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.1. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908. (Ayet) (İnsan öldürenlerin idam edilmesi hakkında)
Mesail-i Hazıra-ı Dahiliyeden	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.1-2. 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908 (Yine Polis)

Boykotaj ve bundan memleketimizin istifadesi	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.2. 15 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908 (Avusturya Bulgar mallarına karşı)
Zabtiye Nezareti'nden Alınmıştır	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5-6. 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
Kör Ali ve Rûfekası	N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.5. 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
İnhisâf-ı füsûn	N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7. (Belediyelerin durumu)
Makale-i Mahsusa	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.2-3-4. (Müsâvât-Eşitlik)
İcmal-i Dahiliye, kahta u galâ	N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1. (Ülkedeki kuraklık ve pahalılık)

İSMAİL SUBHİ

Çerkes Kalpakları, Osmanlı Kalpakları

N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.3. 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908 (Kendimize ait kalpak yapımının önemi)

M. FAZIL

Şefkat

N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5. (Toplumdaki şefkat duygusu)

M.CEVDED

Şark ve Garp Musâhabeleri I

N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.4. (Tebiyeye i ahlakiyede hatalarımız)

Şark ve Garp Musahabeleri

N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.7. Terbiye-i ahlâkiyede hatalarımız (Ahlak terbiyesindeki hatalarımız)

MAHMUD SADIK

Payitaht Hayatı

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.8,9. (İstanbuldaki insanların bedbin oluşu, Faust'un izahı)

Pây-i Taht

N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4.

Pay-i Taht

N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3.

Pay-i Taht

N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4-5.

Makale-i Mahsusa

N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba – 7
Teşrinievvel 1908, s.3-4. (Memuriyet ve ticaret)

MEHMET HULUSİ

[Mümtaz Yüzbaşı]

Ciddî Baykotaj ve Ser-puş Milliyemiz

N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4-5. 20
Teşrin-i evvel 1324.

MEHMET REFİK [Elektrik Mühendisi]

Otomobil – Şimendifer rekabet mev’hûmesi, N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka’de 1326 Çarşamba, s.8.
Memdik-i Osmaniye’de vesait-i nakliye meselesi 1

Otomobil – Şimendifer rekabet mev’hûmesi, N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka’de 1326 Pazartesi, s.7-8.
Memdik-i Osmaniye’de vesait-i nakliye meselesi (Yazının 2 bölümü öncesi vardı)

MEHMET ŞÜKRİ

Beyan-ı Hakikat ve Kalemle Vaaz ve Nasihat N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.4-5.

Yine beyan-ı hakikat ve kalemle vaaz ve nasihat N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3.

MUSTAFA HİLMİ [Hersekli]

Bosna-Hersek Cemiyet-i Hayriyye-i Osmaniyesinin N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.5-6.
bir ictimai fevkaladesi

PERTEV

(Üçüncü ordu-ı Osmani erkan-ı harb reisi) N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.3. 2
Muzafferiyetleri Kazandıran Kalp ve Ruhun Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908.
Kuvvetidir

S.

Bir Mülâhaza N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.7-8.

Şose yolları N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.5-6.

Makale-i Mahsusa N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.8-9. İmraz-ı
maneviye (Manevi hastalıklar, emrâz-ı maneviyye)

SEZÂİ

Halecân N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2.
(Beyoğlunda kargaşa)

VİCDANİ

Vilayet-i Selase, Kilisa mesaili, Osmanlılık

N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2-3.

ZEKİ

Köylü kardeşlerime

N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3-4.
(Vatan nedir?, köylerin kalkınması)

3.3. Eğitim

AHMET MÜMTAZ

[Bahriyeden]

Makale-i Mahsusa, Maarif

N. 201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 4-5.

ALAADDİN CEMİL

[Hukuk Öğrencisi]

Darülfünûnda Konferans

N. 206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 5.

ARİF

Şehzadelerimizin Terbiyesi

N. 140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 3.

CELAL KORKMAZOF

Avrupa'da Tahsil

N. 140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce
1326 Cuma, s. 7-8 (Yazının öncesi var)

Avrupada Tahsil

N. 140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s. 7.

Avrupada Tahsil

N. 140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s. 3-4.

Avrupada Tahsil (Son)

N. 140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s. 7-8.

CENAB ŞEHABEDDİN

Makale-i Mahsusa

N. 140-33, Tarih 13 Şevval 1326 Cumartesi, s. 2-3
(Diploma Tarlaları, okullardaki eğitim üzerine).

CEVÂD RESMOLU

Mektepler ve Terbiye-i Vataniye

8. 140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s. 3.

Maarif Nezaretinden, Meclis-i Mebusana nasıl
Lahiyaları Gönderilecek

N. 140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326
Perşembe, s. 1-2.

E.T.

Tedris-i Fenni ve Sınâi

N. 140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s. 7-8.

Tedris-i Tâlî

N. 140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s. 3-4.

EMRULLAH

[Maarif Umumiye Nazırı]

Maârifimiz

N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 6-7.

İBRAHİM TEMP [Tarih.]

Taksil-i ibtidai Meselesi

N. 140-105 Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi s. 8

İMZASIZ

Meclis-i Maarif Heyeti Umumiyesince Kaleme
Alınan Tahsil-i İbtidâi Kanun Layihasının esbab-ı
mucibe Mazbatasıdır

N. 174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.7, 15
Mart 1325.

Meclis-i Maarif Heyet-i Umumiyesince Kaleme
alınan Tahsil-i İbtidâi Kanun Layihasının esbab-ı
mucibe mazbatasıdır 2

N. 175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.8, 16
Mart 1325 Perşembe, s. 1-2-3 Tıp fakültesi ve maarif
nazırı (Siyasette var).

Tıp Fakültesi

N. 207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.8.

Orman Mektebi Hakkında

N. 140-60, Tarih Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s. 7-8.

Avrupa'da Tahsil

N. 140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s. 5-6
(Devamı var)

Darülfünundan Tıp Fakültesi ve Mekteb-i
Tıbbiyenin tevhidî meselesi

N. 140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s. 6 -7.

İSMAİL HAKKI

[

Baban-zâde]

N. 198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 1-2-
3, Tıp fakültesi ve maarif nazırı (siyasette var)

M.CEVDET

Terbiye-i Etfal 1

N. 209. Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s. 4-5-6.

Terbiye-i Etfal 2.

N. 210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s. 5-6 (Çocuk
terbiyesi)

Terbiye-i Etfal 3

N. 211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s. 5-6.

Terbiye-i Etfal 4

N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 6-7.
İsviçre'de İdadi- Tali tahsil.

Terbiye-i Etfal 5

N. 213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s. 4-5.

Terbiye-i Etfâl 6	N. 216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s. 5-6
Terbiye-i Etfâl 7	N. 217, Tarih 8 nNisan 1326 Perşembe, s. 7-8 (Maziye değer vermeme).
Terbiye-i Etfâl 7	N. 219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s. 6 (Kitaplarla ilgili)
Terbiye-i Etfâl 8	N. 220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.7 Gorbda anlık mektepleri – Çocuk bahçeleri (Batıda analık mektepleri ve çocuk bahçeleri)
M.S	
Tekamül-ü Terbiye	N. 140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s. 7-8 (Nazar- ı umumi 1 / eseri isimleri terbiyeye Tarih).
MAHİR SAİD	
Tekamül-i terbiye	N. 140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s. 7, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908 (Ezmine-i kadime).

Tekamül-i terbiye N. 140-18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s. 8, 10
Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel
1908 (Ezmine-i Kadime) (Dünkü yazının devamı 17.
sayının).

Tekamül-ü Terbiye / Ezmine-i Kadîme 2 N. 140-40, Tarih 20 şevval 1326 Cumartesi, s. 6-7.

Ezmine-i Kadime 3 N. 140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 8
(Öğrenci yetiştirme, terbiye)

MAHMUD SADIK

Konferans-ı Muallimi ve Avrupa'da Darülfünûn N. 198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14.

Garip Bir Protestonâme N. 202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 6-
7 (Darülfünun).

Protestonâme Münasebetiyle N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10
(Darülfünun, Avrupayla mukayesesi).

MEHMET

Ta'lim Terbiye N. 140-22, Tarih 2 şevval 1326 Salı, s. 8, 14 Teşrîn-i
evvel 1324, 26(:)Teşrîn-i evvel
1908 (Eğitimin durumu, Ma'arifimiz).

RESMOLU

Mektepler ve Fikr-i Teşebbüs N. 140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 7-
8.

SAİM

Makale-i Mahsusa N. 208, Tarih 4 şubat 1325 Perşembe, s. 3-4, Tanim-i
Maarife şiddet-i ihtiyaç (Maarif genelgesine ihtiyaç).

3.4. Tarih

ALİ NUSRET

Musahabe-i Tarihiye ‘‘Cem Sultan’’

N. 178, Tarih 10 Rebî- l-evvel 1327 Perşembe, s. 1-2, 19 Mart 1325.

AHMET CEVÂD [RESMOLU]

Adem-i m c neset medeniyyemiz

N. 140-58, Tarih 8 Zi-1-ka'de 1326  ar amba, s. 2-3 (Benzersiz medeniyetimiz).

AHMET REFİK

Tarih ve Felsefe-i Tarihiye

N. 218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s. 7-8-9.

AHMET TEVHİD

Kanuni Sultan Süleyman Hanın  ehzadeliki Devri

N. 219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s. 4-5.

ALİ NUSRET

Fıkra-i Tarihiye

N. 140-122, Tarih 13 muharrem 1327 Perşembe, s. 7

AŞIK PAŞA

AŞık Paşa tarihi

N. 218 Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s. 14, N. 13.

AŞık Paşa tarihi

N. 219 Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s. 14 (M.B)

HALİL

Epigrafiya 1

N. 140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 8, 8
Teşrin-i evvel 1324, 21 Teşrin-i evvel 1908 (Tarih
yazmada ve diğer durumlarda yazılı taşların önemi).

VİCDANİ

Sırr-ı İstibâd

N. 140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 2
(Osmanlı tarihinde halkın yeri olmaması).

3.5. SİYASET

3.5.1. İç Siyaset

A.

Meclis-i Mebusan

N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.10-11.

Meclis-i Mebusan Müzakeratı

N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12.

ABDULLAH MUHLİS

Muharrerat

N.140-63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.5-6.
(Hicaz demir yolu hakkında bir mektup)

ABDÜLAZİZ MECDİ [Karasi Mebusu]

Karasi Sancağı ahali-yi muhteremesine

N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.6-7.

AHMET CEMİL

Bir Varaka

N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.7. 17
Teşrin-i evvel 1324.

AHMET CEVAD

Kuvve-i teşriyyenin iki heyete inkisâmı

N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3.

Parlamento yahud kabine usulu hükümeti

N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6-
7.

AHMET FERİD [Kütahya Mebusu]

Meclis-i Mebusan, Haftalık Şûrâ,

N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9.

Meclis-i Mebusan, Haftalık Şûrâ

N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9-10-11.

AHMET RIZA

İstanbul Ahâlisine

N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1.

(Milletvekili olarak seçen halka teşekkür)

AHMET SAKİ [Giriti]

Makale-i Mahsusa

N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.4-5.
En'am meşrutiyetden nasıl istifade etmeli
(Meşrutiyet)

ALİ HAYDAR EMİR

Bahriye ve Hukuk

N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 perşembe, s.4-5.

ALİ SAMİ ve 6 kişi

Muharrerat

N. 172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.5-6, 13
Mart 1325.

ARİF

Millet-i Osmaniye'ye Tebşîr

N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 7-8.
1 Teşrîn-i evvel 1324, 14 Teşrîn-i evvel
1908 (Bahriye, yenileşme istenen para, mebusların
tutumu)

B. KAMİL

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.3-4
(Meclisteki İstizahat (gensoru)).

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1
(Vilayette iş görülemiyor).

Siyasiyat-ı Dahiliye Milli Politika,

N.194, Tarih, s.1-2.

Siyasiyat-ı Harbiyye, Bir münakaziden istifademiz

N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1-2.

Kuvve-i İcraiyye ve Kuvve-İ Teşriyye,

N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2.

Siyasiyat-1 Dahiliye	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2 (Hüseyin Hilmi Paşa'nın İstifası)
Siyasiyat-1 Dahiliye	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.1-2.
Siyasiyat-1 Dahiliye	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.1. Kuvve-i teşriyyenin iştiğalatı
Siyasiyat-1 Dahiliye	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.1. (Kiliseler Kanunu)
Siyasiyat-1 Dâhiliyye	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.1-2. Haftadan haftaya
Siyasiyat-1 Dahiliye	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3. Haftadan haftaya

B.Ş

Osmanlı İttihad ve Terakkî Cemiyeti	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2. Vesaiki Tarihiyeden : [4] (İttihat ve Terakki Cemiyeti tarihinden vesikalar)
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Vesâik-i Tarihiyeden:6,	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
BAHADDİN ŞAKİR	
Osmanlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti Vesâik-i Tarihiyeden 5	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Vesaik tarihinden 8	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.2-3. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)

Arnavutluk İsyanı – Hükümetin Vaziyeti

N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3.

BEDİİ NURİ

Avrupa'da Teşkilat Belediyye, Sırbistan ve Karadağ

N.170, Tarih,2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.3,
11 Mart 1325.

Avrupada Teşkilat-ı Belediye, Bulgaristan,

N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.3,
12 Mart 1325.

Avrupa'da Teşkilat-ı Belediye, Yunanistan,

N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.6-7,
16 Mart 1325.

BEHRAM SIRRI [Rebreli]

Arnavudlar

N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.6.

CENAB ŞEHABEDDİN

Boşnaklara Tarih

N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1. 1
Teşrîn-i evvel 1324, 14 Teşrîn-i evvel
1908.

Siyasiyat

N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1. 15
Teşrîn-i evvel 1324 (Vaka-i ahire vesaire)

Ahvâl-i Irak'a Tarih

N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3.
(Irak'taki durum)

Makale-i Mahsusa

N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1. (İlga-
yı rütbe)

Makale-i Mahsusa

N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1.
(Umûr-i nâfiamız)

Şekvâ-yı mebusan

N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.

Makale-i Mahsusa

N.140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.

(Tehlike-i Tefrika)

Teşebbüsât-ı Sulhiyye

N.140-120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.1.

CEVÂD

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni i 1325 Perşembe, s.5-6-7. Girim mes'elesinin yeni safhası (Girit meselesi)

Nahiyye

N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.2-3.

Nahiyyenin Zabıtası

N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.3.

Kuvve-i adliyye

N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.7.

Meclis-i Mebusanda Ekseriyet, ekalliyet, efrad

N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.6.

CEVÂD [RESMOLU]

Kuva-yı hükümetin ayrılması

N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.5.

Kuva-yı hükümetin esas mefrukiyeti

N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.5.

Kuva-yı Hükümet'in Mefrukiyeti Esası

N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6-7.

Millet Meclisi

N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.3-4.

Millet meclisi hükümeti nasıl kontrol edilir

N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.6-7.

Parlamento Hükümeti Nasıl Kontrol Edilir 2 Tahkikat ve Tedkikat

N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.7-8.

Hesap Vermek Zamanı Geliyor

N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3.

Tensikat, Islâhat, Bütçe

N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3.

Ehemmiyetli bir mes'ele-i teşri'yye,

N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-

3.

Hicaz Demir Yolu

N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.4-5.

D.

İcmal-i siyasi

N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.13-14.

(M.B) N. 12

DOKTOR BAHAEDDİN ŞAKİR

Tanin'in tatili hakkında

N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1.

E[lif] M[im]

Makale-i Mahsuse

N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.4

(Ayan üyeleri, mebuslar ve hükümete Tarih).

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.2.

Esbak Sisam Beyi Yanko Vitnos

Meclis-i Ayan'ın Lağv Meselesi

N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.5-6. (Geçen nüshadan devam)

ETHEM NEJAD

Meb'usan ve âyan sarayı

N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8.

FAHRİ

(Sultan Abdülaziz'in İkinci Mabeynicisi) Bir Bürhan-ı Zihayat,

N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.7-8. 17
Teşrîn-i evvel 1324 (Sultan Abdülaziz'in Katilleri
adlı bir risale basılıp dağıtılması)

FAZIL BERKİ [Doktor]

Donanmayı Unutmayın

N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7.

FERİK SELAMİ

Muharrerat

N. 171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.7,
13 Mart 1325.

FERİK ŞEMŞİ

Vesaik-i İstibdattan

N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6,
(Seraskere, müşiriyete)

GALİP

İcmâl-i Siyasi

N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.1.

H.

İntihâb-ı mebusun hakkında: Mebusanlar Nasıl Adam
Olacak ve N yapacak?

N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2-3, 20
Teşrîn-i evvel 1324.

H.S

Yemen'e Tarih

N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.2.

H.Z

Makale-i Mahsusa

N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3.
(Meclis seçimleri, Yemen hakkında)

Yemen Hakkında

N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2-3.

HAKKI

Sırr-ı İnkılâb,

N.140 (140-1) 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908
Salı, s.7.

HAKKI [Ispartalı] [Mekteb-i Hukuk Mezunu]

İntihâb-ı Mebusan Hakkında 2

N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.2-3-4.
İntihab için muktezi esaslar.

Makale-i Mahsusa

N.140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2-3-4
(İntihab-ı Mebusan Hakkında 3- Birinci ve İkinci
müntehibler)

HALİD ZİYA [Uşşak-zâde]

Nokta-i İttihad

N.140-59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.

(Başlıksız)

N.192, Tarih 17 Teşrin-i evvel 1325 Cumartesi, s.12
(Selanikteki İttihad ve terakki cemiyetinden haber).

HALİL [Mebus]

Meclis'i A'yan'da İntihab Kanunu

N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2-3.

HALİL (Menteşe)

Kanun-ı Esasi tadili

N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.4.

HALİL HALİD

Kâmil Paşa hazretlerinin inzâli

N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2.

İBRAHİM [Doktor]

Muharrerat

N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6-
7. (Meclis-i mebusanımızın nazar-ı dikkatine
Romanya muhabiri)

İMZASIZ

Meclis-i Mebusan

N. 170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.3,
11 Mart 1325.

Siyasiyat

N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1,

	12 Mart 1325 (Mecliste protokol).
Meclis-i Mebusan	N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.2-3, 12 Mart 1325 (Ruz-name-Müzakerat).
Meclis-i Mebusan	N.172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.2, 13 Mart 1325.
Siyasiyat	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1, 15 Mart 1325 (Alâim-i salâh).
Levâiyih-i Kanuniyye Müzakeratı	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1-2.
Meclis-i Mebusan	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.2-3, 15 Mart 1325.
Siyasi Fırkalarımız	N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.1-2, 16 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan,	N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.2-3, 16 Mart 1325.
Siyasiyat	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1, 17 Mart 1325, Devre-i Sükun açılıyor.
Meclis-i Mebusan	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.2-3, 17 Mart 1325.
Serbestî-i Matbuat	N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.1, 18 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.2, 18 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.3-4, 19 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel

	1327 Cuma, s.2-3, 20 Mart 1325.
Mühim Nutuklar	N.180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1, 21 Mart 1325 (Üç hariciye nazırının nutukları).
İstanbul Me'bus nâmzedi	N.181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1, 22 Mart 1326 (Manyasizade Refik Bey'in vefatı ile münhal olan İstanbul mebusluğu hakkında)
Kâmil Paşa'nın İzahnamesi	N.181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1-2, 22 Mart 1325.
Muhterem İstanbul münhetib-i sanilerine	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327, Pazar, s.1, 23 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.2-3, 24 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.2, 25 Mart 1325.
Siyasi Cemiyetler	N.185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327, Perşembe, s.1, 26 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.2, 26 Mart 1325.
Mağdurin-i Siyasiyye	N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327, Cuma, s.1, 27 Mart 1325 (siyaset yüzünden zor durumda kalanlar, memuriyetten atılanlar vb. yardım ve göreve iadeleri)
Meclis-i Mebusan	N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.2, 27 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.2-3, 29

	Mart 1325.
Necip Melhane Paşanın muhakemesi	N.189, Tarih 30 Mart 1325 Pazartesi, s.4.
Mağdurin-i Siyasiyye	N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.3-4, 30 Mart 1325.
Meclis-i Mebusan-ı Osmani'de müteşekkil İttihad ve Terakki Fırkasının nizamname-i dahilisi	N.189, Tarih 30 Mart 1325, s.1 (17 madde var).
Osmanlı İttihat ve Terakki Fırkasının Muaddel Siyasi Programı	N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327, Pazartesi, s.1, 30 Mart 1325, (18 madde var).
Meclis-i Mebusan	N.190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.2, 31 Mart 1325.
Mabeyn-i Hümayun	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12 (padişahı ziyaret eden nazırlar).
Kanûn-ı Esasiyye Pek Muhtacız	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.13 (Avrupadaki ülkeler gibi yönetilmek, padişahın gücünün kaldırılması, meşrutiyetin sağlanması) (Mısır-Kahire baskısı)
Siyasi Hâl-i Hâzır,	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.13-14 (Trablusta İngilizlerin yaptıkları, Makedonyadaki karışıklıklar, Balkanlardaki son durum) (Mısır baskısı)
Hakk-ı Hürriyet	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.14 (Hürriyetin önemi, İstibdatın 26 yıllık etkisi) (Mısır Baskısı)
İstanbul'dan	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.14 (Tevkif edilen askeri öğrenciler, verilen ziyafetler ecnebilere, sefirlere Tarih) (Mısır Baskısı)

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8, Vesaik-i Tarihiye'den [1] (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Mebusan, Haftalık Şura	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6-7.
Geçen sayıdan devam	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.12. (M.B) (N. aynen devam ediyor) N. 2.
İrtidâd-ı Siyasi,	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.7-8 (Mısır Baskısı) N. 1.
Trablusgarp'a Tarih	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.8 (Mısır Baskısı), N. 1.
Geçen sayıda yazının devamı	Tarih s.8,9, M.B, N.2.
Siyasiyat-ı Dahiliye	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1, (Meclis-i Umumi-i milli ve nutk-ı hümayun)
Önceki açıdan devam	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.12-13. (M.B), N. 3.
Maliye ve Siyasiyat	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Meclis-i Ayan müzakeratı	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Geçen sayıdan devam	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13, (M.B), N. 3.
Osmanlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15-16 (Süleymaniye kulübünün beyannamesi)
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.5-6.
İttihat ve Teavün,	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8, (M.B) N. 3.

Geçen sayıdan devam	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13. (M.B) N. 4.
Siyasi, Hal-i Hazır	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13-14, (M.B) N. 4.
Arnavutluğa Tarih	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15 (MB) N. 4.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3 Vesaik-i Tarihiye'den [2] (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Bir Rica	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12-13 (M.B) N. 4.
Islahata Tarih	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13 (M.B) N. 4.
Osmanlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325, Perşembe, s.2 Vesaik-i Tarihiye'den : 3 (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Meb'usan Müzakerâtı	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.10.
Geçen sayıdan devam	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15, (MB), N. 5.
İcad	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15 (M.B) N. 5.
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.11.
İstanbul'dan	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2. (M.B) N. 5.

İki Fermân-Âlî	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12. (M.B) N. 5.
Galovski'nin Nutku Üzerine Mütalaa	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12-13. (M.B) N. 5.
Geçen sayıdan devam	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.11-12-13. (M.B) N. 6.
İcmâl	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12-13. (MB) N. 6.
İstikbalde	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13. (MB) N. 6.
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10-11.
Meclis-i Mebusân [Müzekeratı]	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.11.
Geçen sayıdan devam	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12. (M.B) N. 6.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.3-4. Vesaik-i Tarihiyeden : [7] (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Midhat Paşa Merhumun Emir-nâmesi yahud bir vesika- i Tarihiye	N.206, Tarih 21 Kanunısani 1325 Perşembe, s.4.
Taaccüb ve Teessüf	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15. (M.B) N. 7.
İstikbâlde	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14-15. (M.B.) N. 7.

Meclis-i Mebusan [Müzakeratı]	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.6-7.
Meclis-i Mebusan [Müzakeratı]	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16.
Geçen sayıdan devam	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.12-13. (M.B) N. 8.
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Meclis-i Mebusan	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Makalat-ı siyasiyye	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.13. Hıyanet-i uzma, (M.B), N. 8.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.7-8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Vesaik-i Tarihiyeden 9	N.208, Tarih 4 Şubat Perşembe, s.2. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.8. (Mülakat var, AHMET Nesimi (Mebus) ve Yazar arasında)
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 10	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.2. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Mebusan [Müzakeratı]	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Meclis-i Mebusan [Müzakeratı]	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Osmanlı İçtihad ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyeden 11	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.2-3. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)

Şerif Paşa'nın diğeri bir jurnali	N.201, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.8. (Rumeli gazetesinden alınmış yazı)
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.9-10.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Vesâik-i Tarihiyeden 12	N.211, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.2. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Meşrutiyetin semerât-ı feyzi	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
Nâfia Nâzırı Muhâlifin	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 14	N.212, Tarih 3 Mart Perşembe, s.2. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.7-8. (Müzakeratı)
Meclis-i Mebusan Müzâkeratı	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.12-16.
İstanbul'da Almanlar ve Ruslar	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.14. (M.B) N. 10.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 15	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.2. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan, Müzâkeratı	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.7.
Firari İzzed ve Mösyö Jan Rod	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.7-8.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 16	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.2. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan Müzâkeratı	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.6.

Muvaffakiyat-ı meşkûri padişahî	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.16. (M.B) N. 11.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.2. [Vesak-i tarihhiyeden : 17] (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Toplantı Özeti, Başlıksız	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.7-8. Hüdavendigâr vilâyeti meclis-i umumisinin fi 14 Şubat 1324 tarihinden üçyüzyirmibeş senesi martının ondokuzuncu gününe kadar devam eden ictimaatında ittihaz ettiği mukarreratın hülasasıdır.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.8.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.8-9.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyeden 18	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.2. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Usûl-i İdâre	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3.
Mesâil-i İctimaiye ve İktisadiye	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4. Mebusan, ayân ve nuzzaramıza.
Meclis-i Ayan'ın Lâğv Melesesi	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.4-5.
<u>Toplantı Özeti</u> , Başlıksız	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.10. (Hüdavendigâr Livasının toplantısı önceki sayıdan devam)
Vatandan	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.14. (M.B) N. 12.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesaik-i Tarihiyeden 19	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.3-4. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)

Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.12.
Cülûs-ı padişahî	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.1. (Sultan Mahmud'un birinci yılıyla ilgili Abdülhamit'ten sonra onun yaptıklarına minnettarlık)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Vesaik-i Tarihiyeden 20	N.218, Tarih 15 Nisan Perşembe, s.3. (İttihat ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.12.
Boğazlar	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.13-14 (M.B) numara 13.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vesâik-i Tarihiyeden 21	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.2. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.9-10.
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.10-11.
Boğazlar	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.13 (Geçen sayıdan devam) (M.B)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Vesâik-i Tarihiyeden 22,	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.2-3. (İttihad ve Terakki tarihinden vesikalar)
Meclis-i Ayan Müzakeratı	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.14.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cem'iyeti Siyasi Programı	N.140, (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.2.

Makale-i Mahsusa, İttihad ve Terakki	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı s.2-3.
Siyasiyat	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı s.3-4. (Mebus intihabı)
Siyasiyat	N.140/2, Tarih 7 Teşrin-i evvel 1908, 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1,2. (Bulgar İlan-ı İstiklali, efkâr-ı umumiyeye) (Bu sayı sehven 141-2 olarak çıkmıştır)
Makale-i Mahsusa	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.3-4. (Bulgaristan istiklali ve esbabı)
Siyasiyat	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.1-2. (Siyaset, Taviz)
Mesail-i Hazıra-i Dahiliye	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2.
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.3-4.
Tedbir-i Musib	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.1.
Mesail-i Hazıra-i Dahiliye	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.2-3 (İntibahat – Avusturya malları)
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı (2)	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.3-4.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1.
Yine ahâlimize, efkâr-ı Umumiyeimize;	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.2.
İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı (2)	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3. (Önceki yazının devamı)
Bosna ve Hersek'in İlhâkı	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.4-5.
Sırbıyye'nin İtiraznâmesi	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.5.

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti 3	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.3-4. 1 Teşrîn-i evvel 1324, 14 Teşrîn-i evvel 1908 (Heyet-i ayân)
Osmanlı milletinin Avrupa'ya protestosu	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326, 1 Teşrîn-i evvel 1324 / 14 Teşrîn-i evvel 1908 Çarşamba, s.7.
Makale-i Mahsusa	N. 140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s. 1- 2. 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908 (Hilafet ve saltanat)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti (4) Meclis-i Mebusan	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.3-4. 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.
Arnavutluk ve Arnavutlara İrcâ'-ı nazar	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
İttihada çalışanlar müttehidir	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1. 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1. 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908 (Bab-ı ali'nin programı)
Siyasiyat	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.1. 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908. (Feth-i sulh-perveri) (Miladi takvim sehven 10 Teşrin-i evvel yazılı)
İntibâhat	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.2. 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908 (Meclis-i mebusan seçimleri)
Naum Paşa ile Mösyö Pişo'nun Mülakatı	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.5. 8

	Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908.
Ahaliye sükunet, hükümete adalet ve faaliyet lazım	N.140/17, 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.2-3, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Hafta-i siyasi	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326, Perşembe, s.3. 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Bâbîâli'nin Programı	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1, 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908
Siyasiyat-ı Hissiyat	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2. 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908
Meclis-i Mebusân	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.1. 12 Teşrîn-i evvel 1324, 25 Teşrîn-i evvel 1908, (Başlıkta 24 Teşrin-i evvel 1908 geçiyor)
Azerbeycan	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1. 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908. (Başlık 25 T.Evvel 1908 geçiyor)
İcmâl-i Dahili (İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 6 (İdare-yi vilayet)	N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.2-3. 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1098.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Programı 7 Kanun Teklifi,	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.3. 19 Teşrîn-i evvel 1324.
Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Beyanname	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.6. 19 Teşrîn-i evvel 1324 (Taşkışla olaylarını açıklıyor)

Dahiliye	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2. 20 Teşrîn-i evvel 1324 (İntihâbât)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasî Programı 8,	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.3-4. 20 Teşrîn-i evvel 1324. (Hürriyet-i Şahsiyye ve Mesavat-ı Medeniyye)
Tan gazetesi İcmal-i Siyasiyyesinden	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasî Programı 9	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.2.
Ahval-i Hazıra-i Yemaniyye	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.2,3 (Yemen muhabirinden)
Siyasiyat	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1.
İntihâbât ve Rumca Matbuat	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3-4.
İntihâbât ve Patrikhâne	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4.
Siyasiyat	N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1. (İzah-ı keyfiyet)
Muharerât	N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3.
Siyasiyat	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2.
Siyasiyat	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.1. (Bâb-ı âli – Bulgar Müzakeratı)
Çırçın harikzâdegân namına cem' olunan ianenin ahz u sebki	N.140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4.
Mesail-i Hazıra-i Siyasiyye	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3. (Girit Meselesinin suret-i halli, Devlet-i aliye – Bulgaritan müzâkeratı, İran hududu)

Nâhiye	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4.
Siyasiyat	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1. (Sabırsızlık)
İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 5, Cemiyet-i Siyasiyye	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3. (Siyasi program 140-29 N.lu nushada 9 idi. Bu nüshada 10 olması gerekir)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Kongresi	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.1.
Siyasiyat	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2. (İhtiyatsızlık)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 10	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.3-4. (11 N. olması lazım)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 12	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.2.
Siyasiyat	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.1. (İstimdâd)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 11	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.4. (patronlar ve ameleler) (13 tefrika olması gerekir)
İntihab-ı Mebusan Hakkında 1	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.7. (Gelen ve Gelecek Mebuslarımız)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 11 devamı ve 12	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4. (Arazi meselesi) (14 olması lazım)
Siyasiyat	N.140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1. (Muamma)
İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 13	N.140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3. (A'şar meselesi) (15 olması lazım)

Siyasiyat	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.1. (İhtiyât)
Bir Mesele-i Mühimme	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.2.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 15,	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.3. (Umrân ve Terakki) (16 olması lazım)
Siyasiyat	N.140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1. (Mukataa)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı 16	N.140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2-3. (Serbesti-i Tedris) (17 olması lazım)
Siyasiyat	N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.1. (Mukataa ve İtilâf)
Siyasiyat	N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1.
Siyasiyat	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1. (Hayal-i Siyasi)
“Pozitivist” Cemiyeti ve Buhran-ı Şark	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3 (Cemiyetin beyannamesinden alınmış yazı)
Siyasiyat	N.140-52, Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1. Mudhike veya haile veya hâile (Dram-trajedi)
Siyasiyat	N.140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1. (Mukataa)
Siyasiyat	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1. (Teslim)
Siyasiyat	N.140-62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1. (Siyaset, atâlet)
İsminden Utanan Adamlar	N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1.

(Karanlıkta iş yapan, kişiliksiz insanlar, bunların açıklanacağını söylüyor, istibdatçıları kastediyor)

Dersaadet mebusları	N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1. (İttihat ve Terakinin millet vekili adayları)
Dersaadet Mebusları (Namzedler)	N. 140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.
Bahriyede Müdahale	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1.
Siyasiyat	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2. (Teselli ve Ta'ziyye)
İstanbul Meb'usları (nâmzedler)	N.140-67, Tarih 17 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1.
Siyasiyat	N.140-67, Tarih 17 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1. (Meclis-i Mahsusa Programı, Şimaliye kadar mebus çıkanlar)
İstanbul Meb'ûsları	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1. (İstanbul milletvekilleri)
Siyasiyat	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2. (Hıyânet değil hizmet)
Mebus Çıkanlar	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1.
Siyasiyat	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1-2. (Tereddüt)
Kâmil Paşa Kabinesi	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3.
Siyasiyat	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1. Siyaset-i müstakile ve itfâlât
Siyasiyat	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1. (Lu'b-i atik bir sadrazam)

Ahmet Rıza Bey'le Mülakat	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6-7. (Meclis-i mebusan riyasetine İttihat ve Terakki Cemiyetinin adayı)
Ahmet Rıza Bey'le Mülakat	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6.
Meclis-i Mebusan	N.140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1.
Nutk-ı Hümayun	N.140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, 1-2-3-4-5. (Padişahın meclis açılış konuşması) Milletvekilleri adları yerleri, telgraflar
Siyasiyat,	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1. (Mükataa ve Kamil Paşa)
Meclis-i Mebusan	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı, İkinci İçtima'	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3-4.
Meclis-i Mebusan	N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2. (Tedkik-i intibahat vesaire)
Siyasiyat	N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1-2.
Siyasiyat	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2 (Meclis-i Mebusan ve Kamil Paşa)
Meclis-i Mebusanda	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3-4. (Mecliste olanlar, meclis-i mebusan müzakeratı)
Siyasiyat	N.140-80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1. (Gaflet-i hukukiye ve Siyasiyye)

Meclis-i Mebusan	N.140-80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3-4-5. (Meclis-i Mebusan müzakeratı, Tebrik telgrafları, Genel olarak meclisle ilgili tüm bilgiler)
Millet vekillerine : Tasfiye-i memuriyet – Tensik-i maâşât 1	N.140-80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5.
Meclis-i mebusanın nazar-ı dikkatine	N.140-81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.
Meclis-i Mebusan	N.140-81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3.
Meclis-i Mebusan riyâseti,	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1.
Siyasiyat	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1. (Ca'li veyahut ciddi)
Nutk-ı Hümayuna cevab	N.140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
Meclis-i Mebusan	N.140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.3-4-5-6 (Meclisi mebusan müzakeratı)
Meclis-i mebusan	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-4. (Meclis müzakeratı ve diğer hususlar)
Meclis-i Mebusan	N.140-85, Tarih 5 Zi-l-hicce 1326 Salı, 2-3-4-5-6. (Meclis müzakeratı ve diğer mecliste olanlar)
Meclis-i Mebusan	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, 1-2.
Meclis-i Mebusan	N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2-3-4-5-6. (Sekizinci içtima)
Meclis-i Mebusan	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3-4. (Meclisi müzakeratı da içinde) (Devamı var)
Siyasiyat	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1. (Çıkmaz yol)

Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6. (88 sayının devamı Meclis-i Mebusan'ın)
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.4-5-6-7.
Makale-i Mahsusa	N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2. (Meclis-i Mebusan'da kanun layıhaları)
Meclis-i Mebusanda Tahsilat nizâm-nâmesi,	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-2.
Meclis-i Mebusanda	N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1.
Garip Efsaneler	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2-3.
Garip Efsaneler	N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1-2. (Girit meselesi nasıl meydana çıktı)
Şûun	N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.4-5-6-7.
Meclis-i Mebusanda Vükelânın Beyanâtı	N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2.
Meclis-i Mebusanda	N.140-99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-2.
Meclis-i Mebusanın 30 Kanun-ı evvel 324 tarihli ruzname-i müzakeratı	N.140-99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.3-4-5-6.
Meclis-i Mebusanda	N.140-100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1-2.
Meclis-i Mebusan'ın 11 Kanun-ı evve 324 tarihli Ruzname Müzakeratı (11. ictimâ)	N. 140-100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3-4. (Meclisteki görüşmeler)
Meclis-i Mebusan	N.140-100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.7-8. (Onuncu ictimânın devamı)
“Feda-Kâran-ı Millet Cemiyeti” Meselesi	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.1.
Sadrazam Kamil Paşa'nın Dün Meclis-i Mebusanda	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.1-

irad ettiği nutkun suretidir	2-3-4.
Meclis-i Mebusan'da Kabinenin beyanatu, beyan-ı itimad	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.4-5.
Dünkü Meclis-i Mebusan'ın devamı	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.5-6. (Onuncu ictimanın devamı)
Başıktaş hadise-i müessifesi müttehimlerinin son muhakemesi	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7.
Onuncu İctimanın devamı	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7-8.
İhtar	N.140-104 Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
İcmal-i Dahili	N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1. (Hususi ihtilaflar)
Mebusan	N.140-103, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
Siyasiyat Adadakiler Meclisi Mebusanda	N.140-105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1.
Mebusan	N.140-105 Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.
İcmal-i dahili	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1.
Meclis-i Mebusan'da	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1.
İcmal-i Dahili	N.140-107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.1-2. (Bağdat hattı)
Mebusan	N.140-107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Kamil Paşa'nın Beyanatu	N.140-107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.7.

İcmal-i Dahili	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1. (Meclis-i Mebusanda Müfid Teklifler)
Mebusan	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3-4.
İnzâr-ı hamiyet	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1.
İcmal-i Dahiliye, N.140-110	Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1. (Hakim nizamdır)
Siyasiyat	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1-2. (İhtilaf-ı ahir ve ve adem-i memnuniyet Boşnak kardeşlerimize)
İcmal-i Dahili	N.140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.1. (İş bilmek, yol bilmek)
İhtar-ı Mühim	N.140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.1-2.
Mebusan	N.140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.2-3-4-5.
İcmal-i Dahili	N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1. (Hüsn-i Niyet, Hüsn-i Tefsir)
Siyasiyat	N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1-2. (İlk Meclis-i Mebusan)
Meclis-i Mebusan	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.1-2.
Meclis-i Mebusan Müzakeratı	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.5-6. (Onsekizinci ictima)
İcmal-i Dahili	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1-2. Maarif hakkında (Neler söyleniyor neler dinlenecek?)
Meclis-i Mebusan	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.1-2-3.

İcmal-i Dahili	N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.1-2. (Evrak-ı resmiyye ve Hususiyye)
Meclis-i Mebusan	N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327, Cuma, s.2.
Siyasiyat	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.1-2. (Usul-ı Tahkim)
İcmal-i Dahili	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.2.
Muharrerat	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.5. (Mevkafin)
İcmal-i Dahili	N.140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.1-2. (Enkaz-ı İstibdatın Tamiri)
Meclis-i Mebusan	N.140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.2-3.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez-i Umumiyesine Edirne heyet-i merkeziyesinden	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1.
Meclis-i Mebusan	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.3.
Meclis-i Mebusan	N.140-120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.2-3-4.
Siyasiyat	N.140-121, Tarih 12 muharrem 1327 Çarşamba, s.1 (Bulgar meselesinin safha-i ahiresi)
İcmal-i Dahili	N.140-121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1-2. (Rumeli'de Kiliseler)
Siyasiyat	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.1. (Ahval-i Ahire)
A'yan	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.1-2.

Meclis-i Mebusan

N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.2.

Meclis-i Mebusan

N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.4-5-6.

İSMAİL HAKKI [Baban-zâde]

Siyasiyat-ı Dâhiliye, Siyasiyat-ı Usbûiyye (Haftalık),

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.1,2,3 (Girit meselesi, Ortadoğuda olanlar, iç meseleler, İspanya'daki idam)

Siyasiyat-ı Dahiliye, Ismarlama Fıkralar

N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2-3.

İSMAİL MÜŞTAK

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.1-2.

K.

Rumeli-i Şarkî ve Kamil Paşa

N.183, Tarih 15 Rebî-ul-evvel 1327 Salı, s.1-2, 24 Mart 1325.

KENAN

Islahata Tarih

N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3.

KONSTANTİN VAYANİ [Mahkeme-i

Temiz Azasından]

İ'tidâl fikir ve Hafız-ı Lisân

N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2. (Kanun-i esasi ve meşrutiyet)

LA.

Riyâset muvakkate altında 1

N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7-8.

M. SÜLEYMAN

Hatt-ı hûmâyûn hazret-i sadık-ı azam 2

N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.3-4.

M.A

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Muarızları

N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.3-4.

M.E

Tensikat-ı adliyye,

N. 140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4.

MAHMUD SADIK

Kudüs meselesi ve muhabbet

N.170, Tarih 2 Rebî-ul-evvel 1327, Çarşamba, s. 2,
11 Mart 1325.

Pay-i Taht Hayatı

N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3-
4 (Sukut tehlikesi – sukut – sukut-ı ahlak)

Pay-i Taht Ahvalı

N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.3-4.
Teskin-i ezhân.

Yeni Fırkalardan: Sosyalistler

N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.7.

Pay-i Taht

N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.3-4.
Askerin hayatı, Edebiyatta bir Şu'be

Pay-i Taht	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.2-3. Sencbaşı – tasfiye-i hesab – tasfiye-i ahlak
Pay-i Taht	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.2-3. Nevruz-ı meşrutiyet
Pay-i Taht	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.2-3-4. Ninni yavrum uyusun, ninni....
İzâh ve Maksat	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.7-8. (Sosyalizmin açıklamasına devam)
İzah ve Maksat	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.10-11. (Sosyalistler meselesine devam)

Pay-i Taht

N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.2-3-4.
Bahara doğru – Seyahatler

MAHMUT TEVFİK

Muharrerat

N.181, Tarih, 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.4, 22
Mart 1325.

MEHMET CAVİT

Makale-i Mahsusa

N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.2 (Bosna-
Hersek'in ahvâl-i İktisadiyesi)

MEHMET FATİN

Bosna-Hersek Hakkında

N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-
7.

MEHMET [Hafız]

Makale-i Mahsusa

N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.2-3. 10
Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel
1908 (Beyanül Hak'dan)

MEHMET FUAT

Musahabe

N. 180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi,
s.3, 4 Mart 1325.

MEHMET ŞERİF BİN MEHMET SAİD

Bo Şerif Paşa'nın Jurnalleri ve Şurâ-yı Ümmet'e cevabı

N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.6-7-8.

MEHMET TAHİR [Bursa Mebusu]

Makale-i Mahsusa

N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.4. Kosova
hakkında tebkikat-ı lisaniyye (Kosova hakkında)

MUALLİM NAİL

Muamelat-ı resmîyye lâyhaları

N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s. 6-7.

MUHAMMED TAHİR [Eskişehirli]

Makale-i Mahsusa

N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3-4.

MÜSLİM SAMİ

Vifâk ve İttihat devletin hayat-ı istikbalidir

(Ta'vîz nedir?)

N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-7. (Ortadoğudan seçiliş milletvekillerine yazılmış)

OSMAN NURİ [Tırnovalı]

Tarihçe-i İstiklal

N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.3-4-5. (Bulgaristan) (ve Biz)

R.

İcmal-i dahili

N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.14. (M.B) N. 12.

RAHMİ [Selanik Mebusu]

Kâmil Paşa hazretlerine

N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.1, 23 Mart 1325.

RIZA TEVFİK [Edirne Mebusu]

Mebusan-ı Kiramın Tercüme-i Hal ve ser-güzeştleri

N. 140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.5-6.

S.

Mevadd-ı kuulliyeye (alkol'e) Tarih Kanun

N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3.

Memurlar mebus ve mebuslar memur olabilmeli midir?

N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5.

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.1-2 (Linç meselesinin son safhası).

Kanun vaz'ından nukat-ı asliyye

N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.2-3.

Siyasiyat-ı Dahiliye

N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.2-3. Hakikat

Meclis-i Ayan Müzakerati

N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.10-11.

Siyasiyat

N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1.
(Siyaset-i Hariciyemiz – Kâmil Paşa)

SAİD [Meclis-i ayan reisi]

Nutk-ı iftitahi-i hazret-i padişahiye cevaben heyet-i
a'yânca kaleme alınup 13 kânın-ı evvel 324 tarihinde
takdim kılınan arızanın sureti: (padişaha cevap)

N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.

SEZÂİ

Îd-i Millinin Arefesi (Meclis-i Mebusan Açılıyor)

N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.1.

Mevzû-i bahs

N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1.
(Tanin gazetesine cevap, cemiyetin dağılıp
dağılmayacağıının mevzubahis olamayacağı,
Sadrazama yaptıklarından dolayı kınama)

Müdâvele-i efkâr

N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.

Bugüne değil düne ait

N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.1.
(Değerlendirme, askeri, siyasi durum)

VEHBİ

Münafıklara Karşı

N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.2.

VİCDANİ

Mektub-ı Mahsus

N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s. 1-
2, 11 Mart 1325 (Bütçe milletvekillerinin) nazar-ı
dikkatine.

İşler Niçin Yavaş Gidiyor 1

N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, 2.

Büyüklerde Hamiyyet 1

N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2-
3.

Büyüklerle Hamiyyet – Hükümdarlar 2

N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.2-3.

Büyüklerde hamiyet – Sadrazamlar, vezirler 3

N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2.

Büyüklerde hamiyet – Son 4	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3.
Meclis-i Mebusan ve Ordu	N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2.
Makale-i mahsusa	N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.1-2. (Tensik-i Maaşât)
Makale-i Mahsusa	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1-2. (Muzırr vücudlar)
Rumelinin hali	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6.
İstibdat	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.
İşler niçin yavaş gidiyor 2	N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2. (İşler niçin yavaş gidiyor? 2)

3.5.2. Dış Siyaset

A.C.

Siyasiyat-ı Hariciye	N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 4, (Girit ve Avrupa).
----------------------	---

A.F

Makale-i Mahsusa

N. 216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s. 6-7
(Rusya'da meşrutiyet).

AHMET SAKİ

Muharrerât

N. 140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4
(Girit).

AHMET SELAHATTİN

Feceyi İrana bir nazar

N. 140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s. 1-2.

B. K.

Siyasiyat-ı Düveliye, Yunanda Bahriye İsyanı,

N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.4.

B. KÂMİL

Siyasiyat-ı Düveliye

N. 192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s. 3,4 (Almanya'daki liberaller ve muhafazakârlar arasındaki çekişme, hükümetin tutumu, sosyalistlerin durumu, İmparator'un durumu).

Siyasiyat, Girit'den yeni bir temayül

N. 197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2
(Girit Meselesi)

Siyasiyat-ı Hariciye, Balkan İttifakı

N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s. 1-2.

B. KÂMİL

Siyasiyat-ı Düveliye

N. 195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe s.1-2, Rokancı mülakatı ve efkâr-ı mumiyesi (İtalya'daki fikri yapı).

Siyasiyat-ı Düveliye	N. 204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 1-2.
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 1-2 (Avusturya, Rusya, Şark politikası).
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 1-2, Bulgar İşleri, Bulgaristan işleri (Bulgaristan'a Tarih).
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 1-2.
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 210, Tarih 18 şubat 1325 Perşembe, s. 1-2 Sülhün nev-i tecbütisi.
Mösyö Meylovanoviç'in Seyahati	N. 211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s. 1-2 (Sırbistan hariciye nazırı).
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 1-2, Ziyaretler, menfaatler, meslekler.
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.1, Şarkî Avrupa muvazenesi, garbi Avrupa muvazenesi
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s. 1-2, Bâlkânlar'da yeni muhit.
Siyasiyat-ı Hariciye	N. 215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s. 1, Sırbistan kralının ziyareti.
Yemen ve asîr hakkında	N. 215, arih 25 Mart 1326 Perşembe, s. 1-2.

B.G

İcmâl-i Siyasi

N. 220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s. 1-2,
İngiltere kralı Mütevetto yedinci Edward.

B.K

Siyasiyat-ı Hariciye

N. 199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.4
(Girit Meselesi)

Siyâsiyyat-ı Hariciye

N. 202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 1-
2 (Hanya'da Sofya'da)

B.KÂMİL

Siyasiyat-ı Hariciye

N. 203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 1,
Girit Meselesi – Harici Politikalar.

BAHADDİN ŞAKİR

İhtar-ı Hadisane

N. 140/(140-1) 23 Eylül 1324/5 Teşrin-i evvel Salı s.
8.

DUBAR ABAŞ

[Macaristan Muharrinden]

Osmanlılar ve Macarlar

N. 140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 4.
(Birliktelik).

F.

Makale-i Mahsusa

N. 218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s. 4-5 (Risya
ve Finlandiya).

FRANSUVA JOSEF

Avusturya İmparatoru'nun Emirnameleri

N. 140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 6.

G.B

İcmâl-i Siyasi

N. 218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s. 1-2,
Anasır-ı Muhtelif-Fransa'da intihakat, İngiltere.

İcmâl-i Siyasi

N. 219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s. 1-2,
Arnavudluk ahvali.

GALİP

Girit

N. 140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s. 6-7.

Arnavutluk ve Arnavutlar – Avusturya

N. 140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 4-5.

HALİT HALİT

İngilizlerce Sen inizal

N. 140-91, Tarih 11, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326
Pazartesi, s. 2 (Muharrir efendi hazretleri)

İBRAHİM [Doktor]

Muharrerat

N. 140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s. 5-6
(Avusturya ve Bosna-Hersek).

İBRAHİM EDHEM

Tekzib-i vürud-ı erâcif

N. 140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 7,
11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908.

İMZASIZ

Siyasiyat

N. 170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.1,
11 Mart 1325 (İttifak-ı müselleler)

Siyasiyat

N. 172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel
1327 Cuma, s. 1, 13 Mart 1325 (İtilaf Ümitleri).

Müktesibat

N. 175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s. 7-8
16 Mart 1325.

Siyasiyat

N. 178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1,
19 Mart 1325 (İran'da Mücahede-i Meşrutiyet)

Siyasiyat

N. 179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.1, 20
Mart 1325 (Bulgaristan müzakeratı).

Sırsbistan'ın İnfadı

N. 180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s. 1-

	2, 21 Mart 1325.
Siyasiyat	N. 181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s. 1, 22 Mart 1326 (iran Vakayi)
Mesail-i Mühime-i hazıra	N. 181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s. 2, 22 Mart 1325 (İzvolski'nin mevki)
Siyasiyat	N. 182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s. 1, 23 Mart 1325 (İzvolski-Erental) (Rus hariciye nazırının istifa meselesi)
Sırp Kralının Tahtından Firası	N. 182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s. 2, 23 Mart 1325.
Siyasiyat	N. 184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.1, 25 Mart 1325 (Sırbistan-Karadağ)
Mesail-i Müheme-i Hazıra	N. 185, tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s. 2-3, 26 Mart 1325 (Prens Jory ve esbâb-ı feragatı (Sırbistan).
Siyasiyat	N. 187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1, 28 Mart 1325 (Türkiye-Bulgaristan Müzakeratı).
Siyasiyat	N. 187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1, 28 Mart 1325 (Türkiye-Bulgaristan müzakeratı).
Balkan Siyaseti	N. 188, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.1, 30 Mart 1325.
Türkiye-Bulgaristan İtilafnamesi	N. 190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s. 1-2, 31 Mart 1325 (Nuyeferaye gazetesinden)
Siyasiyat	N. 190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1. 31 Mart 1325 (Avusturya-Karadağ Münasebeti).

Müdahale-i Ecnebiyeden	N. 192 Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s. 12-13 (Ecnebilerin yardımından çok zararları olduğu, bizi içten içe sömürmeleri, buna Tarih demeli) (M.B).
Yunanistan'da İhtilal	N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s. 5-6-7.
Yunan Ahvali	N. 195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s. 4-5.
Trablusgarb'a Tarih	N. 199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7 (M.B), N. 3.
Girit Meselesi	N. 201, Tarih 11 Kânûn-ı evvel 1325, Perşembe, s. 6-7-8.
İttifâk-ı Müselles ve Müsennâ	N. 201 Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 13 (M.B), N. 4.
Bulgaristan'da Nüfuz-ı Osmanî	N. 205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 12-13 (M.B), N. 6.
Bulgaristan	N. 208 Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s. 13-14 (M.B) N. 8.
Makale-i Siyasiyye	N. 210, Tarih 18 şubat 1325 Perşembe s. 13, Girit (M.9), N. 9.
Sabık Stokholm Sefiri Şerif Paşa'ya Bir cevap	N. 220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s. 11-12...?
Bulgaristan'ın İlânı İstiklâli	N. 140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324/5 Teşrin-i evvel 1908 Salı s. 1 (Daha sonra seri yanlışlık 141-2).
Siyaset-i Hariciyemiz	N. 140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 6 Teşrin-i evvel 1908 Salı s. 4.
Rusya'nın Teklifi ve Avusturya Macaristan	N. 140/140-1 23 Eylül 1324/ 5 Teşrin-i evvel Salı s.

Hakkındaki Efkâr	6.
Devlet-i Osmaniye ve Avusturya ile Bulgaristan	N. 140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba 7 Teşrin-i evvel 1908, s.6.
İngiltere Sefirinin Beyanâtı	N. 140/2 Tarih Ramazan 1326 / 7 Teşrin-i evvel 1908 Çarşamba s.6.
Yunan Sefirinin Beyanâtı	N. 140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.7.
Siyasiyat	N. 140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s. 1-2 (Avusturya – Macaristan ve Bosna- Hersek).
Bosna ve Hersek'e Tarih Avusturya Notası	N. 140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.4
İngiltere Hükümetinin beyanâtı	N. 140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s. 5.
İngiliz Matbuâtı ve Avusturya	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.5.
Şark Buhranı	N. 140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s. 5-6 (Bulgaristan, Türkiye, Avusturya, Figaro Gazetesinden)
Neve Freie presse'nin Mütâlaa-ı Siyasiyyesi	N. 140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s. 7.
Siyasiyat	N. 140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 1-2 (Yunanistan, Girit ve Yunanlılar).
Bulgar Gazeteleri	N. 140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.6.
Bulgar Gazetelerinin mütâlaatı	N. 140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 6-7.
Siyasiyat	N. 140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s. 1-2 (Sırbistan ve Karadağ).
Şark Buhranı	N. 140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s. 5.
İki Vesika	N. 140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s. 5-6.

Siyasiyat	N. 140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 1-2 (Bulgaristan ve İstiklali)
İngiliz efkâr-ı Umumiyesi	N. 140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 5-6.
Bulgar ve Bosna Hersek Meselesi Üzerine Berliner Tageblatt'ın	N. 140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6
İngiliz efkâr-ı Mahsusası	N. 140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6.
Bulgarlar	N. 140/8, Tarih 17 Ramazan 1326Salı, s. 1-2.
İngiliz Matbuatının Fikri	N. 140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s. 5-6.
Time'sın Makale-i Mahsusası, Şark Burhanı	N. 140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 5-6, 1 Teşrîn-i evvel 1324, 14 Teşrîn-i evvel 1908
Baron ernatal'ın beyanat-ı mühimesi	N. 140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.6, 1 Teşrîn-i evvel 1324, 14 Teşrîn-i evvel 1908 (Balkanlardaki durum).
Başlıksız	N. 140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s. 4, 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908 (Balkanlara Tarih)
Times'in Makale-i Mahsusası	N. 140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.6 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908.
Almanya'nın Vaz ve Hareketi	N. 140/10, Tarih 19 Ramazan 1326, s.7, 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908 (Beyanat-ı Cedide).
Mütelaa-ı Siyasiyye	N. 140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s. 5, 3 Teşrîn-i evvel 1324, 16 Teşrîn-i evvel 1908 (Macaristan).

Avusturya Siyaseti Üzerine Bir İngiliz Vakayi'-nâmesi	N. 140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.5, 3 Teşrîn-i evvel 1324, 16 Teşrîn-i evvel 1908 (Figaro gazetesinden)
İngiltere'nin Sofya Politika Me'murunun Beyanâtı	N. 140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.6 , 3 Teşrîn-i evvel 1324, 16 Teşrîn-i evvel 1908 (Bulgar gazetelerinden).
Siyasiyat	N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1 , 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908 (Grey – İzvolski programı).
Ecnebi Postaları	N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 1-2, 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.
Mektûm Tutulmuş Bir Vesika	N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 7, 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908 (Balkanlara Tarih)
İtalya ve Şark Mütemerri	N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 7-8, 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.
Devletler ve Buhran-ı Şark	N. 140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s. 4-5, 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908 (Times'tan).
Bulgar Gazetelerinin Mütâlaatı	N. 140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s. 5, 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Fransızlar'ın Mütalaatı	N. 140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 3, 6 Teşrîn-i evvel 1324,19 Teşrîn-i evvel 1908.
Rusya'nın Efkar-ı Mahsusası	N. 140/14, Tarih 23 Ramazan 1326, Pazartesi, s. 3-4, 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908 (Saha-i ahire hakkında).

Devlet-i Osmaniye ve Sırbistan,	N. 140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s. 5, 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908.
Program hakkında lüzum-ı itilaf	N. 140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s. 5-6, 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908 (Tan gazetesinden konferanstaki itilaf dış siyaset).
Alman siyâsiyyûndan bir zatın ifâdâtı	N. 140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.6, 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	N. 140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 1-2, 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908 (sitinyakova kararı) (Bulgaristan)
Sırp Gazetelerinin Beyanâtı	N. 140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 5-6, 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908.
İcmal-i Haricî	N. 140/17 Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe s. 1-2, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N. 140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s. 2-3, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908 (Konferansı Balkanlar'a Tarih)
Ahval-i Haiciyeye Tarih Avusturyaca Fikirler	N. 140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s. 6, 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	N. 140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s. 1-2, 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908 (Londra'da Bulgarlar).
Sırbıya ve Avusturya – Macaristan	N. 140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s. 3-4, 12

	Teşrîn-i evvel 1324, 25 Teşrîn-i evvel 1908 (Bir diplomatla mülakat)
Sırbistan Hariciye Nazırı ile Mülakat	N. 140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s. 4, 12 Teşrîn-i evvel 1324, 25 Teşrîn-i evvel 1308.
Girit'e Tarih	N. 140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 2-3, 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
Bulgaristan ve Türkiye	N.140-21 Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi s.6, 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	N. 140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s. 1, 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 (!)Teşrîn-i evvel 1908. (Buhran-ı Muallak) (Şark buhranı üzerine)
Devlet-i Aliye ve Bulgaristan	N. 140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s. 3-4-5, 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 (1) Teşrîn-i evvel 1908.
Siyasiyat	N. 140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 1, 16 Teşrîn-i evvel 1324 (Sırbistan'ın Ta'vîzi).
Mühim Bir Varaka	N. 140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 3, 16 Teşrîn-i evvel 1324 (Balkanlara Tarih)
Şehrimizde mukîm İranîlerin Rusya'yı protestaları	N. 140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 3-4, 16 Teşrîn-i evvel 1324.
Buhran-ı Şark	N. 140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s. 5, 17 Teşrîn-i evvel 1324 (Times gazetesinin Sofya muhabirinden).
Vakayi-i Şarkiye	N. 140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s. 5-6-7, 17 Teşrîn-i evvel 1324 (Londra matbuatı) (Diğer gazeteler de var).

Girit'e Tarih	N. 140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s. 3-4, 18 Teşrîn-i evvel 1324 (Yazının devamında Girit'teki müslümanlara yapılanlarda anlatılmakta).
Girit'de İslamlar'a edilen tevavuzol	N. 140-26 Tarih 6 Şevvâl 1326 s. 4, 18 Teşrîn-i evvel 1324.
Siyasiyat	N. 140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.1, 19 Teşrîn-i evvel 1324.
Siyasiyat	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1, 20 Teşrîn-i evvel 1324 (Sırp âmâli).
Sırp-Karadağ itilafı	N. 140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
Siyasiyat	N. 140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.1 (Bâb-ı Âli – Avusturya Macaristan İtilafı).
Siyasiyat	N. 140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.1 (Devlet-i aliyye – İngiltere).
Atinos GazetesininMantığı	N. 140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s. 2-3.
Muharrerât	N.140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s. 4-5 (Bulgaristan Muhabirimizden).
Sakız Hâdisâtı	N. 140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3 (Adadaki karışıklık).
Muharrerât	N. 140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s. 5-6 (Ferdinant'ın Nutku).
Siyasiyat	N. 140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s. 1-2 (Nevakoviç Muhtırası).
Bulgarların Şımarıklığı ve Karabulak Hadisesi	N. 140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.4.

Osmanlı – Bulgar Müzakerâtı	N. 140/35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s. 4-5.
Siyasiyat	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s. 1-2 (Devlet-i Osmaniye ve Rusya / Girit)
Muharrerât	N. 140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s. 5-6.
Siyasiyat	N. 140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s. 1 (Petersburg-Viyana Müzkaratı).
Atinos Gazetesine	N. 140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4
Girit Meselesinin Suret-i Hali	N. 140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 4.
Girit Meselesinin Suret-i Hali	N. 140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s. 2.
Siyasiyat	N. 140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1 (Doktor Vegerle ve Bosna – Hersek).
Siyasiyat	N. 140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s. 1 (Sırbistan ve döviz-i iktisadî).
Girit ve Rumca Gazeteler	N. 140-41 Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.4.
Muharrerât	N. 140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s. 5 (Bulgaristan Muhabirinden).
Siyasiyat	N. 140-42 Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s. 1, Bağşah ve Tebni
Siyasiyat	N. 140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s. 1-2 (Kayser Vilelm ve Almanya).
Muharrerât	N. 140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s. 5-6 (Türkiye ve Bulgar ittifakına Tarih, Sofya muhabirinden).

Mösyö Dernatalin Asarı	N. 140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 3 (Devamı var).
Mösyö Dernatalin Eseri	N. 140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s. 3-4 (Önceki sayının devamı – sonrası var).
Mösyö Dernatalin Eseri 3	N. 140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s. 3-4 (Geçen yazının devamı – devamı var).
Mösyö Dernatalin Eseri	N. 140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s. 3-4 (Geçen sayının devamı – devamı var).
Baron Dernatal'in Eseri 5	N. 140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s. 3-4 (Devamı var).
Baron Dernatalin Eseri 6	N. 140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s. 3-4 (Devamı var).
Muharrerat	N. 140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s. 5 (Bulgaristan Ahvali, Bulgaristan Muhabirinden).
Baron Derental'in Eseri	N. 140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s. 3-4 (yazının devamı, sonrası var).
Mösyö Dernatal'in Eseri	N. 140-52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s. 2-3 (Yazının 8. kısmı) (Devamı var)
Mösyö Dernatal'in Eseri 9	N. 140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1826 Cuma, s. 2-3 (Devamı var).
Siyasiyat	N. 140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 1 (Buhran-ı Hazır ve İtalya)
Mösyö Dernatal'in Eseri 9,	N. 140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 3-4 (Devamı var).

Siyasiyat	N. 140-56 tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 1 (Fon Erental ve Mukataa).
Mösyö Dörnental'in Eseri 11	N.140-56 Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 3-4.
Mösyö Dernatal'in Eseri 12	N. 140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s. 4-5 (Hitâm-son).
Siyasiyat	N. 140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s. 1 (Avusturya – Macaristan ve Sırbıye – Karadağ).
Siyasiyat	N. 140-60, arih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s. 1 (Rusya ve Balkan ittifakı)
Siyasiyat	N. 140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 1 (Girit ve Kral Yorgi).
Siyasiyat	N. 140-63, Tarih 132 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 1 (Osmanlı-Bulgar itilafı).
Siyasiyat	N. 140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s. 1-2 (Bâb-ı âli ve sefir pallavicini)
Girit hakkında	N. 140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe s. 1.
Siyasiyat	N. 140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s. 1 (Osmanlılar ve İngilizler).
Siyasiyat	N. 140-783, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s. 1 (İtilafperver Fon Evental)
Muharrerat	N. 140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s. 4-5 (Romanya Ziraanın Avusturya'ya karşı boykot ilanı).
Avusturya'nın Notası	N. 140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s. 5.
Siyasiyat	N. 140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazertesi, s. 1 (Büyük Sırbıya'ya doğru).

Siyasiyat İtilaf ve Fon Erental	N. 140-81, Tarih 1 zi-l-hicce 1326 Cuma, s. 1.
Dumada	N. 140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s. 2-3 (Mösyö İzvolksi'nin beyanati).
Siyasiyat	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s. 1 (Balkan Heyet-i müttefikası)
Buhran-ı İran	N. 140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma s. 1.
Girit Meselesi, Mekteb-i Hukukta İçtima,	N. 140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s. 3-4.
Muharrerat	N. 140-95, Tarih 15 Zi-l-icce 1326 Cuma, s. 7 (Bulgaristan Muhabirinden, "Bulgaristan'ın Son Ümidi")
Siyasiyat	N. 140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1, (Viyana ve Belgrat)
İcmal-i harici	N. 140-106 Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s. 1-2 (Girit).
İcmal-i Harici	N. 140-107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s. 1 (Devlet-i aliyye Avusturya İtilafi).
Şark Buhranı, Avrupanın Vazifesi	N. 140-107, Tarih 27, Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s. 6-7.
Siyasiyat	N. 140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s. 1 (Devlet-i Osmaniye ve Bulgaristan Hükümeti).
İhtar-ı Mühim	N. 140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce1326 Cuma, s. 1-2 (Dış Politika)

Siyasiyat	N. 140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s. 1 (Balkan Mesaili).
Siyasiyat	N. 140-113, Tarih 3 Muharrem 1326 Salı, s. 1 (Bulgaristan'ın tedarikat-ı Askeriyesi).
Siyasiyat	N. 140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s. 1, Bulgarlar ve Hüsniniyet.
Siyaiyyat	N. 140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s. 1 (Gerginlik) (Bulgaristan'la Hükümet arasında)
Siyasiyat	N. 140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s. 1 (Buhran-ı Şarkî).
Siyasiyat	N. 140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s. 1 (Yine Balkan Buhranı).

İSMAİL HAKKI

Siyasiyat-ı Düveliye

N. 194 Tarih ? s. 3-4

MEHMET CAVİT

Siyasiyat

N. 140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s. 1-2, 17
Teşrîn-i evvel 1324 (Osmanlı – Bulgar itilâfı).

SEZÂİ

Siyayisyyat

N. 140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s. 1 (Ahvâl-
i İran).

3.5.3. Uluslararası İlişkiler

İMZASIZ

Mesail-i Mühimme-i Hazıra

N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.1-2. 27
Mart 1325 (Konferans İn'ikad (Toplanma) edecek
mi?) – Avrupa devletleri arasında –

Kongre Meselesi	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7.
Konferans	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1-2. 1 Teşrîn-i evvel 1324, 14 Teşrîn-i evvel 1908 (Balkanlardaki durum, Bulgaristan...)
Yine Konferans	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.1-2. 3 Teşrîn-i evvel 1324, 16 Teşrîn-i evvel 1908.
Konferans ve Bulgarlar Meselesi	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7. 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.
Konferans Meselesi	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5. 5 Teşrîn-i evvel 1324,18Teşrîn-i evvel 1908.
Devletler ve Konferans	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.6. 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908. (Times gazetesinden)
Türkiye ile Doğrudan Doğruya Müzakarataın İnkıtayı	N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.7. 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1324. (Görüşmelerin durması, Avusturya-Macaristan)
Matbuât	N.140/25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s. 4-5. 17 Teşrîn-i evvel 1324. (Times, azetesinden alıntı makale “Şark Konferansı”
Konferans, melabe-i rekabet	N.140/26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1. 18 Teşrîn-i evvel 1324. (Balkanlarda olanlarla ilgili)
Siyasiyat	N.140-85, Tarih 5 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1. (Müfemer mev’ud (sözverilmiş kongre))

SEZÂİ [Sâmi paşa-zâde]

Konferans

N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.1. 8
Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel
1908. (Miladi takvim sehven 11 olarak yazılmış)

Devletlerin Dostluğu

N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1.

3.6. HABER

A.FAZIL

Telefon Hatları

N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.3-4. 19
Teşrîn-i evvel 1324.

A.H

Muhabir-i Mahsusamız

N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.9.

CEVÂT

Son Haberler

N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8.

FUAT

Muhabiri Mahsusamız

N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.14.

HAYNOVIÇ KAMİL [Hersekli]

Hicret

N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.6. 14 Teşrîn-i
evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908. (11 Teşrin-i
evvel tarihli nüshada Bosna-Hersek Müslümanlarının
hicreti sayıdan" yazısı hakkında)

İBRAHİM [Doktor]

Muharrerat

N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5-6.
(Romanya'da Osmanlı Muhibbliği ve efkâr-ı
Umumiye) Romanya muhabirinden.

İMZASIZ

Matbuat

N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.7-8.
13 Mart 1325. (Şark müzakeratı Duba gazetesinden)

Mesail-i Hazıra	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1. 29 Mart 1325. (Şark, Times gazetesinden / Diğer gazetelerden başka yazılar)
Yunan Ahvali	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
Yunanistan	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.6.
Girit	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni Perşembe,s.6.
Matbuat-ı Ecnebiye	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.8.
Matbuat-ı Ecnebiye	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Harici Haftalık Telgraflar, Harici	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.11-12.
Yunan Ahvali	N.194, Tarih s.6-7.
Matbuat-ı Ecnebiye	N.194, Tarih s.11-12.
Atinada Seylab	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.12-13.
Matbuat-ı Ecnebiye	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Girit Muhbir-i Mahsusamızdan	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15.
Harik	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Sırbistan Hariciye Nazırı	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Paris'te bir konferans	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Telgraflar,	N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.1. 11 Mart 1325.

Şûun-ı Dahiliye	N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.3-4-5. 11 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.5-6. 11 Mart 1325.
Vilayat	N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.6. 11 Mart 1325.
Müktesebât	N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.6-7. 11 Mart 1325 (Hükümet ve Cemiyet, Girit) Gazetelerden alınan makaleler.
Matbuat	N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.7-8. 11 Mart 1325.
Telgraflar	N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1-2. 12 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.3-4. 12 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.4-5, 12 Mart 1325.
Ahmet Hamdi ve Kâzım Muhakemesi	12 Mart 1325, s.5.
Vilayat	N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.6-7. 12 Mart 1325 (Beyrut Vilayeti Meclis-i Umumisi)
Müktesibat	N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.7. 12 Mart 1325.
Telgraflar	N.172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.1. 13 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.2-3. 13 Mart 1325.

Dahili Telgraflar	N.172, Tarih 4 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.3-4. 13 Mart 1325.
Vilayat	N.172, Tarih 13 Mart 1325 Cuma, s.6-7.
Matbuat	N.172, Tarih 13 Mart 1325 Cuma, s.7-8. Sırp buhranının bugünkü hali.
Telgraflar	N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1. 14 Mart 1325.
Şûun	N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.2-3-4. 14 Mart 1325. (Hicaz hattı, Basra ahvali, Rıfat Paşa ile mülâkat, <u>düello</u> vs)
Vilayat	N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.5. 14 Mart 1325.
Muharrerat	N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.6. 14 Mart 1325.
Matbuat	N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.6-7. 14 Mart 1325.
Telgraflar	N.175, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1. 15 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.3-4. 15 Mart 1325. (Pertev Paşa vs)
Dahili Telgraflar	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.4-5. 15 Mart 1325.
Vilayat	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.5-6. 15 Mart 1325.
Muharrerat	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.6. 15

	Mart 1326.
Müktesabât	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.6. 15 Mart 1325.
Matbuat	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.6-7. 15 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	N.174, Tarih 15 Mart 1325 Pazar, s.7.
Telgraflar	N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.2. 16 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.3-4-5- 6. 16 Mart 1325.
Matbuat	N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.8. 16 Mart 1326.
Vukuat-ı Zabıta	N.175, Tarih 16 Mart 1325, s.8.
Telgraflar	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1. 17 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.3-4-5. 17 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.5. 17 Mart 1325.
Vilayat	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.6-7. 17 Mart 1325. (Ferid Paşa'nın İzmir'e muvasalatı)
Matbuat	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.7. 17 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	N.176, Tarih 17 Mart 1325 Salı, s.7.

Telgraflar	N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.1-2. 18 Mart 1325.
Dünkü sarıklı zuhaf taburu hadisesi	18 Mart 1325 Çarşamba s.1.
Şûun-ı Dahiliye	N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.2-3-4. 18 Mart 1325.
Mektubat	N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.5-6-7. 18 Mart 1325. (Kamil Paşa) (Sulha avdet efrad-ı Hürriyet)
Muharrerat	N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.7-8. 18 Mart 1325.
Telgraflar	N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1. 19 Mart 1325.
Şûun	N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.2-3. 19 Mart 1325.
Vilayat	N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.4. 19 Mart 1325.
Telgraflar	N.179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.1-2. 20 Mart 1325. (Mesail-i mühimme-i hazıra)
Şûun-ı Dahiliye	N.179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.3. 20 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.3-4. 20 Mart 1325.
Bahaeddin Şakir ve Ali Kemal Beylerin üçüncü muhakemesi	N.179, Tarih 20 Mart 1325, s.4.
Telgraflar	N.180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1.

	21 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.2-3. 21 Mart 1325.
Bahaeddin Şakir ve Ali Kemal Beylerin üçüncü muhakemesinden ma'bad	N.180, Tarih 21 Mart 1325, N.180, s.3.
Vukuat-ı Zabıta	N.180, Tarih 21 Mart 1325, s.4.
Telgraflar	N.181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1. 22 Mart 1325.
Vilayat	N.181, Tarih 22 Mart 1325 Pazar, s.3.
Dahili Telgraflar	N.181, Tarih 22 Mart 1325 Pazar, s.3.
Vukuat-ı Zabıta	N.181, Tarih 22 Mart 1325 Pazar, s.4.
Telgraflar	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.1. 23 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.2-3. 23 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.3. 23 Mart 1325.
Bahaeddin Şakir ve Ali Kemal Beylerin üçüncü muhakemesi	N.182, Tarih 23 Mart 1325 Pazartesi, s.4.
Muharrerat	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.4. 23 Mart 1325.
Vilayat	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.4. 23 Mart 1325.

Telgraflar	N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.2. 24 Mart 1325.
Hususi Telgraflar	N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.3. 24 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.3-4. 24 Mart 1325. (Dünkü intihabatın netayici)
Vilayat	N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.4. 24 Mart 1325.
Telgraflar	N.184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.1-2. 25 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.2-3-4. 25 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.4. 25 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	N.184, Tarih 25 Mart 1325 Çarşamba, s.4.
Telgraflar	N.185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1. 26 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.3. 26 Mart 1325. Evvelki gereki köprü cinayeti) (Tokatta İttihat ve Terakki mektebi açılışı, Mekteb-i İbtidai)
Dahili Telgraflar	N.185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.3. 26 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	N.185, Tarih 26 Mart 1325, s.4.
Telgraflar	N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.1. 27 Mart 1325.

Şûun-ı Dahiliye	N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.2-3. 27 Mart 1325. (Darülfünun'da : Ölen gazeteciyle ilgili durum)
Dahili Telgraflar	N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.3-4. 27 Mart 1325. (Ehrad Kimlerdir? (Siyasi))
Telgraflar	N.187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.1. 28 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.2-3. 28 Mart 1325. (İttihat ve Terakki Fatih şubesinde gece dersleri ilanı)
Bahattin Şakir ve Ali Kemal Beylerin Üçüncü Muhakemesi	N.187 Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.4 28 Mart 1325. (Devamı var)
Vukuat-ı Zabıta	N.187, Tarih 28 Mart 1325 Cumartesi, s.4.
Muharrerat	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.4. 29 Mart 1325.
Vukuat-ı Zabıta	N.188, Tarih 29 Mart 1325 Pazar, s.4.
Dahili Telgraflar	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.4. 29 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.3-4. 29 Mart 1325. (Köprü Cinayeti hakkında Hasan Fehmi Cinayeti)
Telgraflar	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.1. 29 Mart 1325.
Dahili Telgraflar	N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.3. 30 Mart 1325.

Şûun-ı Dahiliye	N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.1-2-3. 30 Mart 1325. (Cinayet tahkikatı)
Telgraflar	N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.1. 30 Mart 1325.
Şûun-ı Dahiliye	N.190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.2-3. 31 Mart 1325.
Telgraflar	N.190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1. 31 Mart 1325.
Haftalık Telgraflar	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.9, 10. (Yurtiçi ve yurtdışından gelen haftalık haberler) Selanik, Kosova, Halep, Sivas, Roma, Paris, Londra, Japonya... vb
Seyahat-ı Padişahî	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.11. (Padişahın Haydarpaşa İstasyonuna gidişi)
Zat-ı Hazret-i Padişah'ın İzmit'e Seyahatleri	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.11. (İzmit'e gidiş ve karşılanması)
Avdet-i Şahane, Resmi Geçit	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.11. (Padişahın İstanbul'a dönüşü törenle karşılanması)
Yunanistan Sefiri	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12. (sefirin Atınaya tatile gidişi)
Çakırcalı	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12. (Çeteyle çatışma, Aydın'da)
Son Telgraflar	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.16. (Başkentlerde olup bitenler)
Son Havadisler, Pay-i Taht	N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.16. (İstanbul'un askeri olarak üçe ayrılması, şehrin planı, deprem, donanmanın bakımı)

Muhabir-i Mahsusamız	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15-16.
Son Havadisler	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Haftalık Telgraflar, Harici-Dahili,	N. 196, Tarih 12 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7.
Haftalık Havadisler	N.196, Tarih 12 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9-10-11-12.
Yerli Matbuat	N.196, Tarih 12 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.13-14.
Bugünkü Son Telgraflar	N.196, Tarih 12 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.15-16.
Bugünkü Son Havadisler	N.196, Tarih 12 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Haftalık Telgraflar	N.197, Tarih 19 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6.
Haftalık Havadisler	N.197, Tarih 19 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.6-7-8.
Yerli Matbuat	N.197, Tarih 19 Teşrin-i sâni 1325 Perşembe, s.8-9.
Yerli Matbuat	N.193, Tarih 22 Teşrin-i evvel 1325 Perşembe, s.10-11.
Haftalık Havadisler	N.193, Tarih 22 Teşrin-i evvel 1325 Perşembe, s.12-13.
Son Telgraflar	N.193, Tarih 22 Teşrin-i evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Bugünkü Son Havadisler	N.193, Tarih 22 Teşrin-i evvel 1325 Perşembe, s.15-16.

Haftalık Telgraflar, Harici – Dahili	N.194, Tarih s. 4-5-6.
Müteferrik Haftalık Havadisler	N.194, Tarih s.9-10-11.
Yerli Matbuat	N.194, Tarih s.12-13-14.
Son Telgraflar	N.194, Tarih s.15-16.
Son Havadisler	N.194, Tarih s.16.
Haftalık Telgraflar, Harici – Dahili	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6-7.
Haftalık Havadisler	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Son Havadisler	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Yerli Matbuat	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13-14.
Kanlıca Neşr-i Maarif Kulübünün Resm-i Küşadı	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Şayan-ı Takdir Bir Teşebbüs-ı Hayır	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Son Havadisler	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Son Telgraflar	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14.
Muhabir-i Mahsusamız	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15.
Haftalık Havadisler	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9-10-11-12-13.
Haftalık Telgraflar	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.9.

Yerli Matbuat	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.13.
Son Telgraflar	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.14-15.
Muhabir-i Mahsusamız	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
Son Havadisler	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.15.
Haftalık Telgraflar	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.6-7.
Mektub-ı mahsus	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.89. İstanbul'dan. M.B. N.3.
Şuunat	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8. (M.B) N.3.
Haftalık Havadisler	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8-9-10-11-12.
Son Telgraflar	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.13-14.
Haftalık Telgraflar	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8.
Haftalık Havadisler	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8-9-10-11-12-13.
Son Telgraflar	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
Muhabir-i Mahsusamız	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8.
Haftalık Telgraflar	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.9-10.
Haftalık Havadisler	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.10-

	11-12.
Son Telgraflar	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15.
Son Havâdisler	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15-16.
Yerli Matbuat	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.7-8-9.
Haftalık Telgraflar	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.11-12.
Haftalık Havâdisler	N.202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12-13.
Haftalık Telgraflar	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8.
Şuûnât	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.12. (MB) N.5.
Haftalık Havadisler	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Son Telgraflar	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.14-15.
Son Havâdisler	N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.15.
Haftalık Telgraflar	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7.
Haftalık Havadisler	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Son Telgraflar	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15.

Son Havadisler	N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15-16.
Haftalık Telgraflar	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7.
Haftalık Havâdisler	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8-9-10.
Son Havâdisler	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.15-16.
Son Telgraflar	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13-14.
Son Havadisler	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13.
Başlıksız	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.1.(Başka gazetelerde İttihad ve Terakki Cemiyeti ile ilgili yazıların çıkmadığını, çıksada cemiyete ait olmadığını duyuruyor)
Haftalık Telgraflar	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.8-9-10.
Haftalık Havadisler	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10-11-12-13.
Şuunat	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.13. (M.B) N.8.
Haftalık Havadisler	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10-11-12-13-14-15-16.
Son Havâdisler	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 325 Perşembe, s.9-10.
Son Telgraflar	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.10.
Haftalık Telgraflar	N.207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.9.

Son Havadisler	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Son Telgraflar	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Haftalık Havadisler	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.8-9-10-11-12. (Eski sayıların verileceği – 13, 14 sayfalarda) (Medreselerin ıslahı)
Haftalık Telgraflar	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.8.
Haftalık Telgraflar	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.9.
Son Havadisler	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Son Telgraflar	N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Haftalık Havadisler	N.209, Tarih Şubat 1325 Perşembe, s.9-10-11-12.
Son Havâdisler	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.11-12.
Haftalık Havâdisler	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.10-11.
Haftalık Telgraflar	N.210, Tarih 18 Şubat 132 Perşembe, s.10.
Son Telgraflar	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.12.
Şerif Paşa'nın askerlikten tardı	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.1.
Son Telgraflar	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
Son Havâdisler	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.12-16.
Haftalık Havadisler	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.10-11. (Tan gazetesinin makale fiyatları)
Haftalık Telgraflar	N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.10.

Haftalık Telgraflar	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.8-9.
Haftalık Havadisler	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.9-10-11. (Enver Bey'e ziyafet – Şerif Paşa'nın cevabı vs.)
Son Havadisler	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.12.
Son Telgraflar	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.12.
Haftalık Telgraflar	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.8-9-10.
Haftalık Havâdisler	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.10-11.
Son Telgraflar	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.11-12-16.
Haftalık Telgraflar	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.6-7-8.
Haftalık Havadisler	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.8-9-10.
Son Telgraflar	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.12.
Son Havadisler	N.124, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.12-16.
Haftalık Telgraflar	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.9-10-11.
Haftalık Havâdisler	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.11-12-16.
Son Telgraflar	N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.16.
Haftalık Havadisler	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.12-16.
Son Telgraflar	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Şuunat	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.15-16.
Son Telgraflar	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.16.

Son Telgraflar	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
Haftalık Havadisler	N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.11-12-16.
Telgraflar	N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.4-5 (Bulgaristan İstiklâli)
Milli reisi, İngiltere hükümetinin gece dersleri hakkındaki teklifi, Sultan Çayırı madeni hk.	N.140 (140-1) 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.6.
Tevcihât, Yunanlı Züvvâr	N.140 (140-1) 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.7.
Son Haberler	N.140 (140-1) 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.8.
Kaza-yı bahrî	N.140 (140-1) 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel 1908 Salı, s.8.
Telgraflar	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326, Çarşamba, - 7 Teşrinievvel 1908, s.2-3.
Tan'ın Mütâlaası	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.7. (Bulgaristan meselesi, Avrupadaki durum)
Son Haberler	N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8. (Yurtdışında, Paris, Londra.. vb. Sefareti önünde nümayiş)
İfade-i Mahsusa	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.1. (Payitahta yapılan gösteri)
Telgraflar	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.3.
Şuûn	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.5-6. (İran ahvali, nümayiş halkının Bulgaristan özgürlüğüne tepki, Avrupalılara, Telefon ve yaygınlaşması)

Matbuat	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.6-7.
Son Haberler	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.7-8.
Telgraflar	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.2.
Tan'ın Mütâlaası	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.5.
Mecnun Nümayişçilerin Tevkifi	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.6-7.
Tepebaşı Tiyatrosunda	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.7. (Oyun haberi oynanmış değerlendirme)
Son Haberler	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.8.
Telgraflar	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2-3.
Şuûn	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.7-8. (15000 kişinin dehâlet ve istimamı) (Girit meselesi, Rum gazetelerindeki telgraflar)
Son Haberler	N.140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8.
Telgraflar	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.3.
Rum ili Şimendüferleri	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.5.
Resmi	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.6. (Tayinler, duyurular)
Şuûn	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.7-8. (Cemiyetin itirazı) (Bulgaristan bağımsızlığının protestosu, Murat Bey'in Tevkifi)
Son Haberler	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.8. (Sırbistan'da olaylar)

Telgraflar	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.3.
Şuûn	N.140/7, Tarih 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6-7-8. (Ziyaret-i harika-i saadet, Osmanlı milletinin Avrupa'ya protestosu, Avusturya emtiası vs)
Son Haberler	N.140/7 Tarih 29 Eylül 1324 / 12 Teşrin-i evvel 1908 / 16 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8.
Telgraflar	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.3.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne Milletın İânesi	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.5. (Yardımlar ve miktarları)
Şuûn	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.6-7.
Son Haberler	N.140/8, Tarih 17 Ramazan 1326 Salı, s.8.

Telgraflar	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.2-3.1 Teşrin-i evvel 1324, 14 Teşrin-i evvel 1908.
Şuûn	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.6-7. 1 Teşrin-i evvel 1324, 14 Teşrin-i evvel 1908. (İstanbul ahalisinin protestosu ve dünkü miting)
Bulgar gazetelerinin mütâlaatı	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8. 1Teşrin-i evvel 1324, 14 Teşrin-i evvel 1908.
Son Haberler	N.140/9, Tarih 18 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8. 1 Teşrin-i evvel 1324, 14 Teşrin-i evvel 1908. (Cevat, Bulgaristan Muhabiri haberi var)
Telgraflar	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.2. 2 Teşrin-i evvel 1324, 15 Teşrin-i evvel 1908. (Balkanlara Tarih)
Şuûn	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.7. 2 Teşrin-i evvel 1324, 15 Teşrin-i evvel 1908.
En Son Haberler	N.140/10, Tarih 19 Ramazan Perşembe, s.8. 2 Teşrin- i evvel 1324, 15 Teşrin-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.2. 3 Teşrin-i evvel 1324, 16 Teşrin-i evvel 1908. (Balkanlara Tarih)
Şuûn	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.6-7-8. 3 Teşrin-i evvel 1324, 16 Teşrin-i evvel 1908. Müessif bir vaka-i cinaiyye v) (Aruz konulu yazı var, 8. sayfa- Aruz-ı milli)
Son Haberler	N.140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.8. 3

	Teşrîn-i evvel 1324,16 Teşrîn-ievvel1908.
Telgraflar	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326, s.2-3. 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908. (Konferans hakkında)
Şûun	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8. 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908. (Laf-ı Şahane ve AHMET RIZA Bey – Yine Vaka-i Cinaiyye ve Mesuliyet)
Son Haberler	N.140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8. 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.1-2. 6 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908. (Konferansa Tarih Balkanlar’a Tarih)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine Milletin İanesi	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.5. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Şûun	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.6. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
En Son Haberler	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.7. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Şûun	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.6-7. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1-2. 6 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908. (Konferansa Tarih)

Şûun

N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.6-7. 6
Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908.

Telgraflar	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.2-3. 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908. (Balkanlar'a Tarih)
Şûun	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.6-7. 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908. (Platolarımız)
En son haberler	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.7. 7 Teşrîn- i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.2-3. 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908. (Balkanlar'a Tarih)
Bosna-Hersek Ahalisi	N.140-16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.3-4. 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908.
Şûun	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.6-7. 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908.
En son haberler	N.140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8. 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908.
Leyle-i Mukaddese-i Kadir	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.1. 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
Şûun	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.3-4. 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908. (Demiryolu inşası, konferansı)
En son haberler	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.7. 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.

Telgraflar	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.2. 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908.
Şûun	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.4-5-6-7. 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908.
En son haberler	N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.8. 10 Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.1-2. 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908.
Şûun	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.4-5- 6. 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908. (Rical-i siyasiyemizden birinin ifâdât-ı mühimesi)
En son haberler	N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.8. 11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.1-2. 12 Teşrîn-i evvel 1324, 25 Teşrîn-i evvel 1908.
Şurâ-yı Ümmet gazetesine	N.140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s.4. 12 Teşrîn-i evvel 1324, 25 Teşrîn-i evvel 1908. (Demiryolu)
Telgraflar	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.1-2. 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
En Son Haberler	N.140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8. 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
Telgraflar	N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2. 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.

En Son Haberler	N.140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.8. 14 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1324.
Telgraflar	N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2, 15 Teşrîn-i evvel 1324.
Dahiliye	N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2-3. 15 Teşrîn-i evvel 1324. (Maide-i seniyye – padişah yemeği – İntibahat ve İttihat ve Terakki Cemiyeti, Avcı Taburları, Ayasofya Camii Şerifinde Bir karar)
Şûun	N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3-4. (Mısırdan Mektup, Girit'ten Mektup, Azerbaycan İşgali, İranilerin Nümayişi, Osmanlı Pazarı, İngiliz Filosunun Osmanlılara Muaveneti, “jönler”) kitabı hk.
Telgraflar	N.140/24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2. 16 Teşrîn-i evvel 1324.
Şefkat Sergisi	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4. 16 Teşrîn-i evvel 1324 (İttihat ve Terakki için düzenlenen yardım)
Bir Varakpare	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4. (16 Teşrîn-i evvel 1324) (“Sultan Aziz’in kâtilleri” kitabının toplatılması hk.)
Şakî İbrahim	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4. 16 Teşrîn-i evvel 1324.
Telgraflar	N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.2-3-4) 17 Teşrîn-i evvel 1324.
Şûun	Numara 140-24, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.4. 17 Teşrîn-i evvel 1324 (Meşhûdat ve Mesmunatdan) (Dilenciler, sokakta silah sesleri, polislerin durumu)

Dahiliye	N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.7. 17 Teşrîn-i evvel 1324. Kazım Nami (Tarih)nun (“Nasıl Oldu” piyesinin sahnelenmeye başlaması, hk.)
Dahiliye	N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.8. 17 Teşrîn-i evvel 1324 (Suriye mebusları, mantar zehirlenmesi, cinayet)
En Son Haberler	N.140-25, Tarih 4 Şevvâl 1326 Cuma, s.8 17 Teşrîn-i evvel 1324.
Telgraflar	N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2. 18 Teşrîn-i evvel 1324.
Şûun	N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4-5. 18 Teşrîn-i evvel 1324.
Posta Müdür-i Umumiliğinden	N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.6. 18 Teşrîn-i evvel 1324 (Bir havalenin Fransa’ya gönderilememesi üzerine cevap yazısı)
Dahiliye	N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7-8, 18 Teşrîn-i evvel 1324.
Son haberler	N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8. 18 Teşrîn-i evvel 1324.
Telgraflar	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2. 19 Teşrîn-i evvel 1324 (Balkanlara Tarih)
Şûun	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.5. 19 Teşrîn-i evvel 1324. (Devletler ve Buhran-ı Şark, Times gazetesinden, Bir Fransız diplomatının Şark ahvaline Tarih beyanâtı)

Dahiliye	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.6. 19 Teşrîn-i evvel 1324. Heyet-i vükelamız – İttihattan ayrılmayalım (İttihattan ayrılmayalım)
Taşkışlada adem-i itâat	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.6-7. 19 Teşrîn-i evvel 1324 (Taşkışla olayını anlatıyor)
Taşkışla hadisesi hakkında malumat-ı mütemmine	N.140-27, 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.7. 19 Teşrîn-i evvel 1324.
Son Haberler	N.140-27, Tarih 7 Şevvâl 1326 Pazar, s.8. 19 Teşrîn-i evvel 1324.
Telgraflar	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1-2. 20 Teşrîn-i evvel 1324.
Şûun	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7. (İzzet'in kasası Taşkışla olayına Tarih haberler,) 20 Teşrîn-i evvel 1324.
Tevcîhât	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.7. 20 Teşrîn-i evvel 1324 (Rütbelere verilen görevler)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine Milletin İânesi	N.140-28, Tarih 8 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8. 20 Teşrîn-i evvel 1324 (Cemiyete yardımlar)
Telgraflar	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2. (Balkanlara Tarih)
Matbuat	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5. (Gazetelerden haberler)
Havâdis	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.5-6-7-8.
Telgraflar	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2. (Balkanlara Tarih)
Şûun	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4-5.

	(Çerkes köyü hadisesi, Ahmet Rıza Bey Belgratta, Telefon)
Matbuat	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.5-6. (Sırbistan, Devletler ve Şark)
Havadis-i Muhtelif	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.7-8.
Son Haberler	N.140-30, Tarih 10 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1. (Açıklama, kısa, mekteb-i hukukla ilgili)
Telgraflar	N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2. (Balkanlar Tarih)
Matbuat	N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.2-3. (Ecnebiye, Dahiliye)
Şûun	N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4-5. (Mekteb-i Mülkiye ders programı, havadis-i muhtelif)
Telgraflar	N.140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2.
Matbuat	N.140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.3. Ecnebiye – Dahiliye (İngiltere – Almanya, Balkan Buhranı, Ahmet Rıza bey ile Mülakat)
Şûun	N.140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.5-6. (Tevdi-i evrak) (Kâr Ali Davası ile ilgili)
Telgraflar	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2.
Cuma günü tatili hakkında	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3. (Servet-i Fünûn'un yayına başlaması ve gazetelerin düşünceleri)

Matbuat	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6. (Ecnebiye, Almanya Hariciye Nezaratanın Beyanâtı; Ahmet Rız Bey'le Mülakat, Rusya Mektubu Dahiliye : Yeni Gazetenin İstishamı Cemiyete Toplanan Para)
Şûun	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.6-7. (Ermeni Patriki'nin beyanâtı, İttihad ve Terakki Kırkkilisedeki cemiyetin merkezinden, Amerika sefini kabul, Darül Muallimin Aliyye dersleri ve hocaları, Edebiyat Şubesi Akif Piyesinin değerlendirilmesi. Bk. Önce İttihad ve Terakki Kırkilise merkezinden sonra Ermeni Patriği İzmirliyan Efendinin beyanâtı)
Telgraflar	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2.
Matbuat	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.2-3-4-5. (Ecnebiye Gazeteleri: Siyaset-i Şark, Kazablanka Hadisesi, Türk – Bulgar Müzakeratı, Rusya ve Konferans)
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İanesi	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.5.
Şûun	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.6-7.
Telgraflar	N.140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun	N.140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7-8. (Doktor Vasıf Bey, Madenimiz Hakkında, Bulgar pasaportları, Hakimiyet-i Osmani ve Bosna-Hersek, Hamali'nin Mahkemesi)
Telgraflar	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.2.
Matbuat	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5. (Ecnebiye : Konferans meselesinin şekli/i hazırı)

Şûun	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.6-7. (Mebusan dairesi, ilk mebusanlarımız, ikinci) Fırka kumandanı Şevket Paşa vs.
Tevcîhât	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.7-8.
Telgraflar	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1-2. (Fransa İspanya Notası, Fransa Almanya İhtilafı)
Matbuat	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4-5.
Şûun	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.5-6-7-8.
Son Telgraflar	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.
Telgraflar	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2.
Matbuat	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4-5.
Şûun	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s.5-6-7. Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti, Çatalca merkezinden, İzzet Paşa, Hareket-i İrticaiye musevviklerinin mahkemiyeti, hilaf-ı nizam müdahale (Seçilen mebuslar)
Telgraflar	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.2-3.
Matbuat	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.4. (Rusyada hissiyat)
Şûun	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.4-5-6-7-8. (İkinci Fırkada teheyücât, Memalik-i Osmaniye'nin nüfusu cemiyete milletin ianesi) Beşiktaş hadisesi
Telgraflar	N.140/40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2.

Matbuat	N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.3-4. (Hariciye Nazırımın istifası)
Şûun	N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4-5-6. (İran ahnarı, Çelebi Efendi, Darü'ş-şafaka programı, İntibahat hileleri)
Telgraflar	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2.
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İanesi	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.4-5.
Matbuat	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.5.
Şûun	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.6-7. (Tevcihatta içinde var)
Son Haberler	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
Telgraflar	N.140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1-2.
Matbuat	N.140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5.
Şûun	N.140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7-8. (Seçilen milletvekillerinin isim ve yerleri, Tevcihat var)
Telgraflar	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2.
Matbuat	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.5. (Bosna- Hersek'in ilhakı hakkında)
Şûun	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.5-6-7. (Tarih- ülfünun dersleri, Tevcihat)
Telgraflar	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.2.

Matbuat	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4-5. (Rıfât Paşa,)
Şûun	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.6-7. (İkinci Fırka, Mebuslar, Tevcihat)
Son Haberler	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.7.
Telgraflar	N.140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.1-2.
Mabuat,	N.140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3-4-5 (Ecnebiye : Ahmet Rıza Bey'le Mülakat,)
Şûun	N.140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.5-6-7-8. (İkinci Fırkada İcraât, Ahmet Hamdinin İkinci Mahkemesi,
Telgraflar	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.1-2.
Matbuat	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.4-5.
Şûun	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.5-6. (Dersim Firzavik ictimayı, Mesaile-i tedbiyyesi, Ordu ve Terakki)
Telgraflar	N.140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.1-2.
Matbuat	N.140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4-5-7-8. (Ecnebiye – Dahiliye : Genç Türkler)
Son Haberler	N.140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8.
Telgraflar	N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.1-2.
Matbuat	N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.4-5.
Şûun	N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.5-6-7. (Tevcihat)

Telgraflar	N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.1-2.
Matbuat	N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5.
Şûun	N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.5-6-7. (İntihab Sandıkları, İzhar-ı şadumanî, Rumların nümayişleri, Tevcihat)
Telgraflar	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.1-2.
Matbuat	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.4-5.
Şûun	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 1326 Salı, s.5-6-7-8.
Telgraflar	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2. (Balkanlara Tarih)
Matbuat	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.4-5. (Time, Duba gazetelerinde alınmış yazılar)
Muharrerat	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.5-6. (Girit ve Yunanistan)
Şûun	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6-7-8. (Balkan Komitesi, yardımlar)
Telgraflar	N.140-52 Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2. (Muhtelif, Balkanlara Tarih)
Matbuat	N.140-52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.3-4.
Şûun	N.140-52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.4-5-6-7-8. (Balkan Komitesi)
Telgraflar	N.140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1-2. (Balkanlara Tarih, muhtelif)

Matbuat	N.140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.4-5-6. (Mukataa,)
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İânesi	N.140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.6.
Şûun	N.140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.6-7-8. (Balkan Komitesi, Mebusanlarımız; Fahriye Hanım ismindeki kız öğrencinin isteği)
Telgraflar	N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2. (Balkanlar'a Tarih)
Matbuat	N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5.
İttihat ve Terakki Başlıksız	N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6. (İttihat ve Terakki'nin yapmış olduğu harcamalar, firar edenlere ve diğer zor durumda olanlara)
Şûun	N.140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-7-8. (Balkan Komitesi, İngiliz misafirlerimiz, Mebusarımız, Ragıp Paşa kütüphanesinin durumu,
Telgraflar	N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2. (Bulgarlara Tarih)
Matbuat	N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.4-5-6. (Sark ahvali, Viyana darülfünunu hadisesi) (Gazete çevirileri yabancı)
İttihat ve Terakki Bakir-i Osmaniyeye hedaya'ya şitaiyye olmak üzere İttihat ve Terakki Cemiyeti vasıtasıyla ita olunan isnad ve melbusat	N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6. (Askeriyeye yapılan yardımlar)
Şûun	N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6-7-8.

Telgraflar	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1-2. Balkanlara Tarih, muhtelif.
Matbuat	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.5-6.
Muharrerat	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6. (Bulgar müslümanları)
Şûun	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.6-7-8. (Meclis-i Mebusan dairesi)
Telgraflar	N.140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2.
Matbuat	N.140-48, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.4-5. (Pallavişi'nin mezuniyeti)
Şûun	N.140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.5-6-7-8. (Meclis-i Mebusan'ın küşadı, Mahmud Şevket Paşa'nın Beyannamesi) (Yardımlar)
Telgraflar	N.140-59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2.
Şûun	N.140-59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3-4-5-6. (Yemen ıslahatı,)
Matbuat	N.140-59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.6-7-8. (Harb tehlikesi)
Telgraflar	N.140-60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1-2.
Şûun	N.140-60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.2-3-4-5.
Matbuat	N.140-60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.5-6.
Doktor Uncuyan	N.140-10, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8. (Doktorun duyurusu)

Telgraflar	N.140-71, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2.
Şûun	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2-3-4. (Resmi geçidi)
Matbuat	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5-6. (Baran Erental'ın sıkıntıları)
Son Haberler	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8.
Telgraflar	N.140-62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s. 1-2.
Şûun	N.140-62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.2-3-4-5-6. (Mekteb-i Mülkiye ve Darül-fünunda tevzi'-i mükafat Birinci çıkanların nutku, müdürlerin nutku)
Matbuat	N.140-62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7-8.
Telgraflar	N.140-63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2.
Şûun	N.140-63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.3-4-5. (Yardım, Tevcihat)
Matbuat	N.140-63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 7-8.
Telgraflar	N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1-2.
Şûun	N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.3-4-5.
Matbuat	N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.7-8.
Telgraflar	N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2-3.
Matbuat	N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.6-7-8.
Telgraflar	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3.

Şûun	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.3-4-5-6.
Matbuat	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.7-8.
Telgraflar	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.2.
Şûun	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.3-4-5. (Ziraat tedrisatı,)
Milletin İttihat ve Terakki Cemiyetine İanesi	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.5-6.
Matbuat	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.6-7-8.
Telgraflar	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.2.
Şûun	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.3-4-5.
Matbuat	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7-8.
Son Haberler	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
Telgraflar	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2-3-4-5.
Matbuat	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6-7.
Telgraflar	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2.
Şûun	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3-4-5.
Matbuat	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.7-8.
Telgraflar	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.1-2.

Şûun	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4-5-6-7. (Mebusan programı, Meclis-i ayan azası)
Matbuat	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.7-8.
Telgraflar	N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2.
Şûun	N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.2-3-4. (Yardım, Manastır Milli Tiyatro heyeti,)
Matbuat	N.140-73, Tarih 23 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5-6.
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.5. (Dimetoka cemiyetinden)
Dün geceki tenvîrât	N.140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.5. (İstanbuldaki şenlikler, havaya kurşun sıkma)
Matbuat	N.140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.6-7.
Telgraflar	N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.1-2-3.
Şûun	N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.4-5-6.
Matbuat	N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.7-8.
Telgraflar	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1-2-3.
Şûun	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.4-5-6-7.
Matbuat	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
Telgraflar	N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2.

Şûun	N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.2-3-4-5. (Tevcihat, mülkiye)
Matbuat	N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6-7.
Şûun	N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.1. (Sadrazam paşa – Ali Haydar Mithat Bey)
Telgraflar	N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.2-3.
Havadisat	N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.4-5-6. (Yeni bir başlık havadisat)
Matbuat	N.140-78, Tarih 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.7-8. (Bosna-Hersek İlhakı)
Telgraflar	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.2.
Şûun	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.4-5. (Amerika donanması ve Osmanlı zabıtaları tevcihat mülkiyenin,)
Matbuat	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
Telgraflar	N.140-80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.1-2.
Şûun	N.140-80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.5-6-7-8.
Telgraflar	N.140-81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1-2.
Şûun	N.148-81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.3-4-5-6. (Tevcihat)
Matbuat	N.140-81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.6-7-8.

Telgraflar	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2.
Şûun	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3-4-5-6.
Matbuat	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7.
Telgraflar	N.140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.6.
Şûun	N.140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.7-8.
Telgraflar	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1-2.
Şûun	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.4-5-6-7.
İtihat ve Terakki vasıtasıyla askere yardım	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
Telgraflar	N.140-85, Tarih 5 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1-2.
Şûun	N.140-85, Tarih 5 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7-8.
Telgraflar	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3.
Şûun	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.4-5-6. (sayfa 5'te Şurâ-yı Ümmetle ilgili yazı var)
Matbuat	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.6-7-8. (Rusya notası, Avusturya'da efkâr-ı umumi, Avusturya muhtırası)
Şûun	N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.6-7. (Tevcihât)
Telgraflar	N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7.
Şûun	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.4-5-6-7.

(Yıldızda verilen ziyafet, yemek listesi de var,
Tevcihat mülkiye,)

Telgraflar	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
Telgraflar	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1.
Şûun	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2-3. (Tevcihat mülkiye, ilmiyye)
İtalya'da hareket-i arz	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7.
Matbuat	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
Şûun	N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1-2.
Telgraflar	N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2.
Havadis	N.140-90 Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3-4.
Matbuat	N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.7-8.
Telgraflar	N.140-90, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun	N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-4.
Matbuat	N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.5. (Rusya'nın İran'a müdahalesi)
Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.1. (Meclise karşı duyulan itirazların cemiyete değil meclise yapılması gerektiği)
Telgraflar	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.2-3.
Şûun	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.4-5-6.

Şûun	N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Telgraflar	N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Dahili	N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.5-6-7. (Mekteb-i harbiyyede)
Matbuat	N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.7-8.
Telgraflar	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.3.
Şûun	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.3-4-5-6.
Matbuat	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.6-7.
Telgraflar	N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2.
Matbuat	N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.7-8. (Namık Kemal'in Hürriyet Muhakemeleri ve İstifade-i Vatan Makaleleri – Duyuru. / Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası)
Telgraflar	N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1-2.
Şûun	N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6-7.
Matbuat	N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
Telgraflar	N.140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1-2.
Şûun	N.140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3-4-5. (Girit ve Ahmet Rıza, Kral Edvard'an İstanbul ziyareti)
Matbuat	

	N.140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
Telgraflar	N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun	N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-4-5. (Dolandırıcılık, kendini İttihat ve Terakki Cemiyetinden gösteren, s.4.)
Matbuat	N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.6-7.
Telgraflar	N.140-99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.2-3.
Şûun	N.140-99, Tarih 19 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7.
Telgraflar	N.140-100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Şûun	N.140-100, Tarih 20 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.4-5-6-7. (Fedakaran-ı Millet Cemiyetinin mahiyeti)
Telgraflar	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.6.
Şûun	N.140-101, Tarih 21 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.6-7.
Telgraflar	N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.1-2.
Şûun	N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5.
Matbuat	N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.6-7-8.
Telgraflar	N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1. (Muhtelif)
Şûun	N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.2-3-4-5.
Matbuat	N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.5-6-7.

Son Haberler	N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
Telgraflar	N.140-105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2.
Şûun	N.140-105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.2-3-5-6. (Türkiye – Avusturya İtilafı, Meclis-i Mebusan Müzarekatı, Müstevcihat)
Matbuat	N.140-105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.6-7-8. (Buhran-ı Şark ve İngiltere efkâr-ı umumiyesi)
İhtar-ı mühimme	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326, s.1-2. (Bir Sezgüzeşt-i Hunin hakkında)
Telgraflar	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.2-3.
Şûun	N.140-106, tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.3-4-5.
Gazeteler	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.5-6.
Matbuat	N.140-106, Tarih 26 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.6-7-8. (Girit, Bosna-Hersek)
Telgraflar	N.140-107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2.
Şuun-ı Dahiliye	N.140-107, Tarih 27 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.2-3.
Telgraflar	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2.
Matbuat	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.7-8.
Telgraflar	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.3-4-5-6-7.

Matbuat	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.7-8.
Telgraflar	N.140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-11, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.5-6.
Muharrerat	N.140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.8.
Telgraflar	N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.3-4-5-6. (Sene-i cedide, Rumeli'nin hali kilise münazaası)
Matbuat	N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8. Bosna-Hersek.
Telgraflar	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.1.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.2-3-4.
Matbuat	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.8.
İttihadımız Daimidir	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.1. (İttihat ve Terakki Cemiyeti Selanikten Açıklama)
Telgraflar	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.2-3-4-5.
Vilâyât	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.5.
Matbuat	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.5-6. (Sırp buhranı)
Telgraflar	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.1.

Şûua-ı Dahiliye	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.3-4-5-6. İstiklal-ı Osmani'nin 2 sene-i dünyası.
Vilâyât	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.6-7. (Tayin-i memurin)
Matbuat	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
Son Haberler	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
Telgraflar	N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.2-3-4-5. (1325 senesi bütçesi,)
Matbuat	N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.6.
Telgraflar	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.2-3.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.3-4.
Matbuat	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.6.
Muharrerat	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
Matbuat	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
Telgraflar	N.140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.4-5.
Matbuat	N.140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.8.
İcmal-i Dahiliye	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.1. (Meclis-i mebusanda mühim bir gün)
Telgraflar	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.2.

Şûun-ı Dahiliye	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.3-4-5-6. (Kürdistan ve meşruiyet, Amerikanın yardımı askerlere)
Matbuat	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8.
Telgraflar	N.140-120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.1-2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-120, Tarih 11 Muharrem 1327 Salı, s.4-5-6. (Büdçenin tevazunu)
Muharrerat	N.140-121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.6.
Matbuat	N.140-121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.6.
Son Haberler	N.140-121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.8.
Telgraflar	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.1.
Telgraflar	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.2.
Şûun-ı Dahiliye	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.2-3-4. (Devlet-i Osmaniye ve Avusturya İtilafi)
Matbuat	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
M.S.	
Son haberler	N.140-33, Tarih 13 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7-8. (Nutuk ve Nutuk-ı Askeri, yazarı M.S)
MAHMUT SADIK	
Pay-i taht : Hayatı	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.2-3-4.
Pay-i Taht Hayatı şundan bundan	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.5-6-7.

MUHTAR

[Hicaz

demiryolu şubası fenniye reisi]

N.140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, 7
Teşrinievvel 1908, s.5-6.

MUSTAFA HİLMİ [Hersekli]

Bosna-Hersek Müslümanlarının Hicret Şâyâları

N.140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s.2-3-
4. 11 Teşrin-i evvel 1324, 24 Teşrin-i evvel 1908.

S.

Muâmelâtda (Tarih-kenâr usûlî) Lâğv ediliyor..muş

N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.5-6.

3.7. ASKERİ

ALİ HAYDAR

[Kolağası]

Musahabe-i Askeriye 3

N. 173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s. 4-
5, 14 Mart 1326 (Mebahis-i Zabita 3).

A. MÜNİR

Mübahis-i Bahriye

N. 202, Tarih 24 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 5-
6

Mübahis-i Bahriye 2

N. 218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s. 19-11
(Geçen nüshadan devam).

Mübâhis-i Bahriye

N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 5-6, Sevahili
gören gözler ağlıyor.

ABDULLAH

[Dördüncü Ordu'yu osmani Musrin]

Dördüncü Ordu-yuOsmanî müşihyetinden tamin
edilen ordu emri,

N. 140 (140-1)23 Eylül 1324/5 Teşrin-i evvel 1908
Salı, s. 6.

AHMET HALİT

Mübâhis-i Bahriye

N. 215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s. 6-7,
Kaptanlık.

AHMET HAMDİ

[Mümtez Topçu Kolağası]

Zamanımız Harblerinde Topçunun Cephane Sarfiyatı

N. 140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s. 7-8.

AHMET MUHTAR

[Mümtez Kolağası]

Terbiyeyi Müferide ve Küçük Zâbitân

N. 140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce1326 Pazar, s.7.

ALİ HAYDAR EMİR

Mübahis-i Bahriye 6

N. 208, Tarih 4 şubat 1325 Perşembe, s. 5-6,
Muayene-i sefain.

ALİ FAZIL

[**Kaymakam**]

Tenkidât-ı Askeriye Hakkında

N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 4, 4
Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.

Tenkidât

N. 140/20, Tarih 29 Ramazan 1326 Pazar, s. 23.

ALİ FUAT

[Erkan-ı Harp Binbaşı]

Rütbelerin Tasfiyesi

N. 140-73, Tarih 23 Zi-ı-ka'de 1326 Perşembe, s.8

ALİ HAYDAR EMİR

Mübahis-i Bahriye

N. 200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 4-5.

Mübahis-i Bahriye

N. 201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 56 (Donanma ve İane).

Mübahis-i Bahriye

N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 7-8, Devr-i istilâmızdan alınacak ibretler.

Mübahis-i Bahriye 5

N. 205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 5-6
Rotamız : Kible İodosu!..

FAZIL BERKİ [Doktor]

Mübahis-i Bahriye

N. 20, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 4-5, Donanma İanesi hakkında : Tevhid-i Mesaiye lüzum var.

Erbâb-ı Servet Artık Uyansa

N. 207, Tarih 28 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 7 (Donanmayla ilgili).

Mübahis-i Bahriye

N. 204, Tarih 31 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 6,
Donanmamız ve ağniyamız.

FERİK PERTEV

Makale-i Askeriye

N. 140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel
1908 Salı, s. 5-6 (orduda fikr-i uhuvvef).

HAKKI [Hafız]

Tenkidât-ı Askeriye

N. 140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s. 7-8
(Mekteb-i Askeriyemiz, piyadenin ateş tabyası).

HALİT ZİYA

Makale-i Mahsusâ

N. 140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s. 2-34
(Tarih-i Askeriye tensikâtı).

HASAN CEMİL

Makale-i Askeriye

N. 140/11, Tarih 10 Ramazan 1326 Cuma, s. 3-4, 3
Teşrin-i evvel 1324, 16 Teşrin-i evvel 1908 (Osmanlı
ordusuna)

HİDAYET [Mümtaz Yüzbaşı]

Askeri nizâmâme ve talimnâmelerimize Tarih

N. 140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 5-6.

HÜSEYİN HÜSNİ [Yüzbaşı]

Makale-i Askeriye

N. 140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s. 4-5
(Mesuliyet ve Teşebbüs-i Şahsi)

İMZASIZ

Bir Harb Kaça Mâl Oluyor?

N. 173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s. 6,
14 Mart 1325.

Musahabe-i Askeriye

N. 181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s. 4, 22
Mart 1325 (Zabit, zabit ...).

İkinci Ordu Maneğvraları

N. 193, Tarih 22 Teşrin-i evvel 1325 Perşembe, s. 8.

İkinci Ordu Maneğvraları	N. 193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s. 8.
İkinci Ordu Manevraları	N. 194 Tarih s. 7-8-9.
Osmanlı Donanması	N. 205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s. 14 (M.B) N. 6.
Yine Osmanlı Donanması	N. 215 Tarih 18 Mart 1326 Perşembe s. 13-14 (M.B) N. 11
Rüthe ve nişan	N. 214 Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s. 16 (M.B) N. 11
Birinci Topçu Livâsının Ateşli Endaht Ta'limleri	N. 216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s. 8-9.
Mübahis-i Bahriye	N. 217, Tarih 8 nisan 1326 Perşembe, s. 9-10. 5.000.000 lira gidiyor!
Makale-i Askeriye	N. 140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s. 4-5 (Bulgar Ordusu).
Makale-i Askeriye	N. 140/5, arih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 4 (Vatandaşlarımıza).
Sefâin-i Harbiyyemiz	N. 140/5, Tarih 14 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 6.
Sulh ve Harb	N. 140-13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.2, 5. Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Tevcihat	N. 140-21 Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi s. 6, 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908.
Mekteb-i Bahriye	N. 140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s. 3 (Öğrencilere yapılan yanlış uygulama (kısa))

İzmit Redif Taburu	N. 140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.7-8.
Donanmamız	N. 140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s. 4-5.
İkinci ve Üçüncü Ordu-yı osmaniye'nin ilk karokolunda ahz-ı mevki' eden asakir-i Osmaniye'ye tevzi edilmek üzere hediye-i senaiyye.	N. 140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s. 4.
Askerlik hakkında	N. 140-62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s. 6-7.
Şurâ-yı Ümmet	N. 140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.6 (Ordumuzun geliştirilmesi)
Tarihden İbret Alalım	N. 140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce1326 Pazar, s.2

İSMAİL FAZİL

Makale-i Askeriye

N. 140/16, Tarih 25 Ramazan 1326 Çarşamba, s. 4-5, 8 Teşrîn-i evvel 1324, 21 Teşrîn-i evvel 1908 (İsimleri mensî kahraman askerler) (örnek kahramanlıklar, bunların yazımı, önemi).

[önceki yazının devamı 140-16 (s. 4-5)]
İsimleri Mensî Kahraman Askerler

N. 140-21, Tarih 30 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 4, 13 Teşrîn-i evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel 1908 (Devamı var).

İSMAİL HAKKI [Erkan-ı Harbiye

Binbaşısı]

Gayet Mühim Bir Sual, Tenkidât-ı Askeriye

N. 140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.3-4. 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908

Makale-i Askeriye

N. 140-32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.2 (Tedkikat-ı Tarihiyeden Bulgar Ordusu).

Osmanlı ve Bulgar Orduları

N. 140 (140-1) 23 Eylül 1324/5 Teşrin-i evvel 1908 Salı s. 8

[Erkan-ı harb binbaşısı]

Fes askere katiyen muvafık değildir

N. 140 /8, tarif 17Ramazan 1326 Salı, s. 5.

KEMAL [Kale Topçu Kolağası]

Osmanlı Kale Topçuluğu

N. 140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.8.

MEHMET İHSAN [Fenari-zâde]

Makale-i Mahsusa

N. 187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s. 3-4, 28 Mart 1325 (Usul-ı Münakaşa hakkında bir iki söz ve Bahriye Nezaret-i Aliyyesinin nazar-ı dikkatine)

MUHİDDİN [Kaymakam]

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Osmanlı Ordusu

N. 140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 2, 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908.

Makale-i Askeriye

N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 4, 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908 (Mektepli ve alaylı zabıt meselesi).

S.

Donanma İçün

N. 203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s. 4.

T. NAZİM

Makale-i Askeriye

N. 140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s. 2-3, 18 Teşrîn-i evvel 1324 (Askerlikte Teşebbüs-i Şahsi ve İtaat).

VİCDANİ

Avusturya-Sırbistan Orduları ve Muhtamele Harekât-ı Harbiye Netayici

N. 176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s. 1-2, 17 Mart 1325.

Makale-i Askeriye	N. 140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s. 4, 7 Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908 (Tenkidat-ı Askeriye – 140/10 dakine cevap).
Makale-i Askeriye	N. 140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 2 (Tenkidât-ı Askeriyeden)
Mekâtib-i Askeriyemiz 1	N. 140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.4.
Makale-i Askeriye	N. 140-37, Tarih 17 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.3 (Mekatib-i Askeriyemiz 2)
Makale-i Askeriye	N. 140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.2 (Mekâtib-i Askeriyemiz 3).
Makele-iAskeriye	N. 140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s. 3-4 (Mekatib-i Askeriyemiz 4).
Makale-i Askeriye	N. 140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.2 (Mekatib-i Askeriyemiz 5)
Bulgaristanla Bir Harp Halinde, Dün ve Bugün	N. 140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.3
Tenkidat-ı Askeriyeden “Seyf ve Kalem”	N. 140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s. 2- 3.
YUSUF RASİH	
Makale-i Askeriye	N. 140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s. 3-4 (Harb, Fenn-i harb, serdarlık – 1).
Serdarlık – Tarih-i Harb 2	N. 140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s. 5-6, 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908.

3.8. İKTİSAT

A. TURHAN

Makale-i İktisadiye

N. 140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s. 3-4, 7
Teşrîn-i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel
1908 (Kav ve Kibrit inhisarına Tarih (tekel))

ABDÜLAZİZ MECDİ TOLUN

[Karesi Mebusu]

Zirâat, N. 140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.3.

AHMET CEMİL[Diyarbakırlı]

Tekâlîf-i Emriyye ve Taşra Tahsilatı

N. 140/19, Tarih 28 Ramazan 1326 Cumartesi, s. 7-8,
11 Teşrîn-i evvel 1324, 24 Teşrîn-i evvel 1908.

Tekalif-i Emriyye ve Taşra Tahsilatı

N. 140-21, Tarih 30 Ramazan 1326, Pazartesi, s. 8

BEDİİ NURİ

Tarik-i Bedel Nakdiyesi

Amele-i Mükellefe Usulü

N. 140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce
1326 Pazartesi, s. 5.

CENAB ŞEHABEDDİN

Makale-i İktisadiye

N. 140/2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, 7
Teşrinievvel 1908, s. 4-5 (Tahsilat, maliye, hicaz
yolu).

Makale-i İktisadiye

N. 140/4, Tarih 13 ramazan 1326 Cuma, s. 2-3
(Bütçelerimiz).

Makale-i Mahsusa

N. 140-83, Tarih 3 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s. 1-2
(Askeri bütçeleri)

CEVÂT RESMOLU

Ziraat Bankası

N. 140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s. 5-
6.

Bütçe

N. 140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.7.

İMZASIZ

Maliye Nezâretinin Nazar-ı Dikkatine

N. 214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s. 5-6, Tedkik

	ve tasfiye-i bakaya muamelatı.
Bir misal	N. 214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s. 18 (M.B) N. 11.
Boykotaj yani Ba'z emval ticariyyeyi almamak hakkı	N. 140/11, Tarih 200 Ramazan 1326 Cuma, s. 2-3, 3 Teşrîn-i evvel 1324- 16 Teşrîn-i evvel 1908.
Yine Avusturya ve Bulgar Malları	N. 140/11, Tarih 20 Ramazan 1326 Cuma, s.3, 3 Teşrîn-i evvel 1324, 16 Teşrîn-i evvel 1908.
Avusturya'lı Erbab-ı sanayi ve Boykotaj	N. 140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazkar, s.4, 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
Boykotaj – Sanayi-i Mahalliyemiz	N. 140/3, Tarih 11 Ramazana 1326 Pazar, 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908 (Muharebe-i İktisadiye)
Osmanlı Pazarı	N. 140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4, 16 Teşrîn-i evvel 1324.
Düyun-ı Umumiye Varidat-ı Mahsusa Muhtırası	N.140-12 Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma s. 6-7.
Memalik-i Osmaniyede Duhân-ı İnhisârının Suret-i İdaresi	N. 140-38, Tarih 18 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 7-8.
Osmanlı Pazarı	N. 140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s. 2-3
325 Sene-i Maliyesi bûdçesi	N. 140-38, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s. 2-3
Bütçe ve Fevâidi 1	N. 140-63, Tarih 13 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi s. 2-3.
İnkılâb-ı İktisâdi	N. 140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8.

ŞehbenderlikVezaifi-Terakkiyât-ı Ticariyyemiz	N. 140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s. 6-7.
Şûun-ı Dahiliye	N. 140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s. 2-3-4-5 (1325 senesi bütçesi).
Sanâyi-i Milliyemizin tekâmülüne Doğru	N. 212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s. 4-5
Ta'til-i eşgal hakkında	N. 140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s. 6-7 (Grev, iş bırakma).
Ereğli Ma'den-i Hümayunı	N. 140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s. 3-4.
Ereğli Maden-i Hümayunız	N. 140-54, Tarih 4 Zi-l- ka'de 1326 Cumartesi, s. 4-5.
Ereğli Maden-i Hümayun 3	N. 140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s. 7-8.
Ereğli Maden-i Hümayun 4	N. 140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s. 7-8.
Ereğli Maden-i Hümayun 5	N. 140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 326 Pazartesi, s.7.
Ereğli Maden Hümayun	N. 140-82 Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s. 7-8.
Ereğli Maden-i Hümayunu 7	N. 140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 pazartesi, s. 6-7.

M. GALİP

Makale-i Mahsusa

N. 209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s. 6-7, Süngercilik.

MACİT KARAKAŞ

[Taciran-ı Osmaniye Namına]

Boykotaja Tarih

N. 140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s. 6-7.

MEHMET [Selanik Mebusu]

Makale-i İktisadiye

N. 140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s. 2-3, 5
Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel
1908 (Bir istikraz tahvili nasıl doğar ve nasıl ölür?)

Makale-i Mahsusa

N. 140-54, Tarih 4 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s. 2-3
(Tensik-ı rüsumat ve Ecnebi Müşavir)

MURAT

Muharrerat

N. 176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s., 17 Mart
1325 (İdare-i mahsusa ve ticaret-i Bahriye-i
Osmaniye).

MUSTAFA SALİM [Maliye Memuru]

Sâlname-i Milli-i Osmani 2

N. 140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s. 5-6
(Salnamenin birinci senesinin değerlendirilmesi).

Salname-i Mali-i Osmani,

N. 140-104 Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar s. 7-8.

Salname-i Milli-i Osmani 1

N. 140-97, Tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s. 7-8.

NECİP ASIM

İktisad Muharebesi

N. 140/22 Tarih s. 2 Şevvâl 1324 / 26 (!)Teşrîn-i
evvel 1324 s. 8 14 Teşrîn-i evvel
1908.

OSMAN NURİ

Yerli Hayvanlarımız

N. 140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.7.

REŞAT

Osmanlı Pazarı

N. 140-22, Tarih 2 Şevvâl 1326 Salı, s.6, 14 Teşrîn-i
evvel 1324, 26 (!)Teşrîn-i evvel
1324 (Şirket ortaklıkları kurma)

S.

Yine Memurin Harcırahı Meselesi

N. 209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe, s. 7-8

TURHAN

1322 Senesi Ticaret ve Gmrk itilafnamesi

N. 140/12, Tarih 21 Ramazan 1326 Cumartesi, s.4-5-6, 4 Teşrîn-i evvel 1324, 17 Teşrîn-i evvel 1908.

ZARE PAPAYAN

Kuyumcular Mimhmanlığı ve İzah-ı Hakikat

N. 196, Tarih 12 Teşrîn-i sn 1325 Perşembe, s. 4-5-6.

3.9. DİN

A.R.

Avursutya Himaye-i Mezhebiyye Mes'elesi

N.140-27, Tarih 7 evval 1326 Pazar, s.4-5. 19 Teşrîn-i evvel 1324.

İMZASIZ

Makale-i Mahsusa

N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sn 1325 Perşembe, s.13. (M.B) N.3.

Vilayât-ı Mecalisi

N.192, 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12. (Patrikhaneye Tarih)

Haftalık Havâdisler

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.10,11. (Rum patrikhanesi'nin durumu, olaylara devletin yaklaşımı, örnek bir olay)

Kilisa İhtilafatı

N.172, Tarih 4 Rebî-l-evvel 1327 Cuma, s.4-5. 13 Mart 1325.

İslamlar Hıristiyanlar

N.140-28, Tarih 8 evval 1326 Pazartesi, s.5. 20 Teşrîn-i evvel 1324.

3.10. TIP

BESİM ÖMER [Doktor]

Veladethâne

N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.5-6-7.

RIFAT [Kilisli]

Mesail-i Sıhhiyye-i Umumiye

N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.3-4.
(Bizde sıhhat-ı Umumiye)

S.

Makale-i Mahsusa

N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.5-6.
Taşra belediye etibbası (Doktor)

RIFAT [Kilisli]

Mesâil-i Sıhhiyye-i Umumiye

N.215, Tarih 25 Mart 1326 Perşembe, s.5-6.
Sıtmadan N çekiyoruz?

3.11. BASIN

A. NACİ

Matbuat-ı rezile

N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.1.

BAHADDİN ŞAKİR

Matbuat-ı Osmaniye'den bir rica

N.211, Tarih 25 Şubat 1325 Perşembe, s.12. (Bazı gasetelerin lisanının hoş gitmediği hakkında)

İkdâm muharriri Ali Kemal Efendi

N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.1-2.
(Aralarındaki polemik)

SEZÂİ

Hürriyet-i Matbuât

N.140/18, Tarih 28 Ramazan 1326 Cuma, s.1. 10
Teşrin-i evvel 1324, 23 Teşrin-i evvel 1908.

3.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI

CENAB ŞEHABEDDİN

Karilerimize

N.140 (140-1), Tarih 23 Eylül 1324 / 5 Teşrin-i evvel

İMZASIZ

Kari'lerimize

1908 Salı, s.1-2.

N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.1. 19 Mart 1325. (Neden sayfa sayısının azaldığı, posta masrafları ve okuyucuların çok sayfadan şikayet)

Başlıksız

N.179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.1. 20 Mart 1325 (Veladet, Peygamberimizin doğumu, mevlit okunması, Ayasofya'da İttihat ve Terakki Cemiyeti)

Muharrerat

N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.4. 30 Mart 1325 (Şurâ-yı Ümmet Ceride-i muhteremsi idarahanesine)

Kari'in-Kirâme

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.1. (Gazetenin haftalık çıkacağını, İttihat ve Terakkinin yolundan gideceğini, yayın hayatına başlaması)

İfade-i Mahsusa

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12. (Gazetenin görevi, manifestosu, yapacakları), M.B)

İfade-i Mahsusa

N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.7. (Ekle ilgili açıklama) (Mısır Baskısı) N.1.

Başlıksız

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.12. (İstibdat dönEMİNde Avrupa ve Afrikada yayımlandı. Kalem Paris'te, matbaası Mısır'daydı, 31 Martın etkisi, yayına başlama)

Şurâ-yı Ümmet

N.140 (140-1) Tarih 23 Eylül 1325 / 5 Teşrîn-i evvel 1908 Salı, s.1.

İfade

N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.1. 15 Teşrîn-i evvel 1324. (İki gün gazetelerin çıkmamasıyla ilgili)

İfade	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.3. 16 Teşrîn-i evvel 1324. (Mürettiplerin bayram dolayısıyla iki gündür 4 sayfa çıkma nedenini açıklıyor)
Vatanperverlik	N.140-24, Tarih 3 Şevvâl 1326 Perşembe, s.4.16 Teşrîn-i evvel 1324 (Gazetelerin yaptıkları vatana hizmet)
Atinos Gazetesi'nden, Şurâ-yı Ümmet'e	N.140-26, 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.4. 18 Teşrîn-i evvel 1324 (Şurâ-yı Ümmet'in yazılarına atıf var)
İhtâr-ı mahsûs	N.140-67, Tarih 17 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.1. (Gazete sayfa sayısı, millet meclisindeki görüşmelerin verileceği)
Şuun	N.140/86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.5. (Şurâ-yı Ümmetçle ilgili yazı var)
İhtar	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1. (Şurâ-yı Ümmet'in kendi matbasını kurduğu artık daha iyi baskı olacağı ve başka işler yapabileceği)
Başlıksız	N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.1. (Gazetede çıkan yazılarda imza sahibi sorumludur. Meclis-i Mebusan reisinin açıklaması) (Tehlike-i Tefrika yazısı üzerine)
İhtar-ı mühimme	N.140-104, Tarih 24 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1-2. (Katol Mendos'un eseri) (gazetede tefrika edilecek olan Bir Sergüzeşt-i Hanin isimli eser hk.

3.13. BİLDİRİ

İMZASIZ

Asker Kardeşlerimize

N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.7-8.
(Bildiri)

ŞEVKET TURGUT [Mirliva]

Arnavudluğa sevk olunan Hareket Ordusu
kumandanı Şevket Turgut Paşa'nın ahaliye karşı
beyannameşi

N.218, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.12.

3.14. AZINLIKLAR

İMZASIZ

Ermenilere Tarih

N.197, Tarih 19 teşrinisani 1325 Perşembe, s.13.
(M.B) N.3.

Şûun-ı Dahiliye

N.181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.3. 22
Mart 1325 (Anasır-ı gayr-ı müslimenin askerliği)

Makalat-ı siyasiye : Ermeni Kongresi

N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.13-14. (MB)
N.10.

PERVİN

Bir konferans münasebetiyle

N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.5-6. 17
Mart 1325 (Ermenilere Konferans Ali Kemal
Bey'den)

3.15. GÖÇMENLER

İMZASIZ

İşkân-ı muhacirin

N.180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi,
s.1. 21 Mart 1325 (Ülkelerden Osmanlıya
sığınanlar)

3.16. TEKZİP

İMZASIZ

İkdâm müdür ve ser-muharriri bey efendiye

N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi,
s.1. (İkdâm'ın yazısının hareket içerdiği, tekzip)

3.17. NEKROLOJİ

İMZASIZ

Alem-i matbuatda bir ziya-ı elim,

N.217, Tarih 8 Nisan 1326, Perşembe, s.11.
(Gazeteci Selanikli Tevik Bey'in vefatı haberi)

3.18. TEŞEKKÜR

İMZASIZ

Mevlûd Kandilini tebrik

N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.1.

İd Meyâmin Badîd-i Fıtr

N.140-22, Tarih 2 Şevval 1326 Salı, s.1. 14 Teşrîn-i
evvel 1324, 26 Teşrîn-i evvel
1908. (Ramazan bayramını tebrik gazetenin)

Leyle-i Celile-i Kadir

N.140/18, Tarih 27 Ramazan 1326 Cuma, s.1. 10
Teşrîn-i evvel 1324, 23 Teşrîn-i evvel
1908.

İd-i adhâ

N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.1.
(Bayram dolayısıyla)

RIFAT PAŞA [Şurâ-yı Ümmet Gazetesi

Bir muzafferiyet-i Kat'i İstanbul Mebusu]

N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.1. 24 Mart
1325.

3.19. TAZİYE

İMZASIZ

Ta'ziye-i milliye

N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.1.
(İtalya'daki zelzele münasebetiyle)

3.21. İLANLAR

3.21.1. Kitap İlanı

İMZASIZ

İlânât

N.177, Tarih 9 Rebî-ül-evvel27 Çarşamba, s.8. 18
Mart 1325 (Kaside-i Bürde şehri, Demiryolu hareket
ve varış saatleri (Cetvel şeklinde))

Resimli Afgan Seyahatnamesi

N.203, Tarih 31 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
(Kitap tanıtımı)

Canlılarla Muhabere

N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
(İspirtizmayla ilgili çıkan kitabın tanıtımı)

İ'lânât

N.219, Tarih 22 Nisan 1326 Perşembe, s.16. (Hisler
ve Fikirler adlı kitabın tanıtımı yazarı Raif Necdet)

İlân

N.140-2, Tarih 11 Ramazan 1326 Çarşamba, s.8.
(Hatırat-ı Niyazi kitabın tanıtımı)

Jönler kitabı

N.140-23, Tarih 2 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.4.
(Jönler kitabı)

İ'lân

N.140-26, Tarih 6 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8. 18
Teşrin-i evvel 1324 ("Resimli kitap" in tanıtımı.)

Asâr-ı Münteşire ("Asker" Risalesi)

N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.7-8.
(Sırat-ı Müstakim, tanıtımı da var kısa)

Yeni Kitaplar

N.140-60, Tarih 10 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.

(Hakkı Paşa'nın kerimesi Nüzhet Fehime Hanımın
“Adalet Yerini Buldu” tiyatro risalesi)

İlanat	N.140-69, Tarih 19 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8. (Yeni kitaplar “Sayf ve Kalem” askeri kitap Tabanca tanıtımı,)
Hürriyet Muhakemeleri	N.140-88, Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8. (Namık Kemâl'in eseri)
Yeni Kitaplar	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.7. (Enderun mektebi müdür muavininin kitabı : Kur'an-ı Kerim ve Kanun-ı Esasi) Hafiyeye Faciaları oyunu.

3.21.2. Dergi İlanı

İMZASIZ

Haftalık Risail-i Askeriye	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.8. (Bültenin tanıtımı)
İlanat	N.140-61, Tarih 11 Zi-l-kade 1326 Cumartesi, s.8. (Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası, Sahibi Muhammed Cavid yazar Rıza Tevfik)
İlanat	N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8. (Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye mecmuasının tanıtımı,)
Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.4.
Ulum-ı İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası	N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.7. (Yayın hakkında bilgi)
İlanat	N.140-105, Tarih 25 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.

(“Tababet-i hazıra mecmuası”, “Kalem” gazetesi
“Zindan Hatırdarı” ilanları var.)

3.21.3. Gazete İlanı

İMZASIZ

İ’lânât

N.204, Tarih 7 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe,
s.16. (Sura-yi Ümmet – Ali Kemal Davası
kitabının ilanı) (Hilali Osmani gazetesinin yayına
başlaması) (Resimli Afganistan Seyahatnamesi
kitabının ilanı)

İ’lânât

N.140-56, Tarih 6 Zi-l-ka’de Pazartesi, s.8. (Kadın
gazetesinin ilanı Selanik’te çıkıyor)

Envâr-ı Ulûm

N.140-63, Tarih 13 Zi-l-ka’de 1326 Pazartesi, s.8
(Gazetenin tanıtımı)

3.21.4. Kitapçı İlanı

İMZASIZ

Kitabhane-i İslam ve Askeri

N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.16.

3.21.5. Tiyatro İlanı

İMZASIZ

Gençlerin Düşündüğü

N.209, Tarih 11 Şubat 1325 Perşembe,
s.16. (Fransız aktörlerinden yazdığı
komedi (Ferodi) tercüme ettiği
MAHMUD SADIK)

İ'lanât

N.184, Tarih 16 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba,
s.4. 25 Mart 1325 (Mazlum Şehzade adlı oyun)

İ'lan

N.140-31, Tarih 11 Şevvâl 1326 Perşembe, s.8.
(Kemal'in "Akif" oyunu sahnelenecek, jönlere
Mısırda kitabı,)

İ'lanât

N.140-59, Tarih 9 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8.
(Jöntürk tiyatrosu, Celâl oyunu)

Son Darbe

N.140-61, Tarih 11 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi,
s.8. ("Son darbe" adlı oyunun tanıtımı yazarı:
Hüseyin Kazım Bey, Tercüman-ı Hakikat gazetesini
baş muharriri)

Hafiye Faciaları

N.140-86, Tarih 6 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
(Oyun hakkında "Hafiye Faciaları")

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetinin Taht-ı
himayesinde Manastırda müessis askeri kulübü
menfaatine "Hafiye Faciaları",

N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba,
s.8.

Tiyatro

N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi,
s.8. (Oyunun adı İstibdatın son perdesi)

3.21.6. Konser İlanı

İMZASIZ

İlanat

N.180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.8.
21 Mart 1325. (Konser duyurusu)

Bulgaristan Ahvali

N.180, Tarih 12 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.3-4.
21 Mart 1325 (Bulgaristan'da evkaf-ı İslamiyye)

İ'lanât

N.192, Tarih 17 Teşrîn-i evvel 1325 Cumartesi, s.16.
(Konser hayır için, ilan fiyatları)

Şûun

N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.3-4-
5-6. (Mümemmel konser, Fransız sanatçılardan)

3.21.7. Konferans İlanı

İMZASIZ

Mühim Bir Konferans

N.140-84, Tarih 4 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
(Gazetelerin düzenlediği, programı da var)

N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.2-3.
(Gazetenin yazarı Cevat'ın konferansı da var ağırlıklı olarak)

ekteb-i Hukukta Konferans

3.21.8. Muhtelif İlanlar

İMZASIZ

İ'lanat

N.170, Tarih 2 Rebî-ül-evvel 1327 Çarşamba, s.8. 11
Mart 1325 (Eski ve Çini ve hak alımlı)

İ'lanat

N.171, Tarih 3 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.8. 13

	Mart 1325 (Yazı makinası, matbaa resmi var, satılık binek ve araba atı)
İlanat	N.172, Tarih 13 Mart 1325 Cuma, s.8.
İlanat	N.173, Tarih 5 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.8. 14 Mart 1325.
İlanat	N.174, Tarih 6 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.8. 15 Mart 1325.
İlanat	N.175, Tarih 7 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.8. 16 Mart 1325.
İlanat	N.176, Tarih 8 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.7-8, 17 Mart 1325 (Mobilya takımları, at takımarı, askeri eğerler)
İlanat	N.178, Tarih 10 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.4. 19 Mart 1325.
İlanat	N.179, Tarih 11 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.4. 20 Mart 1325.
İlanat	N.181, Tarih 13 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.4. 22 Mart 1325.
İlanat	N.182, Tarih 14 Rebî-ül-evvell 1327 Pazartesi, s.4. 23 Mart 1325.
İlanat	N.183, Tarih 15 Rebî-ül-evvel 1327 1327 Salı, s.4. 24 Mart 1325.
İlanat	N.186, Tarih 18 Rebî-ül-evvel 1327 Cuma, s.4. 27 Mart 1325. (Tren Tarifesi (Hareket – Varış) Haydarpaşa – Eskişehir)

İ'lanat	N.187, Tarih 19 Rebî-ül-evvel 1327 Cumartesi, s.4. 28 Mart 1325.
İ'lanat	N.188, Tarih 20 Rebî-ül-evvel 1327 Pazar, s.4. 29 Mart 1325.
İ'lanat	N.189, Tarih 21 Rebî-ül-evvel 1327 Pazartesi, s.4. 30 Mart 1325.
İ'lanat	N.190, Tarih 22 Rebî-ül-evvel 1327 Salı, s.4. 31 Mart 1325 (Mobilya ve at takımları)
İ'lanât	N.199, Tarih 2 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.196, Tarih 12 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.193, Tarih 22 Teşrîn-i evvel 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.194, Tarih s.16.
İ'lanât	N.195, Tarih 5 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.197, Tarih 19 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.198, Tarih 26 Teşrîn-i sâni 1325 Perşembe, s.16.
İlanât	N.200, Tarih 10 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.201, Tarih 17 Kânûn-ı evvel 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.205, Tarih 14 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.206, Tarih 21 Kânûn-ı sâni 1325 Perşembe, s.16.
İane-i milliye	N.208, Tarih 4 Şubat 1325 Perşembe, s.16.
İ'lanât	N.210, Tarih 18 Şubat 1325 Perşembe, s.16.

İ'ânât	N.212, Tarih 3 Mart 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.213, Tarih 11 Mart 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.214, Tarih 18 Mart 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.216, Tarih 1 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.217, Tarih 8 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.218, Tarih 15 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
İ'ânât	N.220, Tarih 29 Nisan 1326 Perşembe, s.16.
İân	N.140/3, Tarih 12 Ramazan 1326 Perşembe, s.8.
İân	N.140/4, Tarih 13 Ramazan 1326 Cuma, s.8. (Mütercim, mağaza)
İ'ân	N.140/6, Tarih 15 Ramazan 1326 Pazar, s.8.
İ'ân	N.140/10, Tarih 19 Ramazan 1326 Perşembe, s.8. 2 Teşrîn-i evvel 1324, 15 Teşrîn-i evvel 1908.
İ'ân	N.140/13, Tarih 22 Ramazan 1326 Pazar, s.8. 5 Teşrîn-i evvel 1324, 18 Teşrîn-i evvel 1908.
İ'ân	N.140/14, Tarih 23 Ramazan 1326 Pazartesi, s.8. 6 Teşrîn-i evvel 1324, 19 Teşrîn-i evvel 1908.
İ'ân	N.140/15, Tarih 24 Ramazan 1326 Salı, s.8. 7 Teşrîn- i evvel 1324, 20 Teşrîn-i evvel 1908.

İ'ânât	N.140/17, Tarih 26 Ramazan 1326 Perşembe, s.8. 9 Teşrîn-i evvel 1324, 22 Teşrîn-i evvel 1908.
İ'an	N.140-29, Tarih 9 Şevvâl 1326 Salı, s.8. (Jönler Mısırda vs.)
İ'lanat	N.140/32, Tarih 12 Şevvâl 1326 Cuma, s.8. (Okul İlanı, İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinde eğitim verilir. Mizah gazetesi ilan “Davul”)
İ'ânât	N.140-34, Tarih 14 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-35, Tarih 15 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-36, Tarih 16 Şevvâl 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-37, Tarih 17 Şevvâl Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-38, Tarih 18 Şevvâl Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.140-39, Tarih 19 Şevvâl 1326 Cuma, s.8. (Polis dersleri, sınavlara hazırlık)
İ'ânât	N.140-40, Tarih 20 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-41, Tarih 21 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-42, Tarih 22 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-43, Tarih 23 Şevvâl 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-44, Tarih 24 Şevvâl 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-45, Tarih 25 Şevvâl 1326 Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.140-46, Tarih 26 Şevvâl 1326 Cuma, s.8.

İ'ânât	N.140-47, Tarih 27 Şevvâl 1326 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-48, Tarih 28 Şevvâl 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-49, Tarih 29 Şevvâl 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-50, Tarih 30 Şevvâl 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-51, Tarih 1 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-52, Tarih 2 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8. (Ev satımı, kiralama)
İ'ânât	N.140-53, Tarih 3 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-57, Tarih 7 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-58, Tarih 8 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-62, Tarih 12 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-64, Tarih 14 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-65, Tarih 15 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-66, Tarih 16 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.140-68, Tarih 18 Zi-l-ka'de 1326 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-70, Tarih 20 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-71, Tarih 21 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-72, Tarih 22 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-74, Tarih 24 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-75, Tarih 25 Zi-l-ka'de 1326 Cuma, s.8.

İ'ânât	N.140-76, Tarih 26 Zi-l-ka'de 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-77, Tarih 27 Zi-l-ka'de 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-78. tarin 28 Zi-l-ka'de 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-79, Tarih 29 Zi-l-ka'de 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-80, Tarih 30 Zi-l-ka'de 1326 Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.140-81, Tarih 1 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-82, Tarih 2 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-86, Tarih 6 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-87, Tarih 7 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.8. (Dürbün İlanı)
İ'ânât	N.140-88 Tarih 8 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-89, Tarih 9 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-90, Tarih 10 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-91, Tarih 11 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-92, Tarih 12 Zi-l-hicce 1326 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-93, Tarih 13 Zi-l-hicce 1326 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-94, Tarih 14 Zi-l-hicce 1326 Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.140-95, Tarih 15 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-96, Tarih 16 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.

İ'ânât	N.140-97, tarih 17 Zi-l-hicce 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-98, Tarih 18 Zi-l-hicce 1326 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-103, Tarih 23 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-109, Tarih 29 Zi-l-hicce 1326 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-110, Tarih 30 Zi-l-hicce 1326 Cumartesi, s.8. (Fransızca ve Rusça dersi veren öğretmen)
İ'ânât	N.140-111, Tarih 1 Muharrem 1326 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-112, Tarih 2 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-113, Tarih 3 Muharrem 1327 Salı, s.8.
İ'ânât	N.140-114, Tarih 4 Muharrem 1327 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-115, Tarih 5 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.140-116, Tarih 6 Muharrem 1327 Cuma, s.8.
İ'ânât	N.140-117, Tarih 7 Muharrem 1327 Cumartesi, s.8.
İ'ânât	N.140-118, Tarih 8 Muharrem 1327 Pazar, s.8.
İ'ânât	N.140-119, Tarih 10 Muharrem 1327 Pazartesi, s.8. (Saat ilanı)
İ'ânât	N.140-121, Tarih 12 Muharrem 1327 Çarşamba, s.8.
İ'ânât	N.140-122, Tarih 13 Muharrem 1327 Perşembe, s.8.
İ'ânât	N.185, Tarih 17 Rebî-ül-evvel 1327 Perşembe, s.4. 26 Mart 1325 (Dil dersleri).

4. BÖLÜM

ŞURÂ-YI ÜMMET'TEN SEÇİLMİŞ YAZILAR

4.1. DİL VE EDEBİYAT

4.1.1. Edebiyat İle İlgili Makaleler

4.1.2. Edebi Eserler

A) BİYOGRAFİ

B) HATIRA

C) MEKTUP

D) ŞİR

E) MÜLAKAT

4.1.3. Dil

4.1.4. Tenkit ve Polemik Yazıları

4.1.5. Tercüme Edebi Eserler

A) ROMAN TEFRİKASI

4.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler

4.2. SOSYAL HAYAT

4.3. EĞİTİM VE ÖĞRETİM

4.4. TARİH

4.5. SİYASET

4.5.1. İç Siyaset

4.5.2. Dış Siyaset

4.5.3 Uluslararası İlişkiler

4.6. HABERLER

4.7. ASKERİ

4.8. İKTİSAT

4.9. DİN

4.10. TIP

4.11. BASIN

4.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI

4.13. BİLDİRİ

4.14. AZINLIKLAR

4.15. GÖÇMENLER

4.16. TEKZİP

4.17. NEKROLOJİ

4.18. TEŞEKKÜR

4.19. TAZİYE

4.20. İLANLAR

4.20.1. Kitap İlanı

4.20.2. Dergi İlanı

4.20.3. Gazete İlanı

4.20.4. Kitapçı İlanı

4.20.5. Tiyatro İlanı

4.20.6. Konser İlanı

4.20.7. Konferans İlanı

4.20.8. Muhtelif İlanlar

4. ŞURÂ-YI ÜMMET'TEN SEÇİLMİŞ YAZILAR

4.1. DİL VE EDEBİYAT

4.1.1.Edebiyat İle İlgili Makaleler

Edebiyatta Vatanperverlik – Ali Nusret

Edebiyatta Askerlik – Ali Nusret

Dün, Bugün, Yarın – Hikmet Recai

Kitabet-i Resmîye ve Katiplik – Kenan

4.1.2.Edebi Eserler

A)BİYOGRAFİ

Hayat-ı Meşahir – İbnülemin Mahmut Kemal

B) HATIRA

Siyaset-i Dahiliyemiz Hakkında Hatırat – İmzasız

C) MEKTUP

Şehir Mektubu, Her – Ahmet Rıza

Bulgaristan Mektubu – İbn Ali Cemal

Girit'ten Mektup – İmzasız

Fransa Maktupları – Fahrettin Raşit

Açık Mektup – İbnürrıza Mahmut Fikret

D) ŞİİR

Sada-yı Din – A.Cevdeti

Para ve Hayat – A.Cevdeti

Hüsn ü Aşk – A.Cevdeti

Kırık Yelpaze – Hüseyin Suat

Hüsn-i Melul 1 – Filibelizade Mehmet Nizami

Hüsn-i Melul 2 – Filibelizade Mehmet Nizami

11 Nisan Top Sesleri – Eyyubzade Ömer Fevzi

Sefalet Yavrusu - Eyyubzade Ömer Fevzi

Seyyar Kitapçı - Eyyubzade Ömer Fevzi

E) MÜLAKAT

Ahmet Rıza Bey İle Mülakat – İmzasız

Ahmet Rıza Bey İle Mülakat – İmzasız

4.1.3. Dil

Tasfiye-i Lisan Meselesi – İmzasız

Tasfiye-i Lisana Dair – Hüseyin Cahit

Lisanımızın Tasfiyesi Hakkında Birkaç Söz - İhsan

4.1.4. Tenkit ve Polemik Yazıları

Eskilik ve Yenilik – Hikmet Recai

Erbab-ı Kalemin Vazifesi – İmzasız

Erbab-ı Kalemin Vazifesi – İmzasız

Aruz-ı Milli 1– Necip Asım

Aruz-ı Milli 2– Necip Asım

4.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler

Jönler Mısır'da – Dr.Bahaeddin Şakir

4.2. SOSYAL HAYAT

Sa'y – Abdülaziz Mecdi

İlm-i Hal-i Siyasi, Tercüman-ı Hakikat Refikımızdan

– Ahmet Mithat

Tenkidat – Ahmet Muhtar

Cehalet İçinde Çırpınıyoruz – Ahmet Muhtar

Mesail-i İctimaiye ve İktisadiye, İnsan-ı İbtida-i:Ensal-i

Beşeriyenin Alaim-i

Mütahacciresi – Ahmet Rasim

Meskukat Hakkında – A.R.

İnkılabı Dair – A.Naci

İctimai Kusurlarımızdan Söz Söylemesini Bilmemek –

Hüseyin

Cahit

Şark ve Garp Musahabeleri, Terbiye-i Ahlakiyede Hatalarımız –

M.Cevdet

Ciddi Boykotaj ve Serpuş-ı Millimiz – Mehmet Hulusi

Otomobil-Şimendifer Rekabet-i Mevhumesi ve Memalik-i Osmaniyyede Vesait-i

Nakliye Meselesi – Mehmet Refik

Vilayet-i Selase, KiliseMesaili, Osmanlılık – Vicdani

4.3.EĞİTİM

Avrupa'da Tahsil – Celal Korkmazof

Diploma Tarlaları – Cenab Şehabettin

Terbiye-i Etfal 1 – M.Cevdet

Terbiye-i Etfal 2 – M.Cevdet

4.4. TARİH

Sırr-ı İsdibdat – Vicdani

4.5. SİYASET

4.5.1. İç Siyaset

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti – B.Ş.

Ahval-i Irak'a Dair – Cenab Şehabettin

Nokta-i İttihat – Halit Ziya

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 1 –

İmzasız

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Siyasi Programı 2 –

İmzasız

Kudüs Meselesi ve Mahabbet – Mahmut Sadık

Yeni Fırkalardan Sosyalistler – Alaeddin Cemil

Siyasiyat – S.

4.5.3. Uluslararası İlişkiler

Konferans – Sezai

Devletlerin Dostluğu – Sami Paşazade Sezai

4.6. HABER

Cuma Günü Tatili Hakkında – İmzasız

4.8. İKTİSAT

Ziraat – Abdülaziz Mecdi

4.11. BASIN

Matbuat-ı Rezile – A.Naci

İkdam Muharriri Ali Kemal Efendi – Bahaeddin Şakir

Hürriyet-i Matbuat – Sezai

4.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI

Karilerimize - Cenab Şehabettin

4.21.5. Tiyatro İlanı

Son Darbe

4.1. DİL VE EDEBİYAT

4.1.1. Edebiyat İle İlgili Makaleler

Asırlardan, hattâ fecr-i ilkatten beri amele-i insâniyetin arak-dâne-i cebîni ile sâha-i keş ü hakîkate nihâde olan bunca fûnûn ve sanâyiin gâyetü'l-ictihâdı şübhe yok ki zavâllı insânlara kemîne bir hisse-i muâvenet bahş edebilmektir. Bütün hûnrîzâne mücâdelâtın, bütün tâkatşikenâne ikdâmâtın, bütün emellerin, hırsların, taabların sebebi hakîkisi teemmül olursa herkesin kendi istidâd ve iştiyâkına göre temîn etmek istediği cizye-i mes'adetten başka bir şey olmadığı görülür. Lâkin umûmen hilkat-i beşeriye hemen hemen aynı âmâle mütehemmik olduğundan bunların tesâdümü bi'z-zarûre ikâ-ı rekâbet ve muâdât ile berâber eşyâ-yı muhterisaya ihtimâl ki mâhiyet-i hakîkîlerinden kat kat fazla kıymetler iâde eder. Bu cihetle diyânet ve milliyet gibi bazı esbâbın tesîri ile tevhid-i âmâle muvaffak olan bir kısım nâs kendince sermâye-i izz ü maden addettiği ve bu hayâl ile bütün sûd-ı kâmrânîsini tatmîn eden bazı mevdûât ve mevrûsâtına bir hubb-ı perestîşkârâne ile merbût kalır. Ve şu mevdûât hadd-i zâtında ne olursa olsun onun nazar-ı ibtilâsında zevâl-nâpezîr bir hüsn ü ân ile muhterem ve muallâ bulunur. Rûh-ı beşerde meknûn olan gayr-i kâbil-i terceme ve gayr-i kâbil-i teskîn bir iştiyâk-ı saâdetin dârû-yı istilzâzını ancak bu mevdûât içinde arayarak ve behemehâl bulmak isteyerek fülke-i bahtı kendisini ânbeân deryâ-neverd-i hırmân ettikçe yeni bir hırs-ı meftûniyet ile döner, döner, âteş-i sûzân kalbine o mevdûâtın temâşâ-yı hüsn-i dil-âvîzi ile reşâşerîz-i tesliyet olur... Bu tesellî içinde şübhe yok ki hayâlât ve hayâtının iâne-i külliyesi vardır. Fakat şu hayât-ı fâniye içinde hayâlden mahrûm olarak bir dakika ömr-güzâr olmak ihtimâlî var mıdır? Gamlarımızı, mihnetlerimizi, endişelerimizi biraz uyutan ve bu hâb-ı nisyân içinde en bedbahtımızı bile biraz kâmyâb-ı cihân eden hep hayâlât-ı münakkale değil midir? Şu kadar ki zâde-i tabiat olan her şeyi terbiye nâmıyla eyedî-i beşerde bir istihâleye giriftâr olmak zarûfî bulunduğundan hayâlâtımızı da terbiye eden üstâdlar vardır ki başta şâirler bunların sınıf-ı evvelinde câ-nişîn-i letâfet ve azamettir. Âbâ ve ecdâdımızdan rûhlarımıza intikâl eden mevdûâtı onların tab'-ı hüsn-âşinâsı demâdem füyûz-ı nev-bahâ ile tezyîn ederek vicdânlarımızın iştiyâkât-ı hayâl-perestânesini tehzîb ve terbiye eder.

Hayâlî ve hakîkî saâdetimizi temîn eden bu mevdûât-ı kalbiye içinde evvel-be-evvel "hubb-ı vatan" vedîa-i vicdâniyesi vardır. Gâlib bütün esbâb-ı neyl (s.3) ve zaferine mağlûb bütün enkâz ve hezîmetine bir âşiyân-ı masûn bulmak ıztrârında olduğu için "ihtiyâc-ı vatan" levâzım-ı beşeriyenin eşeddidir.

Mâddeten muhtâcî, manen meftûnu olduğumuz vatan hem bizi infâk ve îâşe eden bir mâder-i mihrîbân, hem rûhumuzu mestî-i huzûzât içinde gaşy eden bir mahbûbe-i dil-ârâmdır:

"Vatan bir bîvefâ nâzende-i tannâza dönmüş kim

Ayırılmaz sâdikân aşkını âlâm-ı gurbetten"

nevha-i dil-sûzunda "hâric-i vatan" terkîbi ile terceme edilebilecek olan "gurbet" kelimesinin harîm-i cânımızda ne kadar hazîn ve elîm bir harâret hâsıl ettiği muhtâc-ı tefsîr değildir. Âciz bir köylüden itibâren merâtib-i sûriye-i ihtîşâmın zirve-i ulyâsında câ-nişîn-i zevk u safâ olan bahtiyâra kadar her ferdin dil ü vicdânını teshîr eden bu ibtilâ-yı vatan bir hiss-i hodkâmâne ile tefsîr olursa dahi muazzez ve mukaddes olduğunda şübhe yoktur. Bir memleket halkını teşkîl eden efrâdın her biri kendi külbe-i huzûrunun hâris ve nigezbânı olmak hırsı yüreklerde ne kadar âteşlenir ve ne kadar mevânî-i pür-endâz bir emel-i mütehakkim şeklini alırsa levâzım-ı vatan-perverîden olan esbâba

inhimâk tabîidir ki o kadar efzâyiş bulur. İşte bunun için mürebbî-i ahlâk-ı nâs olanlar vatandaşlarının rûhlarında her şeyden ziyâde bu emel-i gunûdeyi uyandırmalıdır.

Mürebbî-i ahlâk-ı nâs olanlar kimlerdir?:

Mevkib-i irfân ve hamiyetlerinde daha bir çok zümre hem-reh-i fezâil-âşinâları ile berâber evvel-be-evvel şâirler!

Hâlbuki hubb-ı vatan vedâ-i mukaddesinin yakın zamânlara kadar kulûb-ı şuarâda ancak bir sevdâ-yı hâbîde gibi pinhân kalmış olmasından dolayı sâha-i eş'ârımızı bu cihetten pek fakîr ve bîvâye bulmaktayız.

Esâtize-i eslâf-ı şuarâmızın, feyz ü bereket-karîhalarına rağmen “vatan” hiss-i mukaddesi ile aslâ cerîhadâr-ı teessür olmadıkları âsâr-ı bakiyelerinin delâleti ile anlaşılıyor. Ne Fuzûlî ve Bâkî gibi devr-i istilâ-perverdeleri, ne de târîh-i satvetimizin peyderpey giriftâr olduğu takallübât-ı izmihlâlîn şühûd-ı mesâib-zedesi terennümât ve nevehât-ı kalbiyelerinde perî-i nâzenîn-i vatanın şerîk-i evzâk u âlâmî olmamışlardır. Sitâyiş-i selâfîn ve küberâyâ âid olan kasîdeleri içinde gâh ü bîgâh Nef'î tarzında ve saff-ı muhârebât gibi hamâsiyyâta icâle-i hâme-i tasvîr edenler “dîn ve devlet” kelimelerine cizye-güzâr-ı menkabet olmuşlarsa da bugünkü tarz-ı tefekküre nazaran “vatan” mefhûm-ı âlisine kat'iyen takarrüb edememişlerdir. Garâmiyâna münhasır olan eş'âr-ı sâirelerinde dahi hüsn ü aşkın her türlü tecelliyâtını, hattâ bazan pek rakîk ve dil-fîrîb hayâlât ile tezyîn ettikleri hâlde heyhât ki hüsn ü aşk-ı vatani anlayamamışlardır.

Mamâfîh eslâfî bu cihâttan şiddetle muâheze etmeğe hakkımız yoktur. Kecâve-i gayret ve celâdetleri bir taht-ı revân-ı ikbâl ve izmihlâl gibi çâr-aktâr-ı âlemde serseriyâne tek ü tâz eden milletlerin şâirleri bi'z-zarûre:

“Milletim nev'-i beşerdir, vatanım rûy-ı zemîn”

terânesinin nev'amâ tercemesi olan “kozmpolitizm” mesleğine zâhib olmak îcâb eder. Eslâf hakkında râstgûyâne beyân-ı mütâlaa etmek isteyince onların bazı eş'âr-ı kec-revânelerini biraz mazûr görmekliğimiz lâzım gelir.

Son zamânlarda, muâsırımıza tevcîh-i nazar ettiğimiz hâlde dahi edebiyât-ı vatan-perverânede kaht-ı azîm görüyoruz. Yalnız, maâlîyâtın her nev'inde kemâl-i müstesnâsını isbât etmiş olan muazzam (Kemâl) pîşgâh-ı hürmetimizde, bütün iclâl-i fikri ve saltanat-ı kelâmî ile tecellî ediyor. Kendisinin “Vatan” bend-i mahsûsu o zamâna kadar misli vücûda getirilmemiş olduğu gibi el'ân nazîri yazılamamış bir mahsûl-i vicdândır ki hepimizin harfîyen ârâyiş-i hâfıza-i tekrîmi olmalıdır.

Vâkıâ “vatan” fikr-i mukaddesi Avrupa'da dahi ancak Fransa ihtilâl-i kebîrinden sonra vuzûh-ı tâm ile taayyün etmiştir. Lâkin ihtilâl ile Kemâl arasında bir asırlık zamân güzêrân olarak bu müddet zarfında hiçbir Osmânî:

“İnsân vatanını sever; çünkü, havâ-yı vatani teneffüsle başlar; insân vatanını sever; çünkü atâyâ-i tabiatın en revnaklısı olan nazar-ı lemha-i iftitâhında hâk-i vatana taalluk eder; çünkü mâddeten vücûdu vatanın bir cüz'üdür; çünkü sebep-i vücûdu olan ecdâdının makbere-i sukûnu ve netîce-i hayâtı olacak evlâdının cilvegâh-ı zuhûru vatandır....ilh” gibi bir iştiyâk-ı samîmî-i vatan-perverâne ızhâr edememiştir.

Ancak hubb-ı vatanın sâdece böyle ihtisâsât-ı mücerrede nev'inden hikâyesi rûhlarda bu incizâbı uyandırmak için kâfi değildi. Vatan denilen kalem-rev-i saâdetinin tasvîrât-ı mâddiyesi ile dahi meftûniyetimizi celb etmek lâzım idi.

Meselâ “hubb-ı vatan”ı gâye-i hayâlî derecesine i'lâ etmiş olan Fransızların ummân-ı edebiyâtına atf-ı nigâh-ı tettebbu edilince görülür ki “Fransa” denilen ve hudûd-ı siyâset ile muhât olan kıt'a-i zemîn onların nazarında âdetâ huld-ı berîndir: Hemen her kabza-i hâkî için bir şi'r-i garrâ vücûda getirmişlerdir.

Fransa'nın meşcereleri, nehirleri, dağları, taşları ayrı ayrı bütün şâirlerinin birer ilhâmghâdır. Fransızlar için bütün güzelliklerin cilvegâhı ancak Fransa olup onun serhadd-i siyâseti hâricinde kalan kıt'aât-ı arzın dûzahtan farkı yoktur.

(Viktor Hügo)yu açınız. Denebilir ki şiirlerinin, o muazzam ve mutantan feryâdlarının hemen nisfi Fransa'nın medh ü senâsına, câbecâ tasvîrâtına müteallıktır: [Fransa! Ey latîf vatan! Ey şâyân-ı perestîş kıt'a-i hâk! Ey mukaddes bük'a-i şân u zafer!...] gibi âvâzeler ve bunları takîb eden müfredât-ı tesâvir okunurken insân bu hissiyât-ı âliye-i vatan-perestâne huzûrunda lâl-i hayret olarak hakîkaten rûhundan raşeler duyar; dünyânın en latîf ve şâirâne memleketi Fransa olduğuna kanâat hâsıl eder.

Bu türlü eş'âr-ı vatanperverânede (Hügo) üstâd-ı küll olmakla berâber bütün Fransız şâirlerinin âsârında mutlakâ Fransa'nın sitâyîş-i hüsn ü letâfetine müteallık bir iki parçaya tesâdüf edilir. Hattâ felsefe-perdâz-ı garâmiyât olan “Alfred dö Müse”nin bile aşk-ı vatan-perverâneyi musavvir pek dil-rübâ sânihaları vardır. Bu da pek tabîi bir ihtiyâc değil mi?.. Vatanımızın mahâsin-i tabîiyesi elvâh-ı bedîa ve hissiyât-ı pâkîze ile pîş-gâh-ı iştîyâkımızda tasvîr olunmalı ki rûhumuzun temâyülât-ı samîmiyesi efzâyîş-pezîr olsun.

İşte edebiyât-ı vataniyenin bu tarzında dahi yine büyük (Kemâl) numûne-nümâ-yı maâlî oluyor:

[Taht-gâh-ı saltanatının Akdeniz'e karşı ağıyâra seddolanmış bir bâb-ı âhenîni denilmeğe şâyân olan lem'a-i sultâniye boğazından girilir ve bir sâat kadar daha beri gelinirse kudretten numûne-i letâfet olmak için yapılmış bir havz-ı heştî görülür.

İnsân birkaç gün o deryâ-yı safânın kenârında temâşâ-yı tabîat etmelidir ki hazîne-i bedâyiin ibzâlinde feyz-i kudretin ne kerîm olduğuna zihninde bir mütâlaa hâsıl edebilsin....] mukaddeme-i halâvet-âvâzı ile, başlayarak gittikçe tarâvet ve zarâfeti efzûn olan “Gelibolu” makâle-i meşhûre-i şâirânesi nazar-ı sathî ile bakılınca bir eser-i edîbânededen ibâret zannolunursa da hakîkatte o ne büyük, ne muazzez bir bedîa-i vataniyedir! Hiçbir Türk tasavvur olunamaz ki o makâle-i bîbahâyı okusun da Gelibolu'da bir gurûb temâşâsı ârzûsuna meclûb olmasın. Ve letâif-i tabîatın bu kadar şâirâne tecellîzârı olan bir peygûle-i vatani aşk-ı mahâsin-perestâne ile sevmesin.

Yine merhûmun “Çamlıca” tasvîrini okuyup da:

[İstanbul bir mâlike-i deryâ-yı letâfettir ki yalnız hazîn hazîn sâhillerine yüz sürerek pîşgâhından akıp giden deryânın safâsı mevkiinin bütün cihân içinde akrânsızlığını isbâta kifâyet eder.

[İstanbul denilen mecmûa-i bedâyiin cârî olduğu her türlü nevâdiri bir bakışta gösterecek bir nokta ise Çamlıca'dır!..ilh] yolundaki elhân-ı musavvirânesini tertîl ederken sevdâ-yı vatan ile gâşy olmayacak bir Türk vicdânı kâbil-i tasavvur mudur?..

Eslâf-ı şuarâ içinde Lâle Devri'nin mürğ-ı âşüftesi olan Nedîm'in Kâğıdhâne tarabzârına dâir:

Bak İstanbul'un şu Sa'd-âbâd-ı nev-bünyânına
Âdemin cânlar katar âb ü hevâsı cânına
Ey felek insâf, ey mihr-i cihân-ârâmân
Bir nazîri var ise söylen konulsun yanına!

gibi bedî'alar ile başlayıp hakîkaten birbirinden şûh ve âbdâr ebyât-ı latîfe ile temâdî eden bazı kasidelerini gönül sevdâ-yı vatan sânihâtından addetmek istiyorsa da ne çâre ki hepsinde sefîh İbrâhîm Paşa medîhaları tagallüb ettiğinden bütün o nerm ü latîf bedâyi sırf şiir olmaktan başka bir mâhiyet-i hamiyet-perverâne isbât edemiyor.

İşte üstâd-ı muazzam (Kemâl) tarzını takîben rûhlarımızda hubb-ı vatan hissiyâtını tevsî ve taltîf edecek ve hakîkatte câbecâ vatanımızın tasvîrât-ı şâirânesini hâvî âsâr-ı âliyye pek ziyâde ihtiyâcımız vardır. Vatanımızın maatteessüf tahrîb-i a'sâr ile şimdilik âsâr-ı mamûriyetten mahrûm olması evvelâ letâif-i tabîyesine kat'an halel îrâs etmez.

Sâniyen vatanımız mâder-i mihrîbânımızdır. Bunun için bize her zamân güzel, her zamân kıymetlidir. Hiç vâlidesini çirkin görecek evlâd var mıdır bilakis vâlidelerimiz nazarlarımızda şebâb-ı ebediye mazhardır!.

Otuz seneden beri "vatan" zemzeme-i mukaddesini lisânen tehlîl edemedik. Vatanımızı açıktan açığa sevemedik. Fakat şimdi? O artık bizim için o kadar sevgili, o kadar muazzez ve kıymetdâr bir nev-nihâl-i nâzendedir ki en nerm ü nizâr gül-berg-i çidesini bile gubâr-ı tecâvüzden kıskanır, sîne-i müştâkımızda nâz u naîm ile saklarız. Fakat senelerden beri bu hisler câme-hâb-ı cânımızda hâbîde olduğu için şimdi bunları bîdâr edecek eş'âr-ı müheyyiceyi dîde-i hasretle bekliyoruz.

Hem öyle nahîf ve şikeste eş'âra değil, âdetâ semâvî sayhalar gibi rûhumuzu otuz seneden beri iyice masiyetkâr olan rûhumuzu titretecek, gözlerimizi dümû-ı teessür ile yanacak bülend ve muhteşem nefehât-ı vicdâniyeye muntazırız. Efsûs ki şiirlerimizde henüz kuvve-i asabiyyenin bütün tehevür ve celâdeti ile tannân olan bu sayhalar jenk-ridâ-yı kulûbumuz olacak bu raşe-âver nefhalar istimâ olunamıyor. Lâkin artık ufk-ı vatan sehâib-i necât ve zafer ile meşhûndur. Her şeyi ümîd edebiliriz.

MUSÂHABE-İ EDEBİYE
“EDEBİYÂTTA ASKERLİK”

Bütün sanâyi-i nefise içinde elyâf-ı vicdânı tehzîz ile hissiyâtı terbiye, ahlâkı tehzîb ve efkârı tenvîr cihetinden edebiyâtın bir kürsî-i safvet ve ihtîşâmı hâiz olduğunda hiç şübhe yoktur. Meşîme-i tabîattan az çok ihtirâsât-ı behîmiye ile doğan mevcûdiyet-i beşeriyeyi mümkün mertebe mahâsin-i melekâne ile ârâyîşyâb-ı nezâhet ve ulviyet eden edebiyât, bu itibâr ile, hamiyet-i insâniyenin en pâkîze mürebbî-i rûhudur. Âdetâ denebilir ki insânların vicdânı şâirlerin, bu pîşeverân-ı edebî dârü'l-ameliye-i necâbetinde tahlîl olunarak temâyülât-ı zemîmeleri imhâ, kâbiliyât-ı ulviyeleri tevsî olunur, pâk ve musaffâ bir hâlde, lezâiz-i hayât-ı mes'ûdâneye terk edilir... Bu hâlde edebiyâtın tehzîbât-ı rûhpervânesinden mahrûm oldukça lezâiz-i hakîkiye-i hayâtta neşveyâb olmak müstahîl olur. Lâkin, acabâ bu lezâiz-i hayâtiye nedir?.. Mâhiyet-i insâniyeyi en pâk ve sâf bir nazar-ı vicdânî ile teemmül edenlerin umûmen müsellemdir ki dünyânın bütün servet ve sâmânı, bütün esbâb-ı zevk u safâsı nihâyet bir şeb'-i dil-âzâra müncer olur; her türlü mestî-i ikbâlin bir humâr-ı gam-efzâsı vardır; her şeyden bıkkır, usanılır; en harîsâne emeller, mazhariyetten sonra, bir hîçî-i hûlyâ-şikene tahavvül eder. Yalnız doymak, bıkmak, usanmak bilmeyen bir iştiyâk-ı rûh vardır ki mâdâmü'l-ömr tâze, ceyyid, pürharâret, âteşindir. İşte bu mekârime, mahâsine, maâlîye, nefâise karşı olan mağlûbiyet-i kalbiye ve meftûniyet-i ezeliyedir. Şâyed bu iştiyâktan mahrûm, şâyed bu cezbe ile raşedâr-ı istiğrâk değil isek hayât bizim için bir zenb-i bîhûde ve bütün lezâizi -pek çabuk usandıran yıkan, ezen- hevesât-ı hayvâniyeden başka bir şey değildir. Hâlbuki rûhumuz onun masdar-ı tahassüsâtı ise, terbiye-i zevkiyemiz peyderpey taâlî ettikçe kâmrân-ı bedâyi-i kudret oluruz. Hediye-i bahâr olan bir çiçek gözlerimizi sâatlerce firîfte-i nukûş-ı zîbâ edeceği gibi iki yeşil yaprağın âgûş-ı nermîninde garîbâne öten bir kuşun terâne-i nizârı da gûş-ı rikkatimizi sâatlerce tehzîz eder. Tabîatın âgûş-ı feyyâzında bitmez tükenmez olan bütün bu bedîaların akûs-ı letâfeti rûhumuzda ânbeân pek nâzik ve mutarrâ hisler uyandırarak nihâyet terbiye-i zevkiyemiz bir dereceye varır ki bedîü'r-rûh bir şâirin bir güzel neşidesi, hattâ bir beyt-i dilârâsı bizi bir hızâne-i servet derecesinde vâyedâr-ı neşât ve saâdet eder. İşte terbiye-i zevkiye ve hissiyeyi temîn edecek olan bu âsâr-ı âliye şâirlerin tab'-ı pâkinden âdetâ bir

çeşme-i hurûşânın âb-ı hayât-bahşâsı gibi tulû etmelidir; rûh-ı millet bu hissiyât-ı sâfiye ile meşbû olmalıdır.

Edebiyât, tertîl-i bedâyi ederken tabîatiyla tayîn-i vezâif de eder. Güzel şeyleri tasvîr ve ittîrâ eden bir şâir bi'z-zarûre bu güzel şeylere bir inhimâk-i vicdânî uyandırır. Her telezüz-i behîme-hâl bir iştiyâkı tatyîb eder. İşte bu cihetle de şâirlerin intihâb-ı mevzûda büyük bir dikkat-i rakîkaları bulunmak icâb eder. Mevzûlar ne kadar âzâde-i hasâset olur ve ne kadar mütemâyil-i azamet ve ulviyet bulunursa bittabi eserlerde de o kadar ihtişâm ve letâfet görülür. Bu nokta-i nazardan tefekkür edelim ki acabâ askerlik kadar bülend ve muhteşem bir mevzû olabilir mi?..

Harb, ihtimâl ki hadd-i zâtında bir vahşettir. Lâkin evvelâ bunu icrâ edenlerin ne kadar şâyân-ı hayret bir hamâset ve fedâkârî ibrâz ettikleri, sâniyen netîce -ki hıfz ve tevsî-i vatan ile temîn-i hak ve neşr-i adâlettir- teemmül olununca ne âlf bir vâsita-i medeniyettir. Askerlik hubb u hırâset-i vatanın en mukaddes ve muşâ'şa heyûlâsıdır. Askerlik ile vatanperverlik birbirinden tefrîkı mümkün olmayan iki hemşîre-i tev'emdir. Düşünmeli ki her türlü hıdmat ve vezâif ücret ile îfâ olunabilir. Yalnız asker ecîr olamaz. Çünkü cân bahâ ile satılmaz. Bir askerın vicdânında sâika-i vatan-perverî ile hâsıl olan maâlî-i şecâati dünyânın bütün hazâin-i saâdeti tevlîd edemez. İhtimâl ki târihin menâkıb-ı celâdetine rağmen hakâyık-cû olmayan nazarlara karşı askerlik şimdiye kadar lâyük olduğu derece-i hürmeti ihrâz edemiyordu. Fakat şimdi?.. Târîh-i mes'ûd-ı inkılâbımızdan, 10 temmûz feth-i mübîninden beri asker ve askerlik büsbütün başka bir ikbâl ve revnak ile muazzez oldu. Bugün "ordu" kelime-i mübeccelesi telaffuz olununca rûhu bir lerce-i tekrîm ve i'zâz ile ihtizâz etmeyen hiçbir hamiyetmend Osmânî tasavvuru mümkün değildir. Artık asker bugün milletin bir cüz'ü küll, bütün millet, millet-i müsellahadır ve milletimizi cân u dilden severek pek âlf gördüğümüz için mürebbî-i millet olan edebiyâtımızın da askerliğe bir tuhfe-i mahabbet ve tazîm, bir hisse-i teblîğ ayırmasını ârzû ediyoruz. Vâkıâ Osmânîler, "her biri cengâver ve zâten asker oğlu asker olan" bu erler neş'eyâb-ı kahramânî olmak için şâirlerin şevk-ârâ terânelerinden müstağnîdirler. Lâkin onların bu istiğnâları şâirleri ithâf-ı bedâyiden vâreste kılmaz. Onlar, şâirler orduya olan dîn-i hürmet ve mahabbetlerini sünûhât-ı müheyvice ile edâ etmelidirler. Zannedirim ki bu, pek mukaddes vazîfeleridir.

Asker bir milletin hem kuvveti, hem zînetidir. Bu kuvvete hürmet, bu zînete meftûniyet her maâlî-perestin meyl-i tabîatı okşayacak bir histir. Ancak bu hissi miftâh-ı feyz ü bereketi yalnız şâirlerin vedîa-i zevk-ı selîmi olan hayâlât ve elfâz-ı bedîa-gencînesinin leâlî-i semînesi ile donatarak simât-ı fahr u ibtihâca îsâr etmek ihmâli câiz olmayan eltâf-ı şuarâdandır. Mâdâm ki artık asker denince âlet-i istibdâd olarak ale'l-amyâ yakıp yıkan, kırıp geçiren bir hey'et-i zâlîme değil bilakis bütün maânî-i âliyesi ile hâmî-i adâlet ve saâdet olan ve bu âmâl-i ulviyesine hâil olmak isteyenlere karşı cidden bir kuvve-i kâhire kesilen koca bir millet-i müsallaha düşünüyoruz; öyle ise artık şâirlerimizden bir "edebiyât-ı askeriye" istemekle bir sınıf-ı mahsûsun mürevvic-i âmâlî olmuyoruz. Mâdâm ki "edebiyât" umûmî, insânî bir bedîa-i rûh-perverdir ve mâdâm ki askerlik bir fazîlet-i şâmiledir; öyle ise edebiyâtın çok çok.. bol bol askerliğin safahât-ı gûn-â-gûn-ı azametine mareke-i tasvîr olunmasını ârzû etmek hiç nâbemahal bir emel sayılmaz! Ale'l-husûs askerliğin en büyük şevk-i celâdeti en pertev-endâz silâh-ı zaferi "kuvve-i maneviye" olduğu müsellemler bulunmasına nazaran

asker yüreklerinde bu kuvveti demâdem efzâyîş-pezîr edecek neş'e-i âliyenin nazar-ı millete ne kadar âlî bir mevki-i tekrîmî olacaktır.

İyi düşünelim; artık efrâd-ı millet nevbet-be-nevbet bu şeref-i azîm ile mübâhî olacaktır. Zâten bir mekteb-i edeb ve irfân olan ordu artık tamâmen umûmî bir meşk-hâne-i kemâlât olarak milletin bütün zekâları onun sîne-i satvet ve hamiyetine serilecektir. Hakikaten “asker” lafz-ı celili, mâddî manevî bütün kemâlât-ı insâniyeden nasîbedâr-ı şeref bir nuhbe-i hilkatî göz önüne getirecektir. İşte bu nuhbe-i hilkat ve onun icrâât-ı kahramânîsi ile maâlî-i vatan-perverânesinden latîf ve müheyyc bir vudû-ı şî'r olabilir mi?.. Acabâ hıfz-ı vatan, neş-i adâlet ve hürriyet için analarını babalarını, zevcelerini, hemşirelerini, evlâdlarını terk ederek ser-hadde koşan askerlerin, ve ihtiyâr ettikleri harbin yâd-âver-i mesâib ve ehvâli olacak bir neşîde kadar kalb-i ümmette âheng-i heyecân bulacak bir eser, bir şiir kâbil-i tasavvur mudur?. Acabâ sîne-i celâdeti en Rüstemâne âmâl-i ceng ü istflâ ile meşhûn olan bir askerinin yalnız vatanın bazı eczâsını yetîm etmemek için yüzlerce düşmanı bîmuhâbâ kahrettiği hâlde bir yetîmin mahzûnâne bir nazarı huzûrunda titrediğini, ağladığını musavvir bir bedîa-i hayâliye gibi rikkat-âver-i kulûb olacak bir şiiri kim sevmez, kim vecd ü istiğrâk ile okumaz?.. Ve böyle bir şiir -eğer varsa- askerlerin dürüşti-i fikri ve huşûnet-i tab'ı hakkındaki zunûn-ı sakîmeyi ne kadar tadîl eder! Askerlerin de bütün necîbü't-tab insânlar gibi hasâis-i nezâket ve rikkatten mahrûm olmadıklarını, nâmûs ve şeref-i vatanın müdâfaası emrinde bir âteş-pâre-i âlem-sûz kesilen bir neferin âciz-nevâzlıkta pek çok ebnâ-yı nev'ine sebk-âmûz-ı merhamet ve şefkat olduğunu ne hazîn sûrette tasvîr eder!

Maatteessüf edebiyâtımız henüz gerek vatan-perverâne gerek askerâne âsâr-ı âliye ile lüzûmu kadar vâye-mend olamadı. Meselâ Fransız vatanperverlerinden meşhûr (Derold)un ده روك “Asker Şarkıları” tarzında bir mecmûa-i eş'ârımız olmaması millet-i müsellaha nâmına bir noksândır. Hâlbuki o yolda sânihât-ı celîleyi ne kadar iştiyâk ile okuyup ne samîmî hürmet ile hırz-ı yemîn edeceğiz!

Eslâf-ı kirâm içinde ancak “Nef'î”nin biraz temâs etmiş olduğu bu menâkıb-ı askeriye manzûmelerinin birkaç numûne-i dil-pezîrini geçen Yunan muhârebesinden sonra gördük (Sürûrî'nin - Arîş- fethi hakkındaki manzûme-i târîhiyesi bir mel'abe-i san'atın kurbânı olduğu cihetle rûh-ı meziyetten mahrûmdur) o numûneler ile berâber (Rübâb-ı Şikeste)deki “Kılıç”, “Asker Geçerken” bedî'aları şâirlerin nefha-i ikbâlîne mazhar olduğu takdîrde askerliğin de ne kadar vâsi bir zemîn-i dil-nişîn-i edebiyât olabileceği hakkındaki ümîdlerimize kuvvet verdi.

Bunlar bu gazâ terâneleri bazan mûsikînin refâkat-i sâmia-nevâzı ile dahi pîrâye-dâr-ı âhenk olunca artık bundan tatlı nasıl bir ziyâfet-i rûhâniye olabilir? Vicdân-ı milliyemizin hissiyât-ı samîmiyesine mürâcaat edelim: Dünyânın bütün fusûl-ı mûsikîyesi içinde dahi Gâzîler!.. nağme-i mukaddesi kadar samîm-i rûhumuzu tehyîc edecek bir bedîa-i lahniye bulabilir mi?

Çünkü o gibi bir âheng-i ihtizâzât-ı aşk-âferîni ile vatanperverlik gibi, askerlik gibi mekârim-i âliyenin en neffisine, en asîl bir iştiyâk-ı rûhâniye tercemân-ı hazîn oluyor!..

Kemâlzâde Ekrem Beğ'in bunca âsâr-ı bedîası içinde hangi biri meşhûr “Vasiyet-nâme” kadar asâlet-i ulviyet-i hakîkiye isbât edebiliyor? Rûh-perver ve dil-sûz olmakta o manzûme-i askeriye

derecesinde pek az eser derhâtır etmekte olduğumuzu itirâf ederiz. Ne hâcet? AH Midhat Efendi'nin ebü'l-âsâr vasfına bihakkın sezâvâr olan bu pîr-i kalemin yüzlerce binlerce sahâifi arasından ancak beş on satırlık bir parçası "Talîm-i Edebiyât"ta cây-ı kabûl ve tazîme mazhar olmuştur ki o da cenkten, fezâil-i askeriyeden bâhis bir makâlecîğidir. Muhakkikan terâzû-yı belâgatte bu parça ile yine sâhib-i eserin "Zâbit" risâlesi pek çok mücelledât-ı mutavvelesi ile rekâbet-nümâ-yı kıvâm olabilir. Niçin? Çünkü askerliğin cezâlet ve azameti her türlü maâlî-i hissiye ve fikriyeye müsâiddir de ondan!..

Hâsılı mâdâm ki mürebbî-i millet edebiyâttır ve mâdâm ki terbiye-i milliyenin en âlî mezâhiri vatanperverlik, askerliktir; öyle ise kulûbumuzda şevk-ı askerâneyi izâz ve tehyîc edecek gerek askerî romanlar, gerek neşîdeler şeklinde sünûhât-ı âmiyeden edebiyâtımızı mahrûm gördükçe mahzûnuz, dil-hasteyiz! Öyle bedâyi-i cengâverâneye muhtâc değil, meftûnuz, mübtelâyız!

Alî Nusret, n.187, s.1-2

DÜN, BUGÜN, YARIN

312 senesi târîh-i edebiyâtımız için şübhesiz bir devr-i teceddüd ve terakkî güşâd etmiştir. O zamâna kadar takîb olunan usûl-i san'at, tarz-ı teblîğ, tarz-ı tefekkür ve mevzû büsbütün yeni bir

mektebe intikâl etmiş; Fikret ve Cenâb'ın hâle-i irfân ve dahası etrâfında toplanan bir hey'et-i güzidenin eydî-i fazîlet ve liyâkatine geçmişti. Beş yıl velûd bir bereket-i şî'r ü san'atla çalışan ve bugünkü metrûkât-ı nefâisiyle nesl-i ahîre terakkî ve tekâmül numûnelerini ihzâr eden bu muktedir ellerin sihr-i san'atından doğan bedâyi-i günâgûn; mâzînin bekâyâ-yı irsiyesine tarafdâr olanların ihtirâmını tahrîk ederek velvele-engîz-i münâkaşât ve mübârezât fırtınaları koparmıştı.. Eskiler bir gayz-ı taassub ve tekebbürle bu yeni erbâb-ı cehd-i mesâînin, o zamân bu şübbân-ı güzîn-i edebîn üzerine hücum ediyor, ilerlemekten men için ketîbe-i şân ve zekâlarına insâfsız darbeler vurup yıkmak istiyorlardı. Fakat bütün bu mevânî ve müşkülâta rağmen dimâğlarında cây-ı ihtirâm buldukları genç ve nasîbedâr-ı ilm ü irfân hayât-ı hakîkiye-i medeniye ve ictimâiyeden behre-i nezâhet kazanmış bir kısım evlâd-ı vatanın şâbâş-ı takdîr ve ibcâli arasında vücûda getirdikleri mahsûlât-ı efkâr ve hissiyâta her gün bir reng-i dil-pezîr-i san'at u tarâvet daha ilâvesiyle emîn ve muvaffak hatveler atıyorlardı. Ve onlar biliyorlardı ki ufak bir ihmâl ve tesâmuh; muârizlar nezdinde büyük cürümler, günâhlar derecesine çıkarılacak hiç olmazsa mesleğin efkâr-ı umûmiyesine o hafta bir çîn-i iştibâh ve nefret ilkâ edilecektir. Bütün bir hey'et-i ictimâiyenin ekseriyetini darbe-i tehdîd ve tenkîl olarak arkasında saklayan bu şedîd ve kavî münekkîd-ı zamânın karşısında boy ölçmek ne kadar güç, ne kadar bir servet-i irfân ve san'ata muktezî bulunduğunu gören ve henüz içlerinden ayrıldıkları bu muhâlîflerin kuvâ-yı efkâr u mütâlaâtını pek iyi bilen bu mücâhidîn-i muktedire bir hayret-i mutlaka içinde lüzûmsuz bir sâha-i inkılâb vücûda getirmek azminde bulunmamışlardı. Yine onlar biliyorlardı ki hayât-ı edebîyi idâre eden avâmil ve müessirâtın mevlidi muhît-i ictimâî, mevlûdu efkâr-ı umûmiye veyahut muktezâ-yı san'attır.

Bu avâmili ise âhenk-i ictimâîyi terkîb eden emzice, muâşeret, terbiye, ahlâk ve nihâyet seviye-i ilm ü irfânda aramalıdır. Edebiyât; mantık ve riyâziyâtın dâire-i ittîlâna giren ulûm ve fûnûn gibi hâricden getirilmez. Edebiyât; bir milletin istidâd ve kâbiliyetinden doğan nuhbe-i tahassüs ve tefekkürdür. Binâenaleyh o kâbiliyet ve istidâdın âmil ve müessirini ihmâl etmek nasıl olabilir. Bir muhît içinde, müessesât-ı kadîmeyi bâhusus bünye-i ictimâîyi nazar-ı itibâra almayarak kendi kendine düşünmek, hissetmek, herkesin anlayacağı bir lisân, büsbütün hilâf-ı muâşeret ve emzice bir kıyâfet bir raks-ı hayâl ve his ile bir ibhâm ve ağlâk içinde (monden) geçinmek, (s.8) maksadsız, gâyesiz bir şeye başlamak ve bitirmek; bir teverrüm-i asabînin ancak tevehhüm edeceği ihtilâcât-ı hissiyâtı bir şî'r-i nevîn addeylemek bir hatâ-yı fâhiştir. Bundan mutazzarır olacak hey'et-i ictimâiyenin bir hakk-ı murâkabesi vardır ki derhâl bu hareketi tenkîd ve mes'ûl eder. Bundan bir muhâfazakârlık manâsı anlaşılmalıdır. Şu kadar ki terakkî denilen şey; fâide-i tekâmülün esâsına riâyetle mümkündür ve hem yapılan bir şeyde bir maksad, bir gâye aramak lâzımdır. İçinde yaşadığımız müessesât-ı medeniye hiç kimsenin eser-i îcâdı değildir. İhtiyâcât-ı beşeriye zamân zamân bir devr-i terakkî üzerinde tekâmül ederek eşkâl ü ahkâma temessül etmekle vücûd bulmuş ve bulmaktadır. Yarın, bu günden iktibâs olunmuş bir neficedir. Bu neficeyi istihsâl eden ne sen, ne ben olabiliriz. Bunu îcâb eden bugün için belki senin ve benim hissettiğimiz yeni bir ihtiyâcdır. Bu ihtiyâcı elbette muhîtimizde aramak ve çâre-i husûlüne ne lâzımsa yine onun isti'dâd ve kâbiliyetinde bulmak pek tabîi ve fitrîdir. Ben istediğim gibi hareket etmekte muhtâr olabilirim. Fakat buna bir başkasının hakkı taalluk ettiği

zamân verilecek hükmün şahsî olmaması meşrûttur. Yoksa mes'ûliyet-i vicdâniye ve ictimâiyeden çâre-i berâet mefkûddur. Ve hem bu öyle bir hatâdır ki ne zamân olsa afvedilmez. Şurasını kabûl etmelidir ki hiçbir hâdise yoktur ki bir kânûn-ı zarûrînin nefîce-i tabîyesi olsun binâenaleyh ef'âl ve harekâtımızda ve efkâr-ı hissiyatımızda bu kavânîn-i tabîyenin hüküm-fermâ olduğu görülmelidir. İşte edebiyât; bütün bu mecelle-i beşeriyenin ahkâm ve kavâidinden teessüs etmiş bir hakîkattir. Bunun için şübhesiz birtakım kuyûd ve şürûta -yine san'at için- riâyet etmek mecbûriyeti vardır. Edebiyât; bir san'at ise en çok müfid olan şeyi budur. Zâten san'at bir kayddan başka bir şey midir? Zîrâ tabîat bile san'at-ı âliye-i hilkatinde bütün âsârını bir kayd ü şart ile vücûda getirmektedir. Bir nebât, bir katre yağmur, bir insân hulâsa her şey birçok sebeplerin mahsûlüdür. Siz onu başka türlü yapmak imkânını bulamazsınız. Bir menekşe dâimâ odur. Rengi, şekli biraz tenevvü etse de yine onu terkîb eden mevcûdiyetinden çıkarılamaz. İşte böyle tabîattan hâric olamayan insânların bir hürriyet-i mutlaka-i san'at içinde yaşamaları kabûl olunabilir mi?

Edebiyât, demiştik ki hâricden getirilmez. Bir milletin isti'dâd ve kâbiliyetinden doğar. Ve edebiyâtın bir târihçe-i hayâtı vardır. Her şeyde olduğu gibi bunda da avâmil-i müessirâtı düşünmek icâb eder. Hayât-ı mâziye-i edebiyemizin geçirdiği edvâr ve safahâtı burada şerh edecek değiliz. Fakat şunu bilmelidir ki âheng-i ictimâîmizi terkîb eden efkâr ve hissiyatımızı tebliğ için tâbi olacağımız kuyûd ve şürûtu unutmamak mecbûriyetindeyiz. Vâsita-i ifâdâtımızı teşkîl eden yalnız kelimâtı nazarı dikkate alırsak görürüz ki hep bir hayât-ı şahsiye gibi an'anât-ı târihiye ve ictimâiyeyi, mizâc ve ahlâkı hâizdir. Onların da tıpkı bizim gibi doğduğu, imtizâc ettiği, dolaştığı safahât-ı ictimâiyesi vardır. Bu pek tabî bir şeydir. Çünkü onların bizim mevcûdiyet-i dimâğiyemizle iştirâk-i hissiyat ve efkârı bulunuyor. Binâenaleyh sırf kendi şahsiyetimizin temellük ettiği bir şey olamaz. Onların üzerlerinde başkalarının, bir mâhiyet-i ictimâiyenin salâhiyet-ı hukûku mevcûddur. Bu takdîrle umûmu ihmâl ederek istediğimiz sûrette tebliğ ve terkîb edemeyiz. Mutlakâ bizden başkalarına anlatmak mecbûriyetindeyiz. Ve bunun için mâziyi tedkîk ve tetebbu etmek yeni bir çığır üzerinde teceddüd ve terakkî göstermek istenilirse kavâid-i mahsûsuna riâyet eylemek zarûrîdir. Maatteessüf görüyoruz ki en basît bir meselede bile hudûd ve salâhiyet hâricine çıkılıyor ve buna muvâfık bir teceddüd sıfatı izâfe ediliyor. Yine görülüyor ki edebiyât-ı milliyemizin kabûl ettiği ve hiçbir zamân ihmâl edemeyeceği vezin ve kâfiyede bir serbestî-i mutlak iltizâm olunuyor. Bunlar şekle âid şeylerdir. Mevzû ve manâya taalluk eden husûsâtta ise mûcib-i hayret olacak ihmâl ve tesâmuha cevâz veriliyor. Bir eser; şahıs için değil umûma yazılır. Ve sahîfe-i temsîle dâhil olduktan sonra sâhibinden ziyâde hey'et-i ictimâiyenin malıdır. Ve yapılan bir hatâda şübhesiz muhîtin hisse-i tenkîd ve ihtârı vardır. İndî terakkîler muzlim tedennîler tevlîd eyler.

İşte beş senelik hayâtını yaşadıkdan sonra hâin bir darbe-i iskâta uğratılan edebiyât-ı cedîde fecr-i inkılâb ile bir infilâk-ı hayât kazandı. Ümîd olunuyordu ki yedi sene mahkûm-ı gadr olan âbâ-i edebiyâtın vâris-ı fazl-ı san'atı olarak genç simâlar çıkacak, geçen (...) elîmenin zararlarını telâfi edecek bir hey'et-i güzîde-i şübbân âsâr-ı nefâis ü bedâiiyle edebiyâtımıza zengin bir hazîne-i san'at ve irfân kazandıracaktı.

Heyhât! Bu memûl edildiği gibi olamadı. Bilakis zindân köşelerinde güneş görmeyen, marîz bir hayât-ı yetimâne içinde yaşayan insân-ı mağdûrenin sergüzeşt-i tâliini hâiz olarak meydâna gelmiş çehreler görmek bedbahtlığı zuhûr etti. Bugün böyle bir ümîdsizliğin karşısında bulunuyoruz. Kendi mevcûdiyet-i acziyle bir şahsiyet-i kaviye ihrâz etmek isteyen bu felekzedeler birleşerek muhît-i ictimâîlerini büsbütün unutacak garîb bir vaz'iyet-i tasallûf alıyorlar.

Bu hakîkattir. İsbât edilecek hiçbir şey yok. Vücûda gelen eserler kendini gösteriyor. Bir eseri anlamak için iki şey delîl olabilir. Bir fâzıl-ı muhteremin dediği gibi bir eserin kıymet-i fikriye ve rûhiyesini anlamak için onu bir başka lisâna tercüme etmek kifâyet eder. İkincisi de üslûb ve san'ata âid keyfiyettir ki bunu da zamân-ı muhît tayîn edebilir. Şimdi nesl-i hâzırın bir kısmı bu nasîbeden mahrûmiyetle muâtebdir. Yarın ne olacağını keşfetmek büyük bir şey değildir. Bu gâfil ve muzlim adımların edebiyâtımızı hatar-engîz bir vâdî-i ibhâm ve ağılâka bir ihtilâl-i san'ata sürükleyeceği az bir teemmülle anlaşılabilir. Zamânın bu acı hakîkati göstermemesini bütün kalbimizle temennî etmeliyiz. Ve bunu dâimâ düşünmek salâhiyeti hâiz olanlar mülâhaza ederek emîn bir âtî-i edebî esâsâtını ihzâr eylemek çârelerini hâzırlamalıdır.

Hikmet Recâî, n.219, s.7-8

KİTÂBET-İ RESMÎYE VE KÂTİBLİK

Memleketimizde kitâbet denince alekser akla Bâbîâlî gelir. Hattâ oğullarının asker olmasını ârzû eden vâlidelerin “Benim oğlum büyüyecek paşa olacak” dedikleri gibi “kâtib olacak, Bâbîâlî’ye gidecek, divâna (hat) yazacak” diyenleri de vardı. Fakat bundan sonra devâirde münhal vukûnda hazîne-mânde edilerek memûrünün mikdârı hadd-i lâyıkı bulup da maâşlar bir sûret-i âdilânede sınıf-ı mûcibince tayîn olunacak ve memûra ihtiyâc mersedinceye kadar kimse alınmayacak imiş. Bakalım o muhterem vâlideler ninnilerinde, paşa olacak, beğ olacak sözlerini terk edip de tüccâr olacak diyecekler mi? Terbiye, telkînât beşikten başlarsa daha kuvvetli olur. Evet; o zamânki ilkâat, o

sabâvetten başlayan semâî emeller ve hevesât metîn oluyor! Kolay, kolay dûçâr-ı tezelzül olmuyor. O, çocukluktan başlayan âmâl ve itiyâd neticesi değil midir ki bütün şübbân, bütün evlâd-ı vatan bugün her şeyi müdrik ve ifâya muktedir buldukları hâlde el'ân memûr bulunmak, paşa olmak, kâtib nâmını almak ârzûlarını terk edemiyorlar. Bu da kısmen zarûret, itiyâd-ı kadîm, mecbûriyet, cesâretsizlik, adem-i itimâd, şahsî teşebbüsâta cür'etsizlik, ve sâire gibi şeylerdir ki azm ü sebât, cüz'î bir cür'et, bir ufak sermâyeye kanâat, terk-i kibr ü taazzum, mukaddemede küçük ve fakat âtîde büyük işler görmeğe cehd ü niyet, dâimî bir sa'y ü gayret bu gibi mevânii iktihâm ve izâleye kâfidir. Bugün Osmânlılar için zirâat, sanâyi ve ticâretin ne kadar ehemm ve elzem olduğu ve dînen meşrû bulunduğu vâreste-i beyândır. Bütün cihân-ı insâniyet ve medeniyette kadınlar, vâlideler malûmdur ki en büyük mukaddes vezâifî deruhde etmişlerdir. Bunlar evlâdlarının zamân ve mekâna göre talîm ve terbiyelerine küçükten bed' eden temâyülât, efkâr ve ârzûlarının idâre-i meşrûa ve makbûlede perverişyâb olmasına gayret, tenvîr-i efkârlarına himmet etmeyecekler mi? O hâlde bütün mâderâna o muhterem, muazzez nisvâna ricâ ederiz ki evlâdlarına "san'at, ticâret, zirâat" gibi mesleklere heves ve mahabbeti şu zamân için, bu vatan için lâzım olan hamiyet ve gayreti telkîn ve tavsiye eylemelidirler. Bir memur [teşbîh nazar-ı afv ile görülsün] âdetâ bir hıdmetkâr demektir! Tüccâr, esnâf ve sâir erbâb-ı meslek böyle midir! Onlar yalnız müşerîye ve sâirlerine ibrâz-ı nezâket ve tevâzua mecbûrdur ki bu da hasbe't-terbiye muktezîdir. Çiftçi, zürrâ, erbâb-ı sanâyi ve ticâret kendi işleri kendi vazîfeleri ile meşgûl bulunarak -tabasbus, temelluk gibi şeylere velev hasbe'l-maîşe olsun mecbûr olmaz- ancak terfih-i maîşetini, terakkî ve tevsî-i ticâretini, tâli' ve muvaffakiyâtının ve alehusûs kendi sa'y ü gayretinin derece-i nisbetinde bekler. Kâtib ve memûrüne gelince -sa'yine, iktidârına ne kadar mağrûr olursa olsun- âmirinin teveccüh ve vesâyetini kazanmamış ise vay hâline! Nitekim, tensikâtlarda görülen ve işitilen birtakım yolsuzluklar, ifrât-ı tarafdârânlar, vâveylâ-yı şekvâ da buna delîldir. Bir memûr kendi âmirinden başka âmirinin âmirinin, nâzır veyâ reîsinin onlardan sonra da rüfekâ-yı tahrîrinin, erbâb-ı mesâlihînin, bilmem kimin teveccüh ve memnûniyetlerini celbe onlarla hüsn-i imtizâc etmeğe mecbûr değil midir? Binâenaleyh tensikâtların sûret-i icrâsını tertîb eden zâbitân-ı aklâm ve ekâbir-i memûrîn en ziyâde kendilerini ve maâşlarını düşünerek o sûretle ifâ-yı muâmele eylemişler! Garîbdir! Küçük memûründen tenkîh edilen ve kadro hâricinde kalanların maâşlarını, kendi maâşlarına zammederek meb'ûsânın tenkîhâtına uğrayacak olurlarsa bir şey zarar etmemek yolunu bulmuşlardır! Mâliye müsteşârı Mösyö Loran'ın tanzîm ettiği bir lâyihadan bahsediliyor. Bu lâyihada kadro hâricine çıkarılacak memûrüne on senelik maâşları nisbetinde (...) i'tâ edilmesi ve ârzû edenler olduğu hâlde -bittabi terk-i memûriyet etmek şartıyla- memûrîn-i sâireye de verilmesi muharrer imiş! Eğer bu hakikat ise ve meclis-i meb'ûsânca da tasdîka iktirân ederse memûrünün bir kısm-ı a'zamının terk-i memûriyetle ticârete, madencilîğe, zirâate sülûk edeceklerini yine bazılarında işittik. Demek ki o zamân temennî ettiğimiz büyük büyük şirketler, şahsî teşebbüsler, mükemmel fabrikalar, derin maden ocakları, muntazam çiftlikler öyle ya. O zamân müdür beğîn baş kâtib beğîn çağırmasına kemâl-i unfa hiddetle emir vererek şunu yaz, şunu götür, şu erbâb-ı mesâlihi niçün beklettin? gibi muhik gayr-i muhik tekdîr ve tazîrlerine kim serfûrû edecek öyle vâhî ümîd için ilânihâye kim bekleyecek? Evet bir

zamânlar gelecek ki hükümet istihdâm etmek için, tâlib-i memûr az görecek! Herkes fabrikacı, zürrâ, madenci olacak!

Mukaddemâ bir gün Avrupa'dan tahsilden avdet etmiş bir yakınımâ râst gelmiş idim. Şikâyet ediyor. Artık ben burada sıkılıyorum. İstanbul'un bazı yerleri pek sessiz! Hây u hüy-ı medeniyet yok. İşsiz sıkılıyorum. Dâimâ uyuyorum diyor! Bu şark havâ-yı betâet ü atâletinden bahsediyordu! İtirâz ettim fakat mağlûb edememiş idim. Güldü malûm ya ben de korkuyordum onun için ki fazla söyleyemedim. Oh işte bugün alenen söylüyorum şarkın havâsı âtil olmadığı gibi zâten şarklılar da tenperver değildirlir. İşte meydânda, görüyoruz! Şems-i münîr-i hürriyetin tulû-ı hârikulâdesi ile o betâet ve atâletin de dâim gurûb etmekte (s. 7) bulunduğu görülüyor. O hâlde buna sebep otuz bu kadar senelik istibdâdın kahr u hükmü ve diyk-ı maîşet ile zulmü idi. Osmânlılar için bir şirket teşkil edebilmek değil yekdîğerin ahvâlini istifsâr etmek, selâm vermek bile müşkil idi. Zavallı şarklılar ya'nî Osmânlılar bu sûretle mutâbık bir hâl ve maîşet içinde bulundurulacak nifâk ve iâşesini düşünmekten ve mesâib-i nâgehânîden çekinmekten tabîaten ve hilkatem mâlik ve mâil buldukları hulk ve efkâr-ı ahrârâne ve serbestâneyi değil yâd etmek hâtra bile getirmemekte idiler.

Devr-i sâbıkta devâirde kâtib olmak için -müstesnâların gayrı- alekser olan mülâzemet etmek badehu on kurûştan maâşa geçmek sûretiyle idi. Mekâtib-i âliye mezûnları bile her kalemin kendisine mahsûs usûl-i tahrîrini, kalem zâbitinin üslûb-i ifâdesini öğrenmek kitâbet-i resmîyeye rûsûh ve meleke kesbetmek için bir müddetçik mübtedîlik gösteriyorlardı! Kitâbet-i resmîye mekteplerde haftada birkaç sâat ders görmekle pek o kadar elde edilemiyordu. Kitâbet-i husûsiyede yüksek numara alan bir efendi kitâbet-i resmîyede geri kalıyordu. Kâtib, müselsel "vâvlar ve olduğundan, bulunduğundan" kelimeleri ile yekdîğesine merbût ve hemen hemen manâ istihrâcî hattâ nefes almadan okunması bile oldukça müşkil bir silsile-i kelâm teşkil edebilmeli imiş! Hâlâ hâtırimdadır. Bir gün uzun yazılmış bir tezkireyi bütün hey'et-i tahrîriye defaâtle okumuş da meâl ve manâ istihrâcına muvaffak olabilmıştık! Lâkin bir zâtın ifâdesine nazaran kinâyet-i resmîye vukûf ve ilm ü irfân ile elde ed[il]ebilirmiş!? Bir lisân veyâ fennin tahsîl ve talîmi ne kadar sehl ve tabîi olursa ashâbı da o kadar kesîr olur. Herkes de istifâde eder.

Binâenaleyh "bir şeyin kıymeti nedretindedir" sözü bunun hakkında cârî olmamak ve herkes her ifâde ve mürâcaatını, arz-ı hâl ve muharrerâtını söylediği dilediği gibi yazmak açıkça, sâdece ve bir kuyûda tâbi olmadan beyân edivermek münâsib değil midir? Yoksa usûl-i kitâbet-i resmîyeye riâyet edilmemiş ve cümleler birbirine rabt edilmemiş kelimât-ı mahsûsası kullanılmamış olduğundan usûl ve âdâba riâyet edilmemiş addedilmemelidir. Bugün gazetelerin sûret-i ifâde ve üslûbu şâyân-ı imtisâldir zannederim hattâ gazeteler için bile bir kısım halk kapalı, muğlak, lügatli yazıyorlar derlerse artık bizim kitâbet-i resmîyeye ne demezler, nasıl anlarlar. Bunun için şu devr-i cedîd-i hürriyet ve müsâvâtta bunun da nazar-ı im'ân ve itibâra alınmasını derhâtır ettirir ve tensîb edildiği hâlde meclis-i meb'ûsânımız hey'et-i tahrîriyesinin bu sûretle bir yenilik göstermelerini bekler ve meb'ûsân ile erbâb-ı ilm ü irfâna terk eyleriz.

4.1.2 Edebi Eserler

A) BİYOGRAFİ

HAYÂT-I MEŞÂHİR

Vaktiyle (Resimli Gazete)ye yazdığım (Meşâhîr-i Osmâniye) unvânlı bir makâlenin fâtihasında:

“İnsân için en büyük meziyet, meziyet-şinâslıktır” demiştim. O söz, bugünde fâtiha-i makâl olsun..

“Marifet iltifâta tâbidir”

“Müşterîsiz metâ zâyidir”

beyti bizce mesel-i meşhûr hükmüne geçmiştir. Ammâ marifete iltifât eden nâdir görülür, erbâb-ı marifet zâyî oluyor. Bir ziyâ ki telâfisi muhâl-ender-muhâldir.

Marifeti takdîr etmek için sâhib-i marifet olmak lâzım gelir. Marifetten mahrûm olan bir ferd, bir cemiyet -hakikat-i hâlde- meyyit-i müteharrik mesâbesindedir.

Çünkü her uzv-ı zî-hayât, fiilen isbât-ı hayât etmedikçe mahkûm-ı memât addolunmak zarûrîdir.

Cemiyet-i insâniyenin hayâtı marifetle kâimdir. Marifetin zevâli, hayâtın da zevâlini îcâb eder. Binâberîn bir cemiyeti teşkîl eden efrâdın iktisâb-ı hayât etmemesi, kesb-i mar’rifet etmesinde mütevakıftır. Marifetin revâcı da erbâb-ı marifetin i’zâzına vâbestedir.

Hangi memlekette ashâb-ı maârif takdîr ve tevkîr olunursa o memleket sekencesinin nûr-ı medeniyete gark, hangi diyârda dânişpenâhân-ı millet istihfâf ve tahkîr olunursa o diyâr halkın zalâm-ı vahşete müstağrak olacağı hakâyık-ı sâbıkadandır.

Meziyet-şinâslık, kadrânlık marifetin rûhu mertebesindedir. Rûh giderse cisimde ne kalır?

Bugün medâin-i mütemeddînde şa’şa’a-bahş-ı uyûn olan envâr-ı medeniyet ve şevket, marifet sâyesinde, marifet de meziyet-şinâslık denilen hasîsa-i hayât-engîzin himâye-i feyyâzânesinde zuhûr etmiştir.

Memâlik-i İslâmiyede erbâb-ı marifetin başlar üstünde taşındığı zamânlar bilâd-ı Hristiyaniyede ashâb-ı dâniş ayaklar altında eziliyordu.

Marifete müntesib; hattâ muhib olanların çektikleri çile, yedikleri sille, uğradıkları zille âlem-i insâniyeti vakf-ı mâtem edecek derecede hazîndir, fecîdir.

Fakat bilâhare emir, beraks oldu. Fuzalâ-yı nasrâniye muvakkar, ulemâ-yı islâmiye muhakkar oldu.

O muvakkariyet, âlem-i nasrâniyete hakk-ı verâset bahş etti. Ulûm-ı islâmiye -mâl-ı mevrûs gibi- tesellüm edildi. Milyonlarla kütüb-i islâmiye diyâr-ı Efrenc’e götürüldü, yahut gönderildi. Avrupa kitâbhâneleri kütüb-i mu’tebere ile doldu. Müntesibîn-i marifet, hayât buldu. Gâyetinde selâmet-i dünyeviye temin olundu.

Bakıyyetü’s-süyûf olarak elimizde kalan, fakat -ayda yılda bir kere açılan, yahut hiç açılmayan- kütübhânelerimizdeki âsâr-ı kıymetdâr da mikroplara, fârelere mîrâs kaldı. Onlar da bulduklarını yediler, bitirdiler.

Bir milletin hayât-ı ma’neviyesi kütübhânelerine merbûttur. Huveynât-ı mühlike, hayvânât-ı muzırta hayâta tasallut ederse nasıl yaşanılır?

Ya şekl-i beşerdeki hayvânât-ı habîseye, -ta’bîr-i diğerle- kuyruklu insânlara ne diyelim ki milletin hayât-ı ma’neviyesini imhâ emeliyle maâriife etmedikleri iş, erbâb-ı maâriife sokmadıkları iş kalmadı?

Lâkin bu tavr-ı mel’ûn, yalnız zamânımızda rûnümün olmadı, illet-i istibdâd, hangi zamân hangi mekânda zuhûr ettiyse marifet ve ashâb-ı marifet zîr ü zeber oldu.

(Mebsût-ı Serahsî) ve (Şerh-i Siyer-i Kebîr) gibi âlem-i marifetin medâr-ı ibtihâcı olan iki ummân-ı irfân nerede vücûda getirildi, (ka’r-ı bi’r)de değil mi?...³⁰

Sadedden ayrılmamak için bahsi tafsîl etmeyelim, maksad-ı (ümmü’l-beliyye) olan cehlden, onun zâde-i bed-mâyesi olan meziyet-nâşinâslıktan uğradığımız zâyîatı işâret etmektir. Tafsîl-i hâl, tasvîr-i melâl birkaç sahîfe yazıyla kâbil olamaz.

“قصه دردم بخامه (...)

...”ولولنا الى يوم القيامة“

İlmelyakîn bilmelidir ki erbâb-ı marifeti hayât ve memâtlarında i’zâz pek muazzez, pek mühim bir vazîfedir. Zîrâ milletin saâdet ve neketi, o vazîfenin îfâ ve adem-i îfâsına tâbidir.

Meşâhîr-i müellifîn-i Osmâniyeden Müstakîm-zâde merhûmun (Mecelletü’n-Nisâb) nâmındaki eser-i güzîninin -kendi yazısıyla- üç beş sahîfesi vaktiyle elime geçmişti, baş tarafında şu sözler muharrer idi:

قال ابن فهد فى اول نزهته و غيره: الا اشتغال ينشر اخبار اهل العصر من اهل العام والعرفان ولويتوا ريخهم من ...”علامات سعادة الدنيا و الآخرة“

Mensûb olduğu milletin -vechen mine’l-vücûh- menâfiine hizmet eden erbâb-ı marifet ve hamiyetin ahvâl ve âsârından muâsırîn ve ahlâfî haberdâr etmek -maddî, manevî mûcib-i fevâiddir- bu yolda ibrâz-ı himmet eden meziyet-şinâsân için alâmet-i saâdet addolunur.

Bence en büyük saâdet, saâdet-i âmmeye hizmet etmektir. Milletin büyüklerini, küçüklerine tanıtmak büyük bir hizmettir. Binâberîn müstelzim-i saâdetdir.

Bir kere -bahriye müsteşâr- Tal’at Beyefendi’ye bilmünâsebe: “Biz geçmişleri aramazsak gelecekler de bizi aramaz. Aranmak için aramak lâzımdır.” demiştim. Müşârünileyh de şöyle buyurmuştu:

“Geçmişlerin eylemez isen rûhunu şâd”

“Etmez gelecekler de bizi elbet yâd”

“Mahmûd-ı kemâl-i dîn buyurdu böyle”

“Hak feyzini eylesin hemîşe müzdâd”..

Biz, bu mühim dakikaya dikkat etmiyoruz, gaflet ediyoruz, geçmişlerden kat’-ı nazar, zamânımızda yetişen erbâb-ı fazîleti bile aramıyoruz. Onlar hayâtlarını kemâl-i sefâlet ve mihnet içinde geçiriyorlar, bir günde göçüyorlar. Kendilerinden bir mecliste bahsedilse huzzâr “Acâyib, kim imiş o, görüşmedik, tanımıyoruz” tarzında ibrâz-ı meziyet-şinâsî buyuruyorlar!

Bu, böyle mi olmalı?.. İçimizde yetişen erbâb-ı dânişi aramağa, öğrenmeğe, kavlen ve fiilen takdîr ve tevkîr etmeğe, hayât ve memâtlarında kadirşinâslık göstermeğe, eserlerini tab ve neşre, o büyük adamları bilmeyenlere bildirmeğe, nâmlarını ihyâ etmeğe mecbûr değil miyiz?

³⁰ Şemsü’l-e’immetü’l-Serahsî hazretleri, zamânının sultân-ı gaşûmuna bazı nesâyih-i müteverriânede bulunması üzerine melik Adûd (عضوض) o şems-i fazîleti bir bi’r-i bi-âba attırmıştı. Hazret-i imâm, ka’r-ı çâhta mahbûs ve hayâtan meyûs olduğu hâlde -on beş cild-i kebîrden mürekkeb- (Kitâb-ı Mebsût) ile (Şerhü’s-siyerü’l-kebîr)i- kenâr-ı bi’rde ictimâ ve kelimât-ı âliyesini istimâ eden- talebe-i kirâma alâvechi’l-ımlâ tahrîr ve tedvîn ettirmiştir. (Rahmetullâhi aleyhi rahmeten vâsia)

Hamiyet-i milliyemiz, muhabbet-i vataniyemiz varsa mecbûruz, yoksa değiliz, bu mecbûriyeti takdîr edenler, aldılar yürüdüler, medeniyetin mertebe-i kusvâsına vardılar.

Uzaklara gitmeyelim, memleketimizde daha dün ufûl eden fâzılları, kâmilleri düşünelim, hangisini hangimiz lâyıkıyla tanıdık, i'zâz ettik?

(Hersekli Ârif Hikmet) nâmında biri vardı. Birkaç sene evvel bizden kaçtı, Hâlik'ına gitti. Bilmem bu zâtı bilir misiniz? Hikmet deyip de geçmeyelim, öyle bir hikmet, âlem-i hikmete nâdir gelir.

Dört hamalla mezâra götürülen bu hakîm-i nâdirü'l-vücûdun ömr-i sânisî olan âsârı nereye gitti, aranıp soruldu mu?

Bir zamânlar musîbet-i istibdâddan ihtirâz ediyorduk. Fakat o musîbet defolalı hayli zamân oldu, hâlbuki bir merd-i meziyet-şinâs çıkıp da âsâr-ı Hikmet'i sormadı.

Bir zât-ı sâhib-kemâlin (Mütevelli-i güzeşteğân) diye tavsîf ettiği biçâre İbnülemîn ile birâderinin -yangından mal kurtarıncasına- âsâr-ı Hikmet'in bir kısmını yakalayıp kaçırdıklarını, merhûmun vasiyetini -mehâlik-i gûnâgûna rağmen- ifâ ettiklerini haber alanlar -gâlibâ meziyet-şinâslıktan mütevellid olacak!!- o eyyâm-ı nekbet-encâmda âsârı bizden sordular. Ammâ bu rûz-ı selâmet-firûzda ne arayan var, ne soran...

Hâli bilenler, pek iyi takdîr ediyorlardı ki Hikmet'in -ölü olarak- gittiği yere biz, az kaldı diri olarak gidecektik.

Haydi o derdleri de unutalım, lâkin âsâr-ı Hikmet, bugün meydâna çıkarılsa acabâ kaç tâlib-i meziyet-şinâs çıkar da nâşiri iflâstan sıyânet eder?³¹

(s.10) (Fındıklılı İsmet Efendi) nâmında bir zât vardı. Birkaç sene evvel terk-i hayât etti. Târîhin terâcim-i ahvâl kısmında hârikulâde, vukûf sâhibi idi. Hattâ müverrih Cevdet Paşa, bu zâta, "Yetiştigim târîh-şinâsânın birincisi sensin" demişti.

Bu adam nasıl yaşadı, nasıl öldü, âsârı ne oldu, içimizde bilen var mı?

Daha yakında bir (Süreyyâ Bey) bizden elini çekti. Süreyyâ kim idi, biliyor muyuz? Sâika-i zarûretle giydiği yırtık lastikten dışarıya çıkan parmaklarına dikkat edenler, o adamın marifetteki parmağına dikkat ettiler mi, âsârını aradılar mı?

O, fakr u ihtiyâc içinde iki sene firâş-ı ıztrâbda yattı, hangi meziyet-şinâsımız hâlini sordu?

Hangi birini sayayım, bizim kaybettiğimiz, mezâr-ı nisyâna gömdüğümüz kıymetli adamlar üç beş değil ki..

Ey ahvâl-i vatan!

"Kime kimden şikâyet eyleyeyim Kime derdim hikâyet eyleyeyim"

"Derd-i dilden hikâyet sanadır Yine senden şikâyetim sanadır".

³¹ Hikmet'in tercüme-i hâl ve menâkıbını mufassalan yazarak (Kemâlü'l-hikme) nâmıyla tab ve neşrettirdim. Hâsılâtını (Tercümân-ı Hakîkat) gazetesini vesâtatıyla donanma îanesine terk eyledim. Şâir Eşref, kıt'a-i âtiye ile ibrâz-ı kadr-şinâsî etti:

"Bahsini İbnü'l-emîn'in etse Cibrîl-i emîn
"Hazret-i Allâh'a karşı böyle derdi ihtimâl"
"Ba'sü ba'de'l-mevtten evvelce matbûât ile
Hikmet'i ihyâya himmet etti Mahmûdü'l-kemâl".

Şu hikâyet ve şikâyetten müteessir olalım da bârî bundan sonra meziyet-şinâslığı en büyük meziyet bilelim. Bizde pek geç, pek güç yetişen ashâb-ı meziyeti -istitâatimiz derecesinde- kavlen fiilen takdîr ve tevkîr edelim. Bu sûretle -vatan-ı azîz dediğimiz- ümm-i ümmetin idâme-i hayâtına çalışalım. Çünkü hayât-ı vatan, marifetle, ashâb-ı marifetle dâimdir. Marifet ve ashâb-ı marifet de meziyet-şinâslıkla kâimdir...

*

Bu mukaddeme-i mufassaldan istihsâl eylemek istediğim netîce:

(Şûrâ-yı Ümmet) cerîde-i muhteremesi idâresince vukû bulan teklîf üzerine -mensûb olduğu meslek dâhilinde- vatan ve milletimize hıdemât-ı nâfia ibrâz eden maârifmendân-ı Osmânînin ahvâl ve âsârına dâir -vakit buldukça- bazı makâlât yazmağa çalışacağımı arz etmekten ibârettir. Tevfik Hak'tandır.

İbnülemin Mahmûd Kemâl, n.218, s.9-10

B) HATIRA

MAKÂLE-İ MAHSÛSA

“SİYÂSET-İ DÂHİLİYEMİZ HAKKINDA HÂTİRÂT”

Hükûmet ile tebaanın münâsebât ve muâmelâtı ve yekdîğerine karşı vezâif ve hukûk ve mütâlebâtı ve hey'et-i umûmiyenin ve (دقسا) tekâmül ve terakkîsini mütekeffil olan kuvânın sûret-i idâresi bir devletin siyâset-i dâhiliyesine âid mevâddandır.

Devlet-i aliye-i Osmâniye'de işbu esâsların bidâyeten nasıl kurulduğunu ve altı yüz sene zarfında ne türlü tesîrâta uğrayarak nasıl tahavvül eylediğini ve Tanzîmât-ı Hayriye'den sonra ne şekil alarak zamânımıza kadar sürünüp geldiğini ve bugün ne yapmağa çalıştığımızı sırasıyla mütâlâa edelim.

Hâtırât-ı târihiyemize ve usûl-i ictimâiyemize nazaran bizde hükûmetin tebaa ve reâyâta karşı vaz'ı pederâne olup efrâd-ı millet hükûmetten mahabbet ve şefkat ve himâye bekleyegelmiş ve intizârına muvâfık âsâr gördükçe kendini mutî evlâd yerine koyarak duâ-yı devleti vird-i zebân edip durmuştur. Şu hâl idâre-i devleti bir çok zamân bir âile idâresine benzetmiştir. Selâtin-i pişîn-i

rahimehümmüllâh hazerâtı raiyyetlerini dest-i emânetlerinde bir vedfa gibi telakkî eyleyerek merhamet ve adâletlerini cümlesine teşmîl etmeğe ve hattâ her birini ayrı ayrı kayırmağa ihtimâm göstermişler ve memleket büyüdükçe makâm-ı saltanat kesb-i mecd ü rif'at edildiğinden ve tebaa çoğaldıkça yegân yegân ahvâl-i husûsiyelerine ittîlâ hâsıl etmek güçleştiğinden ihtimâmâtın âsâr-ı fiiliyesini idâre-i umûra nasb ve tevkîl buyurdıkları memûrîne büyüğünden küçüğüne kadar emr ü tenbîh tarîkiyle tevdi eylemişlerdir. Sultân Süleymân Han-ı Kânûnî Korfu muhâsarasında menâat-ı mevkiyeden nâşî askerinin beyhûde telefât verdiğini görerek “Ben bir mücâhid kulumu böyle bin kaleye değışmem” sözüyle muhâsarayı terk ettikleri ve Sultân Bâyezîd Han-ı Sâni 917 târihinde vukû bulan zelzele-i azîmede erkân-ı devleti “İbâdullâha baktığınız için ne musîbetlere dūçâr oluyoruz Allah'tan korkmazlar başınıza taş yağmadığına şükrediniz” yollu itâblar, tekdîrlerle mahâfetullâha davet ettiği kendisi dahi tevbe ve istiğfâr ve kemâl-i huzû ve tevekkül ızhâr ile felâketzedegâna muâvenet zımında her türlü fedâkârlığı ihtiyâr eylediği târihte mezkûrdur. Şu iki misâl hubb-ı raiyyet ve safvet-i itikâd gibi kalb-i mülûkta selâmet-i mâla hâdim ve lâzım olan hasâis-i güzîde-i mülkperverânenin pâdişâhân-ı ızâmımız hazerâtında büyük mikyâsta mütecellî olduğunu gösteriyor.

Vâkiâ Sultân Süleymân Han'ın orduya karşı gösterdiği sâlifüzzikr muâmelenin tahtında siyâsî fikirler de mazmûn olabilirse de Sultân Bâyezîd Han-ı Sâni'nin ver' ü ittikâsına diyecek yoktur. Zât-ı pâdişâhî böyle siyâsî ve müttakî ve erkân-ı devlet ve memûrîn-i hükûmet eser-i pâdişâhiye muktefi olunca idâre-i memleketin ne kadar sâde ve ne kadar güzel olacağı tezâhür eder.

Diğer taraftan şerfat-i İslâmiye kavânîn-i hükûmetin ve muâmelât-ı nâssın esâslarını irâe ve tayîn ve hukûk-ı umûmiye-i ibâdî temîn etmiş olmağla düvel-i sâlife-i İslâmiye'nin kâffesi aynı sûret ve kuvvetle teessüs etmiş ve devr-i haşmet ü iclâlini aynı meslek ile geçirmiş ve ber-muktezâ-yı tabîat-ı beşeriye mesleğe inhirâf ârız olunca hiçbir muhâfaza-i mevcûdiyet edemeyerek cümlesi fenâ bulmuştur. Cem'iyât ve hükûmât-ı sâlifenin hayât-ı siyâsiyelerini böyle aynı mevkilere uğrayarak yekdiğerine müşâbih sûrette imrâr ve ifnâ eylediklerini müşâhede eden müverrih-i hakîm (İbn Haldûn) efrâd misillü onlara da esnân ve edvâr tayîn ve takdîr ve efrâd misillü onları da kânûn-ı ezeliye tâbi kılmıştı. Kendisi sekiz yüz târihleri ricâlinden olmağla devlet-i Osmâniye'nin ilk asrına yetişmiş ve hattâ Timur-ı Gürgân'ın darbelerinden cism-i devlette açılan yaralar vehleten kâbil-i iltiyâm görülemeyerek Osmânlı ocağı dahi hakîm-i müşârünileyhin kâide-i nazariyesine teb'an söyünür zannolunmuş ise de devletimiz lutf-ı Hakk ile çarçabuk belini doğrultarak müverrih-i züfününun zemîn-i nazariyatında bir nihâl-i istisnâ gibi nâbit olmuştur.

Şarkta “hikmet-i târih”in vâzı olan İbn Haldûn gibi cevelân-ı fikr ve vüs'at-i kadîmeye mâlik bir allâme-i dûrbînün nazariyesinden devlet-i Osmâniye'nin kurtulması ve Timur sadmelerini müteâkıben serîan kendini toplaması siyâset-i dâhiliyesini derhâl bir mecrâ-yı müstakîme sevk etmesiyle müyesser olmuştur.

Bir küçük aşiretten koca bir devlet çıkaranlar, bunca memleketi fethedenler, imâr ve tanzîmine çalışanlar, bezl-i vücûd u hayât edenlerin önünde hep ekser pâdişâhlar, devlet ve hükûmet denince nazarlarda ibtidâ onlar teecessüm eder. Devletin ve halkın sülûk ve hareketi pâdişâhân-ı ızâmın tavr-ı mişvâr-ı zâtîlerine tâbi ve mukallid olur. Tab'an mücâhid olan pâdişâhlar zamânında âmâl-i

umûmiye harb ve vegâya matûf olur. Erbâb-ı seyf meydân alır. Muhibb-i ulûm olan pâdişâhlar zamânında meyl-i umûmî maârif cihetine döner. Eyâdi-i fuhûl kabza-i seyfe bedel hâme-i irfâna sarılır. Pâdişâh cism-i devletin re'si yani uzv-ı müdebbir ve mütefekkiridir. Memleketin mâhasal-ı (s. 3) istitâati dest-i iktidârına müsellemler ve müctemidir. Mülk pâdişâhın, tebaa onun evlâdı, asker onun kulu, cânımız varımız onun uğruna fedâ... Birer darb-ı mesel hükmünü alan şu kaziyât eben-an-ced işite işite terbiye görmüş ve itikâd bağlamış olan millet-i Osmâniye'de vaktiyle yeniçeriler kendilerine "kul tâifesi" ve ağalarına "kul ağası" ve kışla ve kara kollarına "kulluk" tabîr eyledikleri gibi ilâyevminâ pâdişâhân-ı ızâm hazerâtını -nâm-ı hümâyûnlarını lisâna almak mugâyir-i âdâb olmak sâikasıyla- avâm-ı nâs "babalık" ve okumuş takımı "efendi babamız" gibi tevkîr ve mihrîbânlık ile karışık elfâz-ı belîğa ile yâd edegeldiğinden makâm-ı muallâyı saltanat-ı kuvâ-yı devletin ve mihr ü mahabbet o emniyet-i milletin merkez-i ictimâi olmuştur.

Binâenaleyh siyâsî ve millî ve ictimâi bu kadar mühim ve âli mevki işgâl eden ve mülk ü milletin hâl ü istikbâline ve nasîb ü tâliine hâkim olan hânedân-ı saltanat-ı Osmâniye'nin husûsî bir târihçesini kârîin-i kirâma arz etmek lâzımgelmiştir.

Müessislerimiz Osmân Gâzî, Orhan Gâzî, Hudâvendigâr Gâzî tâbe serâhüm hazerâtı aşîretlerinin beğî, dâimî seferber ordu hâlinde bulunan milletlerinin serdârı, efrâd-ı tebaaları miyânında tahaddüs eden davâların hâkim ve hâsîmi, memâlik-i meftûhanın nizâm ve imârı olup hâb u râhatlarını hîdmet-i âmme uğruna fedâ etmişlerdir. Kesret-i seyr ü seferden Osmân Gâzî rükûb ü nüzûlden kalmış, Orhan Gâzî bizzât kumanda etmeğe tâkati kalmayıp seraskerliği mahdûm-ı mükerreremi Süleymân Paşa'ya tevdi etmiş, Hudâvendigâr Gâzî Kosova meydânında hâiz-i izz-i şehâdet olmuştur. Aşîret hâlinin salâbet ve asabiyeti, safvet ve ciddiyeti zâtlarında temessül eylemişidi. Vazîfelerinin ulviyetini bihakkın takdîr etmişler idi. Osmân Gâzî oğlu ve halkına verdiği son nasîhatinde;

Maksadımız celb-i rızâdır bizim

Matlebimiz râh-ı hüdâdır bizim

Yoksa kuru mihnî ü gavgâ değil

Şâh-ı cihân olmağı da'vâ değil

demişidi. Gâzî-i müşârünileyhin irtihâlinde büyük oğlu Alâeddîn Paşa taht-ı hükûmeti pederinden kalan hisse-i mîrâsile berâber küçük birâderine devr ü ferâğ eylemiş idi. Vâkıâ Osmân Gâzî'nin terekisi birkaç at ve silâh takımlarıyla bir iki sürü hayvândan ibâret gibi idi. Hudâvendigâr-ı Gâzî şehzâdegânın düğünü münâsebetiyle Evrenos Beğ tarafından takdîm ve müfredâtı târih kitâblarında bertafsîl terkîm kılınan hedâyâ-ı vefreyi takımıyla Mısır mülküne ihdâ ve Mısır mülkünden gelen hedâyâyı da Evrenos Bey

'e isrâ eyleyerek nefis-i hümâyûnları için bir şey alıkoymamış idi. Çünkü o zamân sâdelikten, iktisâddan ayrılmayı, mâl-ı dünyâyâ heves etmeyi ifâ-yı vazîfe-i mukaddeseye hâil addeyiyorlar idi.

Yıldırım Sultân Bâyezîd asrında bu hâl-i itisâm değişiverdi. Kesret-i ganîm ile tezâyüd eden servet-i umûmiye sevk-ı tabîi-i beşerî ile debdebe ve safâ ve sefâhet yollarını açtı. Haremserây-ı izdivâc-ı şehriyârîye dâhil olan bir Sırp prensesi iş ü nûş modasını çıkarıp pâdişâhın mizâc-ı

âteşininde inhimâk istidâdları görüldü. Dârât ve ihtîşâm ve îcâbât-ı zarûriyesinden olan mesârif çoğaldı. Vergiler arttırıldı. Son dört defa müzâyaka için sarâydan evânî-i zer ü sîm darbhâneye gönderildi. Memûrîn-i hükûmet dahi bu âhenge uyarak mesâlih-i ibâda doğru bakılmaz oldu. Asdikâyı devlet ve sulehâ-yı ümmet hafî ve celî teessüflere, şikâyetlere başladı. Devletlerin ve milletlerin bâis-i inhitât ve izmihlâli olan zekâ noksânı değil ahlâk noksânıdır. Pek kan zehirleniyor, necm-i Osmânî hatarnâk bir husûf altına giriyor, İbn Haldûn'un sözleri gelip yerini buluyor idi. İşte bu esbâbdan nâşîdir ki temelinden çürümeğe yüz tutan binâyı devlet-i Timur'un müsâdemesiyle bilâmukâvemem yıkılıvermiştir.

Bu bir büyük ders idi, ibret almak lâzım idi. Sefîne-i devleti sefâhet ve inkırâz girdâbından kurtarmak pek büyük himmet ister idi. Bânî-i sâni-i devlet unvânını kazanan Sultân MEHMET Han-ı Evvel ile mahdûm-ı mükerremi Sultân Murâd Han-ı Sâni o himmet-i âliye sâhib oldular devleti kurtardılar. Satvet ve resânet-i kadîmeyi yerine getirdiler. Ahlâfa bir güzel mîrâs bıraktılar.

Fâtih Sultân MEHMET Han ile Kânûnî Sultân Süleymân zamânlarında devlet-i Osmâniye etvâr-ı umûmiyesini değiştirerek Avrupa saltanat-ı muhteşemeleri çâşnîsini aldı şark ve garbda şöhret-i cihângîrânesi şâyi oldu. İlk devrin sâdeliğini aramak, bulmak artık beyhûde idi. Mülk ü milletin tevessü ve terakkîsiyle mütenâsib bir şükûh ve iclâl ile makâm-ı saltanat şaşaalananak pâdişâhân-ı ızâm maîşet-i zâtiyyelerinde bile iltizâm-ı tekellüf eder oldular. Meşhûrdur ki eski Türk tavrını zâtında teccsüm ettirmek isteyen Yavuz Sultân Selîm -elini öpmek için ara sıra huzûruna giren ve telebbüs ve tezeyyüne pek itinâsı görülen mahdûmuna- "Süleymân sen böyle giyinir isen anan ne giysin" diye latîfe tarzında serzeniş edermiş.

Fâtih yalnız fütûhâtta değil siyâsiyâtta, vaz'-ı kavâninde, maârifperverlikte, revnak ve haşmette dahi asrının en büyük ve en parlak hükümdârı idi. Dehrin eâzımı; mülûkü, ulemâsı, şuarâsı, esâtize-i san'atı rikâb-ı hümâyûnuna cân atarlar idi. Hindistân'ın Hâce-i Cihân, Horasân'ın Mollâ Câmî misillü tehârîr-i üdebâ âdetâ müştâk-ı cemâli olmuşlar idi. Ressâm-ı şehîr Venedikli Cantile Bellini dört sene sarâyında misâfir kalmıştı.^[1]

Sultân Süleymân saâdet ve ikbâlin zirve-i ulyâsına vâsıl olmuştu. Memleketi Fâs hudûdundan Fîrât vâdisine ve Bahr-i Hazer'e, Basra Körfezi'nden Zâb Suyu'na kadar imtidâd etmişti. Budin'de Macar kralına tâc giydirir, Tebrîz'de İrân pâdişâhlığını ilân ile Şîrvân ve Geylân hânlarından ve sâir vülât-ı İrâniye'den bîat alır, Bağdad'da hilâfet-i Abbâsiye'nin verâsetini ihrâz eder, Almanya sahrâlarında saltanat-ı münferide-i cihân hulyâsına düşen Şarlken'e meydân okur idi.

Bu azamet ve şevketi idâme, bu kadar cesîm memleketi idâre etmek uhde-i hânedâna meziyet idi. Husûsâ ki evlâda taksîm-i memâlik etmek Türk beğlerinin âdâtından iken âl-i Osmân bu usûl-i sakîmeden ictinâb eylediğinden bütün bâr-ı idâre bir omuza yüklenecek idi. Ona tahammül edecek düş-ı ehliyet, eczâ'-i devleti dağıtmayacak dest-i iktidâr yetiştirmek yani hayrî'l-ahlâf bırakmak taht-ı vücûbda idi. Bu matlebin esâsı da şehzâdegânın kemâ yelik terbiyesi idi. Meselâ Mollâ Gûrânî gibi bir fâzıl müteverriin şâkirdi olan Fâtih hazretleri büyük oğlu Sultân Bâyezîd'e o ka'b-ı meslekte

[1] Fâtih hazretlerinin Cantile Bellini tarafından tersîm olunan tasvîri elyevm Madam Layard'ın koleksiyonundadır.

muallimler tayîn etmiş fakat takallüb-i mecrâ seyl-i âmâli İtalya'ya doğru çevirince âtiyen bir İtalya hükümdârı hâzırlamak için küçük oğlu Sultân Cem'e İtalyan hocalara da ders verdirtmişti.

Bu bâbda devlet-i aliyyede iki yüz seneden ziyâde devâm eden usûl-i terbiye şu vechile idi: Şehzâdegân hazerâtı küçük yaşlarında vâli unvânıyla ve Anadolu'da merkezleri alekser Manisa ve Konya ve Amasya olmak üzere birer sancak tayîn ve maiyetlerine kudemâ-yı vüzerâdan bir lala intihâb olunup ve dâireleri bir küçük rikâb-ı hümâyûn numûnesi şeklinde her sınıf askerden ve ricâl-i mülkiye ve kalemiyeden mürekkeben tertîb kılınıp lalanın nezâreti altında şehzâde hem tahsîl-i ilm ü marifet eder ve hem umûr-ı mülkiye ve askeriye ile bilfiil tevaggul eyleyerek idâreye alışır ve ibâdullâhın hâl ve ihtiyâcını yakından görür ve anlar idi ve sinlerinin terakkîsiyle teksîr-i maiyet eyleyerek sekiz on bin askere mâlik olurlar ve harb vukûunda memûren sefere dahi giderler idi. Muhârebât-ı azîmede cenâh kumandanlıkları şehzâdegâna mevdû olmak muktezâ-yı kânûn idi.

Bu kâide-i terbiyenin muhassenâtı âşikâr ise de birtakım mahzûrları da görülmüştür. Sâhib-i mansıb ve asker olan şehzâdelerde câh sevdâları ve câlis-i serîr-i saltanat olan birâder-i mihterlerinde istirkâb vesveseleri rûnümâ olup ve bu vesveseler bazı ef'âl-i nâbecâ ile teeyyüd edip acı acı netîceler hem halkı hem pâdişâhları mahzûn eylemiş ve bin üç târihinde Sultân MEHMET Han-ı Sâlis'in cülusunun ertesi günü yirmi bir şehzâde-i masûmun cenâze namâzları kılınmıştır.

Teâmül rengini alan bu usûl-i elimeye nihâyet verilmek zarûrî olduğundan şehriyâr-ı müşârûnileyhin necl-i nâcili Sultân AHMET Han-ı Evvel zamânımıza kadar cârî olan kânûn-ı verâset-i saltanatı vaz' buyurmuşlardır ki kânûn-ı mezkûr iktizâsınca hakk-ı saltanat ekber şehzâdenindir. Üç yüz yirmi sene kadar bir müddette saltanat babadan oğula intikâl etmiş iken Sultân AHMET birinci defa olarak birâderini velâhd tanımış ve fakat fesâd ve gâileden ihtirâzen şehzâdelerin taşra menâsıbına gönderilmesi kâidesini lağv etmiştir. Türlü türlü acıklı vukûatın önünü almağa hasbe'z-zamân bundan başka çâre düşünülemedi ise de ba'demâ şehzâdegâh harem-i hümâyûnda kadınlar ve harem ağaları içinde büyümeğe ve hâricden kimse ile ihtilâl etmemeğe ve ahvâl-i âleme ve tenvirât-ı kevniyeye vâkıf olamamağa mahkûm olmuşlar idi.

Bu hâlde mâlik-i rikâb-ı ümmet olan şehriyârân miyânında fitraten güzîde yaratılanlar dahi var ise de tâliin sahâvetine muallak olan bu imtiyâz-ı idâre-i devletin intizâm-ı dâimisi için bir damân-ı kâfi olamamıştır. "Enderûn" ve "bîrûn" birbirinden ayrılıp enderûn ya akli ermez veyâ sâika-i ağrâz ve menfaate kapılarak iğvâattan hâlî kalmaz birtakım kesân ile olduğundan bîrûn ricâlî denilen vükelâ ve ümenâ-yı devlet için enderûn âlemini idâre etmek koca memleketi idâre etmekten daha güçleşmiştir. Eslâftan Sokullu ve Köprülü ve Koca Râgıb ve ahlâftan Reşid ve Âlî Paşalar enderûna karşı tehdidlerini ikâ eder bir mevki-i mefîn tesis [...] şu memlekete hîdemât-ı mergûbe îfâ etmişler ve pâdişâhlarına râhat ettirmişler ise de mikdârları madûd ve çektikleri metâib ve ıztırâbât nâmahdûd olup iki karpuzu bir koltuğa sığıştıramayan zavâllılar ise sebebli sebebsiz dûçâr-ı neket ve hüsrân olagelmiştir.

Her memlekette hükûmet-i mutlakadan sudûr edecek emirler nizâm-ı hükm ü kuvvetinde vacibü'l-icrâ olduğu ve evâmirin cümlesi umûmun hayrına matûf olması da meşkûk bulunduğu cihetle istibdâd denilen tecâvüz-i keyfiye karşı erbâb-ı akl ü kiyâset zamân zamân bir siper ihtirâma lüzûm

görmüşlerdir. Meselâ bizde vaktiyle dermiyân olunan ters bir işe karşı “ocaklı nedir” sözü bir zemîn-i müdâfaa olduğu gibi yeniçerilerin lağvından sonra halk yani efkâr-ı umûmiyeye vücûd verilmek istenmiş ve hattâ Reşîd Paşa bazı mesâilde İngiliz politikasını bile ileri sürmüş ise de bunlar mâhiyet-i lâzimeyi hâiz olmadıklarından Avrupa milletleri kuvve-i mutlakaya siper olmak üzere usûl-i meşrûtiyetten başka çâre bulamamışlardır.

Usûl-i meşrûtiyetin vaz’ı memleketler için inkılâbât-ı mühimmeden olduğu ve bu usûle ahâlîyi ve hânedân-ı hükûmeti alıştırmak bir çok keşâkeşlere sebebiyet verdiği vakâi-i târîhiye ile sâbittir. Başka çâre olmayınca ne yapılır. İyi “dans” etmesinden dolayı bir asker zâbiti terfi-i rütbe eder ise mesâvînin önü nasıl alınır. Hükümdârân hasbe’l-beşeriye kendilerinden üstün olan meziyetli bendegânı kıskanırlar ve doğru ve tok sözlü asdıkâyı çekemezler. Bismark gibi galîz ve sakîl bir ministruya tahammül edecek Fredrik Vilhelmler az bulunur. İşte usûl-i meşrûtiyet efrâd-ı güzîdelerini sütün kaymağı gibi yüze çıkarır ve nâçâr makâmât-ı âliyyeye isâl eyler.

Usûl-i meşrûtiyete hükümdârın ıskât-ı nüfûz ve iktidârı manâsı (s. 4) verilerek tağlît-i zihn olunagelmiş ise de ezhânî tağlît edenler buğz u ivaz tahtında ıslâhât-ı devleti makâsıd-ı husûsiyyeye edâ eden havene ve hamakattir. Târîhimize atf-ı nazar eyler isek görürüz ki Sultân Selîm Han-ı Sâlis’in icrâât-ı ıslâhiyesini akîm bırakanlar bu yola garazkârân [...] idi. Sultân Mahmûd Han-ı Sâni Tanzîmât-ı Hayriye’yi 1254 senesi ilân etmeği tasmiîn etmişken vüzerâ-yı vaktiden âkılkünân Âkif Paşa “Dıraht-ı lutfunuzu kendi elinizle budayacaksınız” gibi sözlerle fikr-i pâdişâhîyi çelmiş idi. Hâlbuki ertesi sene cülûs-ı Abdülmecîd Hanî’yi müteâkıb daha etrâflı tertîb ve ilân kılınan Tanzîmât-ı Hayriye’de tahdîd-i nüfûz ve hukûk-ı saltanat eder hangi hüküm vardır, bir kişinin ukalâlığı mülk ü devletin hayâtına müteallık böyle mesâil-i mühimme ve azîmeyi durdurur ve tahrîk-i evhâm-ı bedr kişiler çoğalır ise ümîd-i istikbâl hayâle münkalib olmaz mı.

Makâle-i âtiyemizde ahâlînin ve hey’et-i hükûmet ve hânedân-ı saltanat-ı seniyyenin usûl-i meşrûtiyet-i cedîdemizle sûret-i itiyâdını mütâlaa eder ve hâtırâtımıza devâm eyleriz.

C)MEKTUP

ŞEHİR MEKTÛBU

HER....

Zamâne, bazen bir dönme dolap arkasından her şeye (telebbüs-i) temâs ile müşârik ve mülâsık bir herkes îcâd (ediyor).

Bu herkes, her şeyin lâzım-ı gayr-i müfârikı, en karanlık gecelerde bile görünür gölgesi, aynı, (...), hattâ hâşiyesi. İstedîği demlerde istitrâdı, (...) göre hâmişi, zeyli, hele, öyle tecellî ettiği (...) bulunuyor ki âdetâ imzâsı oluyor, meselâ bu herkes (...) size sorar:

-Nereden geliyorsunuz?

-Meclis-i meb'ûsândan.

-Gelecek intihâbda ben de nâmzedliğimi vaz' edeceğim.

- (...) söz aldım.

- (Siz ona) sorarsınız.

-Kadro hâricinde kalanlar için meclis-i vükelâca....

-Evet, dün mühürdâr söylüyordu, sadrazam paşa bir takrîr yapıyormuş,

Tesâdüf bu ya alâkadâr biri kulak vermiş olur:

-Acabâ sahîh mi, beyefendi;

Mütebessimâne, tesellikârâne davranır:

-Emîn olun, cebimde imiş gibi biliyorum. (Nîm bir tutukluk...Nîm bir ihtirâzla hattâ eliyle tavr-ı ıstıbâr u sükûn emrederek)...Acele etmeyin, bir iki gün sabredin.

Olur a. Bakkal arada sırada dükkânı önünden geçen kerrüferli bir zâta ziyâdece dikkat eder. Yüzündeki neş'e-i tahassürden:

Bizim mahallede otursa da sağlam alışveriş yüzü görsem, demek istediği anlaşılır. Neden endişesini, merâkını defetmesin? Derhâl yaşarır:

-Nevşehir mutasarrıfı idi, Acıçeşme'de oturuyor, atı, arabası var. Hekîmler yürü demiş de binmiyor, bizim de var idi de merhûm peder binemez idi.

Geçen gün sür'at-i intikâlinin bir numûnesine beni bile hayrân bıraktı. İçimizden biri iki dost arasındaki ihtilâfı halledeyim derken onların kendisini ızrâr ettiklerinden bahisle kırk yılda bir fıkra söyleyecek oldu, elini, yüzünü yumdu, davrandı, fakat:

-Nasred...

Dedi de kalktı, çünkü üçüncü hece herkesin ağzından birdenbire fırladı:

-...dîn Hoca'nın yorgan hikâyesi değil mi? Pek hikmetâmîzânedir,

Hele meşâhîr ve siyâsî, gayr-ı siyâsî hâdisât ile vukûât-ı mühimme ve nefâis-i eşyâ ve mahâll-i ma'rûfa ve hissiyât-ı kalbiye mücâdelât ve mübârezâtı, itiyâdât ve sevâbık-ı rûhiye ve sâire mahfaza-i hâtırında dosyalarıyla mevcûddur. Meselâ:

Bol-âhenk Nûrî Bey: denildi mi, ondan bir sâzkâr semâî ile nühüft besteyi geçmiş.

Midhat Paşa: denildi mi vâlidesiyle Hüseyin Avnî Paşa'nın konağına gidermiş, orada birkaç defa görmüş.

Sadr-ı cedîd: denildi mi o mekteb-i mülkiyeden çıkmış, bu ikinci sınıfa geçmiş.

Kemâl Bey: denildi mi pederinin infisâlinde Midilli'ye uğramışlar, eteğini öpmüş.

Hekîm Paşa Sâlih Efendi: denildi mi hayvânât hocası imiş.

Doktor Hırasancı: denildi mi zâtürriesini tedâvî etmiş.

Muallim Nâcî: denildi mi (Yazmış Bulundum)u kendisine bir günde imlâ ettirmiş.

Abdülhak Hâmid: denildi mi bir zamânlar "Eşber"ini hâfız gibi okurmuş.

Mösyö Hüknen هوكنن : denildi mi geçen sene bir tezkire yollamış, Eskişehir'e kadar gelip gitme birinci mevki bileti vermiş.

Niyâzî Bey: denildi mi vak'a-i irticâiyede buradan gitmiş, Hadımköyü'nde taburuna gönüllü yazılmış.

Cemiyet: denildi mi azâsından (mutlak-be-mutlak)

Doktor Rızâ Tevfik: denildi mi üç ay felsefe okumuş.

Meb'ûs İsmâil Paşa: denildi mi mahallelerinde oturmuş.

Kabasakal: denildi mi beş defa istintâk etmiş.

Dervîş Vahdetî: denildi mi âh! Kalabalık arasında birdenbire kaybetmiş, yoksa...

Serbestî gazetesi: denildi mi aman! Bilmeyerek evvellerinde bir iki makâle yollamış, ya devâm ede imiş...Neûzübillâh.

Ma'hûd 4 numara: denildi mi ona tonton ismini veren kendisi imiş.

Tanîn: denildi mi geçen sene Bursa'ya gittiğinde bir günde tam otuz dört abone bulmuş, on gün oturmuş artık ne kadar bulduğunu varın siz kıyâs edin.

Kadro hâricine: denildi mi dâiresinden ilk kendisi çıkmış.

Girit meselesi: denildi mi ankarib gazetelerin birinde nâm-ı diğerle bir târihçesini tefrika edecekmış.

Sultân AHMET Câmii: denildi mi AHMET-i Râbi zamânında Ayasofya'yı tamîr eden mimâr Veliyyüddîn'in eseri imiş.

Çârsû-yı Kebîr: denildi mi büyük zelzelede üç gün üç gece Kânî'nin dükkânı yanındaki muhallebicinin köşesinde kalmış. Dünyâyâ ikinci gelişi orada tecrübe etmiş.

Geyikli Meyhâne: denildi mi Tophâne'de oturdukları zamân âdet edinmiş, her sabâh uğrar, bir rom içermiş.

Aşk: denildi mi iki defa tutulmuş, kurtulmuş, Allâh üçüncüsünden esirgeye imiş.

Şiir: denildi mi derdest-i intişâr olan kısmına "Bahâr Mevceleri" ad koymuş.

Abdülhamîd: denildi mi birisiyle tamâm dört defa gizli ihsânlar, haberler göndermiş, boyuna jurnalcılığa yanaşmamış.

Şekspir: denildi mi zevk onun âsârını İngilizceden okumakta imiş. İllâ "Otello". En meşhûr âileden iken bir zenciye alâka etmiş imiş.

Karagöz: denildi mi baş muharririyle her gün kol kola gezermiş. Matbaacı Mahmûd Bey'in oğlu Nedîm Bey imiş.

Hamdî: denildi mi kendisi Çubuklu'da bir Kavuklu'ya çıkmış, Hamdî pes demiş, fakat evvelce en ziyâde zenne taklîdinde mâhir imiş.

İntihâr: denildi mi zâtürriiden sonra verem oldum zannıyla iki defa tabanca ile teşebbüs etmiş. İkisinde de hemşîrezâdesi mini mini "Cevzâ" kapıdan içeriye girmiş. Muvaffak olamamış.

Klüb: denildi mi geçen sene ittifâk-ı ârâ ile idâre heyetine geçmiş, fakat her neden ise hiçbir işimizde intizâm yok ki... gelmezler, ictimâ günleri bulunmazlarmış.

Futbol: denildi mi düşüb de sağ diz kapağı ile baş parmağı incildiği günden beri devâm edemiyormuş... Kanâat etmezseniz bir lügât kitâbı açın. Ne kadar kelime var ise karşısına kendi eliyle düşündüğünü, düşünmediğini size yazsın. İşte bu bir "herkes" her zamân için bir "her şey" olmaktan teberrî edemiyor. Maahâzâ bu herkes, her şeyden gayr-ı memnûn, her şeyden meyûs, hemen her şeyin süsü, her şeyin münâfik-ı bîhaberi. Bir cehl-i bin manzar ki zebâne-i (...) ârâm-sûz. Mücessem, müşekkel...

(s.4) -Sâde ben söyleyeyim!

-Sen sus!

Şebâb, bu tabîat-ı redîenin -her neden ise- şu son zamânlarında muakkıbı hâlâ. O önde, öteki arkada gidiyorlar. Her gün görüyor, söyleniyorum. Geçen gün bedduâ bile ettim:

-İnşâallâh yetişemez, kavuşamaz.

Sonra döndüm, temennî eyledim:

Âh! Aralarında bir mekteplik fâsıla olsa, dedim.

BULGARİSTAN MEKTÛBU

Bugünlerde Rumlarla Bulgarların birbiriyle akd-i râbıta-i uhuvvet ve menfaat ettiklerini geçen mektûbunda iş'âr etmiş idim. Bulanık suda balık avlamağa alışmış olan Bulgar ricâli ve daha doğrusu kralı Ferdinand Girit meselesinin uzamasından müstefid olmak üzere tertîb ettiği Balkan yeni siyâsî komedyasında oynatılacak birinci rolü -Rusya'ya hoş görünmek için- Rusofil Partisi reisi Gospodin Danef cenâblarına havâle ederek onu Makedonya seyâhatine sevk etmiş ve kendisi de Sofya'da gâh Yunanlıları tehdîd ile ve gâh da Osmânlılara sırasına göre bir vaziyet almağa iki taraflı örekesini örmeğe sarf-ı gayret ve siyâset eylemiş idi. İşte diğerk taraftan da Makedonya Bulgarları hakkında ta'lîmât-ı hafiyeyi hâmil olması tabîi bulunan mümâileyh Danef de Rumeli-i Şâhâne vilâyâtı ahvâlini tedkîk ve lâzım gelen tenbîhâtı tebliğ için gezdiği ve dolaştığı şehirlerde gûyâ tevhd-i anâsıra çalışmış gibi Rumlarla ve sâire ile hoş geçinmek ve uyuşmak fikrini Makedonya'daki Bulgarlara ilkâ eder ve ilk esâsı yine orada bir Rum metropolidiyle vaz' ederek Bulgaristan'a avdet eyler idi [bilâhare Yunan Sofya ceneral konsolosunun ziyâfetler ve makâmât-ı resmîyeye giderek hüsni kabûller ile işi iyice yoluna koymuş ve Dersââdet'teki makâm-ı dîniyeden iki memûr-ı mahsûsun kilise ve mekteb mesâilini müzâkere etmek üzere bir Osmânlı memûru tavsiyesiyle Bulgaristan limanlarından bir kasabaya vürûdu ve onların gerek Sofya ve gerekse âid oldukları makâma iş'âr ettikleri raporun netîcesi olarak Bulgarlar gâlibâ bir müddet-i muvakkate için Rumlarla dostlaşmışlardır.

Mâmâfih bir milletle uyuşunca diğerklerle bozuşmak âdetlerinden olan bizim Bulgarcıklar Rumlarla -velev sahte ve muvakkat olsun- uyuşunca şimdi yine fenâ nazar ve düşüncelerini biçâre ve mazlûm İslâmlara çevirdiler. Bazı köylerde samanlık ve otluklar yakılmağa, avlular yıkılmağa kahve camları kırılmağa ve mütecâsirleri bulunmamağa ve ötede beride sıkıştırılınca döğülüp söğülmeğe başlandığı gibi yeniden verilen emirler üzerine midir nedir? bazı kırâathâneler taharrî ve defterler tefîş edildi.

Velhâsıl Müslümânlar için yine bir tazyîk ve şübhe devri açıldı. Bu hâller tabîî hicret-i İslâmiyeyi tesrî edecek esbâbdandır yoksa Bulgar gazetelerinin dediği gibi İslâmları hicrete teşvîk eden onların hulyâlarında teccüm ettirdikleri gibi vücûdu olmayan Türkiye müşevvikleri değil -asıl hükûmet-i mahalliyenin adâletsizliği Bulgar hemşehrilerinin hakâretidir.

Bulgaristan'da bir kabine mevki-i iktidâra geçmek için efkâr-ı umûmiyeyi okşamak ve krala kemâl-i mutâvaatla her bir emirlerini icrâyâ âmâde bulunmak şarttır. Bu da evvelen ahâlîye nutuklar söylemek ve hayâl ve emelleri olan Makedonya hakkında onlara güzel güzel ümîdler parlak parlak vaadler vermekle kâbildir. Demokratlar mevki-i iktidâra -ahâlînin ağzına bir parmak bal çalmakla-gelmiş idi. Lâkin istediği gibi rolünü oynayamadığı için bu günlerde kabinenin tebeddül edeceği ve yerine Makedonya'yı dolaşan ve programını âmâl-i milliyeye göre yaparak sahne-i siyâsiyâta atılmak hâzırlığında bulunan Danef cenâblarının kısmen muhtelit ve diğer rivâyete göre sırf rusofil bir kabine teşkil eyleyeceği havâdisâtı kesb-i takvîyet etmektedir.

Mâmâfih bu buhrân ancak kral Ferdinand'ın, Avrupa kabinelerindeki dostlarından ve akıl hocalarından alacağı talîmâta göre kâbil-i icrâ ya olur ya olmaz. Bakalım gün doğmadan meşîme-i şebden daha neler doğar.

İbn Alî Cemâl, n. 210, s.9

GİRİT'TEN MEKTÛP

Girit cezîresi umûmen malûm olduğu üzere devlet-i Osmâniye'nin muhtâriyet-i idâreye mâlik bir vilâyetidir. İhtilâlâtın cezîre üzerinde temâdîsi vesîlesiyle bundan on sene mukaddem hukûk-i hükûmrânî-i saltanat-ı seniyye tamâmıyla muhâfaza olunmak taahhüdüyle ada düvel-i muazzama

tarafından taht-ı işgâle alınmış idi. Birkaç ay sonra işbu hey'et-i düveliyeden Almanya ve Avusturya devletlerinin infisâline mebnî İngiltere, Rusya, Fransa ve İtalya devletleri kendilerini cezîrenin hâmisi ilân etmiş ve hukûk-ı hükûmrânî-i saltanat-ı seniyyenin muhâfazası bitekrâr taht-ı taahhüde alınarak cezîreyi kendi taraflarından mansûb bir komiser marifetiyle idâreye başlamış idi. On seneden beri Girit'in merkez-i hükûmeti olan Hanya şehrinde bulundurulan düvel-i muazzama ceneral konsoloslarının resmî iş'ârât ve beyânâtıyla tahakkuk olduğu üzere, bu işgâl-i beynelmilele kadar cezîre ahâlî-i İslâmiyesine isnâd olunan taarruzât ve mezâlimin asl u esâsı olmadıktan başka bilakis biçâre Müslümânların bir asırdan beri kurbân-ı taarruzât ve hedef-i tecâvüzât olup elyevm şerâit-i hayâtiyeleri tahammülgüzâr bulunuyor.

Umûm konsoloslar ve asâkir-i işgâliye kumandân ve zâbitânı tasdik ederler ki Girit İslâmları gâyet âsâyişperver, nâmûslu çalışkan ve hemvatanları Rumlarla hemîşe revâbit ve münâsebâtın takviyesiyle hüsn-i muâşeret ve âmizişe meyyâldirler. Buna rağmen Rum vatandaşlarımız biz biçâre Müslümânlarla kat'iyen vatandaşlığa lâayk sûrette bir eser-i teveccüh ibrâzı şöyle dursun bizleri cezîreden tarda ve terk-i vatan ve me'vâya icbâra sa'y ü gayreti meslek ve vazîfe-i milliye ittihâz etmişlerdir. Bu sûretle bu son on sene zarfında yani işgâl-i beynelmilel esnâsında görmekte olduğumuz mezâlîme tahammül edemediğimizden karyelerimize giderek emvâl ve emlakimize tasarruf edemediğimizden ve mülkümüzü yok bahâsına satmakta ve ihtiyâr-ı hicrette muztarr bulunuyoruz. O sûretle ki şimdi cezîrede doksan bin nüfûs-ı İslâmiye'den ancak kırk bin kalmıştır. Mağdûriyet ve mazlûmiyetimiz defaât ile düvel-i muazzamanın nazar-ı dikkatini ve teveccüh ü merhametini celb etmiştir. Fedau fecâyii, Sina katliâmı, Trise vak'ası müteâkıb uğradığımız mezâlîm hep Müslümânların hakîkaten mazlûm ve mazûr bulunduğunu düvel-i hâmiyeye, umûm Avrupa'ya tasdik ettirdi.

Girit Hristiyanlarının ne sebebe mebnî biz biçâre Müslümânlar hakkında bu derece ızhâr-ı husûmet ve ibrâz-ı gadr ü mezâlîm etmekte oldukları sorulabilir; bunun sebebi gâyet âşikârdır. Girit Hristiyanları bir asırdan beri vatanımızı memâlik-i Osmâniye'den ayırmağa temâyülât-ı amîka-i milleyelerini ızhârdan geri kalmadıkları hâlde Girit ahâlî-i İslâmiye'si devlet-i Osmâniye'den ayrılmaktan ise ölümü tercih ettiklerini göstermeği vecâyib-i hamiyet ve salâbet-i vatanperverânedan addetmekte olmalarıdır.

Bu gâyet vâzih ve isbâtta vâreste bir kaziyedir: Bir asırdan beri Girit cezîresi üzerinde zuhûr eden ihtilâlâtın sebep-i yegânesi Girit Rumlarının cezîreyi devlet-i Osmâniye'den ayırıp Yunanistan'a ilhâk etmek husûsundaki ârzü-yı şedîd-i millileridir. Yoksa Türkiye'nin sû-i idâresi değildir. İdâre-i istibdâdiyenin tesîrât-ı mahûfesi cezîre üzerinde hemen aslâ hâsıl olmamıştır. Çünkü târihen malûm olduğu üzere Osmânlılar adaya Rumların daveti üzerine gelerek onları Venediklilerin mezâlîminden kurtarmışlardır. Osmânlılar adanın, Rumların mültecâsı olmak haysiyetiyle uzun zamânlar, yeniçeriliğe rağmen, devlet-i Osmâniye ile ahâlî-i cezîre beyninde büyük bir merbûtiyet devâm etmiştir. İhtilâlâtın [...] idâre-i Osmâniye'nin bir dereceye kadar oldukları tezâhür eder. Filvâkı Girit'te nâire-i ihtilâlât Mora ihtilâliyle berâber Etniki Eteryâ'nın tahrîkâtıyla iştiâle başlamıştır.

Girit bu ihtilâlleri ile uzun bir zamândan beri vâsi bir muhtâriyet ve serbestîye mâliktir.

Hele son otuz sene zarfındaki muhtâriyet-i idâresi, memleketin ihtiyâcât-ı mâddiye ve maneviyesini def' ve izâleye tamâmıyla kâfîdir. Bununla berâber her sene meclis-i umûmînin ictimâında cezîrenin Yunanistan'a ilhâk olunduğu Rum meb'ûsları tarafından ilân olunmaktan geri kalınmamaktadır. Buna karşı ise Müslümân meb'ûslar milletlerine, zaaflarına, mağdûriyetlerine bakmayarak hiçbir itisâftan hiçbir mezâlimden korkmayarak, bu ilân-ı istiklâlleri protesto etmekte ısrâr eylemişlerdir.

İşte Hristiyan ve İslâm unsurları arasındaki husûmetin daha doğrusu Hristiyanların İslamlara izhâr etmekte oldukları husûmetin sebebi bu milliyetperverliktir.

Rumlar Yunanlı olmak istiyor İslâmlar ise Osmânlı kalmak fikr ü emel-i kavîmini beslemektedir.

Bu kere dahi Girit hükûmeti ve Hristiyanları cezîrenin saltanat-ı seniyyeye karşı olan bütün revâbit-ı mâddiye ve maneviyesini fekk ile bunun Yunanistan'a ilhâk olunduğunu resmî vak'alar ve alenî nümâyişler ile ilân eylemişlerdir. Hükûmet bütün devâir-i resmîyeyi ve sıfat-ı icrâ ve tenfizi hâiz bütün mecâlisi ve jandarma ve milis askeri hey'etini ba'demâ Yunan kralı nâmına icrâ-yı kazâ ve muâmelâta davet ettiği gibi bütün memûrîn ve hey'et-i askeriye ve efrâd-ı Hristiyanîye ve mekâtib talebesi Yunan kralına ve hükûmetine sâdık ve onun nâmına icrâ-yı vazîfede muvâzıb kalacaklarına dâir de teklîf olunan yemîni kabûl ve icrâ etmişler ise de Müslümân memûrlar i'tâ-yı kasemden mücânebet ve ahâlî ve meb'ûsân-ı İslâmiye bu ilhâkı protesto etmişlerdir. Şâyi olan ve sıhhatinde şübhe olmayan rivâyete nazaran hâdisât-ı marûza Paris'te bulunan Yunan kralının Yunanistan baş vekîli Mösyö Teotoki'ye telgrafla i'tâ eylediği talimâtın netîcesidir.

Bugün hukûk-ı düvel ü milel kavâidine mugâyir olarak dört devlet-i hâmiyenin işgâl-i askerîsi altında bulunan ve esâsen bir vilâyet-i Osmâniye'den ibâret olan cezîrenin düvel-i müşârünileyhüm vekîlinin hodserâne hareketle Yunan'a ilhâkı ve cezîrenin umûr-ı idâre-i umûmiyesi kabza-i tedvîr ü tasarrufına ahz için Yunanistan kralına bir hey'et-i meb'ûse irsâline Rumların şitâbân olmasını ahâlî-i İslâmiye hayret-i azîme ile telakkî etmektedir. Hükûmet; hâiz oldukları sıfat-ı vekâlet-i âmme itibârıyla ilhâkı teyîden ilân ve bunu ihsân için de düvel-i muazzamaya takdîm-i müsted'âyâta teşebbüs ve kıyâm eylemek üzere meclis-i umûmîyi fevkalâde olarak bugün ictimâa davet ettiyse de meb'ûsân-ı İslâmiye hayâtları bahâsına olarak ilhâkı red ve hukûk-ı devlet ile menâfi-i İslâmiyeti müdâfaa edeceklerdir.

Bu nümâyişler sırasında Kandiye'de seksen beş yaşını mütecâviz bir ihtiyâr Müslümân Hristiyanlar tarafından zulmen ve hiyâneten altı bıçak darbesiyle şehîd edildiği gibi Vezîr Câmî-i şerîfî dahi taşlanılarak camları kırılmış ve terâvîh namâzını edâ ile meşgûl olan cemâat terk-i salâta mecbûr olarak civârdaki karakola mürâcaatla icrâ-ı farîzaya kadar câmî-i şerîfin bir iki jandarma ile muhâfaza olunmasını talep etmiş ise de karakol zâbiti câmî kapısında ikâme ettiği neferâtı Müslümânların namâza şürûuyla berâber tekrâr geri aldığından bitekrâr Hristiyanlar cemâat-i İslâmiye'yi taşlamağa başlamadan İslâmlar salâtı edâ ile câmîi terke mecbûr olmuşlardır.

Hasbe'l-mevsim zirâat ile iştigâl etmek üzer köylerine gitmeğe cür'et eden Müslümânların hayât ve memâtından iki günden beri [...]

Hanya'da minârelere silâhlar atılarak ehl-i İslâm tahkîr edildiği gibi Yunan kralına sadâkat yemînini îfâ etmekten imtinâ eden maârif müsteşârı Nesîmî Efendi ile sâir memûrîn-i İslâmiye azledilmiştir.

İmzasız, n.140-21,s.5

FRANSA MEKTÛBLARI -2-

İkinci Ordu-yı Osmânî, silâh arkadaşlarımdan aldığım bir mektûbda muharrir-i âciz hakkında bir teveccüh-i mahsûs olmak üzere: “Sancak hakkında efrâda bir fikir vermek için.. bir eser yazsanız...Gönderseniz.....” deniliyordu. “Takdîmü'l-ehem ale'l-mehem” kâidesine riâyeten programda cüz'î bir tadîlât icrâ ederek en evvel bu kıymetdâr arzûyu îfâya çalıştım. Fakat itirâf ederim ki sancağın ulviyetini, tasavvur ettiğim kadar tasvîr edemedim. Mevzûun azametiyle mütenâsib bir feyz-i kalem lâzım.

(s.11) “SANCAK”

“Mezârını sancağın gölgesinde kazdır!”

“Sancak, vatanın timsâli; milletin nişâne-i mevcûdiyetidir. Bir hükûmetin, satveti sancağında temevvüc eyler. Bir milletin nâsiye-i şecâati sancağında tecellî eyler..

Sancak, memleketin bütün menâkıb ve mefâhirini söyleyen en şanlı bir târihtir: Sancak, her alayda gerçek mağrûr olmağa lâyık en şerefli vekâyii, fûtûhâtı derhâtır ettirir. Denilebilir ki sancak, Osmânlılığın şecâat ve satvetinin; şân ve şeref-i askerîsinin müşahhasıdır..

O sancak ki başta şehzâde Süleymân Paşa ile kırk kadar fedâi-i Osmânînin sallarla Rumeli yakasına geçen; bu altın bucağı memleketlerin kilidini açan bir avuç kahramânın ellerinde dalgalandı..

O sancak ki Kosova sahrâsında şehîdlerin pâk kanıyla yoğurulan ovalarda dalgalandı..

Yine o sancak ki İstanbul surları önünde mübârek kanlarını akıtan, dönmez; yılmaz bir gayretle savaşıyor; gemilerini dağdan aşırır cesûr Osmânlıların ellerinde dalgalandı.

Yine o sancak ki vatanı parçalanmaktan, milleti boyunduruktan kurtaran şanlı ordunun parlak süngüleri üzerinde dalgalandı..

***

Sancak, âyât-ı kerîme ile muvaşşah olduğu için askerlikçe ulviyetinden başka, rûhânî bir feyz ile de mümtâz olduğundan mukaddestir.

Sancak bulunduğu kıt'a-i askerîye ile silâh arkadaşıdır. Onun silâhı, dest-i kudretle bütün ensâcına işlenmiş rûhânî bir kuvvettir ki kendisine dönen nazarlara dalgalanan sathından akıp gelir; bütün askerlerin kalbine girer. Onları cismiyle, rûhuyla kükremiş arslanlara benzetir..

Askerin en kıymetli eşyası sancak ile silâhıdır. Sancak nâmûsu, silâh kuvvetidir. Asker nâmûsunu kurtarmak, mukaddes toprağımızı kayırmak için hiç fûtûr getirmeden, tatlı canını fedâ eyer: “Nâmûs insânın kanı bahâsıdır.”

Asker bayrağına en derin bir ihtirâm ile, son derece bir fedâkârlık ile, hiçbir vech ile, zevâl bulmayan bir sadâkatle mütehasis ve merbût olmalıdır.

Sancağa hürmet, ordunun kendisine îfâ eylediği merâsim-i ihtirâmiye-i askerîye..; sadâkat ise korkaklık edip sancağını terk etmemek, ölünceye kadar müdâfaaya hâzır bulunmaktır:

“Alında bir leke olacağına baş hiç olmasın”.

***

Bir alayın ortasında kemâl-i gurûr ve tazîm ile götürülen sancağın manzarası ne kadar ulvîdir.

Ben, sancağa tesâdüf ettiğim zamân üç adım kala tazîm ile selâma dururum. Sancağa îfâ kılınan resm-i tazîm vatan nâmına îbrâz olunan merâsim-i ihtirâmiye olduğunu bilirim.

Bu şanlı sancağımızı, düşman kalelerine dikmeyi, orada dalgalandığını görmeyi ne kadar arzûlarım...

“BAYRAK”

Bayrak; şu yerde dalgalanan bayraktan,

Osmânlılık şanlı adı akıyor,

Altı asırlık Türk kanı saçıyor;
Ayla, yıldız tâ içinde parlıyor.
Şehîdlerin al kanından renk alan,
Bayrağımız hürriyetle ünlenir;
Her Osmânî gölgesinde şenlenir.
Canımız, kanımız bundan nûrlanır.
Bu kuvvettir! Osmânîliği duyuran.
Bu kuvvettir! Yürekleri oynatan.
Osmânîlik şânı, adı uludur.
Osmânîlik, bize ne mutludur.
Kalblerimiz bu kuvvetle doludur.

Entib

Fahreddîn Râşid,n.202,s.10-11

AÇIK MEKTÛP

A' māk-ı rûhtan yedi orduya bir hitâb!...

-Muhterem silâh arkadaşlarıma:-

Muazzez âlî-nijâd kardeşler!

Siz, vatanın en sevgili evlâdı, en güzîde kahramânlarısınız. Siz; ulvî ve nûrânî dînimize.. pâk ve nezîh vicdânınıza.. hazâin-i cihânı istihkâr eder şân ve nâmûs-ı askerînize; lemeât-ı celâdet ve hemiyetinize makes ve sahâif-i zerrîn-i medeniyete envâr-ı sermediye ile memzûc ve pür-şâşaa bir tuhfe-i güzîn-i insâniyet ve meşrûtiyet bahş ve nakşeden kılınçlarınıza, toplarınıza, tüfenklerinize, süngülerinize...bütün şümûs-ı âliye-i hakîkatten kopan parlaklıklarınıza bir vaz'-ı mehâbetle dayanır; vatan-ı mukaddesiniz uğrunda,.. o âgûş-ı pür-şefkatte hayâtı istihfâf eder, her türlü mehâlîke atılır, her türlü meşâkk u mezâhime katlanır, bârân-ı belâya göğüs verir, birer heyâkil-i zî-hayât-ı hürriyetsiniz.

Evet, siz, mâder ü (...) yegâne ümîd-i istikbâli, sermâye-i ikbâli, şehper-i teâlîsisiniz, cihânın nazarında muhteremsiniz. Hâiz olduğunuz şân u şeref pek kıymetdârdır. Çünkü siz; vatana mâlen, bedenlen, ilmen, cânen hizmet etmekle cenâb-ı Allâh'a ibâdet.. rûh-ı pâk-i kâinâtı ve ervâh-ı şühedâyı da şâd etmiş oluyorsunuz. Sâha-i terakkî ve tekemmülde herkesten ileri, dâimâ ileri gittiniz. Bundan sonra da eltâf-ı Sübhâniye ve azamet-i bâniyeye istinâd ederek tâ nücûm-ı zâhire-i müstakbele doğru pür-sa'y ü şebâb... yüксеle, yüксеle kutb-ı kemâlâtta tecellî ve temerkûz edeceğinize bütün dünyâ emîndir. Fakat; bu nokta-i tekâmüle az bir zamân zarfında vâsıl olabilmek için; ahvâl ü ihtiyâcât-ı hâzıra pîş-i teemmüle alarak arasına lüzûm görülecek büyük, ve küçük fedâkârlıklara bir kısım-ı küllînin; -daha doğrusu- kudreti olan her Osmânlının kemâl-i tehâlûkle muâvenetine şitâbî îcâb eder. Zîrâ: Vatan! ihtiyâcât-ı müteselsile arasında çırılçıplak titriyor...

Şâyân-ı teşekkürdür ki; şu sıralarda vatan-ı muazzezimizin donanmaya olan ihtiyâc-ı şedîde ve mübremin her tarafta cidden takdîr edilmeğe başladı. Bir galeyân-ı umûmî hissediyor ve görüyoruz. Hattâ şehir-i hâlin on altıncı çarşamba günü "Edremit"e gitmiştim. Ne gördüm? Tekmîl kazâ ahâlisî, bilumûm ümerâ ve zâbitân ve memûrîn-i hükûmet; Hürriyet Meydanı'nda donanma îanesi için tecemmu etmişlerdi. Bu ictimâ-ı umûmîde livâ kumandanı, hâkim, kazâ kaymakamı, metropolid vekîli, İttihâd ve Terakkî azâsından Hoca Fârûk Efendiler ve daha bazı zevât-ı muhtereme taraflarından heyecânlı nutuklar okundu. Herkesin rebâb-ı ihtisâsâtı ihtizâz etti. Çehrelerde mağmûmiyet peydâ oldu. Gözler yaşardı. Ortalık birdenbire dalgalandı, umûm ümerâ ve zâbitân ve memûrîn derhâl birer maâşlarını ve tekâmîl ahâli-i kazâ mükellef buldukları verginin bir mislini terk ettiler. Bir sevk u galeyân tecemmu etmiş olan halkın arasında maîşetin bâr-ı tazyîkı altında ezilmiş, pejmürde kıyâfet bir lostracı oraya çıkarak "Efendiler! İki günden beri kazanabildiğim şu beş kuruşu vatanımızın selâmeti için veriyorum." der demez eşrâf ve muteberân da tuğyân etti. Yekdiğeriyle müsâbaka edercesine yirmişer, otuzar lira terk ve teberru eylediler. Bundan sonra bir hoca efendi pek müessir ve müheyyic bir nutk îrâd etti. Ve nihâyetine doğru "Geçenlerde şühedâ-yı hürriyetten birinin rûhu için iki hatim indirmiştim. Mukâbilinde almış olduğum şu bir lirayı kemâl-i meserret ve hulûs-ı

vicdânımla veriyorum, hoca efendilerimizden donanmamızın satvet-i ma'nevîyesinin de tezâyüdü için birer hatim indirmelerini ansamîmülkalb ricâ ederim.” diyor ve o bahr-i pür-galeyânda medîd bir tesîr-i rûhânî uyandırıyor. Hiss-i hamiyetten ateş kesilmiş zavallı bir bozacı ortaya atılarak “Kardeşler! Aylarca sokak, sokak gezerek boza sattım. Beşer paradan biriktirebildiğim şu altını vatanım için fedâ ediyorum; canımı da isterlerse vereceğim” diyor. Mekteb-i ibtidâiye çocuklarının bile hissiyât-ı ma'sûmânelerini tahrîk eden şu elvâh-ı müessire karşısında.. titrememek ağlamamak gayr-ı kâbildi. Osmânlıların ulüvv-i cenâbına en parlak bürhân, en güzel şâhid olan bu mini mini yavrucaklar mâbeynlerinde toplamış oldukları yirmi iki kuruşu -ceplerinde bir lira kalmadığını îmâ ederek- bir tavr-ı melekâne, bir vaz'-ı beşûşâne ile verdiler, herkes, beşer, onar lira getiriyor, kimisi ceplerini silkiyordu...

Kadınlar, rakîk kalbli muazzez mahlûklar! Teheyycât-ı rûhiyeden mütevellid bir hiss-i tehâlükle başlarındaki zînet altınlarını koparıp gönderiyorlar, küçük, büyük bütün Osmânlılar mütemâdi alkışlar arasında ağlıyorlar, ağlıyorlar; güç hâl ile teessürlerini uyutabiliyorlardı. Aman ya Rabb'im! Şu gülzâr-ı hamiyette titreşen jâleler... Ne ulvî bir manzara teşkîl ediyordu. Gûyâ ki; orası bir mecma-i teâvün değil, sanki şu elvâh-ı samîmânedен vücûd bulmuş bir rûh-ı pürnûr bir mahşer-i mehâsindi!...

Bunları yazmaktan maksad-ı âcizânem, bu fedâkârlıklar yalnız birkaç kazâ ile birkaç tabura münhasır kalıyor, halbuki bir alay, bir livâ, hattâ bir fırka zâbitânının birer maâşlarıyla ne vücûda getirilebilir? Bu gibi husûsât-ı mühimmede yedi ordu birleşmeli, fedâkârlık umûmî olmalıdır ki bir semere iktitâf edilebilsin. Evet, vatani için her şeyi fedâ eden, icâbında aç susuz kalan, bilâ-fütûr cân veren... şanlı askerler! hamiyetli arslanlar! Vatanın son derece muhtâc-ı muâvenet bulunduğu şu sırada vakit fevt etmeksizin livâ-yı hamiyet altına toplanır, birer maâşınızı terk edecek olursanız; ordumuza zahîr olacak Osmânlı donanmasını ihyâ, hükûmet-i hâzıra-i meşrûtayı tarsîn, hem de târîh-i hürriyete daha başka bir revnak bahş edecek teessür-i hamiyeti îbrâz etmiş olacağınız gibi bilcümle vükelâ-yı devlet ve millete ve kâffe-i memûrîn-i hükûmete; hulâsa: şark ve garbda bulunan umûm Osmânlılara da parlak bir yol açmış olmakla pek büyük bir kitâb-ı hamiyet ve mefharetin yegâne müellif-i muhteremleri tanılacaksınız. Ve bu eseriniz; bütün cihân-ı insâniyet ve medeniyet tarafından ebediyen takdîs edilecek ve alkışlanacaktır. Sizden; temennî-i vatan da budur muhterem kardeşler.

D) ŞİİR

SADÂ-YI DÎN

Serâb... Fevk-ı sükûnunda âsmân-ı besîm
Kızıl güneşleri, ıssız ufuklarıyla serâb!
Ve bir sadâ, bu muhîtât-ı hâr içinde azîm
Neşîdeler okuyor sanki nâim ü bîtâb.
Ufukda şanlı, yeşil bir livâ-i hamd-i resûl
Vakûr, pür-azamet zîr-i şâhbâlinde
Temevvüc eyleyen âgûş-ı lutfâ işte kabûl
Eder -bütün beşeriyet için o âmâde.-
Kabûl eder ne kadar varsa âdem evlâdı.
Livâ-i hamdi tutan âh ey nebî-i güzîn!
Sen ey dü dîde-i hilkat! Halîfe-i hâdî!
Sen ey Muhammed ü ser-satr-ı sûre-i Yâsîn!
Geçen asırlara rağmen, bugün de bî-pervâ,
Ulüvv-i şân ile mushaf-be-dest-i ulviyyet!
Bütün gönüllere bir hutbe-i tesellî-zâ
Okursun...işte sesinde uçar gibi azamet.
Kureyş kavmine mahsûs bir talâkatle
Diyorsun: Eşhedüen lâilâhe illallâh
Duyan, gören, işiten, anlayan muhabbetle
Bu nâm-ı izzete eyler serîr-i rûhu penâh.
Çölün sükûnet-i mestî-i leyl-i târında,
Bütün bu sesle gönüller dolup boşalmıştı
Arab, o kavm-i zekî hepsi çöl kenârında
Buluştular, o nazarlarda pürsiş-i ebedî.
Ve sonra hepsi hakikat önünde gaşy olarak,
Derin semâlara, kızgın ufuklara nâgâh,
Bir ihtiyâc-ı ibâdetle sûbesû bakarak
Nihâyet anladılar: işte en emîn şehrah!

Bu yanda, leyl-i sükûnun içinde pür-azamet,
Mehîb, mâil-i lâhût bir sadâ-yı güzîn:
Uçar, gider, gider âfâka sonra pür-savlet
Çıkar şevâhık-ı kühsâra, şimdi sanki serin
Nesîm-i subha müşâbih yavaş yavaş yayılır;
Bütün gönülleri mest-i huzûz u neşve eder.
Çıkar sürâdık-ı eflâke bağteten bayılır
Bu bir sadâ-yı ilâhîdir, âsmâna gider...
Bu ses, bu da'vet-i ulvî-i âsmânîrâ,
Asırların şeb-i ye'sinde dâimâ perrân,
Pür-iltifât u tesellî, vakûr, bî-pervâ
İlâhî göklere çıksın! Mübeşşir ü handân,
Zavâllı tıfl-ı beşer, pür-tevekkül ü mes'ûd
Önünde secdeler etsin bu lahn-ı kudsînin.
Bu lahn-ı hâr ü muğşîde dâimâ meşhûd
Bir i'tilâ ile gülsün senin büyük dînin!...

A. Cevdetî, n.218,s.5-6

PARA VE HAYAT

Akıl, ilim, medeniyet, bütün maâliyyât,
Fünûn, meşgale, meslek, kemâl-i insânî,
Bütün vücûh-ı maîşet, emel, ümîd, hayât
Zeheb dedikleri bir sırma saçlı fettân
Günün birinde -bilinmez nasıl- kaçırmışlar.

O gün mükedder ü me'yûs ümîde der ki, hayât:
-Zeheb bulunmaz ise, bence intihâr-ı karâr.
Ümîd: -Dur bakalım? der, biraz sabır- heyhât!
Biraz sabır mı? Fakat bilmiyor musun ki acım?
Emel: -Canım bulunur belki, der, fakat meslek:
- Gürültü etmeyiniz, der, sükûna muhtâcım.
Yanında meşgale bîdâr-ı hâb olup: - Gerçek
Nedir bu ettiğiniz? der. Akıl, vakûr: -Sükût,
Deyip, düşünmeğe başlar, sükûna müstağrak.
Hayât-ı mükessirü'l-bâl, serserî, mebhût
Koşar, koşar yorulur. Sonra vehleten durarak
Tulû eden mehi zann-ı zeheble: - Oh! Buldum
Nihâyet işte seni, der. A kâfir-i tannâz!
Bilir misin, ne kadar ağladım cüdâ, mahrûm
Likâ-yı şu'leverinden... Bu yolda eyleme nâz,
Bu türlü yapma şaka.. Bak sen olmasan ölürüm,
Sen olmasan nerede debdebe, garâm ü mesâr?
Sen olmasan bütün ekvânı bir mezâr görürüm.
Kamer biraz müteennî ve muhteşem, nevvâr
Kenâr-ı ufka sererken bütün şiirlerini
Sen olmasan, diye. Âfâkı seyrederdi hayât
Nedir bilinmez idi bir zamân fakîr ü ganî.
Hudâ bilinmez idi, sen bilinmesen heyhât!
Beşer o kâfile-i acz ü bî-nevâ sensiz,
Sefîl, aç, anasız bir yetîme benzerdi;
Şu belde; kal'e, ve müdhiş buhâr-ı velvele-hîz!
Elektrik; bütün ânât-ı sa'y-i neyyârdı?..
Fakat kenâr-ı ufuktan zuhûr edince kamer,
Hayât şimdi sedîr-i memâta etti kuûd.
Akıl; fûnûn u ilim hepsi âciz ü muztar
Uzun; uzun düşünüp kaldılar: devâ mefkûd!
Güler, gülerdi uzaktan o sâik-ı hodkâm,
O bî-vefâ medeniyet; o bî-vefâ kahbe
Kamer semâda sükûnetle eyledikçe hırâm
Cihân hayât için ulaştı sanki bir türbe.

HÜSN Ü AŞK

İki rûh-ı mehâsin-âlûde
Ne kadar incizâb lâzımsa
Nev-bahâr-ı tarâvet-efzûda
Nasıl ezhâr u tâb lâzımsa

Ey kadın, ey yegâne matleb-i dil!
Bana sen işte öyle lâzımsın.
Yalnız sen, sen âh sen! Bunu bil
Ki, tesellî-i dil-nevâzımsın.

Hâlik-ı nûrdâniş ü bîniş
Âlemi bir sebeble halketmiş:
Âfitâbı senin görülmen için

Mehi kandîl-i hacle-i vuslat.
Rûh için aşk, aşk-ı bî-gâyet...

Aşk için hüsn, hüsn için de kadın.

A. Cevdeti,n.220,s.8

KIRIK YELPÂZE

Havâ-yı nâz u istiğnâ içinde
Açıldın zevka oldukça bahâne;
Neler gördün neler pîş ü peyinde
Gel anlat kalb-i zâra mahremâne.

Kapandıkça tehevürlerle ba'zan
Kadınlıklarla sen yelpâzelendin;
Güzel bir sînenin uryân ü fettân
Havâ-yı vuslatında tâzelendin.

Havâ-yı nâz u istiğnâ içinde
Kırıldın işte, şimdi rûzigârın
Eser bâd-ı melâli tüylerinde.

Gel anlat şimdi bir kalb-i nizârın
Nasıl sızlar kırık bâl-i melâli
Nasıl ağlar hayât-ı infîali

Hüseyin Suât,n.219,s.8

HÜSN-İ MELÛL

-1-

Sebât u sa'y ile pâyân verip de her eleme
Girse rûhuma bir şî'r için heves ne zamân:
Sükûn içinde kevâkib -karîn muhayyeleme
Döker şuâmı bir nûr-ı sermedî- lemeân.
Fezâya karşı nihâyetsiz i'tilâlarımın
O nûr; fevk-ı avâlemde bir nihâyetidir,
Bugün o kevkeb-i âlî benim semâlarımın
Semâda hâkim-i eb'âd-ı mübhemiyyetidir.
Önümde kuvvet-i za'fım, gözümde meyl-i sebât
Yetişmek istiyorum ben bu kuvvetimle ona
Veyâ o necm-i baîdin uzak semâlarına.
O kevkeb-i ebedî sensin âh, ey şikeste hayât!
Demek ki yazmadayım şimdi her neşîdemi ben
Nigâh-ı rûhun o mihrâb-ı sermedîsinden.
Nigâh-ı rûhun o mihrâb-ı sermedîsinde
Vefâyı nâtik olan bir sükûn-ı dâim var,
O samt-ı dâimin umk-ı vefâ-enîsinde
Hayât-ı fâniyenin bî-mecâl ü sine-figâr
Geçen zamânları giryân tebessümüyle güler.
Sen âh! Sen bana hâlâ o hâli nâtıksın
Müebbeden bana kâfi bu türlü ihsâsın.
Bu türlü hiss ile muzlim, yetîm, elem-perver
Zekâma nâzil olur nûr u neş'e hep senden?
Senin semâlarımın reng-i lâciverdîsi;
Benim semâlarımın muntelhâ-yı zulmetidir.
Muhayyelâtıma bir bu'd-ı ma'nevîde gülen
Zavâllı rûhun o yâr-i semâ-neverdîsi
O hüsn-i âfilinin hüsn-i ma'neviyyetidir.

HÜSN-İ MELÛL

3

O hüsn-i âfilinin hüsn-i ma'neviyyetine
Müebbed âşık-ı mecbûrum ey per'-i bekâ!
Ben âh bulmak için her dakika, sende fenâ
Sükûnile muntazırım ömrümün nihâyetine.
Tebâüd etme, yeter ey hayâl-i müstesnâ!
Münevver et beni kurbîyyet-i cemâlinle,
Berâber ağlayalım bir zamân içinde... veyâ
Bu intizârı, bu kahr-ı ümîdi ref' eyle!
Gel et muhayyelemi bir dakika neş'eye gark!
Seninle ben de fenâdan bekâya yol bulayım,
Elin elimde, gözüm gözlerinde haşrolayım.
Bugün hayâtıma hâkimsin ey bedîa-i şark!
Beni ayırmağa senden ölüm de nâ-kâdir.
Ölüm: Vücûd u fenânın miâd u mebdeidir.
Mürûr-ı ömrümü taz'îf eden mesâîye
Zamân zamân karışıp sergüzeşt-i giryânın:
Düşündürür bana hâlâ melûl ü pür-girye
Lâin sebeblerini çektiğin ezâyânın.
O mâcerâyı düşündükçe rûh-ı ra'sânın
Derin derin uyanıp mahşer-i hayâlîsi:
Müfekkiremde parıldar gazab semâlarının
Zalâma korku veren ra'd ü berk-ı leyâlîsi.
Recâ ve havf ile mevkûf-ı mağfîretken ben
Doğar bu mahşerin ufkunda nâgehân bir nûr
Ki: târî kalbime serper senin şefâatini.
Müfekkiremde uyandırdığın bu mahşerden
Vefâ-yı rûhu mübeyyin şefâatiyle beni
Halâs eden yine sensin, sen ey şefîa-i dûr!

Filibeli-zâde MEHMET Nizâmî, n.219,s.8

11 NÎSÂN TOP SESLERİ

Bir bûm-ı musîbet ki uzaklarda ölümden
Bir sayha-i muzlim olur âfâka tanîndâr,
Bir darbe ki rü'yâ-yı saâdetle gülerken

Bir milletin âfâkına aksetti figânlar,
Bir kanlı sadâ, bir ulu feryâd-ı felâket
Dağlarda denizlerde semâlarda girîzân,
Bir milletin evlâdını yekdiğere savlet
Ettirmede bir sâik-ı hûn-âver-i vicdân.
Kimdir bu sesin bâisi kimdir ne için âh!
Binlerce topun gulgule-i âteş-i kahrı,
Kimden bu acı mel'ânetin darbesi nâgâh
Yağdırdı ölüm sâikası, ey ulu Tanrı!
Bir zâlîme kurbân oluyor bir nice insân
Bir zâlimin uğrunda bu dehşetli kıyâmet.
İnsânlığa bin zulm ü hakâret ile fermân
Etmekle diken nâmına bir heykel-i zillet,
Kâbûs-ı denâet ki otuz üç sene ma'sûm
Bir milletin âmâlîni, efkârını zehrîn
Dendân-ı harîsinde kemirmiş, ve bu meş'ûm
Sîmâ-yı fecîinde gülümser gibi hâin
Bir nazra-i kâtil geçen eyyâm-ı elîmin,
Ânât-ı mesâvîsine pür-atş u tahassür
Dalmış..Arıyor belki de bir zevk-ı cahîmin
Seylâbe-i hûnînini..ister ki teessür
Duymaksızın ululasın yine mağrûr ü müfahham
Tahtında hükümrân-ı cinâyet; bu ne hikmet?
Yâ Rab! Bu kudurmuş, bu denî, zulm-i mücessem
Bilmem neye olmakta zamânlarca musallat,
Bir millet-i ma'sûme ki muhtâc-ı inâyet.
Yıllarca mezâlimle mesâible ezilmiş,
Âciz ü perîşân biraz ikbâline fırsat
Bulmuştu; bırakmaz ki fakat tâli-i müdhiş
Dikirdi reh-i azmine kurşun ve kılıçtan
Bir kıt'a-i âsî ve dimâğlar ki habersiz
Hürriyyet-i vicdânına, insânlığa düşman.
Bir cehl-i taassubla kudurmuş gibi yalnız
Birkaç kurşun sâik-ı hodkâmına medyûn,
Evlâdını ister ki vurup öldürecekler,
Ey zillet ü zulmün yed-i kakhârına mağbûn
Millet! Yeter artık bu cehâlet ki melekler
Sabr eyleyemez la'net eder, yok bu tahammül

İnsânlığa şâyân olamaz; zulme alışmak
Kimdir bunu öğrendiniz ey züll-i tese'ül!
Altında ömür sürmeğe râzî olan, ancak
Çirkâb-ı tabasbusla boyun eğmeğe kâil
Osmânlılığın şânına hep şeyn getirenler!
Ecdâdınızın sıyına bir kerre de mâil
Nâil olsanız! Kim sizi etmiş de musahhar
Zindânlara âşık gibi bir kâtile hürmet,
Bir hâin için belki de hasretle taabbüd
Etmek bu sizin zevkınız olmuş; bu mezellet
Gitmiş diye çıldırdınız az kaldı...teceddüd
Eylerdi sen ey şanlı topun savt-ı necâtı!
Sen gelmesen ey hâmî-i ikbâl-i vatan sen!
Sen gelmesen artık vatanın derd-i memâtı
Bir hamle-i meş'ûm ile nâgâh elimizden
Şân u şeref ü sıytını almış gidecekti.
İstanbul'un âfâkına baktıkça uzaktan
(Bir fâtiha bir türbe-i zillet) diye yâdı
Târîhe yazarken koca bir millete me'men
Dağ başları zillet bucağı hep olacaktı.
La'net sana ey kanlı Hamîd! Ey bu felâket!
Meydânına âteş savuran, yangına bâdî
Deccâl-i mesâib, yıkıl ey burc-ı denâet!
Ey milletin ikbâline bin zulm ile nâzır!
Evyân-ı kazâ yerlere geç parçalan artık!
Kaldır ser-i iclâlini ey millet-i kâdir!
Karşında duran hâili top at tüfek at yık!
Öldür ve şehîd ol koca ordu, koca millet
Nâmûs-ı vatan uğruna ölmek yaşamaktan
Elbette saâdet sayılır, herkese kısmet
Olmaz yürü ey millete! İnsânlığa kalben
Âşık yaratılmış vatan evlâd-ı güzîni!
Ey top u tüfenk sesleri! Ey ıyd-i mutantan!
Ey cevvi-i maâlî ki bu âheng-i hazîni!
Emvâc-ı şuûnunla götür yâdına bizden
Ahlâfa selâm olmak için... yüz sene sonra
Bir aynı bu gün belki de bir pîr-i muzaffer
Ahfâdına takrîr edecek vak'ayı; gûyâ

Bir köhne masal naklediyor zannedecekler.
Ey top u tüfek sesleri: Ey savt-ı bülend ey!
Ey hutbe-i hürriyet-i vicdân u selâmet!
Güldür yüzünü milletin âfâka peyâpey
Akseylesin âheng-i niyâzı, ne saâdet
Bir makberenin pîş-i huşûunda duranlar;
Bunlar: -diyecekler ki- şehîd-i vatan olmuş.
Bir fâtiha takdîm ederek, üstüne güller
Açmış vatani kurtaran erbâb-ı hamîyyet,
Sönmez reh-i millette doğan nûr-ı fazîlet.

Eyyûbzâde Ömer Fevzî, n.218,s.6-7

SEFÂLET YAVRUSU

Zaîf temelleri sarsar hücûm-ı bâd-ı şitâ
Olur ne hasta figânlar cerîhalar peydâ
“Amân havâ yine pek sert” bu aks-i nâlişdâr
Bütün zelîl-i hayât âşiyânelerde uçar.
Bugün nasıl gideceksin zavâllı yavrucağım
Diyordu vâlidelik şefkatiyle sızlayarak.
Çocuk cevâba atıldı güler gibi olarak:
- Bugünkü âferînimden olur muyum mahrûm;
Soğuk, bora, ne yaparmış yolunda hoş gidene!
Sakın merâk ediverme, benim için anne!
Güzel güzel giderim ben sevimli mektebime
Biraz ceviz atıversen yavaşca cebime?

Ve bûselerle ederken vedâ mâderine
Döküldü katre-i şefkat cebîn-i dilberine.

Dışarda karlı bir ıslık, zehirli bir rüzgâr,
Okur sefâlete yoksul neşîdeler giryân,
Sıcak nazarlara ezhârı andıran karlar
Olur yüzünde yetîmin çiçekli bir efgân.

Zekî çocuk gidiyor bir ketîbe-i âmâl,
Çocuk bu fitrat-ı mahrem, ümîd-i istikbâl,

Çocuk yarınki hayâtın rebî-i rü'yâsı,
Çocuk çocuk beşerin âfitâb-ı ferdâsı;
Çocuk o rûh-ı mutalsam, hazîne-i bâkir,
Çocuk ve belki yarın bir hekîm bir şâir,
Ve belki şânlı alaylar, gönüllü sancaklar
Önünde nâmına hürmetle kanlı mızraklar,
Selâm için eğilen pür-celâl ü izz ü vakâr
Günün birinde bir orduyu kurtaran serdâr;
Vatan yolunda açılmış, cihân kadar dilber
Elinde tuttuğu bayrağa can veren asker!

Zekî çocuk gidiyor lerzelerle bî-dermân
Sokak çamurlara batmış, ayaklarında fotin
Değil çorapları yırtık, elinde çanta figân
Enîn eder gibi sarkmış...
Havâ soğuk neye baksan şitâya gayz-efşân
Fakat bu kîni duyar mı, saâdetin handân,
Havâ-yı şevk-ı bahârında mestî-i vicdân
Huzûr-ı servete müstağrak-ı emel; insân.
Hayır hayır bu musîbet senin benim'çündür,
O rûh belki de en çok şitâya meftûndur.
Çiçek, emel onu memnûn eder bu gün bile
Güler bakar da ılık saksılarda penbe güle.

Ve servetin ona bahş ettiği gurûrundan,
Güler sefillere kâşâne-i huzûrundan.
Olur ve belki de âdem demez; denilse ganî
Sorar tabîata hattâ lüzûm-ı hilkatini.
Fakat bu nâsiyenin ma'bed-i zekâsında,
Çocuk doğan bu büyük fitratın semâsında
Yanan kevâkib-i irfâna bir zamân gülerek
Düşün ki bir medeniyet perestîş eyleyecek.
Ve sen gurûrun altında sernigûn-ı kıyâm
Önünde bekleyeceksin, bir iltifât-ı selâm,
Senin hayâtını toprakla örtecek servet,
Durup bir âbidenin karşısında bir millet,
Sefâletin yed-i kahrında şimdi bâzîçe
Olan bu çehreyi takdîs eder asırlarca.

SEYYÂR KİTÂPÇI

Döşünde deste deste kitâblarda pürsükûn
Bir asr içinde nâim olan mahşer-i şuûn,
Ağlar gibi hayâtına pîr-i sitemgerin
Her gün meşâkk içinde olan kalb-i muğberin,
Serper semâ-yı rûhuna bir nûr-ı tesliyet,
Teşcî eder sebâtını âsâr-ı ciddiyyet
Solgun nazarlarında nümâyân olur o gün
Bir atş-ı intikâm ile titrer hayât için.
Döşünde deste deste kitâblarla devreder;
Her gün bu aynı yerleri mihnetle seyreder.
Her gün bu aynı derd ile girdâb-ı zillete
Düşmüş otuz yıl işte bu hâl-i sefâlete.
Kar, fırtına, çamur ve güneş, toz, cehennemî
Her gün ne olsa aynı meşakkat ve hep acı
Günler tekerrür eyleyecek.. başka hiç değil.
Yıllarca âh böyle mükedder ü muzmahil
Gezmiş sokak sokak dilenip ihtiyâcını.
Bir gün fakat ikâb-ı tabîat mizâcını
Ezmişti pençesinde; zavâllı o gün hayât
Âciz beşer bütün bu muammâ-yı kâinât
Uryân hakîkatiyle nedir anlamış; derin
Bir ye's-i ıztrâb u keder; âkıbet hazîn:

- Başım yerinde değil dizlerim de kuvvetsiz
Mecâli yok, ferî gitmiş sınırlarım gevşek;
Amân biraz yatabilsem bugün de zahmetsiz
Geçinmiş olsa nasîb âh, bu ihtiyâc, ekmek.

İniltileyle içinden taşan bu husrânlar
Hevâ-yı zevciyyetin en derin muhabbetine
Döküldü girye-i mihnetle iştikâ-âver;
Dağıldı zehr-i teellüm evin sükûnetine

Zavâllı zevce bu feryâd-ı cân-şikâra bütün

Kadınlığıyla devâsâz-ı tesliyet olmak
İçün cevâba atıldı. Evet diyordu bugün
- Çalışmasan ne olurmuş biraz da râhata bak!
- Biraz da dinlenebilmek biraz da râhat ile
Ömür sürüp yaşamak çok güzel fakat heyhât!
Tamâm otuz sene bir gün ve bir dakîka bile
Ne çâre olmadı kısmet, emek yemek bu hayât,
Kadın bu acz-i elîmin önünde diz çökerek
Eder gibiydi tazarru ve dâğdâr tebâh
Nasîb-i ömrüne karşı gönülden inleyerek
Huzûr-ı izzete yükseldi âteşîn bir âh!

Bütün hüviyyet-i insâna darbe-i tahkîr
Erzân bu sesteki ra'd-ı şikâyetin keskin
Zehirli pençesi altında kıvranan bu fakîr
Kadın çoluk çocuk, erkek; sefâletin çirkin
Cehenneminde ezilmiş veyâ ölüp gitmiş
Kimin nesinde gören, anlayan bulunmaz ki..
Hayât oyuncağı bir başka şey; bu pek müdhiş
Latîfedir. Sakın aldanma ey çocuk! Belki
Günün birinde saâdet seninle eğlenecek
Bir ihtimâl-i meserretle handeler serper.
İnanma âh bu muğfel hayâle sen gerçek!
Vurup felâkete atmak içindir öyle güler.
Bu pend-i hâiledârın hitâb-ı ma'sûmu,
Günün birinde evet gözlerinde bir mahşer
Açar ve sen bu mülevves hayât-ı meş'ûmu
Tokatlarınla küfürlerle recm edip bir yer;
Uzak bu âleme âsûde bir şeb-i rûşen
Arar arar bulamazsın; bu işte akla zarar
Veren senin ve benim bildiğim hakîkatten
Bir intikâm alabilmek değil nasîb-i beşer,
Koşar gider bu yol üstünde âciz ü muztar.
Bu gîrûdâr mesâibde kanlı bir sarhoş
Emelleriyle didinen tırmanan mezâra kadar
Hayât için bu bir eğlencedir. İnan hâmûş
Duran şu toprağın âğûş-ı pür-serâirine
Zamân zamân gömülen kimseler de böyle diyor.

Bakıp da aldanabilmek hayâl-i zâhirine
Saâdet işte budur anladinsa hisset gör.

Eyyüb-zâde Ömer Fevzî, n.220,s.8-9

E) MÜLAKAT

AHMET RIZÂ BEĞ'LE MÜLÂKÂT

Meclis-i Meb'ûsân riyâsetine İttihâd ve Terakkî Cemiyeti'nin nâmzedi

İttihâd ve Terakkî Cemiyeti mütehayyizân-ı a'zâsından AHMET Rızâ Beğ cemiyet-i mezkûrenin icrâât ve harekât-ı ahîresinde alelekser nâmı geçen bir zât-ı muhteremdir. Evvelce maârif nezâretine, sonra da hâriciye nezâretine nâmzed gösterilmiş, şimdi de İstanbul'da dâir bir fikr-i umûmîye göre, şu günlerde in'ikâdı takarrür eden Meclis-i Meb'ûsân'ın riyâset-i ûlâsına nâmzed gösterilmektedir. Parlamento için nâmzedliğini vaz' etmemiş ise de Dersaâdet'ten meb'ûs olarak intihâbı muhakkak bulunmuştur. İntihâbât bu günlerde icrâ olunmak ve Dersaâdet intihâbâtının ferdâsında parlamento in'ikâda başlayacaktır.

Her hâlde mümâileyh vatanda en mutenâ memûrine davet olunacak ve hattâ sadrazam bile olacaktır. Hâricen Jön Türk isimleri miyânında bununki kadar şâyi bir nâm yoktur.

Ecânib mümâileyhi birçok senelerden beri bir verziş-i m(âddî)de görmüş ve yirmi seneden beri (Meşveret) gazetesiyile kânûn-ı esâsînin istihsâli için Paris'ten matbûât îânesiyile bir [...] açmıştı.

Kânûn-ı esâsiye olan itikâd ve merbûtiyet-i kaviyesi bugü[nkü] kemâl-i muzafferiyetle bir câ-yı muallâ buldu.

AHMET Rızâ Beğ Paris'e avdetle şu birkaç haftayı tekrâr orada geçirdi ve bazı umûr-ı zâtîyesini ba'de't-tesviye Londra'ya gitti. Her yerde meşâhîrden birçok siyâsiyyûn ile mülâkî oldu. Ve siyâsî parlamenter birçok cemiyetlerde alkışlandı. Paris'te tekrâr (Klemanso) ve (Pişon)u gördü. Londra'da (Sir Edvard Grey) ve hâriciye müsteşârı (Harding) ile müdâvele-i efkâr eyledi. Londra'da şerefine Avâm Kamarası azâsı, Balkan komitesi ve matbûât tarafından ziyâfetler verildi. Evvelisi akşam, AHMET Rızâ Beğ Paris'i terk ile doğruca İstanbul'a müteveccihen hareket etti. Bugün sabâhleyin yalnız iki katârın fâsıla-i muvâsalat ve hareketi arasında bir sâat kadar bir müddet Viyana'da kaldı. Viyana'dan geçeceğini hey'et-i tahriyemizden birine telgrafla ihbâr lutfunda bulduklarından, refikimiz mümâileyhi İstasyonda beklemiş ve sür'at katârıyla (Rab)a kadar refâkatinde bulunmuştur. AHMET Rızâ Beğ'e refâkat üç sâat kadar devâm etmiş ve refikimizden aldığımız rapor bervech-i âtî bulunmuştur:

AHMET Rızâ Beğ geceyi yolda geçirdikten sonra sabâhın sekizinde garb istasyonuna muvâsalat etti. Viyana'nın marûf zevâtından biri garb istasyonunda bekliyordu. Mümâileyhin muvâsalatında derhâl kendisini alarak otomobile hükûmet istasyonuna götürdü. AHMET Rızâ Beğ yalnızca seyâhat ediyordu. Paris'te şu son günlerde sıhhatinin pek de hâl-i mükemmeliyette olmamasına rağmen tendürüst görünüyordu. Nazarı emniyet ve itimâd ile parlıyor ve tekmîl sözlerinden bir ümid-i kâmil tanînendâz oluyordu. Her hâlde kemâl-i teessüfle Bosna-Hersek'in ilhâkı tesîriyle Avusturya-Macaristan hakkında pek acı acı bahsetmekte olduğunu gördüm ve Avusturya ile bir tesviye-i itilâfkârânenin pek müşkil görüldüğünü anladım. Bu mes'ele hakkında şunları söyledi:

“Rusya ile bir batndan beri her bâr-ı harbde bulunduğumuz hâlde geçen asırda her ân-ı sulh ve müsâlemette dost geçindiğimiz yegâne bir komşumuz varsa da Avusturya-Macaristan idi. Her millet için asîr olan şu devre-i inkılâbımızda ancak sizin şu dostluğunuzdan manen müstefid olmak ister ve muzâheretinizi beklerdik. Hattâ bu husûsu Baron Erental'in fikr-i muhâdenetinden beklemekte ve geçen Eylül'de Paris'ten İstanbul'a ilk seyâhatimde (Balpalas)ta bu intizârımı bildirmiş idim. Yine o zamân Baron Erental'a, hiçbir taraftan statükonun ihlâlîne tasaddî olunmayacağı itikâdında bulunduğumuzu söylemiştim. Hele o zamân Avusturya Macaristan hâl-i hâzırın ihlâlîne en evvel teşebbüs edeceğini hâtırma bile getirmemişim. Evvelâ Bulgaristan hâtırma gelmiş ve fakat bu bâbda kendisinin vâkı olan mütâlebâtının Avusturya Macaristan tarafından himâyesi birine reddolunacağına itimâd göstermek istiyordum. Eylül ibtidâsında, Almanya baş vekîlini (Norderney)de ziyâretim esnâsında bu bâbda vukûbulan istifzâha cevâben mümâileyh tarafından Bosna-Hersek ilhâkı şâyîâtını bir gevezelikten ibâret addediyordu.

Baron Erantal ile mülâkatımı müteâkîb, hâl-i hâzır-ı siyâsînin kat'an rahnedâr olmayacağına Türkiye'nin itimâd edebileceğine kâni olmuşum. Şu mülâkâttan hemen birkaç gün geçmiş idi, ki Dersaadet'e avdet etmiş ve İttihâd ve Terakkî cemiyet-i merkezîyesi dâiresinde bulunuyor ve bir

gazete muhâbiri ile mülâkât ediyor idim. Mümâileyh Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan tarafından ilhâk olunduğu haberini aldığını bildirdi. Osmânî gazeteleri bu bâbda henüz bir şey yazmamışlardı. Şu havâdise, Viyana'da bana karşı vâkı olan beyânâta itimâden inanmamak istedim. Fakat teessüf ederim ki hakikat imiş. Muhtâc-ı izâh değildir, ki işte bu bizi Avusturya-Macaristan'dan tebrîd eyledi. Bizi nâhôş bir sûrette hayrete ducâr etti. Halkın adem-i memnûniyeti ânî ve umûmî oldu. Sizi temîn ederim, ki İttihâd ve Terakkî Cemiyeti bidâyette boykot vâdîsinde hiçbir hareket göstermedi. Ramazânın on beşinde Hırka-i Şerîf alayı günü bir de baktım, ki İstanbul sokakları başlarına Bursa'dan getirilmiş beyâz fesler giymiş birçok gençlerle dolmuş. İşte bu Avusturya-Macaristan'a ve oradan gelen kırmızı feslere karşı gösterilmiş bir infîâl ve ânî nümâyîş idi."

"Mütebessimâne: -Fakat sizi buradan geçerken kırmızı fesle gördüm" dedim. - "Hattâ şimdi yanımda, çantamda da bir kırmızı fes var." dedi.

Badehu Rızâ Beğ sözüne devâm etti: -Bu hareket-i ânî muahharan Avusturya'dan gelen diğer emtiaya meşmûl oldu. Rukabâ ve Fransız, emtiası celb eden tüccâr bu tahavvülden istifâde çârelerine tevessül ettiler ve Avusturya-Macaristan aleyhdârlığını idâme ile temîn-i istifâdeye kalkıştılar.

Boykotun şekli tahavvül ile vatanperverlikten ziyâde ticârî bir şekil almağa ve Avusturya emtiası satan dükkânların câmları kırılmağa başlayınca derhâl bazı Jön Türkler müdâhale ile işe vatanperverâne bir şekil vermeğe karâr verdiler. Biz boykotu müsâlemet dâiresinde ve nâmûskârâne bir tarzda protesto için bir tedbîr, bir vâsita makâmında kullanmak istedik. Boykot bize Avusturya-Macaristan'ın bîmağzâne icrâ eylediği hareketin netîce-i meş'ûmesi gibi gelir.

Şu sûretle mücâdeleye bâis olan sebep ortadan kalktığı ve bu hareketiyle Avusturya-Macaristan'ın gösterdiği haksızlık tamîr olunduğu gün, boykot da kendi kendine ref' ve zâil olur.

Hâlbuki o güne kadar biz boykotu izâle iktidârını ve salâhiyetini hâiz değiliz.

Avusturya-Macaristan'ın, boykotun devâmı müddetince Türkiye ile doğrudan doğruya müzâkerâta girişmek istememesi doğru bir hareket değildir. Avusturya-Macaristan'ın diğer devletlere mürâcaatla boykota bir nihâyet verilmek sûretinde müdâhalelerini celbe sa'y etmek fikrimce hiç doğru değildir. Acabâ hükûmât-ı mezkûre boykotun hitâma erdirilmesi husûsunda devlet-i Osmâniye nezdinde nasıl bir müdâhalede bulunabileceklerdir? Filhakîka hiçbir hükûmet hürriyet dâiresinde şu vazîfeyi îfâ etmedi ve öylece hareketleri de menfaatleri îcâbı idi. Hem kime müdâhale edecekler? Hükûmet-i Osmâniye'ye mi? Boykotu o mu meydâna çıkardı?"

-“Fakat memûrların buna müşârik oldukları söyleniyor.”

AHMET Rızâ Beğ: -“Eğer filhakîka memûrlar iştirâk etmiş ise şübhesiz ki küçük memûrlar olacak onu terbiye etmek hükûmete teveccüh edecektir. Fakat hiçbir hükûmet hür tebaasını oradan veyâ buradan alışveriş etmeğe ve filânın eşyâsını almağa veyâhûd Avusturya sefâin-i ticâriyesini tahliyeye icbâr edemez. En büyük haksızlık Avusturya-Macaristan'ın, memâlik-i Osmâniye dâhilinde husûle gelen tahavvülü görmemesi ve vatanımızda şimdi de efkâr-ı umûmiye tekevvün etmiş olduğunu anlamak istememesidir.”

-“Fakat Rızâ Beğ, itimâd etmek istemiyorsunuz ki bu husûsda itirâzât dermiyânı yerine hareket-i mezkûrenin imhâsı ve müşkilâtın (s. 8) izâlesi için ne gibi vesâite mürâcaat edilmek lâzımgeldiğini anlamak ve görüşmek istiyoruz?”

AHMET Rızâ Beğ: -“Avusturya-Macaristan hükûmetinin hatâlarını tanımak cesâret ve niyetinde bulunması asîlâne bir harekettir.

Bu sûret-i harekâtın en necîbidir. Avusturya-Macaristan bizi pek amîk bir sûrette zahmdâr eyledi. İşte bu zamânda da bir çâre-i hasene bulmak husûsunda büyüklük göstermek ve bize tardiye-i kâmile, vermek hükûmetinize düşer. Eğer Avusturya-Macaristan hükûmet-i Osmâniye ile uzlaşırsa Bosna-Hersek gibi küçücük bir kıt’a yerine memâlik-i fesîha-i Osmâniye’de kendisine sâha-i ticâret ve iktisâd açılır. Edilen hatânın tamîr olunması için Bosna-Hersek’e bir muhtâriyet verilmelidir.”

-“Bu talep, hadden fazla gibi görünüyor. İhtimâl ki Avusturya-Macaristan bunun is’âfına muvaffak olamayacaktır. Türkiye’nin, Bosna-Hersek düyûn-ı hükûmetten bir mikdâr hisse-i musîbe ile mübâdelesini talep ettiği söyleniyordu.”

“AHMET Rızâ Beğ: -“Hükûmetin deyninden bir kısmına iştirâk hiçbir zamân tavîz makâmına geçmez; bu, hukûk-ı düvele müstenid bir vazîfedir.”

Ben: “Acabâ niçin Bosna-Hersek’in muhtâriyetini istiyorsunuz? Mutlakâ âtiyen memâlik-i Osmâniye’ye tekrâr ilhâkı için bu sûret-i hareketi tercih ediyorsunuz? Siz İslâmiyet nokta-i nazarından Avusturya-Macaristan imparatorunun Bosna’da mütemekkin Müslimlerin dînini muhâfaza edileceğine ve her türlü âyîn-i dînînin serbestî-i icrâsına dâir vermiş olduğu temînâtla iktifâ etmez misiniz? İmparator tarafından Müslim meb’ûsların kabûlü sizde bir tesîr-i mahsûs icrâ etmedi mi?

AHMET Rızâ Beğ: -“İmparator, evvelce Müslümânları kabûl etmemekte ısrâr ediyordu, ve derece-i tâliye mekâtibinde kendi çocuklarına lisân-ı mâderzâdlarını talîme müsâade olunmuyordu.”

AHMET RIZÂ BEĞ'LE MÛLÂKÂT

AHMET Rızâ Beğ'in (Noye Fraye Prese) gazetesi muharririyle vukû bulan mülâkâtının birinci kısmını dünkü nüshamıza derc etmiş idik. Bugün de kısm-ı mütebâkîsini terceme ve naklediyoruz:

Muharrir sözüne devâm ile dedi ki: İttihâmâtı bırakalım. Avusturya-Macaristan Türkiye ile dosdâne geçinmek üzere beynlerinde bir muâhede akdetseler, ve bunda Avusturya-Macaristan vereceği diğer bazı imtiyâzât ve müsâadât miyânında devlet-i Osmâniye'nin tamâmiyet-i mülkiyesini tekeffül etse daha iyi olmaz mı?

AHMET Rızâ Beğ: -"Teklîf eylediğiniz ittifâk muâhedesine cevâbım şudur: Muâhedâtın derece-i kıymetini siz de takdîr edersiniz. Düvel-i sitte, Avusturya-Macaristan pîşvâ olduğu hâlde, Paris Muâhedesini ile devlet-i Osmâniye'nin tamâmiyet-i mülkiyesini nâmûsları üzerine söz vererek temîn eylemişlerdi. Avusturya-Macaristan şu muâhedeyi ne için tanımıyor?"

Avusturya'nın bu gibi muâhede ahkâmına riâyet edeceğini bize kim temîn edecektir. Her şeyden evvel lâzım olan mâdde, Avrupa'nın muâhedât-ı mevcûdeye riâyet etmesidir." Ben: "Parlementonuzda kelîmât-ı sulh ve müsâlemet sarf olunmayacak mı?"

AHMET Rızâ Beğ: "Ben size beyânât-ı resmîde bulunmuyorum. Resmî bir memûriyeti hâiz değilim. İfâdâtım nîm-resmî bir mâhiyeti hâizdir. Eğer meclisimizin kısm-ı ekseriyeti Bosna-Hersek ilhâkını tasvîb ederse bana da (oş) demek düşer."

-“Paris'te ne gibi efkâr hâsıl ettiniz? Fransa ile İtalya'nın, Girit'in Yunanistan'a ilhâkını iltizâm edeceği söyleniyor!” -AHMET Rızâ Beğ: -“Eğer Fransa, mezkûr ilhâk lehinde bir tavassutta bulunursa o zamân, Osmânlılar nezdindeki itibârını gâib eder” Ve mûmâileyh sözünde devâm ile dedi ki: “Biz İncil'in [Yanağına tokat vurana öbür yanağını da çevir] kavline mütâbaat edenlerdeniz. Revâ görülen muâmelâtı unutanlardan değiliz.” Ben: -“Demek intikâm ha!” AHMET Rızâ Beğ: -“Hiçbir zamânda. Biz harb tarafdârı değiliz. Yalnız konferans isteriz.”

-Paris ve Londra'da bu husûsta neler düşünülüyor?"

AHMET Rızâ Beğ: -“Gerçi Paris ile Londra’da sulh ve müsâlemeti memûl görüyorlar fakat konferansın karîben in’ikâdını hem arzû ve hem de ümîd ediyorlar. Emîn olunuz. Kat’iyen harb olmayacaktır. Sulh taht-ı temindedir.

Fakat muktezâ-yı adâlet icrâ edimedikçe biz de harb-i iktisâdiye devâm edeceğiz. Bu husûs kat’iyen karârlaşmıştır.”

-“Fakat siz de bundan mutazarrır olacaksınız.”

AHMET Rızâ Beğ: -“Diğer Avrupalı tüccâr da bize Avusturyalıların vaz’ettiği şerâit tahtında emtia satacaklardır. Hattâ bu bizim taraftan bir fedâkârlık ve mâddî bir zararı intâc etse bile. Diyebilirim, ki millet buna hâzırdır.”

-“Siz Avusturya aleyhdârısınız!”

AHMET Rızâ Beğ: -“Avusturyalılar aleyhinde bir fikrim ve onlara karşı hiçbir nefsâniyetim yoktur, şimdiki hâlde yalnız hükûmetiniz aleyhindeyim”

-“Viyana sefir-i cedîdinin karîben mevki-i memûriyetine gelmesine de muteriz misiniz?”

AHMET Rızâ Beğ: -“Bilakis, sefirin Viyana’ya derhâl hareketi daha iyi olur fikrindeyim. Viyana’dan daha uzun bir müddet gaybûbeti şahsî esbâba müstenid olabilir. Fakat siyâseten gayr-i câizdir.”

-“Sefir-i cedîdin boykotun izâlesinde muvâfakati ümîd olunabilir mi?”

-AHMET Rızâ Beğ: “Biz boykotu keyfimiz için yapmıyoruz. Bu yüzden biz hem nakd, hem vakit gâib ediyoruz. Biz bunları maârifimizin tevessü ve inkişâfına, demir yollar inşâsına vesâit-i sâire iyâb u zehâbın temînine sarf edebilse idik daha iyi olurdu. Fakat maatteessüf Avusturya-Macaristan’ın vaz’ u hareketi bu tarîkta ilerlememize mâni oluyor.”

-“Görüyorum ki Türk gazeteleri Almanya aleyhine şedîd bir lisân kullanıyorlar.”

-AHMET Rızâ Beğ: “Almanya şimdiye kadar, zât-ı şâhânenin muhibbi görüldü, hâlbuki zât-ı hazret-i pâdişâhî şimdiye kadar yalnız başına koca Osmânlı hükûmetinin timsâli idi. Kemâl-i samîmiyetle (s. 7) ümîd ederiz ki Almanya hükûmeti fimâba’d dostluğunu Osmânlılara da ibrâz edecek ve onlar da bu dostluğu öğrenecektir.

Fakat hiçbir vakit bu dostluk lafzî olmamalıdır. Birine dost olunca, muâvenet etmek şarttır. Bâhusûs bir dost tarafından dûçâr-ı taarruz olduğu zamân bu muâvenet daha kıymetdârdır. Almanya, böyle bir inkılâb husûle getirdiğimiz nâzik bir zamânda Bosna’yı ilhâka yeltenmemesini Avusturya-Macaristan’a nasîhat ve tenbîh edecekti.”

-“Almanya’nın ilhâktan ancak Rusya ve İtalya’nın haberdâr olduğu bir zamânda malûmât almış olduğunu Prens Bulov’un (بولو)un nutkundan anlamadınız mı?”

AHMET Rızâ Beğ: -“O hâlde Avusturya-Macaristan Almanya’ya karşı dost gibi hareket etmemiştir. Maahazâ devlet-i Osmâniye’nin Almanya’nın tavassut-ı dostânesine daha ziyâde hakkı vardır. Osmânlı matbûatının Almanya aleyhinde biraz şiddetli bir lisân kullanmış olduğuna hayret ediyordunuz. İşte cevâbı: Şimdiye kadar bu mes’elede Almanya’nın, Türkiye’ye karşı açıktan açığa muâvenet-i dostânede bulunduğu görülmediğinden Osmânlılar, Almanya’yı Avusturya Macaristan ile

hemfikir addediyor ve bunun için Osmânî matbûâtı Almanlar aleyhinde biraz hasmâne lisân kullanıyor.”

AHMET Rızâ Beğ’e Osmânî istikrâzından ne haber var, dedim. Cevâben: -“Böyle bir istikrâz Fransa’da kemâl-i suhûletle akd olunabilecektir. Paris’te mahâfil-i mutemededen bu bâbda temînât aldım.”

“Avusturya-Macaristan ile iş nasıl tesviye olacak?” dedim.

AHMET Rızâ Beğ: -“Bu keyfiyet politikadan büsbütün ayrı mevzû-ı bahs olacak bir mes’eledir”. Tekrâr söz harb ve sulh üzerine intikâl etti.

AHMET Rızâ Beğ: -“Sulh memûldür. Bunu Paris ve Londra’da hissettim. Kezâ Sırbıya ve Karadağ da, Avusturya-Macaristan tarafından deklar olunmazsa sulhu muhâfaza edeceklerdir.”

-“İlk bahâra muhârebe başlayacak mı?”

AHMET Rızâ Beğ: “İlkbahârda kemâl-i sükûn ile geçecektir. İngiltere’de de sulh ve müsâlemetin muhâfaza olunacağına itimâd vardır. Ümîd ederim, ki Osmânî meclis-i meb’ûsânî da kemâl-i vakâr ile sulhu arzû edecektir. Kemâl-i ehemmiyetle söylüyorum ki, bizim için kâbil-i kabûl olan sulh, ancak haysiyetimizi ihlâl etmemek şartıyladır.”

-“Parlamentonuzun ilk meşgalesi ne olacaktır?”

AHMET Rızâ Beğ: -“Meclis evvelâ bütçe ile meşgûl olacak ve hükûmetin kuvvet ve hürmet kazanması için ona muzâheret-i kaviyede bulunacaktır. Kezâlik ümîd ediyorum, ki meclis-i meb’ûsânî hârici mesâil ile iştiğâl etmeyecek, yalnız hükûmetin siyâset-i hâriciyesini kontrol ile iktifâ edecek ve kabineye mütâlebât-ı milliyede müzâhir olacaktır.”

“Vâlidenizin Avusturyalı olduğundan bahsediyordunuz. Niçin pederinizin memleketi ile vâlidenizin maskat-ı re’si arasında tavassutta bulunmuyorsunuz?”

AHMET Rızâ Beğ: -“Yirmi sene müddetle ihtiyâr vâlidemden uzak olarak yaşamak mecbûriyetinde kaldım ve bu esnâda kendisini hiç görmedim, eğer iktizâ ederse ondan tekrâr ayrılmağa hâzırım.

Menâfi-i siyâsiyeye taalluk eden mevâdda kat’iyen başka mütâlalara tâbi olamam. Nasıl istiyorsunuz? Beni kendisinden şu son haftalarda ayırmış olan şu Avusturya-Macaristan muârazasından memnûn bulunmasını mı istiyorsunuz? Baron Erental’ın şu hareket-i sakîmesi ile, yirmi senelik bir gaybûbeti müteâkıb İstanbul’a avdet eder etmez tekrâr maskat-ı re’s-i azîzimi muvakkaten terke mecbûr kalmıştım. Avusturya-Macaristan’ın Bosna-Hersek’i ilhâkı sebebiyle şimdi de birçok haftalar memleketimden ayrı kaldım ve hattâ Fransa’da da hastalandım.”

Mükâlememizin ziyâde harâretlenmiş ve (Bruk Anderlatya) civârında arâzînin karayla mestûr olduğunun farkına bile güç varmış idik. Filhakîka Macaristan’a takarrüb ettikçe kış kendini daha ziyâde hissettiriyordu.

AHMET Rızâ Beğ kemâl-i meserret ve hayretle “Uzun bir müddetten beri ilk defa olarak kar görüyorum” dedi. Tren (Rab)da veyâhûd mevkîf binâsı üzerinde yazılı olduğu vechile Giver (کيور)de durdu. Derhâl lutfkâr ve sevimli bir hükûmet adamı olan ve ahvâl-i hâriciyesi de rûhunun asâletine makes bulunan o zât-ı mükerrerden izin istedim ve dedim:

“AHMET Rızâ Beğ; sizin için parlamentoda muvaffakiyet-i kâmile ile mütetevvic bir faâliyet-i mübeccele îfâsı temenniyâtında bulunuyor ve meclisin ilk reîsi sıfatıyla sizi tebrîk eyliyorum. Yalnız size bir şey dermiyân edeceğim o da Avusturya hakkında pek ziyâde müşkilpesend olduğunuzdur. Sizin biraz kâbil-i telif olmanızı tavsiye ederim bu hâlde bir sûret-i tesviye bulunabilir.”

AHMET Rızâ Beğ cevâben dediler ki: “Tekrâr ediyorum: Avusturya-Macaristan’a karşı hiss-i husûmetkârâne ile mütetehassis değilim. Fakat ilhâkı, yani hükûmetinizin icrâ ettiği şu meş’ûm hareketi bir türlü tasvîb edemem. Avusturya matbûâtına benim ve efkârıma müşârik bilcümle rüfekâmın selâm-ı mahsûslarını sizin vâsıtanızla teblîğ ediyorum. Avusturya matbûâtının ve bâhusûs (Noye Fraye Prese)nin nasıl bir hiss-i cemîl ile Türkiye’nin meşrûtiyet-i cedîdesini tebcîl eylediğinizi unutmuyoruz. Yine sizin nüfûz-ı kavîminiz uzun bir müddet dost olarak yaşamış olan hükûmetimiz arasında münâsebât-ı hasenenin îade-i cereyânına muvaffak olur ve belki de hükûmetinizin atmış olduğu yanlış hatvenin tashîhine hâdim olursunuz sizden onu bekleriz.”

İmzasız, n.140-72,s.6

4.1.3 Dil

TASFİYE-İ LİSÂN MESELESİ

Bir müddetten beri evrâk-ı havâdisi işgâl eden mesâil-i mühimmeden biri tasfîye-i lisân meselesidir. Bu bahsin iki cihetle hayât-ı milliyemize taalluku vardır: Evvelâ tasfîyesi mevzû-ı bahs edilen Osmânî Türkçesi devletimizin unsur-ı aslîsi ve anâsır-ı muhtelifenin râbıta-i yegânesi bulunan Türk unsurunun ana lisânıdır; Türk unsuru bu lisânla okuyacak, bu lisânla tahsîl edecek, bu lisânla düşünecektir; kuvvetli bir lisân kuvvetli bir kavim ihdâsına en başlı vâsıtalardandır. Osmânî Türkçesi ne kadar kuvvetlenir, fikr-i beşeri her sûretle tasvîr ve ihâtaya ne derecede kudret kazanırsa, Türk kavmi de kuvve-i müfekkire ve mâhiyet-i medeniyece o derecede ileri gider; Osmânî Türkçesinin terkîbâtı, imlâsı sarf ve nahvi ne kadar mazbût olursa Türk unsuru arasında intişâr-ı maârif o derecede suhûlet peydâ eyler; Türk unsurunun kuvve-i müfekkiresini, mâhiyet-i medeniyesini ve iktisâb-ı maârif eylesini artırmak bu devletin bünyânını tahkîm olur; nitekim bu bâbda za'f-ı târî olması hey'et-i siyâsiyemizin temelini çürütmek demektir.

Sâniyen Osmânî Türkçesi devletimizin lisân-ı resmîsidir; bu itibarla kavim-i Osmânîyi terkîb eden anâsır-ı muhtelifenin dahi lisân-ı mâderzâdları fevkında bir lisân-ı siyâsîdir. Bunlar umûr-ı devlette iştirâklerini ve reylerini Osmânî Türkçesiyle ihsâs ettirecekler; ve tefekkürât-ı siyâsiyelerini bu lisânla imâl edeceklerdir. Memleketimizde vahdet-i âmâl ve hissiyât bu lisânla vücûd bulacak ve vahdet-i Osmânîye bu lisânın kuvvetiyle teşekkül eyleyecektir; Osmânî Türkçesi bütün Osmânîliler arasında teâtî-i uhuvvete vâsıta ve kesb-i kuvvet etmesi bu uhuvvetin teşyîdine medârdır; nitekim zaafi da uhuvvet-i Osmânîyenin zaafi demektir.

Devr-i meş'ûm-ı istibdâd vücûd-ı devlete, cism-i vatana her sûretle rahneler açmağa hâdim idi; gerek bilerek gerek bilmeyerek kavim-i Osmânîye mûcib-i zaaf olacak her hâlin mürevvici idi; Türk unsurunun kesb-i kuvvet etmesi ve uhuvvet-i Osmânîyenin vücûdu aynı neficeye yani binâ-yı istibdâdı yıkmağa hizmet edecek iki vâsıta-i hem-âhenk olduğunu ya gördü veyahut behîmiyete mahsûs hiss-i tabîi sevkıyla duydu: Bu iki vâsıtayı üssü'l-esâsından mahvetmeğe kasedetti; devr-i istibdâdın en büyük zulm-dîdesi de bu bîçâre lisân oldu.

Devr-i istibdâda lisânımız için bir elifbâ vücûda gelmedi; bir sarf ve nahiv kitâbı yazılmadı; bunlar bile tefîş ve muâyeneye tâbi ve misâllerine varıncaya kadar en dehşetli bir usûl-i tedkîk ve tenkîde merbût idi; edebiyâtımıza gelince bunun ismi de gayr-i câiz idi; şiir memnû, makâlât-ı edebiye memnû, edebiyât-ı cedîdemizi teşkîl eden âsârın her biri külhânlarda ihrâka mahkûm idi; edîb ve cânî kelimeleri bir manâyı ifâde eder oldu; menfâlar, mahbesler teâlî-i lisâna çalışanlara makarr edildi; Türkler gûyâ unsur-ı hâkim gibi addedildiği bir zamânda Türkçemiz Rumca ve Ermenice ve Bulgarca ve Sırpça misillü anâsır-ı gayr-i müslime lisânlarına tatbîki zalemece bile tasavvur edilemeyen taaddiyâta hedef teşkîl etti.

Allâh'a çok şükür! Bu muzlim günleri geçirdik. Hürriyetimizle, dînimizle berâber eser-i milliyemize, lisânımıza da sâhib (s.6) olduk; sahâbetimize mâni kalmadı. Bu yolda çalışmak imkânı hâsıl oldu; çalışılmak sırası geldi ve bu sıranın geldiğini erbâb-ı kalemimizin vicdânı hissetti; işte bu hissini tahaddüsüyle berâber bir fikir de uyandı; bir suâl vücûda geldi; o da şu idi: Lisânımız için çalışalım ammâ lisânımız nedir? Lisânımız demekle neyi kastediyoruz?

Burada bir istitrâd açalım ve şu suâlin yarısı olan hâl-i fikrîyi îzâh edelim:

Memleketimizde birçok teceddüdâta, islâhâta, muhtâcız ve Allâh'ın inâyetiyle yapacağız, fakat bunların çoğunda bir mesele-i mütekaddime karşısında bulunduk; ordumuzla meşgûl olduk, donanmamızı tanzim etmeden evvel idâre-i sâbikanın ordu ve donanmanın esâsını mahvedici icrâât-ı sahîfesini mahvetmek lâzım geldi; tasfiye-i rüteb-i askeriye meselesi çıktı. Ve hallolundu; idâremizi usûl-i meşrûtiyete muvâfık bir rûh ilkâsıyla ihyâ etmeden evvel idâre-i sâbikanın her türlü intizâm-ı idâreyi imkânsız kılacak derecede bîlüzûm teksîr ettiği memûrları memûriyetleri azaltmak, badezîn hüsn-i sûretle işleyebilecek bir makine, bir kadro vücûda getirmek îcâb etti; memûrların memûriyetlerin tasfiyesi demek olan tensikât meselesi vücûda geldi ve halledildi; ıslâh ve ikmâlden evvel tasfiye lâzım olduğu amâk ve efkârımıza girdi; lisânımızın tekemmülâtını istihsâl için de bir tasfiye lüzûmu fikrini vücûda getirdi ve ortaya bir tasfiye-i lisân meselesi çıktı.

Bu satırların muharriri üdebâ ve şuarâdan değildir, bu satırların delâlet edeceği derece-i ibtidâiye-i kitâbetten fazla bir inşâyâ da iktidârı yoktur, Osmânlı ve Türk olmasa bu bahse dâir söz söylemeğe ilm ü vukûf nâmına kendinde bir güne salâhiyet göremezdi. Ve mebâhis-i lisâniyede bast-ı kelâma hakları olan zevât beyninde söze karışmağa teeddüb eder idi; fakat Osmânlı ve Türk olmak haysiyetiyle Osmânlı Türkçesi herkes gibi onun da mâl-ı mevrûsudur; ecdâdından intikâl etmiş servet-i maneviyesindedir. Sevdiği, seve seve okuyup söylediği, seve seve yazıp dinlediği bu tatlı ve âhenkli lisân onun dahi mefâhir-i milliyesindedir; bu itibârla bahse bir iki söz katmağa kendinde bir salâhiyet görmüş ve bu salâhiyette kendisinden bin kat yüksek gördüğü erbâb-ı lisâna hatâ isnâd etmek sûretiyle değil onları ittihâda, ittifâka mesâî-i müşterekeye, davet etmek, nazar-ı takdîrlerine maksad-ı müşterekin hüsn-i istihsâline belki hizmet edecek bir program arz eylemek tarîkiyle istimâl emelinde bulunmuştur; âtidedeki mütâlâât şu emelin mahsûlüdür ve lisâniyûnumuzun bu bâbdaki hüsn-i niyeti takdîr ederek işe yarar bir şey görürlerse kabûl etmeleri, ve görmezlerse yekûnunu nazar-ı afv ile görmeleri mütemennâdır.

Şu lisân bahsinde bir mütâlâa-i ibtidâiye vardır: Lisânı kim yapar? Lisân kimin eseridir? Bu suâle Fransızca yalnız bir cevâb vardır: Lisân bir milletin mahsûl-i irfânıdır, lisânın muhassılı o millettir.

İkinci bir mütâlâa-i ibtidâiye daha vardır: Bir kavmin lisânı bir midir? Yoksa cihet cihet, sınıf sınıf, tenevvü mü eder? Buna da yalnız bir cevâb vardır: Mütenevvidir; her cihet her sınıf halk için muhtelifdir; fakat bir kavmin lisânındaki vahdetin gâyesi o kavmin söylediği lehçelerin asl-ı vâhide müncer olması; muayyen bir seviye-i irfâna mâlik olanlarının aynı lisânı tekellüm ve kitâbet etmeleridir.

Şu iki kazıyeyi îzâh edelim:

Bir lisânın teşekkülü târîhi bir kavmin târîh-i tekemmülât-ı fikriyesiyle tev'emdir; insânın ihtiyâcât-ı zarûriyesine müstenid ifâdeleri mahdûd bir lisân ile icrâ olunabilir; efkâra vüs'at geldikçe kelimât da artar, zurûf ve eşkâl demek olan kelimât manâdaki tahavvülât ve tevessüâtı takîb eder; efrâd-ı beşer lisâna bu zenginliği ya yeni kelimeler ihdâsıyla ya mevcûd kelimâta yeni manâlar izâfesiyle veyahut elsine-i ecnebiyeden kelimât îadesiyle verir. Bu kelimât ve maânî-i cedîde veya kelimât-ı mehûze evvelâ kâil ve mütefekkirinin mâlıdır; kabûl-i âmmeye mazhariyetle umûmun malı olur. Peyderpey lisân dediğimiz mâl-ı müşterek tevessü eder; tekemmül eder; şekl-i ifâdede güzellik ve manâda zenginlik ile temeyyüz eyler.

Ancak elsine-i meyyite vardır ki değişmez hâlinde kalır; çünkü bunları istimâl eden kalmamıştır; ecsâd-ı câmide gibi adem-i tahavvüle mahkûmdurlar.

Bu tahavvülât-ı tabîi bir günde bir senede hiss olunmaz; fakat tesîrâtı uzunca mesâfât-ı târîhiyede pek ziyâde mahsûstur; lisânın zîhayât olmasının delîli de bu tahavvülâtıdır.

Bir lisânın zamân-ı hudûdunu kim tayîn edebilir? Fransa'da Galyalılar'ın konuştuğu lisân Fransızca mı idi? Değil, Romalılar'ın Galya'yı istîlâlarıyla peyderpey Latince ile karışarak teşekkül eden Galloroman lisânı Fransızca mı? Yine değil muhâceret-i akvâm devrinde Fransaya müstevlî olan Cermanlar Fransızca diye bir lisân konuştular mı? Buna da cevâb-ı nefy vereceğiz. Şu hâlde Fransızca ne vakit başladı? Buna da târîh tayîn edemeyeceğiz; değil gün ve ay ile hattâ sene ve aksâm-ı asr ile de bir vakt-i ibtidâ göstermeyeceğiz; yalnız şu kadar diyebileceğiz ki Cerman akvâmının Fransa'ya istîlâlarından ve ezcümle Merove hânedânı hükûmetinin teessüsünden sonra Fransa'da söylenmeğe başlandı ve o zamâna kadar söylenmiş lisânların ihtilâtından vücûda gelen lisân Fransızcadır, yahut şimdiki Fransızca mebâdîsidir. İngilizce de böyledir: Britanya adalarında kadîmen söylenilen Seltik familyasından bir lisânın Roma istîlâsı üzerine Latince ile ve muhâceret-i akvâmdan sonra Sakson lisânıyla karışması ve bilâhare Fransa Normanları'nın Fransızca'yı lisân-ı resmî olarak İngiltere'ye idhâl etmeleriyle eski Latin tesîrâtından daha kuvvetli bir sûrette Fransızcanın tesîrâtı peyderpey İngilizceyi vücûda getirdi. Şu iki misâlde diyebiliriz ki kavim ve lisân birlikte doğmuştur; birçok ecnâs-ı muhtelif halîtalrı Fransız ve İngiliz dediğimiz terkîbi vücûda getirdiği zamân Fransızca ve İngilizce dediğimiz mesâil de vücûda gelmiştir; tabîr-i âherle hudûd-ı muayyene dâhilindeki ahâlînin birçok inkilâbât-ı târîhiyeden ve terkîb ve tahlîlden sonra şöyle birer lisânı söyler ve anlar olmaları bu teşekkülât-ı kavmiyenin delîli olmuştur. İtalya ve İspanya ve Portekiz lisânları için dahi aynı mütâlaât vardır.

Avrupa akvâmından bazılarının lisânları da aslından bu derece baîd olmamakla berâber yine tekemmül-i muvakkatle tahavvülât-ı külliyeye uğramıştır. Almanya ve İskandinavya memâliki Latin memleketleri kadar hercümerc olmadı. Alman ve İskandinav'ın gayrı anâsır oralarda esâslı sûrette tasarruf etmedi; Roma İmparatorluğu'nun cenûbu Almanya'da ve yukarı Tuna vâdisinde hükûmeti de Galya'daki Roma idâresi derecesinde tesîr bırakmadı; fakat Cerman cinsinin ulûm ve maârifî Latince den iktibâs etmiş olması bunların lisânlarında da devr-i a'sâr ile tebeddülât-ı azîme vücûda getirdi. Tarz-ı medeniyetin ve ahvâl-i ictimâiyenin bilkülliyeye tebeddülü dahi bir kavme lisânını kâmilten değiştirtebilir veyahut lisânı aslından tanıtmak derecelerde teb'id eder: Türk anâsırından iken

bilküllîye İslavlaşan Bulgarlar birinci hâle ve kezâ anâsır-ı mezkûreden Macarlar ve Finvalar (فينوالر) ikinci hâle misâl olurlar.

Elsinenin bu tekemmülât-ı tadrîciyesi ve bazen tahavvülât-ı serîası her yerde mahsûs ve mer'îdir; hangi lisânın birkaç yüz sene evvelki âsârını alsak tefehhümünde suûbet görürüz; Fransızcanın yedi sekiz asırlık eserleri bugün anlaşılmaq için yeni Fransızcaya nakledilmek iktizâ eder; mâmâfih Fransızcanın gerek eskisi ve gerek yenisi Fransız kavminin malıdır; hangi devrin olursa olsun edebiyâtı Fransız dimâğından çıkmıştır; kurûn-ı vüstânın devr-i evvel ve sânisî kahramânlarını tasvîr eden trubadurlarla klasikleri yazanları veya ezmine-i cedîde şuarâsı hep Fransız şâirleridir; hiçbirisi Fransızlığa bigâne değildir.

Avrupa'da pek çok zamânlar elsine-i milliye maâlîde tasvîr-i efkâra müsâid olmadığından âsâr-ı mühîme Latince yazılır, beyne'd-düvel mekâtibât ve muâhedât Latince tahrîr edilirdi; burada âdetâ bir vesâyet-i lisâniye var idi; millî lisânlar bu vesâyetten tadrîcen kurtuldu; ancak yeni maânîyi tasvîr için Latincenin kelimâtını hattâ bazen kavâidini tasarruf ederek ve bu sûretle ittisâ eyleyerek kurtuldu ve başlı lisânlar her manâyı tasvîre kesb-i iktidâr eyledi. Evvelce de dediğimiz gibi bu tahavvülât eser-i hayâtıdır, gâyesi kemâldir, tevakkufunu temennî temennî-i muhâldir; veyahut ki lisânın kâili olan kavim için bir mevt-i muhakkaktır. Bir kavim yaşar, insânca yaşar ise dâimâ yeni ihtiyâclar yeni fikirler, yeni manâlar çıkacak, kavim bunları tasvîr için yeni kelimeler, elsine-i sâirenden, nerede bulursa oradan, bittabi kendisinin mürebbî-yi fikrîsi olan elsineyi tercihan, alacaktır, bunda ne ayıp ve ne de zarar vardır; istifâde ise muhakkaktır, şu hâlde muharrir-i makâlenin fikrince tasfiye-i lisân bahsi büsbütün başka mâhiyette olmak lâzımdır ki âtîde bu bâbda bazı mütâlaât bast edildi; yoksa bugün hakîkaten şirin, rûhnüvâz, âhenkdâr bir lisân olan Osmânlı Türkçemizi kelimâtının nısfından tecrîd ve onların yerine kimsenin bilmediği yeni kelimeler ikâme etmek yani Osmânlı Türklerine lisân-ı hâzırlarını unutturup yeni bir lisân öğretmek mübâlağası mübâhislerden hiçbirinin hâtırına gelmediğine şübhe etmeyiz. Biz Türkler ba'de'l-İslâm Arabın (s.7) terbiye-i ilmiye ve dîniyesine ve Arab ve Acem'in terbiye-i edebiyesine marûz bulunmuşuz; lisânımızın o zamânki kifâyetsizliği ulemâmızı eserlerini Arabca yazmağa sevk etmiş; hele bilâd-ı garbiyeye geldikten sonra kavmimizi ihtiyâcât-ı cedîde büsbütün karşılamış; ihtiyâcât-ı lisâniyemizi Arab'dan Acem'den hattâ Rumcadan ve Avrupa lisânlarından iktibâs ile ikmâl etmişiz ve külli yevm bütün lisânlardan istiâne ile ikmâl ediyoruz; bu kâbiliyet-i tekemmül bizce mûcib-i şereftir; müktesebâtımızın hiçbir kısmını terke sebeb yoktur.

Yukarıda vaz ettiğimiz mesele-i mütekaddime-i sâniye bir lisânın dâire-i ihâtasına müteallik idi ve îzâha ihtiyâcı vardır: Bugün Fransızca dediğimiz lisân kimin lisânıdır? Herkesçe malûmdur ki Fransa'nın Bask ve Breton vilâyetleri lisânı Fransızcadan çok baîddir; Provens cihetlerinde Fransızca ile belki berâber doğmuş ve fakat oldukça ayrı büyümüş bir lisân söylerler ki bunun zamânımızda Mistral gibi bir şâir-i güzîdesi yetiştirdi; Nis cihetinde söylenen lisân Fransızcadan ziyâde İspanyolcayı andırır; Saova lisânı ise kezâ farklıdır; Alp Maritim silsile-i cibâlinin Fransa ve İtalya aksâmında altı adet sarf ve nahvi farklı muhtelif lisânlar zebânzeddir. Memleketin vahdet-i siyâsiyesi, kuvvetli bir Fransız kavmiyeti, ve Paris denilen merkez-i medeniyet ve lisânlar tekemmülât-ı muhtelifle ile ayrı

kavmiyetlere masdar veya netîce olurlardı. Nitekim vahdet-i siyâsiyenin mefkûdiyeti ihtiyâcât ve iklimin ihtilâfı aynı kavmiyetin ve aynı merkez-i medeniyetin nüfûzuna tâbi olmamak keyfiyeti Latin ırkı Fransız ve İtalyan ve İspanyol ve Portekiz ve Roman دولون şubelerine ayırmış ve lisânlarını farklı etmiştir. Asıl Fransızcada bile Marsilya ve Norman ve Orsa ve sâir nice şubâtın mahâric-i hurûf ve ifâdât ve maânîce ihtilâfâtı malûmdur.

Kezâ İngiltere’de İrlanda’nın ve Gal kıt’asının sırf Seltik şubesinden ve İngilizceden müstakil lisânlarından başka İngiliz ve İskoçya şiveleri farklıdır. Almanya’da kıt’aât-ı muhtelifenin Almancaları bu kadar inkisâm eder ki terkîbât-ı esâsiye ve iştikâk-ı tedkîkâtı olsa sırf telaffuz ile birlikleri vehleten anlaşılamaz. Bir lisân söyleyenler İtalya’da Piyemon Lombardiya Ligorya Venedik Romanyol Tuskan Napoliten ve sâir şubât kâilleri birbirini zor anlayacak derecede âhenk ve asvât ve kelime farkları irâe eder.

Şu hâlde lisân dediğimiz şeyi tarîf müşkülleşir; fakat diyebiliriz ki lisândan maksad bir kavmin tekellümât-ı muhtelifesine mikyâs ve esâs olan, o kavmin en müterakkî ve merkezî kısımlarında tekellüm edilen, muâmelât-ı resmiyesine vesâtat eden, ulûm ve edebiyâtının vâsita-i beyânı bulunan lehcesidir. Bu lehceyi o kavmin her şubesinde aynı sûretle tekellüm edilir, anlaşılır, yazılır zannetmek hatâ olur, ancak medeniyetin gâyesi bu tamîm ve şümûlü istihsâldir ve yeknesak tahsîl ve terbiyenin ve mekâtib-i umûmiyenin mesâisi bu netîceyi istihsâle masrûftur.

Yazılanı anlamak cihetine gelince bunda cihât-ı ma’neviye gâlibdir. Bir kavmin her ferdi, hattâ ne kadar tahsîl görmüş ise, yine o kavmin lisânının her kelimesini bilmez, her kelimeyi bilmek bilcümle malûmât-ı beşere ittîlâ demektir ki her kula müyesser değildir; lügat kitâbları kelimâtı öğretmek içindir ve esâsen herkes lügat kitâbına muhtâcdır. Kelimeyi öğrendikten sonra manâyı anlamak dahi bir bahs-i sânidir, büyük şâirimizin dediği gibi

İdrâk-i maâlî bu küçük akla gerekmez

Zîrâ bu terâzû o kadar sıkleti çekmek

maâlîyi idrâk efkâr-ı âliye ashâbına, âsâr-ı şî’riyeden istifâhına hiss-i şî’re mâlik olanlara, hâstır; âsâr-ı ilmiyeyi ilmin mütehasısları anlar; herkesin bilmesi lâzım gelen şeyler içinde kârilerin havsala-i idrâkine göre sehlû’t-tefehüm toplu ve küçük eserler ayrıca yazılır; elifbâsını bilen her Fransız Viktor Hügo’yu veyâ Lamartin’i okur; lügat delâletiyle belki her kelimesini anlar; fakat okuduğu eserlerdeki hissiyât-ı şâirâneyi takdîr için o hissiyâta iştirâk etmiş olmağa, ibhâmâtı tefehüm için o ibhâmâtın taalluk ettiği maddeleri bilmeğe muhtâcdır; bu derece-i irfâna varmış ise kırâatından zevkyâb olur, ve illâ o kitâbı ya ele almaz, ya bitirmeden bırakır. Mübâhesât-ı hâzırada bahsi geçen makâlât-ı siyâsiye için de böyledir. Bazı âsâr-ı âliye-i ilmiye oluyor ki ancak birkaç yüz nüsha basılıyor. Çünkü kârilerinin mikdârı bundan ziyâde olamıyor. Pek bayağı eserler oluyor ki milyonlarla nüsha satılıyor. Çünkü ondan zevk alan hissiyât-ı basîta ashâbı milyonlar teşkil ediyor. Mahsûlât-ı fikriyede kıymet-i ticâriye ile kıymet-i hakîkiye ayrı şeylerdir; fakat ekseriyetin noksânî-i idrâki âsâr-ı nefise ibdâna mâni olmamalıdır. Şu mütâlaâtı lisânımıza tatbîk ederek deriz ki kavmiyet itibârıyla bilküllüye elden kaçmış olan Bulgarlar’ı, Macarlar’ı, (Finvalar’ı), ve Rusya’nın içinde Rus kavmi terkîbine karışmış gitmiş milyonları istisnâ edersek bugün lâakal altmış milyon tahmîn ettiğim Türk akvâmı içinde ilim

ve marifet husûsunda en müterakkîsi biziz; Türkler mevkian bize yaklaştıkça lisânları da bize daha yakın oluyor; bu sûretle Türkistân-ı Çînî Türkçesi bize en uzak ve Kırgız ve Uygur ve Buhârâ ve Sibiryâ Türkçeleri kezâ uzak ve Âzerbaycan ve Tatar Türkçeleri en yakındır; Kırım Türkçesi âdetâ lisânımızla birleşmek derecesine gelmiştir; muhtelif Türkçeler ayrı kalmışlarsa da henüz tekemmülât-ı ilmiye ve edebiyeleri başlamamıştır ve bizim bütün Türk kardeşlerimiz için bir merkez-i ilm ü edeb olmamız tabî bulunduğundan onların tekemmülât-ı fikriyesi bizim irşâdımızla, bizim lisânımızla olacaktır. Bu vechile Latin lisânları gibi Türk lisânları vücûda gelecek değildir; bir Türk lisânı olacak ve diğerleri onun şubelerini telaffuzât-ı mahalliyesini teşkîl edecektir. Bu anaç lisân da Osmânî Türkçesinden başkası olamaz; çünkü en ilmîsi, en edebîsi, en müterakkîsi odur. Nesirde letâfetine Kemâl'in, Ekrem'in eserleri nazımda letâfetine şuarâ-yı kadîmden sarf-ı nazarla, Abdülhak Hâmid'in, Tevfik Fikret'in, Nâcî'nin şiirleri, üslûb-ı sâdede ve gazetecilik lisânında şirinliğe Ebuzziyâ'nın, Hüseyin Câhid'in, Babanzâde'nin makâleleri şahid olan bu güzel lisânı tanzîme, tamîme çalışır isek kavmiyetimize karşı mefrûz olan hizmeti edâ edeceğiz. Şurasını da söylemeğe lüzûm görürüz ki Osmânî Türkçesi şekli-hâzırıyla akvâm-ı İslâmiyenin iki sülüsünü ihtivâ eden Türk, Arab, Acem ve Hind şubeleri arasında bir vâsıta-i ittisâldir. Bu şubeler efrâdının her biri kendisince malûm olan kelimâtın lisânımızda kesreti hasebiyle lisânımızı pek sûratle öğrenebiliyor.

Mevcûd olmasa idi, ittihâd-ı fikrî-i etrâk, ittihâd-ı ma'nevî-i İslâm nâmına yaradılması lâzım gelen böyle bir latîf vâsıta-i beyâna Allâh'ın inâyetiyle ve altı yüz yıllık emeğimizle nâil olmuşuz; lisânımızda devr-i istibdâdın mahsûlü yoktur binâenaleyh tasfiyeye tâbi olacak bir şey de yoktur. Ancak lisân bir orman gibidir; tanzîm olunmaz, adem-i intizâmı izâle edilmezse istifâdesi mahdûd kalır. Devr-i istibdâd lisânımızın tanzîmine müsâade etmedi; çünkü kuvvetli bir lisânın kuvvetli bir kavim vücûda getireceğini, kuvvetli bir kavim de esârete tahammül etmeyeceğini düşünmede hissederdî; işte bize kalan bu vazîfe-i tanzîmdir ve hemen işe başlamalıyız.

Sûret-i tanzîm hakkında biletrâf beyân-ı mütâlaa iddiâsında değiliz. Bu uzun bahis senelere ve erbâb-ı iktidârın senelerce himmetine muhtâcdır. Zâten haddinden fazla uzamış bulunan bu makâleyi daha müz'ic bir hâle getirmemek için muhtasarca bazı şeyler söylemek istenir ki belki ibtidâî bir program olur: Evvelâ lisânımızı okumak ve yazmak için bir elifbâ ve usûl-i imlâyı hâlâ bekliyoruz. Bu yapıldığı sırada elfâz-ı Arabiye ve Fârisiyenin tahrîrinde imlâ-yı aslîlerini muhâfaza belki hayırlıdır, Türkçe kelimelerde hurûf-ı hece istimâlini tevsî lüzûmu da derkârdır; tafsîlâtını erbâbı düşünür; usûl-i tenkîd de lisânımıza tamâmen girse iyi olur.

Sâniyen Osmânî Türkçesinin mükemmel bir sarf ve nahvi yazılmalıdır; bu bâbda lisânın âtîsi hakkındaki arzûmuz değil lisânın hâl-i hâzırı zabt edilmeli ve Arabî ve Fârisînin lisânımızda müstamel kavâidi dahi sarf ve nahvimize idhâl edilmelidir. Uzun ve güç olmuş diye korkmamalı, sarfımız Almancadan nahvimiz Fransızcadan daha güç olacağını zannetmeyiz; olsa da beis yok; kavim onu zamân ile kolaylaştırır; ders kitabı lisânı ıslâh için değildir, isbât içindir. İslâh üdebâya âiddir. Onların tarz-ı ifâdeleri beklenilip ahâlîce kabûl edildikten sonra lisâna dâhil olur ve ders kitâblarına da girer. Yoksa şâkirdâna öğretilecek sarf ve nahv işiteceği, okuyacağı lisânın sarf ve nahvi olmak lâzım gelir.

Sâlisen muallim-i muhterem Ekrem Bey'in açtığı çığır takîb edilerek mükemmel bir edebiyât-ı Osmâniye vücûda getirilmeli ve kavâid-i belâgatimiz sebt olunmalıdır.

Râbian Cevdet Paşa merhûmun açtığı çığırın takîbiyle Türkçe bir mantık kitâbı yazılmak lâzımdır. Mekteplerde mantık Türkçe okutulmak iktizâ eder.

Hâmisen Şemseddîn Sâmî merhûmun himmet-i münferidesiyle kolaylaşan kâmûs-ı Osmânî artık yapılabilir. Bunda lisânımızda müstamel bulunan veyahut üdebâ-yı kadîme ve hâzıramız taraflarından istimâl edilen kelimâtın cümlesi dâhil edilmesi münâsibdir. Lisân ne kadar zengin ise o kadar zengin olur.

(s.8) Sâdisen diğerk Türkçelerin lisânımızla vahdetini muhâfaza ve bunları lisânımıza takrîb için onların da tedkîki lâzımdır. İcâb eden mahallere lisâniyûnumuzdan âlimler irsâliyle tedkîkât icrâsı ve her bir şubeye mahsûs bir lehce vücûda getirilmesi mühim bir vazîfedir.

Çalışılır himmet edilirse şurada sekiz on senelik bir iş vardır, bu müddette lisânımızın şahsiyet-i medeniyesini tesîs edebiliriz ve ittihâd-ı fikrî-i etrâki temîn ederiz. Himmet bizden inâyet ve muvaffakiyet Allâh'tandır.

Matlûb olan himmet münferid kalır, bir şekl-i resmiyete istinâd etmezse maksûr, belki de fikdân-ı vesâit ile akîm olur. Bu işi idâre ve âtiyen tekâmîl ve muhâfaza için bir encümen-i dânişe muhtâcız ve bunun bir ân evvel teşkilini maârif nâzırımızın hamiyet ve fetânet-i müsellemesinden bekleriz. Lehû'l-hamd encümen-i dânişi terkîb edecek adamlarımız yok değildir. Saîd Paşa, Recâizâde Ekrem, Abdülhak Hâmid, Kemâl Paşazâde Saîd, Ebüzziyâ Tevfik, Hüseyin Câhid, Tevfik Fikret, Babanzâde Naîm, Şuayb, Mahmûd Es'ad, Süleymân Nazîf, Mustafâ Âsım, Hüseyin Rahmî, Câvîd, Osmân Senâî, Hâlid Ziyâ ve sâire ve sâire gibi nice esâmîyi erbâb-ı kalemi içinde sayabilen bir kavim ne encümen-i dânişin terkîbinde müşkülât görür, ne de lisânının te'mîn-i hayâtından dolayı şübhe ve tereddüde uğrar.

MAKÂLE-İ MAHSÛSA
TASFİYE-İ LISÂNA DÂİR

Bir fırtına gibi idi. Geldi geçti. Fakat acabâ hiçbir tesîr bırakmadı mı! Burasını zamân gösterecek. Çünkü meydânda hiçbir şey görülmediği zamânlarda derinlere atılmış bir tohum bir müddet sonra inkişâf ederek hiç beklenmeyen bir netîce tevlid edebilir.

Tasfiye-i lisân münâkaşâtı bizim tabîatımızı bir kerre daha gösterecek yeni bir vesîka teşkîl etti. Birdenbire heveslendik, alevlendik, bir çok söyledik, birbirimizin ne dediğini anlamadık. Nihâyet bıktık, bıraktık ve kendimizle berâber herkeste de bir bıkkınlık husûle getirdik.

Hâlbuki yazık değil mi; hayât-ı ictimâîye ve siyâsiyemiz için ne ehemmiyetli, ne esâslı bir mes'ele idi! Bütün şu makâlât ve mübâhesâtın akîm kalması ekseriyâ olduğu gibi, mes'elenin yanlış olarak vaz' edilmiş olmasından neş'et ediyordu.

(s.3) Bir kerre fikrimizce tasfiye-i lisânı gazetelerin yâhûd mecmûaların teşvîk-âmiz yazılarında beklemek hatâdır. "Lisânı tasfiye edelim!" demekle bir lisân değişmez. Lisânlar âdetâ cânlı bir uzviyete benzerler. Onları değiştiren muhît, zamân, fikir gibi müessirâttir. Lisânı değiştirmek isteyenler nasıl değiştirmek istiyorlarsa o yolda yazı yazmalıdırlar. Bir lisân nasihat ede ede değil yaza yaza değiştirilebilir. Fakat bu yazı tasfiye veyâ tadîl-i lisâna dâir olursa fâide vermez. Asıl fâide verecek olan yazı numûne teşkîl edecek olanlardır.

Şu hakîkatin en iyi misâli edebiyâtımızda görülüyor. 1312 senelerine doğru bir teceddüd-i edebî nümâyân olduğu zamân edebiyât irticâiyîyûnu bunu bir hareket-i inhitât sûretinde telakkî etmişler, ortaya dekadan gürültüsünü atmışlar; yeni üslûb-ı edebîyi tezyîf için her vâsitaya mürâcaat etmişlerdi. Bütün bu ağızlar yazıla yazıla hükümden düşürüldü. Şimdi teessüs eden lisân-ı edebî işte 1312 hareket-i edebiyesinin mahsûlüdür. O hareket-i edebiyeyi teşkîl eden âsâr meydânda olmayıp da

ortada yalnız nazariyât-ı edebiyeden bâhis makâleler temennîler, nasihatler bulunsa idi üslûb-ı ifâde kâbil değil değişmezdi.

İşte bunun içindir ki tasfiye-i lisâna dâir makâle yazmaktan ise o makâlede anlaşılacak fikir ve nazariye dâiresinde yazı yazmak daha fâideli olacağına şiddetle kâniim. Tasfiye-i lisân mübâhasesi devâm ettiği müddetçe buna dâir düşündüklerimi söylemedim. Çünkü mevcûd olan teşettüt-i efkârı bir kat daha arttırmakta lüzûm yoktu.

Bilakis beyhûde yere vakit gâib edilmemesini temîn için mümkün olduğu kadar bahsi mahdûd bir dâire içinde bırakmak iyi idi. Fakat şimdi o gürültü geçip gittikten sonra bahsin bu gürültülere tahammülü olmadığını göstermek ihtimâl ki ileride onların tekerrürüne meydân vermemeğe sebep olabileceği mütâlaası düşündüklerimi söylemeğe beni sevk ediyor.

Lisânımızı tasfiye ne demektir? Bir kerre Türkçeye girmiş olan Türkçenin gayri kelimeleri atarak yerine sırf Türkçelerini getirmek ise bu bahsi ebediyen kapayalım ve açıldığı zamân bir hande-i istihfâf ile başımızı çevirelim. Bugün Arabî, Fârisî kelimeler olmaksızın biz, mütemeddin Osmânlı hey'et-i ictimâiyesi ifâde-i merâm edemez.

Bir lisânda sâir lisânlardan alınmış kelimelerin mevcûd bulunması onun hüviyetini, maneviyetini hiçbir sûretle ihlâl etmez. Misâl getirmeğe hâcet yok. Çünkü misâller herkesin malûmudur. Yalnız biz lisânımıza başka lisânlardan kelime aldığımız sırada kâideler de almışız. Ve bunda şübhesiz ki pek fenâ etmişiz. Fakat şimdi bir emr-i vâki karşısında bulunuyoruz. Lisânımızdan farazâ Arabî cem'leri, Fârisî terkîbleri çıkaracak olursak kendimizi zorla dar bir yere hapsedmiş oluruz. Mamâfih esâsen Türkçenin olmayan bu kâideleri bir lüzûm-ı mübrim olmadan da kullandığımız inkâr edilemez. Farazâ yukarıki fıkrada “ifâde-i merâm edemez” ne iyi bilâ-ihityâr kalemden çıktı.

Bunun yerine “merâmını ifâde edemez” demiş olsa idim manâ, hattâ merâmını anlatamaz demek daha müreccah idi. Fakat sevk-ı itiyâdla kalem ifâde-i merâm edemez dedi. Hattâ “sevk-ı itiyâd” tabîri de yine bir fenâ itiyâddır? İtiyâd sevkıyla demek daha iyi değil miydi?

İşte gazete üslûbunda, muharrerât-ı âdiyede yapacağımız tasfiye bunlardan ibâret olmalıdır. Buna tasfiye demekten ziyâde sâdeleştirmek denilmelidir. Lisânımızı hiçbir lüzûm-ı hakîkisi olmayan, âhenk ve güzellik itibârıyla hiçbir fâide temîn etmeyen yabancılıklardan kurtarırsak maksadımızın büyük bir kısmını istihsâl etmiş sayılırız. Türkçesi olan kelimelerin diğer lisânlardaki mukâbilini kullanmak birdenbire pek bilüzûm görünür. Fakat bazı kerre diğer lisânlardan aldığımız mukâbillere yine o kadar alışmışızdır ki yerine Türkçesini kullanmak tekellûf ve tasannu derecesine varır. İşte bundan da kat'iyen ictinâb etmeliyiz. Birtakım Arabca ve Acemce kelimeler vardır ki avâm-ı halkın lisân-ı muhâveresine bile karışmıştır. Bunları biz lisânımızdan çıkarmağa çalışsak bile onu lisâna sokan, avâma kabûl ettiren ihtiyâc bizim tekellûf ve tasannumuzu çiğneyip geçecektir.

Tekellûf ve tasannu, işte lisânımızı sâdeleştirmek isterken ictinâb edeceğimiz iki tehlike, bu tehlikeye düşmeksizin elimizden geldiği kadar lisânımızı sâdeleştirelim. O sûretle yazalım ki mümkün olduğu kadar çok halk onu anlasın.

Fakat hiçbir zamân zannetmeyelim ki yazılan bir şeyin anlaşılması mutlakâ onların Türkçe kelimelerle ifâde edilmesine mütevakıftır. MEHMET Emîn Beğ'in Türkçe kelimelerle yazılmış bazı felsefî şiirleri vardır ki hırâset görmemiş bir fikir kâbil değil onu ihâta ve idrâk edemez. Bir şeyi anlamak onu anlayabilecek kâbiliyette bulunmağa mütevakıftır. Fakat herkesin anlayabileceği en âdî husûsâtı birtakım Arabî Fârisî kelime ve terkîblerle ifâde etmeğe kalkarsak işte o zamân hatâ etmiş oluruz. “Tramvay Köprübaşı'ndan kalktı” deyip de Anadolu'nun okuyup yazmak bilmeyen fakat tramvayı bilen köylüsüne bile ifâde-i merâm etmek imkânı varken “Tramvay tahrîk-i dâire etti” deyip de hiçbir şey anlatmamak şâyân-ı tecvîz görülmemelidir.

Yazı yazmaktan maksad ve onu anlatmak hissini teblîğ ve ifâde etmektir. Bunu ne kadar çok kişiye anlatabilirsek maksadımıza o kadar yaklaşmış oluruz. O hâlde lüzûmsuz tekellûf ve tasannulara düşmekte hatâ vardır? Yazıda güzellik, san'at-ı mutlakâ Arabî ve Fârisî kelime ve terkîblerin âheng-i lafzisinde değildir. Asıl san'at rûha nüfûz edebilen manâdadır, o hâlde rûhumuza nüfûz edecek kelimelerin de rûhumuza girecek yolu bilmeleri iktizâ eder.

Hüseyin Câhid, n.193, s.2-3

LİSÂNİMİZİN TASFİYESİ HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ

Rahmetli Muallim Nâcî:

Yegâne sevgilimizdir lisân-ı Osmânî

Lisân muhabbeti her kavm için cibillîdir

dememiş miydi. İşte bu fitrî olan muhabbetin sevkıyla Osmânîlilerde cerîdelerimizden hangisi daha sâde, daha açık ise ona rağbet ediyor, onu daha ziyâde okuyor. Öyle ya okumak anlamak için değil mi? Öyle ise şu inkılâbda devletçe hâzır yapılmakta olan tensîkât ve tenkîhât sırasında milletçe de lisânımızın tasfiye ve ıslâhına kalkışılması ayn-ı isâbettir! Çünkü öteden beri imlâ bozuk, yeknesak değil herkes kaleminin ucuna ne gelirse onu yazıyor. Kelimelerin yüzde doksanını Arabî ve Fârisî teşkîl ediyor. Bu karışıklık acabâ ne vakte kadar daha böyle sürüp gidecek? Çocuklarımızı nasıl okutup yazdıracağız? Çocuklarımızı kucaklarında büyütecek, terbiye edecek anaları ne zamân irfânımızın seviyesine çıkaracağız? Kadınlarda da ilmin dince mukaddes bir farîza olduğunu, “فاعلم” hitâb-ı izzetinde her müslim ve müslimenin dâhil olduğunu ne vakit takdîr edeceğiz? Doğrusu artık durmanın sırası değil. Ne yapılacak ise bir ân evvel yapılmalı; herkes okuyup yazmalıdır. Başka selâmet yok!

Vâkıâ lisânın tasfiyesi pek büyük teşebbüslerdendir. (s.5) Hattâ hayırlısıyla vücûda getirdiğimiz inkılâb-ı kebîrden de büyüktür, güçtür. Bunun için bir encümen-i dâniş ister. Bunu herkes takdîr eder. Fakat meşrûtiyetin feyziyle her Osmânînin hakkı teslîm edilmekte olmasından bilistifâde ben de herkes gibi hayât ve memâtımıza bağlı olan şu en mühim mesele hakkında birkaç söz söylemek isterim. Lâkin söyleyip söyleyip de neticede hiçbir şey söylememiş olmamak için sadedin hâricine çıkıp da birtakım kuru şikâyetlerle sahîfeler dolduracak değilim. Zîrâ İngiliz, Fransız lisânlarına bakılınca ben lisânımızı şikâyet olunacak kadar güç görmüyorum. Lisânımız hadd-i zâtında pek muntazam, pek kolay, ammâ biz intizâmdan çıkarıyoruz, kendimiz güçleştiriyoruz. Kitâbet, resmîyete girince bilmem nedendir; hâlâ usûl-i tenkîta riâyet edilmiyor. Cümleler zincîr gibi uzanıp gidiyor. Bu zincîri yukarıya doğru çekip de bir manâ çıkarmak yerin altından defîne çıkarmakla berâberdir. Kitâbet-i resmîye kaydı programlardan kalkmadıkça, cerîdelerimizin bazı yerleri avâma, bazı yerleri havâsa mahsûs lisân ile yazıldıkça lisânın tasfiye ve ıslâhı mümkün değildir. Her ne ise ben haddimi tecâvüz etmeyerek hâl-i hâzırı muhâfaza etmekle berâber fikrimce savâb gördüğüm bazı ıslâhâtta bahsedeceğim. Belki muteber gazetenizde bir yer bulur;

Efendim! Mâdemki asıl Türkçemiz vardır. Bunca asırların terakkîlerinden mahrûmdur; mâdemki lisânımız bugünkü genişliğiyle bile her mevzûda her manâyı ifâdeye elvermediği bir ecnebî lisânına âşinâ olan bütün maârif erbâbının müsellemidir; o hâlde lisânımızı Arabîden, Fârisîden, hattâ ecnebîden bütün bütün nasıl tecrîd edebiliriz? Zannetmem ki bir kimse bu fikirde bulunsun. Hem lisânımızda bunlardan yüzlerce, binlerce kelimeler, terkîbler vardır ki biz bunlara bayağı Türkçe kadar alışmışız. Bunları avâm da anlar. Bir kere evlerimiz âilelerimiz içinde dönen sözlere bakalım! Nâdîde, dilber, dûrbîn, hezâr-fen, yek-pâre, hâzır-cevâb, hevâ-dâr, tebdîl-i havâ, âb-ı hayât, insâniyet, hîle-kâr, kütüb-hâne, ümm-i dünyâ, ez-kazâ, nâ-mahrem, kelâm-ı kadîm, meh-tâb, bed-duâ, reng-âmîz, babayâne, sâhibü'l-hayrât, lâ-ilâc, hâtır-şinâs, vatandaş, elhamdülillâh, subhânallâh, âmennâ, inşâallâh, mâşâallâh... gibi birçok şeyleri hangi kadın vardır ki anlamamış olsun? Acabâ bunlardan istiğnâ mümkün olabilecek midir? Ben sanıyorum ki farz-ı muhâl olarak bir tecrîd yapılacak olsa fenne, edebe gitmeye ne hâcet, adımızı bile yazamayacağız çünkü Tosun, Dursun, Arslan, Timur, Taş gibi birkaç müstesnâdan başka, adlarımızın, sanlarımızın hepsi de Arabî, Fârisîdir.

İçlerinde her nevi kelime ve terkîbler vardır. Bunlardan birer misâl getirecek olursak bütün kavâidimizi ihtivâ edecek bir kitâb vücûda gelir. İşte mâdemki lisânımız Arabî ve Fârisîye muhtâcdır, müftekindir; tasfiye için yapılacak bir şey varsa o da bir mükemmel tensîkât ve tenkîhâtta ibârettir.

Tensîkât sırasında ibtidâ:

(1)- Hurûf-ı imlâyı ikmâl etmeli, işâretli vâvların, kâfların istimâllerini tamîm edip şöylece yazıvermeliyiz: أو ev, چول چول, چول چöl, طوز tuz, طوز toz, قورو kuru, قورو kuru, اولو ulu, اولو ölü, اوزوم üzüm, قویو kuyu, قویو koyu, یکی yeni, کمی gemi, کیشی kişi, اکه eğe gibi böyle yazmalıyız ki bir harfe birkaç ses birden verilmiş olmasın. Herkes kelimeyi doğruca okuyabilsin. Keşke fetha-i haffife için de ayrıca bir harf veya bir alâmet icâd olunsun. Canım! Fransızcada aksan yok mu? Hattâ apostrof, tirema, sedil, tiredünyon denilen müteaddid işâretler kullanılmıyor mu? Her sâit için ayrıca bir harf nereden bulacağız? Acabâ İngiliz, Fransız lisânlarında her ses için başlıca bir harf mi vardır? İngilizcede

diftong denilen hurûf-ı savtiye terkîbleri de olduğu hâlde yine bir sâitin birkaç sadâsı vardır. (ق) harfinin dört, ئه, آ, ا harflerinin altışar او harfinin yedi sesi vardır. Meselâ Landın, lankaşır, ser derler; London لوندون, lankaşayır لانقاشايير, sir سير yazarlar. İngilizcenin imlâsı bizimkinden kat kat zordur. Öyle iken hiç de terakkilerine mâni olmamış, İngilizler her milleti gölgede bırakmıştır.

(2)- İmlâyı bir kere devlet ve milletimizin merkez-i ictimâî, lisânımızın mi'yâr-ı fesâhati olan İstanbul şîvesi üzerine yazmalı; bir kelimeyi başka türlü söyleyip başka türlü yazmamalıyız. Demir ديمير, pamuk پاموق, kapı قاپى, ada آدا, Adana آدانا, dokuz دوقوز, doksan دوقسان deyip de timür تيمور, bambuk بامبوق, kapu قپو, ata آطه, Atana آطنه, tokuz طقوز, toksan طوقسان yazmak kerâmete muhtâcdır. Biz bunları levh-i mahfûzdan almışçasına basmakalıp yazmaya ne mecbûriyetimiz vardır?

(3)- Hecelere hareke-i resmîyeye bedel hareke-i harfiye koymalıyız:

bir بىر, dört دورت, bulut بولوت, tüfek توفك, kılıç قىليچ, boyun بويون, ağız آغيز, buğday بوغداى, Edirne اديرنه, İzmid ايزميد, Edremid ادره ميد, gümrük كومروك, Bulgar بولغار, Bükreş بوكرش, Beşiktaş بشيكتاش, Üsküdar اوسكودار, ordu اوردى gibi.

gibi üç heceli kelimeler, serçe, şimşek, zengin vezinlerinde iki heceli kelimeler gibi yazılır da hiç gazete غزه ته, Hereke هره كه, kelebek كله بك, Venedik ونه ديك diye okunabilir mi?

Lisânımızda harekesiz harf ile ibtidâ mümkün olmadığı için ecnebîden aldığımız kelimelerin ibtidâlarına getirilen hemze elifleri âhenge göre gâh kesr ile, gâh zamm ile harekelediğimiz hâlde her iki takdîrde de bir türlü yazıyoruz:

İskele اسکله, iskemle اسکمله, uskumru اسقومرو, Üsküdar اسکدار gibi.

Üç evvelkiler haydi âhenge göre okunsun diyelim; fakat Üsküdar'a ne bahâne bulalım? Hiç olmazsa اسکودار diye yazılmak lâzım gelmez mi?

Arabî ve Fârisînin güçlüğü elvermiyormuş gibi bir de ecnebîden aldıklarımızı da sâitsiz yazıp duruyoruz:

Paris پارس, şimendöfer شمندوفر, konsolos قونسولوس, komodور قومودور, libre لبره, telefon تلفون, ceneral جنرال gibi.

Halbuki bunlar filasl sâitli değil midir? Lisânımızın usûl-i imlâsına göre de sâit ile:

پاریس, قونسولوص, قومودور, لیبره, تله فون, لیبیره yazılmak iktizâ etmez mi?

Ecnebî lisânlarında iki sâmit harf yan yana gelince birinci harfin hafif harekesi için sâit yazılmaz ve bu harf heceden sayılmaz: gram غرم, plan پلان, program پروگرام gibi lâkin bu gibi dakîk, rakîk şeyleri lisâna vâkıf olmayanlar ne diye bilecek? Acabâ bu gibi kelimeleri evvelâ nakledenler lisânımızda harekesiz harf ile ibtidâ mümkün olmadığını neden nazar-ı mülâhazaya alıp da gıram, غیرام, pılan پیلان, purogram پروگرام, kulüb قولوب, Firansız فیرانسیز, İngiliz اینگیلیز, telğıraf تلغیراف, kongure قونغوره sûretlerinde lisânımıza geçirmemişler?

Ecnebî lisânlarından aldığımız lafızların imlâmıza, şîvemize uymayanlarını oldukları gibi böyle harf-be-harf lisânımıza geçirirsek ne yazdığımızı okuyabiliriz; ne de o türlü telaffuzlara dilimiz döner: ekspres اکسپرس, ekspozisyon اکسپوزیسیون gibi. Bunları da dilimizin döndüğü vechile ekispires, اکیسپریس, ekispozisyon اکیسپوزیسیون diye yazmalıdır. Hoş sürat katarı, sergi durur iken bunlara da hiç

hâcet yok a? Biz daha kendi malımız hükmünde olan Arabî, Fârisî kelimeleri doğru telaffuz edemiyoruz. Nitekim ilm علم, şükr شكر, nutk نطق gibi kendilerinde iki sâkin cem olan kelimeleri ilim, şükür شوكور, nutuk نوطوق diye telaffuz ediyoruz. Meğer ki lisânımızda mahdûd olan borç بوج, kulپ قولب, genç كنج gibi kendilerinde ل, ر harflerinden biri bulunan kelimeler cinsinden ola:

şark, garb, kalb, celb, bend, fend gibi.

Kapudan قپودان, madmuazel مادموازل, abone آبونه, numero نومرو, metalik متالك, fenâr فنار, komisyon قوميسيون, Gekbuze ككبوزه kelimelerini hangimiz yazıldığı gibi söyleriz? Bunları söylediğimiz gibi kaptan قاپدان, madmazel مادمازل, abona آبونا, numara نومارا, metelik متة ليك, fener فنر, komisyon قوميسيون, Gebze كبزه yazsak kıyâmet mi kopar?

İngilizler bizden aldıkları dîvân, köşk, yeniçeri, halife kelimelerimizi dayven دايون, kiyuşk كى كىوشك, cenisiri جنيسيرى, kalif كاليف gibi ne anlaşılabilir kıyâfete sokmuşlardır! Nâm-ı ulvîsi şöhretgîr-i âlem olan peygamberimiz efendimizin ism-i mübâreklerini bile tahrîf edip Mahomet ماهومت diye yazıp duruyorlar! Bu bize ibret değil midir?

Hele İngiltere انگلتره, Avusturya اوستريا kelimelerinin imlâsı hiç tevil kabûl edecek şeylerden değildir. Bunları da اینگیلتره, اوستوريا diye yazıp imlâyâ getirmelidir. Anglez انگلز kelimesi lisânımıza İngiliz sûretinde geçtiği hâlde bundan hiç de farkı olmayan Fransez فرانسز kelimesi Fransız sûretinde geçmiş! Biz bunu aslı üzere Fransız diye okumuyoruz ki böyle yazalım; âhirindeki -sız (سز)ı neden sâitsiz yazıp edât-ı selb imiş gibi gösterelim?

Lisânımızda yazılmayan bir hareke varsa o da hafif fethadır: ben بن, fen فن, bebek بيك, peder پدر gibi bu asl-ı imlâ lisânımızın eczâ-yı terkîbi olan üç lisâna şâmindir. Bazılarımız bilerek, bilmeyerek lisânımızda mahfûz olan şu usûlün hâricine çıkıp da ev و, evet وت, gören ن, Erdek كورده, Erdek كورده, dapu داپو gibi birtakım ucûbeler meydâna getiriyorlar! Pek âlâ, bunu neden her kelimeye teşmîl etmiyorlar? Niçin ben بن, bebek بك, şeker شكه (s.6), güneş گونش, tenbel تة نبل, zengin زه نكين, çiçek چيچه ك, diyelim; acabâ Arabî ve Fârisi olanları da böyle parça parça edebilecek miyiz? Acabâ fen ن, âdem فه ن, selâm سه لام, cesûr جه سور, edîb ئە ديب, cennet جه ننه ت, mektûb مه كتوب, peder په ده ر yazabilecek miyiz? Zannederim ki hayır! Öyle ise lisânımızın eczâ-yı terkîbi olan kelimelerin irtibâtını böyle fekkedeğimize takviyesine çalışmalı değil miyiz? Bir teceddüd göstermiş olmak için herkes “تعرف خالف” girîvesine saparak imlâyı tahrîfe kalkışırsa lisân işte böyle hercümerc olur.

Bu tahrîf husûsunda pek ileri gidiyoruz; hattâ kâideye bile tecâvüz ediyoruz. Meselâ hâl sîgasında mâdde-i asliyenin âhiri sâkin ise kesr ile tahrîk edilir: yazıyor يازيور, geliyor كليور, oluyor اوليور, görünüyor گورونيور gibi iştikâkın muhâfazası lüzûmuna mebnî bu kâideyi nazar-ı itibâra almak zarûrîdir. Çünkü meselâ uymak اويماق, sürmek سورمك, taşmak طاشماق kelimelerinin hâl sîgalarını kâideye göre uyuyor اوييور, sürüyor سوريور, taşıyor طاشيور yazmayıp da uyuyor اوييور, sürüyor طاشيماق, taşıyor طاشيور yazacak olursak bunlarla uyumak اويوماق, sürümek سورومك, taşımak طاشيماق fiillerinden müştak olan uyuyor اوييور, sürüyor سوريور, taşıyor طاشيور kelimeleri beyninde iltibâs vâki olur. Kelimeler birbirine karışır. Nitekim öyle oluyor!

Madde-i asliyenin âhiri harekeli olunca da o harekenin muktezâsı olan harfîn isbâtı lâzım gelir. Yaramak (يارامق)tan yarıyor (يارايور) gibi. Burada da imlânın telaffuza mugâyeretini kâide iktizâ ediyor. Eğer telaffuza uydurup da yarıyor يارايور yazsak yarmaktan zannolunur. İşte kurmaq - قورمق - kurmak قورومق, dilmek - ديلمك - dilemek مك - ديله مك, yıkmak - بيقمق - yıkamak بيقامق, bilmek - بيلمك - bilemek بيله مك gibi birçok kelimelerin hâllerinde müşâkele hâsıl olur.

Bu cihetle imlâca sâlim bir tarîk ittihâz edilmelidir. Meselâ harekesi hafif olan masdarların müştakâtı hafif hareke ile, harekesi sakîl olan masdarların müştakâtı sakîl hareke ile yazılmak bir kâide-i sâlime hükmünde tutulmalı. Artık her yüzden efkârımızın mürebbîsi olan matbûâtımızda telaffuzun, kavâidin, şîvenin îcâbâtına muhâlif hatâlar, müsâmahalar kabûle yer bulmamalıdır: olmayan اولميان, işitilmemiş ايشيدلمامش, eyliyordu ايليوردى, ediyoruz ايدييوروز, söylemiş سويلمش; vermesin vermسين, güldüren گولديره ن, düşürür دوشورير, görülür گوريلور, gelir گلور, bulunmadığı بولنلمديغى gibi. Bir de ef'âlin tasrîfinde mâdemki gâib sîgası asıldır; bunun âhirindeki ye'yi mütakellim ve muhâtabda da isbât ederek yazdı يازدى, yazdım يازديم, yazdın يازديك... sûretinde yazmalıyız. Hattâ bu usûlü mâzîden müştak i'lâna sîga-i sılaya da teşmîl ederek yazdığı يازديغى, yazdıkları يازديقلىرى, yazdığım يازديغيم, yazdığın يازديغيك... tarzında yazıp ye'yi isbât etmeliyiz. Ammâ denilecek ki gördüm گورديم, gördün گوردن gibi ye'leri vâv gibi olanlar nasıl yazılacak? Evet, gördü گوردى kelimesi nasıl yazılırsa işte öyle! Bunun için artık olduğundan gibi, kâidenin hilâfında yazılışlar yolsuzdur. Zîrâ mâzî müfred-i gâibi daha vâv ile yazmadık. Her sîgaya da isnâda delâlet eden (اى) mâddesini ilhâk etmelidir:

yazarım يازاريم, yazıyorum يازيوريم, yazacağım يازاجق ايم, yazmalıyım يازملى ايم, yazayım يازاييم, zenginim زينكين ايم gibi. Bunlar kalın lafız için yazarım يازاريم, yazıyorum يازيوريم, yazacağım يازاجغيم sûretlerinde yazılabilirse de diğerlerinin Acemâne bir şîve ile yazmalıyım يازملى يم, zenginim زينكينم tarzında yazılıp yazılamayacağı husûsunda söz söylemek hakkında kendimi nez' ederim.

Ve bir de mürekkebe kelimeleri ayırmalı. Çünkü içlerinde okunmayacak derecelerde karışık olanları da vardır. Akşehir آق شهر, Eskişehir اسكى شهر, Yenişehir يىكى شهر, Çürüksu چوروك صو, arkadaş چوروك صو, arkadaş طاش كوپرو, Taşköprü آرقاداش, Topkapı طوپ كاپى, Güzelhisar گوزل حصار, bağçeân وان باغچه وان, sâyebân سايه بان, hânedân خانه دان gibi. Banknot بانق نوط gibi zâten ayrı ayrı yazılması lâzım gelen ecnebi kelimelerini de karıştırıp (بانقنوط) gibi okunmaz bir halîta teşîl ediyoruz!

Arabî ve Fârisînin imlâsına gelince bunlardan birçoğu Türkçemizin usûl-i imlâsına büsbütün uygundur.

Emînim ki heceyi yeni sökmüş bir efendi harekeleri Türkçemize uygun olan ne kadar kelime varsa kaç heceli olur ise olsun pek güzel okur, yazar. Bunu tecrübe ile söylüyorum. Siz de işte şu kelimeleri okuyup bir tecrübe yapabilirsiniz. Umarım ki nedâmet etmezsiniz: deryâ دريا, kalem قلم, cesûr جسور, sahîfe صحيفه, hamûle حمولة, zînet زينت, sûret صورت, nâmzed نامزد, tekâmîl تکميل, tekrâr تکرار, siyâh سياح, saâdet سعادت, perişân پريشان, fazîlet فضيلت, yekpâre يکپاره, besmele بسملة, memleket مملکت, kahramân قهرمان, san'atkâr صنعتکار, şehbender شهبندر, berhurdâr برخوردار, pâk-dâmen پاکدامن, enmûzec انموزج, ahlâk اخلاق, mahbes محبس, matbaa مطبعة.

Fakat hareke muhâlif olunca en sâde bir kelimeyi de okuyamaz. Hizmet خدمت, ticâret تجارت, marifet معرفت, meclis مجلس, şükrân شکران, tebaa تبعه gibi. Bunlar meleke sâyesinde basmakalıp da

belletilemez; çünkü bu yazılışlarda olduğu hâlde hareketleri ihtilâf edenler de vardır: şöhret شهرت, tahâret طهارت, memleket مملكة, mekrûmet مكرمت, mahbes محبس, şa'bân شعبان, ramazân رمضان, karye قرية gibi.

İşte lisânımızın ıslâh olunacak ciheti asıl burasıdır. Yoksa diğer husûslarda ıslâh olunmayacak bir şey yoktur.

Bunun için de zannedirim ki yegâne bir çâre varsa o da işte böyle bir tek hareke atıvermektir.

Kâmil كامل, kâmile كاملة, isbât اثبات, teşekkür تشكر, imtihân امتحان, inkılâb انقلاب, mükâleme مکالمه, tenâsüb تناسب, terakkî ترقى, istirahat استراحة, istiğfâr استغفار gibiler harekeden bile müstağnîdir. Çünkü bunlar mahdûd ve mazbûttur. Aynı cinsten birkaç kelime yazdırıp okutmakla meleke husûlü pek kâbidir. Bunların müştakâtı da pek kolaylıkla belletilebilir. Şu kadar var ki ism-i fâiller, bir kesre ile fark edilmelidir.

Müsellim مسلم, muallim معلم, müsâfir مسافر, mümeyyiz مميز, müteşekkîr متشكر, münkalib منقلب, mütenâsib متناسب gibi.

Ammâ lisânımızda da birçok kelimeler vardır ki bunları böyle zabturabt altına almak mümkün değildir. Elimizdeki lûgat kitâbları yukarıdan aşağı bir süzülse lüzûmsuz ne kadar çok şeyler görülür: meselâ dimne دمنه, derece درجه, harhişe خرخشة, harmühre خرمهره, işkenc اشكنج, üştülüm اشتلم, دردور, pâymüzd پای مزد gibi birçok vahşî ve asılları hasîs kelime ve terkîblerin acabâ ne lüzûmu vardır? Bârî bizde karşılıkları olmasa! Lisânımızın imlâsına, selîkasına uymayan bunlar gibi pek çok kelimeleri kadro hâricine çıkarmalıdır.

Lisânımıza öyle kelimeler seçmeliyiz ki hem bizde karşılıkları olmasın; hem de imlâmıza, selîkamıza uysun.

(Eleğimsağma) gibi bazı lûgatlerimiz de vardır ki ne imlâya gelir! ne de âlimâne bir vaz'dır. Bunun yerine kavs-i kuzah gibi yukarıki ucûbelerden hiç de farkı olmayan bir terkîb yerine Fârisîden (tîrâje) gibi imlâya ve selîkaya uyar bir kelime kullanmaya lüzûm vardır, demek ki lûgat kitâblarımız hem fazla ve hem noxsândır.

Ecnebî kelimelere gelince mukâbilleri olanları niçin kullanmalı? Meselâ resmî elbise, iktisâd, tiyatro oyuncusu, şirket hissesi, hisse senedi, yol tezkiresi, hâl-i hâzır, rasad dürbini, ziyâret kâğıdı var iken üniforma, ekonomi, aktör, aksiyon, fondo, pasaport, statüko, teleskob, kartdövizit gibi dilimizin dönmediği kelimelerin istimâllerine ne hâcet vardır? Bunları da hemen geldikleri yere göndermelidir.

Âh içimizden bir müctehid çıksa da birçok zamânlardan beri balta girmemiş orman hâlini bulmuş olan lisânımıza bir güzel tırpan atsa! Lisânımızı türlü türlü güzel ve sevimli çiçeklerle süslenmiş, bezenmiş bir bahçe hâline getirmek için ötesinde berisinde bitip de büyüyen, sonra sonra her tarafını bürüyen yabânî otlar mesâbesindeki zevâid ve haşviyâtı söküp çıkarsa da bunların aralarında kaybolmuş o güzelim çiçek kelimelerimiz meydâna çıksa!

Matbûatımızda usûl-i tenkîta riâyet olunalı lisânımız hayli sâdeleşti. Fakat daha avâmın da anlayabileceği bir lisân-ı umûmî olmak istidâdını bulmadı. Bunun çâresi elde iken teşebbüs-i şahsî tavsiyesinden hâlî kalmayan gazetelerimiz el birliğiyle niçin daha sâde yazmıyorlar? Neden terkîbleri mümkün merteye azaltmıyorlar. Meselâ asr-ı terakkî, tahsîl-i maârif, muhabbet-i vataniye, me'mûrîn-i

ecnebiye, mekteb-i sultânî diyeceğimize terakkî asrı, maârifin tahsili, vatan muhabbeti, ecnebî memûrları, sultâniye mektebi deseler, daha doğrusu desek olmaz mı?

Mevki-i fûrûhta çıkarmak, icrâ-yı müzâkere, akd-i ictimâ, taht-ı tevkîfe almak, kesb-i tevessü etmek gibi terkîblerin cüz'-i evveleri bütün bütüne zâid değil midir? Bunların yerine satılığa çıkarmak, müzâkere etmek, ictimâ etmek veyâ toplanmak, tevkîf etmek, tevessü etmek denilse tamâm olmaz mı?

Hele iki bâb dükkân, iki kabza seyf, üç re's esb, on kûsûr kuruş denileceğine sâdece iki dükkân, iki kılıç, üç at, on bu kadar kuruş desek şîvemize mi uymaz?

İnsân, çocuğuna bazı ufak tefek şeyleri bile okutamıyor. Lügatten, terkîbden geçilmiyor. Edevâtımız bile Arabîye, Fârisîye münkalib olmuş, -ki (ك) yerine kâin, vâkı; için yerine zımnında, husûsunda, bâbında; göre yerine nazaran; gibi yerine misillü, mümâsil; -den ziyâde yerine mütecâviz; -den beri yerine itibâren, pek yerine gâyet, begâyet; -e doğru yerine müteveccihen, sonra yerine badehu; (s.7) -den başka yerine -den mâadâ, -den gayrı; ile yerine vâsıtasıyla, marifetiyle; hep, bütün diyeceği yerde bilcümle, bilumûm, kâmilen, tamâmen, bilküllüye vesâire vesâire.

Elimizden gelse bütün kelimeleri birbirine ilsâk edeceğiz. Meselâ bazı, ekseri kelimeleri (hayli) gibi lisânımıza yâ-i tenkîr ile geçmiş iken (Ba'z-ı gazeteler!), (Ekser-i kimseler!) tarzında izâfetle kullanılıyor. Tadrîs yerine emr-i tadrîs; tasarrufunda diyeceğimize uhde-i tasarrufunda; memnûniyet bahş etmiş yerinde memnûniyet-bahş olmuş diye terkîbler îcâd ediyoruz.

Erkân-ı harb, sûret-i zâhir, fezâil-i ahlâk demek var iken erkân-ı harbiye, sûret-i zâhire, fezâil-i ahlâkiye yazıp mutâbakata riâyet mecbûriyetinde bulunuyoruz.

Fakat eğer lisânımız hakkıyla bunlardan tasfîye ve ıslâh olunacak olursa tahsîl etmekte olduğumuz ecnebî lisânlarından daha kolay tahsîl olunur. İngilizceyi bir tarafa bırakalım; Fransız lisânı acabâ bizimkinden kolay mıdır? Fransız lisânında imlâları ayrı, telaffuzları bir demek olan (homonim) unvânı altında birçok kelimeler mi yoktur. Yoksa sinonim üzerine müteaddid lûgat kitâbları mı vücûda getirilmemiştir? Fransız lisânında her kelime için muteber olan tezkîr ve te'nîs bizimkine mi benzer? Fransız lisânında mutâbakat yok mudur? Gayr-ı kıyâsî fiilleri bir çocuk ezberleyinceye kadar lisânımızda cârî olan kavâid-i Fârisînin altından girer, üstünden çıkar.

Sözümü kesmeden şunu da ihtâr edeyim ki çocuklar için yapılacak kitâblarda kelimeleri hem onların bildiklerinden, hem imlâyâ gelir şeylerden seçmelidir. Kelimelerin çok heceli olmalarında bir beis yoktur.

Arabî terkîbler harf-i ta'rîf ile zâten bir kelime gibi bağlanmış ve çocuklar da Kur'ân-ı Kerîm'de bunları okumaya pek âlâ alışmış olduklarından bunların kırâatlarında bir güçlük yoktur. Fârisî terkîblerin birinci cüzlerine bir hareke atılıverince de bu müşkülât kalkar. Sâfderûn gibi harekesiz olanlar Fransızcada olduğu gibi (arkansyel) tarzında mürekkebâtın cüzleri arasına atılmakta olan vasl-ı hattıla sâf-derûn gibi yazılsa kırâat hayliden hayli teshîl edilmiş olur zannedirim.

4.1.4. Tenkit ve Polemik Yazıları

ESKİLİK VE YENİLİK

Edebiyâta gâye-i hayâlî bir hüsn-i san'at ise denebilir ki eskisi ve yenisi yoktur. Ve mâdemki edebiyât; efkâr ve hissiyâtımızın bir mahsûl-i bedî-i san'atı olmaktan başka bir şey değildir. Bir eserde arayacağımız şey ancak onun zamân ve muhîte göre hâiz olacağı kıymet ve itibârdır. Yoksa bu filân vakitte yazılmış diye hiçbir zamân ihmâl etmek salâhiyetine mâlik değiliz. Bu öyle bir netîce verir ki bugün takdîr ettiğimiz ve hakîkaten bir ehemmiyet-i hüsn-i san'atı ihtivâ eden eserlerin yarın bir değeri yoktur demek olur. Bu teselsül-i bâtil ile kâinâta itimâd olunacak bir şey bulunamaz. Hâlbuki beşeriyetin edvâr ve safahât-ı mâziye ve müstakbelesine âid elbette güzellikleri olmuş ve olacaktır. Binâenaleyh aradaki fark her devrin ihtiyâc-ı ictimâî ve tecellî-i zamânından neş'et eder. İşte edebiyâta göreceğimiz eskilik ve yenilik de nihâyet tarz-ı tebliğ ve mevzûlardan ibârettir. Bu da emzice ve îcâbât-ı ictimâîye ile mukâyese olunur. Müessirât-ı medeniye ve ictimâîye teceddüd ettikçe efkâr u hissiyâta şübhesiz bir terakkî ve tekâmül âsârı müşâhede edilir. Yaşayış muâşeretimizde vücûd bulan bu teceddüd nasıl evzâ ve etvârımızda hattâ kisvelerimizde başka başka eşkâl ve ahkâma temessül ediyorsa yine öyle bir kânûn-ı zarûrî altında edebiyât da bir devre-i inkılâba uğrar.

Yeni fikirler, yeni mevzûlar, yeni hislere göre de yeni kelimeler yeni tarz-ı tebliğler meydana gelir.

Türkistân dağlarından sâfiyet ve hüsn-i tabiatıyla kalkıp İran'ın muhît-i mübâlağakâr ve hayâl-i gurûr u dârâtına karışarak Arab iklim-i bedâyi-i şî'r ü hikmetiyle imtizâc eden hissiyât-ı ictimâmimizin geçirdiği safahât günâgün bir zamânlar hâiz olduğu satvet ve şevketine vâsi emeller, yıkılmaz saltanatlar bahş eylemişti ki son asra kadar edebiyâtımız bunun te'sîr-i velvedârından kurtulamamış bir tumturâk-ı elfâz ve şa'sa'a-i tahayyül içinde yalnız âteşîn ve hayâlengîz aşklar, cûşacûş ma'rekelerin hevâ-yı mestî-i gurûr u neş'edârını terennüm edebilmiş ve bize murassa kasîdeler ve mücevher gazeller bırakmıştır.

Vaktâ ki Şinâsî ve Kemâller dâhil oldukları devrin ihtiyâc-ı hakîkisini hissederek edebiyâta yeni bir reng-i tarâvet bahş ettiler. Bütün o gulgul-i elfâz u tahayyülât yerine oldukça tabîi mevzûlar ve hakîkati musavver numûneler koydukları gibi riya ve mübâlağadan ârî samîmî kelimeler getirdiler. Bu inkılâb-ı mes'ûd-ı edebiyât; o vakte kadar hükümfermâ olan Şefik-nâmeleri, Veysîleri, Nergisîleri mâzînin bütün tantana-i ifâdâtını zîr ü zeber eyleyerek nesirde yeni bir çığır, şiirde bir vâdî-i vüs'at-i tahassüs biraz daha tabîat ve hakîkate yakın bir tarîk-ı teceddüd güşâd ettiler. Bu inkılâbın netîcesinde her şey değişiyor kelimeler ve terkîbler yaşadıkları mübâlağalar ve hayâl-i bîsûdlarla berâber sukût

ediyor, kâzib mevkilerinden ayrılıyor zamân ve muhît, mevzûa göre başkaları yükseliyordu. Lâyık olanlar birer mevki-i asâlet ve necâbet, olmayanlar birer dereke-i sefâlet kazanıyorlardı. Tıpkı hey'et-i ictimâiyeden görülen inkılâblar gibi her şeyde bir meziyet ve iktidâr bir hakikat-i itibâr aranmıştı. Bir kere başlayan bu terakkî ve tekâmül üzerinde yürüdüler. Nihâyet üç yüz on iki senesinde ikinci bir devre-i teceddüd ve inkılâb meydâna geldi. Bu defa edebiyât daha zengin bir servet beyân ve san'at iktisâb eylemişti. Fakat bu inkılâbı vücûda getirenler mâzîyi ve îcâb-ı muhîti ihmâl etmediler. Ve çünkü edilemezdi. Hey'et-i ictimâiyenin dâire-i efkâr u hissiyâtı hâricine çıkmak doğru bir şey olmadığını biliyorlardı. Hem bundan ne fâide memûldür. Muhîti düşünmeyenlerin atacakları adımlar bir girdâb-ı izmihlâle gider. Bugün hâlâ öyle mevzûlarımız öyle hissedenlerimiz yahut hissettiğimiz ânât-ı şî'riyemiz vardır ki bu yeni tarz teblîğ dâire-i beyânına sığmaz onlar yine eski mûsikînin âheng-i ifâdâtına bürünmek mecbûriyetindedir. Bugün bir gazele şarkıya arz-ı ihtiyâc etmekten müstağnî kalamayız. Ve bunu vücûda getirmekten ancak yine mâzînin mûsikâr-ı hayâl ve san'atına borçluyuz. Hayât-ı ictimâiyemizin bu ihtiyâcını unuttuğumuz zamân vukûfsuzluğumuz âşikâr olur. Evet gazel de yazmalıyız, mâdemki ona göre de bir hisse-i tahassüs ve tefekkürümüz vardır. Bu usûl-i san'atı neden unutulmuş, bugün (sone) dediğimiz şey bizim gazellerin başka bir numûnesi değil midir? Mevzû düştükçe onunla da nağmekâr-ı hissiyât olmak bir zenginliktir. Edebiyatımız için bir servettir. Bütün bedâyi-i hiss ü san'atı hâiz bir gazel neden indimizde makbûl olmasın. Bugün Fuzûlî'nin o muhterem hazîne-i şâiriyetini dîvân-ı güzînini -takkîr etmemek, onun perî-i şî'ri karşısında gaşyolmamak mümkün müdür? Anlamayanlar başka fakat eslâfın meşher-i edebiyâtı bizim için şâyân-ı iftihâr pek çok mezâmîn-i bedîakâr ile müzeyyen ve pürmeâldir.

Bir eser zamânına göre hâiz-i nisâb-ı meziyet olduğu kadar mâzî ve istikbâl için de makbûl ve muteberdir. Bu hakikat bütün ulviyet-ı san'atıyla anlaşılırsa edebiyât için eskilik ve yenilik olmayacağı görülür. Elverir ki eski ve yeni birer bedîa-i hiss ü fikri temsil ü teblîğ etsin. Bir maksad ve gâye için yazılsın ve okunsun.

ERBÂB-I KALEMİN VAZÎFESİ

Bizim milletin, içinde bulunduğu bu zamân gibi zamânlarda erbâb-ı kalemin vazîfesi her zamân olduğundan daha mühim ve daha büyüktür.

Erbâb-ı kalem demek düşünen ve bilen ve kâffe-i ümemin ve bitahsîs kendi milletinin ahvâl ve ihtiyâcâtına vâkıf olan erbâb-ı fikr ü mütâlaa demektir. Bunlar milleti tahrîb ve iz'âc eden avârızı âhâd-ı nâstan daha iyi görürler, duyarlar, anlarlar; sebeblerine avâm ve âhâddan ziyâde vâkıf olduklarından sûret-i ref' ü izâlelerini de daha suhûlet ve daha isâbetle keşfederler, fikirlerini karîhalarına hâs olan kuvvet ve letâfetle halka telkîn ve tefhîm ederler.

Şu zamân-ı buhrânda bu vazîfenin hüsn-i îfâsı pek âcil ve inâyetle şâyân-ı temennîdir. Erbâb-ı kalem, yani hamiyet-perverân-ı asâkir-i Osmâniye, bunca mevâni-i ma'lûme arasında, isti'mâl-i silâhta yani hamiyet ve gayret ve diyânetin îcâb ettiği o ehemm ve elzem vazîfenin îfâsında masûn ve nâil-i suhûlet olamıyorlar. Bir sâhib-i fikr ise hissettiği hakîkatini, hükûmetin sansürlerine, câsûslarına rağmen az çok bir sûrat ve suhûletle neşredebilir, fiiliyât olmadığı ve olamadığı zamânlarda kavliyâtın, doğru ve fâideli sözlerin de pek büyük tesîri olur ve derece-i sıhhat ve kuvvetine göre fiiliyâtı daha kolaylaştırır. Daha çabuklaştırır.

Bu hakîkati teyîden Jan Jak Ruso "Mukâvele-i İctimâiye" nâm eser-i güzîninin baş taraflarında demiştir ki, [Eğer söylediğim sözleri, yani bu mecellede bast-ı telkîn ettiğim usûl ve kavâidi kendim halk üzerinde niçin tatbîk ve icrâ etmediğimi makâm-ı muâhezede benden sorarlarsa cevâbım şudur, ben eğer onların tatbîk ve icrâsına mâni olan ahvâl ve avârızı mahv ve ref' etmeğe muktedir olaydım; bunları söylemeğe hiç ihtiyâcım olmayacaktı!]

Millet-i Osmâniyede yarım asırdan beri husûle gelen âsâr-ı hamiyet (...); bu millette dahi, Avrupa milletleri gibi, kendi hukûkunu, haysiyetini sormak, aramak istidâdının menşe-i menbaî Kemâllerin, Suâvîlerin, Ziyâların kalemlerinde aramak pek sahîhtir.

Haksızlar hakka muhabbet etmeğe en büyük bir vesîle oldukları için hükûmet-i leîme-i hâzıra, bu hakîkati harekât-ı mütelâşiyânesiyle tasdîk ve bilcümle erbâb-ı kalemi îfâ-yı vazîfeden, tasvîr-i hissiyât ve ictihâdâtan düşündüklerini söylemekten ve yazdırmaktan menetmişse de, bununla

herkes hakkını daha ziyâde görmeğe bizi mahveden âlâm-ı musîbeti anlamağa; bu felâketi îcâb eden tarîk-ı fisk u zulümden bir kat daha, bin kat daha nefret etmeğe sevk etmekten başka bir şey yapmamıştır.

İmzasız, n. 192, s.14

ERBÂB-I KALEMİN VAZÎFESİ

-Birinci Nüşadan Mâba'd-

Ne kadar eski zamânlara ircâ-ı nazar etsek, her milletin kâffe-i hâdisât-ı mühimmesinde kalemin, sözün te'sîr-i azîmi o kadar büyüktür ki milel-i kadîmenin en mütehassis, en refîkı demek istediğim Arablar, zamân-ı câhiliyette bile, muhârebelere şuarâ ve üdebâdan birçok zevât götürürler ve

bunların fikirlerindeki, sözlerindeki kuvvet ve metâneti, mücâhidinin esliha ve asâbındaki kuvvet ve metânete ilâve eylerlerdi. Bir hatîbin sözü bir mücâhidin nazarında hayâtın sûret-i kabûlünü, kıymetini, telakkîsini değiştirmeğe, taklîbe kifâyet ederdi.

Sezâ-yı teessüftür ki, bir zamândan beri erbâb-ı kalemimizden yazdıklarını neşretmeğe muktedir olabilecek ahvâl ve mevâkide bulunanları da yazdıklarında umûmun, yani efrâd-ı nâsın istifâdesine pek az yardım edebilecek bir vâdî ihtiyâr etmişlerdir.

Âsâr-ı edebiye ve fikriyenin her vâdîde ve her tarzda mürebbî-i rûh ve müzekkî-i efkâr ve ezhân olduğunu bittabi teslîm etmekle berâber, bizim milletin bugün her sözü işittiği anda anlamak ihtiyâcında olduğu ve bizim millete hitâb edilen sözlerin halk tarafından anlaşılmasını müteâkib o sözlerle amel edilmek kudret ve metânetinde olması lâzım geleceği mütâlaasındaız.

(Lisân-ı Osmânînin her fikri îzâh ve iblâğa kâfi olup olmadığı bahsi sadedimiz hâricindedir.)

Bugün hakîkati, yani levâzım-ı hayât ve menfaatimizi bilmek, bize vazîfemizi, fâidemizi anlatmak için lüzûmsuz tasnîât-ı fikriye ve lafziyenin vesâatları olmamalı, her söz, her eser maksadı yapılması lâzım ve vâcib olan şeyi, vazîfemizi bize doğruca külfetsizce anlatmalı; milleti, milletin iş görecek, başkalarının yaşamaması için kendinin yaşamamasını göze aldırarak kısm-ı celîlini maksad ve fiiliyâta doğruca sevk etmelidir; hem bu kuvvette, hem bu külfetsizlikte sözler söylenmelidir.

Bu yoldaki sözlerin bizde ve şu zamândan pek büyük semereler, eserler husûle getireceğine ve kavî ü kalemin ehemmiyet-i fevkalâdesine Abdülhamîd'in sözden ve âsâr-ı umûmiye-i kalemiyeden gâyetle korkması dahi büyük bir delîl, azîm bir beşâret değil midir?

Abdülhamîd'in alelumûm âsâr-ı vatanperverâneyi ve alekser mahsûlât-ı edebiyeyi şiddetle menettirmesi rûh-ı beşerin meyelânına, havâssına olan vukûfsuzluğundan ileri gelir, bir rûh-ı hassâs yalnız tabiatı görmekte, temâşâ etmekle de iyiliği, mehâsini, bedâyii, hakîkati ister ve sever. Abdülhamîd filmesel idrâk-i beşeri mahvetmeyince maksadına vâsıl olamaz. İdrâk ve dimâğ hareket-i sâiyelerinde devâm ettikçe kânûn-ı a'zam-ı tekâmül her hükmünü icrâ eder ve etmektedir.

Bizim bazı erbâb-ı kalemimizin bu tesellî ile ekser halkımızın idrâkiyle pek az mütenâsib yani kapalı ve dolaşık bir tarz-ı beyân ihtiyâr ve tercih etmeleri veyahut hiçbir şey yazmamaları milletin âtîsi için büyük bir kayıtsızlık, hâli için muzır bir ihmâldir. Devir yalnız Abdülhamîd'in devri değildir. Zâlimler, kötüler, haksızlar da bâkî kalmaz, fakat cemiyetler, milletler dâimâ bâkîdir; idrâk her zamân başkasının mahsûl-i idrâkiyle terakkî ve tekemmül etmeğe muhtâcdır. Zamânımız pek mühim ve bizi mahv ü tedmîr eden zulm ü habâset pek büyük ve mühliktir. Bu zulmü, yıkmağa halkın çektiği şedâyidi tahfîfe medâr olacak ne varsa yapmalı ve bunu yapmak için halkı daha ziyâde, pek ziyâde tenvîr etmeli; muhîtini, ihtiyâcını, derdini dermânını göstermelidir ki, işte bu erbâb-ı kalemin vazîfesidir.

Son şiirlerimiz pek güzel ve pek âlîdir, fakat halkı daha çabuk uyandıracak, hakîkate, iyiliğe daha ziyâde ve daha çabuk yaklaştıracak bir lisânda yazılmıyor, yazılmıyor, binâenaleyh fâideleri maksûr kalıyor. Şuarâmız İstanbul'da, Türkiye'de açıktan açığa zulmü zem ve zâlimi tahkîr edemiyorlar, edemezler, bu meydândadır. Fakat fenâlığı zem, halkı iyi ve nâmûslu yollara sevk etmekle de zâlimi tedmîr ve tahkîr ve zulmünü tel'in etmiş olurlar. Abdülhamîd şundan emîn

olmalıdır ki “Hıyânet ve sîrkat dünyâda en iyi ve en âlî birer hareket-i celîledir” dedirtemedikçe Türkiye’de yazılan her söz kendisinin aleyhindedir, binâenaleyh erbâb-ı kalem ve şuarâmız için halkı uyandıрмаğa her zamân imkân vardır.

Memâlik-i hâriciyede çıkan gazeteler ve mecmûalarda bu imkân pek çok ziyâdedir. Bu gazetelere yazı yazan fedâyî-fîtratân milletinin içinde buldukları hürriyeti Türkiye’deki zebûn ve esîr halkımız menfaatine hüsn-i istimâl yani hürriyet-i mahalliyeden pek çok istifâde etmelerini tavsiye ve arzû eyleriz. İstanbul’da çıkan mecmûa ve gazetelerden bazılarının bile, milletlerin tekemmülâtını yâd etmemek, eski zamânlarımızı örten perdeleri ara sıra yavaşça açmak, yeni zamânlarımızın ihtiyâcât-ı ilmiyesini -ki ihtiyâcât-ı hayâtîye demektir- göstermek husûslarındaki himmet ve mahâretlerini de makâm-ı intisâhta yâd ve takdîr ederiz.

Bizim şu günlerde en büyük ve en birinci mevzû-ı kelâmımız bize tecvîz edilen haksızlığı red, canımızı yakan âteş-i şer ve zulmü nazar-ı insâniyette tasvîr etmek olmalıdır. Cânımız yanmıyor mu? Bu cân acısını niçin bir lisân-ı samîmî ve sâdık ile tasvîr ve erbâb-ı vicdâna tefhîm etmiyoruz? Mazlûm değil miyiz? Niçin zulümden kurtulan her milletinin yaptığı şeyleri yapmağa, bu şeyleri öğrenmeğe halkı teşvîk etmeyelim?

Cemiyet-i insâniyenin düğünü ıtlâk olunan Fransa ihtilâl-i azîmini erbâb-ı fikr ü kalem vücûda getirdi. Asrımızda birkaç millet şiir ve kalem yüzünden nâil-i necât oldular: Üçüncü Napolyon’u kahreden silâhların en mühimi Hügo’nun kalemidir, (قوشونتك), Petöfi’nin feryâdları Macaristan’ın ahvâl-i siyâsiyesini pek çok ıslâh etti; İtalya ittihâdında Garibaldi, Kavur kadar şâir Mazzini’nin de medhali vardır. Bunlar âsâr-ı fikriye ve kalemiyenin bir millet üzerindeki tesîrini bilenlere, anlayanlara malûmdur. Biz artık sâde güllerimizden bahsetmeyelim, zulmün bize açtığı yaralardan yüreklerimizde gülistânlar peydâ oldu; bülbüllerimizi artık vasf etmeyelim, milletimizin enîn-i mazlûmânesi bülbül feryâdlarından müessirdir; cânânımızın kadd-i dil-nişîni, ârız-ı âteşîni canımız ateşlerde yanarken bize üss-i kelâm olmasın... Hem biz bir milletiz ki:

Tûğadır rağbetimiz zülf-i semen-sâ yerine

Meylimiz râyetedir kâmet-i bâlâ yerine.

İmzasız, n.196,s.13

Dünyâ yüzünde konuşulan dillerden hepsinin kendine mahsûs bir tarz-ı edebîsi bulunamasa bile en geride kalanının bile ileride inkişâf ve inbisâta müsâid bir cürsûme-i edebî vardır. Bu kazıye edebiyât için olduğu gibi fûnûn ve sanâyi için de böyledir. İşte bundan dolayı milletlerin terbiye ve terakkîsine hîdmet etmeği üzerine alan hey'ât ve efrâd o milletin sâik-ı tabîisi olan istidâd-ı fitrîsini tedkîk etmeğe, evveleminde onu inbisâta getirmeğe mecbûrdur.

Şu makâlemizde Türklerin arûz-ı millîsinden, vezinlerinden bahsetmek istiyoruz. Fakat bizim tedkîk edeceğimiz arûz aslen Arab'ın olup sonra Acem'e ve onlardan bize geçen ve efâ'îl ve tefâ'ilden ibâret olan arûz değildir. Çünkü Türkçenin hemen hiçbir kelimesi mef'ûl, mefâ'îl, ilh. veznine uyamayacağından, uydurulamayacağından bu vezn ü tartılar Türkçeye dâimâ yabancı kalmış ve kalacaktır. İşte bundan dolayı altı yüz bu kadar yıldan beri bu vezinde sözlerle doldurulan dîvânlarımızda vezince kusûrsuz sırf Türkçe bir beyit bulunamaz. İşte şâirlerimiz Türkçeden başka Arabî ve Fârisîye de intisâblarını göstermek gayretinden ziyâde manzûmelerini kabûl eyledikleri vezne uydurmak için Arab'dan, Acem'den lüzûmsuz birçok kelimeler almakta âdetâ muztarr kalmışlardır.

Buna sebep ne idi? Kılınç kuvveti ile Îrân'ı zabteden Türkler buranın şaşaa-i medeniyesi karşısında meshûr olmuşlardı. Îrân ve Hindistân'ı zabteden Sevük Tekin oğlu Gazneli Mahmûd (Mahmûd Sebüktekin) Türklüğünü unutmuş, âdetâ Îrânî olmuş, Îrân'ın hurâfât ve an'anâtını toplatarak Firdevsî-i Tûsî'ye Şehnâme yazdırmıştı.

Garbda garîb illerde kalan Türklük siyâsiyâtça, idârece, medeniyetçe Acem hükmü, Îrân nüfûzu altına sokulmağa zorlandığı iki üç asır içinde bile asabiyetini, milliyetini gâib edememiş, kendisini koruyup muhâfaza etmişti.

Kocaman bir Türk hükümdârı garbda Şehnâmeler, Melikşâh-ı Selçukî Nizâmü'd-dîn'e Siyâsetnâmeler yazdırdığı çağlarda şarkta Türk damarlarında, yine Türklük kanı kaynıyor, Kâşgar'da yine Türk töresini muhâfaza için on bir heceli, parmak hesabıyla "Kudatku Bilik" yazılıyordu. Îrân'da Gaznevîler bunlara halef olan Salçuklar (Selçukîler) Keykubâd, [...] kölemenleri esâsı Uygur harfiyle yazılan Kudatku Bilig'i Arab harfi ile istinsâh ederek okuyorlardı. Îrân'ın şarkında ise Türkler yine kendi edebiyât ve lisânlarına sâdık kalıyor "Hibetü'l-Hakâyık" gibi eserleri Uygurca yazıp okuyorlardı. Uygur harfleri müsellemler olan o noksânlarıyla berâber dokuzuncu asr-ı hicrî ortalarına kadar İstanbul'umuzda bile kâri ve kâtibi bulunacak kadar dayanabilmişti.

(Mâba'di var)

İmzasız, n.140-11, s.8

ARÛZ-I MİLLÎ

-11. NÜSHADAN MÂBA'D-

Hükümet-i Selçukiye tavâif-i mülûk şeklinde dağıldığı zamân ve hattâ mevcûdiyetini son bir himmetle idâmeye uğraştığı çağlarda Türklük eski serbestîsini almağa kalkıştı. İşte Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ile oğlu Sultân Veled meyl-i millîye uymağa, onları da düşünmeğe mecbûr olmuşlar, Türkçede az çok yazmağa başlamışlardır. Tavâif-i mülûk hükümetlerinde ise Fârisî resmîyetini gâib etmiş, yerini sâhib-i meşrûu olan Türkçeye bırakmıştır. İşte o asırdan bugüne kadar resmî dil bizde Türkçe kalmıştır.

Ne çâre ki Fârisînin böyle asırlarca tahakkümünün son izi mektebi edebiyât üzerinde zamânımıza kadar bâkî kalmıştır. Acemce vezninin okur yazarlar vezni üzerindeki şu zorlu tahakkümüne rağmen vezni-i millî ortadan kalkmadı. Başta Yûnus Emre (Âşık Yûnus) bulunduğu hâlde birçok mutasavvıflar, şâircikler bir gün gelip meydân kendilerine kalacağını umarak millî vezinde söz söylemekten vazgeçmediler. Şu zâtlar o ümîd ve intizârlarında haksız değillerdi. Ziyâ Paşa edebiyâtımıza dâir yazdığı bir makâlede vezni-i millîmizin ihyâsı lüzûmunu iddâ etmiş ve irticâlin ancak bu vezinde mümkün olacağını bildirmiş idi. Hattâ merhûm bu vezinde:

Akşam olur güneş batar şimdi buradan

şarkısını da neşreylemiş idi. 13 heceli olan şu vezne diğer bir misâl bulunamadığından paşayı bu vâdide mücid addederim.

Ziyâ Paşa'dan sonra Türk lisânındaki tedkîkâtı cümlemizin müsellemi olan Veled Çelebi "Hazîne-i Fünûn" risâlesinde arûz-ı millîmize dâir iki musâhabe neşrettiler. Binâenaleyh mes'elenin fennen ilk müdekkıkı müşârinileyhtir. Çelebi hazretlerinden sonra merhûm Manastırlı Fâik Beğ de o makâleleri görmeden bu mevzûda bir risâle neşreylediler. Şu iki zâtın her ikisi de şeref-i takaddümlerini muhâfaza ederler. Bizim tekrâr şu bahsi yazmamıza sebep ise tedkîkâtı biraz daha ileri götürmek gayretidir. Binâenaleyh şu iki zâtın eserlerini gören kârielerimizin boşuna yorulduğumuza hükümde acele etmemelerini ricâ ederiz.

***

Fakat maksada girişmezden evvel şu vezni-i millîmizdeki edebiyât-ı âmiyânemizi tedkik edeceğiz: Vezni-i millîmize en çok ve en muvâfık misâllere atalar sözleri içinde râst geliyoruz. Bu sözler müntehâ-yı şarktan ta buralara kadar yayılıp gelen, zamânın, mekânın tesîriyle birçok zümreler teşkil eden Türkçenin her kolunda mâl-i müşterek olarak bulunuyor. O hâlde şu atalara ve onların sözlerine bir târîh başlangıcı tayînine kalkışır isek mebâdî-i târîhiyeye kadar ircâ-ı nazar etmemiz îcâb eder. Şinâsî'nin topladığı durûb-ı emsâl mecmûasında beş yüz kadar bu vezinde beyit bulunuyor. Müfred mısralar ise bini aşar. Şu beyitlerin hepsinin değilse de hiç olmazsa birtakımlarının olsun târîhçe-i evsâfî bitmiş birtakım şâirlerimizin hâtıra-i millette yerleşip kalan enkâz-ı kıymetdârından oldukları kabûl ediliyorsa pek uzak bir devirden, akvâm-ı Türkiye'nin inkisâma dûçâr olduğu edvâr-ı evvelînden evvel, esâslıca bir edebiyâtımızın vücûdu teslîm edilmek iktizâ eder. İşte bundan dolayı misâllerimizin çoğunu bunların içinden ayırdık.

Tabîat-ı milliyemizde bu vezne, şu yolda şiirlere değilse de nazımlara şiddetli bir meyl bulunduğu inkâr olunamaz. Meselâ çocuklarımız yeni ay gördükleri zamân:

Ayı gördüm ah, âmentübillâh
Aylar mübârek olsun inşâallâh!

diye alkışlarlar.

Analarımız mini mini çocuklarını, kem nazarlardan esirgemek için, üzerlik tohumu tütsüsüne tuttıkları vakit:

Üzerliksin havâsın,
Herd derdlere devâsın, ilh.

manzûmesini okurlar^[1]

Hanım ninelerimiz masallarına:

Evvel zamân içinde
Kalbur saman içinde

tekerlemesiyle başlarlar.

Az gittim

[1] Eski Türk ve Moğol hükümdârları huzûruna çıkarılacak kimselerin hâmil oldukları cinleri, perileri def' için ilk önce alevden atlamaları âdet idi.

Uz gittim
Dere tepe
Dümdüz gittim^[2]

diye devâm ederler.

Çocuklarımız:

Üşüdüm, üşüdüm
Dağdan elma düşürdüm

diye pek eski bir masal söylerler.

Yağmur yağıyor
Seller akıyor
Arab'ın kızı
Damdan bakıyor

yağmuru alkışlarlar.

Çınçınlı hamâm
Kubbesi tamâm
Bir gelin aldım
Babası imâm

bilmeceğini birbirine sorarlar.

Mahabbetnâmelerimizde:

Likâi'l-mahbûb
Şifâü'l-kulûb
Gözüm yaşıyla
Yazıldı mektûb

sözlerini katarlar.

Mezâr taşlarımıza bile bu vezinde sözler yazarlar.

İşte hep bunlar milletin kendi veznine, edebiyâtına samîmî sadâkatini isbât eder. Bunu müessirât-ı hâriciye tabakât-ı mütemeddinimizden çıkarmış ise de kütle-i avâm muhâfazasında ihtimâm etmiştir. Çünkü bunlar kendinindir, öz malıdır, bundan lezzet alıyor, bundan zevk duyuyor. Mikdârı beş on bini geçen ve içlerinde muvaffak olanları da bulunan mektebî şâirlerimizden hangisinin eseri:

İndim gittim Diyârbekr'in düzüne
türküsü,

---

^[2] Birinci beyit üçer ve ikinci beyit dörder hecelidir.

veyâ bütün askerlerimizi heyecâna getiren:

Ey gâziler yol göründü yine garfb serime!

şarkısı,

veyâhûd

Türkmen kızı Türkmen kızı

Sen allar giy, ben kırmızı

destânı (Epopée) kadar hâfıza-i millette kök salmış, pâydâr olmuştur. Bu şeref ancak işte böyle zevk-i millîyi tekaddüm (s. 8) eden, adları meçhûl ve fakat eserleri dâimâ makbûl şuarâ-yı milliyemize hâs kalmış ve kalacaktır.

[İstirhâm. - Macarlar, Almanlar, Ruslar Türklerin bu gibi edebiyât-ı milliyesini toplayıp toplayıp cildler hâlinde neşrediyorlar. Bu hıdmetin onlardan ziyâde bize âid olduğuna şübhe yok. Bu gibi âsârı, halk ağzından toplayıp sahîfelere, cildlere doldurmalyız. Anadolu'da, Rumeli'de, İstanbul'un gün görmüş hanımminelelerinde bunların pek güzelleri vardır. Erbâb-ı himmet bunları, fakat nasıl rivâyet olunursa öylece olmak şartıyla, yazar, nâm-ı âcizâneme olarak mazrûfen Şûrâ-yı Ümmet matbaasına gönderirlerse biz de tertîb ve tasnîf ile vakt-i merhûnunda neşrine delâlet eyleriz.]

Necip Asım, n.140-16, s.7-8

4.1.6. Edebiyat İle İlgili Haberler

JÖNLER
-MISIR'DA-

Roman yâhûd hikâye; ne dersiniz deyiniz; biz de bunun hâlâ gönül eğlendirmek için okunduğuna emîniz. Hattâ roman, bugünkü tabîlik sâyesinde artık ulûm ve funûn sırasına geçti dense buna belki bıyık altından gülüneceğine de kâni olmak isteriz. Hâlbuki Klod Bernar’dan beri ulûma tatbîk olunan tecrübe usûlü sâyesinde roman yâhûd hikâyede hurâfâtından soyulmuş, Balzak, Flober, Emil Zolaların himmetiyle ulûm ve funûna muâvin başlı başına bir fen olmuştur. Bugünkü tabî romanlar herkesin hayâtına lâzım. Roman okumak senin, benim ne hâlde yaşadığımızı öğrenmektir. Jönleri okuyunuz, bizde tabîlik noktasından yazılmış ilk eserdir. Orada vatani berbâd eden istibdâd zamânında Mısır’a kaçan birtakım bîçârelerin yaşayışlarını göreceksiniz.

“Jönler Mısır’da” birkaç gün neşrolunmuştur. 256 sahîfeden müşekkel bu gâyet yeni merâklî eseri maârif-i Osmâniye’mizin ilk mahsûl-ı kıymetdârını, âsâr-ı ahrârânenin ilk yâdigârını alıveriniz. Fiyatı 10 kurûştur taşra için 100 para posta ücreti zammolunur. Merkez-i fûrûhtu Bâbiâli Caddesi’nde Cihân Matbaa ve Kütübhânesi’dir.

Doktor: Bahaedin,n.140-24,s.4

4.2. SOSYAL HAYAT

SA’Y

Esbâb-ı maîşetin, esbâb-ı umrânın, esbâb-ı terakkînin vesâil-i saâdet-i beşeriyenin envâi fûrûu ne kadar çok olursa olsun bunları dört asla dört esâsa ircâ etmek mümkündür. O esâslar da zirâat, sînâat, ticâret, memûriyettir. Bunlar teşebbüs-i şahsî için dört rûkn-i rekîndir. Bunların rûhu ise ilm ü marifet, ilm ü marifetin rûhu da sa’y ü gayrettir. Binâenaleyh sa’y ü gayret her türlü saâdetin her türlü terakkîyâtın rûhu mesâbesindedir. Şu hâlde insân, zirâat, sînâat, ticâret, memûriyetten hangisini ihtiyâr edecekse onun usûl-i fenniyesini bilmek, o yolda tezyîd-i menâfî ve fevâidi müstelzim olacak marifetin feyyâza-ı marifetin envâr-ı şaşaadârından istifâza istinâre eylemek için sa’ye, o mevlid-i füyûzâta o mukaddes teşebbüs-i şahsîye şiddetle muhtâcdır.

Bâhusûs terakkîyât-ı hâzıra-ı sînâiye içinde milletimizin, şâdkâm-ı hürriyet olan milletimizin sînâatle isbât-ı mevcûdiyet edebilmesi madûm derecesindeki sînâate şekl-i hayât verebilmesi usûl-i terakkî dâiresinde sa’ye, bedâyi-i sînâiyenin celâil-i meşhûdesine mutâbık sa’ye her şeyden ziyâde

muhtâcdır. Çünkü hâl-i hâzırda sınıât eskisi gibi basit imâlâta tâbi olmayıp fen ve marifetin zâde-i kemâli, mahsûl-i terakkîsi olduğu herkesin malûmudur. Mehd-i tufûliyetinde hâbide-i gaflet olan sanâyi-i milliyemizin devre-i intibâh içine düşerek hâiz-i kemâl olması her türlü râhatı terk ve faâliyet-i dâime ile geceli gündüzlü mesâî, mukaddemâne mesâî ister. Arâzî-i mutedile ahâlisinin hâiz olduğu istidâd-ı fitrînin mümtâz nev'ini hâmil olduğumuz hâlde sınıâtteki tedennîmizin ve şimdiye kadar atâlet-i müstevliye hastalığına tutulduğumuzun esbâbını teşrih etmek menşe-i aslîsini keşf ü tayîn eylemek güç bir şey değildir.

Zâil olan istibdâd idi. İstibdâdın düşmen-i istidâd olduğu bedîhiyet şeklini almış bir kazıyedir.

Emînim ki milletimizin feyz-i istidâdî âsâr-ı şaşaadârını göstermeğe artık başlayacak ve vaktin nakd olduğunu kemâliyle ne takdîr ve bir dakikanın ziyânda bile bir mazarrat hissederek bir faâliyet-i dâime bir cevvaliyet-i umûmiye ile sa'yin âsârını ibrâz edecektir.

Bu sûretle bizde de kuvve-i ticâriyenin, kuvve-i elektrikîyenin bu iki azîm müessir-i sanâyiin imâlât üzerinde tatbîkât-ı tâmmesi icrâ olunarak bu tatbîkâtın menâfi-i azîmesi her şehirde, her kasabada arz-ı tecelliyât eyleyecektir. Bu tecelliyâtın âsâr-ı meşkûresinden olarak da Anadolu'muzda Rumeli'mizde sâir memâlikimizde vücûdu inkâr olunamayan bazı işsiz ahâlîmizin mesâî semerâtından menâfiinden mütemetti, mütelezziz olacakları görülecektir. Uzağa gitmeyelim on sene sonra memleketimizin her tarafında semâya ser çekecek olan fabrika dumanları o saâdet temîn eden siyâh nûrlar milletimizin sınıâtteki istidâdât-ı fitriyelerine çalışan bir millet olduğuna şâhid-i âdil olacaktır. Ancak alelumûm insânlar, nefâsete meclûb, mükemmeliyete meftûn olduklarından milletimizin imâlât-ı mükemmele-i sınıâyede kesb-i vukûf ve iktidâr edebilmesi Avrupa'dan mütehassıs-ı mâhir ustalar celbine, Avrupa'ya gençlerimizin i'zâmıyla mütefennin mâhir adamlar yetiştirilmesine şübhe yoktur ki arz-ı iftikâr eyler. Binâenaleyh erbâb-ı yesârımız bu gibi ihtiyâcât-ı mühimme-i vataniyeyi bir ân evvel nazar-ı ihtimâmdan dûr tutmazlarsa bir tedbîr-i serî ve münâsib ittihâz etmiş olurlar.

Hulâsa, şunu demek isterim ki her türlü saâdetimizi, terakkıyâtımızı sa'y ü gayretimizden beklemeliyiz. Zirâat, sınıât, ticâret, memûriyet ve bunların mevkûfün aleyhi olan ilm ü marifette mesâî-i ciddiye teşebbüs eylemeliyiz. Her şerefin müvellidi her fazîletin muhyîsi her saâdetin mûcidi sa'y ü gayrettir.

Leyse lil-insâne ...mısdâk-ı münîfince insânın eline ne geçerse [...] bir beliyye tasavvur olunamaz. Şu âlem-i (...) kuvve-i fâtıra-i ilâhiyenin zihayât olduğu şübhesiz olan bilcümle masnûattan [...] şemse varıncaya kadar bilcümle mevcûdunda bir eser-i faâliyet ve eser-i sa'y rûnümâdır. Benî beşer ise bilumûm mevcûdâtın ekmele olmakla sa'y ü gayretinin dahi ekmele olması îcâb eder.

Efrâd-ı beşerden bu dakıkayı ikmâl edenlerdir ki kuvve-i akliyelerinin füyûzât-ı idrâkiyelerinin âsârını göstermeğe benî nev'ine hîdmet etmeğe her türlü sa'y ü gayret etmişlerdir.

Âlemde hangi ilm, hangi marifet, hangi [...] bedîa-i san'at hangi azametli servet vardır ki sa'y ü gayretin [...], mahsûl-i kemâli olmasın?

Ne büyük hakîkattir ki himmetü'r-ricâl naklühü'l-cibâl kazıyesinde mündemcidir. Cibâlî sahrâ, sahrâyı cibâl şekline koyan deryâları birbirine karıştıran hep himmet hep sa'y ü gayrettir.

Karada şimendiferleri hâzır nakliyât, denizde vapurları dağlar gibi hamûlelere vesâit-i münâkalât eyleyen, balonları cevî-i havâda sehâb-ı marifet gibi tâir, hâsılı yerin altında üstünde bin türlü bedâyi-i san'atı sâir eden, münâsebât-ı beşeriyeyi telli telsiz telgraflarla telefonlarla yekdiğere rabt ederek âlemi bir hâne şekline koyan yine sa'y ü gayrettir.

İdâre-i meşrûtanın bize bahş ettiği en vâsi zemîn, sa'y ü gayret zemînidir. Hâsılı bu zamândır ki çalışıp kendimizi âleme göstermeliyiz.

Çalışıp ilm ile müstakbeli ihyâ edelim
Borcumuzdur vatana hıdmeti îfâ edelim
Kadr-i milleti gayret ile i'lâ edelim
Şân alıp nâmımızı şân ile ibkâ edelim

Düşünüp gayret-i ciddiyesini ecdâdın
İhtiyâcâtını tenkîs edelim ahfâdın
Âleme gösterelim feyzini istidâdın
Şân alıp nâmımızı şân ile ibkâ edelim

Karesi Mebusu Abdülaziz Mecdi, n.140-60,s.8

İLM-İ HÂL-İ SIYÂSÎ TERCÜMÂN-I HAKÎKAT REFİKİMİZDAN

İnsân dînen ilm-i hâlini bildiği kadar siyâseten dahi bilmek lüzûmunu isbâta hâcet var mıdır? “Bir kânûn-ı esâsîye ve onun taht-ı temîninde meşrûtiyet ve meşverete böyle bir idâre-i meşrûta altında hürriyete nâil olduk” diyoruz ammâ Osmânlılardan acabâ yüzde kaçımız bu sözü bilerek, anlayarak söylüyoruz?

Beykoz'da bir “İttihâd ve Teâvün” cemiyeti yapıldı. Bütün ramazân-ı şerifte türlü konferanslar verilerek üç yüz kadar adamların terbiye-i medeniye ve malûmât-ı siyâsiyeleri hakkında

yakından icrâ-yı tedkîkâta imkân hâsıl oldu. Kendimizi aldatacak değiliz ya? Enzâr-ı tedkîk ve tettebbudan geçen adamlardan ancak yüzde yirmi beş kadarı ahvâl-i hâzırâyı gereği gibi takdîr etmiş görüldü. Yüzde yetmiş beş kadarı ise uzun uzadıya talîm ve irşâda muhtâc bulundu.

Bu cem'iyet İstanbulca dahi bir küçük şöhret kazandı. "Beykozlular şöyle çalışıyorlar, böyle gayret ediyorlar" denildi. Vâkıâ çalışılıyor, gayret ediliyor ammâ çalışanlar kendilerinin ne kadar eksik, ne kadar muhtâc olduklarını biliyorlar. Hâlbuki bu takdîrâtta daha başka bir şey anlaşılıyor. Şu ki İstanbul'da Beykoz kadar bir gayret de yok demek oluyor.

Diğer taraftan şu inkılâba delâlet edenler "Uyanalım! Birleşelim! Bu meşrûtiyeti hakkın inâyeti ile ele aldık ammâ hilâfında bulunanlar çok kuvvetlidirler. Yürek ve el birliği ile çalışmaz isek tekrâr elimizden alırlar" diye bize sözün en doğrusunu söylüyorlar. Fakat bize bu sözlerin tesîri pek az oluyor.

Niçin?

Bunun birçok esbâbı vardır. Ezcümle matbûât sahîfeleri üzerinde okuduklarını anlayanların mikdârı inanılmayacak kadar azdır, tekrâr ederiz. Hayâle kapılmayalım. Okuduklarını anlayabilenlerin mikdârı hakîkaten inanılmayacak kadar azdır. Biz yazdıklarımızı bihakkın anlatabilecek kadar açık yazdığımız cihetle onları okuyanlar dahi anlayamıyorlar. Ey biz şehirliler böyle olduğumuz hâlde şehirlerden uzak olanlar ne hâlde bulunuyorlar?

...Bu milleti cidden hür bir millet yapmak istiyor isek muharrirlerimizin kendi yazıhaneleri başında o güzel, o parlak, o ayn-ı hakikat olan fikirlerini kâğıd üzerine, gazeteler sahîfelerine dökmeleri kâfi olmadığına kanâat-i kâmile hâsıl etmelidir. bir uçtan diğer uca atlamak dahi şânımızdan olduğu cihetle "yazmakta fâide yoktur" dediğimize zâhib olunmasın. "Kâfi değildir" diyoruz. Bu adem-i kifâyete şübhe etmemelidir. Bazı heyecanlı günlerde bazı gazetelerimizin yirmi beş ve otuz bine kadar basılmış olmasından kat'-ı nazar olunur ise bir hâl-i tabîi olmak üzere iyi bir gazeteden on bin kadar tab olunur sekiz on gazete mevcûd olduğunu görüp de bu hâlde seksen yüz bin gazete basılıyor. Binâenaleyh o mikdâr nüfûs gazete okuyor" diye bir hatâyâ daha ducâr olmamalıdır. Bizde partiler teşekkül etmemiş olduğundan herkes kendi partisinin gazetesini okur diye inanılmaz. Parası olanlar her gazeteyi de alır. Eğer okuduklarını anlasalar yalnız bir bend-i mahsûs ve birkaçar fıkra ve havâdis-i husûsiyeden mâadâ birbirinden farkları olmayıp arşın boyu sûtûn doluları mütehâlif, ve mütenâkız, mütezâd telgrafları artık birbirinin aynı hükmünde kalmış demek olan dört beş gazeteden dörder beşer defa okurlar mı idi?

Velev ki beş yüz bin kişi gazete okuyor farz edelim, bunların onda biri okuduklarını anlar diye nasıl inanabilelim? Bu hesâbca elli bin kişi anlayıp da onların da hâtırı sayılacak bir mikdârı usûl-i meşrûtiyete muhâlefette menâfi-i husûsiyelerini arar ise?

İstanbul içinde bir Kör Alf başına yüzlerce adam toplayabilir ise vilâyetlerde gözlü bir Alf binlerce adam toplayabileceğine şübhe mi ediliyor?

...Bu milleti cidden hür bir millet yapmak istiyor isek usûl-i meşveret ve meşrûtiyeti, makâsîd-ı hürriyeti bütün efrâda, hattâ kadınlara, çocuklara kadar bütün efrâda talîm ve tamîm etmeli. Bunun yolu ise "ilm-i hâl-i siyâsî" tabîr ettiğimiz bir unvân-ı umûmî altında kitâblar vücûda getirip

badehu o kitâblar mûcibince halka siyâsî vaazlar vermektir. Bu ramazân şu yolda verilen bazı vaazlardan epeyce fâideler görüldü. Neden anlaşılıyor bilir misiniz? Kânûn-ı esâsî düşmanları o vaazları menetmeğe kalkıştılar da ondan anlaşılıyor. Gazetelerin mündericâtına ehemmiyet verdikleri yok. O mündericâtı kütle-i avâm anlayamıyorlar ki korksular.

Bu mevâiz-ı siyâsiye asıl kışlalarda efrâd-ı askere verilmeli. Fâidenin en büyüğü bu sûrette hâsıl olur.

Ahmet Mithat, n.140-26, s.6

TENKÎDÂT

Bir talimnâmenin yazılışında nazar-ı dikkat ve mülâhazaya alınacak mevâdd iki kısma ayrılır: Biri, müessirât-ı fenniye; bunun icâbâtı umûmî olarak her devlet ordusunda bir cây-ı kabûl ve tatbik bulur ve teşkilât ve teferruâta müteallık ufak tefek farklara rağmen hepsi aynı esâs ve gâyeye tâbi olur. Diğeri müessirât-ı muhîtiye; burada nokta-i nazar değişir. Hayât ve muhît her millette bir olmadığı için bütün şümûlüyle ahvâl-i mezkûreye temâs eden mevâdd için talimnâmelerde husûsiyetin hükmü hakkı pek sarîh farklarla zâhirdir. Binâenaleyh kabûl edilecek bir talimnâmede şu kıyâs ve mütâlaa (s. 8) dâhilinde derince tedkikler, muvâfık tadîller icrâsı temennîye şâyân görülmelidir.

Bir misâl olarak hatve-i muntazamayı ele alalım: Bacağın kalçadan itibâren keskin bir fırlayışı ve sonra ayağın şedîd bir müsâdeme ile yere çarpışı sûretinde telakkî ve talim olunan bu yürüyüş; zâhiren, belki müdebbedir. Fakat hakîkatte maksatsız bir cebr ü taabdır. Bu fikre muâriz bulunanlar talimnâmenin tarîfi öyle değildir diyebilirlerse de yetiştirdikleri kıt'anın netîce itibârıyla aynı girîveye düşmediğini güç isbât edebilirler.

Hatve tûlunun seksen santimetre, vezninin dakîkade yüz on dört olması da muhtâc-ı tedkiktir. Usûlüne tevfikân kıvrılıp uzanan bacakla seksen santimlik adım atılabilirse de bunu aynı sûretle dakîkade yüz on dört defa tekrârlamak bizde her kıt'aya nasîb olamamış ve olamayacak muvaffakiyetlerdendir.

Muhâbebe ve resm-i geçid kısımlarında da bu gibi umûmiyetle kâbil-i icrâ olmayan ve olsa da icâbât-ı muhîtiye ile telîf edilemeyen bazı mevâdd bulunabilir. Onun için yeni talimnâmeyi -neşrinden evvel-; bölük ve taburlarda bilfiil kumanda etmiş, askerimize ve askerliğimize dâir amelî fikr ü tecrübeler edinmiş erkân-ı harbiye ve piyâde zâbitân ve ümerâsından mürekkeb bir hey'ât-ı muntehâbenin nazar-ı tedkik ve tenkîdine koymak fâideli olur zannındayım.

Mümtaz Kolağası Ahmet Muhtar, n.140-48,s.7-8

Dersim'den:

Dersim! Bu nâm ne vakit vârid-i hâtır olsa bir manzara-i bedeviyet nazarlara çarpar. Kalbler çızlar. Âsâr-ı huşûnet insânı müteallil-i lerzenâk eder.

Bu nedir: Bu hissiyât neyin netîcesidir: suâlîne verilecek cevâb bir hiç kelime-i hazînidir.

Dersim: Cihân nazarında kisve-i hûnrîze bürünmüş, hırçın, yırtıcı bir canavar gibi telakkî olunuyor. Fakat erbâb-ı basîret vatanın bu parçasına hangi gün ayak atsa amîk bir teessür kalbini yoklar. Acır! Bir bürka-i nisyân ile tesettür etmiş, enzâr-ı medeniyetten saklanmış olan bu kazâ-yı bedeviyete her dakîka acır. Nasıl acımasın ki Kürdîstân'ın bir kısm-ı mühimmini teşkîl eden Dersim mıntakası epeyce senelerden beri âteş-i cehâlet içinde feryâd ediyor.

Maârif, maârif diye bağırıyor da hiçbir kalb-i rakîki okşayamıyor. Kâbûs-ı cehâletle teneffüs edemeyen bu mıntaka-i vahşetin yetiştirdiği nevresîdegândaki âsâr-ı zekâ ve istidâdn cihâna tefevvuk ettiğini iddiâ edersem mübâlağa etmemiş olurum. Hangi kavim görülmüştür ki fitraten medenîdir?

Nazarlarımızı biraz mâzîye ircâ etsek; safahât-ı inkılâbı tettebbua koyulsak her nukâtta kendimizi bir timsâl-i bedeviyet karşısında buluruz.

Amerika'nın mâzîdeki vahşeti gözümüzün önündedir. Kristof Kolomb Amerika'ya ilk adım attığı vakit birtakım vahşîler tesâdüf etmiş idi -ki taarruzlarına hedef olur diye nice zamânlar bunları uzaktan seyretmiş, yanlarına takarrübden havf ü tehâşî eylemiş idi. Bugün meydân-ı medeniyette cihâna salâ okuyan bu akvâm-ı vahşiyenin maârif sâyesinde taâlî etmediğini kim inkâr edebilir. Hele (numûne-i medeniyet) itlâkına şâyân Fransa'nın târîhleri karıştırılırsa birkaç asır evvelki ihtilâlleri, hûn-ı mazlûmînin hederindeki yarışları, bir vahşetin, medeniyetin mahsûlü olmadığını hangi erbâb-ı hamiyet iddiâ eyler: Üzerlerine hûrşîd-i marifet tulû etmeyen bu zavâllı kavim "Dersim sekenesi" bugün mahâfil-i medeniyette ihrâz-ı mevki eden Amerika vahşîlerinden de mi duygusuzdur. Âsâr-ı maârif o muhteşem nûrlarıyla Dersim cibâlinde lem'a-nisâr olsa sebââta hayât geçiren bu millete idrâkiyle mübâhî olduğumuz medeniyeti tanıttıramaz mı idi? Âkıl medenî bir kavim de mi milletine ihânet, vatanına hıyânet edebilir. Bir parça teemmül edelim. Cehâlet! Evet; bu çirk-âb-ı mezellet insânı nelere sevk etmez. Dünyâda tohm-ı maârif hangi fikre serpilmiş de sâhibini vâyedâr-ı fahr u sürûr etmemiş; dürr-i mimâr-ı marifet hangi vîrâneye girmiş de onu mes'ûd bir kâşâne hâline koymamıştır. Lezzât-ı maârifî tatmayan, şeh-râh-ı medeniyete ayak atmayan bir kavimden; vahşiyâne hareketten başka ne ümîd olunabilir. Menâfiini umûmun mazarratında arayan, gününü hoş geçirmek sevdâ-yı vehhâmına düşen erkân-ı istibdâd bu mıntakayı umûma zamân-ı Cengîz gibi tanıttırılmış, hamiyetli kalbleri bile raşedâr-ı haşyet etmiş, her türlü âsâr-ı terakkî ve medeniyete müstaid olan şu kıt'ayı herkese girdâb-ı kıyâmet sûretinde telakkî ettirmiştir. İkbâlsiz millet, bahtsız kavim, bir gün olsun erbâb-ı maârifin hiss-i hamiyetini tahrîk edememişlerdi. Artık her şey bitti. Mâzînin seyyiâtını unutacak zamân geldi. Çünkü en neş'eli, en mes'ûd devre-i hayât başladı. Bu belde-i garîbe daha ne vakte kadar cehâlet içinde çırpınacaktır. Çerâğ-ı medeniyet, şem'dân-ı bedevînde iştiâl ettirilmeyecek mi? Menba-i feyz-i rûhânî (s.7) olan mekteb, talebe-i vahşetleri ne vakit envâr-ı zıyâpâşile tezeyyün edecek, millet dâimâ esîr-i mihnet, mahkûm-ı cehâlet mi kalacaktır her köyde değil sekiz köy için

olsun bir mekteb yapılmayacak, ve bunlara müstevfî maâşlarla muktedir muallimler tayîn edilerek bu bîçârelere feyz-i medeniyet, lezzet-i hayât tattırılmayacak mı? Dünyâda dest-i gayret nereye uzatılmış da müntic-i muvaffakiyet olmamış nice gürûh-ı câhile maârif sâyesinde zümre-i nâciyeye iltihâk etmemiştir. Mâhasal Dersimce serhalka-i silsile-i te'dîb-i maârifin intişârdır, her aşîret beyninde bir iki mükemmel ibtidâî mektebin güşadı, âsâr-ı umrâna hizmet için vücûdu vücûb-ı kat'î tahtında olan bir bâb-ı mekteb-i idâdînin de Hozat'ta teşkiline devâir-i âidesince teşebbüs olunmadıkça şübbân-ı vatan bu müteallim sahnede çırpınacak, sibâ-ı bedeviyetin kurbânı olarak ebediyen gidecektir. Bizim için çâre-i necât ve selâmet maârifin manâ-yı tâmmıyla bihakkın tamîm ve intişârdır. İşte bunu bilmeli ve bu uğurda bütün varımızı sarf etmeliyiz; ve minallâhi't-tevfîk.

Hacı Hâfiz-zâde AHMET Muhtâr, n.213,s.6-7

MESÂİL-İ İCTİMÂİYE VE İKTİSÂDİYE İNSÂN-İ İBTİDÂÎ: ENSÂL-İ BEŞERİYENİN ALÂİM-İ MÜTEHACCİRESİ

Profesör Kaver'den

Silsile-i malûmâtımız ihtimâl ki tedkîkâtımızın hemen hiçbir şubesinde sinîn-i ahîredeki seviyeyi bulmamış ve “insân-ı ibtidâî” hakkındaki malûmât-ı evveliyemiz bu kadar vuzûh ile insânlar ile, küller üzerinde yaşayan akvâm-ı beşeriyeye, kâr-ı kadîm evânî ve edevâta, devr-i hacere, ve bronz ile devr-i hadîdiye dâir bazı menâkıb ve hakâyık-ı ilmiye işitmiş veyâ mütâlâa etmiştir. Hâlbuki pek az kimseler bunların münâsebât-ı târîhiyeleriyle delâil-i hakîkiyelerini tedkîk edebilmiştir.

Arzın, bir veyâ iki milyon senelik bir hayât-ı medîde mâlik olduğu alelumûm farz ve kabûl olunmaktadır. Şu devr-i medîd içinde acabâ mahlûk-ı beşer hangi karn içinde arz-ı vücûd etmiştir? İlm-i tabakâtı'l-arz nokta-i nazarından insânın rûy-ı arzda vücûd-pezîr oluşu nisbeten hâdisât-ı ahîre-i arziye sırasında irâe olunmaktadır. Hâlbuki, cins-i beşerin sath-ı arzda tekevünüyle arz-ı vücûd eylemesi hakkında mevcûd delâil ve emârât-ı muhtelifeden istinbât olduğuna nazaran hâdis-i mezkûre lâakall yarım milyon sene mukaddemine tesâdüf eylemektedir- ki bu zamân ise, arka ayakları üzerinde meşy ü harekete başlamış ve ahcârî silâh makâmında istimâle ibtidâr etmiş şîbh-i maymunlar devrine müsâdiftir. Cins-i beşerin, hayvânât-ı süfliyeden intişâr etmesi nazariyesi elyevm hakâyık-ı müeyyede sırasında kabûl olunmaktadır. Teşekkülât-ı bedeniyece mevcûd olan mutâbakat-ı mekşûfeyi burada tadâda veyâ nazar-ı dikkati ona celbe lüzûm yoktur. Mutâbakat-ı mesrûda, insân, ve antropoid denilen beşer, ve şîbh-i beşer denilen maymun (gorilla, orang, şimpanzi, kiyun كيون)un aynı eşkâl-i nesliyenin mütevârîsi olduklarını îmâ eyler. Teşekkülât-ı vücûdiye nokta-i nazarından insânı gorilla şimpanziden tefrîk eden alâimin, maymunların sınıf-ı ulyâsını süfelâsından tefrîk ve temyîz eyleyen alâimden daha az olduğunu söylemek kâfidir. Ve hiçbir evsâf-ı mühimme-i münferide yoktur ki, şîbh-

i beşer maymun ile, insân-ı ibtidâî arasındaki bir farkı iskeletlerine nazaran kat'iyen temyiz edebilsin. Mine'l-kadîm hakkında fevkalâde ehemmiyet atfolunan şu mes'ele, yanî insân ile (ap) denilen maymun sınıfının azâsı beyinde en zâhir fark-ı hakîkî, -yanî, teşekkülât-ı kâhfiyelerinde mevcûd mahfaza-i dimâğiyenin hacm-i istiâbîsi- son senelerde keşf ve zâhire ihrâc olunan birçok edvâr-ı evveliyeye müstehâsât göstermiştir.

İnsânın en eski olmak üzere malûm olan bekâyâ-yı ızâmı, Buz Devri'nde (Devr-i İncimâd) teşekkül etmiş mersûbât-ı türâbiyesi arasında keşfolunanlarıdır ki elyevm mevcûd olan cins-i beşerden daha ziyâde, şibh-i beşer denilen maymun sınıfına yakın bir tarz-ı teşekküle mâlik sûret-i süflâda bir nesl-i beşeri îmâ eder. Devr-i Kebîr-i İncimâd diye marûf olan uzun bir devr-i bürûdetin hâtıra gelen esbâbı hakkında -meselâ; medâr-ı arzın şeklinde bir tebeddül, yâhûd mihverinin mevkiince bir tebeddül, veyâhûd aynı zamânda her ikisinde de vâkı olan bir tahavvül hakkında- uzun uzadıya temhîd-i makâle lüzûm yoktur. Belki bu devr-i incimâd rub' milyon sene evvel bed' etmiş, ve lâakall iki iklim-i mutedilin devr-i tevakkufundan sonra -fâsıla-i incimâd- 80.000 sene evvelinde hitâm olduğu devr-i mahsûsta, buzlar nısf-ı kürre-i şimâlîyi tamâmen setreylemiş, ve bu sutûh-ı şimâliye kâmilen kütül-i müncevide hâlinde iken suhûru dahi şerha şerha yarılmış idi. Suhûr-ı mesrûdenin el'ân kabîliyet-i neşv ü nemâya mâni oldukları, ve hayvânât-ı zevi's-sedâyânın güzâriş-i hayâtına müsâid olmadıkları meşhûd ve nümâyân olmaktadır. Fâsıla-i incimâd rûsûbâtı miyânında keşfolunan nebâtât ve hayvânât; ekâlîm-i kutbiye ve hârreye mahsûs bir mahlûtayı irâe eylemektedir ki bunlar arasında şübhedен ârî bir sûrette insânın mevcûdiyetine müteallik alâmât-ı bâhire dahi müşâhede olunmaktadır. Şu kadar ki, şibh-i maymun-ı beşer ile şibh-i beşer-i maymunun ilk devr-i münceviden evvel vukû bulan mecmûa-i marûfelerinden mugâyirine dâir pek az şübhe vardır. Bu husûsta en kuvvetli delâilden birisi şudur ki: Tabakât-ı arzın üçüncü tabakâtı miyânında el'ân hayvânât-ı mütehaccire müstehâsâtının zuhûrudur ki- bu da, tabakât-ı sâlise ve râbiada ibtidâ eden devre müsâdiftir. Yevm-i hâzırda insân, “antropoid” denilen beşer maymununun silsilesinden tevârüs etmiş değildir. İşte bu sebebdendir ki, cins-i beşer Devr-i İncimâd'ın vukûundan pek çok zamân evvel hayât bulmuştur.

İbtidâî insânlar, cilâsız taştan, kemikten, ve boynuzdan mamûl birtakım evânî ve edevât istimâl ederlerdi. Ve bu edevât-ı ibtidâîye ise, edvâr-ı kadîme yâdigârlarından ibâret olup “Devr-i Hacerî'nin” eyyâm-ı evveliyesine tesâdüf eder. İnsân-ı ibtidâî, münhanî uyluk kemiklerine, uzun kafa taslarına, münhatt ve çekik alın kemiklerine, yassı ve kısa burunlara, uzun azı dişlerine mâlik idi. Yine bunun gibi, dimâğları dahi veznen pek az mikdârda olup cildleri bakır renkli, uzun ve düz kıllar ile mestûr idi.

Ahîren Fransa'da icrâ olunan hafriyâtın zâhire ihrâc ettiği bu bâbdaki vesâik cidden câlib-i merâk ve hâiz-i ehemmiyettir. Çünkü keşfiyât-ı mebhûsede, tamâmen bâlâda irâe olunan evsâfî hâiz olmak üzere birtakım insân müstehâsâtına tesâdüf olunmuştur ki bu iskeletlerin yanı başlarında da o zamânın edevât-ı beytiye ve eslihası bulunmuştur. Bundan başka geyik, gergedân, kurt ve sâir hayvânâtı muhtevî olmak üzere bir de mintaka-i hayvâniye keşfolunmuştur ki, bu da tamâmen Devr-i İncimâd'a yakın görünüyordu. Mezkûr insân-ı ibtidâînin câlib-i merâk ciheti şununla izdiyâd

bulmuştur: Son asırlardan, evvelki ezmineye âid âsâr-ı bâkıye miyânında müşâhede olunan resimler, tesâvîr, fil dişi, boynuz ve kemikler üzerindeki mahkûkât, ahcâr üzerindeki masnûât, ve müzeyyenât cidden müzelerimizi zengin edecek derecede hâiz-i san'at bulunmuşlardır. Bunlar o derece mâhirâne imâl olunmuşlardır ki hâlihâzır artistleri bile bunların bir numûne-i bediini vücûda getirmekten belki âcizdir. Bu, edvâr-ı sâlîfe-i kadîme mahkûkâtı miyânında cins-i beşere müşâbih birtakım resimler bulunmuştur ki son zamâna kadar bunlar maymuna müşâbih addolundukları hâlde ancak birkaç ay mukaddemi (s.5) şimdi şübhe olunamaz ki, bu resimler evvelce tarîf olunan teşekkülât-ı uzviyeyi kâmilen câmidir. Binâenaleyh o a'sâr ile muâsır olan san'atkârânın o vakitler yaptıkları resimleri mevcûd olan su aygırları, gergedân, ve geyiklere benzetmeleri gibi insân resimlerini dahi kendi zamânlarında mevcûd insânlara tamâmen benzettikleri pek tabîidir. Kemik, kabuk, boynuz ve taştan mamûl ok ve yay gibi esliha ve edevât ile yine bunlardan mamûl çakı, bıçak, çekiç ve sâir gibi evânî yerine daha sonraki devirlere mahsûs son derece teşekkül etmiş edâvât buluruz ki bunlar da yine taştan mamûldür; fakat bunlar daha ekmel bir sûrette ve kemâl-i mahâretle cilâlanmışlardır. İşte bu devir devr-i cedîddir (Devr-i Hacerî-i Cedîd), ve muhakkak devr-i tekâmül-i medeniyetin matla-i hakîkîsidir. Ve ihtimâl verilemez ki bu devir, mîlâd-ı Îsâ'dan 6000 sene mukaddemine tesâdüf etsin..

Bahriye'den: AHMET Râsim,s.214,s.4-5

MESKÛKÂT HAKKINDA

Sucunun dibi bir parmak kalında elmâstırâş, derûnu mahrûtî müdevver bardakla sunduğu limon-portakal karışık şerbeti, köşe başında yediği döner kebâb ile şe'riyeli pilavın verdiği harâret ile içecek!

Davrandı. İki parmağıyla bardağın belinden tutarak -yüzü köprüye sırtı Yenicâmi merdivenlerine müteveccih olduğu hâlde- ağır ağır kaldırdı. Dudaklar bu müferreh, râyihadâr meşrûbun henüz lezzet-i sekrînini duymadı ammâ fisyoloji derslerinde muallimin iddiâ ettiği vechile dimâğ daha evvel zevkına vardığı için gözlerinin siyâhı:

-Oh! Gel keyfim gel

tarz-ı memnûniyyetkârânesinde üst kapağın altına doğru devrilerek kürre-i aynın beyâz tabakası daha ziyâde döndü. Aynı zamânda, baş da arkaya yıkılarak püskül ile fes arasında mühimce bir zâviye hâsıl oldu. Derken efendim, ilk yudumlar bıyık uçları arasından süzülerek bardak boşandı. İsticâle lüzûm yok değil mi? Cadde, sokak isterse hâne önü olsun, isterse dükkân, cümlesi de memerr-i âm. Hepsi bir. Onun için yine vaz'iyetini bozmadı. Alt dudağıyla bıyıklarını emerek, bir taraftan da derûnu (s.3) oh! çekerek bardağı bir hareket-i muntazama-i müteenniyâne ile mermerin üstüne bıraktı. Şemsiyeyi koltukladıktan sonra sağ elini pantolonun yan cebine sokarak şimdiler emsâline ender tesâdüf edilmekte olan tuğla rengi örme kesesini çıkardı. Döndüre döndüre çözdü. Bu def'a iki elinin baş parmaklarıyla feth-i dehânına ehemmiyet vererek ilk tesâdüf ettiği çeyreği çıkarıp mütebessimâne,

-Çeyrek bozarsın değil mi?

Şerbetçi ömründe işitmediği bir söze muhâtab olmuş gibi hayret ve istiskâl ile bakarak:

-On para eksigiğine!..

-Ne?

-On para eksigiğine...

-Hem şerbeti yirmiliğe içeyim, hem de on para üste mi vereyim?

-Verme efendim, yirmi para ver...

-Verme efendim mi,!.. İşte yirmilik yok... (keseyi uzatarak) istersen bak. İşte...

-Ben şerbeti yirmi paraya satıyorum, yirmiliği bilirim...

-Demek bozmayacaksın...

-Bozamam ki... Bir fincan su bile vermeyen köprüden geç de çeyreği uzat bakalım dört otuz mu veriyor, dört buçuk mu anlarsın...

-Kabâhat bizde!..

-...!

-Bizde ya. Ne dik dik bakıyorsun.... Bizde ya.. Bozmuyor mu? Bas yürü!

-Neredeyiz efendi!

Hâricden bir ses:

-Bir limonata ver...

-Bir daha:

-Sâde portakal olsun

Efendi elde çeyrek mermer destgâhın önüne dikilmiş! Bardakların âmedşüdüne imkân yok ki.

-Bana bozdurma cânım, git, işte şu sarrâfa bozdur, ... dükkânı kapadın...

-Neredeyiz ha...Evet! Neredeyiz.. (Çeyreği fırlatarak) al, boz!

Aksilik efendide, şerbetçide değil, çeyrek de, mermere temâs eder etmez muhîti üzerine kıyâm ederek... bir iki devirden sonra kırta kırta tuğrâsı üstüne oturdu.

Sağında limonata içen:

-Haydi, çabuk, al şu kuruşu...

Şerbetçi, alıp baktıktan sonra:

-Bunun iki tarafı da silik!.....

-Ne demek, silik, işte yazısı okunuyor...

Solunda, sâde portakal içen:

-Ver, elliliğin üstünü...

Şerbetçi, burun hizâlarından sarararak:

-Bu da yanık!...

Bizim efendi:

-Ver benim dört on parayı.. Şimdi ona da kalb diyeceksin.. (hiddetle) verdiği terkos, limon tozu mübârek kîmyâ satıyor. Para bozamaz, para beğenmez! Bunlar esnâf, değil sarrâf..

Şerbetçi, üçüne birden şümüllü, serî bir nazar atfettikten sonra:

-Her gün öyle idik efendi ammâ bugün antikacı olduk!...

***

“Kitâbü’t-terbiye”den:

Kondüktörün gözüne nereden ilişti. Hay ilişmez ola idi. Fakat aldırıldığı için ona da, oh, olsun şemsiye ile verdiği işâreti görür görmez zâhir, madamadır, familyadır hürmet etmek alafrangadır diyerek düdüğünü öyle bir öttürüş öttürdü ki biz yoldan çıktık veyâ birini çiğnedik zannettik. Araba da zing! durdu. Durdu ammâ gelen yok. Kondüktör dönmüş bakıyor. Dikkat ettim. Yaya kaldırımı üzerinde yerli madamlardan biri yanındakine söylüyor, bir gözü de bizde. Başını:

-Geliyorum

diye sallıyor. Lâkin içeride de duramayanlar var imiş:

-Kondüktöre ne duruyoruz?...

-Bir madama var, geliyor...

-Topal mı?

-Hayır, işte.. geliyor.

Filhakîka madama geldi. Arabanın demirine yapıştı. Fakat yanındakine söyleyeceğini bitirememiş... Allâh için söylerim, bitireyim diye durmayıp söylüyor, bitirmeğe gayret ediyordu. Bu def’a da kondüktör tahammül edemedi.

-Madam bininiz!..

Aldırmadı. Çünkü bitirememiş idi. İçeriden:

-Haydi, kondüktör!..

Dışarıdan:

-Haydi, madam!

Aman! Nasıl oldu? Ne oldu? Tam binerken bir şey daha hâtırına geldi. Yanından ayrılan:

-Eğor! Eğor!

diye haykırırken kondüktör de düdüğü bastırdı. Acele işe şeytân karışır, derler. Madam diline çabuk olduğu kadar da atik imiş. Atladı. Ammâ kadîfeden tepside sarığuburmayı andıran şapkası açık kapının pervâzına çarptı da eğrildi. Ucu topuzlu şiş iğnesi olmaya idi düşecek idi. Sahanlıkta muvâzenet bulur bulmaz kaşlarını çattı, gerdenini kırdı, kondüktörün yüzüne sert, sert, hâin hâin bakarken çenesinin sağ tarafındaki enli ten üzerindeki sakal kılları dik dik dikildi. Terlemiş bıyıkları bir kıvrıntı ile dudaklarını birbirinden ayırdı:

-Hayvân, herîf, kelle götürüyorsun? dedi?

Ne dersiniz yâhûlar! Kondüktör put gibi kaldı. Hâle, tavra baktık. Biz de şakk-ı şaka edemedik. Madam cümlemize doğru bir nigâh-ı istiskâl fırlattıktan sonra kemâl-i tehevvrle girdi. Yüzünü bizden çevirerek el çantasını, şemsiyesini yanına koydu. Fistânının alt kat cebinden çıkardığı mini mini çantasından bir kuruş uzatarak:

-Al.

-Yirmi para daha madam

-Ne için imiş?

-Galatasaray'dan aşağıya altmış paradır.

-Burası yarı-be-yarı yol değil mi?

-Bilmem altmış paradır.

-Öyle ise durdur, binmeyeceğim.

Bir düdüğü daha! Durduk. Madam elastikî topaç gibi yerinden fırladı. Bir, bir daha indi, fakat o iki heceli:

-Hayvân!

kelimesi bir daha hâricden dâhile doğru koşup geldi. Kondüktör yine ebkem ve sâmit! Düşündüm, kendi kendime adamın mutlakâ felsefe ile bir münâsebeti var, dedim. Çünkü meşhûr İngiliz feylesofu "İspensez" hâcemiz "Kitâbü't-Terbiye"sinin mukaddemâtında Amerikalı diğer feylesof "Emerson"dan naklen diyor ki:

"Hayâtta husûl-i muvaffakiyet için en birinci şart iyi bir hayvân olmaktır. İnsânlar bunu daha yeni yeni anlamağa başlıyorlar"

A.R. n.206, s.2-3

İNKILÂBA DÂİR

Hâdisât-ı medeniye ve târîhiyede, inkılâb, ne bir netîce, ne de bir gâyedir. O ancak sâdece bir âlettir. Milletleri tekâmülât-ı umûmiyesinde müşkillere düşürüldüğü, mâniyalara çarpıldığı, uçurumlara sürüklendiği zamân kendisine mürâcaat ettiren bir âlet-i tamîr ve terakkî ki şekl-i hayâtı ve tabîat-ı esâsiyesi bir vefâ-yı mutlakla ebedî değildir. O, milletleri ictihâdât-ı medeniye ve insâniyelerinde durdurup sarsacak esbâb-ı hâile-i ircâ önünde sûzân ve cevval bir yıldırım gibi parlarsa da safahât-ı târîhiyesini, ferîh ve müsterih yaşadığı zamânlar için bir meş'aleden başka bir şey değildir. Filhakîka bünye-i inkılâbın rûhunu dâimâ âteşle, rengini dâimâ kanla terkîb ve telvîn etmek isteyenler de var. Bu fikr ü itikâdın başlıca mevlid-i târîhisi 89 vukûâtıdır. Hâlbuki bu vukûât tekerrür ve netîce itibârıyla inkılâbı delâlet-i asliye ve mantığıyesinden ne kadar uzaklara götürdü. O vakit, binlerce senenin düş-ü intikâlinde getirdiği bütün bir silsile-i ictimâiyeyi dimâğlardan, kalblerden, vicdânlardan bir hamlede koparıp öldürmek, beşeriyet-i kadîmeyi, hemen bir insâniyet-i cedîde ile mübâdele etmek, târîhi târîhten, fikr ü hayâtı, âdât ve itikâdın an'anât-ı anûdesini mâzîden zorla koparmak ihtirâsını teskîn ve temîn için yalnız, yalnız bir çâre düşünülüyordu. Giyotin. İntikâmla tutuşan gözlerin, heyecânât-ı amîka ile sarsılan fikirlerin, aç kalan midelerin bütün ümîd ve gıdâsı onda, yalnız onda idi. Yalnız Ropespiyer'in bu kanlı fabrikası çalışıyor, çalışıyor, çalışıyordu. Millettin

vahdet-i siyâsiye ve ahlâkiyesi, beşerin bütün hukûk-ı tabîyesi bu müdhiş seylâb-ı hûn u âteşi içinde aranırken, o çoktan fikir hâlinde vücûda gelmiş, ensâl-i cedîde-i müstakbeyle nûr ve kaya gibi hulûl ve nüfûz için kitâb sahîfelerinde bekliyordu. Nihâyet ardı arası kesilmeyen vukûât-ı fecîaya bir hâkime-i harîs kesilen heyecânlar içinde gâye-i inkılâb bütün bütün unutuldu; bütün bütün ihmâl edildi. Hükûmetle milletin hudûd-ı tabîye-i vezâifini bir keşmekeş-i hûnîn arasında birbirine karıştıran, inkılâbı bir gâye zanneden hayât-ı insâniyeyi muhayyel bir müsâvât-ı mutlaka kânûnuna münkâd ve mahkûm kılmak için başlar kesen, “Kardeşim ol, yoksa öldürürüm!” diyen Jan Jak Ruso’nun şâkirdlerine dünyânın en büyük baş vekîli Vilyam Pist uzaktan kıs kıs gülüyordu. Acûl ve harîs cem’iyetlerin rûh-ı millet üzerinde tevâlî-i hâkimiyeti Fransa’yı arkasında şitâbân-ı aşkı olduğu cânân-ı hürriyete bedel, Napolyon gibi bir câdû-yı harbin bâzû-yı cihângîr ü pûlâdına teslîm ve esîr etti.

“Rûhü’l-akvâm” sâhibi Güstav Le Bon bu vak’ayı nikât-ı felsefîyesinde tedkîk ederken, milletlerin samîm-i mevcûdiyetinde mûnderic bir istidâd-ı rücû ve tahavvüle şâhid olarak gösteriyor. Ve isbât ediyor ki âteşte yakmak, taştan düşmek ne ise, nasıl tabîî kabûl edilirse milletlerde de değışmek öylece bir kânûn, bir tabîattır.

Filhakîka hayât-ı ümemi müstakbelin ufk-ı dîrâdûruna yürümekten müşkilsiz ve ârizasız, tıbkı zihn ü hayâlde düşünöldüğü, istenildiği gibi yürümekten, kitâblarda olduğu gibi yorulmadan yürümekten menedecek ne bîamân kuvvetler var. Eğer hayâtı pâyân-ı mâzî olmasaydı, vâsıl-ı hayâtta bundan ibâret olmasaydı o zamân biz, insânlar ne serbest ve güşâde bir kuvvetle, ne fâtihâne bir azm ile istikbâlin kişver-i girdâb-ı mechûlâtına doğru yürüyebilecektik. Fakat ne yapalım, ne yapalım ki hakîkat bir burada, bir noktada hiç bâr olmuyor.

Zulm ü istibdâd pâdişâhlarından daha mağrûr ve âmir bir pâdişâh olan zamân, yani mâzî “Hayât nedir?” suâlini îrâd ettiğimiz zamân, peyinde sürüklediği asırların, mahûf ve müstevlî, kavâfil-i cehl ü zunûnunu göstererek, mehîb ve muntazam, anûd ve serbâz sadâsıyla cevâb veriyor: Benim!

İşte bunun içindir ki en şiddetli heyecânlarla tahrîk edilen rûh isyân-ı insânları pence-i muzîkında saklayan i’râz ve emrâza, tevârüs ve an’anâta karşı açtığı muhârebede hiçbir zamân bir galebe-i mutlaka lezzetini hissedememiş, ve demir parmaklarına takarak sürüklediği kütle-i beşeriyeti uzviyet-i hayâtîyesini berelemekten, kendisini çamurlara batmaktan tamâmıyla menedecek bir sıhhat veznindeki ile tâm zamânında maksadına götürmemiştir. Binâenaleyh fitrat-ı insâniyedeki istidâd ve tahavvülün hutût-ı esâsiyesi ne kadar sağlam bir zemîn üzerinde tersîm edilir ve itidâl-i aklîye ne kadar ziyâde takrîb edilirse hey’ât-ı ictimâiye için o nisbette fâideli netîceler istihsâl edilmiş olur. Fransa inkılâb-ı kebîrinde Napolyon istibdâdını getiren irticâ-ı ahlâkiye başka bir âmil-i müessir daha zikr olunabilir. O da milletin heyecânât-ı siyâsiyesi birbiriyle mücâdele esâsına müessis fırkalar elinde bir bâzîçe ittihâz edilmesidir. O zamâna göre en tâze ve âteşin sayılan fikirlerin, felsefelerin mahmûl-i zaîfî olan kalb ve dimâğ-ı beşerî birden en yüksek şevâhik-ı tefekküre çıkarmak için o kadar medîd ve amîk yed-i heyecân ile sarsmak lâzımgelmiş idi ki millet bu zelzele-i maneviyât içinde, yorgun ve perîşân, muvâzene-i tabîyesini bulamayarak şaşırıldı ve düştü; bu sukût ve ric’at, mâzînin aynı mâhiyet ve fakat bir başka şekilde daha tekerrürünü intâc etmiş. Çünkü milletler kendilerine gösterilen gâye-i

vusûl ne kadar pâkîze ve ulvî, bülend ve câzib olursa olsun oraya ancak metîn ve mutedil, sabûr ve müteennî fakat mütemâdî adımlarla yorulmadan gitmeğe muhtâcdır. Heyecânât-ı evveliyesine dâimâ vefâkâr, teslimiyetine dâimâ sâdık zannederek sarsmaktan, konuşurmaktan daha büyük bir hatâ olamaz. Zîrâ bir gün bakarsınız ki bir menba-ı hayât ve cenâba doğru, cûşân ve hurûşân, arkanızdan gelen bu kâfile-i asabî bir hiçten, bir gölgeden korkmuş firâr ediyor. Hüner ve marifet ondadır ki milletin rûhunu dolduran mâye-i teheyyücâtını tüketmeğe bedel dimâğına yavaş yavaş verilecek fikirlerle berâber hareket ve muhâkemeye alıştırmaktır; ve asıl selâmet de bundadır. Hürriyeti seven bir kalble bilen bir dimâğ: İşte milletlerin muhtâc olduğu gıdâ-yı inkılâbımız fikrin heyecânla itilâfına belîğ bir misâl oldu ve bu imtizâc samîmî değil midir ki hâl ve istikbâlimizi tehdîd eden fırtınalar karşısında bir heykel-i metânet-i azîmetle temîn-i hayâtımıza yardım ediyor. İnkılâbla tekâmülün, kalble dimâğın, heyecânla vazîfenin bu mütevâzin münâsebet-i mes'ûdesi siyâset-i milliyemizin böyle düstûr-ı ebedîsi oldukça memleket, dâhilî ve hâricî, bütün tehlikeleri, bütün akstulamelleri cesûrâne karşılayabilecektir. Millet, hukûk-ı hürriyetini, zehirli tırnaklardan muhâfaza için rûhuna ebediyen saklayacağı âteş kadar temiz bir heyecân ve aşk ile fedâkâr ve civânmerd hislere muhtâc olduğu gibi eğer lâzımgelirse o heyecân ve aşkın bâzû-yı cidâl ve intikâma intikâlinde de sağlam bir muhâkemenin fermân-ı itidâline tâbi kalacaktır. Bununla berâber âteş-i mukaddes hürriyetimizin mâhiyeti, ona temâs edenlerin nokta-i nazarına mütehavvil bulunacaktır. O bir ziyâ, bir şuledir ki tenvîr edecektir kimi? Bilenlerle kabûl edenleri!

O bir âteştir ki yakacaktır. Kimi? Kimi? Körlerle inkâr edenleri! Fakat bakınız, diyorlar ki, filhakîka [...] siyâh-ı istibdâd gitti. Bârîka-i inkılâbla doğan bu nevrûz-ı hürriyet [...] ve ulvî semâsını nûr ve ziyâ cünbüşleriyle, dağlarını [...] gülgün bahârânla, insânlarını en derin bir [...]. Fakat o nedir? Bize söyleyiniz, ufkun o bâlîn lâciverdî sükûnetine düşen kirlî gölgeler nedir? O bulutlar nedir? (Niçin) yaslî, kasvetli, rutûbetli bulutlar!

Eğer bulutlar çoğalır, bu temiz ve yüksek semâyı [...] alçak ve mahûf, istilâ-yı siyâhına esîr ederse, o vakit fırtınalar da kasırgalar da orada olur, değil mi?

-Müsterîh olun. Efendim. Hügo'nun küçük Napolyon'a dediği gibi, o vakit yıldırımlar da orada olur.

İCTİMÂÎ KUSÛRLARIMIZDAN
SÖZ SÖYLEMESİNİ BİLMEMEK

Birçok kimselerle çok temâsta bulunacak bir mevkide olup da bizim ifâde-i merâm kabiliyyetine tamâmıyla vâkıf olmadığımızı kemâl-i hayretle teslîm etmemek kâbil değildir. Böyle bir mevkide insân az çok uzun bir tecrübeden sonra söz söylemesini henüz öğrenmemişiz hükmünü bilâtereddüd veriyor.

Hele “vakt”in kıymeti bizim için bizim zihnimize sığmamış değil, hiç girmemiş bir hakîkattir. “Vakit nakittir” sözü ihtimâl ki arada sırada ağzımızda dolaşır. Fakat bunun manâsını anlamamış olduğumuzda zerre kadar şübhe etmemelidir. Bütün harekâtımız buna şahiddir.

Meşhûdâtımı yalnız bir gazeteci nokta-i nazarından muhâkeme edeceğim. Halk ile temâsta bulunan devlet memûrları, avukatlar, doktorlar bunlarda kendi nokta-i nazarlarından teşrîh-i keyfiyet edebilirler. Fakat şübhe yok ki bütün bu muhtelif noktalar bir merkezde ictimâ edecektir, müttehid bir hüküm verilecektir. Çünkü bir gazeteciye mürâcaatta ifâde-i merâm yolunu bilmeyen vaktinin kıymetini takdîr etmeyen bir zâtın bir doktora, bir avukata, bir memûra işi düştüğü zamân daha mantıkî hareket edeceğine hükmetmek için elde hiçbir sened yoktur.

Bir işimiz için birisine mürâcaat ettiğimiz zamân bizi aldatan esâslı bir nokta vardır. Mürâcaat ettiğimiz zâtın meşgûliyet sâhibi olduğunu teslîm etsek bile kendimizin onu on dakika, bir çeyrek, yarım sâat işgâl edeceğimizi düşünerek yirmi dört sâatin beş on dakikasını bize vermesinde beis görmeyiz. Hâlbuki diğer mürâcaat edeceklerin hissesini düşünmeyiz. Bu düşünmemek ise bizi pek çok yanıltır.

İşte bunun içindir ki bazı kerre bir makâleyi yazmağa başlayan bir muharrir iki sûtûnluk bir yazıyı yerinden hiç kalkmamak şartıyla ancak üç dört sâatte bitirebilir. Çünkü arada bir çok kişiye derd anlatmak daha doğrusu bir çok kişinin kendisine hiç taalluku olmayan sözlerini dinlemek mecbûriyetinde kalmıştır.

Posta ile birçok mektûb alırsınız. Bunları açmağa başlayınız. Koca koca sahîfeleri hâvî uzun mektûblar görürsünüz. Yalnız bunları okumak için sâatler ister. Hâlbuki bu uzun mektûblarda anlatılmak istenen maksad dört beş satırdan ziyâde yer işgâl etmeyebilir. Fakat bu işin esâslı ve lüzûmlu noktasını lüzûmsuz tafsilâttan ayırmak kâbiliyeti bizde henüz hâsıl olmamış olduğu için yazar dururuz. Âdetâ öyle zannediyoruz ki mürselün ileyhin dünyâda bizim mektûbumuzu okumaktan başka bir işi yoktur!

İki arada bir ziyâretçi... Efendim, meşgûliyetiniz çok, tasdî ediyorum ammâ... bir çeyrek kadar bendenizi dinlemenizi istihâm ederim mukaddemesiyle başlayarak, cevâb-ı muvâfakatini bile bekleyemeyerek size uzun bir hikâye anlatmağa koyulur, kendisinin terceme-i hâlini anlatır, babasının terceme-i hâlini anlatır, en ufak tafsilâta girer, her şeyi söyler. Karşısında sinirlendikçe sinirlenirsiniz. Çünkü elbette yapacak bir işiniz var.. Bir işiniz olmasa bile bu münâsebetsiz sözleri dinlemekten ise râhat bir nefes almağı tercih edersiniz. Arada asabî bir tavırla, kendisine tacil etmesini ihtâr eder bir vaz'iyetle:

-Evet efendim...

dersiniz. O yine söyler, her şeyi söyler. Fakat bir türlü maksada girmez. Artık kendinizi tutamaz,

-Peki efendim, netîce? Ne istiyorsanız onu söyleyiniz!

demeğe mecbûr olursunuz.

O bir uykudan uyanır gibi o zamân silkinir, iyi kötü merâmını anlatır. Bir de bakarsınız ki bahsin size hiç taalluku yok. Ale'l-usûl âid olduğu makâma gidip mürâcaat ediniz efendim cevâbıyla lâkırdıyı keser bitirirsiniz.

Zannederim, bizde herkesin vaktine taarruz emr-i mübâh olmak üzere telakkî ediliyor. Halk ile temâs edebilecek bir mevkiye buldunuz mu, artık vaktinize, sa'yinize mâlik değilsiniz. Herkes istediği gibi onları tasarruf edecekler, size abuk sabuk her istediklerini anlatacaklar ve siz karşılarında, nâzik, mültefit, sabûr ve mütehammil duracaksınız. Yine zannederim ki buna tahammül etmek için insânın sinirleri çelikten olmalıdır.

Yine zannediyorum ki bu şikâyet ettiğim saygısızlık şimdi bana da sirâyet ediyor. Çünkü üç dört kelime ile anlatılacak bir maksad için iki üç sûtûn işgâl etmek üzereyim. O hâlde maksada geleyim:

Bir iş için birisine mürâcaat ettiğimiz zamân unutmayalım ki o adamın vaktine tecâvüz etmeğe hakkımız yoktur. Kendisine yalnız maksadımızdan, yalnız esâstan bahsedelim lakırdıyı kısa keselim ve kendisini râhat bırakalım.

ŞARK VE GARB MUSÂHABELERİ

1

TERBİYE-İ AHLÂKIYEDA HATÂLARIMIZ

Şark, her şeyde küçük, garb her şeyde mütakâmil midir?- Yevmî gazetelerimizin afvedilmez bir kusûru- bizde mevcûd veyâ eksik ahlâklar -nezâfet-i beytiye- nezâfet-i medeniyemiz yok-sokaklarımız; helâlarımız; mezârlarımız- iyi bir Türk âdetini terk eden kibârlara te'essûf -Türk merhameti- köylülerde misâfirperverlik- merhamet etmeyi biliyor muyuz? -Zekât ve sadakalarımız nereye gidiyor -yeni sürüler- bugün ye, yarın aç kal-mekteblerimizde iktisâd sandıkları yok-semâdan altın yağar mı?

Bizi, şarkı her şeyde küçük, sefil ve garbı her şeyde âlî, ve mütakâmil görmek bir galat-ı basardır; hayrı, iyi ciheti bulunmayan bir ferd yoktur; (mahz-ı şer) itlâkına lâyıf bir vücûd-ı beşeri görülemez akvâm da böyledir çünkü akvâm sizin benim gibi ferdlerden mürekkebirdir: Akvâmın vicdân-ı umûmîsi efrâdın vicdân-ı müşterekleri yekûnudur akvâmın müfekkiresi efrâdının nisâb-ı iz'ânıdır.

Akvâmın amâlî efrâdının kollarında, bileklerinde yatan kudret-i akliyenin, yüreklerinde kaynayan (maden-i azm)in muhassala-i umûmîyesidir.

Bu mütâladır ki bizi şu makâle-i mahsûsayı yazmağa sevk etti. Hatâ da etsem bir çığır açılmış olacağı için ehemmiyeti yoktur. Elbette tashîh eden bulunur biz siyâsiyâta çok daldık. Gazetelerimize bu husûsta büyük bir büyük kabâhat terettüb ediyor. Gazete çıkaranlarımızın hizmetleri inkâr edilmemekle berâber halkımızı, bizim gibi irfânen aç bir kütle-i muazzamayı hemen külliyyen göz yummaları, bu cihete develede kulak kabîlinden denecek kadar az temâyül etmeleri afvolunur kusûr değıldir.

Sözü uzatmak istemiyorum; maksadı beyânla hemen delâil göstermeğe başlayacağım; bizde mevcûd veyâ gayr-i mevcûd ahlâkî teşrîh edeceğim:

1. Biz “temiz” bir kavmiz. Fakat temizliğimiz ellerimize mahsûstur. Sokaklarımız, şehirlerimiz pistir. En güzel bir Türk şehri olan İstanbul’umuza bakalım ne pis olduğumuz pek âşikâr görülür; odalara, döşemelere sokaklarda gezilen ayakkaplarıyla bastırmayan; ayakkaplarını merdiven başında çıkaran; abdesthânelere ayrıca takunya vaz’ eden; hânelere sokağın, abdesthânenin muzır mikroplarından mutahhar terliklerle gezinmeği âdet edinen biz Türkler, Avrupalılarca mağbûtuz. Ancak “nezâfet-i beytiye”deki hisse-i ulviyemiz “medenî” olamamıştır yanî şehre sokaklara, mezârlara, lağamlara kadar dâiresini tevsi etmemiştir. Demek ki biz “nezâfet-i mahsûre” sâhibi isek de “medenî” temizlik ahlâkından mahrûmuz; “umrânen pisiz” garblılar ise döşemeleri bizim gibi temiz tutmuyorlar; bu hâl fenâ lâkin sokakları, şehirleri, abdesthâneleri nezâfetin timsâlidir; mezârları nezâfetin emvâta hürmetin tecellîgâhıdır binâenaleyh yeni mekteblerimize düşen ilk vazîfe: evlerimizde pek a'lâ görülen nezâfeti Avrupa ve Afrika’da olduğu gibi şehir içine temdîd-i tevsi etmeğe meyelân uyandırmaktır; yeni çocuklara bu hiss-i güzîni aşılacaktır.

Garbın [ayakkaplarıyla ta yukarılara çıkmak; temiz halılara o kirli ayakkaplarıyla basmak, evi mikrop yatağı hâline koymak] âdetini alan kibâr âilelerimize bin teessüf.

2. Merhametli şefkatli bir kavmiz. Türkler kadar fukarâya, muhtâclara acıyan akvâm azdır; bu merhamet bizde (cibilli) olmuştur; köylülerimizin ne kadar sefil bir maîşete mahkûm olduğunu biliriz. Öyle iken hangi köy vardır, hangi köy evi vardır ki misâfire kapısını kapasın; misâfirini hoş tutmasın?

Türk şehirlerinde vakitli olan âilelerin mahallede mutlakâ bir veyâ birkaç fukarâsı vardır ki bunları beslerler.

Lâkin biz bu mübârek hissi pek çok dağınık bırakıyoruz. Biz fakîrleri besleyelim, fukarâlığın önünü alalım derken “hiss-i merhameti” idâre etmeği bilmediğimiz içindir ki fakîrliği, fakîrliği değil dilenciliği teşvîk ediyoruz.

Her yıl Üç Aylar’da; Ramazân’da; iki bayramda, mübârek gecelerde verilen sadakaları hesâb edin.

Bu kadar yüz bin kuruşu boş yere akıyor.

Zekât, sadakayı böyle dağınık dağınık, ayrı ayrı vermek milletin hazîne-i şefkatini yağmâya delâlettir.

Neticesi? Hiç. Hiç değil belki bir büyük zarar: Dilenciliğin tezâyüdü; atâlet hissini tağdiyesi.

Şübhe yok ki bizim “zekât ve sadaka vermeği” bilmeyişimiz, “hikmet-i merhamet”i anlamayıştığımızdır ki Osmânîlik yekûnuna her yıl birkaç yüz, belki de birkaç bin “yeni dilenci”, “yeni tenbel”ler ilâve ediyor; biz bu âtil sürüyü büyüte büyüte binâ-yı ictimâîmize balta vuruyoruz da haberimiz yok.

Her mahallenin mutasarrıfları verecekleri şeyleri umûmî ve muayyen bir yerde toplasalar; cidden alîl ve bîvâye olmayanlara beş para vermeseler; ve hükümetimiz de alenen dilenenleri derdest ederek cidden muhtâc iseler bir şefkathâneye alsalar; değilse cezâlarını verse; diğer taraftan da memleketimizde umûr-ı nâfianın bir ân evvel terakkîyâtına âid tedâbir istikmâl olursa ne iyi olur?

Bu hâllere bakınca insân bilâihtiyâr diyor ki “Türkler şefik ve rahîmdir. Atâyâ-yı insâniyenin bu en güzün hissine mâliktirler. Lâkin yazık ki (merhamet-i medeniye)den mahrûmdurlar yani paralarını; sadakalarını yok yere atıyorlar; ihsânları aç “yürekleri doyurmuyor” cem’iyete her yıl “sefil sürüler” yetiştiriyor; demek ki Türklerin merhameti hayra bedel şerre âlet oluyor.

Garbda merhamet-i şahsiye Türklerinki kadar değildir; bizim yüreklerimiz daha rakîktir; fakat garb küçük ve az zahmetleri toplayıp “deryâ” hâline koymağı bilir; onun merhameti medenîdir.

O merhamet-i medeniyesi sâyesindedir ki fukarâya şefkathâneler, san’athâneler açar.

3. Müsrifiz, muktesid değiliz; hayâlperestiz; istikbâlbin değiliz. Felsefemiz: Bugün ye yarın aç kal düstûrudur. Gerçi hayli darb-ı mesellerimiz sa’ye teşvîk ediyor lâkin pek çoğu bizi atâlete, yarını hiç düşünmemeğe sevk ediyor.

Bizde ne mekteplerde “iktisâd” sandıkları var, ne âilelerimizde “iktisâd” âdeti var.

“İktisâd” ahlâkı; bugünün hissesinden yarına bir şey saklamak itiyâdı bize yabancı gibidir.

Harekâtımız darlansa unvân-ı umûmî şudur: Yevm-i cedîd rızk-ı cedîd. Bugün hoş geçti yarına Allah kerîm.

Lâkin sorarız: Allah Teâlâ tenbellerin hâmîsi midir ki yarın onlara bilâ-sa'y ve gayret hazîneler ihsân etsin; gökten mâide yağdırsın, yağmurlarla altın akıtsın?

Garbda yarını düşünmek, ahlâk hâlini almıştır. (İktisâd) garbda pek mutâd bir hâlettir.

Binâenaleyh mekteblere düşen bir diğçer vazîfe de: Çocukları (isrâf) ahlâkından soğutmak, (küçük) tasarrufların (büyük fâideler) doğuracağını anlatmak; mekteblerde iktisâd sandığı açarak sene nihâyetinde bu mühim yekûnla neler yapılacağını fiilen göstermek; tasarruf hissini böyle böyle sevdirmektir.

Belçika: M. Cevdet, n.217,s.4

CİDDÎ BAYKOTAJ
VE
SERPÛŞ-I MİLLÎMİZ

Umûm Osmânlılar kemâl-i tehâlûkle baykotaja gayret ediyorlar. Lâkin vesâitin noksâniyeti bunun ciddî olarak icrâ ve tatbıkına mâni oluyor. Çünkü ahâlî Avusturya mâlını diğer devletler mâlından iyice tefrîk edemiyorlar. Ahâlîye bu husûsta muâvenet edecek Osmânlı tüccârânı olduğu da söylendi. Lâkin bunlar, kâmilen nazariyede kalıyor. Şûrâ-yı Ümmet idâresinin “Osmânlı Pazarı” bu husûsta amelî bir hatve-i terakkîdir.

Baykotaj ancak dâhilî bir “ittihâd-ı ticârî sâyesinde husûl bulabilir. Zâten ticâret-i Osmâniye'nin âtiyen terakkî ve teâlîsi için böyle bir ittihâd lüzûm-ı mübrem hâlidir. Evvelâ İstanbul'da azâsı ileri gelen Osmânlı tüccârlarından mürekkebe olmak üzere Osmânlı ticâret klübü tesîs edilmeli. İşte bu ittihâd sâyesinde terakkî-i ticârete âid her husûs temîn edilebilir, büyük sermâyeler ile şirketler de vücûda getirilebilir.

Hangi tüccârın ittihâda dâhil olmayarak Avusturya mâlî sandığını da ilân ediyor. Zâten bütün Osmânlılar Avusturya mâlî almamağa ahd ettiklerinden o gibi tüccâr da ba'demâ Avusturya mâlî getirtmemeye mecbûr olurlar. Bu Osmânlı ticâret klübü Avusturya ve Bulgarya'dan mâadâ diğer devletler ile de itilâflar, iştirâklar vücûda getirirlerse Osmânlı sermâyelerini toplanarak ehemmiyetli işlere girişmemizi de temîn edebilir.

Husûsuyla bugün memâlik-i Osmâniye'nin ahvâl-i ticâriyesi henüz Osmânlı tüccârlarınca mübhem olduğundan istikbâl-i ticâretimize esâs olmak üzere bu klübün en mühim vazîfesi istatistik olmalıdır. Her vilâyetteki ihrâcât ve idhâlâtımız ve bunların cins ve mikdârı ve hangi hükûmetlerin mâlî olduğu, ve vesâit-i nakliye ve fiyatlar iyice bilinmezse teşebbüs-i ticârî olur mu. İşte Osmânlı ticâret klübü tüccârımıza istatistiklerinde bu malûmâtı her sene doğru olarak verebilmeli. Fikrimce bu ticâret klübü iki kısma ayrılmalı birinci kısım eşyâ ile ikinci kısım da hubûbât ile iştigâl etmeli.

Hâricden almağa muhtâc olduğumuz eşyâyı en ucuz ve iyi olarak nerelerden celb edebileceğimizi ve kendi eşyâ-yı ticâriyemizi hâricde en fâideli olarak hangi memâlike sevk edebileceğimizi anlayabilmek için de ayrıca bunlara bir de ticâret-i hâricî kısmının ilâvesi îcâb eder.

İşte bu tarzda hareket edilirse metîn bir esâs ile terakkîye hatve atabilir ve müttehiden baykotaj da yapabiliriz.

***

Serpûş-ı millîmize gelince: Avusturya fesi almayalım dedik kısmen tatbîk edebildik, lâkin henüz bir serpûş-ı millî takarrür etmedi. Hâlbuki benim zannıma biz en ciddî ve en serî darbeyi ancak kâmilen Avusturya feslerini yırtıp ayaklarımız altında çiğnemekle vurabileceğiz. Açıkça söyleyeyim. Gönül arzû ederdi ki fes artık Osmânlı başından fırlasın. Bir anda herkes fesi terk etsin. Böylelikle arada Avusturya fesleri de Osmânlı fesleri arasında kaçamak sûretiyle revâc bulmasın. Çünkü düşünülürse bu (s. 5) gün Hereke fabrikası îcâbı kadar fes yetiştiremez. Ammâ hâtıra gelir: Hereke

fabrikası ve ellerinde henüz epeyce külliyyetli Avusturya fesi bulunan Osmânlı tüccârânı ziyân edecek; bunlar milletin menâfi-i umûmiyesi karşısında ehemmiyetsiz kalır. Hereke fabrikası kalpak fabrikasına kalb edilmeli teşebbüs ciddî olmalıdır. Ciddiyet de bu sûretle olur. Burada hükûmete düşen vazîfe serîan bir serpûş-ı millî ilân etmek, millete düşen vazîfe bu serpûş-ı millîden mâadâsını giymek başında görürse tayîb etmek, ticârete düşen vazîfe ba'demâ memlekete fes sokmamak ve pek büyük kâr tevli'd edecek olan serpûş-ı millî ticâretini ele almak.

Serpûş-ı millî erkân-ı harb binbaşılardan İsmâîl Hakkı Beğ'in Şûrâ-yı Ümmet gazetesinde beyân buyurdıkları şekil ve tarzda olması, yani astragan kalpak pek muvâfıktır. Bunun dâhilde ihmâl ve tedârîki pek kolaydır.

Bu fırsattan bakınız memleketimiz tüccârânı ve işsiz ahâlî ne kadar istifâde edecekler:

Tüccârânımız bir şirket teşkil ederek astragan kumâşî ihmâl etmek üzere bir fabrika tesis ederler. Ve aynı zamânda kâfi kumâşî imâl edilinceye kadar şimdilik bu kumâşî Avusturya hâric olarak sâir memâlikten celb ederler ve büyük bir imâlhâne güşâd ederek hemen işe mübâşeret ederlerse işte o vakit hem paramız dâhilde kalır, hem ahâlî iş bulur ve hem de ciddî olarak baykotaj tatbîk edilir. Aynı zamânda kıyâfetimizde yeknasak olur. Ahâlîmiz de fese verilecek paranın nısfını iktisâd etmiş bulunur.

Hesâbıma nazaran 1000 işçi imâlhânedede çalıştığı hâlde bir mâh zarfında bütün İstanbul ahâlîsine kifâyet edecek mikdârda serpûş tedârik edebilir. Çünkü bunun imâli pek kolay ve sâdedir. Bir amele günde on aded yapabilir.

Husûsuyla bir kerre model takarrür edince kadınlarımız evlerde de bunları yapabilir bu sûretle fakîr kadınlarımızın da maîşeti temîn edilmiş olur.

Aynı usûl vilâyâta da tatbîk edilirse memleketimize, bu yüzden pek büyük fâide temîn edilir. Bu serpûş mes'elesinde ordu peyrev olmalıdır, orduda muhtelif serpûşlar kullanılması hem göze hoş görünmez ve hem de intizâma mânidir.

OTOMOBİL-ŞİMENDİFER REKÂBET-İ MEVHÛMESİ
VE
MEMÂLİK-İ OSMÂNİYE'DE VESÂİT-İ NAKLİYE MES'ELESİ
1

Otomobil arabalarının şu son sene zarfında âlem-i medeniyetin gördüğü revâc üzerine gerek yolcu ve gerek eşyâ nakli için şimendiferle rekâbet edecek istidâdı hâiz olduğu ve otomobiller kadar mesârif-i tesîsiyesi ehven serûsseyr vesâit-i nakliye tasavvur olunduğu ve Anadolu'nun Musul vilâyeti gibi mahallerde ehemmiyetli petrol menbaları bulunmak mülâbesesiyle sermâyesi mefkûd olan memleketlerde husûsuyla memâlik-i Osmâniye'de otomobil arabaları işletmek fâideli olacağı hakkında bir sene evvel teşvîkı mutazammın olarak hükûmet-i sâbıkaca vukû bulan teşebbüsât ve muahharan bazı zevât-ı kirâmın bu maksadı teyîd sûretinde dermiyân olunan mütâlaâtı sahîh ve sâlim bir hesâba müstenid olmadığını göstermek için mülâhazât-ı âtiyenin beyânına lüzûm görüyorum.

Bu gibi müessesât hakkında bir fikr-i sahîh edinmek için mesârif-i tesîsiyeden başka bir de mesârif-i dâimeyi nazar-ı im'âna almak îcâb eder. Bu hakîkati otomobiller hakkında tatbîk edecek olur isek evveleminde mesârif-i tesîsiyenin ehemmiyetsiz ve fakat mesârif-i dâimesinin pek fâhiş ve tâkatfersâ olduğunu mütâlaât-ı âtiye isbât eder:

Evvelâ otomobil makinelerinin esâsen nâzik olması ve kendilerine mahsûs olan ihtizâz-ı dâimîden başka arabanın güzergâhında tesâdüf edeceği en ufak bir hâilin büyük bir sadme husûle getirmesi ve makinelerin yazın tozlara kışın da çamurlara marûz bulunması makinelerin az bir zamân içinde tamîrine ihtiyâc gösteriyor. Bir de arabaların sûret-i dâimede tamîre olan ihtiyâcâtı fenn-i mihanike âşinâ ustalar istihdâmına mecbûriyet elveriyor. Bu da sene nihâyetinde hissolunacak derecede bir masraf yekûnu teşkîl eder.

Otomobil tekerleklerindeki lastik tamîrâtı da hükümsüz ve ehemmiyetsiz bir masraf değildir. Fransa gibi mükemmel yollara mâlik bir memlekette otomobillerde lastik sarfiyâtı kilometre başına lâakal yedi santim olduğu bittecrûbe sâbit olmuştur. şu hâlde günde iki yüz kilometre bir mesâfe kateden arabaların lastik mesârifî on dört franga bâliğ olmuş olur.

Sâniyen otomobillerin sevk ve idâresi harc-ı âlem olmayıp motorların aksâm-ı müteferriasına ve kavâid-i esâsiyesine vâkıf şoför “chauffur”lere teslîm edilmesi mecbûrîdir. Zîrâ esnâ-yı seyr ü harekette motorun tevakkufu hâlinde “şoför” az bir zamân içinde motoru derhâl tamîr edebilmek iktidârını hâiz olmalıdır.

Esbâb-ı mezkûreden dolayı arabaları idâre eden “şoför”ler müstevfâ maâşla istihdâm ediliyor.

Londra'nın otomobil şirketleri bir vakit mesârif-i dâimeyi tenkîs etmek fikriyle şehri üç yüz frank ile istihdâm edilegelmiş olan “şoför”ler yerine daha ehven maâşla memûr istihdâmını tecrübe etmişler ise de şu iktidârsız “şoför”ler motorları adem-i idârelerinden dolayı pek az zamân içinde tamîre ihtiyâc gösterecek hâle getirmeleri mesârifin tezâufunu ve vaktin izâasından nâşî vâridâtın tenezzülünü müstelzim olmuştur. Şu tecrübe üzerine evvelki gibi üç yüz franklık “şoför” istihdâmına mecbûriyet görülmüştü.

Diğer taraftan motorların sûret-i dâimede tathîr ve tamîre olan ihtiyâcından dolayı tamîrhânedede dahi müstevfâ maâşlı makinistlerin istihdâmı istilzâm eyler.

Sâlisen bâlâda beyân olunduğu üzere otomobiller bozulmak ve tamîr olunmak münâsebetiyle az zamân içinde gayr-i kâbil-i istimâl bir hâle girerler. Yolların muntazam bulunması arabaların hüs-n-i sûretle istimâl olunması şerâitiyle arabaların sekiz on sene kadar işleyebilmelerini fabrikatörler her ne kadar ifâde ediyorlarsa da dört beş sene sonra artık seyr ü sefere sâlih bir hâlde kalmadıkları bittecrübe sâbit olmuştur. Binâenaleyh mesârif-i dâimeye her sene otomobil kıymetinin rub'u, ve humsu nisbetinde bir masraf zammetmek îcâb eder.

Londra'daki otomobillerin mesârihi hakkında ahîren ilân olunan bir istatistik bize malûmât-ı âtiyeyi veriyor:

Bir otomobilin kilometre başına vâkı olan masrafı		
Mesârif-i tamîriye	22,83	santim
Müstahdemîn maâşâtı	11,31	santim
Amortisman (yüzde yirmi)	8,45	santim
Mahrûkât masrafı (0,43 litre petrol)	8,11	santim
Depo masrafı	4,96	santim
Sigorta masrafı	2,48	santim
Mesârif-i teftîşiye	2,48	santim
Makine yağı masrafı	1,64	santim
Mesârif-i tathîriye	0,74	santim
Mesârif-i tenvîriye	<u>0,49</u>	santim
YEKÛN	63,49	santim

Bizim yollarımızın ne kadar münâsebetsiz olduğunu nazar-ı dikkat (önünde) bulunduracak olur isek memâlik-i Osmâniye dâhilinde işlilecek otomobillerin mesârif-i dâimenin en ehemmiyetlilerinden olan mesârif-i tamîriye ile amortisman hesâbını yüzde elli, belki de yüzde yüz fazla tutmak iktizâ eyler. Bâlâda serd olunan esbâba mebnî memâlik-i garbiyede bile şehir hâricinde

otomobil işleyen şirketlerin ekseriyâ ilân-ı iflâs ettiği müşâhede olunmaktadır. Bu tecrübelerden bilistifâde vilâyât-ı Osmâniye dâhilinde hem yolcu hem eşyâ nakli için şimendiferlerden başka vesâit-i nakliyyeye atf-ı nazar etmemekliğimiz îcâb ediyor.

Elektirik Mühendisi Mehmet Refik, n.140-65, s.8

VİLÂYÂT-I SELÂSE, KİLİSE MESÂİLİ, OSMÂNİLİK

Osmânlı İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti'yle berâber ordu-yı Osmânî'nin himemât-ı cihânpesendânesi netîcesi olarak birdenbire kânûn-ı esâsinin ilân olunması üzerine Osmânlı kardeşlerin makteli, hûnîn bir cidâlgâhı olan Rumeli'de muvakkat bir sükûn görüldü. Fakat gün geçtikçe ötede beride bazı harekât-ı ihtilâlkârâne bazı vakâyi-i âsâyışsikenâne görülmeğe başladı. En nihâyet mes'ele meclis-i meb'ûsânımızın nazar-ı dikkatini celb ederek cum'a ertesi günü bu zemînde medîd ve şedîd münâkaşât vukûa geldi.

Rumeli'deki bu vakâyi-i cinâiyenin acabâ esbâb-ı asliye ve çâre-i siyâsiyesi nedir? Dâhiliye nâzırı paşa bu harekât-ı ihtilâlkârânenin menbaini hâricde buluyor. Dalçef Efendi "Bu münâferet-i milliye kazıyesi en ziyâde hükûmet-i müstebidenin eseridir" diyor. Ve mes'elenin esâsına âid olarak başlayan bu ihtilâf esbâbda da görülüyor. Bir çok münâkaşât kat'î bir netîce vermiyor.

Evet! Bugün Rumeli'deki anâsır-ı muhtelif beyinde (Rum, Bulgar, Ulah) şedîd bir ihtilâf var. Bu ihtilâf birçok cinâyâtı mûcib oluyor. Fakat cinâyâtın esbâbı, menbâ bu ihtilâf-ı anâsır mıdır?

Kilise mesâilinin halli, Rumeli’de âsâyîşi takrîre hâdim midir? Yoksa daha esâslı esbâb-ı sâire var mıdır? Mes’elenin menba-ı aslîsi anlaşılmasa bulunacak çâreler kat’î ve hakîkî olamaz.

***

Balkanlar’da asırlardan beri dâimî bir mücâdele var: Panslavizm, Pancermanizm... mücâdeleleri. Bizim mâzîde gördüğümüz idâresizlik anâsır-ı muhtelifeyi soğutmuş, düşmanlarımıza bizi parçalamak ümîdini hâsıl etmiş idi. İşte bunun için şarkta dâimî mücâdelede bulunan İslav ve Cermenler nefîce-i mukâsemede daha büyük parçayı kapmak için şarkta bazı akvâmı himâye ederek, yâhûd bazı milleti uyandırarak tezyîd-i nüfûza çalıştılar. Bundan otuz şu kadar sene evvel Bosna Hersek’te görülen ihtilâl işte o iğvâât ve ifsâdât nefîcesindedir.

Bosna Hersek hemen aynen Rumeli safahâtını geçirdi. Ve idâre-i sâbika-i mel’ûnenin nefîce-i seyyiâtından olmak üzere o güzel Bosna Hersek’ten başka Tunaları, Balkanları... gâib ettik.

Ayastefanos muâhedesi Büyük Bulgaristan’ı teşkil ettiği ve hükümetimiz günden güne âsâr-ı inkırâz gösterdiği için Bulgarlar Berlin muâhedesiyle kırılmış olan kâşâne-i emellerine nâil olmak için hemen harbi müteâkıb Rumeli’de neşriyâta başladılar.

Rumeli Bulgar ihtilâli tām bir rub’ asır zarfında Bulgar daskalları, zâbitleri, Panslavizm fikrini takîb eden ecnebî konsolosları tarafından ihzâr edildi. Ve bu iğvâât o derece ilerlemiş idi ki zavâllı câhil köylülere allâm çiftlikleri veriliyor, vâlîlikler, kumandanlıklar vaad ediliyordu. Bir taraftan bu iğvâât diğer taraftan bizim idâresizliğimiz 319 Bulgar ihtilâlini husûle getirdi.

Daha Sultân Azîz devrinden beri teessüs eden eksarhhânenin dîn perdesi altında sulhen devâm eden “Bulgarlık yâhûd İslavlık propagandı” artık bu ihtilâlden sonra hûnrîzâne icrââta mübeddel oluyor. Bulgar çetesi Rum köyüne haber gönderiyor “Filân güne kadar Bulgar olacaksınız” o gün gelip de muvâfık cevâb almayınca köy yanıyor. Erkek kadın ve çocuk kesiliyor. Bundan diğer köylü korkuyor zorla tebeddül-i mezheb ediyor. Bu hâl iki sene devâm ediyor. Bunun üzerine Rumlar telâşa düşüyor, Yunanistan’da heyecânlar husûle geliyor. Avrupa’nın müdâhalesi Rumeli’nin muhtâriyetini ve binâenaleyh taksîm olunacağını ihtâr ediyor. Bu takassümde büyük hisseyi kapmak için kuvvetli Yunan çeteleri görünüyor. Girit’ten Mora’dan, Tesalya’dan akın akın çeteler geliyor. Kanlı mücâdelât, müdhiş icrâât birbirini takîb ediyor. Köyler her ay tebdîl-i mezheb ediyor. Ve bütün bu kanlı icrâât adâlet için değil Bulgaristan’a yâhûd Yunanistan’a iltihâk için yapılıyor. İstîsâl edilen Bulgar çetelerinden elde edilen kütüb-i ihtilâliyede eski Bulgar imparatorluğundan, Türklerin gelmesinden, Bulgarların Büyük İskender’inden (!), büyük Bulgaristan imparatorluğundan bâhis şarkılar görülüyor. Rum komiteleri eski Yunanistan’ı, yine İskenderleri Bizans’ı... ihtâr ediyor.

Zavâllı köylüler emîn olunuz ki ekseriyetle bundan bir şey anlamıyor. Fakat ne yapsın, dinlemezse yalnız kendi hayâtı değil âilesi de mahvolacak.

Bundan birkaç sene evvel Selânik vilâyeti dâhilinde bir Bulgar köyünde idim. Karye muhtârı ile berâberce etrâfı geziyor ve konuşuyorduk. O günlerde o civârda icrâât-ı cinâyetkârânede bulunan çetelerin [...] (s. 3) bahisle her hâlde çeteye dâir malûmâtı olacağını söyledim. Evet efendim! Malûmâtım var. Fakat söyleyemem. Bakınız, şu ağacı görüyor musunuz. İşte geçen sene köylümüzden birinin hükûmete haber verdiği anlaşılması üzerine zavâllıyı âilesi ile berâber o ağacın

altında yaktılar. Ben söylemezsem siz ne yaparsınız. İstintâk edersiniz, habs edersiniz, orada beslersiniz. Fakat âileme hiçbir şey yapamazsınız. Hattâ delâil-i mâddiye olmadan bana da bir şey yapamazsınız. Binâenaleyh şahsımın, âilemin saâdeti için susmağa mecbûrum. Yoksa âh!..” Zavâllı öyle bir âh çekti ki hâline sebep olanlara binlerce lanetler okurdu.

İşte otuz şu kadar senelik medîd bir gayret nefîcesinde memleketi parçalamak maksadını takîb eden ve esâsî hâricinde bulunan birtakım komitelerin teşkîl ettiği bir şebeke-i ihtilâl bugün Rumeli’yi kaplamıştır. Kilise, mezheb ihtilâfâtı hep lâftır. Zâhirî sebebdir. Komite teşvîkâtına âlettir. Asıl köylülerin, sâf, câhil ahâlînin ekserisi bu büyük (!) fikirlerden bir şey anlamıyor. O, sükûnet ile tarlasını sürmek, bir sulh-ı dâimî içinde yaşamak istiyor. Fakat ne yapsın komite bırakmıyor kardeşini öldürtüyor ve zavâllı öldürürken ağlıyor.

Şimdi böyle bir hâle kilise mes’elesinin hallî ne derece tesîr yapar? Dâhiliye nâzırı paşa “Çetelerin şu aralık tecdîd-i faâliyet etmeleri ilân-ı hürriyetten sonra kuvâ-yı askeriye anâsır-ı muhtelif ile meskûn mahallerinden kaldırılmasından neş’et etmiştir” diyor. Acabâ askerin dağılması Rumeli’de temîn-i âsâyîşe ne derece tesîr eder?

Evet. Kilise mes’eleli halledilmeli; daha faâl, daha ciddî memûrlar gönderilmeli, fenâ memûrîn tecziye edilmeli, fakat bu kadarı kâfi midir? Bize beş senelik acı tecrübeler tamâmen gösterdi ki ne memûrların faâliyeti, ne askerin dağılması ne kontroller ne ecnebîler hiçbir şey temîn-i sükûna vâsita olamıyor.

Fikrime göre Rumeli’de temîn-i âsâyîşe için vâsita üçtür.

Osmânlılık fikrinin taammümü, ordunun takviyesi, icrâât-ı mülkiye ve adliyenin teşdidi.

Âh! Evet Osmânlılık! Bu fikri, 30 milyon halkın yegâne vâsita-i saâdeti olan bu fikri-mukaddesi bütün anâsırın rûhuna ilkâ etmeli. Asırlarca ayrı duran, istibdâdın, ecânibin tesîrâtıyla, birbirini boğan, beyinlerinde uçurumlar derin hendekler husûle gelen ve fakat dâimâ berâber bulunmaktan ahlâken, tabîaten tamâmen birbirine benzeyen bu anâsır beyninde izâle-i ihtilâf, temîn-i uhuvvet ancak Osmânlılıkla kâbildir. Bugün Makedonya, Kürdistân, Ermenistan.... yoktur. Şanlı bayrağımızın temevvüc ettiği bütün yerler memâlik-i Osmâniye’dir. Bizim târîhimiz, şanlı mâzîlerimiz, hâlimiz, istikbâlimiz artık tamâmen karışmış ayrılmaz. Ayrılması gayr-i kâbil ve gayr-i câiz bir vücûd teşkîl etmiştir. Edvâr-ı sâlifinin büyük İskender’i hem Rum’un, hem Bulgar’ın, hem Arnavud’un daha doğrusu hiçbirisinin, Rumeli’nindir. Bütün o mefâhir o mukaddes topraklar bugünkü sâhiblerinin bilâtefrik-ı cins ü mezheb Rumelililerin daha doğrusu Osmânlılarındır.

Kavalın söylediği bir Rum şarkısı gaydanın terennümsâz olduğu bir Bulgar havâsı bugün beni Avrupa’nın bilmem ne operasından daha ziyâde müteessir eder. Hislerimiz, tabîatlerimiz birdir. Hep Osmânlı tabîatıdır. Menfaatlerimiz mevcûdiyetylerimiz o kadar karışmıştır ki artık Rumeli’nde her unsurun saâdeti ancak Osmânlılığın saâdetindedir. Ve bugün bizim için medâr-ı mefharet ne dünkü Bulgar emâreti ne iki milyonluk Yunan krallığıdır. Asırlarca cihâna hâkim bulunan ve ilelebed cihânın en muazzam devleti kalacak olan Osmânlı devletidir.

İşte Rumeli’deki ahâlînin beynine bu hisleri sokmalı tesîs olunacak vatanî mekteplerde Bulgarlık Türklük Rumluk, Arnavutluk, Arablık hissinden ziyâde Osmânlılık hissi verilmelidir.

Rumeli mes'elesiyile mesâil-i muallaka-i sâirenin en mühim çâre-i halli budur. Maatteessüf bu husûsta en ziyâde çalışması lâzımgelen maârif nezâreti hâlâ keşmekeş içinde bulunuyor.

İkinci vâsıtâ: Ordunun takviyesidir. Malûmdur ki Rumeli ihtilâlâtına âid bütün menâbi-i mefsetet hâricededir. Açıkça söyleyelim: Bulgaristan'da Yunanistan'da, Sırbistan'da devr-i sâbıkta Bulgar, Yunan, Sırp zâbitleri askerleri çetelerle Rumeli'de geziyor. Üzerlerinde evrâk-ı resmiye bulunuyor. Ešliha, cebhâne, bomba, dinamit hep oralardan geliyor. Hükûmetler ihtilâlcileri alenen himâye ediyor buna mukâbil hükûmetimiz hiçbir şey yapamıyor idi. Korkuyor idi zulümden utanıyor idi. Çünkü devr-i istibdâdın zulmü o derecede idi ki: memleketi paralamak için uğraşan bu ihtilâlcileri Avrupa nazarında zulme karşı isyân etmesi fikr-i adâlet şeklinde görünüyordu. Ordu çeteleri tepelemek, vukûâta meydân vermemek için dağılmış; fakat isyânın kat'iyen önü alınamamış idi. Çünkü idârenin bozukluğu, ordunun perîşâniyeti ihtilâlcilere ümîd veriyor idi. Fakat bugün eğer biz bir ân evvel ordumuzu takviye ve tanzîm eder ve mâzide yaptığımız hatâ gibi orduyu dağıtarak perîşâniyete dûçâr etmezsek emîn olalım ki, o menâbi-i mefsetet kurur ve dâhildeki müfsidlerin ümîdleri de mahv u hebâ olur. Şübhesiz ki bu hâlde Rumeli hakîkî bir sükûnete mazhar olur. Fakat yazık ki mâbeyne her ân cemîle ibrâzından hâlî kalmayan kabinemiz orduya en ufak himmeti bile dirîğ ediyor.

Üçüncü vâsıtâ: icrâât-ı mülkiye ve adliyenin teşdîdi. Rumeli bugün bir şebeke-i ihtilâl altında bulunduğu için polisi, jandarma ve adliyenin kavânîn-i âdiyeyi tatbıkları, ittihâm için delâil-i mâddiye aramaları kat'iyen bir netîce vermez, yarın vakâyî çoğalmağa başlar köylü köylüyü Balkanlar'da hücrâ mahallerde balta ile tepeler her köylünün ardı sıra birer nefer jandarma verilse bu vakâyîin önü alınamaz. Yine devr-i sâbıkta olduğu gibi hükûmet orduya sarılır. Dâhiliye nâzırımızın buyurduğu gibi asker yine dağılmağa başlarsa ordunun satveti gâib olur. Ve bir kerre ordu perîşân oldu mu artık her şey mahvolmuştur. İşte bunun için nasıl ki düvel-i muazzamada cem'iyetlerin vatanın mazarratına olan bu gibi cinâyâtı örfî muâmele ile bastırılıyor nasıl ki bir köyde birkaç cinâyetin vukûu üzerine köyün ileri gelenleri nefy ü idâm olunur bizde de tedkîkât-ı amîka ve kanâat-i vicdâniye üzerine böyle yapılmalı hükûmetin böyle yapmaması ihtilâlcilere karşı re'fet göstermesi masûm ahâlîye, vatana karşı zulümdür.

4.3. EĞİTİM

AVRUPA'DA TAHSİL

(Mâba'd)

Avrupa'da tahsîlin umûm cem'iyet ile berâber tarîk-ı terakkî ve tekâmülü takîb ettiğini ve Fransa inkılâbında “insânın ve vatandaşın hukûku” ilân olunarak herkesin iktidârına dâhil olduğunu yani mecbûrî ve meccânen hâline girdiğini görmüş idik. Vukûa gelen bundan ibâret değildir. Tahsîlin hakîkî ve mükemmel olması için daha üç esâs ortaya konulmuştur.

(1) Tahsîlin umûmî olması yani gerek erkeklere ve gerek kadınlara şâmil bulunması lüzûmu ilân olundu. Ve tahsîlin kadınlara teşmîli fâideli addedildi.

(2) Tahsîlin şümüllü olması yani cismânî, manevî, zekâî mevcûdiyetimize müteallık kâffe-i mebhâhisi muhtevî olması lüzûmu beyân olundu. Tahsîl, ilmî ve meslekî olup bize zirâatin ticâretin ve snâatin usûl ve kavâidini talîm etmelidir. Rişliyö vasiyetnâmesinde “Siyâsiyyûn bir devlette mesâlik-i edebiye ulemâsından ziyâde makine ulemâsına ihtiyâc vardır.” demiştir.

(3) Tahsîlin (laik) yani kavânîn-i fenniye, akl ü muhâkeme, hürriyet ve müfekkire üzerine müstenid olması lâzımgelir, denildi.

İşte Avrupa'da tadrîsin kâidesini teşkîl eden esâslar bunlardır. On dokuzuncu asır, bu esâsları hayâtta tatbîk ve semeredâr etmeğe çalışmıştır; Almanya'nın Fransa'ya esbâb-ı galebesinin birincisi mekteb hâcesi telakkî olunmuştur ki yanlış bir fikir değildir. Fakat bu esâslar cidden fâideli olabilmek için tatbîkâtın nazariyâtın ma'kesi olmasını iktizâ eder. Yani Avrupa'da cem'iyetin teşkîlâtı tahsîli umûmî, şümüllü, laik, mecbûrî ve meccânen olmaktan menetmemelidir. Maatteessüf Avrupa'da derebeğlik ve ruhbânlık usûl-i idâresinden tevellüd eden cem'iyet-i hâzıra bir türlü zâdegânlık ve ruhbânlık efkârından kurtulamamıştır; dâimâ asîlin (serf) üzerine olan tahakkümü kabîlinden meyelânlar eksik olmamıştır. Bu meyelân tahsîlin teşkîlâtından dahi nümâyân olmaktadır. Bu meyelân, cem'iyetin kendisi gibi ehrâmî bir şekli hâizdir.

Bu sûretle tadrîsin ibtidâî, idâdî ve âlî derecât-ı selâsesine inkisâmı üç sınıf-ı ictimâînin ma'kesi gibi olup fukarâ yani ezmine-i hâzıra serfleri derece-i ibtidâiyede kalıyor. Ancak zenginler kâffe-i derecâta irtikâ edebiliyorlar.

1829'da, Felemenk'te, iki cinsten ve âlî 12 yaşında (817.343) etfâlden (633.859)u yani üç rub'u mekâtib-i ibtidâiyeye devâm ediyordu. 11 ilâ 17 yaşına kadar olan (350.000) etfâlden ise mekâtib-i idâdiyeye devâm edenler ancak (7.048) çocuktan ibâret idi ki ellide bir demektir. Dârülfünûn talebesi ise ancak (600) gençten ibâret idi.

1829 târihinden beri vaz'iyet-i ahvâl hemen hiç tebeddül etmedi. Hakîkaten 1892 târihinde mekâtib-i ibtidâiyenin mevcûd şâkirdânı (28.000) dârülfünûn talebesi de (5.000) râddesinde idi. Mesârifeye gelince tahsîl-i ibtidâî için beher şâkird başına (35) tahsîl-i idâdî için (175), ve tahsîl-i âlî için (775) frank sarf olunmakta idi.

İşte Avrupa'da tadrîsât bu sûrette tatbîk edilmekte idi ve edilmekte bulunmuştur.

Bundan ne gibi netâyic zuhûr etmiş ve bu netâyicinin nasıl dûçâr-ı tadîlât edilmiş olduğu yakında izâh olunacaktır.

Görülüyor ki Avrupa'da tahsîl-i millî olduğu hâlde tevzîi âdilâne ve müsâvâtperverâne değildir. Tadrîsât-ı âliyenin kapısı da denilebilir ki fukarâyaya mesdûd bulunduğu gibi tahsîl-i idâdî dahi zorlukla kâbil-i istihsâldir. O hâlde fukarâ-yı ahâlî için yegâne medâr-ı irfân-ı tahsîl ibtidâî kalmıştır. Fakat kendisinden memûl olan semerâtı i'tâ edememiştir. Ve bunun için tahsîlin ifâ edemediği vezâyifî ikâ etmek üzere mektebden sonra bazı tedârisât ihdâs ve teşkiline çalışılmıştır.

Mekteb-i ibtidâî küçük etfâli âğûşuna alarak (...) (s. 8) başlangıcına kadar muhâfaza ediyor, ona hafif bir hamûle-i malûmât tedârik ediyor. Cem'iyet-i beşeriye tarafından her dünyâyaya gelen insân için elzem addettiği envâr-ı ibtidâiyeyi veriyor. Bu şübhesiz necât ve felâhbahşâ bir hıdmettir; fakat bu zaif envâr gittikçe sönerek çocuk mektebde iktisâb eylediği cüz'î malûmâtı az zamân zarfında kâmilen unutturdu. O hâlde bu ibtidâî tahsîl kifâyet etmez; mekteble her şey bitmez, bunun ötesinde bir de hayât vardır ki bu iki sâhili birleştirecek bir köprü lâzım idi. Mektebden çıkıp ıçıraklığa giren ve biraz sonra amele olan gencin mektebde iktisâb ettiği malûmâtı muhâfaza etmesi ve ilk hazîne-i irfânını zenginleştirmesi için her türlü fedâkârlığı ihtiyâr etmek, her türlü cehd ü gayreti ifâ eylemek muktezî idi; bu gençleri lâyıkiyla âile babası ve iyi vatandaş vezâyifini ifâ edecek bir hâle getirmek icâb ederdi. Binâberîn, kânûnun ve tesisât-ı resmiyenin kifâyetsizliğine karşı bir tadrîs-i avâm cereyânı ihdâs eylemek zarûrî bulunuyordu.

İşte mektebden sonra vaz' ve ihdâs olunan muhtelif tadrîsât alekser husûsî merâmların âsârı oldu. Kâmiller dersleri, avâma mahsûs dârülfünûnlar hâsılı mektebin hıdemâtını ikmâl edecek müessesât vücûda getirildi.

Bu müessesâtın ekseri müessesât-ı milliye hâlinde teşekkül etmiştir. "Fransız cem'iyet-i tadrîsiyesi" bunlardandır ki maksadı tahsîl-i umûmînin tevessülü ve tekâmülü lehine olarak teşebbüsât-ı şahsiyenin Fransa'da tevsiididir.

Bu sûretle gerek Fransa ve gerek Belçika'da tadrîsin takîb ettiği hutûta vâkıf bulunuyoruz. İtalya'da ise avâma mahsûs serbest mektebler ve dârülfünûnlar ittihâdı vardır; Almanya'da da terbiye-i avâm cem'iyeti, Avusturya'da dahi terbiye-i umûmiye ittihâd-ı merkezisi ilh. mevcûddur.

Gelecek makâlelerimizi mektebden sonra tahsîl ve pazar mektepleri denilen müessesâta hasredeceğiz.

MAKÂLE-İ MAHSÛSA DİPLOMA TARLALARI

Bayram geçti, işte yarın bütün mektebler açılıyor. Makine-i maârif yine işlemeğe başlayacak. Acabâ yine eski programlar mahfûz kalacak mı? Dimâğ-ı şübbân yine on beş on altı çeşit kitâblardan mürekkebe bir hamûle-i mahlûta altında ezilecek mi? Genç fikirler yine ders nâmıyla cendere altına mı konulacak? Yine şâkirdân ömürlerinde hiçbir zamân lüzûm ve ihtiyâc hissetmeyecekleri malûmâtı hâfizalarına yöneltmeğe mecbûr edilecekler mi? Onlara mektebden çıktıktan sonra dâhil olacakları tarîk-ı maîşette biraz işlerine yarayacak şeyler talîmine bu sene dahi bed' olunmayacak mı? Evlâd-ı vatan müsâraa-i ictimâiyede birer nokta-i istinâd, birer silâh-ı müdâfaa gibi istihdâm edebilecekleri istihzârât-ı fikriye ve tehyât-ı bedeniye hâlâ mekteplerde istihsâl edemeyecekler mi? Elhâsıl mektebler birer diploma tarlası ve talebe birer program rencberi olmakta devâm mı edecekler?

Programların şekli-i hükûmet ve derece-i medeniyetle birlikte değışmesi emsâl-i târihiye delâleti ile sâbittir. İdâre-i maârif bir cem'iyetin bünye-i umûmiyesi ile berâber merâhil-i inkılâbâtı tayyeder. Kabâil-i vahşiyede harb ve sayd talîmi ile başlayan maârif-i ibtidâiye alettedric tenmiye ederek bugün muâşir-i mütemeddinede gördüğümüz mertebe-i tekemmüle doğru irtikâ eder.

Târîh-i Osmânî'nin devre-i ahîresine kadar maârif tamâmıyla medârise münhasır ve binâenaleyh -denebilir ki- sırf dînî idi. Her devletin daha doğrusu her kavmin târih-i terakkiyâtında da maârifin böyle bizimki gibi bir devre-i dîniyesi vardır. Sultân Mahmûd-ı Sâni devrine gelinceye kadar müderris, hekîm, mühendis, mimâr, hâkim, zâbit, diplomat, hepsi medreselerden neş'et ederlerdi. Sonra Avrupa'nın tekemmülât-ı fikriyesinden şarka in'ikâs eden zaîf bir lem'a taksîm-i mesâfiyi emr-i

vâcib etmesi üzerine her tebaa-i ilmiye medreseden koparak müstakil bir mekteb oldu. Yeniçerilerin lağvı, tanzîmâtın ilânı gibi merâhil-i târihiyemiz maârifimiz için [...] tekâmül teşkil etmiştir. Devr-i sâbıkta makine-i ictimâiyemiz kâffe-i icrâsı gibi maârifimiz de bir çarh-ı girân-zulm ü istibdâd idi. Hükûmet programlardan men'-i terakkî ve temîn-i akâmetten başka bir şey beklemezdi. Muallimler mevâz-ı muğfele içinde tahrîf-i efkâra memûr idiler. Tedrîsten maksad dimâğları görlemek, zekâları cilâ-yı tabîsini söndürmek, sû-i tağdiye ile fikirleri seyyiâta bırakmak ve bu sûretle belâhet-i umûmiyeyi temîn etmek değil mi idi!

Bugün şübhesiz 11 Temmûz hâdise-i mes'ûdesinden mekteblerimiz, programlarımız, hâcelerimiz de hisseyâb-ı inkılâb olacaktır. Yeni hükûmete yeni maârif lâzımdır. Üstâd-ı fezâil-nihâdımız Ekrem Beğefendi hazretleri terakkînin en sâdik, en samîmî âşığı olduğu en metîn itikâdât-ı vicdâniyemizdendir, kendilerinin zîbâver-i makâm-ı nezâret olması inkılâb-ı zarûrî-i marifet-i ahsen-suverde tecellîsini kâfil olduğunda şübhe etmeyiz.

Ba'dezîn mekâtibde adalât ile dimâğ birlikte tenmiye ve terbiye olunmak, terbiye-i fenniye ile terbiye-i sînâiyeye aynı himmet sarf edilmek lâzım gelir ki artık şâkirdân diplomayı memûriyet talebi için yazılacak istid'ânâmelerin zeyl-i zarûrîsi zannetmesinler.

Program tertîbine memûr hey'etler şurayı nazar-ı dikkattten dûr tutmamalıdır ki mekteplerde öğretilmez ve ancak öğrenmek için nasıl hareket etmek lâzım geleceği irâe olunur. Diplomasını aldığı gün etrâfına göz gezdirip de gördüğünü tettebbua nefsinde kudret hisseden genç mektebden alabileceği feyzi kesb etmiş demektir ve yeni muallimlerin bütün himmeti gençlere bu istidâd ve liyâkati kazandırabilmekten ibâret kalsa hiç de zarar etmiş olmayacağımızdan emîn olmalıyız.

Yeni program ilm-i ahvâl-i zekâyâ vukûf ile tertîb olunmalıdır ki dersler çocuk dimâğlarının nemâ-yı tabîsini takîb ederek yükselsin. Avrupa'da tecârib-i psikolojikiyeden maârif pek çok müstefid oldu. Artık mürebbîler, birtakım ebâtîl-i kadîme rehnümâ olmuyor. Meselâ pek zebânzed sözlerdendir: Taab-ı dimâğîden imâl-i adaliye ile ve taab-ı adalîden imâl-i dimâğîye ile dinlenmelidir, derler. Hâlbuki İtalya'da ilm-i vezâif-i a'zâ muallimlerinden Muso موصو isbât etti ki mesâî-i fikriye netîcesinde bedenî kâbiliyet-i fi'liye-i adaliyesi tenâkuz ve kezâ adalâtın yorgunluğu faaliyet-i adaliyeye îrâs-ı betâet edermiş. Muso'nun bu keşfinden mektepler cerr-i menfaat etmekte teehhur etmediler: Şimdi ne yorucu cimnastiklerden sonra pek çok dikkat isteyen muğlak dersler, ne de mûtaab dersleri müteâkıb cimnastik teklîf olunmuyor. İstirâhat-i fikriye ile cismiye arasında münâvebe gözetiliyor. Ve bittabi zâhiren pek ehemmiyetsiz görülen bu tadîlden şâkirdânın saâdet-i bedeniye ve akliyesince fevâid-i cesîme temîn olundu.

Bundan başka ilmü'r-rûh melekât-ı akliyenin hudûd-ı tahammülünü de bir dereceye kadar tayîn etmiştir; bugün mekâtib-i ciddiyede dikkat ve hâfıza-i şâkirdânın it'âb edilmemesine son derecede itinâ olunur. Programlar böyle tanzîm edildiği gibi kitâblar da bu dekâyık derpîş edilerek telîf olunuyor; derslerin sâât ve nevbâtı da aynı mülâhazâta binâen tertîb ediliyor, muallimler de aynı düstûru takîb ile icrâ-yı tedrîsât ediyorlar.

Şimdiye kadar bizde şâkirdâna verilmek istenilen malûmâtın keyfiyetinden ziyâde kemiyeti nazar-ı dikkate alınmıyordu. Herçi bâdâbâd dimâğ-ı şebâba irkâb-ı ulûm edilmek isteniyordu. Ümîdvârız ki şimdiden sonra malûmât-ı mütenevvia arasında icrâ-yı intihâbât olacak ve telâhuk-ı efkâr, muhâkeme, müşâhede gibi dimâğın kıymetdâr melekâtını tenmiyeye hâdim olabilecek bir usûl-i tadrîs ittihâz edilecektir.

(s. 3) Fahrü'l-ahrâr AHMET Rızâ Beğ'in idâre-i sâbıkaya karşı yirmi iki sene [...] ettiği ilk eser-i isyânın sebebini bilir misiniz? Usûl-i tadrîsimiz!.. O zamân AHMET Rızâ Beğ Hudâvendigâr vilâyeti maârif müdürü idi; talîm ve tadrîs nâmıyla genç dimâğlara teklîf edilen zulmü görünce bunu dâire-i maârifin cehl ü gafletine hamlederek bir lâyiha-i islâhât ile icâbât-ı fenniyyeye muvâfık program hâzırlayarak maârif nâzırına gönderdi ve ihtârına kulak asan olmadığını anlayınca daha uzun müddet zulme âlet olmağı istemedi. Bilistifâ Avrupa'ya çekildi. AHMET Rızâ Beğ'in programı o zamân kabûl edilmiş olsa idi belki bugün bir başka maârifimiz olurdu. Vâkıâ dimâğın tevsî-i mahfazası kâbil değildir. Akıl çoğaltılamaz. Yalnız anâsır-ı fikriye arasında [...] tevsî ve teksîr edilerek faâliyet-i dimâğîye tezyîd olunur ve mekteplerin vazîfe-i hakîkiyesi budur.

Mekteplere müteallık her şey gibi imtihanlar da bu nokta-i nazardan islâh olunmalıdır. İmtihanların verdiği ıztrâb-ı rûhî, imtihanlardan çıkanların hissettiği hiffet-i vicdânı her imtihan geçiren bilir. Bunu şekl-i kadîminden kurtarmalı. İmtihan bir nevi mini mini konferans olmalı. Mümeyyiz ile şâkird yekdîgerine karşı müstantık ile mücrim vaziyeti değil iki teklifli dost tavrı almalı. Mümeyyiz mahcûb etmekten tevakkî etmeli. Şâkird korkmamalı. Hâce imtihan odasında dershânedede olduğu gibi vakûr ve girân değil beşûş ve memnûn görünmeli. Şâkirdânına -tabîr-i câiz ise- daha arkadaş, daha akrân gibi davranmalı. Tenbellerin bile bütün bir sene süren taksîrâtını unutmamalı, imtihanında çocuğun derece-i idrâki, ulûm ve fûnûna hubb-ı irtibâtı, fikrinin meyl ü istikâmeti, daha umûmî bir tabîr ile anlayışı, anlamasının derecesi anlaşılmalı.. Zîrâ şurasını iyi bilmelidir ki ezberlediklerini imtihan dakîkalarında okuyarak hakk-ı terfî kazanmağa alışmış olanlar nazarında diploma tekrâr cehle avdet hakkını bahş eden bir vesîka-i resmîye hükmündedir.

Bu sene şâyî oldu ki bilâimtihan her mektebe herkes kayd olunabilecekmiş. İşte bunu yanlış bir tedbîr olmak üzere hükmedebiliriz. Her mektebden matlûb olan istifâdeye göre şâkirdânın istitâat-i bedeniye ve fikriyesi bu sene her zamândan ziyâde tedkîk olunmalı..

Laletayîn her genci şâkird olarak kabûl etmek câiz olmaz ise muallimlerin intihâbında daha ziyâde müşkilpesend davranmak lâzımgeleceğini söylemeğe hâcet hiç kalmaz. Muallimler şunu unutmamalıdır ki en mühim vazîfeleri şâkirdâna verdikleri malûmâtın ileride, mareke-i maîşette neye yarayacağını, ne sûretle istimâl olunacağını, o malûmâtın ne menfaatler istihsâl olunabileceğini anlatmaktır. İlm-i hesâbdan felsefe-i fûnûna kadar her ders bu endîşe ile, bu kayd ile talîm olunmalı. Derslerde malûmât-ı makbûle aradığımız gibi şâkirdânda da anâsır-ı makbûle aramalıyız. İyi şey çiraklıktan değil, anâsır-ı müntehabeden çıkar. Bu husûsta kemiyeti keyfiyete fedâ etmeliyiz.

Tasfiye-i şübbân mektep kapılarında başlamalı, çünkü bütün hayâtta bizzarûre devâm edecektir. Zîrâ emîn değil miyiz ki ba'dezân diploma değil sermâye-i irfân aranacak. Memûriyet

isteyenler müsâbakaya davet edilecek. Bu hâlde mektebe girecekler bu istidâdı şimdiden ızhâr edenler olmalı değil midir?

Cenab Şehabettin, n.140-33, s.2-3

TERBİYE-İ ETFÂL

1

Cenevre’de mekteb çocukları -boy bos; hayât fişkırın sîmâlar- İstanbul mektepleri, dört duvar arası lamba karşısında çürümek -on on beş senelik kabir azâbı gençlerimiz yâhûd solgun demetler- bir ân evvel ölüme yaklaşmak.

(s.5) Oturduğum “bulvar”ın sağ tarafında, ikâmetgâhımdan bir dâire ile ayrılmış “Tatbîkât Mekteb-i İbtidâîsi” vardır. Usûl-i talîm ve terbiye dersleriyle iştigâl eden sınıf-ı mahsûs şâkirdânına burada amelî dersler verirler.

İstanbul’da, taşralarda bulunan, ve sonra burada kız ve erkek çocukları gören her sâhib-i merâk derin bir tefekküre düşecektir:

Nedir bu çocuklardaki boy bos, tarâvet ve ismet-i hayât!

İşte şimdi bu mektebin karşısındaki çayırdaki oynayan masûmlara bakın: Çâlâk, yüzlerinden hemen hemen kan fişkırarak, şen ve şâtır oynuyorlar. Yalnız bura mı ya: Şehrin ibtidâî, tâlî bütün mekâtib talebesi böyle. Bir kerre de bizim bilhâssa İstanbul’da oyun nedir, terbiye-i bedeniye nasıl olur? bilmeyen zavâllı kız ve erkek yavruları düşünüyorum: Sabâhtan akşama kadar dört duvar arasında mahbûs -gezinmelerine müsâade edilen yer tozlu bir, sâha- oynasalar tekdîr, koşsalar tevkîf, hele müsâraa etseler izinsiz cezâsı!- akşam olur mektebden çıkarlar. Müfrit bir taab-ı dimâğ ile bitkin bir hâlde sürüklenerek evlerine giderler bir sâat ya geçer ya geçmez akşam yemeğine. Yemekten belki de yarım sâat mürûruna meydân kalmadan lamba karşısında geceleyen dörde beşe kadar kitâb üstünde göz gezdirmek, sekiz sâat olsun uyumak bahtiyârlığını bulamayarak sabâhleyin erken kalkmak, yine ders başına.

Dâimâ oturak hayâtı, dâimâ kan tüketen bir ömr-i heder; zavâllı gençlerimiz, solgun demetler gibi, bet beniz kalmamış, bir sene değil, üç sene değil; bu kabir azâbı yedi yaşından başlar 23-25 yaşına kadar sürer.

Yaşamak için yerim diyen hekim herhâlde bizim mekteblilerimizi görmemiş. Bizim yavrularımıza “çabucak ölmek, tükenmek için” tahsîl ettirilir: Kuvvetlenmek, şâhbâz olmak için değil.

Kânûn; adam öldürene -tehevvürene ise- on beş sene kürek cezâsı veriyor. Amden ise idâm hükmünü vermekte tereddüd etmiyor. Hayf ki mekteblerimizde için için, sinsi bir “dest-i kâtil”in bîçâre analarımızı, babalarımızı yanî yarınki bünyân-ı cem’iyeti ezip parçaladığını hesâba katmamış; havsala-i tahammülüne sığmayan o fâidesiz derslerin bîinsâf latmeleriyle verem olmuş gençlerimize “ecel-i mev’ûduyla gitti” deniyor. Düşünmek istenilmiyor ki bizde mektebler makberedir, mezârdır; sağlam giren çürük çıkar. Orada az çok evvelden mevcûd hayât, muhakkak memâta doğru yaklaşır;

Orada hayât artmaz, her gün bir parça akar, tükenir; bizde tahsîl yolunda olanlar şübhesiz “ecl-i kazâ” ile kurbân gitmişlerdir.

Mekteblerimizin çocukların bedenleri, efkâr ve ahlâkı üzerinden yüzde nihâyet yirmi fâide yerine seksen zarar getirdiğini iddiâ edersek tayîb etmemeli, ne bedbîn mütâlâat dememelidir; evet göz önünde yalnız İstanbul kız ve erkek etfâli tutulursa zarar-ı vâkı o kadar takdîr edilemez. “Her şey, zıddıyla anlaşılır” kâide-i sahîhası îcâbınca bir de İsviçre mekâtib talebesinin hayâtı kıyâsen tedkîk olunursa bizde derslerin “bir ân evvel ölüme yaklaşmak” için vâsıta hıdmetini gördüğünü teslim etmemek mümkün olmaz.

Bizde evlâdları mektebde olan ana ve babalar çocuklarının hayât-ı tahsîliyesi yukarıda biraz tasavvur ettiğim vechile esîrâne, mahbûsâne geçtiğini teslim buyururlar. Zâten hepimiz o ocaklardan yetiştik, neler çektik biliriz.

Şimdi de İsviçre’nin her tarafında takîb ve tatbîk edilen “hayât-ı şebâb” vesâitini söyleyeceğim; bir İsviçreli mekteblinin bizdeki tarz-ı kâhîr-i hayâta bedel ne gibi esbâb-ı tekâmül arasında beslendiğini, her gün bir parça kuvvet kazandığını tasvîr edeceğim:

İsviçre’de muallimler, muallimler o kadar sâhib-i dirâyetirler, kitâblar o rûtbe im’ân-ı nazarla yazılmıştır, hayât-ı şâkirdân o türlü tanzîm edilmiştir ki bütün bu vesâit-i kemâl yardımıyla yetişen çocuklardaki kuvveti, inkişâf-ı melekâtı îzâh eder.

***

İsviçre’de yedi yaştan evvelki tarz-ı terbiye -kitâb yok tecrübe, idmân var- galatât-ı hissiye tashîhâtı -bir İsviçreli mürebbiye ve mürebbî kırk beş dakikada bütün şâkirdânı işletiyor- el işleri -temâşâ etseniz bayılırsınız- mekteblerimizde hayâtı kanayan zavâllı masûmlarımız -cum cum suya atlayan, yüzen İsviçre mini minileri- eski hocalarımızın vird-i zebânı: Sus, otur, seni gidi! İsviçre mekteplerinde (bahçe) amelîyâtı hastalık mikropları bu zinde kanda ne halt eder?-

Çocuk mektebe gelir -elinde hiçbir kitâb yoktur- bu yaşta olan çocuklar dahi biraz daha sonraları bile kız ve kadın mürebbîler elinde büyür çünkü çocukların kahrını erkekten ziyâde kadın çekebilir;

Çocukların hayât-ı her-dem-teceddüdünü analar, kadınlar daha çabuk takdîr eder. Bunun için İsviçre’de bu usûl kabûl edilmiş -mektebde sıralar çocukların bellerini eğmeyecek, masalar önleri kanburlaştırmayacak bir tertîb-i sıhîh ile yapılmıştır. Kitâb yok dedim ya: Nasıl söylenir? Bir mecliste

nasıl hareket edilir; misâfire, büyüklere karşı nasıl davranılır? Yemek nasıl yenir? Bu gibi âdâb-ı muâşeret ağızla ve fiilen öğretilir -birçok el tecrübeleri yaptırılır ki o mini mini masûmlar bunları yaparken sevinçlerinden oynarlar, gülerler, haykırırlar; hiç sıkıntı yok; değnek, sopa, falaka, tekdir, öyle şeyler hele olsun- çocukların gözlerini, kulaklarını, kuvve-i zâika ve şâmmelerini (galatât-ı hiss) denilen ve bizde tashîhine aslâ yanaşılmayan yanlışlardan vikâye için birçok (renk) tecrübeleri, birçok, ölçü, vezin tecrübeleri; birçok çiçekler, tadılacak birçok meyveler, sayı (hesâb) için birçok çekirdekler üzerinden havâss-ı hamseleri idmân edilir. -Böyle şetâretle, gülererek oynayarak geçen derslerin hiçbiri kırk beş dakîkadan fazla sürmez- [Bizde bu yaşta çocukları değil ya on yaşındaki çocuklardan mürekkeb sınıflarda bulunan 30, kırk talebeden bir sâat yanî altmış dakîka içinde sekiz onunu okutmak kâbil olamaz çünkü ne muallimelerimiz, ne muallimlerimiz usûl-i tadrîs ve terbiye bilmezler çünkü onlara gösterilmemiştir. Onlara: İşte size bir sürü küçük hayvân ne yaparsanız yapın, hele birer papağan yapabilirsiniz aşk olsun der ve sizi takdîr ederiz meâlinde kavlen değilse âdeten bir emir vermişler- papağan gibi ezberciliğe alıştırılmak istenen birçok kuşlar kafeste çabucak öldüğü gibi bizim mekteb kafesli yavrularımız da bedenlen, ya ahlâken, ya efkâren veyâ üç cihetle de ölmeğe mahkûm kalırlar]- dersler ne kadarsa yarısı kadar oyun, tecrübe, resim, cimmastik el işleri vardır. Çocuk daha elifbâ yüzü görmemişken gördüğü kedinin, köpeğin büyük bir sevinçle resmini yapıyor, sepet örüyor; ip örüyor; yama dikeyor; mukavvâdan, kâğıddan, çamurdan üstüvâne, müselles, kürre, her şey yapıyor, hele güreşlerini görmeli: O onu tutar; beriki arkadaşını yerlere yatırır; bir sevinç bir sevinç ki...

Salıncağa binerler; cimmastik direklerinden atlarlar; (futbal) denilen bir nevi İngiliz top oyunu oynarlar: Sınırlar kuvvetlenir, kan cevelân eder, kaba etler sıkışır; pazı peydâ olur; bir sür'at, bir çeviklik. Hele o atlamalar. Yarışmalar; koşmalar.

Zavâllı İstanbul yavrucakları: Koşamazsınız, atlayamazsınız, oyun yasak; ellerinize tecrübe için bir şey verilmez; kanınız cevelân etsin, sınırlerinizi kuvvetlensin diyen yok. Sizi basık; tozlu, dört duvarı siyâh kederler ağlayan barakalara, yâhûd taş evlere tıkmışlar; zavâllı anacıklar, babacıklar bir kerre buradaki eşlerinizi görseniz; nasıl insân gibi haysiyetleri, hayâtta hakları var; terbiyelerine nasıl dört gözle bakıyorlar; başlarına mükemmel dârü'l-muallimîn ve dârü'l-muallimâtan çıkmış, tecrübeler görmüş mürebbiye ve mürebbiyeler koymuşlar; hâsılı bütün millet onlarla meşgûl. Ya siz bedbahtlar ne kara günler geçiriyorsunuz... Sizi tıkacak bir mekteb açmak isteyen adamlar bir bakkal dükkânını, çökmüş bir evi de "mekteb" diye ilân edebilirler. Ey yarınki küçük Osmânlılar: Size koşmak, atlamak; yüzmek, lâzım değil mi? Burada sizin gibi mini minileri şimdiye kadar söylediğim tarzda yalnız mektebde terbiye etmiyorlar, perşembe günlerini daha söylemedim: O günler oldu mu: bütün çocuklar yaya; her mürebbiye ve mürebbilerle berâber kırlara, bayırlara, su kenârlarına, gölde, denizde kürek geçmeğe, yazın da suya cum cum atlayıp yüzmek öğrenmeğe giderler: Âh kim bilir siz de bu şeyleri ne kadar istersiniz! Fakat olmaz: Sus! Otur; seni gidi haylaz seni!!!

İsviçre'de masûmcuklarda tatbîk edilen terbiye bu kadar değil: (bahçe) ameliyatı da var: Çocuklar mevsim-be-mevsim ekerler; biçerler; budarlar, aşlarlar, sürerler, çapalarlar. Yaşlarıyla

mütenâsib olmak üzere yapılan bu küçük ameliyât onlara ne kadar yarıyor bilseniz: Çehreler kıpkırmızı, vücûdlar atik, hastalık fevkalâde az; (s.6) mikrop bu temiz, bu kavî bedenlere girip de ne halt edebilir? Çocuklar zâten güreşmeğe, tutup koparmağa alışmışlar kanları da içeride mikropları yener durur.

İsviçre: Cenevre M. Cevdet, n.209,s.4-5-6

TERBİYE-İ ETFÂL

2

Yedi yaşında başlayan 13'e kadar devâm eden ibtidâî terbiyesi

-Ezberle değil, tecrübe ve amel ile- haylaz ve afacan çocukların terbiyesi -İsviçre'de vatan kucağı şefktir, sıcaktır- su gibi okusun kâidemiz- ne kadar verileceğini bilir kaç kişi var;

İbtidâî terbiyesi 6 yıl sürer. Kollejlerin ilk üç sınıf-ı ibtidâîsi bu terbiyenin son üç senelik bakıyesine tamâmlar.

Bu altı yıllık terbiye; bizde olduğu gibi çocuğa en çok ezber ders vermek esâsına müstenid değildir; mümkün olduğu kadar az ders, mümkün olduğu kadar çok tekâmül vermek düstûruna merbûttur. Muallimler ve muallimler bu yolda az emekle çok semere almak usûlünü bildikleri gibi kitâblar da o sûretle yazılmıştır; bu mekteplerde terbiyenin bedene, ahlâka, fikre, âid üç kısmı başa baş gider; biri eksik öbürü fazla değildir; meselâ çocuklarda hâfıza kuvvetine olanca ezber dersler yükletilsin de "hayâl" ve "idrâk" kuvvetleri çıplak tutulsun, yâhûd beyinleri malûmâtla doldurulsun da bedenlerini takviyede ihmâl-i irsî gösterilsin böyle şey yok. Dedim ya: Hep bir. Ammâ denilecek ki birçok yaramaz, haylaz, şer çocuklar var onları ne yapıyorlar? Evet var fakat o derecede olanları biz kolundan tuttuğumuz gibi mektebden koğarız. Hâlbuki o takım çocuklar "anormal yanî gayr-i tabîi bir hâletle malûl" biçârelerdir diye başka yerlerde açılmış sunûf-ı mahsûsaya yerleştiriliyorlar. Umûmî mekteplerde çocukların yanına koyuverilmiyorlar. Bu haylaz, şerîr, afacan çocuklar bizde ba'de'd-tard en korkunç sokak efeleri, müdhiş külhân beğleri sürülerini teşkil ederler, fakat İsviçre âlem-i irfânında bu zavâllılara penâh-ı terbiyet olacak müesseseler hâzırlanmış; mâder-i vatani bizde olduğu gibi şefkatsiz değil rahîm. Âgûş-ı ismetinde bunları da, bu ana kuzularını da ısıtıyor.

Bizde dersler, birer gıdâ-yı rûh olmak lâzım geleceği kâidesinde gaflet edilmiştir. Çok defa idâdî talebesine verilen ders, kitâb, bahis aynen rüşdiye çocuklarına rüşdiye sınıflarına verilebilecek dersler ibtidâîlere veriliyor. Kimden kime? Çocuk hazm edemezmiş? Çalışsın, tenbellik etmesin! Ezberleyemiyormuş; zımnen "bu, benim hâlime uygun değil" diyormuş; kim dinler? Kafa patlatsın; ezberlesin; su gibi okusun!!!

Esbâb hâzırlanmadan müsebbibâtın çarçabuk olmasını isteyen ve hemen her şey emir vermekle: Yap, yapma demekle oldurmak hevesinde bulunan biz zavâllılar biraz da “ilmü’n-nefs-i etfâl”e vâkıf olsaydık, çocuklarımız o kadar çok çekmezler; külhân beğleri o kadar çok türemez idi. Biz sanıyoruz ki dürr-i yektâyı ezberleyemeyen, hesâba aklı ermeyen, hüsn-i hattı olmayan çocuk gabîdir, tenbeldir; hiç işe yaramaz: ya dayak, ya tard. Düşünmüyoruz ki bu zavâllıyı terbiye etmeden nereden tard ediyoruz? Mektebden mi? Hâlbuki mektebden tard olunan her hâlde cem’iyet-i milliyemiz içinde kalmayacak mı? Birini öldürmeyecek mi? Aç kalıp bir şey çalmayacak mı? Biz tardla hayır değil şer doğuruyoruz. Denecek ki canım her fenâlığı yapan çocuk mektebde nasıl tutulur? Doğru. Fakat bizim “çocuğun yalnız yazıya, hesâba, ezbere istidâdını değil koşmağa, kırmağa, atmağa olan kâbiliyâtını da müsmir kılmak yolunu bilir muallimelerimiz, muallimlerimiz; bu husûsta âlât ve vesâitimiz olsa o zavâllı çocukların en çok müstaid oldukları şeylerde terbiye edilmesi mümkün olurdu.” demek istiyoruz.

Yoksa şimdiki hâlde tard değil ibkâ da edilse mekteblerimizden bir fâide görmeyecektir. Bu türlü (anormal) çocuklar için İngiltere, Almanya, İsviçre, Amerika’da, Avusturya’da açılan müessesât-ı mahsûsada her kâbiliyete âid vesâit-i tekâmül var: Çocuk haylaz doğuşuyor öyle mi? Pek a’lâ, demek ki cimnastiğe, pehlivânlığa, güç işlere istidâdı var. Çocuk duvarları, kâğıdları çizgi ile, resimle dolduruyor, başka derse çalışmıyor öyle mi? Pek güzel: demek ki: ey insânlar ben küçük adam ressâm olacağım, bana gıdâmı verin diyor. Ona resme müteallik meşgûliyetler veriliyor. Kuvvetini onlara akıtıyor bir mâhir ressâm oluyor ve’s-selâm. Bizde olsaydı koğulur, aç kalır, sarhoş olur, nâmûsu bozulur bir gün bir cân haşlar hâpishâneye girerdi. Avrupa’da ise şer çocuk nâmûslu bir ressâm hâline geldi, çok para kazandı, vatana da hizmet etti.

Bizde bir yılda yanî dokuz ayda kaç ders, ne kadar bahis, kaç mühim mesele verilmesi lâzım geldiğini düşünen ve bilen, hesâb eden; o yolda devâm eden kaç muallime ve muallim var? Varsa elleri altından yetişen yavrular şâyân-ı tebrîktir. Buralarda ise her ders adediyle, verilecek mebâhis numara ile, hattâ aylarıyla, mevsimleriyle birer birer evvelden tayîn edilmiştir.

Bir muallime veyâ muallim yerine öbürüsü gelse yine aynı muayyen program karşısındadır.

***

Bizde muallim ve muallime değişince her şey alt üst olur? Yemîn etsem başım ağrımaz: İskolastik devresindeyiz. İsviçre’de ders, kitâbdan değil musâhabeden başlar -usûl-i talîmi ayrıca bilmeyen en büyük mekteblerden de çıksa ders veremez- bizde bir sâatte kaç çocuk okutabilirler? -İsviçre’de İngiliz usûlü terbiye-i bedeniye: yüzme, atmak, koşmak- şâhbâz gençler -hayât-ı mübârezesinde bu çelik vücûdlar hangi fabrikadan çıkıyor? İstanbul’da mektebli gençlerimiz -“yeşil yurt” çocukları-

Bizde öyle mi? Muallim, muallime değişince dersin mikdârı, mâhiyeti de, tarz-ı talîmi de hepsi değişir. Binlerle mekteblerimizde değişmeyen bir hüviyet-i menhûse-i tedrîs varsa o da (s.6) “Muallim, muallime söylesin, şâkird âtil kalsın” meâlini tecessüm ettiren usûl-i kadîmedir. Yemîn etsek başımız ağrımaz:

Tâ eski Arablar zamânından, Avrupa'da iskolastik devrinden kalan bu muhtal his usûlü çok değilse yüz yıldır. Bütün ümem-i mütemeddine terk ettiği, şurada Bulgarlar bile yeni tarz talîmi kabûl eyledikleri hâlde biz mahalle mekteblerimizde de ibtidâî, rüşdî, idâdî, âlî mekteblerimizde de medreselerimizde de, dâimâ dâimâ bu muzır, bu mâhî-i istidâd usûle hâlâ esîriz; ve bu usûlün mazarrâtını taraf taraf teşrîh etmedikçe ve yeni rehberler yetişmedikçe terkine de başlanmayacak sanırım; buralara gelince:

Her ders şifâhen başlar, kitâbdan başlamaz. Kitâb sonra okunacak, evveleminde muallime ve muallim o sâatte vereceği derse aslâ takrîr değil suâl tarîkıyla çocukların fikirlerini, hislerini celb eder, harekete getirir. Onların verecekleri cevâbları evvelâ kendisi değil arkadaşlarına tashîh ettirir ki bu gibi dürûs-ı ibtidâiyede çocukların görmedikleri, işitmedikleri, ellemedikleri, kullanmadıkları eşyâdan, nebâtâtan, hayvânâtan aslâ suâl edilmez. Meğer gördükleri şeyler sâyesinde, onlara benzer olmak mülâbesesiyle talîmi îcâb etsin: Kedi münâsebetiyle arslan, kaplan gibi. Bir de hangi mekteplerde çocukların önlerine mevâdd-ı müstamele getirilir, hayvânât-ı meşhûre resimleri konur ve nasıl suâl edileceği iyice bilinir?

Bir mektebde her türlü numûneler, levâzım-ı fikriye ve dersiye hâzır olsa bile nasıl sorulacağı, nerelerden başlanarak gidileceği bilinmedikçe onlardan büyük istifâde mümkün değildir. Muallime, muallim olan yalnız sâhib-i ilm olmakla iş beceremez; mülkiyeden, hukûktan, mühendishânedan, harbiyeden de çıksalar ayrıca usûl-i talîmi bilmiyorsa ne lisân, ne eşyâ, ne hesâb dersi veremezler. Çünkü talîm ve terbiye tamâmen ayrı ve tatbîkî cidden müşkil tecârîbe müftektirdir.

Dönelim: Buralarda ve emsâli müessesât-ı medeniyede bu hep "suâlli dersler" pek mâhirâne idâre edildiği için" bir ağızdan söyletmek usûlünün rûhu keşfedildiği içindir ki nihâyet kırka kadar mevcûd bir sınıfta kırk beş dakikadan aslâ fazla olmayan bir derste bütün talebe konuşmuş, o dersi söylemiş oluyor. Bizde bu kudretli mevcûd bir sınıfta zannedersem bir sâatte bile yirmi kişiyi işletmek değil ya okutmak saâdetine mazhar olan acabâ var mıdır? Eğer varsa diğer yirmi beş çocuğu ne yaptın? diye sorulur.

Bura mekteplerinde terbiye-i bedeniyeye olunan itinâ netîcesidir ki şâkirdlerin hepsi yüzme, atmak, koşmak bilir. Onun içindir ki İsviçre hükûmeti askerlere senede ancak on sekiz gün silâh talîmini kâfî görüyor. Zîrâ o askerlerin hepsi daha mekteplerde iken ayak, beden hareketlerini, atmağı, oynamağı, yüzmeğı öğrenmişlerdir.

İbret almak için on, on dört, on altı yaşındaki çocuklara bakmalı. İnsân şaşar: Tavren, kuvveten yirmi yaşındaki gençlerimize muâdildir. Bütün İsviçre mektepleri velüsiped âşıkıdır; mektebe bununla gelirler, bununla giderler; ayaklar, kollar velüsiped harekâtıyla demirleşiyor. Hele pazar günleri ve perşembe akşamları umûmî koşmalar, futbol bu memlekete ne kadar temiz kanlı, şâhbâz delikanlı yetiştiriyor; memleketin her tarafında pek çok cimnastik kulüpleri var: gençleri teşvik ediyorlar. Bizde çapkınlığa sülûka mecbûr kalan gençlere bedel buradakiler vücûdlarını çelik gibi kuvvetlendirmeğe, hayâtta her sadmeye karşı mübârezeye ikdâm ediyorlar, her gün cimnastik, her hafta tatillerinde cimnastik; bu gençler bile nâfi bir meşgale-i akliye ve asabiye bulduktan sonra

çapkınlığa girişmeğe tâkatleri kalır mı? Şâyân-ı kayddır ki bizde velüsipedler -şarkı ezmek için olacak- Avrupa'dan gönderilen muzırr-ı sıhha cinsinden olduğu hâlde buradakiler verem olmağa, vücûdu düşürmeğe değil göğsü, kolları, ayakları âhenîn seyyâle ile diriltmeğe yarıyor. Ya memleket - zâten Avrupa göbeğinde bir avuç hacminde yer teşkîl eden bu sâha-i zümrüd-fâm yeryüzünün cenneti.

Her taraf yeşillik, her yer mevrû; her nokta muammer; her vecheden kuvvet, hûn-ı şehâmet, asabiyet-i hayât fişkırıyor; bi'n-netîce ahlâk da o kadar temiz; Avrupa'da en az cinâyet olan yerlerden biri, belki birincisi bu "yeşil saâdet yurdu"dur ki onu hâzırlayan eller de işte bu memleketlerde büyüyor.

İsviçre: Cenevre M. Cevdet, n.210, s.5-6

4.4. TARİH

SIRR-I İSTİBDÂD

Her ne zamân târîh-i Osmânî'yi gözden geçirsem, millet-i Osmâniye'mizin şu mâzî-i hazînini bir düşünsem gözümün önünde alay alay pâdişâhlar, sadrazamlar, vezîrlere geçer. Millet, Osmânlılığın

temîn-i istikbâli için çalıştığının yarısını veren, tehlike zamânında vatani için güle güle ölen zavâllı millet hiçbir yerde görülmez. Târîhimizin bütün sahâifî hep pâdişâhların medh ü senâsından hep sadrazamların icrâât-ı mağrûrânesinden bahseder. Hâk-i pâk-i vatani gülğün kanlarıyla gülzâra döndüren, cihânı hayretlere gark edecek kahramânlıklar ibrâz eden koca efrâd-ı millet için hiçbir parlak sahîfe-i târîh görülmez şâirler, edîbler, müverrihler, bütün yazı yazarlar hep büyüklerden, bir makâm-ı bâlâda bulunduğu için büyük görünenlerden bahsederler. Ve bu zemînde o kadar söylerler o kadar tasvîr ederler ki insân milletin bütün kuvâsının o adamlarda tecemmu etmiş olduğunu zanneder. Ve âdetâ milleti, o milyonlarca kahramân halkı unuttur gider.

İşte bunun içindir ki bizde gözler hep o makâm-ı bâlâda bulunan eşhâsa dikilir. Saâdet, selâmet her şey hep o büyüklerden beklenir bunun içindir ki şahsiyet-i münferide ölür, mahvolur. Faâliyet-i milliyete atâlete, meskenete mübeddel olur.

Evet yine bunun içindir ki birçok müstebidler, zâlimler yetişir. Nefsine itimâdı olmayan, her büyüklüğü o yüksek yerlerde bulunan ve ekseriyâ kendilerinden mâddeten manen daha aşağı derekede olan eşhâstan bekleyen millet bütün fedâkârlıklarına bütün hasâil-i kahramânânesine rağmen asırlarca istibdâd altında ezilir. İnîm inîm inler. Bir felâketin izâlesini de ya o büyük yerlerdeki müstebidlerden zâlimlerden, ya hâtif-i gaybdan bekler.

İşte bizim asırlık târîh-i istibdâdımızın, asırlık felâketlerimizin sırrı hep bu kuvve-i milliyeyi istihfâf hep bu büyüklerin bir kuvve-i hârikulâdeye mâlik olduğunu tasvîr eden câhil, âdî, alçak adamların telkînât-ı âdiye ve iblîskârâneleri netîcesidir.

Ey millet-i Osmâniye bir kerre düşün hükümdârlar sadrazamlar, vezîrler, paşalar kimdir? Onların bizden fazla nesi var ki bizden büyük bir kuvveti hâiz olsunlar. Sen, ey masûm millet! Harâb karanlık kulübende, yırtık bir hasırın üstünde, mısır unuyla tağaddî eder soğuktan tir tir titrerken; sabâhtan akşama kadar damarlarındaki kanları donduracak rüzgârlar karşısında çalışarak kazandığın beş, on paralar toplanarak yüzler, binler milyonlarca liralara olur ve bütün bu paralar Osmânî vatanının bir gülzâr-ı saâdet olması için tayîn edilen memûrlara verilir.

Onun için o hükümdârlar o sadrazamlar o vezîrler o paşalar hep senin emeğinle yaşarlar onların vücûdu hayâtı fikri hep senindir, hep sana medyûn-ı şükrandır. Ve böyle olmalıdır. İdâre-i umûr-ı ümmette ta zamân-ı peygamberîye kadar gidersek görürüz ki cihânda misli gelmemiş ve gelmeyecek olan o büyük peygamberimiz “sallallâhu aleyhi ve sellem” en ufak bir işi görmek için sahâbelerine ümmetinin fikrine mürâcaat eder.

Şahsını kat’iyen ümmetten ayırmaz. Her zamân âlem-i İslâmiyet’in şevket ve azametini ümmet-i İslâmiye’nin kuvvet ve azametinde görür. İdâre-i hükûmette en son zamânlara bir göz gezdirirsek Londra’da gâyet pâk kat’iyen lekesiz bir mâzîye faâl, âteşin bir zekâyâ mâlik bir zât, Sir Edvard Grasi, milletin umûr-ı hâriciyesini deruhde eder. Çalışır, çabalar, cihânın siyâsetine hâkim olur. Fakat ne sâyede bilir misiniz? Milletin mâddeten, manen, fikren yardımı sâyesinde evet en ufak bir mes’eleyi mutlakâ partisiyle müzâkere, münâkaşa eder en doğru fikri bulur ve yapar edîbler, müverrihler, gazeteciler bu doğruluğun esâsını şahısta değil millette bulur. İşte bu sâyededir ki İngiliz siyâseti millîdir, şahsî değildir. İngiliz milletin saâdeti şahsa değil, milletin kendi kuvve-i mâddiye

ve maneviyesine, terakkiyât-ı fikriyesine tâbidir. Ve bunun netîce-i tabîyesidir ki ahlâksız müstebid hükümdârlar baş vekîller, vezîrlar o milletin terakkiyâtını zerre kadar sektedâr edemez. O terakkiyât-ı milliye asırlardan beri bilâârıza devâm eder gider.

Biz bu celfî hakikatleri pek acı, pek fecî vakâyî ile kısmen öğrendik ve işte bu sâyededir ki lehülhamd bu gün bu hürriyeti kazandık. Fakat heyhât dört aylık hürriyet netîcesinde bu hakâyıkı bir kat daha inkişâf ettireceğimiz yerde ayaklar altına almağa başladık. Hattâ korkuyorum ki bazılarımız menâfi-i hasîseyi, menâfi-i millete tercîhe başlıyor. Bilhâssa gazetelerimizden bazılarının neşriyâtı cidden nazar-ı dikkate alınmağa şâyandır.

Meselâ evvelisi gün çıkan bir gazete siyâsetimizin hâlimden istikbâlimden milletin saâdetinden felâketinden her şeyden kısa cümlelerle bahsediyor ve netîcede bu koca milletin, daha dün istibdâdın demir pençelerinden kanlı tırnaklarından kendini kurtaran bu mütefekkir bu fedâkâr milletin bütün istikbâlini bir zâta, bir Kâmil Paşa'ya bağlı addediyor. Ve maâzallâh zerre kadar tebeddül bizi derin felâket uçurumlarına sevk edeceğini söylüyor. Bir kerre bir milletin selâmeti şahsa bağlı olduğu nazariyesini kabûl eden o yazıcı Hilmî Paşa'nın sadâreti bâis-i felâket olacağını da söylüyor.

Dün çıkan bir gazetede, telâş, asabîlik fazla gayret gibi hatîfelerden münezze bir baş vekîllik meslek-i nâfi-i siyâsîsini lâyenkatı gelişigüzel tahtie etmekten bir netîce-i haseneye destres olunamayacağını söyleyerek başvekîlleri, vezîrleri tenkîd etmenin bile önünü kesmek istiyor.

Bu mütâlaâtı insân okurken nîkbîn olur, yalnız nokta-i nazarda hatâ edildiğini düşünürse o hâlde onlara karşı: “Ey azîz kardeşler, bizim siyâsetimizin hâli istikbâl-i milletimizin saâdeti selâmeti baş vekîllere vezîrlere tâbi değildir. Biz artık şahsîperest, boynu bağlı, gözü bağlı insânlar değiliz... Bizim siyâsetimiz millîdir. İngiliz muhibliği milletin kalbinden fevân etmiş ve bu seylâba tabîyatıyla Kâmil Paşa da tâbi olmuştur. Selâmetimiz milletimizin kuvvetine tâbidir. Hangi baş vekîl milletin bu kuvvetinden daha iyi istifâde eder, hakkını daha ziyâde dinler, daha doğru yolda giderse ona bütün kuvvetimizle yardım ederiz. Ve ufak tefek hatâsını bütün şiddetimizle tenkîd ederiz. Çünkü bu hürriyeti kanyla kazanan milletimizin hakkıdır. Hakk-ı sarîhtir.

Fakat insân o gazetelerin bu mütâlaâtını istemeyerek okurken bir şemme-i garaz bir fikr-i tarafdârî duyacak oluyor. Ve işte o zamân eğer bu hissettiği sahîh ise menâfi-i hasîse uğruna koca bir milleti iğfâl için yazı yazan ve yazdıranları bütün fevân-ı hamiyetkârîsıyla tel'în ediyor fakat her hâlde gâyet ağır bir mes'ûliyet-i manevîye altında bulunan gazetecilerden böyle bir şey ümîd etmiyor.

Netîce: Ey yazı yazanlar unutmayınız ki bizim beş asırdır çektiğimiz felâketler kuvve-i milliyeyi ihmâl etmekten milletin selâmet ve saâdetini büyük mevkilere gelenlere merbût zanneylemektendir. Evet bütün felâketler bu galat, bu fâhiş histendir. Milletimizi seversek bir daha mahvolmak için ezilmek istemezsek dâimâ hâkimiyet-i milliye fikrini tesîs ve tevsî etmeli. Siyâsetimizi de selâmetimizi de şahıstan değil hep o muazzam milletten beklemeliyiz.

4.5. SİYASET

4.5.1. İç Siyaset

OSMÂNLI İTTİHÂD VE TERAKKÎ CEM'İYETİ

Osmânli İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti tahmînen 1310 [...] sarâyda, vaktiyle yeniçeri kışlası olan [...] (s.2) teşekkül etmiştir. İnkılâb-ı Osmânî'yi husûle getiren cem'iyet aynı nâmı hâiz ve

azâlarının bir kısmı ilk teşkilâtın müessisi ve hâdimleri ise de bugünkü teşkilât tamâmen o cem'iyet değildir. İttihâd ve Terakkî Cem'iyeti'nin târîh-i teessüsünden bugüne kadar olan hayâtı başlıca dört safha arz eder:

Safha-i Evvel- Bidâyet-i teşekkülünden Mîzâncı Murâd Beğ ve rüfekâsından bir kısmının avdetine kadar iki buçuk üç senelik bir devredir. Bu zamânda cem'iyet dâhilde ve hâricde birdenbire terakkî etmiş ve sonra da def'aten sukût eylemiştir.

Safha-i Sâniye- Murâd Beğ'in terk-i silâh ile avdetinden Doktor İshak Sükûtî'nin vefâtına kadar olan kısım-ı sâni ki bu devirde de cem'iyet dâhilde mahvolmuş, hâricde bir kısmı Paris'te diğerk kısmı Ceneve'de olmak üzere ikiye inkısâm etmiştir. Paris'tekiler AHMET Rızâ, Doktor Nâzım, ve müteveffâ Halîl Ganem Beğlerle diğerk birkaç zâttan ibâret olup envâ-i müşkilât ve her mânie rağmen cem'iyetin maksad ve mesleğini en meşrû tarîkla takîbde devâm olduğuna kanâatle Türkçe ve Fransızca Meşveret'le irşâdâtta bulunmuşlardır.

Ceneve'dekiler ise merhûm Doktor İshak Sükûtî ve sâir rüfekâsından ibâret olup hükûmetin memûriyet ve parasını kabûl ile berâber cem'iyeti de yürütmek ve Osmânlı gazetesini tesîs ile propagandada bulunmak istemişlerdir. Bu sonrakiler bir cem'iyet için maneviyâtın ne kadar mühim olduğunu takdîr edemediklerinden teşkilât-ı cem'iyeti esâsından rahnedâr etmişler. Ve İshak Sükûtî'nin vefâtından sonra da külliye dağılmışlardır. Bilâhire Osmânlı gazetesi Dâmâd Mahmûd Paşa ve Sabâhaddîn Beğlerin ellerine geçmiş ise de pâyidâr olamamıştır.

Hâlbuki Paris'tekiler kazâ ve belâ yıldırımlarıyla mahvolmuş bir ulu câmiin masûn kalan minâresi gibi hakka doğru yalnız ve fakat müstakîm kalmışlardır.

Safha-i Sâlise- Cem'iyetin yeniden tensik ve teşkiliyle vesâit-i ihtilâliye tevessülü dâhil-i program etmesinden Selânik'te teşekkül etmek üzere bulunan "Hürriyet Cem'iyeti" ile birleşmesi târîhine kadar olan kısımıdır. Bu devrenin mebdei düvel-i muazzamanın Makedonya mes'elesi için Midilli önünde nümâyiş-i bahrî icrâ ettikleri târîhe müsâdiftir o vakitler cem'iyet Paris'te Mısır'da birkaç hamiyetperverle şurada burada birkaç muhâbirden ibâret bir cüz'-i lâyetecezzâ-yı hamiyet hâlinde idi. "Evolüsyon" program takîb eder bir şekilde Paris'teki rüfekâ-yı hamiyete iltihâkında vatanın dâhilindeki ihtiyâcını, halkın cem'iyetten beklediğini son vukûfla arkadaşlarının sem'-i irtîlâlarına ve artık tekâmül programının ihtilâl esâslarının da ilâvesi lüzûmunu enzâr-ı dikkatlerine arz eyledim. Husûsât-ı mezkûre Paris'te mahall-i ikâmetimde "Avnûmarso"da 43 numaralı hânede iki defa vukû bulan ictimâlarda takarrür etmiş idi. Tesâdüfât-ı garîbeden olarak bu hânenin arka cihetindeki vâkı küçük bir hâne birkaç sene akdem Paris hükûmetine üç gün müsellahan mukâvemet eden bir ihtilâlcîye melce ve mesken olmuş idi.

İşte irşâddan icrââta geçmek esâsâtını kabûl ile taksîm-i vezâif esâsâtı üzerine merkezi bidâyeten AHMET Rızâ Beğ (Meclis-i Meb'ûsân re'isidir), Mustafâ Fâzıl Paşa-zâde Prens Alî Paşa (a'yândandır), Sâmi Paşa-zâde Sezâyî Beğ (Madrid sefiridir), doktor Nâzım Beğ (merkez-i umûmî vekilidir), mülâzım Ken'ân Beğ (erkân-ı mektebî müdâvimidir), doktor Bahâeddîn Şâkir Beğ'den ibâret olarak yeniden tensik ve teşkil olunmuştur. Bu hey'et Sabâhaddîn Beğ ve rüfekâsını ve diğerk vatandaşları da tavsiye sûretiyle kuvvetli bir merkez teşkil etmek hüsn-i niyetinde bulunmuş ve bu

emel ile beherine ayrı ayrı mürâcaat edilmiş ise de bir semere hâsıl olmamıştır. Ve bir sene sonra bu hey'ete Prens Saîd Halîm Paşa (a'yândandır) ile mülâzım Ömer Nâcî (merkez-i umûmî vekîlidir), Hüsrev Sâmi ve Talha Kemâlî Beğler iltihâk etmişlerdir.

İşte şu sûretle teceddüd eden Paris'teki İttihâd ve Terakkî merkezinin ilk teşebbüsü teşkilât-ı dâhiliye olmuştur. İlk tahrîrât Trabzon'da ikâmete memûr miralay Çerkes İshak Beğ ile Necîb Beğ'e (Bandırma Reji müdürüdür) yazılmıştır. Erzincân'dan esnâ-yı firârında beni Trabzon'da hânesinde ihfâ edenler ve ertesi günü vapura irkâbına delâlet edenler bu insânlar olduğu için bir arada geçirilen gecede beğın Trabzon'da teşkîl ettiği şubenin merhûm Nâcî Beğ tarafından idâm edilen kumandan Hamdî Paşa ve vâlî Reşîd Paşa Abdülhamîd'e eser-i ubûdiyetleri olarak İshak Beğ Erzincan'a teb'id memâlikten tard ve kalebend kılınması ile şube bir aralık perîşân kalmış idi.

Safha-i Râbia- Merkezi Selânik'te olan Hürriyet Cem'iyeti ile merkezi Paris'te bulunan İttihâd ve Terakkî cem'iyetlerinin tevhdî ânından 10 Temmûz Sene 324 inkılâbına kadar olan devresidir. En kısa ve fakat cem'iyetin en faâl ve en ziyâde semeredâr olan bu safha cem'iyetin esâslı teşkilâtını ve vekâyi-i fevkalâdesini ihtivâ etmekle cem'iyetin "esâslı safhasını" teşkîl eder. Bu devre Paris merkez-i umûmî-i hâricîliği, Selânik merkez-i umûmî-i dâhilîliği ile ve Manastır'da son darbeyi vuran bir merkez olmakla iştihâr etmiştir.

Safha-i Hâmise- İnkılâbdan sonra cem'iyetin şekl-i alenîsini ki bugün mülkümüzde 360'tan ziyâde merkez teşkilâtı ve sekiz yüz elli bini mütecâviz azâsı Meclis-i Meb'ûsân'da ekseriyyet fırkasını hâiz ve kabine kendinden bulunmak itibâriyle bir "Osmânlı efkâr-ı umûmiye-i muntazama" teşkîl eyler.

Safahât-ı hamseye âid tafsîlât ve vesâik ale't-tevâlî neşredilecektir.

AHVÂL-İ IRÂK'A DÂİR

Vehhâbiyûn'un ızhâr-ı âsâr-ı isyân etmesi üzerine enzâr-ı dikkat-i umûmiye cihet-i Irâk'a mün'atıf olur. Binâenaleyh hâdise-i ahîre-i tuğyânın taharrî-i menâbii fâideden hâlî olmayacağı mülâhazasındayız.

Geçende Yeni Gazete'de neşrettiğimiz bir makâlede denilmiş idi ki İbn Reşîd'i dûçâr-ı inhizâm eden İbn Su'ûd'un bu muzafferiyyetinin bahş ettiği sarhoşluk sâikasıyla hükûmet-i Osmâniye'ye karşı taşkınlık göstermesi ahvâl-i muntazıradan idi.

Irâk târih-i hâzırının en mühim ukdelerinden birini teşkil eden İbn Reşîd ve İbn Su'ûd münâsebâtı bilhâssa şâyân-ı hikâyedir.

Emîr Vehhâbiyûn'u havâlî-i Hicâziye'den tard ettikten sonra Devlet-i Osmâniye Vehhâbilere karşı İbn Reşîd'i bir vâsıta-i mâniya, bir sedd-i tabîi gibi istihdâm lüzûmunu hissetmişti. İbn Reşîd Şemmâr aşîretinden ayrılarak nasılsa Arabistân şibihcezîresinin havâlî-i şarkıyesinde neşvünemâ bulmuş bir kabîle reisidir ki bazı aşâirin iddiâsına göre bir hareket-i gâsıbâne olmak üzere kendisine Şemmâr emîri unvânını vermiştir.

Vehhâbiyûn'un inhizâm-ı kat'îsini müteâkıb Âl-i Faysal denilen İbn [...] münâzaalar peydâ olmuştu. İbn Reşîd Vehhâbiyyü'l-mezheb olmakla berâber ve belki de Vehhâbiyyü'l-mezheb olduğundan nâşî Necd emâretine göz dikmiş olduğundan Âl-i Faysal azası miyânına düşen tohm-ı nifâktan ve İstanbul'dan kendisine gösterilen alâim-i teşcîden bilistifâde İbn Su'ûd'un zîr-i destânı üstüne hücum ederek bakâyâ-yı Âl-i Faysal'ı fîrâra mecbûr etmişti. O zamânki emîr -ki Hamûd bin Su'ûd nâmında idi- Basra civârında Küveyt kasabasında ihtiyâr-ı uzlet ve kasaba-i mezkûre şeyhi meşhûr Mübârek es-Sabâh'a dehâlet eylemişti.

Maksad-ı zafercüyânesine nâil olan Abdülazîz bin Reşîd kûtâhbîn ve hûnrfîz, sebükmağz ve bahîl olmak hasebiyle pek az bir müddet zarfında kâffe-i aşâiri kendisinden tenfir etmiş ve dolayısıyla baş gösteren âsâr-ı tefrika cümlesinden olarak katledilmişti. Yerine geçen oğlu Mutaab pek genç olmakla berâber sâhib-i akl u tedbîr ve mâil-i temeddün ve muvâneset olduğundan nüfûz-ı devleti çölde muhâfaza için bir âlet-i hayr olacağı ümîdi hâsıl olmuştu. Vâhayfâ ki Mutaab'ın ammezâdesi Sultân bin Reşîd makâm-ı emârete nasb-ı nigâh-ı ihtirâs ederek gerek Mutaab'ın ve gerek kardeşinin katline bâis oldu ve bu kanlar bahâsına olarak kürsî-i emârete geçti.

İbn Reşîd âilesinin kursat-ı za'fını gözetken İbn Su'ûd erkânı için bu hâile-i kıtâl bir nimet-i mahza idi. Bunların cerr-i menfaat zımnında, Küveyt şeyhi Mübârek es-Sabâh vâsıtasıyla Basra vilâyetine mürâcaat ederek hükûmet-i Osmâniye'nin himâyesini talep etmek tasavvuruna düştü. Mübârek es-Sabâh bu vazîfe-i vesâtatı kendisinin muhib ve müttefîki olan Muhammere hâkimine havâle etti teklîf-i vâkıa mukâbil o zamânın Basra vâlisî menâfi-i devlete muvâfık bazı şerâit-i tavîziye

taleb etmekle muvâfakatnâme hâsıl olamaması üzerine Küveyt şeyhi bu defa da Basra'daki mutemedi vesâtatıyla askerî kumandanına mürâcaat etmiş ve mes'ûlünü is'âf ettirmeğe muvaffak olmuştur...

İşte bu va'd-i muzâheretten cesâret alması üzerinedir ki Abdülazîz bin Suûd Şemmâre aşâirini muzmahil ederek yine Necd emâretini istirdâd etti.

Böyle olunca bize karşı ızhâr-ı isyân etmesi emr-i tabîi değil midir? Biz sevk-ı vukûât ile uyuşmuş bir yılanı iâde-i harâret ederek yeniden kuvvet vermişiz. Bu yılan evvel-be-evvel bizi ısırmakta şübhesiz pek haklıdır. Bir aralık tesîr-i zehrâbıyla ekser kabâil-i Arabânı bedest eden dâhiye-i Vehhâbiyûn'u tekrâr teşcî edecek kadar basîretsiz bir hükûmet elbette gavâilden kurtulamaz.

***

Kıt'a-i Irâkiye'deki menâbi-i gavâilden biri de ihâle-i mukâtaât mes'elesidir ki söz sırası düşmüş iken ondan da bahsetmek isteriz.

Meselâ Ammâre sancağı Benî Lâm ve Elbû Muhammed nâmlarıyla ikisi büyük, ve El-Ezîrec ve Sûdân unvânlarıyla diğeri ikisi küçük dört aşîretin taht-ı zirâatinde yirmi iki kıt'adan terekkeb eder. Midhat Paşa merhûmun Bağdâd vâililiğine kadar bu kıt'aların a'sârı Benî Lâm şeyhleri tarafından hükûmete maktû bir vergi îfâsı sûretiyle idâre olunurdu. Merhûm-ı muazzam her mukâtaanın ayrı ayrı hükûmet marifetiyle bilmüzâyede ihâlesi usûlünü vazetmiş idi ise de ahâlinin derece-i medeniyeti bu usûlü müddet-i medîde kabûl ve muhafazaya müsâid olmadığı ve cebren kabûl ettirecek mesâi-i satvetşîârâne sarf edilmediği cihetle merhûm-ı müşârunileyhin tatbîk ettiği emr-i ıslâh bilâhare bir muâmele-i muğfele şekli olarak hakîkatte ahvâl-i sâbika ric'at etmiştir. Fakat hüsn-i tatbîk edilemeyen âsâr-ı ıslâhiyeden şer ve nifâk hudûsu tabîi olmakla ca'li ve zâhirî bir muâmeleden ibâret kalan müzâyede ve ihâle-i mukâtaât mes'elesinde de bir illet-i fesâd hükmünü almıştır.

İsbât-ı müddeâ için son müzâyede ve ihâle şüûnunu hikâye edeceğim:

Evvelce şurayı haber vereyim ki mukâtaât üzerinde zîmedhal [...] unvânına müstehak görülmediğinden serâmedân-ı aşâirce ilzâm-ı mukâtaâtın fevkalâde bir ehemmiyeti vardır. Bu cihetle emr-i mukâtaa beynelmeşâyih dâimî bir mâdde-i nifâk teşkîl eder. Meşâyihin en nâfiz ve en kavîleri Benî Lâm ve Elbû Muhammed şeyhleri olduğuna nazaran muhâsamâtın en şiddetlisi bunlar arasında cereyân edeceğini anlarsınız.

Bu sene Ammâre sancağı dâhilinde dört mukâtaanın müddet-i ihâlesi hitâm bulmuştu. Hey'et-i ıslâhiye reîsi Nâzım Paşa esnâ-yı müzâyedede merkez livâda bulunuyordu. Nâzım Paşa ahvâl-i mahalliyeye derece-i lâyıkada vâkif olmadığı cihetle -örfü takîben mukâtaaları Benî Lâm ve Elbû Muhammed şeyhleri arasında taksîm edecek yerde- nef'-i hazîneyi nazar-ı dikkate alarak ve alâvechi'n-nizâm bir müzâyede icrâ ettirerek mukâtaât-ı mezkûreden bahr-i sağîri üç bin lira zamm ile Yûsuf Nefîse nâmında kasaba esnâfindan birine ihâle etti ve müteahhidin temîn-i muvaffakiyeti için kendisine bir müfreze-i askeriye terfîk eyledi.

Eğer bu teşebbüs muvaffakiyetle netîcelense idi Nâzım Paşa'yı nef'-i hazîneye hîdmetinden dolayı tebrik etmek lâzım gelirdi. Vâhayfâ ki böyle olmadı. Tarz-ı ihâlenin bu şekle girdiğini gören Benî Lâm ve Elbû Muhammed şeyhleri -Gadbân ile Sayhûd- aralarındaki sâldîde nifâkı unutarak merâkib-i nehriyeye taarruz sûretiyle ilân-ı isyân ettiler. Evvelâ "Blus" nâmındaki İngiliz seffinesine

ateş edilerek üç kişi cerh, bir kişi katledildi, sâniyen Aliyyü'l-garbî على الغربى cihetinden on iki ticâret seffinesine hücum olunarak beşi yağma olduğu sırada iki adam cerh ve bir adam katlolundu, sâlisen merkez-i livâ kurşuna tutularak Nâzım Paşa'nın ikâmetgâhı bile dâire-i taarruz hâricinde bırakılmadı.

Bunun üzerine bittabi İngiliz konsolosu ve İngiliz sefârethânesi iâde-i âsâyişi talebe başladılar. Yûsuf Nefise'ye verilen (s. 3) hakk-ı iltizâmı istirdâda ve gönderilen müfreze-i askeriyeyi tekrâren geriye celbe mecbûriyet hâsıl oldu. Mes'ele yine bahr-i sağîrin Gadbân'a ve bahr-i kebîrin Sayhûd'a ihâlesiyle nihâyetlendi. Hükûmete kâr olarak yalnız bir mağlûbiyet kaldı.

Bu ihâlelerin tâbi olduğu adem-i intizâm elsine-i ittihâma gâyet müsâid bir meydân hâzırlar. Birkaç sene evvel bir ihâle mes'elesinde esbak Bağdâd vâlisi Mecîd Efendi'nin sekiz bin lira intifâ eylediği ve bu sene yine aynı mes'eledede Basra vâli-i sâbıkı Hasan Beğ'in beş bin lira aldığı rivâyet olundu. Mecîd Efendi'ye isnâd edilen irtikâb hakkında vaktiyle tahkîkât-ı amîka icrâ olunarak isnâd-ı vâkûn kat'iyen bâsl ü esâs olduğu tahakkuk etmişti. Hasan Beğ'e atfedilen keyfiyete dâir ifâ-yı tahkîkât olduğu takdîrde aynı netîce-i berâetin zuhûrundan emîniz. Aşâir-i Arabân budala değildirler, hükûmetin derece-i za'f u kuvveti kadar paranın kıymetini bilirler. Tehdîd ve taarruz sâyesinde istihsâl edebilecekleri netâyici hiçbir zamân para ile satın almak gafletinde bulunmazlar. Biz kavî olalım. Tehdîdâtımızı îkâ edebilelim; belki o zamân para sahne-i umûrda bir müessir-i ciddî olmak üzere meydâna çıkabilir.

Cenab Şehabettin, n.140-57, s.2-3

Sinîn-i medîdeden beri, usûl-i meşrûtiyetle idâre edilen memleketlerde, türlü harekât-ı teheyycüyeye galeyân-ı hissiyât u efkâra, ve firak-ı muhtelif mensûbîni arasında mücâdelât ve müsâdemâta sebebiyet veren devre-i intihâb, uzun bir devre-i tazyîkten sonra, en küçük vesîlelerle müstaid-i inşîâl şerâret-i tezâd-ı mezheb ü kavmiyete âmâcgâh zannolunan bir memlekette, birinci defa olmak itibârıyla, birçok müşkilât ve mevânie tesâdüf etmek, ihtilâcât-ı şedîdeye vesîle teşkîl eylemek lâzım gelirken bilakis işbu [...] birkaç tîzgüzâr nümâyişle netîcepezîr olarak işte bu güne kadar yekdiğerinin hasm u rakîbi olmak üzere tanıtılmak istenen akvâm aynı bâb-ı ümîd-i necâta vâsıl oldular, aynı âmâl ve hissiyât ile meclis-i meb'ûsânı açmak üzeredir.

Hey'et-i ictimâiye-i Osmâniye'de usûl-i meşveretin teessüsüne, hâricden dâhilden, imkân-ı tasavvur edemeyenlerce buna iki mânia serd edilmek mutâddır. İhtilâf-ı anâsır ile seviye-i umûmiye-i irfânın kâide-i meşrûtiyete adem-i istidâdı, müverrihîn-i garb bu iki noktada müttehidü'r-re'y gibidirler. Dâhilde de umûr ve muâmelât-ı hükûmetle mütevağgil veyâ az çok emzice-i halka vukûf ile müştehir nice zevâta tesâdüf olunurdu ki hattâ ekseriyet üzere tarz-ı muhâkemelerine samîmiyetten başka nokta-i nazar karıştırmamakla berâber, hey'et-i ictimâiye-i Osmâniye'nin [...] istifâde etmesine imkân tasavvur edemezlerdi. İhtilâf-ı anâsır nokta-i nazarından Avusturya hey'et-i ictimâiyesi, seviye-i umûmiye-i irfân nokta-i nazarından Balkan hükûmât-ı sağîresi bu nazariyenin bir tekzîb-i fiilisi olmakla berâber bizde usûl-i meşveretin imkân-ı teessüsüne ve hattâ memleket ve millet için bundan başka bir çâre-i feyz ü rehânın fıkdanına kanâat etmek için etrâfın gösterdikleri misâllerden ibret alınacağına bizde meclis-i meb'ûsânın ilk ictimâından bir ders-i ittibâ çıkarmağa çalışmak bu nazariye erbâbının başlıca kâide-i müttehidesidir.

Şark hakkında bilhâssa Türklük âlemine müteallık tedkîkât ve tetebbuâtıyla müştehir müverrihîn-i meşhûreden biri vaktiyle demiş idi ki: “Erbâb-ı teceddüden bir kısım-ı mühimmi usûl-ı meşrûtiyetten istihsâl-i fevâid âmâlini terke mecbûr oldular. Beş muhtelif lisân ile mütekellim olan, ve sunûf-ı muhtelif-i ahâlîsi lisân ve kavmiyet itibârıyla mevcûd farklarla berâber mezâhib-i mütenevvia ve meslek-i muhtelif erbâbından olmak itibârıyla mütenevvi bulunan bir memlekette usûl-i meşverete mübtenî bir kâide-i idâriye tesisine teşebbüs bir hareket-i tflânenen ibâret idi. Binâenaleyh henüz ilk ictimâında bunun adem-i imkân-ı teessüsü bedâhетен anlaşılın meclis-i meb'ûsân bittabi dağıldı; ve tarafdârân-ı teceddüdün inkişâf-ı ümîdine bâis oldu.”

Şarkın, bilhâssa hey'et-i ictimâiye-i Osmâniye'nin tecelliyât-ı garîbesinden biri hakkında verilen hükümlerin hemen dâimâ yanlışı malûmât üzerine edilmiş fikirlerden tevellüd etmesidir. İlk meclis-i meb'ûsânın tarz-ı şekli ve esbâb-ı inhilâli herkesçe malûm olan hakâyıktan iken işte en ziyâde hakbîn ve [...] dâiyesinde bulunan müverrihîne bile bir hatâ-yı fâhiş ihtiyâr ettirecek kadar dûçâr-ı tağyîrât olmaktadır.

Nüfûs-ı muhtelif-i ahâlînin başka başka lisânlarla mütekellim olmasında usûl-i meşveret için bir mânia tasavvur edecek kadar bir fikr-i sâfderûnâne ancak şark hakkında sarf edilebilen efkâr-ı tflânenen ibâret olup otuz sene evvel meclis-i meb'ûsânın ihlâline bâis olan esbâbı da o zamândan beri bu memlekette câygîr olan idâreye atfetmek yegâne tarîk-ı mantukî iken bunu lisân ve kavmiyetin,

mezâhib ve mesâlikin ihtilâfına isnâd eylemek vukûât-ı târîhiyenin tayîn-i menâbii için pek muavvec izler takîb etmek demektir.

Fakat bugün bizde nazar-ı dikkat mâzînin teşrîh-i tecelliyâtına değil istikbâlin tehyie-i esbâb-ı muvaffakiyetine matûf olmak lâzımgelir. Bize terettüb eden vazîfe otuz sene evvele âid olan meclis-i meb'ûsânın târîhte tashîh-i kaydını yarının meclis-i meb'ûsânında gösterilecek kemâl ve dirâyet, irfân ve kâbiliyet ile temîn eylemektir.

Bu maksadın büyük medâr-ı husûlü bazı nukât-ı esâsiyenin sû-i tefehhüme imkân bırakmayacak derecede sarâhâten anlaşılmasıdır. En evvel unutulmayacak şey meclis-i meb'ûsânın bir kuvve-i icrâiye değil bir tecellîgâh-ı ârâ-yı millet olduğudur. İşte dört aydan beri mükâlemât ve musâhebât arasında: -hele meclis-i meb'ûsân açılınsın...- cümlesiyle bütün ümîdlerin o târîhe talik edildiğine şahid olmaktayız. Hiç şübhe yok ki meclis-i meb'ûsânın güşâdı devre-i teceddüdün fâtiha-i hayrıdır; istikbâlin bütün teşebbüsât-ı feyz ü umrânına onunla besmelekeş olacağız, fakat meclis-i meb'ûsândan beklenecek hıdmetin mâhiyeti hakkında [...].

Vükelâ-yı ümmetten teşekkül eden bu hey'et-i meşveret kabûl ve redde, tasvîb ve itirâza hâiz-i salâhiyettir; memleketin şuna ihtiyâcı vardır, millet filân hıdmeti bekler diyecek olan yine o hey'ettir; velhâsıl öyle bir hakk-ı teklîf ve tenkîde mâliktir ki aynıyla müessesât-ı mâliye ve nâfiada vâzı-ı sermâye olan alâkadârân tarafından müntehab azâdan müteşekkil mecâlis-i idâreye kâbil-i teşbîhtir. Ve bu mecâlis-i idârenin muvâcehesinde, mevki-i mes'ûliyyette, muâmelât-ı umûmiye-i şirkete dâir i'tâ-yı malûmât eyleyen, ledelhâce isticvâb olunan, ve hîn-i iktizâda vükelâ-yı sermayedarânın mukarrerâtını teblîğ eden nasıl bir müdürîyet var ise meclis-i meb'ûsânın muvâcehesinde de hükûmet ve hükûmetin maiyetinde alelumûm hey'et-i memûrîn vardır. Millet münâsebât-ı hâriciyesinden malûmât almak isterse hâriciye nâzırına, ahvâl-i dâhiliyesine dâir serd-i mülâhazâta lüzûm görürse dâhiliye nâzırına, mahâkimine, amvâline, mekâtibine müteallık mutâlebât ve müddeayâtı varsa adliye, mâliye, maârif nâzırlarına mürâcaat eder; ve ister ki bunlar kendisine mûcib-i itminân malûmât versinler. Eğer yapılan şeylere kâni, yapılacak şeylerle mutayyeb olursa beyân-ı itimâd eder; olmazsa baş vekîle mürâcaat eder ve husûl-i esbâb-ı emniyete intifâ eyler.

Şu hâlde asıl iş görecek olan nüzzâr ve memûrîn-i hükûmettir; bir tahsildârdan mâliye nâzırına kadar, bir neferden harbiye nâzırına kadar, bir nâhiye müdürinden dâhiliye nâzırına kadar bütün emvâl-i düvelde bir ücret mukâbilinde irâe-i hıdmeti tekellûf eylemiş olan memûra bir silsile-i münecceme-i mes'ûliyyetle yekdiğerine merbût ve mukayyed, ve hey'et-i nüzzâr meclis-i meb'ûsân muvâcehesinde kâffe-i memûrîn-i maiyetinin ve alelumûm şubât-ı dâiresine müteferri mesâlih ve muâmelâtın hey'et-i mecmûasına kâfil ve zâmindir. Binâenaleyh yarın nüzzâr meclis-i meb'ûsâna bir elinde târîh-i mâzî, diğere elinde lâyiha-i istikbâl ile çıkacaktır ki vükelâ-yı millet de mâzîden muhtâc-ı tebdîl ve tashîh olan safahâtı tamîr ederek istikbâl için âmâlini şerh ü tafsîle bir zemîn bulur.

Meclis-i meb'ûsânın hükûmetle esâs münâsebeti, birinin bir hey'et-i tedkîk ve istişâre, diğereyin tedvîr-i umûr ve muâmelâta müvekkel bir hey'et olmaları sûretiyle takarrüründen sonra düşünülecek nokta hey'et-i ictimâiye-i Osmâniye'de firak-ı mezâhib ve ensâlin usûl-i meşverete bir mânia teşkîl ettiğine dâir mevcûd zehâbı refeylemektir.

Usûl-i meşverete tâbi olan hükümetlerde fırak-ı muhtelif-e siyâsiyenin tevâddına mâni olmak haddizâtında gayr-i kâbil olup bunu arzû etmek de belki muzırdır, bizde bir fırka-i mutedile-i ahrâra mukâbil bir fırka-i müfrita-i ahrâr vücûda geleceğine ve bu iki fırka arasında derecât-ı muhtelifeden müterekkib bir silsile-i münderice hâsıl olacağına ve hattâ sağ cenâhın her biri bir başka tarz-ı fikr ü hisse mâlik zümrelerden tereküb eyleyeceğine intizâr etmek ne kadar muvâfık-ı mantık ve basîret ise edyân ve ensâl-i muhtelifeye âid mesâil ve menâfide de âmâl ve efkârın mecârî-i mütebâyineye sapacaklarına şimdiden kâni olmak o kadar tabîdir; yalnız bir noktada bütün âmâl ve efkârın, bütün hissiyât ve ihtirâsâtın imkân-ı ittihâdı bulunmak hedef-i aslî olmalıdır;

O nokta, hâricde olsun dâhilde olsun [...] ve cemâati tehdîd edecek mahâzirâtı refeylemek, temîn edecek vesâili ihzâr etmek maksadıdır.

Vükelâ-yı ümmetten her biri kendi fikrine, kendi mezhebine kendi kavmiyetine hıdmet eder; hattâ bununla mükelleftir. Kendisini oraya gönderenler bunun için göndermiştir: Fakat onlar bir noktada şahsiyetlerini unutmakla, efrâdı ayrı ayrı değil memleket ve cemâati hey'et-i umûmiyesiyle düşünmekle memûrdurlar; bu, nokta selâmet-i millettir, emniyet-i memlekettir, tamâmiyet-i hayât ve mülk-i âmmedir; bu noktanın zîr-i âriyetinde bütün ihtilâfât-ı mezheb ve unsur-ı münâfisât-ı kavmiyet ve nesil sükût eder, bu noktada hiç kimse Türk, Arab, Arnavut, Çerkes, Rum, Ermeni, Mûsevî, Bulgar olmağa mezûn değildir; bu nokta aynı vatanın, aynı hey'et-i ictimâiyenin evlâdı sıfatıyla bütün akvâm ve anâsırı toplayan nokta-i Osmâniye'dir. Burada tarîk-i itizâle sapanlara verilecek nâm, her kim olurlarsa olsunlar, hâin-i vatan nâmıdır. Garîbdir ki otuz sene evvel meclis-i meb'ûsânın bizde adem-i devâmına sebep olarak ihtilâf-ı mezâhib ve anâsırdan bahsedilmekle berâber o zamân bile ne mezhebe, ne kavmiyete âid bir hâdisе zuhûr etmemiş, memâlik-i Osmâniye'nin muhtelif noktalarından muhtelif efkâr ve ihtisâsât ile gelen vükelâ-yı milletten hiçbirisi ortaya böyle bir tohm-ı nifâk atmak fecâatini irtikâb eylememiş idi. Otuz sene, bu memlekete öyle bir ders-i hükümet telkîn eyledi ki buna asıl bugün imkân tasavvur edilemez. Onun için şimdiden kanâat edilebilir ki meclis-i meb'ûsânda ne kadar fırak-ı siyâsiye ve nesliye tevellüd ederse etsin memleketin esâs-ı hayâtına âid mesâilde firkalara değil yekpâre bir hey'et-i milliyeye tesâdüf olunacaktır.

Uşşak-zade Halit Ziya, n.140-59,s.1

İTTİHÂD VE TERAKKÎ CEMİYETİ'NİN SİYÂSÎ PROGRAMI

1

Cemiyet'in siyâsî programını İstanbul'da intişâr eden ilk nüshamıza derc etmiş idik. Kânûn-ı esâsînin ve ahîren sâdır olan hatt-ı hümâyûnun millet-i Osmâniye'ye temîn ve teyîd ettiği hukûkun mer'iyet ve mahfûziyeti bu programın mukaddemesini teşkil ediyor. Fakat bundan otuz üç sene evvel tanzîm olunan kânûn-ı esâsî ile milletin ihrâz eylediği hukûkun tevsii terakkiyât-ı zamâniye mukteziyâtından olduğundan programın mevâdd-ı sâiresinde kânûn-ı esâsînin tadfilî icâb eden mevâddından bahsolunuyor. Bunu takîben de sırf iktisâdî, ictimâî, medenî teşebbüsâta müteallık

mevâdd-ı mahsûsa mûnderic bulunuyor ki bunların her birinin derece-i lüzûm ve şümûlü ayrıca birer makâle ile îzâh olunacaktır.

Millet-i Osmâniye'nin ihrâz-ı serbestîsine, idâre-i keyfiye-i sâbika yerine bir idâre-i meşrûa-i muntazama kâim olmasına hafiyen sarf-ı mesâî ile buna muvaffak olan Osmânlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti şimden sonra da milletin saâdet ve teâlîsini temîn edecek kavânîn ve müessesâtın câygîr olmasına çalışacak ve bu maksadla gerek meclis-i meb'ûsân ve a'yânda, gerek matbûât vâsıtasıyla beyânât ve neşriyâtta bulunacaktır. Cemiyetin mesâî-i sâbikasını tervîc edecek olan muvaffakiyet, istikbâlen vatanın ihrâz edeceği kemiyet-i idâriye, kânûniye, adliye ile tecellî edebilecektir. Milleti bu tecelliyâta nâil etmek için Osmânlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti her memlekette olduğu gibi bir fırka-i siyâsî -İttihâd ve Terakkî Fırkası- teşkîl eylemek mecbûriyetindedir. Cemiyete mensûb olup meclis-i meb'ûsâna millet tarafından yâhûd meclis-i a'yâna zât-ı hazret-i şehriyârî cânibinden tayîn edilecek meb'ûsân ve a'yân, vatanın şark ve garbindan toplanacağından bunların her birinin bir merkezde ictimâ ile o merkezin vâsi ve muayyen bir programına riâyet eylemesi, onu takîb ve müdâfaa etmesi iktizâ eder.

Fırkanın programı ne kadar vâsi ve metîn, menâfi-i umûmiye-i memlekete ne kadar muvâfık, vatanın âmâl ve ihtiyâcâtını temîne ne kadar müsâid olursa dâire-i ittihâdına dâhil olacak zevâtın mikdârı da o kadar kat'î olur. İşte bu maksadladır ki cemiyetin merkez-i umûmiyesi merâkiz-i mühimmesinin kâffesiyle muhâberât ve münâkaşâta bulunarak, onların efkârını istimzâc ederek programın ilk çerçevesini vücûda getirdi. Bu çerçeve mütâlaât-ı muahhare ile tevessü olundu. Bununla da iktifâ edilmeyerek gayr-i müsellemlerle müzâkerâta girişildi.

Filhakîka Avrupa cerâyid-i siyâsiyesinden bazıları cemiyetin Rum, Bulgar, Ermeni, Sırp komiteleriyle müzâkerâta girişmelerini tahtie ve muâheze etmişlerdi. Fakat cemiyet müstahzar ve umûmî bir plan dâiresinde umûm akvâm ve anâsırın meb'ûslarının müttehiden hareket etmelerini teshîl ve bu sûretle menâfi-i vataniyeyi daha ziyâde temîn eylemek maksadıyla bu müzâkerâtı tecvîz ve tervîc etmiş ve bundan muvaffakiyet de iktitâf eylemiştir. Anâsır-ı muhtelifenin büyük bir kısmı (s. 4) cemiyetin programını aynen ve tamâmen kabûl ettiği gibi bir kısmı ile de "prensip"lerde itilâf hâsıl olmuştur.

Neşrettiğimiz program Osmânlı İttihâd ve Terakkî Fırkası'nın programı olup şu zikrettiğimiz anâsır da bu programı kabûl etmekle aynı firkaya iltihâk etmişler demektir.

Bir fırkanın programı o firkaya dâhil olan efrâd tarafından gerek mecâlis-i umûmiyede, gerek matbûâtta, gerek konferanslarda dâimâ müdâfaa olunacak bir cümle-i mütâlebâtı, dâimâ takîb edilecek bir hulâsa-i mesleği muhtevîdir. Avrupa mecâlis-i umûmiyesinin her birinde başlıca iki büyük firkadan inbiâs ve inşîab etmiş firk-ı muhtelif-i siyâsiyem mevcûddur. Bu firkaların, şübhe yok ki, her birinin emeli memleketin terakkîsine matûftur. Fakat bu terakkîyi her fırka başka nokta-i nazardan tedkîk ediyor, başka gözle görüyor. Binâenaleyh ihrâz-ı nüfûz ve rûchân için firk-ı muhtelif-i siyâsiye arasında dâimî bir münâzaa -celî ve hafî bir münâzaa- zuhûr eyliyor. Ve bunlardan herhangi bir mevkı-i iktidâra geçecek olursa -yani meclis azâsının ekseriyetini ihtivâ eylerse- onun programı bir müddet için memleketin mukadderâtı üzerinde kısmen hâkim oluyor.

Fırkalar müfrit, muhâfazakâr ve bunların mutedilleri gibi aksâma ayrıldığından aralarında tarz-ı hareketçe meslekçe olan mühim farkların îcâb eylediği münâkaşât ve itirâzât memleketi dâimâ bir fırkanın elinde bırakmamaktadır. İfrât ve tefrîtin hadd-i a'zamîsinden bu sâyede ictinâb edilebilmesi muhtelif fırkaların fâidesini, partiler sık sık mevki-i iktidâra geçerlerse siyâset-i milletin böyle az fâsılalarla her nokta-i nazardan veche-i istikâmetinin tebeddülünden efkâr ve muâmelâta ârız olacak teşevvüş-i tabîî de mahzûrunu teşkîl eyler.

İlk meclis-i meb'ûsânımızda mühim fırka münâzaâtına marûz olunacağı zannedilmez. Fakat bir fırkanın programına dâhil olan mevâddın esnâ-yı müdâfaasında kâmilen zıddı olacak mütâlaât ve müddeayât serd edileceği tabîîdir. Programı müdâfaa etmekle mükellef olan fırka mensûbîni işte o zamân bütün kuvve-i fesâhatlerini istimâl ederek, ellerinde bulunan bütün delâil-i ilmiye ve mantıkiyeye mürâcaat eyleyerek davâlarını isbât etmek mecbûriyetinde bulunurlar. Nefîceyi ancak bu sûretle kazanabilirler.

İşte Osmânlı İttihâd ve Terakkî Cemiyeti azâsından olup İttihâd ve Terakkî Fırkası'na dâhil olacak olan meb'ûsânın mecliste bütün kuvvetleriyle müdâfaa edecekleri program budur. Bu program fırkanın bütün âmâlîni ihtivâ etmiyor, en başlıcalarını en mühimlerini, hâl ve zamân ve mevki itibârıyla en göze çarpan noktalarını hâvîdir. Fakat îzâhât fırkanın meslek-i esâsîsi hakkında -gerek siyâseten ve gerek iktizâen- bir fikr-i mahsûs vermeğe kifâyet eder. Bu fikir de zannederiz ki şöyle hulâsa edilebilir: Siyâseten cidden ve serîan kâbil-i tatbîk olan ıslâhât-ı esâsiyeyi icrâ etmek, halkı hürriyetin kâffe-i aksâmından müstefid eylemek, hâkimiyet-i milliye esâsını takviye ve vahdet-i milliyeyi tevlîd ve tahkîm etmek; iktisâden terakkıyât-ı zirâiye, ticâriye, sînâiye esbâbını ihzâr eylemek -ki bunların her biri için fırkanın mufassal programları mevcûddur- mâliye nokta-i nazarından da vergilerin tevzî-i âdilânesidir.

İTTİHÂD VE TERAKKÎ CEMİYETİ'NİN SİYÂSÎ PROGRAMI

2

Düñkü nüshadan mâba'd

Her yerde hükümetin adem-i mes'ûliyeti kuvve-i icrâiyenin reîsten sonra en yüksek derecesini işgâl eden hey'et-i vükelânın mes'ûliyetini istilzâm eyler. Vükelâ mes'ûl olmak için serbest olmak yani hiçbir kuvvetin esîri olmamak iktizâ eder.

Kabinenin umûmî politikasına, mevâdd-ı umûmiyeye müteallık mesâilden nâşî kabinenin mes'ûliyeti bir mes'ûliyet-i müteselsile, şahsî mesâilden yani her nâzırın kendi idâresine, nezâretine müteallık mevâdd u icrââtın mütevellid mes'ûliyeti de mes'ûliyet-i şahsiyedir.

Mes'ûliyet-i vükelânın bir neficesi kabinenin mütecânis olması lüzûmudur. Kabine meclis-i meb'ûsâna karşı mes'ûl olacağından azâsı mütecânis yani fikren müttehid olmak icâb eder. Nüzzârın efkârı ve nukât-ı nazarı muhtelif olacak olursa tabîidir ki müşterek bir programda ittihâd e itilâf eylemek kâbil olamaz.

Vükelânın meclislerde mes'ûl olması esâsı reîs-i hükümeti, baş vekîli ekseriyeti hâiz olan bir fırka miyânından intihâba mecbûr kılar. Sonra baş vekîl nezâreti kendi fırkası mensûbîninden yâhûd cüz'î farklarla ayrılan gruplardan intihâb ederek kabineyi teşkîl eyler. Bu kabine dâimâ parlamentonun taht-ı teftîşinde bulunup ef'âl ve harekâtı, tasavvurâtı hakkında beyân-ı malûmâta, aleyhine itirâz vâkı olunca müdâfaaya mecbûrdur. Kabinenin mensûb olduğu fırkanın ekseriyeti ne kadar kuvvetli ise mevkî-i iktidârda devâmı o kadar ziyâde olur; zirâ bir taraftan kabine ricâlî ekseriyetin rüesâsı olmak hasebiyle fırkalarını tedvîr [...] tekâlîfî meclise arz eylerler. Mes'ûl meclis-i vükelâ azâsı vazîfelerini îfâ edebilmek için gerek meclis-i meb'ûsâna, gerek meclis-i a'yâna yani azâlığında buldukları ve bulunmadıkları meclislere girebilirler; hattâ vükelâ miyânında iki mecliste dâhil olmayan kimseler mevcûd olsa onların dahi meclislere hakk-ı duhûlleri olur.

Bizde mes'ûliyet esâsı sûret-i kat'iyede kabûl edilmiş olmadığı için meclise hakk-ı duhûl keyfiyeti 37 ve 38. maddelerde şu sûretle zikrediliyor: "Vükelâdan her biri her ne zamân murâd ederse hey'etlerin ikisinde dahi bulunmak veyâhûd maiyetindeki rüesâ-yı memûrînden birini, tarafından vekâleten bulundurmak hakkını hâizdir." "İstîzâh-ı mâdde için vükelâdan birinin huzûruna meclis-i meb'ûsânda ekseriyetle karâr verilerek davet olundukta ya bizzât bulunarak veyâhûd maiyetindeki rüesâ-yı memûrînden birini göndererek îrâd olunacak suâllere cevâb verecek veyâhûd lüzûm görürse mes'ûliyetini üzerine alarak cevâbını tehîr etmek salâhiyetini hâiz olacaktır."

Bu mâddeler bizde vükelânın meclis huzûruna ya arzû ve ihtiyârlar ile gelebileceklerini yâhûd ekseriyet-i ârâ toplanarak celb olunacaklarını gösteriyor.

Vükelâ ile meclis-i meb'ûsân arasında itilâf-ı dâimî husûlünü temîn edebilecek vâsıtâ kabinenin meclise karşı böyle hafif bir sûrette değil kuvvetli bir râbita-i mes'ûliyetle bağı bulunmasıdır. Meclisin ekseriyeti ârâ-yı milliye'nin ekseriyeti demektir. Binâenaleyh bunu ihrâz edemeyen bir hey'etin kuvve-i icrâiye başında kalması câiz görülmemelidir. İcrââtından meclisi memnûn etmeyen bir kabinenin cezâ-yı manevîsi mevkî-i iktidârdan sukût olmalıdır. İşte bu

maksadladır ki cem'iyet programının birinci mâddesine; vükelânın mes'ûliyet-i mutlakası ve ekseriyet ihrâz edemeyen bir kabinenin sukûtu kaydını idhâl eylemiştir.

İmzasız, n.140-6, s.1

KUDÜS MES'ELESİ VE MAHABBET

Kendi kendime kaç bin defa söylemişim, hesâbını veremem. İnsân gezerken, yürürken, yerken, içerken düşünür. Dimâğ öyle bir kuvve-i hârikaya mâlik ki her dakîka, her sâniye şekil şekil levhalara, sahnelere vücûh verir. Bunları bir ân-ı gayr-i münkasım içinde temâşâ eder, bozar; yerlerine başkalarını ikâme eder. Bunun gibi bir şahsın hüviyet-i maneviyesini, kıymet-i zekâsını takdîr ve tahmînde de dimâğ bir çok mukaddemeler, kıyâslar yapar. Netîceler çıkarır... Of, ne çâre ki bu netîceler birbirine uymaz. Hâlâ o hakîm-i Yunanî zamânından, iki bin bu kadar sene evvelden beri iddiâ edenler var ki “mantık” sâbittir. Ne garîb mütâlâa! Bu sebâtı dünyânın hangi hâlinde, fikrin, malûmât-ı beşeriyenin hangi derecesinde görmüşler ki mantıkta da bu sebâtın mevcûdiyetine kavâid-i mantıkîyenin lâyetegayyer olduğuna hükmediyorlar? Mantıkîyyûn ne derlerse desinler, bu fenn-i âliyi, bütün ulûm ve fûnûnun hâkim ve nâzımı addeylemek istesinler, fakat isteyeni fikr ü mülâhazasında serbest bıraksınlar, dünyâda mantık var ise kavâidi sâbit değildir, yâhûd hiç mantık yoktur demeğe kadar varanları şiddetle tenkîde kalkışmasınlar! Kim bilir, belki iki bin senedir bir taşı bile düşmemiş olduğu için ilelebed pâyidâr addettikleri bir binâ-yı âlî birdenbire bir darbe-i nâgehânî ile zîr ü zeber olur.

Suğrâ ve kübrâsı pek doğru zannolunan bir kıyâsın netîcesi de mahz-ı hakîkat bulunduğuna yakîn hâsil edilir, eyvâh ki mukaddemât-ı butlâmı bilâhire anlaşılır da netîcenin de lâyetegayyer

görülen şekli tahavvüle uğrar. İşte bunun gibi, bir insân senelerce tanıdığı, bildiği ahvâl-i rûhiyesine kesb-i itilâ eylemiş olduğunu zannettiği bir şahıs hakkında bir hüküm verir. Bu hükmü pek musîb görür. (...) فوطينه def'a, bu hükümde ne kadar noksân bulunduğunu nazarında isbât eder. Gâyet bîtarafâne, müteallık ve muvâfik-ı hakikat addettiği hükmünü tebeddüle mecbûr olunca teemmülâta dalar. Kendi nefisine karşı: Âh bu dünyâda nice bin defalar yanılmışım! diye itâbda bulunur. İşte bu itâb-ı nefsiye yakında Kudüs'te "Fast" otelinin yukarı katındaki büyük salonunda bir kerre daha düçar oldum.

Gazetelerde bir müddetten beri neşrolunan tek tük fıkralardan anlaşılıştır, ortada bir Kudüs mes'elesi var. Kudüs mes'elesi deyince birdenbire herkes mâhiyetini ihâta edemez. Belki pek büyük bir iş yâhûd ehemmiyetsiz ve âdî bir vak'a zanneder. Beytullahm kilisesindeki bir ihtilâf Kırım Muhârebesi'ne sebep olmuş olduğunu düşünür. Bu düşüncede bulunanların hatâ ettikleri de iddiâ olunamaz. Kim bilir, bugün zâhir-i hâlde İstanbul'un nazar-ı dikkatini lâıyık derecesinde celb edemeyen bu iş yatışmış zannedilirken üstüne muvakkaten kül çekilmiş bir ateş gibi yine birdenbire alevlenir. Büyük bir mes'ele şeklini alır. İşte o zamânda evliyâ-yı umûr aldanmış olduklarını anlayarak nefislerine itâb nevbeti onlara gelir.

Birkaç kelime ile mes'eleyi hulâsa etmek için diyebilirim ki: Kânûn-ı esâsînin ilâmı üzerine otuz iki seneden beri mağsûb olan hukûkunu millet istirdâd etti.

Efrâd-ı milletten her birinin, yâhûd her cemâatin kendince zulm-dâde ve mecrûh bir tarafı var. Hürriyet-i müktesebe üzerine bu tarafı tedâvîye müsâraat tabîdir. Senelerce habste, tabîb ve devâdan mahrûm, kûşe-i enîn ü ıztırâbda kalmış bir romatizmalı habsten kurtulup tabîb ve devâ bulunca elbette ibtidâ hastalığını tedâvî ettirmek isteyecektir.

Kudüs'te yerli Ortodokslar da dünyânın her tarafından bütün Ortodoksluk âleminden Kudüs Rum patrikhânesine Kıyâme Kilisesi'ne, sâir ziyâretgâhlara akıp gelen hibelere, ehl-i hayr züvvârın tuhfelerine bedel mektebden, hayrâthânededen hastahânededen bedenlen, rûhen talîm ve terbiyeden, sıhhat-i vücûd ve ahlâktan içlerinden silk-i ruhbâniyete intisâb edenlerin de Osmânlı oldukları, vatana bâr buldukları hâlde ağıyâr gibi rûteb-i ruhbâniyeden mahrûmiyetlerine kânûn-ı esâsînin sâye-i madeletinde nihâyet vermek istiyorlar. Dilediklerini burada birer birer tadâda hâcet yok.. Diledikleri şey: Hak ve adâlet. Kudüs Rum patriği Rambanus Efendi yerli Ortodoksların mütâlebâtına karşı bunları manevî evlâdı gibi görerek mülâyimâne ve pederâne hareket etmiş, ihtimâl eski ve yeni devirlerin farkını da düşünmüş. Fakat sinod hey'eti kifâyetsizliği patrik efendinin ıskâtı cihetine gitmiş. Yerliler patriklerine karşı hiss-i ihtirâmı muhâfaza ile mevkiinde muhâfazaya her ne sûrette olursa olsun sâî, sinod verdiği kararın lâyetegayyer bulunduğunu iddiâda musırr... İşte bir ihtilâf ki iki ay Kudüs livâsında, Beyrût ve Sûriye vilâyetlerinin ekser mahallerinde galeyânları bâdî oluyor. Araya ziddiyet-i anâsır gibi bir kerre feverân ederse teskini pek müşkil safhalar da görünmeğe başlıyor. Nihâyet sinod hey'eti patrikle barışıyor. Bir gün evvel şiddetli bir fırtınanın tesfri altında mehîb dalgaları andıran galeyân-ı hiddet ve infiâl bir gün sonra heyecân-ı şevk u sürûra mübeddel âvâze-i şikâyet sahîfe-i meserrete münkalib oluyor... Âh! İhtisâsât-ı beşeriye! Ne garîb safhalar gösterir. Bunlar göz önünde durur da hâlâ mantıktan bahsedendenler görülür. Bütün dünyâyâ, hayâta küskün,

meyûs bir sevdâzede bir dakîka evvel intihâra hâzırlanırken bir dakîka sonra perestîde-i kalbi âgûş-ı mahabbete atılınca muzlim ve müdhiş gördüğü kâinâtı nazarında bir gülzâr-ı meserret bir yâr-i felâket addettiği hayât, mahz-ı saâdet görünür. Gözü bağı karanlık yere sevk edilmiş bir adam gibi ki nerede olduğunu bilmeyerek, iki elini uzatarak etrâfını korku içinde araştırırken bir elektrik düğmesini çevirince bulunduğu yerin birdenbire nûrlara müstağrak olmasıyla mükellef ve müzeyyen bir salonda bulunduğunu anlar müsterîh olur, sevinir. Eşhâsın safahât-ı hayâtında ihtisâsâtında zâhir olan bu nâgehânî inkılâbât niçin bir cemâatin, bir milletin devre-i mevcûdiyetinde hâsıl olmasın, hüviyet-i maneviyesinde görülmesin!

Kudüs'te bir gün içinde yerlilerin hâlet-i rûhiyesinde bir tebeddül-i âtiye sebep patrik efendi ile sinod hey'eti itilâfının delil-i mâddîsi de gösterilmek için patrik efendi, hey'etten birkaç piskopos ve sâir ruhân ile yerli Ortodoksların muteberânından bir hey'et-i mahsûsa, ihtilâfî tedkika me'mûren Kudüs'te bulunan Sûriye vâfisi Nâzım Paşa ile Kudüs mutasarrıfı Subhî Beğ'i "Fast" otelinin salonunda ziyâret etmişler, ziyârete gelirken giderken ahâlinin alkışları arasından geçmişlerdi. Bu salonda Yafalı nâtika-perdâz Beşşâre Tâsû Efendi de Arabca bir nutuk söyledi... Bu nutkun tesîrâtı altında bu satırları yazıyorum. Bu zâtı on sene evvel tanımıştım. Fâsılalarla altı sene içinde bir çok defa gördüm. İrfânına, maslahat-ı hükûmete, kuvve-i iknâiye ve teshîriyesine karşı da bir hiss-i takdîr beslemiştim, fakat bilememiştim ki muhassıla-i efkârı nerelere kadar nüfûz ediyor! Uzağa gitmeğe ne hâcet. Yine itirâf ederim ki bütün fazl-ı irfânını "feylesof" kelimesinde cem' ederek kendisine karşı senelerden beri yüreğimizde bir tutan hiss-i ihtirâsı ızhâra çalıştığımız meb'ûs-ı muhterem Doktor Rızâ Tevfik Beğ'in cebhesinde iki ay kadar evvel "Unyon Fransez" salonunda konferans verirken sâmiinde neş'eler hâsıl eden latîf sözleri arasında ittihâd-ı anâsırdan, itilâf-ı beşerden bahsettiği sırada rûh-ı âlem, rûh-ı edyân ve mezâhib-i mahabbettir, dediği zamân hâsıl olan şule-i zekâyı da bir başka hayretle görmüştüm. Bu hayret Kudüs'te Beşşâre Tâsû'nun lisânından sâdır olan kelimâtı dinlerken tekerrür etti... Mahabbet! İşte nâzım-ı âlem, işte çâre-i saâdet-i ümem! Mahabbet! İşte rûh-ı kâinât, işte sırr-ı mevcûdât! Mahabbet! İşte vâsita-i bekâ-yı hayât, bâdî-i mükevvenât... Bu neşîde lisân-ı Arab'ın tesîr-i vecd-âmiziyle devâm ediyordu. Ben de gâlibâ için için ağlıyor, titriyordum. Belki bir bükâ-yı istiğrâk... Şu iki lahzada da okuyabildiğim âsârına ve bu âsârda mündemic kemâlât-ı rûh ve zekâsına bir meclûbiyet-i maneviye ile merbût kaldığım "Tolstoy"un felsefesini bütün havâssımızla derâgûş ediyormuşum gibi mütehassis oluyordum...

Dünyâyı idâre eden kuvvetin akl ü hükûmet olduğunu söyleyen erbâb-ı ciddiyet ve irfâna hiçbir sözüme yok. Şu kudret ki onların da bu kuvveti mahabbette görenlere karşı itirâzı olmasın. Alâ, mütefennîn, mütebahhîrîn mebd-i hilkati sebep-i îcâd-ı kâinâtı arayıp dursunlar. Huceryâtan, billûrâtan, zerrâta, eczâ-yı ferdiyeye kadar vâsıl olsunlar.

İçlerinden bazıları son nokta-i mevcûdiyet addettikleri cüz'-i lâyetecezzânın ihtilâf-ı zâhirîden biraz daha zorlansa mâddiyetten de tecerrüd ederek kuvvete münkalib olduklarını fark ile tecârib ve tahariyâta devâm ededursunlar. Ancak ikinci cevher-i ferdin birbirine incizâbıyla, şu mukaddeme-i mahabbetle hayretle temâşâ ettiğimiz bütün avâlimin tekevvin ve teşekkül edebileceğini o mütefenninler o mütebahhîrler de inkâr etmiyorlar. Ünsiyyetbîn-i beşere, muhâfaza-i

sükûn ve âsâyiş-i âleme, siyâsiyyûnun, menfaatperest siyâsiyyûnun da vâsıtâ addetmeğe başladıkları itilâfların, ittifâkların, ittihâdların mebnâsı ne olabilir? Mahabbetten başka bir şey mi? Bir memlekette bir idâre, bir kânûn altında yaşayan insânlar birbirini sevseler, şimdi farz-ı muhâl, ileride gâye-i hayâl olmak üzere hepsi kardeş gibi geçinseler yâhûd âşık ve maşûk gibi birbirine bir hiss-i mahabbet ile mütehasis olsalar kim kimin hakkına tecâvüz edebilir, kim kimin zararına kâil olur. Sirkat, cerh ve katl gibi cinâyetler değil kim kime bir fiske vurmağa kalben rızâ gösterirdi.

Edebiyât-ı cihâna bakalım, rûh-ı âlemi tedkîk etmeğe çalışalım. Küçük küçük vak'aları, ehemmiyyetsiz gördüğümüz hâdiseleri toplayalım. Asırlardan beri milletleri birbirine düşman eden temâyülât-ı ırkıye, ihtilâfât-ı cinsiye ve mezhebiyenin kavânîn ve nizâmât-ı mevzûa-i beşeriye ile ihdâs ve îcâd olunan bütün sedlerin, mânilerin, hâillerin, birbirine müncezib iki kalb, bir mahabbet önünde ufûl edip gittiğine, taht ve tâcın kişver ve leşkerin de göze görünmediğine az mı misâl var. Âh ne olurdu insâniyet sebab-i hilkatini bir gün evvel anlasa idi de tekâmül ve teâlîsi için de o hedefe, yanî mahabbete teveccüh etseydi ve on asırda katettiği merâhil-i terakkîyi bir asırda kateyleseydi!...

Mahmûd Sâdık, n.170, s.2

YENİ FIRKALARDAN: SOSYALİSTLER

Şu yakınlarda memleketimizde bir de (sosyalist) fırkası teşekkül etmek üzere bulunduğunu işitiyoruz. Bu münâsebetle fırkaların bolluğu yüzünden eşyâsını satamayan harîs tâcirlere pek benzeyen bazı yeni türedilerin bize pek lâzım olan samîmiyet ve sâfiyetine kâil olmak istiyoruz. Fikirlere âsûdeğî gelmeğe başladığı zamândan beri endîşelerin ne şekillere bürüneceğini tahmîn etmek müşkilâtından bizi kurtaran bu temâyülât-ı aleniyenin tesîrât-ı müstakbelesini elbette düşünenlerimiz vardır... Bundan şübhe etmeyerek yalnız Avrupa ahvâl-i ictimâiyesinden haber veren muteber bir risâlede sosyalistlere âid müfîd bir makâleden biraz bahsetmek istiyorum... Sâhib-i makâle diyor ki: "On seneye varmaz. Şimdi zevk u sefâhetiyle meşgûl olan Avrupa'nın güzel pâyitahtları sosyalistlerin pây-ı tegallübü altında ezilir... Ara sıra bir zelzelenin, bir feyezânın dehşet-i istilâsıyla şaşırın bu sefâhethâneler sosyalistlerin her türlü avâriz-ı tabîiyeden daha müdhiş bombalarıyla birkaç dakîka içinde mahvolabilir..."

Türkiye'nin (31) Mart Vak'ası'nda şenlik yapan âsîlerinin mürâcaat ettikleri vâsıtâlardan daha hevlnâk bir sûrette istifâde olunur, daha muntazam bir program takîb ediliyor; fakat o vakit, biliyor musunuz ki, bu bedâyi-i beşeriye müzeleri ne hâle gelir?!... Hiç olur!.. Ne sosyalistler zenginlerin bîpâyân servetlerinden istifâde ederler, ne sükkân-ı belde bir şey bulur.. Gittikçe tekessür etmekte bulunan sosyalistlerin, intifâ-nâpezîr ihtirâsları yüzünden nice şehirler harâbezâra döner... Her taraf mezâr olur.. Ve belki de bugün sulh-ı müsellaah ile siyâsetin temîn-i muvâzenetine çalışanlar bu dâhilî mikropların zehirleriyle helâk olduktan sonra Avrupa inkırâz-ı umûmîsi târihte yeni devre açar" İşte sosyalistleri doğuran Avrupa'nın kendi evlâdından korkması!.. Binâenaleyh şu ufak mütâlaadan biz de bir hisse almalıyız.. Çünkü bizzât onların inkâr edemeyecekleri bir hakîkat vardır ki

sosyalistlerin, anarşistlerin küçük kardeşi olmasıdır; daha doğrusu bu mevcûdiyet-i müşahhasının dimâğını sosyalistler, el ve ayaklarını anarşistler teşkîl ederler...

Sosyalistlerin evhâm ve hayâlâtta başka hiçbir programları yoktur.. Hattâ meşhûr sosyalist (Prüdon) bir kitâbında: “Sosyalistlerin maatteessüf henüz hakîkî emelleri yoktur; .. ve arzularının açıktan açığa ne olduğu da şimdiye kadar anlaşılamamıştır” demiştir. Bu itirâf ne kadar acıdır.. Fakat hakîkattir.

Demek ki bunlar yalnız hissiyât-ı hayvâniyenin mecbûr-ı inkıyâdı kalmışlardır; ..başka birinin elindeki, ağzındaki almak, kapmak için kendilerinde bir hak görerek servet-i umûmiyenin tesâvî-i tevzî ve intikâmını emel ittihâz etmişlerdir. O hâlde râhat evinde oturan bir adam bir gün kapısını çalan serseriye: “Ne istiyorsun?” dediği vakit: “Servetini, her şeyini, saâdetini benimle taksîm” hitâb-ı âmirânesi karşısında kalacak... İşte bir sosyalist!... Siz ona hürriyetten, masûniyet-i ikâmetgâhtan bahsetseniz, sermâyelerin sa’y ü amel için bir istibdâd-ı mücessem olduğunu söyleyecek!.. Müsâvâttan dem vursanız, yalan, diyecek!..

İşte sosyalistlerin gâye-i hayâli budur, yağmacılıktır.. Çünkü onlar cem’iyât-ı beşeriyenin şekli ü idâresinden ziyâde esâs ve rûh-ı maîşetine âid bu şahsî menâfie vakf-ı nefis etmişlerdir. Hürriyet-i şahsiyenin bu gülünç ve garîb şekillerini programına idhâl eylemişlerdir... Bir zamânlar, bu âfet-i müstakbelin tahdîd-i mazarrâtı için sosyalistlik dîn ile tev’em olduğunu söylemişler, meşhûr (Bosue بوسوه): “Târîh-i tebeddülâtında” papaya ilân-ı harb eden Luter’in mesleğini sosyalizm kelimesiyle şerh eylemiştir.

Sosyalizm, o kadar çok manâlı bir kelimedir ki hiç kimse tefsîrine muvaffak olamamıştır.. Hattâ mesleğin müessisi olan İngiltere’de (Rob روب) kendinden sonra gelen (Oven اوون)in tarz-ı telakkîsine hayrette kalmış ve bu iki İngiliz o sırada Alamanyalı (Karl Marks: 1818-1883)ın yeni bir sosyalizm keşfeylediğini iştirak mütehayyir olmuşlardır.

Bir taraftan Fransa’dan: Sen Simon, Furrye Prüdon ve daha birçok nâmlarda sosyalistler (!) yetişmişler ve her biri kendi nâmına ithâf edilen muhtelif şubeler icâd eylemişlerdir.. Şimdi ise bu ihtilâf-ı efkârın bir nokta-i mûsilasına doğru koşan sâlikleri vardır ki en ziyâde Alamanya’da, sonra İngiltere, Fransa ve İtalya’da teksîr-i ensâl etmektedirler. Bunlardan meselâ İngiliz sosyalistleri, hiçbir vakit İngiltere’nin hamiyetli, mes’ûd hükûmetinden, hâkimiyet-i milliyesinden memnûn kalamamışlardır. Çünkü bu meslek nazariyâtının netîce-i fi’liyesi hiçbir vakit şahsî emellere âlet olmaktan kurtulamamıştır. İşte insânların en son ve en sâlim usûl-i idâresi olan meşrûtiyetin hürriyet-i ictihâda lüzûmundan fazla bir zemîn güşâde eylediği Avrupa’da anarşistlerin bile nasıl bir zâde-i serbestî olmaktan ziyâde nasıl ihtiyâclarla türemekte bulunduğunu nazar-ı dikkatten dûr tutmayanlar bilirler ki memâlik-i garbiyede bir kısım halk medâr-ı taayyüşünü bu son icâd olunan mesleklerde bulmuş ve icâbında ve vakt ü zamânında bu sakîm itiyâdâtın netâyic-i muzırresini ekseriyâ bir milletin felâketi hesâbına iktitâfa müheyyâdılar! Ancak bunlar asırların hâtırlardan silemediği müdhiş vak’aların mücidi olmakla cür’et ettikleri günden beri her türlü mehâlikin an’anât-ı hudûsunu tedkik etmekle iktifâ etmemişler. Belki vukûâtı idâre etmeği, kânûn-ı tekâmülün her türlü safahâtına intizâr ile iş görmeği öğrenmişlerdir... Fakat, biz emîn olalım ki, bu kurnaz ihtirâsiyyûnun bizde yetişen ve

yetiŖecek Ŗâkirdlerine bir ders-i ibret vermeğe kâfi olan târih-i fecâyi bu fenâ maksadlar için istimâl olunan teŖebbüs-i Ŗahsîlere artık sahîfelerini kapamıŖtır...

Çünkü Avrupa'nın artık garbdan Ŗarka doğru ilerlemekte olan bu fesâdı karŖısında, o tefessuha baŖlamıŖ medeniyetlerin sîmâ-yı nâpâki önünde bin sene evvelki sâfiyet ve metânetiyle görünen, kuvâ-yı hissiyesi sağlam, pâk-tıynet, muazzam bir devlet, bir millet vardır.

Kızıltoprak: Alâeddîn Cemîl, n.211,s.7

SİYÂSİYÂT

Siyâset-i Hâriciyemiz-Kâmil PaŖa

Bu unvân ile rüfekâmızdan birinin yazdığı makâle bazı kîl ü kâle sebep olacak mebâhisi muhtevîdir.

Hemen her gün bütün Fransa'yı Almanya tehdîd-i istîlâsı altında göstererek feryâdlar, telâŖlar eden “nasyonalist ulemâ” gibi inkılâbımızdan beri siyâset-i hâriciyemizi tehdîdler, tehlikeler içinde gören bu refîkımız birdenbire tebdîl-i fikr ü nazar ederek hâricî politikamızı âsûde, emîn, muvaffak hattâ muzaffer buluyor. Bu hârika-i zafer bütün Kâmil PaŖa'nın temkîni, tedbîri, mahâreti, sâyesinde vukûa geliyor.

Refîkımız, “Âh unuttuk mu? Öyle ise ne çabuk unuttuk ki kara günler geçirdik.” dedikten sonra tafsîlâta giriyor. Bilmem ne vakit dostlarımız zaîflemiş, azalmış. Düşmanlarımız ise kavilemiş, çoğalmış, sonra Kâmil PaŖa orada yetmişmiş. Sâde o kadar mı? “... O tâlii i'tilâ-yı Osmânî'ye hâdim eden ve siyâset-i kâmilinin tesîr-i mün'amı ile İngiltereler, Fransalar, Rusyalar hep

birden müttefikân muînimiz, tarafdârimız oluvermişler.” İnsân birbirini takîb ederek gelen bu mütâlaaların silsile-i muhâkemâtına konunca Kâmil Paşa’nın tedvîr ettiği şu dolâb-ı siyâseti için “ne sihirdir ne kerâmet, el çabukluğu marifet!” diyeceği geliyor.

Hakîkatte ise muharrir-i makâle bu mütâlaâtı ile arasına bir iki asrın karıştığı birkaç aylık inkılâbımızdaki vukûât-ı fevkalâdeyi hattâ mantığı târumâr ediyor.

En evvel şunu söyleyelim ki:

Böyle bir muvaffâkıyet-i siyâsiye bizde olamaz.

Değil bir siyâset-i nâkısanın Kâmil Paşa’sı, kendisine benzedilen (Taleyranlar, Bismarklar, ...) bir araya gelse, “mevkîi sarsılmış da ufak bir nâire-i harb bütün ikbâlîni yıkmak kudretinde bulunmuş. Kara günler içinde kalmış” bir memlekete üç ay içinde üç büyük devleti müttefikân muâvin yaparak bütün mehâlîki izâle, bütün endişeleri âsâyîş-i zihne, bütün muhâtarâtı emn ü selâmete âmâl edemez, o hâlde hâricen politikamız tehlikeler içinde bulunmuyordu. Hâlbuki o da değil.

Muharririn muhâkemâtı öyle bir girdbâd-ı aglâk ki pîşgâh-ı savletine tesâdüf eden fikirler, mülâhazalar, mantıklar tevkîf olunamayacak derecede birbirine karışmış uçuşup gidiyor. O cihetle biz biraz tevakkufla esbâbı, eşyâ ve ef’âlde arayalım.

Evvelâ: Bize tayy-ı zamân ettiren mucize inkılâbımızı müteâkıb, yed-i esâretten kurtulan millet İngiltere’ye, Fransa’ya bir aşk u şevk ile meyl ü teveccüh gösterdiler. Bunun esbâbından biri milletimiz, dünyânın en vefâdâr milleti olduğu için Kırım Muhârebesi, ve son Rusya muhârebesinde İstanbul sularına gelen İngiliz donanması ya [...] veyâ bir masal gibi zihinlerinden zihne tevârus eylemişti. Taarruzât-ı hâriciye pek çok marûz olduğundan, kendisini bahtiyâr eden inkılâbını hârice karşı masûnû’t-tecâvüz bir hâlde bulundurmak için Kırım’da tanıdığı devletlerin infâkını, muâvenetini merdâne bir haysiyet-i müessir bir samîmiyetle istiyordu. Dildâde-i hürriyet olan İngilizler, Fransızlar gibi büyük milletler târihte bir misâli olmadığını hayretle itirâf ettikleri bir inkılâba karşı lâkayd kalamazlardı. Gülünç olmamak için siyâsiyât-ı hâriciye bahislerinde hissiyât bertaraf edilince şurasını söylemek lâzım geliyor ki İngiltere’nin Fransa’nın millet tarafından ibrâz olunan bu meyl ü teveccühü bir memnûniyet-i fevkalâde ile kabûl etmesi menâfi-i ticâriyeleri, sınıyeleri, ilmiyeleri muktezâsındandır. Zîrâ cihânın en mühim bir saltanat-ı azîmesi olan vatanımız Avrupa’nın vâridât-ı ilmiye ve nakdiyesinden müstağnî olamaz. Avrupa hey’ât-ı ictimâiyesini bîhuzûr eden endîşe-i hayâtın derecesine ise buralarda bir fikir hâsil edilemez. Bir taraftan, ekseriyet-i ahâlînin zararına olarak biriken milyon milyon liralara Avrupa’da bulunamayacak fâizler beklediği gibi diğer taraftan yine milyon milyon halk mesâî ve mübârezesine müsâid memleketler kıt’alar arıyor. Bir kere Avrupa’nın hükûmetlerince nâkâbil-i mukâvemet olan bu hücum ihtiyâcı, bir de Osmânlıların hazâin-i servetine el dokunmamış saltanat-ı azîmesi düşünülürse İngiltere’nin Fransa’nın diğer devletlerin bize temâyülü nasıl olur da mahâretsizliği, tedbîrsizliği hırs-ı câhile koca Rumeli-i Şarkî’yi elden çıkararak Kâmil Paşa’nın mahâretine, tedbîrine atfedilir? Bugün devletlerin hakkımızdaki efkâr ve enzârında görülen tebeddül-i azîm Kâmil Paşa’nın değil inkılâbın eser-i dehâsıdır. Hattâ Kâmil Paşa gibi hîdmet-i istibdâdda ihtiyârlamış, senelerce hükûmetin riyâset-i idâresinde istibdâdın birinci hâdimleri sırasında geçmiş bir adam aklen mantiken devr-i inkılâbın sadrazamı olamaz.

Sâhib-i makâle devâm ediyor. “O koca sâhib-i siyâsete ne kabâhat isnâd edebiliriz. Kûşûf Efendi hâdisesine meydân vererek Bulgaristan mes’elesini çıkarmak mı; böyle ittihâma cesâret edenlerin fikdân-ı muhâkemesine insân şaşar...

İnsân daha ziyâde şaşar ki Kûşûf hâdisesi en genç en tecrübesiz bir sefâret ateşesinin tevakkî edeceği bir mes’ele iken İkdâm’ın koca sâhib-i siyâseti anlayamadı. Kûşûf hâdisesi bir vesîleden bir bahâneden büyüktür.

Siyâsette bir vak’anın cereyân ettiği zamânı göz önüne getirmeli! İnkılâbın hemen ferdâsında bulunuyorduk. Her şey birdenbire tebeddül etti. Her devlet programımızı, hatt-ı hareketimizi, bilhâssa kendisine karşı ittihâz edeceğimiz politikayı bilmek istiyordu. En sabırsızlıkla bekleyen devr-i istibdâddan en ziyâde istifâde ederek hâzırlanan Bulgaristan’dı. Şimdi bir dereceye kadar geçtiği için söylüyoruz.

Devr-i istibdâdın tahrîbâtından kırık dökük çıkan da bizdik. Öyle bir zamânda diplomatlara bir ziyâfet vermek neden lâzım geliyordu. Yâhûd verilen ziyâfette dâhiliye nâzırını davet edilerek Kûşûf Efendi’nin huzûrundaki mahzûr niçin bertaraf edilmemişti. Kûşûf’un kabûl olunmamasıyla Bulgaristan’a karşı ittihâz edecekleri politikayı, muâmeleyi âşikâr olarak tayîn ve tasrîhe öyle bir zamânda lüzûm var mıydı! İstiklâli bir Bulgaristan mes’elesini çıkarmadan halletmek için mürâcaatlar vukûa geldiği sadrazam Kâmil Paşa’ya söylenmişti. Kâmil Paşa o koca sâhib-i siyâset “Emîn olunuz, temînât-ı lâzımeyi aldım Bulgaristan ilân-ı istiklâl edemeyecektir” dedikten bir iki gün sonra Bulgaristan krallığını ilân etti.

O, o zulmeti yavaş yavaş dağıttı. Şimdi hâricen ikbâlimiz şevâibden masûn gibidir... deniliyor.

Geçen bu kadar aylara, gâib olan fırsatlara rağmen bugün bir Bulgaristan mes’elesini, bir Bosna-Hersek iltihâkı mes’elesini vardır. Kâmil Paşa bugün Meclis-i Meb’ûsân’a karşı bir tedbîr olmak üzere Avusturya ile müzâkerâta giriyor. Bu müzâkerâtın ikmâli vesîlesiyle temîn-i mevkîe çalışıyor. Bugün Avusturya bizimle müzâkerâta meyl gösteriyorsa Kâmil Paşa’nın tedbîri, mahâreti ile değil milletin boykotajı sâyesindedir.

Şimdi de Kâmil Paşa Taleyran oluyor, Taleyran Lui Flib saltanatını, hükûmetini devletlere kabûl ettirmiş. Demek bizi de devletlere Kâmil Paşa kabûl ettirmiş tanıtmış. Arada biraz fark varsa da onun pek zararı yok. Meselâ Taleyran bu parlak muvaffakıyâtını Londra’da sefir olarak yapmış. Sadrazam Kâmil Paşa ise muvaffakıyât-ı siyâsiyesini belki İzmir’deki İngiliz konsoloshânesine ilticâ ettiği zamân vücûda getirmiştir. Meselâ Taleyran 1805 sene-i milâdîsinde Avusturya ile, Prusburg’da Avusturya’nın pâyitahtı olan Viyana’da gâlibâne akd-i müsâlaha ediyor. Niçin benzemesin? Kâmil Paşa da Hersek-Bosna’nın iltihâkından dolayı Avusturya ile İstanbul’da müzâkerâta girişecek.

Tecrübe edilmiş şeyleri tekrâr tecrübeye kalkışmamalıdır. Bilakis acı tecrübelerden müstefid olmak bir milletin selâmeti için elzemdir. Şu zamânda unutmamalıdır ki Bulgaristan, Sırbistan ile muhârebe ederken büsbütün müdâfaasız bir hâlde bulunurken Rumeli-i Şarkî’yi Kâmil Paşa elden çıkardı.

4.5.3. Uluslararası İlişkiler

KONFERANS

Konferans münâsebetiyle memleketimizde husûle gelen cereyân-ı efkâr nazar-ı tedkîk ile takîb olunca görülüyor ki milletimizin tesviye-i umûr-ı vatanda düvel-i ecnebiyeye itimâdı var. Şübhe yok ki bu itimâd vefâ ve mürüvvet hasâisinden olan bu millete Kırım Muhârebesi'nin, Paris Konferansı'nın bir tesîr-i icâzkârîsidir.

Rüfekâmızdan biri “Bu konferansta ne Bismark gibi Türkiye'nin ölüp gitmediğine teessüf eden haşîn ve müstebid diplomatlar, ne Vadington gibi hayâl ve his arkasında koşarak binlerce sene evvel münkarız olmuş bir medeniyetin on dokuzuncu asırda müdâfilîği vazîfesini takınacak gâfil feylesoflar, ne de... Bunların hiçbiri yok” diyor. Şübhesiz. Fakat bu konferansta her ferdi kendi devletinin menfaatinden başka bir şey düşünemez murahaslar var.

Avrupa devletlerinin siyâseti menfaat tabîr-i sahîh ile para üzerine müesses bulunduğu böyle bir zamânda milletin bir hiss-i âlîcenâbâne ile gösterdiği büyük itimâd âdetâ müessir olduğu için bazı ifâdâta bulunacağız. Yoksa teşekkül etmek üzere olan konferans şimdiden menâfiimize muzır demek

veyâ muârizı olmak istemiyoruz. Millette düvel-i ecnebiyeye itimâd hissi bulunduğu gibi erbâb-ı hükûmetimizde de bu his bir fikir olarak mevcûd!

Malûmdur ki devletlerin politikası ahvâl-i dâhiliyelerine tâbidir. Bugün Avrupa'da servet, ahvâl-i ictimâiyelerindeki seyyieler cihetiyle bir tarafa yığılmış halkın en büyük kısmı o bâr-ı insâniyet-i nâşinâsın altında eziliyor. Avrupa'da o servete temellük eden "sermâyedârân"ın hükm ü nüfûzu bir derecelerde ki İngiltere'yi Transval'a, Fransa'yı Fas muhârebelerine sevk eden onlardır. Avrupa'da görülen saltanat-ı medeniyet, debdebe-i servet hep o mahsûl-i mesâî olan nukûdun biriktiği yerlerdir. Ona mukâbil fakrın, sefâletin açtığı uçurumlar, volkanların feverân ettiği menfezler gibidir ki mahrûm olan kısım-ı seyl-i insânînin derinden derine gelen iniltileri, cem'iyât-ı müesseseyi sarsan zelzeleleri, hân mân-ı insâniyette yangınlar tutuşturacak ateşten fikirleri, muharrib-i insâniyet olan bombaları hep oradan çıkar. Milletlerin tâlilerine hâkim mevkilerde bulunanlar bu devâhî-i ictimâiyeye çâre bulmak ve bu bir cûş u hurûş olan anâsırı ilm ü zekâ ile istimâl ve teskîn eylemek mecbûriyetindedirler. Ve bu ne sûretle muvaffak olunabilir? Veyâ bu ilel-i milele çâre var mı? Var! Diyor sosyalistler!... Sulh-ı umûmî, müsâvât üzere taksîm-i mesâî ve servet!... İnsâniyette böyle bir devre-i kemâl bugün bir hayâl addolunur. O hâlde bu anâsırı Avrupa'nın ne tarafında hüsn-i istimâl etmeli? Avrupa'da bir karış toprak yok ki ekilmiş olmasın. Bir maden yok ki son dereceye kadar işletilmesin. Hiçbir nehir bulunmaz ki mecrâ-yı âmâle doğru imâle olunmasın. Elli bin kişinin elli senede husûle getireceği âsâr-ı mesâîye birkaç senede vücûd verecek makineleri var. İstifâde ve imâr edilmedik bir yerleri kalmamış. Sâhilleri var. Ummânlarla hâkim. Ummânları var, memleketlerine hâdim. Memûriyetlerde, belediyelerde, fabrikalarda hattâ mağazalarda münhal olan bir yere birkaç yüz tâlib zuhûr ediyor. Bu havâyic-i ictimâiyeye karşı Avrupalılar yerleri boş, devletleri zaîf memleketlere teveccüh ederek ya silâhla veyâ iktisâdla harbe girişiyorlar.

İşte konferansa gelecek bu çâreleri düşünmeğe mecbûr murahhaslardır. Bu ifâdât konferansın akdine âid olmaktan ziyâde her millet kendi işini görmeğe çalışmalıdır, ecânibden ümîd-i imdâd edenler zarar görür fikrini isbât içindir.

Bulgaristan mes'elesi doğrudan doğru Bulgaristan'la hallolunmalı idi. Ecânibe itimâd fikri erbâb-ı hükûmetimizi konferansa sevk etti. Bazı gazetelerin kavlince eğer Bulgaristan bizimle hall-i mes'ele etmek istiyorsa bu arzû, konferansa mümkün olduğu takdirde tercîh edilmeli. Zîrâ ikide birde kongrelere, konferanslara mürâcaat etmek devletlerin makâsıd-ı hafiyelerine, âmâl-i harîsânelerine bir müsâade-i selleme hüsselâm vermektedir. Harekât-ı siyâsiye dâimâ tehlikelidir.

Konferans teşekkülünden evvel Bulgaristan krallığını, Bosna-Hersek'in Avusturya'ya, Girit'in Yunanistan'a iltihâkını kabûl ediyor. Mes'eleleri doğrudan doğruya halletsek şerâiti bundan ziyâde mi olurdu?

DEVLETLERİN DOSTLUĞU

Milletimizin akvâm-ı cihân arasında uluvv-i cenâb ile, vefâdârlık ile mümtâz olduğunu kimse inkâr edemez. Şu inkılâb-ı ahîrde gösterdiği uluvv-i cenâbl, ne bir fikr-i siyâsî, ne bir îcâb-ı meslek, ne muktezâ-yı zamân netâyicidendir. Bir sevk-ı tabîî, bir nişâne-i rûhtur. Osmânî rûhunun mehîb ve müdhîş, amîk ve âlî bir heyecânî olan inkılâb-ı ahîrde o rûh bütün ânâtıyla olduğu gibi, her türlü şâibeden, zerrât-ı tesettürden ârî olarak göründü. Onu görür görmez vicdân-ı insânî meftûn ve meshûru oldu. Bir dehâ nedir. Ânî bir görünüş! Enzâr-ı insânînin nüfûz edemediği serâir-i amîka içinde mestûr olan rûh ve kalb ne zamân görünür? Ân-ı heyecânda!..

Şimdi vicdân-ı beşer nasıl oluyor da bu milletin en bülend kemâlâtı iktisâba, en âlî bir istikbâle nâmzedliğini itirâf eylemez. Evet, bu evsâf-ı ahlâka mâlik olan bir millet hiçbir zamân mahvolmaz. Bir kerre düşünülün, bu evsâf-ı maneviyeyi hâiz olan bir milletin riyâset-i idâresinde bulunacakların daha yeni uyanmağa başlayan efkâr-ı umûmiyeyi, önündeki uçurumları göstererek vâsi ufuklara doğru imâle edeceklerin ne derecelerde ahlâk-ı fâzılâya temellük eylemekleri lâzım gelecek.

Hiç şübhe etmeyerek söyleyebiliriz ki ilm ü marifette, ve binâenaleyh san'at ve ticârette pek dûn bir mertebede isek de insâniyette her milletin mâfevkındayız.

Osmânîlilerin bu kuvâ-yı âliye-i maneviyesini, vicdân-ı pâk ile, tecrübe ve hamiyetle, liyâkat ve zekâ ile idâre etmelidir ki bu anâsır-ı dünyâyâ bir medeniyet-i mahsûsa-i Osmâniye getirsin. Her tarafı mamûr ve mes'ûd bir saltanat-ı azîme, hayât-ı tâze bulsun. Zîrâ zekâ ve nâmûsa mukârin olmayan kuvvetler heder olur. Hüsni idâre olunmayan anâsırdan istifâde edilmez. Bugün arasında bulunduğumuz en büyük akvâm bile hâlâ ilm-i hayvânâta âid bir fasl olması lâzımgelen "mübâreze-i hayât"ı lâzime-i insâniyet addediyor. Medeniyetleri para üzerine müesses olan Avrupalıların bu gîrûdârı arasında biz sâf bir gönül, mütevekkil bir hâl ile nasıl durabiliriz? Hâricen bir müşkile uğradığımız zamân en ileri gelenlerimiz bile diğer devletlerin politikasına, ittihâz edeceği tedâbîre hasr-ı efkâr ediyor. Elli altı sene evvel bizimle berâber o zamânki düşmanımıza karşı bir safta muhârebe eden devletlere halkımızın vefâ ve şükürü, emniyet ve itimâdı fevkalâde bir derecede! Zamân ile ve belki saatle değişen politikayı, hissiyâtına tâbi olarak yarım asır evvele ircâda ısrâr ediyor, bu hâl o dareceye gelmiş ki bir hâdise-i hâriciye zuhûrunda hemen herkes hattâ re's-i idârede bulunanlar bile bilâihtiyâr bakalım filân devlet ne diyecek, ne yapacak diye düşünüyor. Hâlbuki devletler arasındaki dostluk tamâmıyla kuvvet ve menfaat üzerine müessesdir. Devletler arasındaki dostlukta hissiyât-ı vefâ ve mürüvvet olmadığını bir ân nisyan etmemelidir. Hiçbir devlet umûr-ı siyâsiyede icrâatta, ahvâl-i idâresinde düvel-i ecnebiyenin muâvenetine istinâd etmez.

Sana senden gelir âlemde ger imdâd lâzımsa

Hâlbuki kesb-i kuvvet ve satvet eden bir milletin dâimâ devletler müttefikidir. Yâhûd bir kuvve-i mükemmele-i askeriyye mâlik olan milletlerin bâhusûs vaz'iyet-i coğrafîyesi ve meşhûr olan evsâf-ı askeriyesi cihetiyle Osmânlıların ittifâkına şitâb edecek dâimâ bir iki devlet bulunur.

Devletlerle hüsn-i münâsebâtımızı temîn, ilmî ve edebî ve sînâî Fransa'dan, İngiltere'den, Almanya'dan istifâdeler ederek ulûm ve fûnûn ile silâh ile kendimizi takviye eyleyerek her şeyi kendimizden bekleyelim. Kendimizden bekleyecek şeylerimiz çoktur. Memleketimiz ve milletimiz bu saltanata hayât-ı tâze verecek kuvvâ-yı ceyyideye mâlik olduğuna emîn olalım. Bâhusûs milletler için bir illet ve zillet olan yeise düşmeyerek istikbâle doğru yürüyelim. Osmânlıların hasâisinden olan şecâat ve metânet, azm ü cezm-i merdâne sâyesinde tarîk-ı terakkîde bir başka şevk u şitâb ile tayy-ı zamân ederiz.

Sami Paşa-zade Sezai, n.140-5, s.1

4.6. HABER

CUMA GÜNÜ TATİLİ HAKKINDA

“Servet-i Fünûn” refikimizin berâ-yı tatil bu haftadan itibâren cuma günleri intişâr etmemeğe karâr vermesinden bahseden Saâdet gazetesi sâir gazetelerin de bu karâra ittibâ etmelerini temennî ederek “Şûrâ-yı Ümmet”in bu bâbdaki fikrini istifsâr eyliyor.

İnsânlar için bir yevm-i tatil veistirâhate ihtiyâc derkârdır. Ve cerâid-i Osmâniye'nin bazılarının haftada bir gün, cuma günleri intişâr etmemelerine bir şey denilemez. Ancak memleketin şu sırada geçirmekte olduğu vakâyî-i kesîr, dâimâ tebeddülâta marûz devrede koca bir memleketi gerek dâhile, gerek hârice karşı bütün bütün fikirsiz, mütâlaasız bırakmak ve bu sûretle avâm-ı halkı gazetesizlikten, rehbersizlikten dolayı tereddüd ve endîşeye, girîvelere düşürmek kat'iyen câiz olamaz. O sebeble cuma günleri efkâr-ı Osmâniye'yi nâkıl, tervîc-i âmâl-i memlekete hâdim hiç olmazsa bir Osmânlı gazetesi intişâr eylemelidir. “Şûrâ-yı Ümmet” bu nokta-i nazarla -sâir

rüfekâsının hatt-ı hareketleri ne olursa olsun- sâde cuma günleri değil, geçen bayram olduğu gibi eyyâm-ı mübâreke de neşriyatını tatil etmeyecek ve memleketi, cihâna karşı lisânı olan gazeteden şu sırada velev bir gün mahrûm bırakmayacaktır.

İmzasız, n.140-33, s.3

4.8. İKTİSAT

ZİRÂAT

Türâbdan mevcûd kuvve-i inbâtiyeden istihsâl-i menâfi demek olan zirâat memleketimizin en mühim en vâsi menâbi-i servetindedir. Binâenaleyh idâre-i meşrûtanın açacağı şâhrâh-ı saâdetten en geniş olmağa müstaid bulunan tarıkımız tarık-ı servetimiz zirâat olacaktır. Zirâ herkesin malûmudur ki memleketimiz zirâ bir memlekettir. Terakkîyat-ı hâzıra-i fenniye'nin memâlik-i sâirede Avrupa'da san'at üzerinde gösterdiği tecelliyât-ı âliye bizde hemen hiç derecesindedir. Ticâret ise zirâat ile san'atın hâdimi, hâdim-i terakkîyatı olmakla ticâret-i milliyemizin terakkîsi zirâat ile sînâatimizin arz-ı inkişâf eylemesine vâbestedir.

Bu üç azîm menba-ı serveti servet-i milliyeyi tevsî ve temîn için en evvel takîb edeceğimiz yol, ehemmi mühim üzerine takdîm kâidesine riâyet etmiş olmamız için zirâat olmak lâzımgelir.

Zirâat nokta-i nazarından memâlikimizi tedkîk edince her şeyden evvel Anadolu'nun El-cezîre'nin her tarafında muntazam şoselere, şimendiferlere muhtâcız. Bu ihtiyâc refedilmedikçe başka hiçbir vâsita-i terakkîye hiçbir vâsita-i teshîliyeye muhtâc değiliz. Zirâati tevsî için vesâit-i lâzime-i fenniye, teshîlât sandıklarına ihtiyâc şübhesizdir. Fakat bunlar şoselere, şimendiferlere nisbetle derece-i sâniyede kalır. Vesâit-i fenniye, teshîlât sandıkları gibi vesâil-i zirâat Aydın, Hudâvendigâr, Konya, Ankara gibi ve Rumeli vilâyâtı gibi arâzisine kısmen hutût-ı hadîdiye ferş olunan kıt'aâta mahsûstur. Bu ihtiyâc ise husûsîdir. Zirâatin şimendifere, şoselere ihtiyâcı ise umûmîdir. Üç yüz on iki senesinde zahîre deryâsı olan Sivas'a Yozgat'a gittiğim sırada Sivas'ta Yozgat'ta yalnız a'sâr mültezimleri ellerinde birer buçuk milyon İstanbul kilesi zahîre mevcûd olduğu hâlde iskeleye nakline bir türlü imkân bulunamıyordu. Zirâ bir kile zahîrenin nakli için iki kile zahîrenin bedeli kifâyetsizlik

gösteriyordu. Meselâ bu sûretle yüz kile zahîresi olan bir adam altmış altı kilesini fedâ etmek sûretiyle otuz dört kilesini iskeleye nakle güç muvaffak olursa o gibi yerlerde zehâirin kesretle husûlünden veyâhûd vesâil-i fenniyyeye mürâcaatla teksîr-i zehâirden ne fâide hâsıl olabilir. Bu nakliye müşkilâtı Yozgat'tan Sivas'tan içerilere girildikçe hatve-be-hatve iştîdâd eder. Mamûretülazîz ve civârı vilâyetlerin zehâiri hep bu beliyyeye bu nakliye beliyyesine marûzdur. Oralarda hâsıl olacak zehâiri sarfiyât-ı dâhiliyeden başka nakde tahvîl imkânı yoktur. Hep bu beliyyedendir ki dâhilî vilâyâtımız servet-i tabîiyeden servet-i zirâiyeden mahrûmdur... Birinci arâzîsinden olduğu hâlde oralarda zirâatten istifâde olunamaması birkaç sebebe mebnîdir. Birincisi o altın bitirmek istidâdını hâiz olan arâzî-i vesîanın inhâsında bilâşart u kayd göçebe hâlinde cevelân eden Şecere شجرة ve (...) kabîlelerinin iskân edilmemesi ve nehb ü gâretin gazvetü'd-dahve helâldir yolunda beyne'l-aşâir tecvîz edilmesi, ikincisi Fırât vâdîsine hutût-ı hadîdiyenin el'ân hatveendâz-ı saâdet olamamasıdır.

Âleme zahîre anbârı olmağa müstaid bu gibi arâzî-i vesîa-i münbitemiz suhûlet-i nakl esbâbından mahrûm oldukça zirâatten istifâde etmeğimiz her türlü imkânın hâricindedir. Konya Ankara vilâyetlerinin şimendifere kurbiyeti olan mevâkii hâl-i sâbık zirâîsine nisbetle, on ona beş misli terakkî etmiştir. Bugün en âdi bir köyde beş, on tane orak makinesi bulunuyor bu terakkînin yegâne sebebi şimendiferdir. Bundan on beş sene mukaddem buğdayın kilesini 6 ilâ 9 kuruşa satan bir köylü şimendiferin eser-i lutfu olmak üzere kilesini 26 ilâ 33 kuruşa satıyor. Bu terakkî-i fiattan mâadâ evvelden yüz kile kaldırdığı mahsûle mukâbil bugün bin kile kaldırıyor. Hâsılı hâiz-i sıklet olan mahsûlât-ı arziyenin kâffesi şimendifer gibi cerr-i eskâlin vesâit-i serîasından olan bir nâkıl-ı muntazamın lutf-ı muâvenetine uğramadıkça hiçbir zamân terakkîyatını gösteremeyecektir. Binâenaleyh biz her türlü esbâb-ı terakkîye teşebbüsten evvel mahsûlât-ı zirâiyemizin terakkîsini şimendiferlerin muntazam şoselerin vücûdundan beklemeliyiz. Bu yegâne sebep-i terakkînin bir ân evvel tesîsi çâresini aramalıyız. Şimendifer olmayan yerlerimizde terakkî-i zirâat için hangi bir vâsita-i fenniye ve nakdiyeye teşebbüs edersek boşuna vakit geçirmiş oluruz.

Karesi Mebusu Abdülaziz Mecdi, n.140-57, s.3

4.11. BASIN

MATBÛÂT-I REZÎLE

“Her şey’-i bâtilda, bir rûh-ı hakîkat vardır!”

“İspenser”

Geçende bir muhterem edîbimizden işittim: Hügo dermiş ki “Zehirli bir mantara dikkat ediniz, bir avuçta ezilmeğe, bir dudakta çiğnenmeğe harîs ve müştâk bir vaz’-ı inkişâf ile o kadar mağrûr, şişkin görünür ki ona doğru ufacak bir temâyül sizi hemen zehirlemek için kâfidir!” filhakîka

nebâtât-ı müsemme arasında renk ve şekliyle bir mâhiyet-i kâileyi gizlemeğe çalışan çiçekler, otlar, mantarlar olduğu gibi bir sınıf insânların da zehirli fikirleri, sokak çirkâbelerinden farkı olmayan bulaşıklıkları, ısırma için dişleri, ezilmek için omuz vuruşları, iffet ve nâmûsa taarruzları, cihâd katl, serbestiyi şirret, şirreti adâlet, ateşböceğini volkan, gayret ve metâneti hamâkat sûretinde kabûl ederek sonra bunu, bütün bu levniyât-ı müteaffineyi sağa sola serpen matbûât-ı rezile vardır. Bu zillet ve denâet paçavralarını önünüzde bacaklarınızda dolaşan bir hâil olmağa çalışır gördüğünüz zamân öğrenirsiniz. Fakat o zamân bunu biliniz ki o paçavralar sizin ökçeleriniz altında ezilmeğe âşıktır. Şâyed onu ayaklarınızın zîr-i hâkimiyetinde ezecek kadar alçakgönüllü iseniz emîn olunuz ki kirlendiğiniz ve o paçavralara müstehak olmadıkları itilâyı verdiniz.

Zîrâ onların size taarruzları, sizinle hemhâl-i hamiyet olamadıklarının bu sûretle intikâmı almak, veyâhûd hiç olmazsa düşman-ı fazilet olarak meşhûr olmak, ve eğer bunlar da değilse bir tabîat-i redîenin pîçütâb-ı kahrı içinde ne yaptığını bilmemek manâlarıyla tefsîr olunabilir.

Âdî bir sineğin bir arslan cildine iğnesini batırması taarruzuna değil, ancak onun hûn-ı pâk-i şîrânesinden bir katre çalabilmek hırsına hamlolunabilir.

Hâlbuki bununla berâber zavâllı sivrisinek hiçbir zamân yiğit olamamış ve fakat arslan yine arslan kalmıştır. Sözü bitirmeden evvel şurasını da zikredeyim:

Geçenlerde zekî ve hamiyetli bir arkadaşım diyor ve soruyordu ki “Daha dört ay evvel burada, İstanbul’da bir Fehîm Paşa ortalığı kırıp geçirir, zekâyâ, nâmûsa, hayât-ı millete düşman, kudurmuş bir köpek gibi sağa, sola saldırırken, etrâfında vaz’ ve zelîl başlar eğilir, sesler kısılır, nazarlar bir (...) alîl-i teslîmiyetle söner, boyunlara zincîrler geçirilirken bir kısım halk bütün bunları gelişi güzel kabûl ile berâber ancak lafzî bir adem-i memnûniyet gösterirlerdi.

Hâlbuki şimdi memleket hür ve âzâd oldu. Vatanın cân-ı hüviyetini kemiren dişler kırıldı.

Zindânlar kırıldı. Ve onlardaki zincîrkeşân-ı esâret de işte âzâd ve serbest oldu. Hâlbuki o bir kısım halktaki adem-i memnûniyet yine bâkî!”

***

Zavâllı kardeşim, sen bilmiyor mu idin ki o [...]’ı meskenetin “her kahra tahammülle berâber” zamân-ı istibdâdda istibdâdî sevmemesi bir Fehîm Paşa derekesine indirilememesinden şimdi dendân-ı مغالم kapılarını kıran o temiz ve nâmûslu elleri ısırması hürriyete âşık olmasından değil meb’ûsluk derecesine çıkarılamamasındandır!”

İKDÂM MUHARRİRİ ALÎ KEMÂL EFENDİ

“Şûrâ-yı Ümmet” imkân ve ihtimâl müsâid olduğu derecede şahsiyâttan tevakkî ve teneffür eder. Dâimâ takîb edeceği meslek de budur. Zâten bu vesâil-i âdiyeye cemiyetin ne ihtiyâcı var. Fakat şahısları şahsiyet-i milliyeyi bir bâzîçe-i menfaat etmek isteyenleri görünce bazen ihtiyârını gâib eder.

İşte bu kabilden olarak inkılâb-ı ahîrin umûr-ı mâliyyeye tabîi olan tesîri cihetiyle borsalarda zannettiğimiz Alî Kemâl Efendi’yi -hür matbûâtta- gazetenin başına geçmiş görünce hayrette kalmış idik. Kalemini, vicdânını hükûmetten aldığı hakk-ı sükûta mukâbil satmış, şantaj yaparak memûriyet almış, ve Rumeli’nde âsâr-ı ibtidâiye-i inkılâb başlar başlamaz sarâya hıdmet için mürâcaat etmiş ve husûsî hıdemâtına mukâbil ihsân almış olduğu malûm iken şimdiye kadar leh ve aleyhinde bir şey yazmamış idik fakat bu Alî Kemâl Efendi meb’ûsluk gibi bir âlî mevki gasb etmek istediği milletin rûh-ı pâkine tasallut etmek istediği anlaşılıncâ tertîb değil imzâ tahtında alınan bir varaka cemiyetin tensîbiyle derc edildi.

Alî Kemâl Efendi’nin şahsını müşkilâtla seçebilir ve kendisiyle hiçbir münâsebâtta bulunmadığımdan bir hiss-i garaza tâbi olmayacağım da tabîidir.

Alî Kemâl Efendi beyânâtında kendisine isnâd olunan sirkati itirâf ediyor ve esbâb-ı muhaffefe bulmak için bu kâğıdın ehemmiyeti olmadığını beyân ile mündericâtından bahsediyor. “Münih’e muvâsalat ettim, geh geh.. Şerefinize yine marpuç çekiyorum” sözü cemiyet ve muhâberât-ı hafîye neden ibâret olduğunu bilenler için ne büyük, ne mühim esrârı câmi vesîkadır... Mes’ele hadd-i zâtında bu kadar ehemmiyetsiz olsa idi elbette matbûâta, münâkaşâta, muhâkemâta kadar gitmezdi.

Bir küçük kıza koleksiyonunu tezyîn için verildiğini iddiâ ediyor. Sirkati masûmiyetiyle setretmek istediği küçük kız nişânlısı olduğu düşünülürse mes’ele daha ziyâde kesb-i ciddiyet ediyor.

Bahâeddîn Şâkir’in ef’âli; mesâisi hayâtı, alnı gibi açıktır. Alî Kemâl Efendi “Bahâeddîn Şâkirleriniz senelerce Paris kaldırımlarını kuru kuruya çiğnediler” kezâ “Doktordur doktorluk, kâtibdir kâtiblik bilmez” demeğe cür’et ediyor. Bahâeddîn Şâkir mekteb-i tıbbiyeden birincilikle neş’et etmiş bilimtihân yine o mektebde muallim tayîn olunmuş menfâsından vatana hıdmet ve tahsîl-i

marifet için gittiği Paris'te sabâhtan öğleye kadar tıb dârülfünûnlarında öğleden akşama kadar cemiyette sarf-ı hayât etmiş. O Bahâeddîn Şâkir istibdâdın en müdhiş zamânında cemiyetin teşkilâtı için ilk evvel Paris'ten İstanbul'a girmiş ve İstanbul kaldırımlarını istibdâdın en müdhiş ölüm tehditleri altında vatanına hıdmet için bilâpervâ çiğnemiştir.

Avdetinde ise başladığı tahsili ikmâl için Paris'ten fakültesi imtihân salonlarına koşmuştur. Paris'te aldığı dârülfünûn diphoması elinde, vatana hıdmet için ölüm tehlikesini göze alarak İstanbul'a girdiği cemiyetin taht-ı tasdikındadır.

Gurbette ve hıdmet-i millette bulunduğum esnâda tabîbi olduğum şehzâde Yûsuf İzzeddîn Efendi hazretleri tarafından hem hayâtıma hem tahsîlime medâr olmak üzere güzeşte maâşlarıma mahsûben kifâf-ı nefis edecek derecede iâşem, o zamânın icâbınca bu imdâddan mahrûm olduğum günlerine evvelce tabâbette bulunduğum menfâ-yı ihtiyârîde -istibdâd aleyhdârı olduktan sonra-cemiyete bir hayli hıdmeti ve muâveneti bulunan AHMET Celâleddîn Paşa'nın bazı muâvenetini kabûl edişim bütün cânsipârân-ı hürriyete sorarım bir kusûr mudur? Alî Kemâl Efendi "Zâten bu adam şimdi ne ile temîn-i maîşet eyliyor" diyor. Doktor Bahâeddîn Şâkir bu defa memleketimizdeki tıb dârülfünûnu hey'et-i muhtereme-i muallimîni tarafından gıyâben muallimliğe intihâb olunmuştur. Bahâeddîn Şâkir Alî Kemâl Efendi gibi hâneler yakıcı, (s. 2) hânümânlar söndürücü kumar dellallığı borsa simsârlığı ile değil, belki san'atıyla ve kendine teklîf olunan tabâbet vezâîfiyle Alî Kemâl Efendi'den ziyâde temîn-i refâh edebilirken cemiyetten ve gazete idâresinden hıdmetine mukâbil maâş tahsisi defaâtle teklîf olunmuşken bir taâmdan başka birini kabûl etmeyerek bütün varlığıyla cemiyetin hâdimlerinden biri bulunmuş ve bulunacaktır. Doktor Bahâeddîn Şâkir için bu pek tabîi bir vazîfedir. Fakat bu hâller bittabi kumâr simsârı, borsa dellâlî Alî Kemâl Efendi için tasavvurun hâricinde, tahayyülün mâfevkındadır.

Âtıfetine sığındığı AHMET Rızâ Beğ aleyhinde yazılmış mektûbları bizlerde mevcûd olduğu hâlde ne yüzle refikimize mutazarriâne mürâcaat ediyor. "Hürriyet aleyhinde hangi gence mektûb yazmışım" diyor. Merâk etmesinler. Yazdıkları o mektûblar idârehânemizde mevcûddur. Unutmuşlar ise kendilerine irâe kolaydır.

Alî Kemâl Efendi'nin hezeyânlarını şu sûretle reddeder ve mahkemeye mürâcaatını memnûniyetle kabûl eylerim.

Alî Kemâl Efendi'nin aleyhimde ikâme edeceği davâyı işitir işitmez müdâfaayı deruhde etmek için şitâb eyleyen zevât-ı muhteremeye arz-ı şükran ederim.

HÜRRİYET-İ MATBÛÂT

Zamânımızda matbûât bilhâssa gazeteler milletlerin havâyic-i zarûriyesi idâdına dâhil oldu. Bir derecede ki Avrupa şehirlerinde gazetesiz kalmakla ekmezsiz kalmak birdir. Bilmem kaç sene evvel Şikago'da bir grev neficesi olarak tekmiâl gazeteler çıkmamış. Ahâlî şimendifer mevkilerine birikmişler, birçoğu şimendiferle hattâ yayan olarak etrâftaki şehirlere kadar gazete aramağa giderler. Büyük bir tehâlük ve tehâcüm ile gazeteleri kapışmış. Bugün hayâtı hürriyet demir kalemi telgraf, muhbirleri, telefon muharrikleri elektrik olan cerâid bir gün evvelki veyâ o günkü vukûât-ı cihânın hulâsası ve ticâretin, san'atın, müfekkire-i insâniyenin milletler arasında râbitasıdır ki ona gelen sekte, kûrreyi durdurmasın diye korkulur. Bununla berâber bu büyük kuvvet hâkim olmaktan ziyâde hâdimdir. Bu da her vakit gibi sû-i istimâlâtan kurtulamamıştır. Memleketimizde gazeteler mevcûd değil idi. Üstâdımız Şinâsilerin, Kemâllerin âsâr-ı dehâ ve hamiyeti olan Tasvîr-i Efkâr'lar, İbretler o zamân, zalâm-ı cehl ile mestûr âfâk-ı milletimizde birer şimşek gibi parlayıp söndüler. Kemâl, İbret'te bârikanisâr idi. Sefâhетиyle, sû-i idâresiyle Mısır'ı tahrîb ve istîlâ-yı ecânibi istihzâr etmekte olan hıdivin başına ehrâmları yıkmağa, yine o zamân zât-ı şâhâneye takarrûble iğfâle çalışanları yıldırımından kırbaçlarla atebeden sâfilîne koğmağa çalışırdı. O zamân matbûâtın, gazetelerin tekâmülüne zemîn ve zamân muvâfakat etmiyordu. Dar bir yerde kalıp da bulutların üstüne uçmak

için kanatlarını açacak mesâfe bulamayan kartal kuşu gibi dehâ-yı ümmetin itilâsına muhît ve tekâmül müsâid değil idi. O zamân müdrike-i millet olan bir fırka-i edebiyenin sâha-i matbûâtta doğmak isteyen necât-ı emmelleri Âli Paşa gibi müstebid, Mahmûd Nedîm gibi hâin veyâ câhil sadrazamların teneffüs odalarında boğulur, yeni neşvünemâya başlamış hürriyet fikirleri çubuklarında yanar, bir cür'et, bir teşebbüs-i âzâdegî matbûât müdürinin hokkasına defnolurdu. Zîrâ sadrazam emreder, matbûât müdürü yazar, gazeteler “fesh” edilirdi.

Gazeteler sahîhan fesholunmuştu. Evet zamânî takîb eden bir devr-i feyz-i hürriyet müstesnâ, otuz sene matbûât, gazeteler, [...] emeller, ümîdler mefsûh idi. Otuz sene millete hiçbir hakîkat söylenmedi. O seneler zarfında yetişen bir batn-ı cedîdin inkişâf etmeğe başlamış zihinlerine, tekemmül etmekte olan maneviyetlerine verilen gıdâ dâimâ yalan, dâimâ yalandı. Şimdi hakîkaten acıkmış bu zihinlere verilecek gıdâ boş midelere edilecek devâ gibi ihtimâm ve itinâlara sezâ olduğunu unutmamalıdır.

Havadan, havâ-yı hürriyetten, hakîkatten, hakîkat-i asriyeden mahrûm, Avrupa'da bir Tombuktu gibi kalmıştık. Zemînden Utârid kadar uzak, zamândan kurûn-ı vüstâ kadar geri! İnsân bu millete nasıl büyük demesin ki bu kadar mahrûmiyetten sonra ahlâk-ı fâzılasıyla cihânın sademâtını iktihâm eden metânetiyle yirminci asırda hakk-ı mevcûdiyetini isbât etti. Devr-i evvel âdemiyyetin geçemiyor gibi görünen görünen sokaklarında “Marsilyez” havâları hürriyet şarkıları hâbîde olan rûh-ı şarkı bîdâr etti.

İnkılâb-ı ahîri vücûda getiren bir iki gün ki o bir iki günde bir iki asır mündemic idi. Tabîî matbûât-ı Osmâniye'ye de geçirdiğimiz hayât-ı millîmizde emsâli görülmemiş bir hürriyet verdi. Bu hürriyyetin gazetelerimize ne büyük mes'ûliyet tahmîl ettiği hâtırlardan çıkmamalıdır. Avrupalılar iki yüz seneden beri hürriyete alışmış aralarında maârif ise fevkalâde bir dereceye gelmiş olduğu için perverde-i marifet ve hürriyet olan o zihinlerde gazetelerin tesîri bizdeki kadar olamaz. Bizde halk bugün her şeyi gazetelerden öğrenmek istiyor. Zihni o sahîfelerin üstünde inkişâfa, kalbi o satırların arasında halecâna mevkûf. Avrupa ise bizdeki hürriyet-i matbûâtı, otuz yaşına gelmiş bir dilsizin birdenbire söz söylemeğe başlaması gibi göreceğinden, bakalım! ne söyleyecek? diye dinlemesi tabîî değil midir?

Mes'ele yalnız hürriyeti istihsâlde değil o hürriyete istihkâktadır.

4.12. GAZETENİN AÇIKLAMALARI

KÂRİLERİMİZE

Ey nâmûslu vatandaşlar, kollarınızı açınız. Elinizdeki şu varaka-i havâdisin muharrirlerini takdîm edeceğim.

Mısır'da doğan, Paris'te büyüyen, müştâk ve mütehasiri olduğu vatanına işte bugün kavuşan “Şûrâ-yı Ümmet”in muharrirleri kalemlerini bizim gibi mürekkebe değil terlerine, kanlarına batırdılar ve sütunları yalanlar, tekâpûlar, bühtânlarla değil kendi rûhlarıyla, hâb u saâdetleriyle, kendileri için muazzez ne kadar kalbler, şefkatler, mahabbetler varsa onlarla imlâ ettiler.

Kadife yol keçeleri üzerinde gezinerek şûrâ-yı devlete girmek varken orayı uşaklara, vekilharclara, mahdûmlara, dâmâdlara bırakarak Şûrâ-yı Ümmet'e girdiler ki kapısında açlık nöbetçi, içerisinde ölüm odacı idi. *[Buradaki bir sütunluk bölüm sayfanın problemliliğinden dolayı okunamadı.]* (s. 2) çeviriyor tâze mazlûmları göndermek için hudûd dâhilinde yeni makteller keşfine çalışıyorlardı!

Şûrâ-yı Ümmet, Terakkî, Meşveret, ve emsâli matbûât-ı memnûa: -Yeter! diye haykırdılar. Otuz kişi otuz milyon nüfûsu kurtarmak için üç yüz binlik akûra yumruk gösterdiler. Ellerindeki kalemlerle bizim ayaklarımızdaki zincîri kıracaklardı.

Hayır, dediler, bizi İzzetler, Tahsînler, Rızâlar, Râmîler idâre etmeyecekler: Arslan yavrularının metâi köpekler olamaz. Hayır, milletin ağzından çalınan lokma ile İzzet'in metreslerine şampanya içirilmeyecek; kahramânların hukûkunu fâhişelere yedirmeyeceğiz.. Hayır, mâliye fezâhatin sütünnesi değildir!... Siz milleti ahmak, âciz, hayvân etmek, ağzına gem, gerdenine boyunduruk, sırtına semer vurmak istiyorsunuz; Şûrâ-yı Devlet bu projeleri tanzîm ediyor, tahtîm ediyor, meclis-i vükelâya takdîm ediyor: Şûrâ-yı Ümmet bunları parça parça edecek ve bu ihânetnâmelerin esâmî-i müellifinini, sâlnâmelere sığmayan o şişman isimleri halkın ancak istihkârına lâyıf birer karikatür derekesine düşürüp bırakacaktır....

Ey muazzez ve muhterem kâriyerim, ufk-ı matbûâtın bugün meydân-ı mütâlaamıza doğan şu varakpâreyi hürmetle selâmlayınız: Bu kâğıd vatanın ıtıknâmesidir! Bizi zulmetten kurtaran âfitâb-ı hürriyet bu kâğıd üstündeki siyâh satırlar arasından doğdu..

Şûrâ-yı Ümmet, biliyorsunuz ki, İttihâd ve Terakkî Cemiyeti'nin vâsita-i neşr-i efkârıdır. İttihâd ve Terakkî Cemiyeti, unutmayalım ki, genç yumruğu ile istibdâdı ezen odur; halkın mücâat ve sefâletine karşı milyonlarını parıldatan Râgıb Paşaları topukları ile çiğneyerek südüren odur; ba'dezin kemâl-i emn ü refâh ile içerisinde yaşayacağımız binâ-yı adl ü hakkı zekâlarıyla, kalemleriyle, ıztırâblarıyla tesîs eden o cemiyetin azâ-yı muhteremesidir.

KAYNAKÇA

- AĞAOĞLU, Samet, Babamdan Hatıralar, Ank. 1940
- AHMET, Feroz, İttihat ve Terakki 1908-1914, Kaynak Yay., İstanbul.
- ; İttihatçılıktan Kemalizme, İst.1986
- AKŞİN, Sina, Jön Türkler ve İttihat Terakki, İmge Kitabevi, İstanbul:1998.
- AKÜNAL, Dündar, Jön Türk Gazeteleri , TCTA.C.3, s.850-856
- AKYÜZ, Kenan, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860 1923, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- BAYUR, Hikmet, Türk İnkılabı Tarihi, Ank. 1940
- BEKİR, Fahri, Jönler, (Yay.Haz.:Atilla Özkırmı),İst. 1985
- BERKES, Niyazi, Türkiye’de Çağdaşlaşma, İst. 1978
- ÇİTÇİ, Selahattin, İkdam Gazetesinin Sistemik İndeksi 1894-1904, İst.Üni.,Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- DURU, Kazım Nami, İttihat ve Terakki Hatıralarım, İst.1957
- EBUZZİYA, Tevfik, Yeni Osmanlılar Tarihi, 3 cilt.(Yay.Haz.:Ziyad EbuZZiya), İst.1973
- EMİL, Birol, Jön Türklerle Dair Vesikalar I, İÜEF yay.,NO.2967, İst.1982
- ;Mizancı Murat Bey Hayatı ve Eserleri, İÜFE yay.NO.2417, İst.1979
- GERÇEK, Selim Nüzhet, Jön Türk Neşriyatı, Akşam, 3 Nisan 1941
- ;Jön Türk Gazeteleri, Akşam, 19 Mart 1941
- GÖÇMEN, Muammer, Jön Türk Basını, Türkler Ansiklopedisi, c.14, İstanbul.
- GÖVSA, Alaattin, Dil ve Genel Kültür Ansiklopedisi, Milliyet yay., c.2
- HALİL ,Paşa [Kut], İttihat ve Terakki’den Cumhuriyete (Yay.Haz.:Taylan Sorgun), İst.1972
- HANIOĞLU, M.Şükrü : İttihat ve Terakki Cemiyeti, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi c.23
- ; Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1882-1902), I.Cilt, İst.1985
- ; Bir Siyasal Düşünür Olarak Abdullah Cevdet ve Dönemi, İst.1981
- ; Jön Türk Basını, TCTA, C.3, s.844-850
- KANDEMİR, Feridun, Jön Türklerin Zindan Hatıraları (1843-1903), İst.1975

- KARPAT, Kemal, Türk Demokrasi Tarihi, İst.1967
- KARABEKİR, Kazım, İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1896 1909, Emre yay., İstanbul:1993.
- KARACA, T. Nesrin, Celal Sahir Erozan, Milli Eğitim Bakanlığı yay.
- KOLOĞLU, Orhan, Osmanlı Basını:İçeriği ve Rejimi, T.C.T.A., c.1
- KURAN, Ahmet Bedevi, İnkılap Tarihimiz ve Jön Türkler, İstanbul 1945
- ;İnkılap Tarihimiz ve İttihat ve Terakki, İstanbul 1948
- LEWIS, Bernard, Modern Türkiye'nin Doğuşu, TTK.yay., Ankara 1984
- MARDİN, Şerif : Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908, İletişim yay., İstanbul: 2004.
- OKAY, Orhan, Batılılaşma Devri Fikir Hayatı Üzerine Bir Deneme, Osmanlı Medeniyeti Tarihi, c.1, İstanbul.
- ORAL, Fuat Süreyya, Türk Basın Tarihi, İstanbul: 1968.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat, Namık Kemal ve İbret Gazetesi, Yapı Kredi yay., İst.:1997.
- RAMSAUR, E.E., Jön Türkler ve 1908 İhtilali (Çev: Nuran Ülken), Sander yay.İst.1982
- ŞAPOLYO, Enver Behman, Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın, Güven Matbaası, Ankara: 1969.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, 19.Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul: 1997.
- TEMO, İbrahim, İttihat ve Terakki Anıları, Arba yay., İstanbul:1987.
- TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye'de Siyasi Partiler1859-1952, Arba yay., İst.:1952.
- ; Türkiye'nin Siyasi Gelişmeleri, İst.1970
- ; Türkiye'nin Siyasi Hayatı'nda Batılılaşma Hareketleri, İst.1960
- TÜTENGİL, Cavit Orhan, Yeni Osmanlılardan Bu Yana İngiltere'de Türk Gazeteciliği 1867-1967, İst.1967
- YAVUZ, Erdal, Jön Türk Basını, İletişim,1981/2

4.21.5. Tiyatro İlanı

SON DARBE

Bu akşam Şehzâdebaşı'nda Ferah tiyatrosunda (Genç Türkler'in millî kumpanyası) tarafından "Son Darbe" nâmındaki piyes mevkî-i temâşâyâ vaz'olunacaktır.

Tercemân-ı Hakikat gazetesi sermuharriri Hüseyin Kâzım Beğ tarafından telif edilen bu piyes birkaç gün evvel Beyoğlu'nda Odeon tiyatrosunda ilk defa olarak mevkî-i temâşâyâ vaz'edilmiş idi.

O zamân temâşâgerân tarafından mazhar-ı takdîr olmuş, hattâ tiyatro san'atına daha ziyâde mutâbakati maksadıyla bazı noktaları bir derece ıslâh edilmesine karâr verilmiş idi.

İşte arzû-yı umûmîye binâen tekrâr oynanması karârgîr olan bu piyesi bu akşam musahhîh, mühezzib, hem de Manyasîzâde Refik Beğefendi'nin kalem-i icâzkârîsiyle tashîh edilmiş olduğu hâlde bâlâda beyân olunduğu vech ile mevkî-i temâşâyâ vaz'olunacaktır. Müretteb program bervech-i âtîdir:

1. Edirne meb'ûsu Doktor Rızâ Tevfik Beğ tarafından bir konferans
2. Udhûkeperdâz Refik Beğ tarafından monologlar
3. Mahmûd Celâleddîn Beğ tarafından üstâd-ı a'zam Kemâl merhûmun Vâveylâ'sı
4. Son Darbe

